

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

VESİLE-NÂME

(DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN)

DOKTORA TEZİ

Ferîştah Funda ARI

BURSA – 2022

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK DİLİ BİLİM DALI

VESİLE-NÂME

(DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN)

DOKTORA TEZİ

Ferîştah Funda ARI

Danışman:

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

BURSA – 2022

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU**

**BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA**

Tez Başlığı / Konusu: **VESİLE-NÂME (DİL İNCELEMESİ- METİN DİZİN)**

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam **517** sayfalık kısmına ilişkin, **07/02/2022** tarihinde şahsım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **% 12** 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç/dahil
- 3- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

01.03.2022

Adı Soyadı: Feriştah Funda ARI
Öğrenci No: 711641006
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Programı: Türk Dili
Statüsü: Doktora

**Danışman
Prof. Dr. Hatice ŞAHİN**

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum "**Vesîle-nâme (Dil İncelemesi-Metin-Dizin)**" başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

01.03.2022

Adı Soyadı: Feriştah Funda ARI

Öğrenci No: 711641006

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Türk Dili

Türü: Doktora

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı	: Feriştah Funda ARI
Üniversite	: Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitüsü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim/Anasanat Dalı	: Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim/Sanat Dalı	: Türk Dili
Tezin Niteliği	: Doktora Tezi
Sayfa Sayısı	: 623
Mezuniyet Tarihi	:/...../20....
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Hatice ŞAHİN

VESİLE-NÂME

(DİL İNCELEMESİ-METİN-DİZİN)

Şeyhoğlu Derviş Osman'ın eseri “*Vesîle-nâme*”, Koç Üniversitesi Kütüphanesi Yazma no: MS 135 / 79, BP 189.V47'de kayıtlıdır. Josephine Powell tarafından bağışlanan bu eserin tespit edilebilen tek nüshası, mezkûr kütüphanenin Nesteren ve Fuat Bayramoğlu Nadir Eserler Odası'nda bulunmaktadır. Halveti tarikatına mensup Şeyhoğlu Derviş Osman'ın kaleme aldığı *Vesîle-nâme*, dinî ve didaktik bir eserdir. Tarikat adabından bahsedilen bu eserde halk hikâyeleriyle zenginleştirilerek dinî bilgilere yer verilmiştir. Verilen bu bilgiler, hadis ve ayetlerle de desteklenmiştir. Eserin dili, sade olmasının yanı sıra 18. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin konuşma dilini yansıtmaya bakımdan önemlidir. Eser, hem söz varlığı ve dil özellikleri hem de ele aldığı konu bakımından kültürel hazineye kazandırılması amaçlanmıştır.

Vesîle-nâme adlı bu eser üzerine yapılan çalışma, giriş ve sonuç bölümü hariç beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde; Şeyhoğlu Derviş Osman'ın hayatı, eseri, çalışmanın konusu ve amacı, eserin künyesi, konusu ve önemi; ayrıca eserin hazırlanmasında kullanılan yöntem hakkında bilgiler verilmiştir. 18. yüzyılda kullanılan Türkçenin, özellikle konuşma dilinin daha iyi anlaşılabilmesine katkı sağlamak amacıyla dil incelemesi yapılmıştır. Eserin yazımının yanında ses ve yapı bilgisi özellikleri de incelenmiştir. Öncelikle yazım bölümünde, eserdeki ünlülerin ve ünsüzlerin kalın ve ince sıraya göre yazılışları verilmiş; daha sonra ses bilgisi bölümünde, ünlü - ünsüz uyumları ve ses olayları gösterilmiştir. Üçüncü bölümde biçim bilgisi başlığı altında, yapım ekleri, çekim ekleri, sıfatlar, zamirler, zarflar ve edatlar örneklerle açıklanmıştır. Dördüncü bölüm olan metin bölümünde ise *Vesîle-nâme*'nin çevri yazılı metni verilmiştir. Beşinci bölüm olan dizin kısmında “TürkSözDiz” programından yararlanılarak metindeki kelimelerin alfabetik sıraya göre dizini oluşturulmuştur. Eserin ve yazıldığı dönem olan 18. yüzyıl Türkçesinin söz varlığını ortaya koymak ve katkı sağlamak için bu söz dizini hazırlanmıştır. Dizindeki kelimeler ve kelime grupları, metindeki sayfa ve satır numarası ile belirtilmiş ve metne bağlı kalınarak anlamları verilmiş; dizin bölümünden sonra kişi adları dizini de oluşturulmuştur. Eserin sonuç bölümünden sonra, çalışmada başvurulan kaynaklara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Türkçesi, Tasavvuf, Halvetîlik, Metin, Yazım, Ses Bilgisi, Biçim Bilgisi, Dizin

ABSTRACT

Name and Surname	: Feriştah Funda ARI
University	: Bursa Uludag University
Institution	: Social Science Institution
Field	: Turkish Language and Literature
Branch	: Turkish Language
Degree Awarded	: Doctorate
Page Number	: 623
Degree Date	:/...../20....
Supervisor	: Prof. Dr. Hatice şAHİN

VESİLE-NÂME

(Language Examination-Text-Index)

“*Vesİle-nâme*” written by Seyhoglu Dervish Osman is registered in Koç University Library Manuscript no: MS 135/79, BP 189.V47. The only identifiable copy of this work, which was donated by Josephine Powell, is in the Nesteren and Fuat Bayramoglu Rare Works Room of the aforementioned library. *Vesİle-nâme*, written by Seyhoglu Dervish Osman, a member of the Halveti order, is a religious and didactic work. In this work, which is mentioned about the etiquette of the sect, religious information is included by enriching it with folk tales. This information is supported by hadiths and verses. The language of the work, besides being plain, is important in that it reflects the spoken language of the 18th century Ottoman Turkish. It is aimed to bring the work to the cultural treasure both in terms of language and the subject it deals with.

The study on this work called *Vesİle-nâme* consists of five chapters, excluding the introduction and conclusion. In the introduction section; Seyhoglu Dervish Osman’s life, his work, the subject and purpose of the study, the title and content of the work of *Vesİle-nâme*, the place and importance; in addition, information about the method used in the work is given. In order to contribute to a better understanding of Turkish, especially spoken language, which was used in the 18th century, language analysis was carried out. In addition to the spelling of the work, its phonetic and structural features were also examined. First of all, in the spelling section, the spelling of the vowels and consonants in the works is given in bold and thin order; then, vowel-consonant harmonies and phonetic events are shown in the phonetic section. In the third chapter, under the title of morphology, affixes, inflections, adjectives, pronouns, adverbs are explained with examples. In the fourth chapter, the text, the translated text of *Vesİle-nâme* is given. In the fifth section, the index section, the words in the text were indexed in alphabetical order by using the “TürkSözDiz” index has been prepared in order to reveal the vocabulary of the work and to contribute to the vocabulary of 18th century Turkish. The words and phrases in the index are number with the page and line numbers in the text and their meanings are given by adhering to the text; after the directory section, the directory of people’s names was also created. After the conclusion part of the work, the sources referenced in the study are also included.

Key Words: Ottoman Turkish, Mysticism, Secludedness, Text, Spelling, Sound Information, Format Information, Index

ÖN SÖZ

18. yüzyılda yazıldığı tespit edilen *Vesîle-nâme*, içerisinde çeşitli dinî öykülerin yer aldığı mensur bir eserdir. Eserin yazarı Şeyhoğlu Derviş Osman, Halvetîliğin özellikleri, Halvetî şeyhi ve müridlerinin yapması gerekenleri, Halvetî koluna mensup olanların silsilesi gibi konuları ayrıntılarıyla vermiştir.

Vesîle-nâme'nin çalışma metni olarak seçilme sebebi, hem 18. yüzyılın dinî ve toplumsal özelliklerini yansıtması hem de dönemin konuşma diline yer vermesi bakımından araştırılmaya değer görülmüştür. Eserin tespit edilen tek nüshası Koç Üniversitesi Dijital Koleksiyonlar bölümünde bulunmaktadır.

Bu çalışma, eserin içeriğine daha kolay ulaşılmasının yanında eser aracılığıyla yazıldığı döneme ve Türk diline ait özellikleri ortaya koyma amacıyla gerçekleştirilmiştir. *Vesîle-nâme*, Türk Dili ve Edebiyatı ve Din Bilimi araştırmacılarına yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu tezin hazırlanışında bilgisi, tecrübesi ve sabrıyla bana yol gösteren ve desteklerini esirgemeyen tez danışmanım, değerli hocam Prof. Dr. Hatice ŞAHİN'e, manevi desteklerini hissettiren annem Habibe UYSAL ve babam İsmail UYSAL'a, metni okumamda destek olan arkadaşım Saleh Jaradat'a, daima yanımda olan eşim Ramazan ARI'ya, tüm sevimliliği ve içtenliğiyle bu süreçte bana moral veren, varlığıyla bana destek olan kızım Aybike ARI ve oğlum Alperen ARI'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Feriştah Funda ARI
2022

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
GİRİŞ	1
1. 18. YÜZYIL DİL ÖZELLİKLERİ.....	5
2. 18. YÜZYIL KONUŞMA DİLİ.....	10
3. VESÎLE-NÂME	33
3.1. Eserin İçeriği ve Önemi	34
3.2. Eserin Yazılma Sebebi (Sebeb-i Te'lif).....	42
3.3. Vesîle-nâme'de Yer Alan Tasavvuf Unsurları.....	43
3.4. Eserin Yazarı.....	45

BİRİNCİ BÖLÜM

1. YAZIM.....	49
1.1. ÜNLÜLERİN YAZILIŞI.....	50
1.1.1. a Ünlüsünün Yazılışı	50
1.1.2. e Ünlüsünün Yazılışı	52
1.1.3. ı Ünlüsünün Yazılışı.....	54
1.1.4. i Ünlüsünün Yazılışı.....	56
1.1.5. o Ünlüsünün Yazılışı.....	58
1.1.6. ö Ünlüsünün Yazılışı.....	60
1.1.7. u Ünlüsünün Yazılışı.....	61
1.1.8. ü Ünlüsünün Yazılışı.....	63
1.2. ÜNSÜZLERİN YAZILIŞI	65
1.2.1. p Ünsüzünün Yazılışı	65
1.2.2. ç Ünsüzünün Yazılışı	67
1.2.3. t Ünsüzünün Yazılışı	68
1.2.4. s Ünsüzünün Yazılışı	71
1.2.5. k Ünsüzünün Yazılışı	74

1.2.6. g Ünsüzünün Yazılışı	79
1.2.7. ñ Ünsüzünün Yazılışı	82

İKİNCİ BÖLÜM

2. SES BİLGİSİ	84
2.1. ÜNLÜLER	84
2.1.1. Uzun Ünlüler	85
2.1.2. Ünlü Uyumları	85
2.1.2.1. Damak Uyumu	87
2.1.2.2. Dudak Uyumu	89
2.2. ÜNSÜZLER VE ÜNSÜZ UYUMU	109
2.3. SES OLAYLARI	114
2.3.1. Ötümlüleşme	115
2.3.2. Ötümsüzleşme	126
2.3.3. Sızıcılaşma	126
2.3.3.1. Erime	128
2.3.3.2. Yutulma	128
2.3.4. Dudaklılaşma	129
2.3.5. Düşme	130
2.3.5.1. Ünlü Düşmesi	130
2.3.6. Türeme	132
2.3.6.1. Ünlü Türemesi	132
2.3.6.2. Ünsüz Türemesi	133
2.3.7. İkizleşme	135
2.3.8. Tekleşme	135
2.3.9. Hece Tekleşmesi	136
2.3.10. Vurgusuz Orta Hece Düşmesi, Ünlü Düşmesi, İçte Ünlü Düşmesi (Haploloji):	136
2.3.11. Geçişme	136
2.3.12. Birleşme	137
2.3.13. Göçüşme (Metathesis)	137
2.3.14. Ünsüz Kaynaşması	137

2.3.15. Darlaşma	138
------------------------	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BİÇİM BİLGİSİ (Morphology)	139
--	------------

3.1. YAPIM EKLERİ.....	139
-------------------------------	------------

3.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler.....	140
--------------------------------------	-----

3.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler	145
---------------------------------------	-----

3.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler	146
---------------------------------------	-----

3.1.3.1. Fiilimsiler	147
----------------------------	-----

3.1.3.1.1. Ad-Fiil (Mastar) Ekleri	147
--	-----

3.1.3.1.2. Sıfat-fiil (Ortaç) Ekleri.....	149
---	-----

3.1.3.1.3. Zarf-Fiil (Ulaç) Ekleri	152
--	-----

3.1.3.2. Fiilden İsim Yapan Diğer Ekler	156
---	-----

3.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler.....	158
--------------------------------------	-----

3.1.4.1. Çatı Ekleri	158
----------------------------	-----

3.1.4.1.1. Geçişli/Geçişsiz-Ettirgenlik Ekleri.....	159
---	-----

3.1.4.1.2. İşteşlik Ekleri	160
----------------------------------	-----

3.1.4.1.3. Edilgenlik Ekleri	161
------------------------------------	-----

3.1.4.1.4. Dönüştürme Ekleri	161
------------------------------------	-----

3.1.4.1.5. Çatı Eklerinin Üst Üste Kullanılışı	162
--	-----

İki Çatı Üstüste.....	162
-----------------------	-----

3.1.4.2. Fiilden Fiil Yapan Diğer Ekler.....	162
--	-----

3.2. ÇEKİM EKLERİ	163
--------------------------------	------------

3.2.1. İsim Çekim Ekleri	163
--------------------------------	-----

3.2.1.1. Çokluk Eki:	163
----------------------------	-----

3.2.1.2. İyelik Ekleri.....	167
-----------------------------	-----

3.2.1.3. Durum Ekleri.....	170
----------------------------	-----

3.2.1.3.1. Yalın Durum (Nominative).....	170
--	-----

3.2.1.3.2. Belirtme Durumu (Accuzative).....	172
--	-----

3.2.1.3.3. Yönelme Durumu (Dative)	174
--	-----

3.2.1.3.4. Bulunma Durumu (Lokative).....	177
---	-----

3.2.1.3.5. Ayrılma Durumu (Ablative).....	181
---	-----

3.2.1.3.6.	Vasıta Durumu (Instrumental)	184
3.2.1.3.7.	Eşitlik Durumu (Equative)	188
3.2.1.3.8.	Yön Gösterme Durumu Eki (Directive Suffix).....	189
3.2.1.4.	İlgi (Genetive) Eki.....	189
3.2.2.	Fiil Çekimi	190
3.2.2.1.	Basit Çekim.....	191
3.2.2.1.1.	Bildirme Kipleri	191
3.2.2.1.1.1.	Bilinen Geçmiş Zaman.....	191
3.2.2.1.1.2.	Öğrenilen Geçmiş Zaman	196
3.2.2.1.1.3.	Gelecek Zaman.....	200
3.2.2.1.1.4.	Şimdiki Zaman	202
3.2.2.1.1.5.	Geniş Zaman	204
3.2.2.1.2.	Tasarlama Kipleri.....	207
3.2.2.1.2.1.	İstek Kipi.....	208
3.2.2.1.2.2.	Emir Kipi.....	211
3.2.2.1.2.3.	Gereklilik Kipi	213
3.2.2.1.2.4.	Dilek-Şart Kipi.....	215
3.2.2.2.	Birleşik Çekimler	217
3.2.2.2.1.	Hikâye	217
3.2.2.2.2.	Rivayet	218
3.2.2.2.3.	Şart	218
3.2.2.3.	Cevherî Fiil	219
3.2.2.3.1.1.	Bilinen Geçmiş Zaman Çekimi.....	224
3.2.2.3.1.2.	Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi.....	225
3.2.2.3.1.3.	Ortaç Çekimi	226
3.2.2.3.1.4.	Ulaç Çekimi	226
3.2.2.3.1.5.	Şart Çekimi	226
3.3.	BİRLEŞİK FİİL	226
3.3.1.	İsim+Fiil Dizilişinde Olanlar	227
3.3.2.	Fiil+Fiil Dizilişinde Olanlar.....	232
3.3.2.1.	Süreklilik Bildirenler.....	232
3.3.2.2.	Tezlik Bildirenler	232

3.3.2.3. Yeterlilik Bildirenler	233
3.3.3. Deyimleşmiş Birleşik Fiiller	233
3.4. SIFATLAR	234
3.4.1. Niteleme Sıfatları	235
3.4.2. Belirtme Sıfatları	235
3.4.2.1. İşaret Sıfatları	235
3.4.2.2. Sayı Sıfatları	238
3.4.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	238
3.4.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları	240
3.4.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları	240
3.4.2.2.4. Belirsizlik Sıfatlar	240
3.4.2.2.5. Soru Sıfatları	240
3.5. ZAMİRLER.....	241
3.5.1. Kişi Zamirleri	241
3.5.2. İşaret Zamirleri.....	242
3.5.3. Belirsizlik Zamirleri	243
3.5.4. Dönüşlülük Zamiri	243
3.5.5. Soru Zamirleri	244
3.6. ZARFLAR	244
3.6.1. Durum Zarfları	244
3.6.2. Zaman Zarfları	245
3.6.3. Yer Zarfları.....	246
3.6.4. Miktar Zarfları.....	246
3.6.5. Soru Zarfları	247
3.7. EDATLAR	247
3.7.1. Bağlama Edatları.....	247
3.7.2. Son Çekim Edatları	249
3.7.3. Berkitme Edatları	251
3.7.4. Ünleme Edatları	251
3.7.5. Soru Edatları.....	251

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. METİN	252
BEŞİNCİ BÖLÜM	
5. DİZİN	321
5.1. KİŞİ ADLARI DİZİNİ	598
SONUÇ.....	603
KAYNAKLAR	605

KISALTMALAR

Ar.	: Arapça
bkz.	: bakınız
DS	: Derleme Sözlüğü
Esk. T.	: Eski Türkçe
F.	: Farsça
krş.	: karşılaştırmız
T.	: Türkçe
TS	: Tarama Sözlüğü
ETT	: Eski Türkiye Türkçesi

İŞARETLER

A	: a, e
C	: c, ç
G	: g, ğ

- I : ı, i
K : k, k
U : u, ü
V : ünlü (vokal)
- : Fiile bağlanmayı gösterir.
+ : İsme bağlanmayı gösterir.
? : Okunuşunda veya anlamında şüphe edilen kelimeleri gösterir.
(...) : Silik yazıldığı için okunamayan kelimeleri gösterir.
> : Okun içi ilk biçimi gösterir.
>> : Bir çok ses olayını gösterir.
1b/1 : / işaretinden önceki bölüm sayfa numarasını, sonraki kısım ise satır numarasını gösterir.
// : Sesi gösterir.

TABLÖLAR ÇEVİRİ-YAZI ALFABESİ

ا	a, ā, e, ı, i, o, ö, u, ü	ص	ş
ب	b, p	ض	ž
پ	p, b	ط	ţ
ت	t	ظ	ẓ
ث	ṯ	ع	‘
ج	c, ç	غ	ġ
چ	ç, c	ف	f
ح	ḥ	ق	q
خ	ḫ	ك	k, g, ŋ
د	d	ل	l
ذ	ẓ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, o, ö, u, ū, ü
ژ	j	ه	h, e, a
س	s	ی	y, ı, i, ì, ā
ش	ş	ء	‘

GİRİŞ

Dil, insanlıkla birlikte var olan, insanlığın binlerce yıllık deneyim ve birikimini taşıyan kültürel bir varlıktır. Dil, toplumsal olarak insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir araç (Ergin, 2002: 3); toplumun ortak bir değeri olduğu için sosyal bir kurum (Karataş, 2009: 11); çok yönlü ve farklı nitelikleri olan, kimi sınırları bugün bile çözülmeyi bekleyen büyümlü bir varlıktır (Aksan, 2015: I, 11).

Türk dilinde yazılan eserlerde işlenen konuların başında din gelir. Din, dili ve kültürü yakından etkileyen önemli unsurlarından biridir. Tarih boyunca çeşitli dinlere inanan Türkler, İslam dinini kabul ettikten sonra yeni bir medeniyetle tanışmış oldular. Araplar ve Farsların önceden belirlediği dinî terminolojiyi karşılarında hazır bulan Türkler, bunları tamamen hazır alıp kullanmak yerine eski dinlerine ait Türkçe asıllı sözcükleri ve hatta başka dillerden özellikle dinî metinler aracılığıyla ödünçledikleri tabirleri kullandılar. “Türk dilinin en eski yazılı kaynakları olan Orhun ve Yenisey yazıtlarında birkaç kelime dışında dinî terimlerin tamamı Türkçedir. Gök Tanrı dini ve Şamanizm inancında yer alan *tengri*, *ıduk*, *kut*, *kam*, *öt-*, *tamu*, *uç-*, *yarlıkamak*, *yazuk*, *erdem...* gibi sözcükler Göktürkler dönemi dinî metinlerinde yer alan terimlerden sadece bir kaçıdır (Akar, 1994: 54)”.

İslamiyet’in kabulü Türkler arasında birkaç yüzyıl -takriben 7. yüzyıldan beri-sürmüş ve tasavvufun bunda büyük rolü olmuştur. Mutasavvıfların menkıbeleri yalnız şehirlerde değil göçebe Türkler arasında da az çok yayılmıştır (Köprülü, 1981: 19). Türklerin Müslüman olmasında ve İslamiyet’in hızlı yayılmasında eserleriyle hizmet eden önemli isimler vardır. Karahanlı Türkçesi dönemi önemli isimleri arasında yer alan Atebetü’l-Hakâyık eserinin yazarı Edib Ahmed Yüknekî ve Dîvân-ı Hikmet şiirlerini oluşturan Ahmed Yesevî, eser sahibi olduğu bilinen ilk Müslüman Türk mutasavvıflarındandır. 13. yüzyılda ilk defa yazı dili olan Batı Türkçesi (Oğuzca) ile eserler veren Yunus Emre, bu isimler arasında ayrı bir öneme sahiptir (Ercilasun, 2016: 439). Ayrıca Hacı Bektaş Veli, Kaygusuz Abdal, Hacı Bayram Veli ve Pir Sultan Abdal gibi erenler, sade üslup kullanarak Anadolu’da İslamî öğretilerin yaygınlaşmasında etkin rol oynayan diğer önemli şahsiyetlerdir. Öğretilerin sonraki nesillere aktarılabilmesi için Bâbâîlik, Mevlevîlik, Bektaşîlik, Bayramîlik gibi tarikatlar kurulmuş ve bu tarikatlara mensup müritler Anadolu Türklerinin tarihinde ve edebiyatında önemli rol oynamışlardır

(Köprülü, 2004: 263). Daha sonraki yüzyıllarda bu tarikatlara, Halvetî, Nakşibendî gibi yenileri eklenmiş ve bu tarikatların faaliyetleri, hem dinî-tasavvufî anlayışın Osmanlı topraklarının en ücra köşelerine kadar yayılmasını hem de tasavvuf öğretilerini işleyen edebî eserlerin üretilmesini sağlamıştır. *Vesîle-nâme* de bu eserlerden biridir.

Vesîle-nâme yazarının mensubu olduğu Halvetiyye tarikatı, “14. yüzyılın ikinci yarısında Türkmenlerin yaşadığı bir coğrafya olan Hârizm bölgesinde, mutasavvıflar arasında bir nefis tezkiyesi ve irşat usulü olarak ilk dönemden beri bütün sūfilerce tatbik edilegelen ‘halvet’in müesses hale getirilmesi, tasavvuf terbiyesinin ana esaslarından biri olarak kabul edilmesi neticesinde teşekkül etmiştir (Ceyhan, 2018: 695)”. Zamanla Halvetiyyenin birçok alt şubesi oluşmuştur (Serin, 1984: 83; Abdulkadiroğlu, 1991: 22; Okumuş, 2005: 10; Tatçı, Akdemir, 2018: 103; Ceyhan, 2018: 706). *Vesîle-nâme*’nin yazarı Şeyhoğlu Derviş Osman eserinin 11b ve 12a varaklarında zikrettiği silsileye göre (2b, 3b), Halvetiyye’nin Ramazaniyye koluna mensup olduğu anlaşılmıştır (Öztürk, 2012: 440; Tatçı, Akdemir, 2018: 86, 87). Şeyhoğlu Derviş Osman hem *Vesîle-nâme* hem *Tarikat-nâme* adını verdiği bu eseri, yedi fasıl olarak tertip etmiştir. Bununla birlikte eserde, bir de giriş mahiyetinde bir bölüm bulunur. Burada yazar; adını, eserinin ismini ve eseri yazma sebebini açıklar. Bunun yanında, şeyhlerin eşyaları olan hırka, taç, asâ, seccade, örtü ve kemerin özellikleri, önemi ile sembolik anlamları açıklanır. Yine bu bölümde İslâm Peygamberi Hz. Muhammed (sav) ve Hz. Ali yoluyla Hz. Muhammed (sav)’e dayanan Halvetî tarikatının silsilesi verilir. Yazar, adını bu silsilenin içinde zikreder.

Yedi bölüm üzerine düzenlenen bu eserin ilk bölümünde dört halifeden ve bunların kaç yıl halifelik yapıp, nasıl şehit edildiklerinden bahsedilir. İkinci bölümde, Hz. Ali’nin nesli ve bu neslin Yezid tarafından katledildiği anlatılır. Üçüncü bölümde, Allah, Peygamber, şeyh, halifeler gibi mübarek zatlar anıldığında, her biriyle ilgili farklı saygı, dua ve yüceltme ifadelerinin eklenmesi gerektiği salık verilir. Dördüncü bölümde insan-ı kâmil ve insan-ı kâmil mertebesine yükselmek için yapılacaklar açıklanır. Beşinci bölümde, müridin mürşide, mürşidin şeyh-i kâmile davranışları anlatılır. Altıncı bölümde, mümin müminin kardeşidir, düsturundan hareketle kardeşliğin koşulları açıklanır. Yedinci ve son bölümde ise, dervişlik ve sūfilik konu edilir. ‘Sūfi’ kelimesinin, her bir harfinin, tarikata göre ifade ettiği anlamlar izah edilir.

15. yüzyıl ve 20. yüzyıl arasındaki zaman dilimi ‘Klâsik Osmanlı Türkçesi’ (Ercilasun, 2016: 457; Akar, 2005: 287) ya da ‘Yeni Türkçe devri’ (Caferoğlu, 2001: I, 52) olarak adlandırılır. *Vesîle-nâme*, Türkçenin 18. yüzyılda yaşadığı değişim ve gelişimleri, özellikle Türkçenin konuşma dilinde kullanılan biçimini, örneklendiren bir metindir. Bunun yanında, metin içerisinde yazım düzensizliği dikkati çeker. Ayrıca bu döneme kadar yapılan metin çalışmalarında standartlaşmamış olan dudak uyumu, 18. yüzyılda büyük oranda tamamlandığı düşünülse de (Kartallıoğlu, 2011: 11), *Vesîle-nâme*’de bu durum tamamlanmış olarak görülmemektedir.

Halvetiyye tarikatını anlatmak ve öğretmek amacıyla yazılan *Vesîle-nâme*, dinî bir metin olmasından dolayı, dini öğretileri, hikâyelerle zenginleştirerek halkın anlayabileceği bir üslupla aktarmaya çalışmıştır. Bu yönüyle didaktik sıfatını kazanan *Vesîle-nâme*, dinî açıklamalar, hikâyeler, anekdotlar, atasözü ve deyimler, ayet ve hadislerle pekiştirilen bir anlatıma sahiptir. Ayrıca, bazı kelimelerin yazı dilinde kullanıldığından farklı yazılış şekilleriyle kullanılması, ki bunların önemli bir kısmı dipnotta belirtildi, cümlelerin devrik olması ve özellikle hikâye anlatırken diyaloglara çokça yer verilmesi yazı dilinden ziyade konuşma dilini yansıttığı sonucuna varılmasını sağlayan unsurlardandır. Bu sebeplerle *Vesîle-nâme*’nin dil özellikleri bakımından zengin içeriğe sahip olduğu söylenebilir.

Vesîle-nâme üzerine yapılan bu çalışma; giriş, dil incelemesi (yazım, ses bilgisi, biçim bilgisi), metin, dizin ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Dil incelemesi kısmında yazım bölümünde, ünlü ve ünsüzlerin başta, ortada ve sonda nasıl yazıldıkları; ses bilgisi başlığı altında uyumları ile çeşitli ses olayları; biçim bilgisi bölümünde sırasıyla yapım ekleri, çekim ekleri, sıfatlar, zamirler, zarflar ve edatlar ele alınmıştır.

Metin bölümünde, tespit edilebilen tek nüshası Koç Üniversitesi Kütüphanesi’nde bulunan *Vesîle-nâme*, çevriyazı alfabesine aktarılmıştır. Metinde, yazı dilindeki imlaya uygun olmayan kelimeler dipnotta belirtilmiştir. Dizin bölümünde ise, kelimeler ve birleşik eylemler alfabetik sırayla dizilmiş, bunlara, metne bağlı kalınarak anlamlar verilmiştir. Kelimelerin hangi kökten geldiği kısaltmalarla belirtilmiştir. Ayrıca Kişi Adları dizini oluşturulmuştur.

Vesīle-nâme, Türkçenin yazı dili olarak kullanımından ziyade konuşma dilinde kullanılan biçiminin tarihî gelişimini vermektedir. Bu amaçla eser, yazım, ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz varlığı bakımından incelenmiştir. Dil özelliği itibariyle zengin içeriğe sahip olması ve konuşma dilini yansıtan bir eser olması yönüyle *Vesīle-nâme*, Türk dilinin söz varlığına katkı sağlayacağı düşünülen araştırılmaya değer bulunmuştur. Bu dönem metinleri üzerine yapılan diğer çalışmalar genellikle dönemin yazı dilini yansıtmaktadır. Yazı dilini yansıtan eserler dönemin sosyal, kültürel, ekonomik vb. gibi özelliklerine dair pek çok konularda, zengin bilgiler verir; fakat dönemin konuşma diline dair bilgileri, bu tip eserlerden elde etmek güçtür. *Vesīle-nâme* bu noktada, dönemin konuşma diliyle yazılmış olmasından dolayı bu konuda zengin malzeme sunmaktadır. Bu özelliği itibariyle eser ayrı bir öneme sahiptir.

Literatür taraması neticesinde, eserle ilgili daha önce yapılmış herhangi bir çalışma tespit edilmemiştir. Yine aynı eserin Koç Üniversitesi Yazma Eserler bölümü dışında başka bir nüshasına da rastlanmamıştır. *Vesīle-nâme*'nin Şeyhoğlu Derviş Osman tarafından yazıldığı aynı adlı eserde yazarın kendisi tarafından belirtilmiştir.

Vesīle-nâme harekeli bir metindir. Hareke kullanımı okuma bakımından kolaylık sağlamasına rağmen, sözlüklerle karşılaştırıldığında, bazı kelimelerin asıl okunuşundan farklı harekelenmesi, okunmasını ve hatta anlamlandırılmasını zorlaştırmıştır. Metinde hareke kullanılmasına rağmen, çoğu kelime ve ekte ünlülerin gösterilmesi karşımıza çıkan durumlardan biridir. Yazar, başlıklarda vurgulamak istediği ifadelerde, bazı ayet ve hadislerde ve pek çok özel isimde kırmızı mürekkep kullanmıştır. Tahmini olarak okunan ve anlamından şüphe edilen kelimeler soru işareti (?) ile gösterilmiştir.

Dizine girmeyen Arapça ayet ve hadisler, özgün şekilleriyle gösterilmiş ve bunların anlamları, sure adı, ayet numarasıyla birlikte dipnotta yer almıştır. Dizinde, madde başı olarak gösterilen kelimelerin anlamları verilirken metindeki kullanımları temel alınmıştır. Metindeki birleşik kelimeler ve birden fazla haneden oluşan sayılar vb. gibi birlikte yazılması gereken ifadelerde ilk kelime satır sonuna denk gelmekte ve diğer kelime de bir sonraki satırda başlamakta ise her iki satırın numarası da belirtilmiştir. Tamlamalar iki sözcüğün madde başında da belirtilmiştir. Yardımcı fiiller ise hem kullanıldığı ismin hem de fiilin altına yazılmıştır.

Metnin ayrıca Kişi Adları Dizini oluşturulmuştur. Kişi adları; ansiklopedilerden, kişi adlarının yer aldığı tezler ve sözlüklerden, Halvetilikle ilgili kaynaklardan bulunup karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonunda, yararlanılan kaynakların yer aldığı “Kaynaklar” listelenmiştir.

1. 18. YÜZYIL DİL ÖZELLİKLERİ

18. yüzyıl artık bugünkü standart yazı dilimize temel teşkil eden “Yeni Türkiye Türkçesi”nin ses düzeninin esaslı olarak oluştuğu bir dönemdir. Hayati Develi, bu yüzyılın özelliklerini, Viguier ve Carbognano’nun gramer kitapları yanında, *kalıplaşmış olan imlânın dışına çıkmış, bilhassa halk diliyle yazılmış veya müstensihi çok bilgili olmayan üç metin* üzerinden tespit etmeye çalışır (Develi, 1998: 31). Bunlar, *Saatnâme*, *Nasihatnâme-i Dildâde* ve *Risâle-i Garîbe* isimli eserlerdir. *Vesîle-nâme*’yi de halk diliyle yazılması ve kalıplaşmış yazımın dışına çıkan bir eser olarak Develi’nin yüzyılı tespit etmek üzere kullandığı eserler kategorisinde düşünmek mümkündür. Bu anlamda Develi’nin 18. yüzyıla ilgili tespit ettiği dil özelliklerinin *Vesîle-nâme*’de incelenmesi, hem Develi’nin ortaya koyduğu verilerin teyit edilmesini sağlayacak hem de yüzyıla ilgili verilerin elde edilmesine olanak tanıyacaktır. Develi’ye göre, 18. yüzyılı önceki dönemlerden ayıran fonolojik özellikleri şöyledir (Develi, 1998: 32):

1. Dudak uyumları sürecinin tamamlanmış olması
2. ETT’deki kelime başı /i/ fonemlerinin /e/’ye dönüşmesi
3. Bazı eklerde görülen, ancak henüz tamamlanmamış olan (/ñ/ > /n/ gelişmesi

1. Dudak uyumları sürecinin tamamlanmış olması

Develi tarafından, 18. yüzyılda dudak uyumu, transkripsiyonlu metinlerin verilerine göre kesin olarak tamamlanmış olduğu belirtilse de *Vesîle-nâme*’de bu özelliğin tamamlanmadığı görülmektedir. Ancak kalıplaşmış Osmanlı yazımı bu gelişmeyi örtmüştür; yine de halk dilini yansıtan *Vesîle-nâme*’de dudak uyumuna ayırık durumlar yer almaktadır. Belli başlı eklerdeki dudak uyumu tablosu şu şekildedir:

Yapım ekleri

+lık, +lik, +luk, +lük: görmeklik (14a/17), inanmaçlık (14a/17), çarañuluk (31a/9), çardāşlık (51b/4)

+lı, +li, +lu, +lü : *Vesīle-nâme*'de bu ekin sadece yuvarlak ünlülü örnekleri bulunmaktadır. bağı (17a/8), nūrlu (22b/2), şübhelü (26a/14), kuvvetlü (29b/10)

+sız, +siz, +suz, +süz: mürşidsiz (37b/17), rızāsız (45b/9), dilsüz (38b/13), sensüz (9b/7)

+cı, +ci, +cu, +cü: *Vesīle-nâme*'de bu ekin sadece düz ünlülü şekli olup yuvarlak ünlülü örneklerine rastlanmamıştır. da' vācı (30b/10), yalāncı (36a/15), añlayıcıya (36b/10)

+cık, +cik, +cuk, +cük: *Vesīle-nâme*'de ekin sadece düz ünlülü örneğı görölmektedir. oğlāncıklarıyla (18a/14)

Hal ekleri

+(n)ıñ, +(n)iñ, +(n)uñ, +(n)üñ: bunuñ (55a/1), ellerüñ (6b/15), anıñ (8b/14)

+(y)ı, +(y)i, +(y)u, +(y)ü: dünyāyı (9a/12), bunu (32a/3), da' vetü (17b/4)

İyelik ekleri

+(ı)m, +(i)m, +(u)m, +(ü)m: çarımda (9b/1), hālimi (17b/12), boynum (18a/6), gönlüme (34a/6)

+(ı)ñ, +(i)ñ, +(u)ñ, +(ü)ñ: 'azābıñ (38b/1), etiñ (21b/14), kelāmuñ (30a/1), celālüñ (31a/13)

+sı, +si, +su, +sü: eli (17a/8), birisi (4a/5), boynu (6b/1), göñlüñi (21b/7)

+(ı)mız, +(i)miz, +(u)muz, +(ü)müz: atamızı (25a/1), vücūdumuz (10a/15), gencümüz (43a/11)

+(ı)ñız, +(i)ñiz, +(u)ñuz, +(ü)ñüz: haççıñız (24a/6), oğluñuz (43a/7), gözüñüzden (25a/8)

Fiil yapım ekleri

-(ı)r-, -(i)r-, -(u)r-, -(ü)r-: düşürmişdür (51b/4), bitirdüm (34a/2), yitirse (53b/14)

-dır-, -dir-, -dur-, -dür-: utandırma (33a/13), aydurdı (10a/8), bildürmek (14b/11), yetişdüre (16a/12)

-(ı)ş-, -(i)ş-, -(u)ş-, -(ü)ş-: yetişüp (16a/15), buluşdı (34b/9), irişüp (7a/8)

-(i)n-, -(i)n-, -(u)n-, -(ü)n-: bilinmez (37a/8), görünür (50a/6), sevinmeye (47b/12), oğunmağ (50b/7)

-(i)l-, -(i)l-, -(u)l-, -(ü)l-: açılır (6a/1), yazılmışdur (3b/13), kuruldığı (30b/1), götürülse (50b/11)

Zaman ekleri

-dım, -dim, -dum, -düm: virdim (12a/9), kıldım (12b/4), uçdum (9b/11), bilmedüm (34a/11)

-diñ, -diñ, -duñ, -düñ: ölmedüñ (25a/9), durdın (26a/2), bulduñ (8b/17)

-dı, -di, -du, -dü: *Vesîle-nâme*'de bilinen geçmiş zaman üçüncü tekil kişinin yuvarlak ünlülü örnekleri bulunmamaktadır: ulaşdı (16b/4), virdi (23b/10)

-dik, -dik, -duk, -dük: *Vesîle-nâme*'de bilinen geçmiş zaman birinci çokluk şahıs ekinin düz ünlülü şekli değil, yuvarlak ünlülü örnekleri bulunmaktadır: atduğ (15a/2), virdük (24b/14)

-diñuz, -diñiz, -duñuz, -düñüz: Bilinen geçmiş zamanın 2. çokluk kişi eki alan bir örnek metinde rastlanılmamıştır.

-miş, -miş, -muş, -müş: *Vesîle-nâme*'de duyulan geçmiş zamanın düz ünlülü şekilleri bulunmaktadır. bilmiş (19b/14), olmuş (7a/1)

-ıyor, iyor, -uyor, -üyor: *Vesîle-nâme*'de -(I/U)yor şimdiki zaman ekine örnek bulunmamaktadır.

-ır, -ir, -ur, -ür: *Vesîle-nâme*'de, bu ek, bir örnek hariç daima yuvarlak ünlülüdür.

dir (22a/5), ulaşır (27a/4), varur (22b/6)

-ñ, -iñ, -uñ, -üñ: Metinde yuvarlak şekilleri mevcuttur: gelüñ (1b/9), varuñ

-ñız, -iñiz, -uñuz, -üñüz: didigüñüz (27a/16)

-sın, -sin, -sun, -sün (emir): yürümesünler (7a/4), bilürsin (14b/2), olursın (14b/2), bağışlasun (23a/4)

-alım, -elim, alum, -elüm: idelim (27b/10), açalum (24b/15), görelüm (25a/1)

Zarf-fiil ekleri

-ıp, -ip, -up, -üp: olup (4b/13), okuyup (14b/16), yetişüp (16a/15), görüp (20a/10)

Bildirme ekleri:

+dır, +dir, +dur, +dür: üzerinedir (2b/4), budur (37a/9), yoçdur (37b/3)

Şahıs ekleri

+ım, +im, +um, +üm: tabduğum (27a/9), oturdum (34a/2), söylerüm (9b/5), dilerim (34b/14)

+sın, +sin, +sun, +sün: bilürsin (14b/2), olursın (14b/2), olsun (29b/14), çalsun (16a/16)

+ız, +iz, +uz, +üz: ayduruz (27a/14), derüz (4a/2), virürüz (5b/9)

vs.

2. ETT'deki kelime başı /i/ fonemlerinin /e/'ye dönüşmesi

“18. yüzyıl Türkçesinin ikinci önemli özelliği ise /i/ fonemlerinin standart dilde /e/'ye dönüşmüş olmasıdır. *Saatnâme* metni bu açıdan çok kıymetli bir karşılaştırma yapma imkânı sağlamaktadır: Bu metinde bir yandan ETT'nin /i/'li şekilleri yazıda gösterilirken, bir yandan da /e/'li şekiller yaygın bir şekilde görülmektedir: beş, dedi, deyi, deye, deyelim, deyicek; deyüp (bunun yanında yazarın dönemindeki dili aksettiren /i/'li şekiller: didi, didüğü, didük, dimeñ vs.); eder, ederken, etmeyüp, etmişler (krş. ide, iden, ider, itdi, itdüğü vs.); geymiş, geymedi, geydüğü, geydüreler (krş. giyer, giyerdi, giymişler); yedüğü, yedüreler, yedürüp, yemek, yemesin, yeyelüm, yeyüp (krş. yidüğü,

yimedim, yimek vs.); yere, yerden, yerinde vs. (krş. yir, yirde, yirlerde vs.). Yine 18. yüzyılda istinsah edilmiş olan *Nasihât-nâme-i Dildâde* isimli eserde de deyi, dersin vs. örneklerle karşılaşırız. *Risâle-i Garîbe*'de de /i/'li şekillerle birlikte ve oldukça önemli oranda /e/'li şekillerle karşılaşırız: beş, etmek, yel, yer, deyü, ver-, ye- vs. örneklerinde görüldüğü gibi (Develi, 1998: 34).” Develi'nin çalışmasında yer verdiği örnek metinlerden de hareketle /i/ > /e/ gelişmesinin 18. yüzyılda tamamlandığı kanaatine varmıştır. Bunun bazı ses benzeşmelerinin gerektirdiği istisnalarının olabileceğini şu örneklerle belirtmiştir: yemek ~ yiyecek; demek ~ diyecek vb. gibi. İmladaki kalıplaşmanın da sonuna kadar bu kalıplaşmayı gizlediğini belirten Develi, bu sebeple ye'li şekilleri pek çok durumda yazım özelliği olarak sayabileceğini belirtmiştir.

Vesîle-nâme'de ise bu durum, açıklamada belirtildiği gibi, /i/ fonemi standart dilde /e/'ye dönüşmüştür. Örnek: beş (7a/10), deyü (23a/16). Ancak bazı örneklerde /i/'li şekillerle beraber /e/'li şekillerle de karşılaşılmıştır. Örnek: de- (1a/4) ~ di- (12a/9), gey- (5b/17) ~ giy- (6a/3), yi- (35b/14) ~ ye- (35b/1).

3. Bazı eklerde görülen, ancak henüz tamamlanmamış olan /ñ/ > /n/ gelişmesi

Develi'nin çalışmasında tespit ettiği ve 18. yüzyıla ait olan bir diğer önemli fonolojik özellik bazı eklerde geniz ünsüzü /ñ/'nin diş ünsüzü /n/'ye dönüşmeye başlamasıdır (Develi, 1998: 35). Ayrıca bu özellik, İstanbul ağzını diğer Anadolu ağzlarından ayıran temel hususiyetlerdendir. “Bu gelişmenin tamamlanmış olduğuna dair elimizde yeter sayıda örnek bulunmadığını düşünüyoruz, ancak gelişmenin bir hayli ilerlemiş olduğunu kabul ediyoruz. *Risâle-i Garîbe*'de, *Nasihât-nâme-i Dildâde* isimli bir başka 18. yüzyıl metninde, istinsah tarihi bulunmamakla birlikte bizim 17.-18. yüzyıl dil hususiyetlerini de taşıdığını düşündüğümüz *Gazavat-nâme-i Sultan Murad Han*'da bu gelişmeyi gösteren hayli örnekler vardır (Develi, 1998: 35).” *Vesîle-nâme*'de geniz ünsüzü /ñ/'nin diş ünsüzü /n/'ye dönüştüğü örnekler bulunmaktadır: öñ > ön (29a/15), didüğüñ > didüğün (29b/10), boynuñ > boynun (18b/7). Ancak metinde genellikle geniz n'si /ñ/ varlığını korumuştur: şöñra (18b/15), Teñri (22b/15), göñül (8a/2) gibi.

Türkiye Türkçesinin başlangıcı olarak kabul edilen 18. yüzyılın temel ses özellikleri, *Vesîle-nâme*'de yer alan örneklerde belirtildiği gibidir. Ancak bu özellikler keskin çizgilerle ayrılmamakla birlikte kendisinden önceki yüzyılların dil hususiyetlerini de

göstermektedir. Dudak uyumu çoğunlukla tamamlanmamış; /i/ler büyük oranda /e/'ye dönüşmüş; geniz n /ñ/ sesi özellikle bazı eklerde /n/'ye dönüşmüştür.

2. 18. YÜZYIL KONUŞMA DİLİ

Dilin iki cephesi vardır. Biri insanların karşı karşıya sesli olarak konuştukları zaman kullandıkları konuşma dili; diğeri yazıda kullanılan, insanların söylemek istediklerini yazı ile anlatırken kullandıkları yazı dilidir. Konuşma dili ile yazı dili her dilde ve her dönemde daima birbirinden farklıdır. Bu farklılık temelde söyleyiş ile bazı ses, şekil ve ifade tarzlarının ayrılıklarına dayanır (Ergin, 2002: 9-11). Bununla birlikte, Türkçenin tarihi dönemlerinde konuşma ve yazı dilinin birbirine çok yakın olduğu dönemler de olmuştur. Günümüzde yazı dili olarak kullanılan İstanbul Türkçesi, yurdun diğer bölgelerinde de, özellikle okumuşlar çevresini içine almak üzere, bütün Türkiye çapında bir konuşma dili haline gelmektedir (Ergin, 2002: 11). Aynı durum ilk Osmanlı Türkçesi metinleri için de geçerlidir. O dönemde, özellikle halka hitap eden eserlerde, onların anlaması amacı ön planda olduğundan eserlerde konuşma diline yakın bir dil kullanılmıştır. İstanbul'un fethinden sonra ise Osmanlı entelektüeli kendi yazı dilini oluşturmaya başlayınca, konuşma dili ile yazı dili arasındaki fark açılmaya başlamıştır (Develi, 2009: 56).

Osmanlı dönemi konuşma dilinin tespiti, ancak yazı dili üzerinden yapılabilir. Bu konuda, Osmanlı döneminde yabancıların yazdıkları gramer ve sözlükler önemli veriler sunmaktadır. Çeviri yazılı bu eserlerde kelimelerin telaffuzunun da kaydedilmiş olması, dönem konuşma dilini, özellikle kelime bazında tespitini sağlar. Bunun yanında yine aynı eserlerde yer alan diyalog cümleleri ve Latin harfli örnek Türkçe metinler araştırmacıların dönem konuşma dilini tespit için yoğunlaştıkları diğer noktalar. Yavuz Kartallıoğlu *Osmanlı Konuşma Dili* adlı eserinde ve Suat Özer ise *Latin Harfli Çeviri Yazı Metinlerde Konuşma Dili Olarak Türkçe (16. - 18. y.y.)* adlı doktora tezinde bunun örneklerini vermişlerdir. Yavuz Kartallıoğlu aynı eserinde, Arap harfli Türkçe *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, çeşitli tarih kaynakları, kadı sicilleri, şeriye sicilleri ve mektuplar üzerinden, özellikle mükâleme örnekleri aracılığıyla dönemin konuşma dilini tespite çalışır.

Yukarıdaki metinler dışında, araştırmacıların “*sade nesir*”, “*halk nesri*”, “*sade dil*” ya da “*halk dili*” şeklinde niteledikleri eserlere odaklanmak, konuşma diliyle ilgili bilgiler elde edilmesine olanak tanıyabilir. Çünkü bu nitelirmede dikkate alınan ölçüler, konuşma dili özellikleriyle ortaktır. Fahir İz, *Eski Türk Edebiyatında Nesir* adlı çalışmasının giriş bölümünde, Tanzimat’a kadar olan nesir dilinin üç koldan geliştiğini kaydeder. Bunlardan biri, *halkın konuştuğu dili esas tutan sade nesir*dir. Bu nesrin temeli halk diline dayanır (İz, 1996: V). Sade nesrin imla ve üslup özelliklerine de değinen İz’in, bu başlık altında zikrettiği hususlar konuşma dilinin özelliklerini yansıtır. Arapça-Farsça kelime ve tamlamaların az kullanılması, edebî sanatlarla çok yer verilmemesi, Arapça-Farsça kelimelerin aslî imlalarıyla değil konuşma dilindeki haliyle yazılması, Farsça tamlamaların bazen okunduğu gibi (ilk kelimenin sonuna ye harfi getirmek suretiyle) yazılması, cümlelerin kısa olması, devrik cümlelerin kullanılması gibi özellikler bunlardan bazılarıdır (İz, 1996: XVII-XX).

Fatih Köksal, klâsik nesir geleneğiyle ilgili yaptığı dörtlü tasnifte, *sade nesir (üslûb-ı sâde)* tabirini kullanır. Buna *halk nesri* denebileceğini de ekleyen Köksal, bu tarz mensur metinlerin özelliklerini şu ifadelerle tespit eder:

Hedef kitlesi halk yığınları olan, Arapça – Farsça kelime ve tamlamaların az olduğu, çok sade bir dille, sanat kaygısı güdülmeyen yazılan ve secinin hiç bulunmadığı veya nadiren görüldüğü mensur eserler bu gruba girer.
(Köksal vd., 2011:16)

16. yüzyıl nesrini üç grupta inceleyen Fikret Turan, *halk nesrinin* özelliklerini şöyle sıralar:

1. Halkın konuşma Türkçesi unsurlarıyla oluşturulmuştur. 2. Konuşma dilinin kelime hazinesi ve cümle yapısıyla kurulan bu üslupta halk inançları, atasözleri, basit benzetme ve istiareler ve günlük hayattan alınan örnekler çokça kullanılır. 3. Yer yer şivelerden alınmış kelime, ifade ve gramer şekilleriyle ağızlarda yaşamaya devam eden Eski Anadolu Türkçesinin özellikleri görülür (Turan, 2018: 48).

Görüldüğü üzere gerek İz'in ve Köksal'ın *sade nesir* gerekse Turan'ın *halk nesri* özellikleri noktasında tespitleri, konuşma diline dayanmakta ve onunla ortak özellikler sergilemektedir. Yine araştırmacıların diğer nesir üslup çeşitleri olan orta nesir ve süslü nesir çerçevesinde zikrettiği hususlar, yazı dilinin özellikleri olup sade nesir metinlerinde bulunmayan hususiyetlerdir.

Hayati Develi, *Osmanlı'nın Dili* adlı eserinde dönemin konuşma diliyle ilgili de görüşlerini aktarır. Yazarın verdiği bilgiler, yine sade nesrin özellikleriyle ortaktır. Buna göre Osmanlı konuşma dilinde; cümle yapıları basittir, karmaşık değildir; edebi sanatlar anlamında deyimler ve atasözleri yoluyla taşınanlar dışında metaforik ifadeler az yer verilir; devrik cümleler kullanılmak suretiyle dilbilgisi kuralları ters yüz edilir, eksiltili ifadeler kullanılır; bilhassa yabancı dillere ait dilbilgisi unsurları kullanılmaz (Develi, 2009: 63, 64).

Osmanlı dönemi konuşma diliyle ilgili yapılan çalışmalar, yukarıda ifade edildiği üzere genellikle yabancıların yazdığı gramer ve sözlüklere dayanır. Bunların yanında *Evlîyâ Çelebi Seyâhatnâmesi*, tarih kaynakları, kadı sicilleri, şeriyeye sicilleri ve mektuplar gibi konuşma diliyle ilgili söz konusu edilen çalışmalardır. Bunların dışındaki sade nesir metinleri, nihayetinde yazılı ürünler olması nedeniyle, konuşma dilini tamamen yansıttığı elbette söylenemez. Ayrıca bu metinler, Arap harfli olduğu için özellikle ünlülerin yansıtılmasıyla ilgili birtakım olumsuzlukları da barındırırlar. Bununla birlikte sade nesir üslubunun konuşma diline dayanması nedeniyle bu metinlerde de konuşma dilinin izlerine rastlamak mümkündür. Bu gibi eserler de, konuşma dilini yansıtmayı yansıtmadığı veya ne derece yansıttığı yönünde ayrıntılı incelemeye tabi tutulabilirler. Bu noktadan araştırmacıların sade nesrin özellikleriyle ilgili zikrettiği ölçütler; bunun yanında Yavuz Kartallıoğlu'nun *Osmanlı Konuşma Dili* (2017) adlı eserinin giriş bölümünde ve *Carbognano'ya Göre Osmanlı Türkçesi Yazı ve Konuşma Dili İlkeleri* (2015) makalesinin sonuç bölümünde zikrettiği hususlar inceleme kriterleri olabilir. Bunları şöyle sıralamak mümkündür:

1. Arapça ile Farsça kelime ve tamlamalara az yer verilir. *Vesîle-nâme* bu anlamda genel olarak değerlendirildiğinde sade nesir, dolayısıyla konuşma dili özelliği gösteren bir metindir. Arapça ve Farsça kelimeler, dönemin halkının ve tarikat ehlinin anlayabileceği, konuşma dilinde de kullanılan kelimelerdir. Arapça ve Farsça tamlamalar

için de aynı durum söz konusudur. Bunun yanında Arapça tamlamaların sayısı Farsçalara göre daha azdır. Farsça tamlamalar büyük oranda iki kelimedenden oluşmaktadır.

2. Osmanlı Türkçesi yazı dilinde isim, sıfat, fiil ve fiilimsilerin Arapça ve Farsçaları; konuşma dilinde Türkçeleri yer alır: Örnek: dam - tuzak (Kartallıoğlu, 2015: 19). *Vesîle-nâme*'de fiiller genellikle Türkçedir. İsim ve sıfatlarda ise yazı diline göre Arapça ve Farsça kelimelerin sayısı azdır. Kullanılan kelimeler de, halkın konuşma dilinde yer alanlardır. Buna dair örneklerden bazıları şunlardır:

Yazı Dili	Konuşma Dili
sîm ü zer	altûn ve gümüş (1b)
savm/rûze	oruç (7a)
semâvât u arz	gökleri ve yerleri (12a)
tezyîn etmek/müzeyyen kılmak	bezemek (12b)
ta'lim etmek	âdâb-ı tarîkatı ögrede (12b)
kâim olmak	ayak üzre turmak (13b)
nûş etmek	içmek (24b)
ümm ü eb	ata ve ana (45b)
müsaade etmek	komak (45b)
kıyâfet	ton/don (7a)
murg	kuş (10b)
tekfîn etmek	kefinlemek (24b)
ehibbâ	kardaşlar (46b)

Bunların dışında, aynı cümle içinde “fuğarâ beyninde [6b] ve halk arasında (7a)” gibi hem yazı hem de konuşma diline ait kelimelerin, nadiren de olsa, ikili kullanım örneği

var. Türkçe ve Arapça kelimenin Farsça tamlama içinde biraraya getirildiği bir örnek mevcuttur. Örnek: muharrem ‘aşr-ı öñünde şā’im olsunlar (7a) (muharrem ayının ilk onunda oruçlu olsunlar.)

3. Atasözleri ve deyimlerle taşınanlar dışında, metaforik ifadelere az yer verilir. Basit benzetme ve istiareler ile günlük hayattan alınan örnekler çok kullanılır (Develi, 2009: 64). *Vesīle-nāme*, dinî bir metin olmakla birlikte, eserde temel amaç bilgi vermektir. Bu yüzden eserde edebi sanatlara çok az yer verilmiştir. Mevcut örnekler için de Develi’nin tespiti geçerlidir. İlgili örnekler şunlardır:

Örnek 1: kırk deve yüki kitāb oқudum. (10a)

Örnek 2: hazān yabrağı gibi ditredi (18b)

Örnek 3: anlar ki ‘ ilim oқurlar ‘ ilimlerle ‘ amel itmediler anlar ki meşela şol hımār gibidür (30b-31a)

Örnek 4: Ka‘ beye varmaқdan şeyhe varmaқ yigdür zīrā ki Ka‘ beye Allāhu Te‘ ālā günde yetmiş kez nazar ider mürşid gönñlüne bī-‘ aded nitekim bir deñizde yil olsa mevc kesilmez şeyih gönñlüne dağı ilhām-ı Rabbānī şöyle ider (45b)

Örnek 5: gönñül gözi açılır (48b)

Örnek 6: haқıkat ev gibidür şerī‘ at қаpusıdur таріkat yoldur ma‘ rifet genc-i herdür ve ba‘ zılar haқıqati bir deñize teşebbüh itmişler kimi şerī‘ at таріkat yelkeni ma‘ rifet baһrılıgi (52b)

Örnek 7: mişāli bir hoққaya misk қоysañ dağı girü miski hep çıқarsañ ol hoққada қоқusu қалur cānuñda bedenden gıtdüğinden soñra eşeri bedende қалur aña rūһ-ı cismānī dirler (55a)

4. Arapça fa‘l, fi‘l ya da fu‘l vezninde olup Türkçeye giren kelimelerde ünlü türemesi olur (zıkr-zikir, devr-devir, hükm-hüküm gibi). Konuşma dilinde ortaya çıkan bu durum, Latin alfabesine geçtikten sonra yazı diline de yansımıştır. Osmanlı döneminde ise Arap alfabesi kullanıldığı, hareke kullanılmadığı ve Arapça ile Farsçadan alınan kelimelerin aslı yazımlarına bağlı kalındığı için yazı dilinde bu

durumu tespit etmek mümkün değildir. Ancak konuşma dilinde durumun yansıması görülebilir. Bunu da, yine yazılı da olsa özellikle harekeli sade nesir metinlerinde tespit etmek imkân dâhilindedir. *Vesîle-nâme*, harekeli ve sade nesir özelliğinde bir metin olması itibariyle bahsi geçen durumun tespitine imkân tanımaktadır. Bu tarz Arapça kelimeler, konuşma dilindeki haliyle harekelenmiş ya da yazılmıştır. Hatta bu kelimeler; etmek, olmak, eylemek gibi ünlüyle başlayan yardımcı fiillerle birleşik fiil oluşturduğunda dahi, türeyen ünlü korunmuştur. Örnek kelimelerin aslî halleri ile metindeki hali aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Aslî Hâli (Yazı Dili)	Metindeki Hâli (Konuşma Dili)
zıkr	zikir (2b, 12b)
hükm	hüküm (3b, 18a/3,5)
seyr	seyir it- (6b)
şeyh	şeyih (6a, 10b, 16a, 35a)
nev‘	nevi‘(5a, 39a)
setr	setir (6b, 23b, 29b, 38a)
mahv	mahıv it- (7b, 30b)
gayb	gayib (10a, 46a)
devr	devir (10a)
hayr	hayır (11a)
cem‘	cemî‘ (12a, 30a)
sabr	sabır it (17b, 43a)
Katl	42b; katil olan (29b), katil itse (41b)
Ahz	ahiz (29b)
Fehm	fehim (26a, 30a)
Haşr	haşır (36a)

keşf	keşif (38a, 48b)
------	------------------

5. Arapça ve Farsçadan alıntı kelimelerdeki uzun ünlüler konuşma dilinde bazen kaybolur (Kartallıoğlu, 2015: 26). *Vesîle-nâme*'de, bunun örnekleri azımsanmayacak kadar fazladır. Özellikle Arapça kelimelerde, uzun ünlülerin yazılmadığı gözlemlenir. Aşağıda görüleceği üzere, tam tersi durum olarak kısa ünlülerin de uzun ünlü olarak yazıldığı pek çok örneğe metinde rastlamak mümkündür. Yazı dilinde Arapça ve Farsça kelimelerin aslı yazımlarına uymak bir kural olduğu halde, metinde bu denli fazla örneğin olması, öncelikle kâtibin yetersiz bilgisiyle açıklanabilir. 10. maddedeki örnekler de bunu gösteren bir başka delildir. Bunun yanında, metnin harekeli olması da, bunda bir başka etken olabilir. Amaç bilgi aktarmak olduğu için, kelimenin harekeli olması yanlış okunmasını engellediği için katip böyle bir tercihte bulunmuş olabilir. Bununla birlikte derviş, zâhîr, vâkit, kâmil gibi örneklerde olduğu gibi aynı yanlışın çok fazla tekrar etmesi, kelimenin konuşma dilinde de benzer şekilde kullanıldığı ve kâtibin bu hâliyle yazıya geçirdiği izlenimini uyandırmaktadır. Kartallıoğlu'nun uzun ünlülerle ilgili tespiti, bu tarz örneklerin çok fazla olması ve metnin genel özellikleri de göz önünde bulundurulduğunda, *Vesîle-nâme*'nin konuşma diline dayandığı söylenebilir.

Aslı Hâli	Metindeki Hâli
تسليم	 (6b)
تكبير	 (5a)
تسبيح	 (7b/7)
تسبيح	 7b/6)
قديم	 (7b)
كدورات	 (9b)
كرامات	 (9b)

نظير	نُظِيرُ (10a)
انجام	اِنْجَمَ (10a)
تغيير	تَغَيَّرَ (11a)
شياطين	شَيَاطِينُ (12b)
ترتيب	تَرْتِيبٌ (13b)
مطيع	مُطِيعٌ (13b)
خليفه	خَلِيفَةٌ (13b)
محروم	مُحْرَمٌ (15b, 16a)
ارواح	أَرْوَاحٌ (15b)
جواب	جَوَابٌ (16b)
شهيد	شَهِيدٌ (23b, 28a, 49a)
لطيف	لَطِيفٌ (25b, 35b)
طالب	طَالِبٌ (31b)
درويش	دُرُوشٌ (34a/3,5,7, 9; 34b/10, 12; 35b, 48a)
التفات	اِلْتِفَاتٌ (34b)
افراط	اِفْرَاطٌ (35b)
پاك	پَاكٌ (36a/12,13, 14)
عوام	عَوَامٌ (47a)
كبير	كَبِيرٌ (48a)

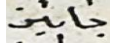
توحيد (50a)

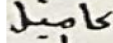
تعليم (54a)

Bazen de kısa ünlüler uzun ünlü olarak yazılmıştır.

Aslî Hâli

Metindeki Hâli

جائز (7b/4,11;)

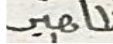
كامل (10a, 14a, 15b/ 2, 5; 16a, 16b, 20a, 31b, 35a)

ارادت (11a, 42b)

حزر (11a, 11b)

معرفة (12b)

سائر (13b, 20b)

ظاهر (14a, 14b, 15b, 18b, 24b, 25a, 26a, 42b)

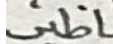
عامل (15a, 15b, 53b)

علم (30b/3, 5, 9; 31b)

واجب (15a)

ماهر (15b/7, 13)

حاضر (17a)

ناظر (15b/8, 12; 17a, 33a, 33b)

وقت	وَأَقْبَتُ (15b, 18a, 25b, 31b, 33a)
واصل	وَأَصِيلُ (16a)
مسلمان	مُسْلِمَاتٌ (18b)
حاضر	حَاضِرٌ (19b)
واقف	وَأَقِيفٌ (19b)
ولایت	وَبِلَايَةٍ (25a)
سرّ	سِرِّ (25a)
عاقل	عَاقِلٌ (28b)
موافق	مُؤَافِقٌ (28b)
مفسّر	مُفَسِّرٌ (30a)
عارف	عَارِفٌ (32a, 39a, 50a)
محقق (muhakkik)	مُحَقِّقٌ (32b)
ماهر	مَاهِرٌ (33a)
لايق	لَايِقٌ (33b)
خارج	خَارِجٌ (33b)
قابل	قَابِلٌ (37b)
زاهد	زَاهِدٌ (38b)
كاذب	كَازِبٌ (47b)

ذکر	ذَكَرٌ (47b)
حذر	حَذَرَ (48a)
منکر	مَنْكَرٌ (48b, 49a)
منافق	مُنَافِقٌ (48b)
حاصل	حَاصِلٌ (54a)

6. Yer yer şivelerden alınmış kelime, ifade ve gramer şekilleri ile ağızlarda yaşamaya devam eden Eski Anadolu Türkçesinin özellikleri de görülür (Turan vd., 2011: 29-31). *Vesîle-nâme*'de bu gibi kelime ve ifadelerin çokça yer aldığı görülür¹. Buna dair örnekler şunlardır:

ağsırmak/aksırmak (24a): hapşırmak (DS)

altun (2a): altın (DS)

ayıtmak (6b, 8a, 8b, 9a, 9b, 16a, 17a): söyle- (TS, DS)

başmak (8b): ayakkabı (TS, DS)

barmak (18b): parmak (TS, DS)

beñiz (2a): 1. Renk 2. Yüz (TS)

bezemek (12b): Süslemek (TS)

burgulu (34a): kilitli

çalap (33a): Tanrı (TS)

çeri (39a): asker (TS)

depmek (10a): tepmek (DS)

depelemek (20b, 42b): tepelemek, ezmek, çiğnemek (TS, DS)

dürüs (51b): dürüst (DS)

geymek (5b, 6b, 9b): giymek (DS)

¹ Burada yer alan “başmak, çalap, çeri, tamu, ton, issi/ıssı, kamu, uğrı” gibi kelimeler için Sayın Akar ‘Saklantı Kelimeler’ terimini önermektedir (Akar, 2018: 25-31).

gine (17a): yine (DS)

göñlek (5b): gömlek (TS, DS)

göñül (8a, 10a, 12a): gönül (TS, DS)

irmek (24a): yetişmek (TS)

issi/ıssı (8b): sahip (TS)

kamu (7b): bütün (TS)

karañuluk (30a, 31a, 36b): karanlık (TS, DS)

karındaş (2a): kardeş (TS)

kendözi (16b): kendi özü

kiçirek (18a): küçücük, ufacık (TS)

komak (15b, 24a, 52a): koymak, bırakmak (TS, DS)

koñşu (10a): komşu (TS, DS)

köşek (1b): deve yavrusu (DS, TS).

men (9b): ben (DS)

poğazın ayırtlamak (13b): boğazın temizlemek.

segirdelüm (2a): Segirt-/seğirt-: Seyirtmek (koşmak) (DS)

sinsile (15b): silsile (DS)

soñra (14a): sonra (DS)

tamu (10a): Cehennem (TS, DS)

teñri (8b, 22b, 29a, 37a): Tanrı

ton/don (7a): çamaşır, elbise (TS)

toğrı (4a): doğru

uğrı (38a): hırsız (TS, DS)

umu (47a): umut, arzu, istek (TS, DS)

urmak (23b): vurmak (TS, DS)

yaban (48a): uzak yer, insandan hâli yer (TS, DS)

yaramaz (28b, 29a): yaramaz, kötü (TS, DS)
yeg (9b, 45b): daha iyi, daha üstün (TS)
yen (6a): Elbisenin kol üzerine gelen kısmı (TS, DS)
yeyni (2a): hafif (TS, DS)
yılduz (12b): yıldız (TS, DS)
yiğrenmek (38a, 53a): iğrenmek, tiksirmek (TS, DS)
yil (35b): yel (TS, DS)
yir (8b, 12a, 25b): yer (TS, DS)
yiryüzü (12b): yeryüzü
yitmek/ yetmek (43a): ulaşmak, erişmek (TS, DS)
yokaru (4a, 6a, 13a): yukarı
yumak (24a, 24b): yıkamak

7. Konuşma dilinde bazı arkaik kelimeler varlığını sürdürmüştür (Kartallıoğlu, 2017: 41). *Anda* “orada, oraya”, *andan* “ondan”, *bile* (~ *bilenizce*, *bilence*) “birlikte”, *bolay* “belki”, *bulay* “böyle”, *bunda* “burada, buraya”, *bundan* “buradan”, *ilen/ılan* “ile”, *imdi* “şimdi”, *kanda* “nerede, nereye”, *kangı/hangi* “hangi”, *kanı* “hani”, *niçe/nice* “nasıl”, *niçe* “ne kadar, çok”, *uşda* “işte” vb. *Vesîle-nâme*’de bu tarz ifadeler de çokça yer alır. İlgili örnekler şunlardır:

anda (1b, 22b): oraya, orada (TS)
andan (4a, 17a): ondan (TS, DS)
andan berü (6a): ondan bu yana, bu tarafa (TS)
andan şoñra (6b, 7b): ondan sonra (TS)
anuñçün (6b): onun için (TS)
ayru/ ayruk (9a, 26a, 34b): başka (DS)
berü (28a): beri (TS),
birle (31a): ile (TS)

çün (17b, 18a, 21b, 23a, 24a, 24b, 35b): 1. Ne zaman ki 2. için (DS)

degül (6a): değil (DS)

deyü (1b)/ diyü (12a): diye (TS)

gine (1b, 24a): yine (DS)

imdi (1b, 2a, 3b, 4a): şimdi (TS, DS)

irte (23b): sabah (TS, DS)

işbu (20b): işte, işte bu (TS)

kaçan (9b, 12b, 28a, 31a, 31b, 32a, 33a, 37b, 38b, 50b, 54a): ne zaman, ne vakit, her ne zaman ki (TS, DS)

kanda (8b, 36a, 36b): nereye (TS)

kangı (15b, 29b): hangi (TS)

kimesne (7a): kimse (TS)

niçe (6a, 17a, 37a): 1. çok 2. nasıl (TS)

nite (22a, 26a, 35a): nasıl (TS)

ol (8b): o (TS)

ol vakit (6b): o vakit (TS)

öz (46a): kendi (TS, DS)

sizcileyin (42b): sizin gibi (TS)

şol (8b,14a, 21b): şu (TS, DS)

8. Yazı dilinde hem Arapça u, ü; vu, vü bağlaçları kullanılırken konuşma dilinde sadece Arapça “ve” bağlacı kullanılır (Kartallıoğlu, 2015: 26). *Vesîle-nâme*'de, u, ü; vu, vü bağlaçlarının kullanım örneği yoktur. Yazı dilinde bu şekilde bağlanan kelime gruplarının hepsi “ve” bağlacı kullanılarak bağlanmıştır.

Konuşma Dili	Yazı Dili
lü'lü-i yâkut ve mercânlar (2a)	lü'lü-i yâkut u mercân

altun ve gümüş (1b)	sîm ü zer
tebdîl ve tağyîr (2a, 4b)	tebdîl ü tağyîr
receb ve şa‘bân ve zilhiccenüñ (7a)	receb ü şâbân u zilhiccenüñ
zîkre ve semâ‘a itmek (7b)	zîkr u semâ‘ itmek
leylü’n-nihâr ² (8a)	leyl ü nehâr
zâhir ve bâtından (10a, 14a)	zâhir u bâtından
‘arş ve kürs ve eflâk ve encâm ve seb‘a semâvât ve şemsi ve kâmer (10a)	‘arş u kürs ü eflâk u encâm u seb‘a semâvât u şems ü kâmer
devir ve semâ‘ itmeyelüm (10b)	devr ü semâ‘ itmeyelüm
mücâhede ve ‘azîmet (10b)	mücâhede vü ‘azîmet
müsâ‘ade ve rûhsat (10b)	müsâ‘ade vü rûhsat
dîn ve îmân (12a)	dîn ü îmân
enbiyâ ve evliyâ (12b)	enbiyâ vü evliyâ
hürmet ve izzet (13a)	hürmet ü izzet
hareket ve cünbüş (13a)	hareket ü cünbüş
dünyâ ve âhîret (29a)	dünyâ vü âhîret
gizlü ve âşîkâre (29a)	gizli vü âşîkâr
ulemâ ve fuzalâ (35a)	ulemâ vü fuzalâ
semâ‘ı ve ‘arşı ve kürs (38a)	semâ u ‘arş u kürs

9. Yazı dilinde Arapça ve Farsça ekler tercih edilirken konuşma dilinde Türkçe ekler kullanılır (Kartallıoğlu, 2015: 26). *Vesîle-nâme*'de bu anlamda Türkçe iki ekin kullanımı söz konusudur. Metinde, Arapça Farsça çoğul kalıp ya da ekleri yerine Türkçe eklerle çoğul yapma yolu tercih edilmiştir. Bu noktada, Arapça çoğul kalıbında olan kelimelere, Türkçe çoğul eklerinin de getirilmesi metinde

² Arapça atıf tamlaması şeklinde yapılması gereken tamlama, yanlış olarak Arapça şemsi tamlama şeklinde oluşturulmuştur.

dikkat çekici hatalardandır. Bu örneklerde, kelimenin konuşma dilindeki yanlış kullanımı etkili olabilir. Bunun yanında Farsça olumsuzluk eki “bî-” yerine Türkçe “-sız, -siz” eki kullanımının örneklerine az da olsa rastlanmaktadır.

Yazı Dili	Konuşma Dili
hâlât	haller (6b)
kerâmât	kerâmetler (6b)
makâmât	makamlar (26a, 49b)
şeyâtîn	şeyâtînler ³ (12b)
hulefâ	hulefâlar ⁴ (13b)
enbiyâ	enbiyâlar ⁵ (20b)
ashâb	ashâblar ⁶ (21b, 31b)
yârân	yârânlar ⁷ (26b)
bî-licâm	licâmsız (46b)
mü'minûn	mü'minleri (13b, 14a)
ehibbân	kardaşlar (46b)
bî-namâz	namazsız (36b)
bî-şübhe	şüphesiz (48a)

10. Türkçede kullanılan Arapça ve Farsça kelimelerin genel olarak aslî yazımlarıyla yazıldığı, halk diliyle yazılmış metinlerde bu kurala uyulmadığı görülür (İz, 1996: XVII). *Vesîle-nâme*'de bu tarz yazım hatalarında “hı” harfiyle yazılması gereken

³ Şeytân kelimesinin çoğulu “şeyâtîn” Arapça çoğul kalıbında olmasına rağmen kelimeye Türkçe çoğul eki de getirilmiştir.

⁴ Halîfe kelimesinin çoğulu “hulefâ” kelimesi Arapça çoğul kalıbında olmasına rağmen kelimeye Türkçe çoğul eki de getirilmiştir.

⁵ Nebî kelimesinin çoğulu “enbiyâ” Arapça çoğul kalıbında olmasına rağmen kelimeye Türkçe çoğul eki de getirilmiştir.

⁶ Sâhib kelimesinin çoğulu “ashâb” Arapça çoğul kalıbında olmasına rağmen kelimeye Türkçe çoğul eki de getirilmiştir.

⁷ Yâr kelimesinin çoğulu “yârân” Farsça çoğul eki almış olmasına rağmen kelimeye Türkçe çoğul eki de getirilmiştir.

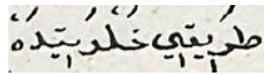
kelimenin “ha” harfiyle yazıldığı veyahut tam tersi durumda (bahr, hâce, halâs, hıfz gibi); uzun ünlülerin kısa veya kısa ünlülerin uzun yazılması gibi hataların katibin bilgi eksikliğinden kaynaklandığı açıktır. Fakat kelime ortasındaki hemzenin “ye” ile yazılması (teysîr, kebâyir, hâyir, sâyim, kâyim-makâm gibi); hareke hataları (eşrâk, bed‘at, münâsibet, lâ-bid, müslimân, muhâlifet, tasarrıf, teveccih, fidâ, hüsnü hâl) ve bunların dışında kalan kelimenin imlâsıyla ilgili hatalar (silsile/sinsile, meyve/meyvâ, halîfe/halfe, ma‘nâ/ma‘ânâ, haylî/hayle, hemîşe/hemşe) ise kâtibin kelimeyi konuşma dilindeki haliyle yazıya geçirmesinden kaynaklanmaktadır.

Yazı Dili	Metindeki Hâli (Konuşma Dili)
kebâ'ir (Ar.)	kebâyir (7b)
meyve/ mîve (F.)	meyvâ (1b)
behâ/bahâ (F.)	paha (2a)
hâir (Ar.)	hâyir (2a)
te'sîr (Ar.)	teysîr (5b)
sâim (Ar.)	sâyim ol- (7a) (oruçlu olmak)
kadîm (Ar.)	kadim (7b)
işrâk (Ar.)	eşrâk (8a)
kâim-makâm (Ar.)	kâyim-makâm (13b)
bid'at (Ar.)	bed'at (15b)
silsile (Ar.)	sinsile (15b)
münâsebet (Ar.)	münâsibet (16a)
lâ-büd (Ar.)	lâ-bid (19a)
muhâlefet (Ar.)	 (13b)
müslümân (Ar.)	 (18b, 29a)
hüsn-i hâl	 (11a)
معنا (ma'nâ)	 (ma'ânâ) (8a)

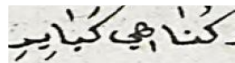
بحر (bahr)	بَحْرٌ سِدَّةٌ (9b)
خواجه (hâce)	حَوَاجَةٌ (13a)
جنبش (cünbüş)	جُونُبُوشٌ (13a)
حفظ (hifz)	حِفْظٌ (14a)
حفظ	حَفْظٌ (33b)
خایفه	حَالْفَةٌ halfe (15b, 21a, 23b)
همیشه (hemîşe)	هَمِشَّةٌ hemşe (17a)
خلاص	حَلَاصٌ (17b)
برائت (berâat)	بِرَائَةٌ berât(23a)
دنیا	دُونْيَا لَيْقٌ (23b)
هجین (hecîn)	هَجِينٌ hicin (24a)
صاحب	صَاحِبٌ (25a)
سرّ (sirr)	سِرٌّ (25a)
لکن	لَيْكِنٌ (25a, 33a)
خیر (hayr)	حَيْرٌ (25b)
نور علی نور (nûrun alâ-nûr)	نُورٌ نُورٌ
زیرا	ذِيْبَةٌ (26a)

خیلی	 (31b, 51b)
محقق (muhakkik)	 (32b)
احیا	 (37a)
تَوْجُّهُ	 (37a, 52b)
ذکر	 (42a)
فدا	 fidâ (43a)
حاصل	 (50a)
وعظ و نصیحت	

11. Farsça tamlamalar kimi metinlerde, okunduğu gibi yani “ye” ile gösterilir (İz, 1996: XVIII). *Vesîle-nâme*'de bu tarz yazılışların örnekleri aşağıdakilerle sınırlıdır. Her ne kadar metnin genelinde böyle bir yazım hatasından söz etmek mümkün değilse de aynı hatanın Farsça hem kesre-i izafet hem hemze-i izâfet hem de yâ-yı izâfette tekrarlanması dikkat çekicidir. Buna sebep, Fahir İz'in belirttiği gibi tamlamanın okunduğu gibi, yani konuşma dilindeki haliyle yazıya geçirilmiş olmasıdır. Hat bilgisi yetersiz kâtip, tamlamaları kulaktan duyduğu haliyle kaydetmiştir. İlgili örnekler şunlardır:

tırîk-i ĥalvetide (7a)

günâh-ı kebâyir (7b)

جُنَيْدٌ بِغَدَادِي

Cüneyd-i Bağdâdî (8b)

سُلْطَانِي مِصْرَ

(sultân-ı Mısır (9a)

أَتَيْتُ عَشْوَالَةَ

âteş-i 'aşku'llâh (10a)

عَالَمِي شَهَادَتِ

âlem-i şehâdet (15b, 44a)

عَالَمِي أَرْوَاحِ

âlem-i ervah (15b)

أَرْوَاحِي عَالَمِدَةَ

ervâh-ı âlem (45a) (âlem-i ervâh olmalı, tamlama yanlış kurulmuş)

أَرْزُؤِي نَفْسِي

arzû-yı nefis (45b)

مَرْتَبَتِي عَشْقَةَ

mertebe-i 'aşk (45b)

جَلَالِي رَبَّانِيَّةِ

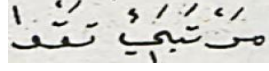
tecellâ-yı rabbâniye (46b)

رِزَايِي مَشَايِحِ

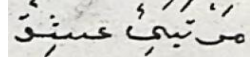
rızâ-i meşâyih (47a) (rızâ-yı meşâyih olmalı)

مَرْتَبَتِي فَتْوَا

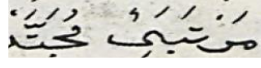
meretebe-i fetvâ (49a)

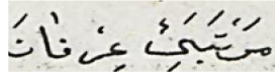
meretebe-i takvâ (49a)

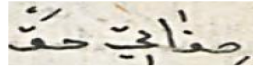
meretebe-i 'ışk (49a)

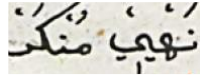
meretebe-i muhabbet (49b)

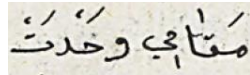
meretebe-i 'irfân (50a)

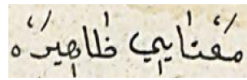
sıfât-ı Hakk (51a)

nehy-i münker (51b)

Makâm-ı vahdet (53b)

ma'nâ-yı zâhire (54a)

12. Cümle yapıları karmaşık değildir (Develi, 2009: 63, 64). Osmanlı yazı dili cümlesi sürekli fiilimsilerle uzatılan (fiilimsiler de büyük oranda zarf-fiillerdir), yargı için ipuçları verilen ama yargının satırlarca ertelendiği bir yapı görünümündedir;

Örnek: Tercih idenler hikmete vâkıf olup rütbe-i Ādem'i bilenler ve kerâmetine muṭṭali' olanlardur. Ba'de zâlik Ādem'e secde ile me'mûr olan meleklerden ve şeyṭân-ı cinnîlerden olup müsteşnâ, müsteşnâ minhde dâhil degül iken istişnâ faşih olmaz. Ve

erbāb-ı tefsīrūñ şimdiye degin olan taħrīrleri şaħiħ olmayup şifā'-i 'alīl ve tesķī-i ğalīl itmedügi ħafī degüldür, te'emmül kıl. El-cevāb: Allāhü a'lem şa'n édenlere re'īs, İblīs-i pür-telbīs ve secde ile me'mür olunanlar daħı şa'n édenler ve zecren lehüm secde ile emr olunmuşlar olıcaķ. İblīs muşlakā şā'atlardan iħrāc olunmuş, melek olup olmaması maķşūd olunmamışdır. Fe-'alā hāzā İblīs'üñ secdesi bi'ş-şarīķı'l-evlā lāzım gelmiş söz yérin bulmuşdur. (Taştan, 2020: 449)

Fakat Osmanlı konuşma dili cümlesi ise içinde neredeyse fiilimsilerin yer almadığı, yargının belirli sayıdaki kelimelerden sonra hemen belirtildiği cümlelerdir (Kartallıoğlu, 2015: 24). *Vesīle-nāme* de dönemin konuşma dilini yansıttığı için fiilimsilere az yer verilmiştir.

Örnek: imdi bu meşāyihuñ tāclarında ve ħırķalarında ma' nā çoķdur meşelā bir te'vīli daħı budur ki tācları 'arşa beñzer ve ħırķaları eflāka beñzer ve yaķaları burūca beñzer ve şāĝ yañları şarka beñzer ve şol yanı ğarba ve kemerleri ķāfa beñzer ve şeyĥleri yılduza beñzer ve rızāları levĥa beñzer ve 'aşāları ķula beñzer postları rūb' -ı mesķūna beñzer ve şeyĥ kendi güneşe beñzer ve baş ķademi ķamere beñzer ve mürīdleri yıldızlara beñzer ve ĥalk olup tevĥīd itdükleri cennet baĝçelerine beñzer ve semā' a girüp devrān itdükleri eflāk devrine beñzer ve cūşışleri 'arşa beñzer ve ĥareketleri kürse beñzer ve eger postdan su'āl olunursa kim post nedür ve postuñ başı nedür ve şāĝı nedür ve şolı nedür ve ortası nedür ve miħrābı nedür ve ĥaķīķati nedür ve şerī' atı nedür ve tarīķatı nedür ve ma' rifeti nedür ve dört bucaĝında ne yazılmışdur (4b-5a).

13. Devrik cümleler sık kullanılır (İz, 1996: XX). Dil bilgisi kuralları ters yüz edilir, eksiltili ifadeler kullanılır, özellikle yabancı dillere ait dil bilgisi kuralları kullanılmaz (Develi, 2009: 63, 64).

Devrik cümle

Örnek 1: Bir şaħrānuñ ortasında bir 'azīm aĝaç bitmiş hemān yaş budaĝı var gölgesi 'ālemi ķaplayup (1b).

Örnek 2: ol 'ayān böyle göz ister kişide göre ĥaķķı her zamān. (8b)

Örnek 3: şabır it anuñ zamānına dek. (17b)

Örnek 4: bu dört aşhâb uludur cümle aşhâbdan .(20b)

Örnek 5: Resûl'den sonra hâlfe oldu nâs üzerine iki buçuk yıl. (21a)

Örnek 6: Cebrâ'il ayıtdı uluya gerekdür hem 'âlîme. (22a)

Örnek 7: 'Alî rağıya'llâhu anhu 'Osmândan sonra hâlîfe oldu dört yıl. (23b)

Örnek 8: bir gün 'Alî bir mescide vardı irte namâzın kıılmağa. (23b)

Örnek 9: bir 'Arab gele ki yüzi niķâblu hecînle. (24a)

Eksilteli İfade: “Genellikle sözlü dil kullanımında yer alan ve bazı öğeleri eksilterek söylenip, anlamı dinleyenin anlayışına bırakılan veya yüklemi kullanılmadan yargı bildiren cümlelerdir (Karaağaç, 2019: 517)”. Eksilti, başka bir deyişle sıfır tekrardır (Üstünova, 2014: 59).

Örnek 1: Hırķa[y]ı şeyhüñ mübârek elinden geydükden sonra mürîdüñ göñli gözi açılır. Ya'ķūbuñ gözleri gibi. (5b, 6a) (...açılır.)

Örnek 2: şimdi didügi bu sünniler şalavâtıdur ki hayırlısı. (27b) (... olsun.)

Örnek 3: pes Allâhdan ķorķanuñ 'alâmeti oldur ki andan yaramaz iş gelmeye her hâlde gizlü ve âşikâre (29a) (...iş gele.)

14. Diyaloglara yer verilir. *Vesîle-nâme*'de okuyucu/dinleyici muhatap gibi kabul edilerek ona hitaben cümleler kullanılır. Ayrıca rivayetler, hikâyeler aktarılırken ismi geçen şahıslar konuşturulur. İlgili örneklerden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Örnek 1: imdi ey Dervîş 'Osmân gel senüñle bu hâlvetiler bāzārına girelüm. (2a)

Örnek 2: imdi nūr-ı celâlde hâ'ir ve zühūr-ı cemâlde sâ'ir olucı ķarındaş gel senüñle bābu uşüle girelüm. (2a)

Örnek 3: imdi eger su'âl olunursa ki tâc kaçdur bizde cevâb derüz ki tâc ikidür. (4a)

Örnek 4: gel yâ 'Alî didi bu hîlâfet tâcıdur didi andan sonra ayıtdı ey aşhâbım bilüñ ki ben sizüñ peygamberiñüzüm ve 'Alî sizüñ şeyhiñüzdür didi varuñ elin öpüñ buyurdu. (6b)

Örnek 5: meşāyihden biri ba‘zı mürīde su‘āl itdi eger şeyhūñ seni bir hizmete gönderse yoluñ mescīde uğrasa halk namāzda olsalar sen neylerdūñ didi mürīd cevāb itdi kim evvel hizmeti görüp andan namāz kılordum didükde şeyhi istihsān eyledi. (10b)

Örnek 6: şol hikāyet işitmedin mi ki Mūsā peygamber zamānında şalavātu’llāhi ‘alā nebiyyinā ve ‘aleyhi yedi kişi öcinden yetmiş biñ kişi helāk olmışdur (38a)

Şeyh Derviş Osman’ın *Vesīle-nâme* adlı eseri, genel olarak değerlendirmek gerekirse yukarıdaki özellikler itibariyle, sade nesir özelliği taşıyan bir metindir. Metinde Arapça ve Farsça ifade ile tamlamalara az yer verilmesi; Türkçe kelime ve eklerin tercih edilmesi; kısa ve basit cümlelerin kullanımı; devrik yapıli cümlelere yer verilmesi; diyaloglar; Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan kelime ve ifadelere çokça rastlanması gibi özellikler *Vesīle-nâme*’nin sade nesir üslubuyla yazılmış bir metin olduğunun delilleridir. Bunun yanında harekeli bir metin olan *Vesīle-nâme*, dönemin konuşma diline ait veriler de sunmaktadır. Metinde yapılan hatalar, kâtibin hat bilgisinin yetersizliğiyle ilgili olmakla birlikte kâtibin kelimeleri konuşma dilindeki haliyle kaydetmesi, buna imkân tanımaktadır.

3. VESİLE-NÂME

Eserin ismini *Tarikat-nâme* olarak da belirten Şeyhoğlu Derviş Osman’ın *Vesīle* adlı bu eserinin bilinen tek nüshası, Koç Üniversitesi Dijital Koleksiyonlar bölümünde bulunmaktadır. Eserin künyesi şu şekildedir (libdigitalcollections.ku.edu.tr):

Başlık : Vesīle-nâme, MS 135

Yazar : Şeyhoğlu Derviş Osman

Konu : Sūfizm, mistisizm, İslâmî filozofi, Türkçe El Yazması, Osmanlı Türkçesi

Tarih (Miladi) : n. d.

Tarih (Hicri) : n. d.

Yazının Tanımlaması : Yaprak sayısı: 55

Satır sayısı : 17

Yazı alanı boyutu : 175x110 mm

Kağıt boyutu : 230x155 mm

Yazmanın başı-sonu : 1b-55a

Kağıt Türü : Kalın, su yollu, hilal filigranlı kağıt

Mürekkep rengi : Siyah, söz başları, alıntılar, özel isimler kırmızı

Ciltleme ve tezhip özellikleri : Deffeler ebru kaplı mukavva, sırtı vişneçürüğü deri cilt

Kaligrafi stili : (Bozuk) nesih

İçerik : Adını Şeyhoğlu Derviş Osman olarak veren [11b-12a] yazar dervişlerin dünya hayatına meyledip bidat ehli haline geldiklerini, onlara yardım etmek için Halvetiyye ayin ve erkânından seçmeler yaparak bir tarikat-nâme oluşturduğunu ve eserine *Vesîle* ismini verdiğini söyler. Yazar burada aynı zamanda eserin yedi bölümden oluştuğunu ifade eder. Dervişlik, sūfilik, nefsin mertebeleri gibi konuların işlendiği *Vesîle* sade halk diliyle ve didaktik bir üslup ile kaleme alınmış olup işlenen konular dinî hikâyeler eşliğinde aktarılmıştır.

Dijitalleştirme özellikleri : Original scanned with Zeutschel OS 12000C A2 scanner and saved as 300 ppi uncompressed tiffs. Display images generated in CONTENTdm as jpeg.

Yer : Nesteren ve Fuat Bayramoğlu Nadir Eserler Odası

3.1. Eserin İçeriği ve Önemi

Şeyhoğlu Derviş Osman ya da nam-ı diğer Şeyh Osman Efendi'nin bilinen tek eseri *Vesîle-nâme*'dir. Türk Edebiyatında '*Vesîle-nâme*' adıyla bilinen iki eser bulunmaktadır. Biri, üzerinde çalışılan bu eser, diğeri XV. yüzyılda yazıldığı kaydedilen bir eserdir. Latîfi Tezkiresi'nin H. 1314 / M. 1896-1897 tarihli matbu nüshasında İznikli Hümâmî adlı bir şairin mesnevî tarzda yazdığı '*Vesîle-nâme*' adlı bir eseri olduğundan bahsedilir: "*Vesîle-nâme nâm-ı kitâbı Halîl Paşa nâmına Fârisîden Türkîye tercüme*

*kılmıştır*⁸ (Latifî, H. 1314: 367). Ancak Rıdvan Canım'ın Latifî Tezkiresi'nin tenkitli metin çalışmasında Hümâmî'nin bu eserinin adı 'Sînâme' olarak geçer: “*Ve Sînâme nâm kitâbı Halîl Paşa nâmına Sînâme-i Hümâmî-i Tebrîzîden Tûrkîye terceme kılmışdur.*” (Canım, 2000: 573). Mezkur eser üzerine çalışan Mustafa Altun'un *Sî-Nâme-i Hümâmî* adlı çalışmasında, eserin isminin *Vesîle-nâme* olduğuna dair herhangi bir bilgi de bulunmamaktadır (Altun, 2017).

Yazma eserler, İslâmî geleneğe göre belirlenmiş kurallar çerçevesinde önce Allah'ın anılmasıyla başlar. Akabinde, İslâm peygamberi Hz. Muhammed (sav) zikredilir. Manzum eserler, bu anlamda tevhid ve na'tle başlar. Divan tertibinde de aynı kaide geçerlidir. Mensur eserlerde ise bu gelenek 'besmele, hamdele, salvele' şeklinde uygulanır. Ancak *Vesîle-nâme*, kitabın isminin zikredildiği “*hâzâ Vesîle-nâmê*” ifadesiyle başlar. Bu başlığın hemen altında, ilk satırla birlikte bir hikâyeye ile söze giriş yapılır. Bu yönüyle eser, gelenekten farklı bir özellik sergiler.

Dinî ve didaktik bir eser olan *Vesîle-nâme*'de sadece dinin emir ve yasaklarını değil aynı zamanda müridin şeyhe nasıl davranması gerektiği ve nasıl şeyhlik makamına ulaşılacağı da anlatılır. Müridin; şeyhlerin eşyaları olan 'hırka, taç, asa, seccade, örtü, kemer' bunların anlamlarını bilmesi gerektiği, yoksa müridliğinin haram olacağı belirtilir. Şeyhlerin eşyalarını açıklamasını da yazar, 2b'de şöyle belirtir: Tacın mânâsı, Hz. Muhammed (sav) ve Hz. Ali'dir. Hakiki tacın mânâsı Hz. Ali'ye ve Hz. Muhammed (sav)'e ulaşmaktır. Hakiki şeyh, taç silsilesini Hz. Muhammed ve Hz. Ali'ye ulaştırmayı amaçlar; çünkü bu şekilde ispatlanmayan şeyhin sözünün haram olduğuna inanılır. Yazar, 2b ve 3b varakları arasında, kendi taç silsilesi içerisinde, Hz. Muhammed ve Hz. Ali'den başlayarak kendisi de dahil otuz bir isim sıralar. “*Dervîş Muḥammed ‘Azîzinüñ silsilesi beyân olunur meşelâ eş-şeyhü'l'ârifîn Kaşım Efendi andan Muḥammed Efendi Kara Hısari andan ‘Alâ'e'd-dîn eş-şeyḫ Habîb Efendi andan eş-şeyḫi Ḥazret-i Ya'kûb Efendi andan eş-şeyḫ İskender Efendi andan bu fakîriñ mürşidi es-Seyyid Muḥammed Efendi ḥazretlerine virdi*” diyerek taç silsilesinde kendisinden sonra yer alan mürşidleri de beyan

های رحمة الله عليه
بروسه قریبده ازتبق نام قصیه دندور . ومراد خان غازی مادحتر .
تندردر . شیخی واحدی ایله برعصرده ککشدور . وسيله نامه نام کتابی
خایل باشا نامه فارسیدن ترکیه ترجمه قلمشدر . طالب ومطلوب
ومحب ومحبوب یتندره لازم اولان احوالی ومناسب اولان حسب حاجی

eder. Ayrıca tacın da kendi içinde ikiye ayrıldığını 4a'da belirtir. Bunlardan birinin tâc-ı ârif ki ispatının Hz. Muhammed (sav) ve Hz. Ali'ye dayandığını; diğerinin de tâc-ı câhil olduğunu söyler. Şeyhlerin taçları ve hırkalarındaki anlamı yazar, 4b'de şöyle açıklar: Taçları, arşa benzer; hırkaları, eflâka; yakaları, burçlara; sağ yanları, şarka; sol yanları garba; kemerleri kafa (ق); şeyhleri yıldıza; rızaları levhalara; asâları kula; şeyh kendi, güneşe; beş kademi yıldıza; halk olup tevhit ettikleri, cennet bahçelerine; sema'ya girip devran ettikleri, eflâk devrine; hareketleri, kürse; cûşîşleri, arşa benzer.

Taç kadar şeyhin postu da önemlidir. 5a'da şeyhin postu hakkında bilgi verilir: Postun başı, teslim; postun sağı, şeyh elini tutmak; postun solu, izzet; postun şarkı, seyir; postun garbı, tövbe; postun şartı, erenler önünde baş eğmek; postun ortası, muhabbet; postun mihrabı, didâr (cemâl); postun canı, tekbir; postun marifeti, pîr korkusu; postun hakikati, otur dedikleri yerde oturmaktır. Postun dört bucağında dört ifade olduğunu ve eğer mürid bunları bilmezse ona post vermenin, onun el almasının ve ihtiyârına oturmanın câiz olmadığı da ifade edilir.

5b'de hakiki müride giydirilen hırka-i iradet ile hırka-i tekebbür olmak üzere iki tür hırka olduğu ve bu hırkanın şeyhin elinden giyilmesinin faydalı olduğu açıklanır. Hatta buna örnek olarak peygamber olan Hz. Yakub'un gözlerinin oğlu Hz. Yusuf'un gömleğine yüzünü sürünce açıldığı kıssası hatırlatılıp, hırkanın şeyh elinden giymenin faydası ve tesiri gösterilmeye çalışılır. Yani şeyhin elinden giyerse müridin de gönül gözünün açılacağı anlatılır. Hırkanın, tacın, asanın şeyhin elinden giyilmesinin ve alınmasının faydası özellikle vurgulanır. 6b'de cihâz-ı meşâyihin ilmi açıklanır: Taçtan murat, nokta-i hakikattir; hırkadan murat, ayıpları toplayıp kapatmaktır; rızadan murat, şeyhlere teslim, erenler meydanına boyun vermektir; asâdan murat, her durumda doğru ve dürüst olmaktır; kemerden murat, kudret kafını seyretmektir; nikâbdan murat, başkasına ve harama bakmamaktır; seccadeden murat, bir ünvanla tanınmış halifedir, kalıcı olmaktır; posttan murat, hilafet tahtında sabit olmaktır. Bu nedenlerle şeyhin elinden almak ve giymek gerekir. Hazret-i Muhammed hilafet tacını Hz. Ali'ye verir ve "Ey ashabım! Bilin ki ben sizin peygamberinizim, Hz. Ali sizin şeyhinizdir. Varıp elini öpün." diye buyurduğunu ve onun için daha sonra şeyhlerin ellerinin öpülüp onlara yüzler sürüldüğü söylenir.

7a ve 10a arasında cihâz-ı meşâyihin ilmine talip olan müridlerin övülen yemekleri yememeleri ve övülen kıyafetleri giyip yürümemeleri gerektiği tavsiye edilir. Yemek, giymek ve her ne cümbüş varsa halveti yolunda tembelliğe sebep olacağı için bunlardan kaçınması gerektiği örneklerle açıklanmıştır. 10a ile 11b’de müridin şeyhine karşı hizmet ve davranışları hikâyelerle desteklendirilerek anlatılmıştır. Örnek olarak verilen hikayelerden biri şudur: Ebu Ali Şakik Kuddüs ilim içinde kâmil idi ve şöyle dedi: Bin üstada şakird (öğrenci) oldum, Hakk’ın yolunu dört nesnede buldum: “Rızkını helâl yemek, öleceğini bilerek hazırlık yapmak, iblisi düşman bilmek, her şeyden geçip muhabbetullaha (Allah sevgisine) gönül vermektir. İbadetin de on güzel biçimi vardır: dokuzu halktan kaçmak, biri de güzel ibadet etmektir.” Mürid, Allah’ın varlığıyla kendini doldurur, esmanın usulü yoldaş ve Kur’an’ı kılavuz edip marifetin keşfine erişip beden karanlığından yani nefsin zulmünden kurtulup marifet ilmini keşfeder.

11b ve 12a’da adı geçen eserin yazarı, Şeyhoğlu Derviş Osman dostlarının dünya ehli ya da yeni âdet ehli olduklarını ama tarikat ehli gibi geçindiklerini görmüştür. Şeyhoğlu Derviş Osman bu konuda onlara ve onlar gibi hak yolunu kaybedenlere yardımcı olmayı önce Allah’tan dileyip sonra da bu *Tarikat-nâme*’yi kaleme aldığını ve “*Vesîle diyü ad virdim ve yedi fen üzerine cemî‘ eyledim*” diyerek sebep-i telifi açıklar. Şeyhoğlu Derviş Osman’ın belirttiği gibi eser, yedi bölümden oluşmuştur; çünkü Allah her şeyi yedişer yaratmıştır: Gökleri ve yerleri yedişer yaratmış, eşyanın gönlünü yedi kat yaratmış ve nitekim arşı kürsiden alâ, kürsü de sair göklerden alâ, yedinci göğü de başka göklerden yüce yaratmıştır. Nasıl ki göğü yıldızlarla bezediyse yeryüzünü de mümin kullarıyla bezediğini ve birbirinden üstün kıldığını anlatıldığı 12b’den başlayarak eserin genelinde anlatılan tarikat adabının, şeriat, tarikat, marifet, hakikat makamları olduğunu ve bu makamlara erişmek için müminin önce İslam Peygamberi Hz. Muhammed’in (sav) sonra ashabından Hz. Ali’nin ve diğer halifelerin daha sonra da şeyhin rehberliğinde yapması gerekenleri belirtmiştir.

Yazma eserlerde başta olması beklenen besmele, *Vesîle-nâme*’de 13b/6’da verilmiştir. Ve besmeleden hemen sonra “Nisa 59: Allah’a itaat edin. Peygambere itaat edin ve sizden olan ulu’l-emre (idarecilere) itaat edin.” ayeti yer almıştır. Resulallah halife olmanın yani kendinden sonra gelecek olanların koşullarını 14a’da şöyle açıklamıştır: eşrefü’n-nas (insanların en şerefli) ve a’ lemü’n-nâs (insanların en bilgisi)

olmalı; zahirde (görünüşte) ve bātında (görünmeyende, sırda) kâmil olmalı; zahirde ilim ile Müslümanları muhâfaza edip adaletli olmalı ve batında ilim ile âşıkları terbiye edip Hakk'a ulaştırmalı. Ayrıca yazar imanı da naklî (nakille, rivayetle öğrenilen) ve aklî (araştırmaya dayanan) olmak üzere ikiye ayırmış, müridin yalnızca Allah'tan, Kur'an'dan, Hz. Muhammed (sav) ve şeyhinden nakledilenlerin yanında aklî imanına da önem vermesi gerektiği belirtilmiştir.

Vesîle-nâme'de Mevlânâ Hazretlerine de 15a'da yer verilmiştir. Hz. Mevlânâ'nın Kur'an'a göre amel edilmesi gerektiğini buyurduğu anlatılmıştır. İmam Gazali de ahir zamanda gerçek şeyhlerin dört alameti olduğunu söyler: Şeyh âlim olmalı, ilim ile amel etmeli; şeriat-ı kâmil olmalı ve şeriata uygun davranarak kişinin müşkülünü gidermeli; hem dünyayı hem de ahireti bilmeli, huzuruna geleni de ona göre terbiye etmeli; silsilesi doğru sıralandığında Hz. Muhammed'e (sav) ve halife Hz. Ali'ye dayandırılması gerektiği anlatılmıştır.

17a ve 18b varakları arasında ise, elleri arkasından bağlı, boynundan kan ve irin akan bir devin Hz. Muhammed'den (sav) şifa araması anlatılır. Dev, sırayla, Hz. Âdem'e, Hz. Nuh'a, Hz. İbrahim'e, Hz. Musa'ya, Hz. Davud'a, Hz. Süleyman'a gittiğini ancak kimsenin derdine derman olamadığını anlatınca Hz. Muhammed (sav) tüm ashabını oğlanlarıyla huzuruna çağırır. Dev kendisine bu işi edenin, o zaman daha çocuk olan, Hz. Ali olduğunu söyler. Hz. Ali, devî doğrular ve dev eğer Müslüman olursa ve insan yemeyi bırakırsa onu kurtaracağını, söyler. Dev hemen Müslüman olur ve insan yemeyi bırakacağına and içince Hz. Ali de onun derdine derman olur.

19a ile 20a arasında şeyhin sohbet-i âm (halkla sohbet etmek), sohbet-i hâs (dervişler olmalı ve şeyhler tarikatten söylemeli) ve sohbet-i hassü'l-has (şeyh hakikat sohbetinden söyler) olmak üzere üç türlü sohbetinin yanında şeriat, tarikat ve hakikatin de ne olduğu açıklanır. Ayrıca ehl-i şeriat, her işini Allah korkusuyla işler; ehl-i tarikat, her işini Allah görür gibi işler, her şeyin sırrını bilir; ehl-i hakikat, her işini Allah görür gibi, Allah'ın gösterdiği şekilde işler, şeklinde açıklanır. Şeriat, tarikat ve hakikatin üçü birdir ve birbirini tamamlar.

Yazarın yedi fen üzerine cem ettiğini belirttiği kısım, fasıllar halinde 20b'den itibaren verilmeye başlanmıştır.

1. fasıl [20a/13 - 27a/5] : Dört halife Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'den ve onların şehit edilmesinden bahsedilir. Hz. Aişe'nin de babası olan Hz. Ebubekir iki buçuk yıl halifelik yaptıktan sonra şehit edilir⁹ ve resulün sağ tarafına defnedilir; resulün ulu ashabından Hz. Ömer on iki buçuk yıl halifelik yaptıktan sonra şehit olmuş ve resulün sol yanındadır; resulün “hayâ Hz. Osman'a yakışır” dediği ulu ashabından Hz. Osman on üç yıl halifelik yaptıktan sonra Muaviye'nin emriyle Abdurrahman İbn-i Ebubekir tarafından şehit edilmiştir. Hz. Muhammed'in (sav) başının üstündedir; resulün amcasının oğlu, güveyi ve ilk Müslüman olanlardan Hz. Ali dört yıllık halifeliğin sonunda Muaviye'nin kışkırttığı Mülcem¹⁰ tarafından, sabah namazını kılarken, zehirli hançerle şehit edilmiştir. Hz. Muhammed'in (sav) vasiyeti üzerine Hz. Ali, resulün yanındadır¹¹. Bundan başka bu fasılda, Hz. Ali ve Hz. Fatıma'nın evlilikleri de anlatılır. Bu bölümde ayrıca, Miraç olayından da bahsedilir. Miraç'a çıkan Hz. Muhammed'in (sav), döndüğünde, gölgesinin olmadığı farkedilir; Hz. Ali şehit edildiğinde de onun tabutunu almaya gelen yüzü peçeli kişi yine Hz. Ali'nin kendisidir. Yani Hz. Muhammed (sav) ve Hz. Ali'nin Allah tarafından ruhlarının ölümsüzlükle mucizelendirildiğine inanılır. Bu fasılda ayrıca Hz. Ali'nin ziyadesiyle sevildiği, hatta Hz. Muhammed'in (sav) Hz. Ali'yi Cebrail'den üstün tuttuğu¹² ve “*ilmin şehri bensem kapısı Ali'dir.*” diyerek yücelttiği anlatılır.

2. Fasıl (27a/6 – 31a/14): Yazarın “*fâsıl nesil ve şol kimdür ve izzet niçedür anı dağı beyân idelüm*” diyerek belirttiği gibi, Hz. Ali'nin nesli, on iki imam ve onlara saygı ve hürmetin nasıl olduğundan bahsedilir. 27b'de mezheplerden söz edilirken ‘alevî-sünnî’ şeklinde ayırmıştır. ‘Alevî’ terimi metinde ilk kez 27b sayfasının 2. satırında geçmektedir. Alevî ve sünnîlerin getirdikleri salavat söylenir; Hz. Muhammed (sav) ve Hz. Ali ile Hz. Fatıma neslinden gelen düvazdeh imâm (on iki imam) beyan edilir. Bunlar metne göre: “*Muhammedi'l-Muştafâ ve Aliyyü'l-Murtażâ ve Hasan Rızâ ve Hüseyin şehid[-i] Kerbelâ ve Ali Zeynel'âbidîn ve Muhammeden Bâkır ve Ca'fer-i Şâdiğ ve Mūsâ-ı Kâzım ve Ali Mūsâ Rızâ ve Muhammed Nağî ve Ali Nağî Askerî ve*

⁹ Hz. Ebubekir gerçekte eceliyle vefat etmesine rağmen metinde şehit edildiği belirtilmiştir.

¹⁰ Abdurrahman İbn Mülcem

¹¹ Eserde Peygamber'in yanında olduğu belirtilmesine rağmen Hz. Ali'nin mezarı aslında Kûfe'dedir.

¹² “Cebrâ'il ayıtdı yâ Resûlu'llah 'Alîye benden ziyâde 'izzet itdün ne hikmet vardur ki bunda tefekkürü vardur didi Resûl hazreti ayıtdı yâ Cebrâ'il 'izzet senden uluya mı gerek yoğsa gence mi didi Cebrâ'il ayıtdı uluya gerekdür hem 'âlîme Resûl ayıtdı 'Alî senden uludur ve hem 'âlimdür didi” (22a)

Muhammed Mehdi sırrı Āhmed Şāh’ dır. Hz. Fatıma ile Hz. Ali’den olan soya ‘seyyid ve şerif’ denildiği ve bu soyun Hüseyinler ve Hasaniler olarak ikiye ayrıldığı belirtilir. Hüseyinler, faziletlidir ve erdendir; Hasaniler ise, kızdandır. Ancak bu soyu Yezid kırıp geçirmiştir. Ayrıca Yezid, Hz. Ali’nin adına da hutbede lanet okutmuştur. Daha sonra Ebu Müslim hazretlerinin Yezidleri kırdığı ve Hz. Ali’nin adını hutbeye koydurduğu anlatılır. 30a/6’da ise, Kur’an’ın mahluk (yaratılmış) ama gayr-ı mahluk (yaratılmışların dışında) olduğundan bahsedilir yani bir canlı değil ama Allah tarafından var edilmiştir. Gökten resule ayetler indiğini ve resulden sonra bu ayetlerin yazılıp, toplanılıp, kitap haline getirildiği ve Kur’an’ın okunmasının hatta anlayarak okumasının önemi üzerinde durulmuştur.

3. Fasil (31a/15 – 33a/1): Bu bölümde, tarikatın gereği olarak, Allah ve yârenleri anıldığında söylenmesi gereken ifadeler belirtilmiştir. Meselâ, Allah anılırsa ‘lâ mevcûde ilâ hûve celle celalehû’ (O’nun şânı ne yücedir. O’ndan var olan başka varlık yok, illâ O var); Hz. Muhammed anılırsa ‘şalla’llahu ‘aleyhi ve sellem ve âlihî’ (selam O’nun ve ailesinin üzerine olsun); ashablar ve on iki imam anılsa ‘‘aleyhi’s-selâm’ (selâm O’nun üzerine olsun); meşayihin geçmişlerinden anılırsa ‘rağıya’llahu’ (Allah razı olsun); hayat dagisi anılsa ‘selâmu’laâhi’ (Allah’ın selâmı); veliler anılırsa ‘rağmetu’llahi’ (Allah ona rahmet eylesin); ulema-i zâhirin geçmiş dört imamı anılırsa ‘rağimehu’llâhi’ (Allah ona merhamet eylesin); ilim müderrisi derse başlarken ‘rağıya’llahu ‘anküm’ (Allah sizlerden razı olsun); mümin selam verirse cevap olarak ‘‘aleyhi’s-selâm ve ‘aleyküm’ (Allah’ın selâmı O’nun üzerine olsun); bir mümin bir mümine uğrasa ‘selâmun ‘aleyküm ve ‘aleykümü’s-selâm’ (selam üzerine olsun ve selam senin de üzerine olsun) denir ki ulemanın söyledikleri bu kelâmlarda hikmet olduğuna inanılır. Hatta vaktinde kılınması gereken namazın sonunda yapılan duada ne denmesi gerektiği de örneklendirilmiştir.

4. Fasil (33a/2 – 41b/15): İnsan-ı kâmil olan Hz. Muhammed’ten (sav) ve O’na lâyük olmak için ne yapmak gerektiği anlatılan bu kısımda, dervişlerin dünyanın dört tarafında ve yedi ikliminde ne olduğunu bildikleri, mübarek bedenlerinin her an her yerden çıkabileceği de açıklanır. Bu nedenle hem ibadet ederken hem de ibadet dışındaki davranışlarda insan-ı kâmile lâyük davranışlar sergilenmesi gerektiği vurgulanır. Ayrıca şeriat günahı (men’ olunmuşu işlemek) ve hakikat günahı (dünya muhabbetini gönlüne getirmek) olmak üzere iki günahtan bahsedilir. Hz. Ali’nin “Kim karnını aç bırakır ve

dilini tutarsa musahhar kılınan hikmet ona bağışlanır.” sözüyle yani karnını ölmeyecek kadar doyurup dilini tutmasıyla gûnahtan sakınmanın yolu gösterilir. İnsanı oluşturan dört terkinin ateş, su, hava ve toprak olduğu ve bunların bir araya gelmesi ve kendi isteğiyle perhiz etmesiyle (gûnahtan, aşırı yemek, uyku, tembellik vb.den sakınmak) kurtuluşa ereceği anlatılır. Ayrıca Kur’an, İncil, Zebur’un yanında Arşnâme ve Gencnâme eserlerinden söz edilir. Miraç olayı da 40a/17 ile 41a sayfaları arasında, ilk fasılda bahsedilene nazaran, daha ayrıntılı anlatılmıştır.

5. Fasil (41b/16 – 46b/7): Bu fasılda, müridin inandığı şeyh-i kâmil olmalı ve ona inancında güçlü olup harama el sürmemesi gerektiği açıklanır. Zira ilk günahı işleyen Hz. Âdem, Allah’ın yasakladığına uymadığı için cennetten kovulduğu anlatılır. Buna göre, günah işlemek için başta Allah’ın emir ve yasaklarının yer aldığı Kur’an olmak üzere, Hz. Muhammed (sav) ve Hz. Ali’nin ve bunların soyundan gelenlerin, onların yolundan giden şeyhlerin sözlerini tutmaları, itaat etmeleri gerektiği salık verilir. Şeyhine itaat etmeyi de İslâm dininden döneni de tepelemek gerektiği vurgulanır. Mübtediler (bir işe ya da okula yeni başlayanlar) genç oğlana, halifeler anaya, şeyhler babaya, resûl üstada benzetilir. Buna göre halife talebeyi terbiye eder; şeyhi ruhuna ulaştırıp kâbil eyler; Hz. Ali’nin ruhuna kavuşur; Hz. Ali’nin ruhunu Hz. Muhammed’in (sav) ruhuna ulaştırır ve Hz. Muhammed’in (sav) ruhu Allah u Teala’ya ulaşır. Bu mertebeye ermek için edeb-i târik şudur: Kişi hangi mertebedeysen ona göre davranmalı, talebe şeyhin huzuruna geleceği zaman sakınıp sağ ayağıyla girmeli, ayakta duracaksa el bağlayarak karşısında durmalı ama eğer oturacaksa sağ ayağının baş parmağı sol ayağının baş parmağının üzerine gelecek şekilde diz çökmeli, icazet almayınca konuşmamalı, şeyhinden muradı varsa açıkça ve gönülden söylemelidir. Talibin mürşidi şeyhi, şeyhin mürşidi Allah’tır. Talibin mertebesi arttıkça şeyhin de artar. Ayrıca Allah’ı bulmak için Kâbe’ye giderse sadece taşı, toprağı ziyaret etmiş olacak ama şeyhe giderse ruh-ı Muhammed’i (sav) ziyaret etmiş olacak ki bu daha makbul kabul edilir.

6. Fasil (46b/8 – 52b/9): Kardeşliğin açıklandığı bu bölümde, mümin kardeşliği, şeriat kardeşliği, tarikat kardeşliği ve hakikat kardeşliği anlatılır. Muradları şeyhlerinin rızası olan bu kardeşlerin her günahın başı olan dünya sevgisinden kaçınması ve şüpheli nesnelere sakınması, işini abdestle ve zikirle işlemesi, namazı vaktinde kılması ve kendi isteğiyle riyazet (az yeme, az uyuma, az eğlenme gibi) yapması gerektiği belirtilir.

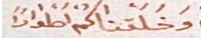
Şeriatte şu senin bu benim, tarikatte ne senin ne benim, hakikatte ne sen var ne ben, anlayışları hakimdir. Hakikat birlik makamıdır. Ayrıca yazar şeriatın kapıya, tarikatın yola, marifetin genc-i here, hakikatin ev ya da denize benzetildiğini söylemiştir. Bu dördü birbirini tamamlamazsa murad olmaz, murad olan nesne bulunmayacağı da kaleme alınmıştır.

7. Fasil (52b/10 - 55a): Dervişlik ve sūfiliğin açık ve gizli halleri açıklanır. Dört harften oluşan ‘sūfi’ kelimesinin her bir harfi tanımlanmıştır: Sad (ص) salihliktendir. Sūfi salih olmalı yani farzı ve sünneti yerine getirmeli ve sad (ص) sıdıktan yani doğruluktandır; Vav (و) vefâdandır. Şeriat ahdini, tarikat ahdini ve hakikat ahdini gözleyip vefa gösterilmelidir. Hz. Muhammed (sav): “Ahdine vefa etmeyenin dini yoktur.” sözü de yine bu fasılda verilmiştir. Vav (و) vakardır. Ehl-i vakar olması gereken sūfi, yaptığı işle halkın kendisine eşit gördüğünü düşünerek yapması gerektiği anlatılmıştır. Vav (و) vahdettendir. Müridin gönlü Allah muhabbetiyle dolu olmalıdır. Fî (ف) faydadır. Sūfi ehl-i fayda olmalı. “En iyi insan, diğer insanlara iyilik yapandır; en kötü insan diğer insanlara zararlı olandır.” hadisine göre davranmasını söyleyen yazar, ayrıca fî (ف) için fenâdır der. Sūfilikte, ölmeden önce ölünüz, makamına hasıl olduğunu zikrettikten sonra fî (ف) için fıkıhlıktır demiştir. Sūfnin, âlim olması gerektiğinin yani din ilimlerinde kâmil olması gerektiğinin altını çizmiştir. Ye (ی)’nin sırrını da iki noktasındaki alemeyn olarak açıklamıştır. Bu makamlarda sırrın çok olduğu vurgulanmıştır. Yazara göre, sūfi kelimesinin dört harf olmasının sırrı şudur: şeriat, tarikat, hakikat, marifet makamlarının hepsinden haberdar olmasıdır. Buna göre ruh da dörttür: ruh-ı hayvanî, ruh-ı insani, ruh-ı rabbani, ruh-ı cismani. *En iyi bilen Allah’tır, Allah’ın yardımıyla tamamlanmıştır*, diyerek yazar söz konusu eseri tamamlar.

Dinî bir metin olması sebebiyle Arapça ayet ve hadislerin bulunması ve bunun yanında Farsça ve özellikle Arapça kelime ve tamlamaların kullanıldığı görülmektedir. Ancak genel itibariyle ve bilhassa hikâye anlatım kısımlarında sade ve akıcı dil kullanıldığı da dikkatlerden kaçmamaktadır.

3.2. Eserin Yazılma Sebebi (Sebeb-i Te’lif)

Dinî ve didaktik bir eser olan *Vesîle-nâme*’yi yazma sebebini, “*dağı nazar itdüm bu fuğarā dostlarımızıñ gördi ki hâlleri bir güne dağı oldı dünyāya gönül virüp cümlesi*

ehl-i dünyā oldu ve mübtedī olup ehl-i bid‘at olmuşlar ehl-i tarīkat geçinürler ammā tarīkatdan dūr ve dīn ve imāndan bī-ḥuzūr olmuşlardır ki öyle olsa men fakīr daḥī isti‘ānet ve tedkīk Ḥaḥdan dileyüp ve Resūl‘den ve meşāyihlerimizden izin taleb idüp uşūl-ı meşāyihden olan āyin-i erkān-ı ḥālvetiyyeden intihāb idüp bu tarīkat-nāme[y]ji cemī‘ eyledüm ve ismini Vesīle diyü ad virdim” (12a) şeklinde bizzat yaptığı bu açıklamaya göre, tarikat ehli gibi görünenlerin aslında dünya ehli olduğunu ve bunların doğru yolu bulmaları için yapmaları gerekenleri açıklamak için bu eseri vücuda getirdiğini belirtmiştir. Bu açıklamayı yayabilmek için de meydana getirdiği bu tarikatnāmeye ‘Vesīle’ adını verdiğini söylemiştir. “Yedi fen üzerine cemī‘ eyledim” (12a) şeklinde açıklamasına devam eden mutasavvıf, bu fasılların yedi olmasının sebebinin “nitekim Ḥaḥ Te‘ālā celle celālehū buyurur ¹³ ya‘ni her şeyi yedişer ḥalk eyledüm gökleri ve yerleri yedişer ḥalk eyledi ve eşyānuñ gönünü yedi kat ḥalk eyledi ṭabaḥa ṭabaḥa birbiri üzerine ve birbirinden ā‘lā yarattı nitekim ‘arşı kürsiden ā‘lā ve kürsi sā‘ir göklerden ā‘la ve yedinci gögi sā‘ir göklerden ā‘lā ve bu kevākib-i sā‘ir arasında daḥī güneşi ḫamerden ā‘lā yarattı” diyerek açıklamıştır. Buradan da anlaşılacağı gibi, Allah yer yüzünü yedi kat yaratmış ve bunların tabakalarını da yedişer tane oluşturmuştur. Allah yolunda ve O’nun emir ve yasaklarını anlatmak için yazdığı bu eseri de yine Allah’ın belirlediği ‘yedi’ katmanına göre hazırlamıştır.

Halveti tarikat silsilesinin Hz. Muhammed’e (sav) dayandığını; Kur’an’da belirtilen emir ve yasakların bu tarikat için de geçerli olduğunu; şeyh - mürid ilişkisinin olması gereken seviyeyi; şeriat, tarikat, hakikat âdabı gibi konuları örnek hikâyelerle tek tek açıklamış ve bu eserinin kendisinden sonra gelecek olan tarikat ehline ve hatta bütün müminlere yol göstermesini amaçlamıştır.

3.3. Vesīle-nāme’de Yer Alan Tasavvuf Unsurları

“İnsanlık tarihine yön veren milletlerden biri olan Türkler, büyük medeniyetlerin buluşma noktası olan bir coğrafyada, gerçekleştirdikleri istikrarlı büyük birliktelikleri, hayata kazandırdıkları anlam ve derinlikle tanınır” (Ersoy, 2019: 17). Türkler, İslamiyet’i kabul ettikten sonra bu dini yaymak için fetihler yapmışlar, Kur’an-ı Kerim’in daha fazla çoğaltılıp dağıtılmasını ve anlaşılmasını sağlamışlar, derviş, veli ve sūfilerin keramet

¹³ Töhmet getiren davranışlardan sakının.

göstermeleri ya da bazı gösterilen kerametleri anlatmaları gibi çeşitli yollara başvurmuşlardır. Bu aktarım yollarının en önemlilerinden biri de yazıdır. Din âlimleri özellikle Kur'an'dan ve şeyhlerinden öğrendikleri bilgileri halka aktarabilmeyi amaçlamışlardır. İslâmiyet zamanla mezheplere ve tarikatlara ayrılmış olsa da yine temel olarak Kur'an öğretileri esas alınmıştır.

Dinî-didaktik bir eser olan *Vesîle-nâme*, yazılırken tasavvuf kültüründen yararlanılmıştır. “Arapça, yün giymek, anlamında kullanılan, kul ile Allah arasında ihsân olayının gerçekleşmesi veya kulun vasfını kazanmasının yollarını gösteren bir ilim. Bâtinî fıkıh” (Cebecioğlu, 2009: 630) anlamlarına da gelen tasavvufun daha pek çok tanımı vardır. Tasavvuf öğretileri çerçevesinde gelişen tarikatlar, Hak yolunu ve bu yolda yapılacakları şeyh denilen öğretici önderliğinde müridlere aktarmaktadır. Tosun'un da belirttiği gibi, tasavvufun öğretileri içinde ilâhî aşk, ihlâs, huşû ve güzel ahlâk konuları gönüllerin İslâm'a ısınmasında önemli rol oynamıştır (Tosun, 2018: 45). Çeşitli coğrafyalarda etkili olan İslâmiyet, bir o kadar da çeşitli tarikatlara ayrılmıştır. Bu kollardan biri de Halvetiyye tarikatıdır.

Halvetiyye, “XIV. yüzyılın ikinci yarısında Türkmenlerin yaşadığı bir coğrafya olan Hârizm bölgesinde, ilk dönemden beri bütün sūfilerce tatbik edile gelen ‘halvet’in müesses hale getirilmesi, tasavvuf terbiyesinin ana esaslarından biri olarak kabul edilmesi neticesinde teşekkül etmiştir” (Ceyhan, 2018: 695). Bu tarikatın şubeleri de bulunmaktadır. Bunlar: “Şabaniyye, Şemsiyye, Ahmediyye, Bahşiyye, Uşşakiyye, Cerrahiyye, Ali'yye, Bekriyye, Bürhaniyye, Cahidiyye, Çerkeşiyye, Halvetiyye-i Dürdürüyye, Karabaşiyye, Kemaliyye, Mısıriyye, Muslihiyye, Nasühiyye, Ramazaniyye, Raüfiyye, Salâhiyye, Semaniyye, Sivasıyye, Sinaniyye, Zühriyye gibi kollar en meşhurlarıdır” (Serin, 1984: 83).

Şeyhoğlu Derviş Osman *Vesîle-nâme* adını verdiği bu tarikatnâme'yi, yedi bölümde toplamıştır. Fakat, eserde, bu fasıllara başlamadan önce, şeyhlerin cihazı olan hırka, taç, asâ, seccade, örtü ve kemerin özelliklerini, bilhassa şeyh elinden almanın önemini açıklar. Tarikat cihazı “Tarikat mensuplarının sırtlarına giydikleri elbise, başlarına giydikleri külâh, ayaklarına giydikleri pabuç, ellerinde taşıdıkları âsâ (baston), bellerine takındıkları kemer, sırtlarındaki hırka vs. gibi şeyler hakkında kullanılan tabir” (Cebecioğlu, 2009: 628) olarak tanımlanır. *Vesîle-nâme*'de taç, hırka, âsâ, seccade, örtü, post, kemer gibi eşyaların özellikleri açıklanmıştır. Şeyh el verirken bu eşyaların

sembolik anlamlarına uygun bir şekilde müridine yol-yöntem göstermekte; öğrencisinin bunları hakedebilmesi için yapacaklarını ve yapmayacaklarını açıklamaktadır. Örneğin, “Şeyhlerin, dervişlerin serpuşu” (Koçu, 1969: 220) olarak tanımlanan ‘tac’ın her bir tarafının ayrı önemi belirtilerek (3b, 4a) tarikat ehlinin hak kazanması gereken cihazların başında geldiği vurgulanmaktadır. Aynı zamanda, yine fasıllara geçmeden önce yer alan giriş bölümünde, Hz. Muhammed (sav) ve Hz. Ali’ye (ra) dayanan halveti tarikatının silsilesi verilir. Silsile “Arapça, zincir demektir. Tasavvuf okullarındaki maneviyat öğretmenleri zinciri. Bu zincirin son halkası, Hz. Muhammed (sav)’dir” (Cebecioğlu, 2009: 574) olarak tanımlanır. Şeyhoğlu Derviş Osman ise silsileye göre (2b-3b), Halvetiyye’nin Ramazaniyye koluna mensuptur (Öztürk, 2012: 34; Tatçı ve Akdemir, 2018: 86-87). Yazar, adını bu silsilenin içinde zikreder. Müslümanlıkla ilgili bir çok hikâye ve anekdotlara da yer verilen eser, halka doğru yolu yani Hak yolunu göstermeyi ve öğretmeyi amaçlar.

3.4. Eserin Yazarı

Eserde ismini “*men fakîr ve haķîr hâdimü’l-fuķarâ ki Şeyh Oğlı Dervîş ‘Osmândur*” (11b-12a) şeklinde belirten yazarın hayatı hakkında en kapsamlı bilgi Ağanoğlu’nun *Rumeli’de Bir İrfân Ocağı Ohri Halvetî Hayâtî Âsitânesi* adlı eserinde yer almaktadır. Burada Şeyh Osman Efendi’nin Ohri Kadısı Hacı Hasan Efendi’nin oğlu olduğunu belirtmesinin yanında “*Ohri Hayâtî Âsitânesi’nin 1766 yılında posta geçen ikinci şeyhi*” ve “*aynı zamanda Hz. Pîr Mehmet Hayâtî’nin damadı*” olduğu bilgisi yer almaktadır (Ağanoğlu, 2016: 144). Şeyh Osmanın Abdülkerim ve Şerif Mehmed isimli iki oğlu olduğu bilindiği ve Abdülkerim’in babasından sonra posta oturduğu belirtilmiştir. Şeyh Osman Efendi’nin “*Tekke Camii’nde müezzinlik, imam-hatiplik, vâzlik, medrese hocalığı, cüzhânlık, türbedârlık, mütevellilik vazifeleri yanında değişik dönemlerde Ohri Bedevîzâde Mahmud Çelebi Camii’nin imam ve mütevelliliği ile Ohri Sultan Murad Camii mutemetliğini ifa etmiştir*” (Ağanoğlu, 2016: 145) şeklinde geçimini nasıl sağladığıyla ilgili bilgi verilmektedir. Şeyh Osman’ın vefatı hakkında yine aynı kaynakta “*Eyüp Salih’e göre: Şeyh Osman, Hacca İstanbul üzerinden gitmek üzere yola çıkmış, birkaç gün İştîp Abdi Baba Tekkesi’nde istirahat etmiştir. Yoluna devam ederken Köstendil yakınlarında haince pusuda şehit edilmiş ve oraya defnedilmiştir.*” Ancak “*Şeyh Osman’ın babasının bir kadı olması ve oğlunun Hz. Pîr’in kızıyla evlenmesine*

karşı çıktığı bilinmektedir. Bu kadı efendinin belki de Şeyh Osman'ın öldürülmesi hakkında yeterli bilgisi olmadığından 'İstanbul'a giderken yolda öldü' şeklinde bildirmiştir." Ayrıca "Hz. Pîr Mehmed Hayâtî ve onun neslinden gelenlerin Ohri'de bir takım aileler tarafından, tarihten günümüze istenmediği, dışlandığı, vb. bir takım zorluklar yaşadığı belgeler, bilgiler ışığında ortadadır. Ölüm mü, cinayet mi?" (Ağanoğlu, 2016: 147, 148) tam tespit edilemediği de eklenmiştir.

Birçok tarikatta olduğu gibi, Halvetilikte de bir silsile anlayışı vardır. Bu silsilenin başlangıcı İslâm peygamberi Hz. Muhammed'dir (sav) ve Hz. Muhammed'in (sav) damadı Hz. Ali ile devam eden silsilede, her şeyh kendisinden sonrakine halvetilik tabirine göre "taç vermek" suretiyle el verir ve silsileyi devam ettirir. Halvetiliğin birçok alt kola ayrılmasıyla, birçok silsile oluşmuştur. Buna binaen, Şeyh Derviş Osman da kendi mensubu olduğu silsileyi eserinde zikretmiştir. Şeyhoğlu Derviş Osman eserinin 2b-3b arası kısımlarında bu silsileyi şöyle belirtir:

"Hâzret-i Resûlu'llah şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem Murtażâyâ vir dise ol dağı Hasan-ı Başrî hâzretine virdi evvelâ cihâz-î meşâyihüñ biri tâcdur ve tâcuñ bir ma'nâsı Muhammed [ve] 'Alîdür imdi tâc-ı haķîķi oldur ki işpâtını Muhammed (a.m.) ve 'Alîye yetişdüremekdür imdi bize lâzım geldi ki işbâtımızı Muhammed ve 'Alîye yetişdürelüm zîrâ delîlsiz söz haķâdur ve 'ibretsiz nazar belâdur evvelâ Hâzret-i 'Alî ve Hasan-ı Başrî hâzretine virdi ol dağı Hâbîb-i 'Acemî hâzretine virdi ol dağı Dâvud-u Taî hâzretine virdi ol dağı Ma'rûf-ı Kerhî hâzretine virdi ol dağı Serîr-i Saķatî hâzretine virdi ol dağı Cüneyd-i Bađdâdî hâzretine virdi ol dağı Mimşâde'd-Dîn Nürî hâzretine virdi ol dağı Muhammede'd-Dîn Nürî hâzretine ol dağı Kağı Muhyî'd-dîn hâzretine virdi ol ol dağı Ebu'n-Necîb Sehre hâzretine virdi ol dağı Kuţbu'd-dînü Behrî hâzretine virdi ol dağı Rüknu'd-dîn en-Neĥâşî hâzretine virdi ol dağı Şehâbe'd-dînü Tebrîz hâzretine virdi ol dağı Cemâle'd-dînü Tüsterî hâzretine virdi ol dağı İbrâhîm Zâhid Gilânî hâzretine virdi ol dağı Muhammed el-Halvetî hâzretine virdi ol dağı Ađi Mîrî'l-Halvetî hâzretine virdi ol dağı 'Aze'd-dîni'l-Halvetî hâzretine virdi ol dağı Şadre'd-dîni Hâcî hâzretine virdi ol dağı Seyyîd Yahya eş-Şîrvânî hâzretine virdi ol dağı pîri Âĥmed Erzencânî hâzretine virdi ol dağı İbrâhîm Kaşsarî hâzretine virdi ol

dağı ‘Alāeddīn ‘Uşşākī *hazretine virdi ol dağı Āhmed Yegitbaşı* *hazretine virdi ol dağı Hācı Karamānī* *hazretine virdi ol dağı Kāsım Efendi* *hazretine virdi ol dağı Muhyiddīn* *hazretine virdi ol dağı Muhammed Kārabaş* *hazretine ol dağı Hüseyin Efendi* *hazretine virdi ol dağı biz fakīre virdi bu kitāb-ı müsteṭābī yazan haķīr ve fakīri ‘azīzler kaṭına tedennī der Dervīş Muhammed ‘Azīzīnūn silsilesi beyān olunur meşelā eş-şeyhū’l ‘ārifīn Kāsım Efendi andan Muhammed Efendi Kāra Hısarī andan ‘Alā’e’d-dīn eş-şeyh Hābīb Efendi andan eş-şeyhī Hazret-i Ya’kūb Efendi andan eş-şeyh İskender Efendi andan bu fakīriñ mürşidi es-Seyyid Muhammed Efendi hazretlerine virdi” (2b-3b).*

Buna göre kaynaklarda, Halveti tarikatına mensup ve bu silsileye uyan, Halvetiliğin alt koluna mensup Şeyh Osman Efendi ya da Şeyh Osman adı geçmektedir. Şeyh Osman Efendi’nin doğumu bilinmemekle birlikte M. 1783-1784 tarihlerinde vefat ettiği yine aynı kaynaklarda belirtilmektedir. Buna göre Tatçı’nın eserinde *“Hayatiyye’nin müctehidi Mehmed Hayatī Efendi (ö. M. 1767) Buhara’da doğmuş, Edirne’ye gelmiş, Edirne’den Serez’e geçerek Lofçavī Fâzıl Efendi’nin halîfelerinden Hüseyin Sirozī’den sülûkünü tamamlayıp Kırçova’ya buradan da Ohri’ye gelmiştir. Silsilesi Şeyh Osman Efendi (ö. M. 1783-1784) ile yürümüş ve Balkanlarda geniş bir bölgede faâliyet göstermiştir.”* (Tatçı, Akdemir, 2018: 86, 87) şeklinde açıklanan bilgi, Diyânet İslâm Ansiklopedisi’nde ise *“Hayatiyye’nin kurucusu Mehmed Hayati Efendi (ö. H. 1180/M. 1766-67) Buhara’da doğmuş. İlk tahsilini burada yaptıktan sonra Edirne’ye gelmiş. Edirne’den Serez’e geçerek Lofçavī Ali Fâzıl Efendi’nin halifelerinden Hüseyin Sirozī’den sülûkünü tamamlayarak günümüzde Makedonya sınırları içinde bulunan Kırçova şehrine yerleşmiştir. Kırçova’dan Ohri’ye gelen Mehmed Hayatī, şehir yöneticilerinin kendilerini istememesi üzerine Ohri dışında açtığı tekkede vefatına kadar irşad hizmetinde bulunmuş, birçok halife yerleştirip çevredeki bölgelere göndermiş. Kendisinden sonra tekkesinde ‘post’a oturan şeyhler sırasıyla şunlardır: Şeyh Osman (ö. 1198/1783-84)...”* (Öztürk, 2012: 440, 441) şeklinde devam etmektedir. Bahsi geçen Şeyh Osman’la ilgili verilen bilgiler, yazarın kendi eserinde verilen silsilesiyle uyumaktadır. Buna göre, yazarın 18. yüzyılda yaşadığına kanaat getirilmiştir. Ayrıca, bu bilgilerden hareketle, Şeyhoğlu Derviş Osman’ın Halvetiliğin Ramazaniyye koluna mensup olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında hayatının bir kısmını Makedonya’da geçirdiği, Kırçova

ve Ohri şehirlerinde bulunduğu da bu bilgilerden çıkan bir başka sonuçtur. Şeyhi Mehmet Hayatî'nin balkanlara sonradan gelip yerleştiği ve orada müritler yetiştirdiği düşünülürse, bu bölgede doğma ihtimali yüksektir. Ölüm tarihi de kaynaklardaki tutarlı bilgilerden hareketle, 1783-1784 olarak kaydetmek mümkündür. Yazarın, yazılış zamanını belirtmediği *Vesîle-nâme* eseri de, yaşadığı yüzyıl olarak tarihlenebilir.

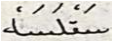
BİRİNCİ BÖLÜM

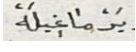
1. YAZIM

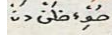
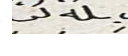
“Bir dilin yazı bilgisinin sunduğu ilkeler çerçevesinde ve genellikle de geçerli yazım ilkelerinin hemen hemen hepsinden bir şekilde yararlanarak yazıya geçirilmesine imla (yazım) denir” (Karaağaç, 2013: 864). Üzerinde çalışılan *Vesîle-nâme* adlı eser hareke ile yazılmıştır. Eserde aykırı durumlar görülmesine rağmen genel olarak Osmanlı Türkçesi yazım özellikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra, daha çok dönemin konuşma dilini de yansıtmaktadır.

“Osmanlı Türkçesi, Osmanlı Devleti’nin hakimiyet sınırları içinde bulunan, 15. yüzyıldan itibaren standartlaşmaya başlayan ve Arap harfleriyle yazılan Türk dilinin önemli eserlerinin yer aldığı dönemdir” (Demir, 2002: XI, 475-488). Daha önce incelenen eserlerde, 17. yüzyıla kadar Osmanlı Türkçesinin standart dil uyumlarının yanında Eski Anadolu Türkçesi özelliği bulunan kelimeler ve ekler de görülmektedir; ancak özellikle 17. ve 18. yüzyıllarda yazım kuralları ve diğer dil özelliklerinin standartlaştığı belirtilir (Gökçe, 2009: 4/3, 991-1012). 18. yüzyıla ait olduğu, yazarının yaşadığı dönem sayesinde, tespit edilen *Vesîle-nâme* adlı bu çalışmada ise sıkça Türkçenin konuşmada kullanılan biçimine yer verildiği görülmektedir; çünkü bazı kelimeler sözlükteki aslından farklı yazılmış, harekeler sayesinde okunan kelimelerin de dönemin konuşma dili söylenişine göre yazıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca devrik cümlelere sık rastlanması, benzer ifadelerin olduğu kelime ya da kelime gruplarının arasına sıklıkla ‘ve’ bağlacı konması ve anlatımda hikayelere sıkça yer verilmesi, diyalogların olması metnin konuşma diliyle yazıldığına göstergelerindedir. Bunun dışında aynı kelime aynı metinde iki farklı şekilde yazıldığı gibi bir de Uygur yazımı özelliklerinden biri olarak ünlüler gösterilmiştir. Hem Uygur hem de Arap-Fars yazım özelliği gösteren bu metnin, özellikle bazı yerlerde, ünlülerin yazılmama sebeplerinin hareke kullanımı olduğu da düşünülmektedir (Şahin, 2003: 33).

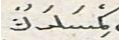
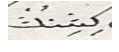
Uygur yazım özelliklerine örnekler:

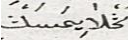

a) Kalın sıradan kelimelerde (س) kullanılması: saşın 26a/10, saşlasa
35a/15

b) ç ve p ünsüzlerinin (ج) ve (پ) harfleri ile gösterilmesi: uçdum 9b/11, parmağıyla 18a/7

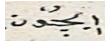
c) Bazı eklerin tabandan ayrı yazılması: şu-i zāndan 11b/2, bileler 12b/6

Arap-Fars yazımına uygun örnekler:

a) Ünlülerin yazılmaması: kimselerün 14a/2, kişininün 14b/13

b) ñ için (ك) 'in kullanılması: aňlayımasaň 14b/7, baňa 17b/1

c) Klasik Osmanlıcada olduğu gibi kalın sıradan kelimelerde (ص) kullanılması: sağ 26b/9, şoydandır 28a/10

ç) c, (چ) ve p (پ) nin kullanılması: çapu 29a/15, için 30b/3

d) Eklerin kelime tabanından ayrılmaması olarak metinde karşımıza çıkmaktadır.

Vesīle-nāme'nin yazım bölümünde ünlü ünsüz seslerin başta, ortada, sonda olan şekilleri ve farklı yazım kullanımlarına sahip kelimeler, metnin özgün halindeki kullanımlarıyla örneklendirilmiştir.

1.1. Ünlülerin Yazılışı

1.1.1. a Ünlüsünün Yazılışı

Başta

Metinde başta a ünlüsünün yazılışı iki şekildedir.

› elif (ا) ile yazılış:

ağaç 1b/2	andan 7b/12
---	---

alup 10a/5	amma 13b/12
adına 24b/8	ayruk 34b/14

› medli elif (ل) ile yazılış:

ayet 16b/2	āhır 18a/9
āmīn 31a/4	anuñ 51a/3

Ortada

Metinde ortada a ünlüsünün yazılış iki şekildedir.

› elif (ل) ile yazılış:

var 1b/3	dağı 3a/7
yoğaruda 4a/10	şāğ 4b/8
atamızı 25a/1	ķılasız 25a/6
oğlān 29a/14	toprak 35b/7

› he (ه) ile yazılış:

olalar 20a/3	varayın 23b/14
--	--

› işaretsiz yazılış:

sağladı 23a/7	andan 4a/12
bunlara 5b/6	başlaya 7b/1
ķılmaķda 7b/6	oķuyalar 7b/15
ķarıřmayup 8a/7	bulamazlar 19b/3

ğarañuluğdan قَرَاؤُلُودَان 31a/9	ğaçan قَجَان 31a/17
-----------------------------------	---------------------

Sonda

Metinde sonda a ünlüsünün yazılışı iki şekildedir:

› elif (ا) ile yazılış:

baña بَاْنَا 34a/7	şuña شُونَا 35b/16
aña اْنَا 38a/1	tā تَا 35b/16
amma اَمَّا 19b/3	saña سَنَا 37a/4

› he (ه) ile yazılış:

olsa اُولْسَه 45b/6	yatmaya يَتَّحِيَه 13a/11
otura اوتوره 13a/16	yola يولاه 13b/11
ulaşdura اُولْسُدوره 14a/6	buñlara بِيْلَرَه 14a/10
yanında يَانِينْدَه 21a/6	buna بُونَه 21b/17
şoñra شُونْرَه 23b/5	

1.1.2. e Ünlüsünün Yazılışı

Başa

Metinde başta e ünlüsünün yazılışı daima tek şekildedir.

› elif (ا) ile yazılış:

eyleyüp اِيلْيُوب 8b/7	emcek اَمْجَك 19a/11
emer اَمْر 19a/11	ellerinde اَللَّيْنْدَه 22b/5

eyerletdi اَيْرَلْتَدِي 24a/11	erdendür اَرْدَنْدُنْ 28a/9
eksik اَكْسِيكْ 29b/7	eşetdür اَشْتَدُنْ 37a/13
eşiginden اَشِيكَنْدُنْ 44b/14	evine اَكْبِرِيكْ 50b/13

Ortada

Metinde ortada e ünlüsünün yazılışı üç şekildedir.

› elif (l) ile yazılış:

ölmeyesin اَوْمَيَانِيْنْ 24b/5	dönmeyevüz دَوْنْمَيَا وَدْ 43a/10-11
--	--

› he (o) ile yazılış:

görelüm كُوْرَلُوْهْ لُوْمْ 25a/1	gicesine اِكْجِيكْ رِيْسِنَهْ 25a/17
idemez اِيْدُوْهْ مِيْنْ 26a/17	düşmeyesin دُوْشْمِيْهْ سِيْنَا 52a/9
yirdedür يِرْدُوْدُوْهْ 54a/14	iledür اِيْلُوْدُوْرْ 2a/5
segirdelüm سِيْگِرْدُوْهْ لُوْمْ 2a/8	sürelüm سُوْرُوْهْ لُوْمْ 2a/8

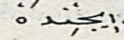

› işaretli yazılış:

iderse اِيْدُوْرْسِنَهْ 8b/4	istedi اِيْسْتُوْدِي 9a/3
virmedi وِيْرْمَدِي 9a/6	dimedüm دِيْمَدُوْمْ 9a/1
deve دُوْ 9a/16	söylerüm سُوْيَلُوْمْ 9b/5
ben بِيْنْ 9b/7	sensüz سِنْسُوْزْ 9b/7
gölgesi كُوْلْگِيْسِي 26a/5	geldi كَلْدِي 24a/17
bedenleri بِيْدَنْلِي 25a/15	deñize دِيْگَنْزُوْهْ 52b/7

Sonda

Metinde sonda e ünlüsünün yazılışı şu şekildedir.

› he (هـ) ile yazılış:

içinde 9a/8	eyle 9a/4
bize 9b/15	nice 9b/13
dileye 10b/6	yire 10b/8
üzerine 21b/3	kime 23a/13
yirine 53a/11	seve 53a/8

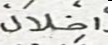
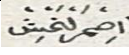

1.1.3. ı Ünlüsünün Yazılışı

Kelimenin okunuşundan veya metnin bağlamından tespit edilebildiği ı ve i ünlülerinin ayırt edilebilmesi için metinde ayrı bir işaret kullanılmamıştır.

Başa

Metinde başta ı ünlüsünün yazılışı:

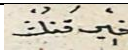

› elif (ل) ile yazılış:

ızlāl 15a/16	ışmarlanmış 15b/12
ışlāḥ 39b/16	

Ortada

Metinde ortada ı ünlüsünün yazılışı iki şekildedir.

› ye (ي) ile yazılış:

hırkanıñ 6a/1	kıluḡ 7a/11
layık 8a/1	yaqın 14b/2

sır سِرِّ 39a/15

› işaretsiz yazılış:

ağır اِغْرَ 2a/3	ortasında اَوْرَثَانِيْدَهْ 4b/4
yıldıza يِلْدُوْذَهْ 4b/10	rızaları رِزَاوَرِي 6a/8
ğayrıya غَيْرِيَهْ 6b/9	yıl اَيْل 8b/3
şakınıñ صَقْنَكْ 8b/7	ayıtdı اَيْتَدِي 6b/13
kırk قِرْق 10a/8	çağıra جَاغْرَهْ 13a/5
kırsa قِرْسَهْ 41b/15	maşrıqda مَشْرِقْدَهْ 16b/8
sığındı سِغْنَدِي 18b/8	sırrını سِرْرِي 19b/10
añılur اَنْجَلُوْر 27a/8	kızdandur قِرْدَنْدُر 28a/9

Sonda

Metinde sonda ı ünlüsünün yazılışı iki şekildedir.

› ye (ی) ile yazılış:

budağı بُوْدَاغِي 1b/3	yatdı يَاتْدِي 1b/4
yanı يَانِي 4b/9	cānı جَانِي 5a/7
altı اَلْتِي 7a/14	yuqarı يُوْقَاوَر 9a/16
ğayrı غَيْرِي 11b/8	haqqı حَقِّي 16a/9
anı اَنْي 27a/7	

› İşaretsiz yazılış:

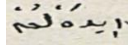

ḳankı 15b/3

1.1.4. i Ünlüsünün Yazılışı

Başta

Metinde başta i ünlüsünün yazılışı iki şekildedir.

› elif ve ye (ى) ile yazılış:

idelüm 1b/10	ile 2a/4
ide 2a/9	ikidür 4a/2
içinde 9a/8	idi 9a/10
içün 10a/10	

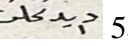
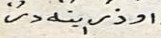
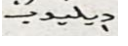

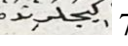

› elif (ل) ile yazılış:

imdi 2a/11	iḥtiyārına 5a/10
irādet 5b/3	icazet 6a/11
istemēsünler 7a/9	iḥyā 7b/5
içdim 9b/10	irişürler 9b/16
işde 10a/11	ismini 12a/9
izinsiz 13a/7	insāne 15b/8

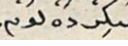

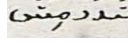

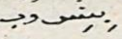

Ortada

Metinde ortada i ünlüsünün yazılışı iki şekildedir.

› ye (ى) ile yazılış:

derviş 1b/3	yyüp 1b/13
girüp 4b/14	teslim 5a/4
didükleri 5a/8	üzerinedür 5a/17
dileyüp 12a/6	virmekdür 6b/7
gicelerinde 7b/7	kişide 8b/16

› işaretsiz yazılış:

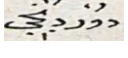
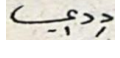

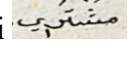

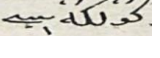
girüp 1b/12	dilde 2a/3
segirdelüm 2a/17	bilmese 2a/17
yetişdürmiş 4a/10	seyirdür 5a/5
yirde 5a/8	giyenler 5b/3
bir 9a/12	sizün 6b/14
bişirüp 7a/4	benim 8a/11

Sonda

Metinde sonda i ünlüsünün yazılışı daima tek şekildedir.

› ye (ی) ile yazılış:

büyügi 1b/8	imdi 2a/11
bizi 2a/10	birisini 2a/17
virdi 2b/17	biri 4a/3
kimi 4a/6	Bedevî 4a/16

dördüncü 5a/14	didi 6b/14
iki 7a/15	müşteri 9a/9
yedi 10a/2	gibi 10b/1
gölgesi 1b/3	

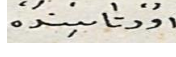

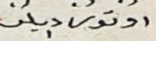

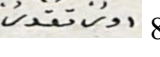

1.1.5. o Ünlüsünün Yazılışı

Kelimenin okunuşundan veya metnin bağlamından tespit edebildiği o, ö, u ve ü ünlülerinin ayırt edilmesi için metinde ayrı bir işaret kullanılmamıştır.

Başa

Metinde başta o ünlüsünün yazılışı daima tek şekildedir.

› elif ve vav (و) ile yazılış:

ortasında 1b/2	olam 1b/3
oturdılar 1b/6	ol 1b/9
oruc 7a/14	oğumak 7b/3
ortağdur 8b/8	on 9a/5
otuz 9b/3	oğlı 11b/17
od 35b/2	otuz 41a/5

Ortada

Metinde ortada o ünlüsünün yazılışı iki şekildedir.

› vav (و) ile yazılış:

ħod حود 1b/8	yoldan يولون 4a/8
sol صول 4b/9	postları پوستلار 4b/11
boynuna بوينونته 6a/4	şorup شوروب 6a/7
tonlar تونلار 7a/4	dostluk دوستلوق 7a/10
yoğıdı بوغدي 8b/6	şol سول 8b/14
ħodum حودم 9b/6	yoħ يوق 9b/15
ħorsan حورسان 10a/1	ħonşum حونتشوم 10a/5
doħuzuncı دوھوزنجي 10a/13	dostlarımızın دوستلاريميزن 12a/1
şoħmaya شوھميا 13a/10	ħoca حوچہ 13a/15
şoyumuzda شويعيزده 17b/9	toğup طوغوب 18b/17
ħorħusıyla قورھسبيله 19b/9	ħomişlardur قومينلردن 21b/1
tolandı طلندي 24b/10	tolınduħ طولونديق 25a/8
ħoşdur خوشدرا 27b/6	borçdur بوړچدرا 31a/7
toprak طبرق 35b/7	şoñına شوکينه 43b/3
yoluna يولنه 46a/10	

› işaretsiz yazılış:

toğrı طغري 4a/8	çoħdur چودرا 4b/6
şoñra شوکرة 5b/17	boyun بيون 6b/7
şoħbet شوھبت 8b/7	ħoşnudluħ احشودلوق 9b/8

lokması لَعْنَةُ 47a/10	noğşān نَغْشَان 52b/2
noğtası نَغْتَاة 54b/10	hoğğada حَقَّادَة 55a/8

1.1.6. ö Ünlüsünün Yazılışı

Başa

Metinde başta ö ünlüsünün daima tek şekildedir.

› elif ve vav (و) ile yazılış:

öyle اَوَّلًا 2b/2	örüldüyse اَوْرُلْدِيْسَه 4b/3
öñüne اَوْكُنْه 13a/15	ögrene اَوْكُرْنَه 6a/6
öpüñ اَوْبِيْكَ 6b/15	ögüt اَوْكُوْت 9a/3
öñledibildi اَوْكَلْدِيْ بِلْدِيْ 18a/6	öter اَوْتَر 20a/15
öcinden اَوْجِنْدَنْ 21a/14	özünden اَوْزِنْدَنْ 26a/8

Ortada

Metinde ortada ö ünlüsünün yazılışı iki şekildedir.

› vav (و) ile yazılış:

köşede كَوَشْدَه 1b/5	köşegi كَوَشْدِيْ 1b/8
bölüğünden بَلُوْكُنْدَنْ 2a/10	söz سَوْذ 2b/11
dört دَوْرْت 5a/3	gözleri كَوْذَرِيْ 5b/11
göñlegi كَوْغَلْغِيْ 5b/11	göñli كَوْغَلْغِيْ 6a/1
şöyle شَوَيْلَه 6a/12	gösterüp كَوْشَتَرُوْب 7a/7

sözlere سَوِّدْنَ 8a/6	böyle يَوِّدَنَّ 8b/15
söyler سَوِّدَنَّ 9b/5	gönderse كَوِّنَنَّ 10b/14
göklere كَوِّنَنَّ 12a/11	döşeyip دَوِّنَنَّ 13a/15
göre كَوِّنَنَّ 19a/16	göçerler كَوِّنَنَّ 25a/13
söğeler سَوِّدَنَّ 26b/17	gömmeñ كَوِّنَنَّ 26b/2
döndi دَوِّنَنَّ 28a/11	

› işaretsiz yazılış:

şöhrete شَهْرَةً 7a/6	töhmetden تَهْمَةً 11b/1
çözildi حُذِيَ 18b/9	gövde كَوِّدَةً 21b/13
dökdilerdi دَقْدَيْدِي 23a/10	çökdi كَوِّنَنَّ 26b/3

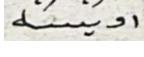
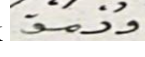
1.1.7. u Ünlüsünün Yazılışı

Başa

Metinde başta u ünlüsünün yazılışı iki şekildedir.

› elif ve vav (و) ile yazılış:

urup اَوْرُوبَ 9a/14	uçdum اَوْجِدُ 9b/11
uğrasa اَوْغْرَسَهُ 10b/14	uludur اَوْلُدُ 12a/17
uyup اَوْيُوبَ 15b/1	ulaşa اَوْلَا سَهُ 28b/10
unutmuşlardur اَوْنَسْتُمْ لَدُر 29a/7	utandırma اَوْتَدْرَمَهُ 33a/13
uyanıklık اَوْيَا بْتَلْتُ 35a/11	uğrıdur اَوْغْرِيْدُر 38a/15

uysa 42b/16	umak 44b/9
---	---

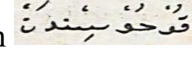

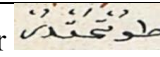
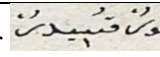
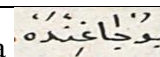
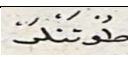

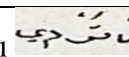

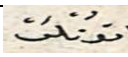
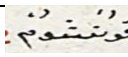

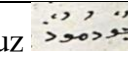

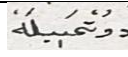

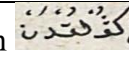
› elif (ل) ile yazılış:

uṣūl 2a/10	umūsi 47a/9
uḥuvvet 50b/7	uḥvāna 50a/10

Ortada

Metinde ortada u ünlüsünün yazılışı iki şekildedir.

› vav (و) ile yazılış:

qoḥusından 36/3	yıldıza 4b/10
tutmaqdur 5a/4	qorqusıdur 5a/8
bucağında 5a/9	tutanlar 27b/16
oruc 7a/14	otuz 9b/3
qurtardı 9b/9	şunalar 38b/2
ḥātunlar 39a/5	qonşum 10a/5
turşı 10a/5	doquzuncı 10a/13
vücūdumuz 10a/15	quşlar 10b/1
bulmış 11a/5	burmaya 13a/11
tur 34a/4	ayruq 18b/6
dutmasıyla 19b/14	şunlar 20a/3
yusın 23a/12	qarañuluqdan 30b/4

› işaretsiz yazılış:

ķula 4b/11	oķudum 10a/9
vurđı 17a/13	yalıñuz 38b/5
buķuķ 21a/9	saldurđı 24a/12
sıyurdılar 25a/2	artuķ 29b/7

Sonda

Metinde sonda u ünlüsünün yazılışı daima tek şekildedir.

› vav (و) ile yazılış:

bu 1b/4	baĝlu 17a/8
ulu 21a/1	şu 35b/2
ķānlu 24a/5	ķapu 29a/15

1.1.8. ü Ünlüsünün Yazılışı

Başta

Metinde başta ü ünlüsünün yazılışı iki şekildedir.

› elif ve vav (و) ile yazılış:

üzerinedir 2b/4	üçüncide 5a/13
üç 9a/11	

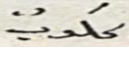
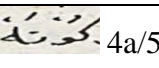
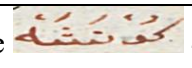
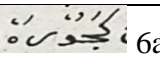
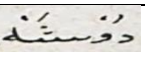
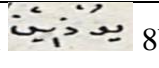
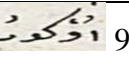
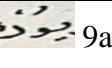
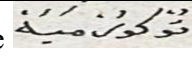
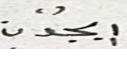
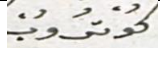
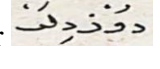

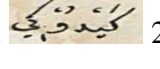

› ötre (ُ) ile yazılış:

üstüvāsıdur 3b/11	ümmetüm 40b/6
---	--

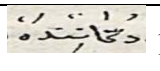
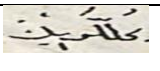
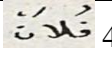
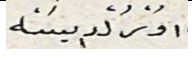

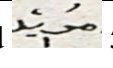
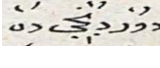
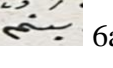

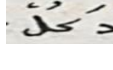
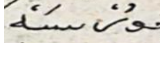
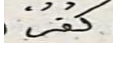
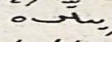
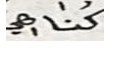
Ortada

Metinde ortada ü ünlüsünün yazılışı iki şekildedir.

› vav (و) ile yazılış:

düşinde 1b/4	gelüp 1b/5
güne 4a/5	güneşe 4b/12
geçüre 6a/12	düşe 6a/16
yüzün 8b/10	ögüt 9a/3
yük 9a/15	tükürmeye 13a/13
içün 14b/16	götürüp 18a/16
düzdiler 23b/12	gün 52a/5
keydügi 2b/1	yüzine 5b/14

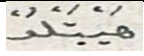
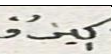

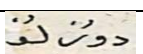
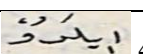
› ötre (') ile yazılış:

dükkanında 1b/10	güllerin 1b/13
fulan 4a/6	örüldiyse 4b/3
kürse 4b/16	mürîd 5a/11
dördüncide 5a/14	benüm 6a/3
cümle 6a/6	degül 6a/3
çevürse 43a/2	küfür 50a/3
yitüre 53a/10	günâhı 7b/6

Sonda

Metinde sonda ü ünlüsünün yazılışı daima tek şekildedir.

› vav (و) ile yazılış:

deyü 1b/4	kendü 5b/6
berü 6a/12	heybetlü 17a/13
girü 18b/5	eyü 28b/12
dürlü 36b/6	ilerü 40b/15

1.2. Ünsüzlerin Yazılışı

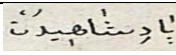
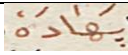

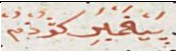
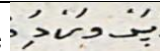
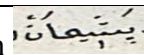

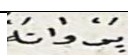
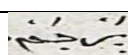

“Türkçedeki p, ç, g, n gibi sesleri karşılayacak harflerin bulunmadığı Arap alfabesi ile yazılmış metinlerimizde, fonetiği doğru olarak tespit etmek güçtür” (Şahin, 1993: 34).

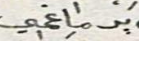
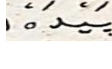
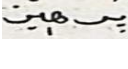
1.2.1. p Ünsüzünün Yazılışı

Başa

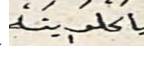

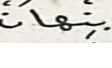
Metinde başta p ünsüzünün yazılışı iki şekildedir.

› p (پ) ile yazılış:

pādişāhiden 1b/11	pahāda 2a/3
pīrdür 3b/12	post 4b/17
peygamberiñüzüm 6b/14	perverde 8b/9
peşimān 9a/17	pāre 10a/5
pervāne 10b/2	percem 13a/13
pes 14a/7	pāk 16a/7

parmağımı 17a/14	peydā 22a/2
perhîz 35b/9	

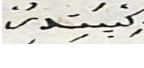

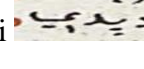
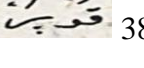
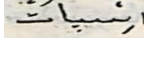
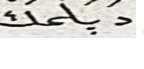
› b (ب) ile yazılış:

pāklarına 2a/9	pazara 13a/1
pinhān 37b/12	

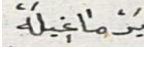
Ortada

Metinde ortada p ünsüzünün yazılışı iki şekildedir.

› p (پ) ile yazılış:

espāb 2a/5	işpātını 2b/9
kispetidür 4a/8	öpüñ 6b/15
qapanup 8a/7	epsem 8a/7
qapu 9a/11	depdi 10a/7
qopar 38b/13	ispāt 41a/1
depelemek 42b/12	

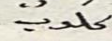
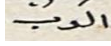
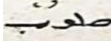
› b (ب) ile yazılış:

parmağıyla 18a/7
--

Sonda

Metinde sonda p ünsüzünün daima tek şekildedir:

› b (ب) ile yazılış:

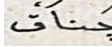
gelüp 1b/5	alup 2a/7	top 22b/5
--	---	---

1.2.2. ç Ünsüzünün Yazılışı

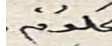
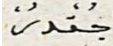
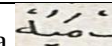
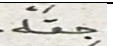
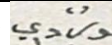
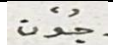
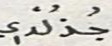
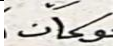
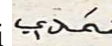
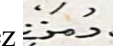
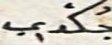
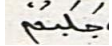
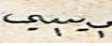
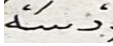
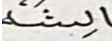
ç (چ) ve c (ج) işareti ile gösterilmiştir.

Basta

› ç (چ) ile yazılış:

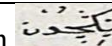
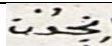
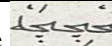
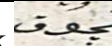
çanak 52a/7

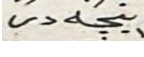

› c (ج) ile yazılış:

çekelüm 2a/9	çokdur 4b/6
çağırmaya 13a/5	çıkça 15b/16
çevürdi 17a/6	çün 17b/6
çözildi 18b/9	çevgān 22b/5
çekişmedi 23b/2	çürümez 25a/15
çökdi 26b/3	çalabum 33a/12
çerisi 39a/1	çevirse 42b/7
çalışa 46a/10	

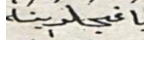

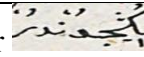
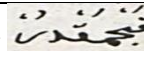

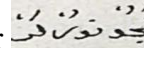

Ortada

› ç (چ) ile yazılış:

anıñçün 8b/14	niçün 10a/15
şahîhçe 15b/14	buçuk 21a/5

niçedür 27a/7	giçe 34a/1
---	--

› c (ج) ile yazılış:

bağçelerine 1b/12	içine 2a/13
açdı 5b/12	geçüre 6a/2
anıñ içindür 6b/15	kaçmağdur 8a/17
içdigim 8b/1	uçdum 9b/11
içün 10a/10	geçinürler 12a/4
kaçan kim 12b/8	geçsünler 18a/14
kiçrek 18a/17	göçerler 25a/13
gerçek 29a/17	küçük 48b/17

İkili kullanım:

olıçağ 23b/2	olıcak 48b/12
--	---

Sonda

› c (ج) ile yazılış:

geç 9a/15	üç 9b/16
kaç 15a/17	hiç 25b/9
genç 29b/4	ağaç 43a/12
borç 45b/7	güç 49a/8

1.2.3. t Ünsüzünün Yazılışı

t ünsüzü ince sıradan ünlülerin yanında t (ت), kalın sıradan ünlülerin yanında ṭ (ط) ile yazılmıştır.

Başa

› t (ت) ile yazılış:

teni تَنِ 9a/9	terāzūde تَرَازُودَةُ 2a/2
tebdīl تَبْدِيلُ 2b/3	terk تَرْكُ 14a/7
taḳlīd تَقْلِيدُ 4a/4	tevbedür تَوْبِدُرُ 4a/5
teslīmdür تَسْلِيمُ دُرُ 5a/4	teysīri تَيْسِيرِي 5b/9
terk تَرْكُ 9a/4	Teñrinūñ تَكْتَرِينُكُ 8b/15

› ṭ (ط) ile yazılış:

ṭarīḳatı طَرِيقَتِي 5a/2	ṭutmaḳdur طَوْتَمَاقْدُرُ 5a/4
ṭatsa طَاتْسَا 25a/10	

› t ünsüzü kalın sıradan ünlülerin yanında t (ت) ile yazılan örneklere de rastlanmaktadır.

tāc تَاجُ 1b/11	taḡyir تَغْيِيرُ 2b/3
tamām تَمَامُ 8b/16	tābi تَابِي 10b/4

Ortada

› t (ت) ile yazılış:

otuz اَوْتُوذُ 9b/3	kitābı كِتَابِي 3a/16
altun اَلتُّونُ 2a/4	istimdād اِسْتِمْدَادُ 2a/9

eteginde ائگنده 3b/15	ortasında اورتا سېنده 3b/14
altı اۋۋ 7a/14	hareketleri حر كئەتەي 4b/16
getürdi كۆتۈردى 5b/14	gösterüp كۆستۈرۈپ 7a/7
ister اېستىر 8b/15	meretebe مەرتەبە 8b/17

› t (ط) ile yazılış:

qutıb قۇتب 10a/2	taṭvīl تَطْوِيل 23b/4
------------------	-----------------------

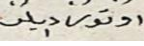
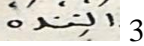

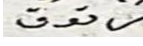

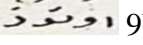

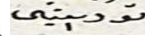
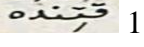

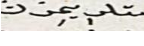
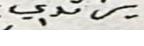
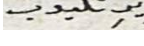

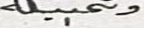
Sonda

› t (ت) ile yazılış:

riyāzet رِيَاذَت 8b/2	ma' rifet مَعْرِفَت 1b/13
cennet جَنَّة 4b/14	dört دَوْرَت 5a/3
yetmiş يَتْمِش 8b/3	irādet اِرَادَت 5b/3
ṣābit صَابِت 6b/10	qudret قُدْرَت 6b/8
ḥilāfet خِلَافَت 6b/13	meskenet مَسْكَنَت 7a/3
ögüt اۋگۈت 9a/3	beyit بَيْت 7b/15
ʿuzlet عَزَلَت 8a/13	velāyet وِلَايَت 8a/17
dört دَوْرَت 10a/9	

Ancak bazı örneklerde kalın sıradan ünlülerin yanında t (ت) işaretinin kullanıldığı görülür.

ortasında اورتا سېنده 1b/2	yatdı ياتدى 1b/4
----------------------------	------------------

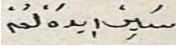
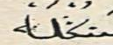
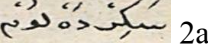
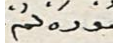

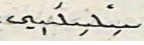

oturdılar 1b/6	altında 3b/17
taklid 4a/4	postdan 4b/16
artuq 39a/7	otur 8a/7
otuz 9b/3	qurtardı 9b/9
haqiqat 10a/3	turşı 10a/5
qatında 11a/4	rahat 1b/3
yāqut 2a/2	dostlarımızın 12a/1
yaratdı 12a/14	ayirtlayup 13a/13
altı 13a/16	dutmasıyla 19b/14

1.2.4. s Ünsüzünün Yazılışı

s ünsüzü genelde ince sıradan ünlülerin yanında s (س), kalın sıradan ünlülerin yanında ş (ص) ile yazılmıştır.

Başta

› s (س) ile yazılış:

seyir idelüm 1b/10	senüñle 2a/5
segirdelüm 2a/8	sürelüm 2a/8
söz 2b/11	silsilesi 3b/1
sikke 4a/5	setir 38a/16
seyirdür 5a/5	sebeb 5b/12
seyir itmek 6b/8	sizüñ 6b/14

senetleri سَنَتَلِيهِ 7b/9	sene سَنَةً 8b/16
sekiz سَكْزِي 9a/11	seğerde سَكْرَدَةً 9a/12
söyle سَوِّلَهُ 9b/17	sögüt سَوَكْتُ 35b/13
sizcileyin سَيَزْجَلِيْنَ 42b/2	sevgülü سَوِغْلُو 21a/1
seveler سَوَّهْ لَر 23a/5	siz سَيِّبْ 25a/6
sögeler سَوَكْلَنْتْ 26b/17	

› ş (ص) ile yazılış:

şahrānuñ شَهْرَانُكْ 1b/2	şadırdā شَادِرْدَا 1b/7
şalup شَالُوْبْ 2a/8	şāğ شَاغْ 4b/8
şol شَوْل 4b/9	şıdķ شِدْكَ 5a/15
şoñra شَوْرَا 5b/17	şorup شَوْرُوْبْ 6a/7
şafādan شَاْفَادَنْ 7b/12	şāim شَايْمْ 8a/4
şıfatını شَيْفَاتِيْنِ 11a/10	şulaḥā شُلَاخَا 12b/5
şoşup شَوْشُوْبْ 13a/10	şarķıtmaya شَرْكَتْمَايَا 13a/13
şadaķında شَادَاكِنْدَا 15b/7	şūretlü شُوْرَتْلُو 17a/13
şabır شَابِرْ 17b/4	şıǵmaz شَيْغَمَزْ 19a/9
şoyıñ شَوِيْكْ 20a/10	şordılar شَوْرْدِيْلَر 24a/3
şāldurtdı شَالْدُرْتْدِي 24a/12	şoy شَوِي 28a/15
şoñuna شَوَكْنَنْدَا 32b/4	şumt شَمْتْ 34b/11

şafası صَافِي 35a/2	şu صُو 35b/6
şunalar صَدَنَات 38b/2	şoñına صَدِكْنَه 43b/3
şanur صَوْر 51a/2	şakın صَبِيْن 52a/11
sıyurdılar صِيْدُرْ دِيْلَت 25a/2	şabun صَابُوْن 52a/13

İkili Kullanım:

şakınalar صَقِيْلَات 38a/13	şakın صَبِيْن 52a/11
------------------------------------	-----------------------------

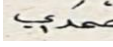
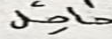
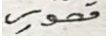
Ortada

› s (س) ile yazılış:

eksük اَكْسَك 39a/7	gölgesi كَوْلَكْ سِيَه 1b/3
esbāb اَسْبَاب 1b/11	nesne اِنْسَنَه 9b/2
kimse اِكْمَسَه 2a/17	birisini بِرِيسِيَه 2a/17
delilsiz دَلِيْلْ سِيْن 2b/11	ismini اِسْمِيَه 12a/9
teslimdür تَسْلِيْمْ دَر 5a/4	nefislerin نَفْسَلَرِيَه 5a/16
kimesne اِكْمَسَنَه 7a/1	gösterüp كُوْسْتَرُوْر 7a/7
dersin دَرْسِيْن 7b/2	epsem اَيْسَم 8a/7

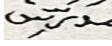
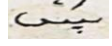
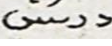
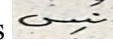
› ş (ص) ile yazılış:

uşüle اِصْوَلَه 1b/9	başup بِاِصْوَب 2a/13
aşıl اِصْل 2b/4	huşuşā حُصُوْطَا 4a/5
vāşıl وَاِصْل 5b/5	maşlahatlarına مَطْلُوْبَاتَرِيْنَه 5b/6

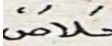
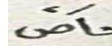
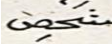
aşhābım 6b/13	başmadı 8b/3
hāşıl 11a/7	‘aşādārı 12b/17
ışmarlanmış 15b/12	noqşān 17a/3
qūşūrı 20a/4	hışım 21b/17

Sonda

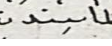
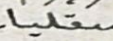
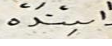

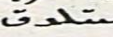
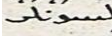
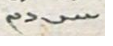
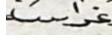

› s (س) ile yazılış:

müderriş 31b/11	pes 29a/8
ders 29a/11	mūnis 53b/6

› ş (ص) ile yazılış:

hālāş 11b/10	hāş 19a/4
şahış 32a/6	

Ancak bazı durumlarda kalın sıradan ünlülerin yanında da s (س) işaretinin kullanıldığı görülür.

olmasından 6a/7	saqlaya 16b/12
arasında 6b/1	postdan 6b/10
saña 17a/5	dostluk 7a/10
qılsunlar 7a/16	sordum 17a/17
uğrasa 10b/14	bulunsa 15b/3

1.2.5. k Ünsüzünün Yazılışı

İnce sıradan ünlülerin yanında k (ك), kalın sıradan ünlülerin yanında k̄ (ق) ile yazılmıştır.

Başta

› k (ك) ile yazılış:

köşede كَوَشِدَه 1b/5	köşeki كَوَشِكِي 1b/8
kim كِم 2a/10	kemer كَمَر 2b/5
kenarı كَنَارِي 3b/10	kispetidür كِسْبِتِيدُور 4a/8
kendi كَنْدِي 4b/11	kürse كُورْسَه 4b/16
kelime كَلِمَه 5a/9	kerre كَرَرَه 6a/13
kimesne كِمَسْنَه 7a/1	kişi كِشِي 7b/9
kez كَز 9a/12	kitāb كِتَاب 10a/9
kiçrek كِجْرَك 18a/17	kin كِن 23a/9
kefinleyiñ كِفْنَلِييْن 24a/8	kesilmemiş كَسِيلْمَمِيْش 28a/15
küfürdür كُفْرُدُر 31a/10	küllü كَلُّ 33a/6
kibir كِبِير 53a/7	keşfidür كَشْفِيدُر 35b/7

› k̄ (ق) ile yazılış:

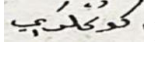
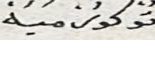

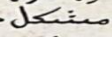
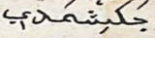
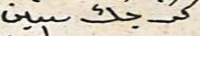
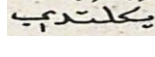
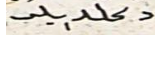
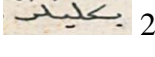
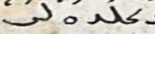
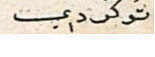
qaddī قَدْدِي 2a/4	qadem قَدَم 2a/13
qubbesi قُبْبَسِي 3b/10	qıblesi قِبْلَسِي 3b/11
qaçdur قَاچْدُر 4a/2	qırmızı قَوْمَرْمِزِي 4a/6
qalmışdur قَالْمِشْدُر 4b/3	qāfa قَاْفَه 4b/9

qula قُلَّةٌ 4b/11	qorqusıdur قَوْزًا قَبِيدًا 5a/8
qudret قُدْرَتٌ 6b/8	qıluپ قَبْلُوبٌ 7a/11
qalkup قَلْقُوبٌ 7b/2	qamu صَوًّا 7b/17
qapanup قَبَانُوبٌ 8a/7	qarışmayup قَرِشْمَايُوبٌ 8a/7
qırk قَرْقٌ 8b/6	qarnımda قَرْعَدَةٌ 9b/2
qodum قُودِمٌ 9b/6	qurtardı قُورَاتَرْدِي 9b/9
qabul قَبُولٌ 10a/4	qonşum قُونْتُونُومٌ 10a/5
qışlar قُورِشَارٌ 10b/1	qalur قَلُورٌ 10b/10
qaranlığından قَرَانِلْفَنْدَانٌ 11b/15	qurtulub قُورَاتُلُوبٌ 11b/15
qat قَاتٌ 12a/12	qamer قَمَرٌ 12b/1
qaçan قَاقَانٌ 12b/8	qahqaha قَهْقَهَا 13a/12

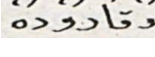

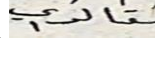

Ortada

› k (ك) ile yazılış:

ekrem اِكْرَمٌ 1b/6	qekelüm كِكَلُومٌ 2a/9
belki بِلْكِه 2b/4	zikir ذِكْرٌ 2b/5
iki اِكْبِي 3b/10	hüküm حِكْمٌ 3b/10
sikke سِكَّةٌ 4a/5	nitekim نِتَكِيمٌ 6b/11
meskenet مَسْكَنَتٌ 7a/3	sekiz سِكْزٌ 9a/11
belki بِلْكِه 11a/8	münkir مَنِكِرٌ 11a/10

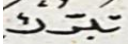
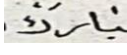
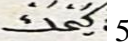
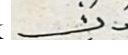
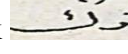
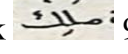
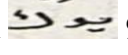
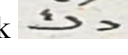
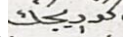
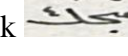
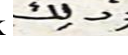
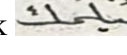
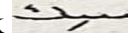
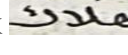
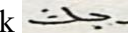

tekmil 11b/2	gökləri 12a/11
tükürmeye 13a/13	lâkin 17a/4
müşkül 22b/8	çekişmedi 23b/2
gerçeksın 24b/3	yükletdi 24b/13
döküldiler 25a/3	bekleyeler 27a/5
yükledeler 31a/2	tükürdi 38a/8

› k (ق) ile yazılış:

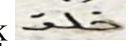
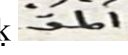
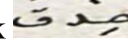
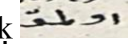

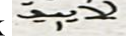
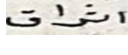

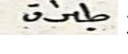
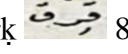

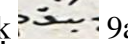
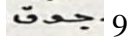
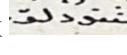
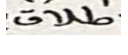
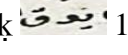
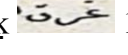
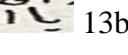
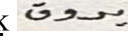
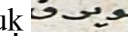
fuqarā 1b/12	yāqut 2a/2
hırka 2b/5	taqlid 4a/4
yoqaruda 4a/10	çoqdur 4b/6
yaqaları 4b/8	tutmaqdur 5a/4
oquya 7b/13	doquzuncı 10a/13
yoqsa 10b/17	tabaqa 12a/13
şoqmaya 13a/10	baqan 16b/4
saqlaya 16b/12	toqsan 41a/4
loqması 47a/10	saqına 47b/7
yıqanmaqdur 49b/17	noqtası 54b/10

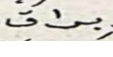
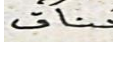
Sonda

› k (ك) ile yazılış:

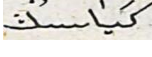
teberrük 5b/5	mübârek 5b/10
geymek 5b/15	gerek 6a/4
terk 7a/13	melik 9a/3
yük 9a/16	dek 17b/5
görecek 18a/12	emcek 19a/11
dirlik 25a/6	söylemek 26a/15
eksik 29b/7	helâk 43a/6
küçük 48b/16	misk 55a/6

› k (ق) ile yazılış:

halk 4b/13	almaq 5a/10
şidk 5a/15	olmaq 7a/6
başlamak 7b/12	lāyık 7b/17
işrāk 8a/3	başmaq 8b/14
toprak 35b/2	qırq 8b/16
hākāyık 9a/8	bağ 9a/15
çok 9b/3	hoşnudluk 9b/8
talak 9b/16	yok 10b/6
ğark 11b/12	ayağ 13b/2
ayruq 18b/6	buyruq 20b/4

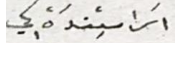
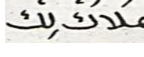
bıraķ 24a/16	çanaķ 52a/7
--	---

Aşağıdaki örnek, kalın sıradan ünlülere sahip olduğu halde ince sıradan olan k ile yazılmıştır.

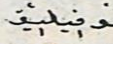
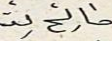
kayasañ 52a/9

Alıntı kelimelere gelen eklerin Türkçedeki kalınlık-incelik uyumu açısından aykırı kullanım sergilediği örnekler Vesîle-nâme’de karşımıza çıkmaktadır.

› k (ك) ile yazılış:

arasındaki 19b/7	helâklik 33a/10
--	--

› ķ (ق) ile yazılış:

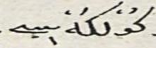

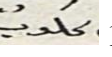

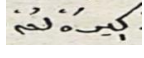
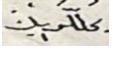
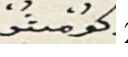
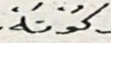
şeyhlik 15a/15	şūfîlik 52b/11
şālihlik 53a/1	

1.2.6. g Ünsüzünün Yazılış

İnce sıradan ünlülerle g (ك), kalın sıradan ünlülerle ğ (غ) ile yazılmıştır.

Basta

› g (ك) ile yazılış:

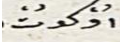

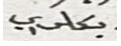
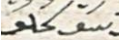
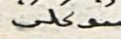
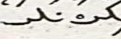
gölgesi 1b/3	gördi 1b/4
gelüp 1b/5	gine 1b/8
girelüm 1b/9	güllerin 1b/13
gümüş 2a/4	güne 4a/5

güneşe كَوْنَشَه 4b/12	geydürür كَيْدُورُور 5b/2
gitmezler كَيْتَمَزَلَر 5b/4	gözleri كَوْدُورِب 5b/15
göñli كَوْنَجَاب 6a/1	gibi كَيْب 6a/1
göñlegin كَوْنَلَكِين 5b/14	geçüre كَجُورَة 6a/2
gerek كَوْرَب 6a/4	gösterüp كَوْسَتُورُوب 7a/7
gicelerinde كَجَلَبَنَدَة 7b/5	gülmeye كَوْمَلِيَة 8b/1
gökləri كَوْنَلَب 12a/11	gideremedüm كَيْدِرَمَدُم 17a/16
gövde كَوْدَة 21b/13	gizlendi كَنْ لَنْدَب 24a/2
gerçeksın كَنْ جَك سِين 24b/3	girü كَوْرُ 25a/6
gölgesi كَوْنَلَكْسِي 25b/9	gömmen كَوْمَك 26b/2
getürürler كَوْتُورُورَلَر 27b/3	gizlü كَيْن لُور 29a/9
gerçek كَنْ جَك 29a/17	gürz كَوْرُز 39a/2
gücin كَوْنَجِين 39a/12	

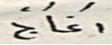
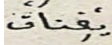
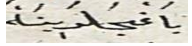
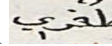
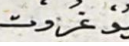
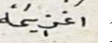
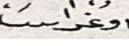
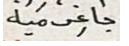

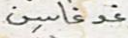
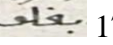
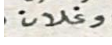
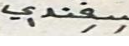
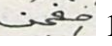
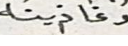

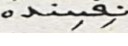
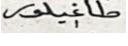
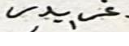

Ortada

› g (ك) ile yazılış:

büyügi بِيُورِي 1b/8	degildür دَجَلِدُر 2a/4
segirdelüm سَكِرْدَة لُوم 2a/8	eger اَكْر 2a/17
lengeri لَنْكَرِب 3b/11	yegleyüp يَكَلِيُوب 5a/16
ögrene اَوَكْرَنَة 6a/6	meger مَكْر 7a/1

ögüt 9a/3	degmez 9a/13
begleri 13b/13	sevgülü 21a/1
söğeler 26b/17	yigreneler 38a/17

› ğ (غ) ile yazılış:

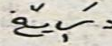
ağaç 1b/2	yıgnağ 1b/5
bağçelerine 1b/12	çoğrı 4a/8
yoğurt 52a/7	ağzıma 10a/6
uğrasa 10b/14	çağırmağa 13a/5
poğazın 13a/12	ğavğāsın 15a/3
bağlu 17a/8	oğlān 17a/13
sığındı 18b/2	şığmaz 19a/9
boğāzına 19a/12	çoğar 22b/12
kağısında 29b/15	tağılur 35b/11
uğrıdur 38a/15	ağaç 43a/12

Sonda

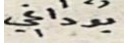
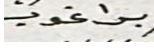
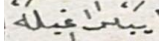

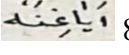
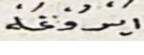
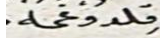
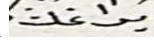
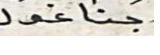
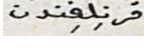
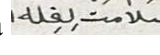
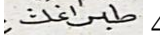
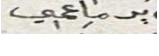

› g (ك) ile yazılış:

yeg 9b/7
--

› ğ (غ) ile yazılış:

şāğ 4b/8	deriğ 50b/15
--	--

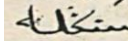

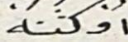

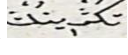
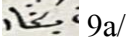
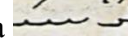

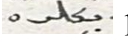
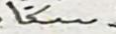
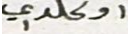
Metindeki bazı kelimelerde ğ (غ) sesinden sonra ünlünün gelmesi nedeniyle ötümlü olarak kullanılan kelimeler şunlardır:

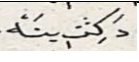
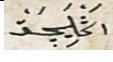
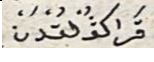
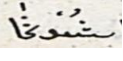
budağı 1b/3	bırağup 6a/4
yabrağıyla 17a/14	kaçmağıla 8a/16
ayağına 8b/14	ayruğa 9a/1
qılduğuma 9a/13	yarağıuñ 10a/10
çanağıuñ 52a/10	qaranlığından 11b/15
selāmetliğıla 16b/12	toprağıuñ 45b/14
parmağıımı 17a/14	bayrağı 18b/1

1.2.7. ñ Ünsüzünün Yazılışı

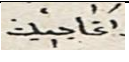
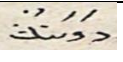
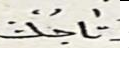
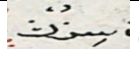
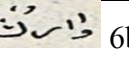
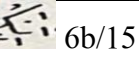

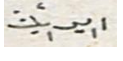
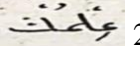
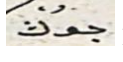
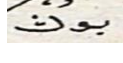
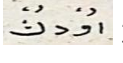
ñ ünsüzü kelime başında bulunmaz. Kelime içinde ve sonunda kullanılması durumunda (ك) ile gösterilmiştir.

Ortada

beñiz 2a/5	senüñle 2a/5
beñzer 4b/7	öñüne 5a/6
aña 5a/10	şoñra 5b/17
göñlegi 5b/11	Teñrinüñ 8b/15
baña 9a/12	añlarsa 11a/2
göñül 12a/2	buñlara 14a/10
saña 17b/15	öñledi 18a/6

yalnız 19a/13	deñizine 24a/13
añılcaq 26b/7	qarañuluqdan 30b/4
şoñuna 32b/4	şuña 35b/16

Sonda

ağaciñ 1b/4	deveniñ 1b/7
tācuñ 2b/8	sizüñ 6b/14
varuñ 6b/15	anıñ 6b/15
biñ 10a/8	iriñ 17a/16
‘ilmüñ 21b/6	çüñ 23b/10
yuñ 24a/8	oduñ 35b/6

İKİNCİ BÖLÜM

2. SES BİLGİSİ

Dilin en küçük yapı birimi olan ses, en küçük dilbilgisi birliklerinden en büyük birlik olan cümleye kadar dili meydana getiren bütün şekillerin bünyesinde bulunan unsurdur (Ergin, 2002: 29).

Ses bilgisi ise, “dil her düzleminde görülen seslerin yapıları, ses kuralları kadar, bu seslerdeki değişimleri de inceler. Ses bilgisi hem biçim bilgisiyle hem de cümle bilgisiyle ilişkilidir; çünkü sözlerde görülen biçim bilgisi ve söz dizimi özellik ve değişiklikleri, sözlerin ses yapılarıyla doğrudan ilişki içindedir” (Karaağaç, 2013: 645). Bununla beraber dildeki seslerin birleşme ve değişimlerini de incelemektedir. Ancak Arap harfli metinlerde Türkçe kelimelerin ses bilgisini tespit etmek zordur. Buna rağmen yazım üzerindeki değişimler ve ikili kullanımların yaygınlığına göre belirlenmesi durumunda okuma yapılabilir.

Vesîle-nâme adlı eserde bulunan kelimeler, ses olaylarına ve ikili kullanımlarına göre örneklendirilmiştir. Ünlü ve ünsüz seslerin durumu ayrı ayrı incelenerek Türk dilinin 18. yüzyıldaki ses bilgisinin *Vesîle-nâme*'deki durumu gösterilmiştir.

2.1. Ünlüler

Çiğerlerden alınan havanın, ağzın değişik bölgelerinde ve dilin değişik hareketleriyle boğumlanmasıyla oluşan (Karaağaç, 2015: 31) ünlüler, *Vesîle-nâme*'de a, e, ı, i, o, ö, u, ü olarak tespit edilmişlerdir. Kapalı e ünlüsü ise yazımdan tespit edilememiştir. Eser, harekeli bir metin olduğu için ünlülerin bazı yerlerde yazılmama sebebinin de hareke kullanımından dolayı olduğu düşünülmektedir. Konuşma dilinin özelliklerini yansıtan bu eserde aynı kelime farklı ünlülerle gösterilmiştir. Bu ikili kullanımların yanında ilk hecede /i/ olarak karşımıza çıkan fakat yine metinde ve günümüz Türkçesinde de /e/ olarak kullanılan kelimeler, kapalı e kullanımının bu şekilde yapıldığını düşündürmektedir. /e/ ve /i/ sesi ile ilgili metinde yer alan örnek kullanımlar şöyledir:

e ~ i

idelüm	1b/10	yyüp	1b/13
virdi	4a/15	itmekdür	3b/9
yirde	5a/8	yimegi	7a/4
irişüp	7a/8	gicelerinde	7b/5
yiryüzini	12b/5	irdügi	19a/8
girü	18b/16	dimesi	4a/16
yil	35b/4	yigdür	45b/13

2.1.1. Uzun Ünlüler

Eski Türkçede aslı uzun ünlülerin bulunduğu kesin olarak ıspatlandığını belirten Prof. Dr. Osman Nedim Tuna, kapsamlı araştırma yapmıştır (Tuna, 1960: 213-282). Aslı uzun ünlüler hakkında yaptığı aynı çalışmada kendisi, konu üzerinde çalışacak olanlara yol açmak amacıyla bu çalışmasını yaptığını ve bu konunun daha çok incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Yapılan diğer çalışmaların bazılarında bu uzunlukların sistemli olarak Yakutça, Türkmençe (Başdaş, 2007: II, 89-101) ve Halaçça'da (Tekin, 1975) sistemli olarak görüldüğü belirtilmiştir. Eski Anadolu Türkçesi'nde ise bu uzunlukların bazılarının gerek Klasik Türk şiirindeki imâleler yoluyla (Erdem, 2008: III, 252-276) gerekse geçmişten bu yana varolagelen uzunlukların devamıyla korunduğu tespit edilmiştir (Korkmaz, 1995: XXXVI/2, 49-84). Bu uzunluklar tespit edilirken en çok itibar edilen ölçü, ünlülerin 'harf' ile gösterilmiş olmasıdır. Ancak, bu kullanış her metinde farklılık gösterebilmekte, hatta aynı metinde bile değişik yazımlarla verilebilmektedir (Şahin, 1993: 52).

Vesîle-nâme'de aynı kelime, ünlüler bakımından da ünsüzler bakımından da farklı yazımlarla gösterilmektedir. Aynı kelime ünlüler bakımından farklı yazımlarla gösterildiği için, uzun ünlülerin varlığından söz etmek zordur.

Vesîle-nâme'de, yazım kısmında ayrıntılarıyla verilen şekiller göz önüne alınırsa, uzun ünlülerin varlığını veya yokluğunu tespit etmek imkânsızdır.

2.1.2. Ünlü Uyumları

“Seslerin çıkış yerleri ve çıkış biçimleri, onların temel özellikleridir. Bu sesler arasındaki etkileşim de başlıca bu iki eksen çerçevesinde olmaktadır. En az iki ünlü arasında gerçekleştiği için bu benzeşmeye ünlü-ünlü uyumu da denebilir. Bir ünlünün kendisinden sonra gelen ünlüleri çıkış yerleri veya çıkış biçimleri bakımından kendisine benzetmesi biçiminde ortaya çıkar” (Karaağaç, 2013: 834). Türkçede, ister köklerde isterse kök ve eklerde olsun, bir kelimenin bütün ünlüleri (vokalleri) çeşitli bakımlardan birbirlerine benzerler. “Bir kelimenin ilk hecesindeki ünlünün vasıfları nasılsa ondan sonraki hecelerin ünlülerinin vasıfları da öyle olur” (Ergin, 2002: 70). Yani Türkçede bir kelimedede birbirine aykırı ünlüler bulunmaz, bir kelimenin ünlüleri arasında açık bir uygunluk görülmektedir.

“Arap alfabesinde kalın ve ince ünlüler için özel işaretler bulunmadığından, kalın ve ince ünlülü sözleri ayırmada ölçüt, bunların ğ/ğ veya g/k harflerinin herhangi birini bulundurmalarıdır” (Eckmann, 2017: 31). Ayrıca kalın sıradan ħ-ħ/ş/t; ince sıradan ise h/s/t sesleri için de aynı durum söz konusudur. Türk dilinin her döneminde dikkat çeken özelliklerden biri olan dil uyumu, Osmanlı Türkçesinde de esas olarak kullanılmıştır.

“Dilin ileri ve geri, dudakların düz ve yuvarlak, alt çenenin düşük ve yüksek durumlarından şekil alan ağız boşluğu için başlıca sekiz türlü boğumlanma mümkündür” (Banguoğlu, 2015: 34). “Kalın ünlüler a, ı, o, u; ince ünlüler e, i, ö, ü; düz ünlüler a, e, ı, i; yuvarlak ünlüler ise o, ö, u, ü; dar ünlüler ı, i, u, ü; geniş ünlüler ise a, e, o, ö. Türkçe sözlerde kök hece ünlülerinin taşıdıkları kalınlık-incelik ve düzlük-yuvarlaklık niteliklerine göre öteki heceler ünlülerine yaptığı etki sonucunda ortaya çıkan benzeşme sistemi” (Korkmaz, 2017: 241), belirli bir uyum içinde bulunurlar. Kalınlık-incelik uyumu Türkçenin her devrinde kendini göstermesine rağmen düzlük-yuvarlaklık uyumu için aynı kural söz konusu değildir. “Düzlük-yuvarlaklık uyumunun kural haline gelebilmesi, Osmanlıcanın sonlarında mümkün olabilmiş; ancak kalınlık-incelik uyumuna göre zayıf bir uyum olarak kendini göstermiştir” (Karahan, 1994: 45). Dilimiz uyumsuz örneklerle karşılaştığında Türkçeleştirme yani uyuma göre söyleme yoluna gider. Özellikle Osmanlı Türkçesi döneminde, yazı dilimize giren yabancı kelimelerin Türkçe kurallarına göre uyuma girmesi sıkça görülür.

Türkçe kelimelerde ünlü uyumları damak uyumu ve dudak uyumu olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. *Vesîle-nâme*'de bu uyumlarla ilgili karşılaşılan örnekler üzerinde durulacaktır.

2.1.2.1. Damak Uyumu

Bu uyum söz içinde ünlüleri ince (ön) ve kalın (art) sıraya göre ayarlayan; Eski Türkçeden beri gelişmiş bir şekilde görülen (Şahin, 1993: 53); bu nedenle Osmanlı Türkçesi metinlerinde de neredeyse tam olarak karşılaşılan bir özelliktir. Türkçenin temel ses uyumu (Gülsevin, Boz, 2004: 93) olarak görülen kalınlık-incelik uyumu, Karaağaç'a göre de, Türkçede istisnası hiç bulunmayan en büyük ses uyumudur (Karaağaç, 2013: 263). Çeşitli kaynaklarda 'kalınlık-incelik uyumu', 'büyük ünlü uyumu', 'ünlü uyumu' gibi adlarla anılır.

Türkçe kelimelerde var olan damak uyumu, *Vesîle-nâme*'de bazı örnekler dışında genel olarak görülmektedir.

bitmiş	1b/2	budağı	1b/3
gölgesi	1b/3	kaplayup	1b/3
dibinde	1b/4	devedür	1b/8
köşekdür	1b/8	meyvelerinden	1b/13
erenlere	2a/8	segirdelüm	2a/8
ayırmayalardı	2a/11	bildürelüm	2a/17
olmuşdur	2b/3	üzerinedir	2b/4
yetişdürelüm	2b/11	andan	3b/2
yazılmışdur	4a/1	eteginde	3b/15
yıldızlara	4b/13	korqusudur	5a/8
degildür	5a/11	üçüncide	5a/13
gitmezler	5b/4	ellerüñ	6b/15
yürümesünler	7a/4	gicelerinde	7b/4

bunların	7b/9	gördüğün	7b/10
buyurdu	8a/9	kaçmağdur	8a/17
gülmeye	8b/1	geymedi	8b/14
virmedi	8b/17	ayağına	9a/17
ğarnımda	9b/2	ğönlündeğın	9b/7
ağzıma	10a/6	doğuzuncı	10a/13
geçınürler	12a/4	arasında	12a/16
ğullarıyla	12b/6	geldükde	13b/2
ğözükmeyen	15b/11	ışmarlanandur	16a/4
aralıkdağı	16a/14	oğlanlarından	17b/1
ğarşılaşmadı	23a/17	ğılmışlardur	26a/12

Türkçede -yor, -ki, -ken gibi ekler, damak uyumuna aykırı kullanımlar meydana getirmektedir. Ancak metnimizde -yor ekine örnek bulunmamakla birlikte; -ki ve i- fiiline eklenen -ken eki ile ilgili örnekler bulunmaktadır. Örnek:

ğarnımdayken	10a/5	arasındaki	19b/7
şğıındaki	33a/15		

Vesîle-nâme'de bazı damak uyumuna aykırı olan Türkçe kelimeler şöyledir:

itduğ	15a/2	ğitdüğından	55a/5
şğıındaki	33a/15	sütlüğü	35b/8

Vesîle-nâme'de yer alan bu aykırı kullanımlar hem J. Eckmann (Eckmann, 2013: 13) ve Ahmet Cevdet Paşa'nın da belirttiğı gibi müstensih tarafından yapılan bir hata (Karabey, Atalay, 2017: 7) hem de dönemin ağız özelliklerinin metinde yansıtılması olarak düşünülebilir. Bu örnekleri Batı Türkçesinin fonetik gelişim sürecine göre ve ağızlar şeklinde çeşitlenmesine tanıklık eden şahitler olarak ele alınırsa (Duman, 2004:

793) Türkiye Türkçesinin belirlenmesinde de önemli veriler olarak değerlendirilmelidir (Develi, 1995: 25-27).

Alıntı kelimelerde örnekler:

keşfilığı	35b/4	helâklik	33a/10
şeyhlik	15a/15	selâmetliğıla	16b/12
‘arîflıktan	49a/15	mağribdağı	22b/7

2.1.2.2. Dudak Uyumu

Günümüze kadar oldukça yavaş ilerleyen bir uyum olan dudak uyumu, Eski Türkçede tam değildi (Şahin, 1993: 53).

“Bu uyumsuzluğun sebeplerini iki grupta toplamak mümkündür: İlki Eski Anadolu Türkçesi döneminde bir hayli ilerlemiş olan ‘yuvarlaklaşma’ ve ‘düzleşme’ ikincisi ise ‘kalınlık-incelik’ uyumudur. Bu iki önemli sebebe Eski Türkçe döneminden itibaren düz ya da yuvarlak ünlülü olarak görülen kelime ve ekler de dâhil edildiğinde, Türk dilinin tarihî dönemleri içinde dudak uyumunun en zayıf olduğu dönem olarak karşımıza çıkar” (Gökçe, 2009: 993). *Vesîle-nâme*’de bu uyum tam görülmez.

A. Tabanlarda

Yuvarlaklık ve Yuvarlaklaşma

Eski Türkçeden beri sebebi olmaksızın devam eden yuvarlaklık:

altun	2a/5	incüdürse	49a/8
yıldıza	4b/10	kendü	5b/6
ayruğuñ	9a/4	degüldür	11a/7
çevürse	43a/2	getürdi	23a/6
girü	25b/8	eyü	28b/12
qarañuluqdan	31a/9	qarşulaşmak	32a/8

karşu	32a/12	ayruq	34b/14
azdururlar	39a/3		

Eski Türkçede birden fazla heceli kelimelerin sonundaki -g/-ğ sesinin erimesi sonucu Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlaklaşmaya geçerken Osmanlı Türkçesinde, özellikle 18. yüzyıl metinlerinde daralmaya doğru gidilmiştir. Ancak bu dönemde bazı metinlerde olduğu gibi *Vesîle-nâme*'de de bu durumun hem dar hem de yuvarlak biçimi görülmektedir.

kapıg > kapu	29a/15
qamağ / qamıg / qamuğ > kamu	7b/17
gizlig > gizlü	29a/9

Düzlüğü koruyarak uyuma giren örnekler ise çok azdır:

isig > ıssı	8b/13
tirig > diri	46b/13

Düzlük ve Düzleşme

berü > beri	28a/15
-------------	--------

İkili Kullanım

yıldız	4b/13	yılduz	4b/10
kendi	30a/15	kendü	30a/17

B. Eklerde

Yuvarlak Ünlü Bulunduran Ekler

Eski Türkçeden Beri Yuvarlak Ünlü Bulunduran Ekler

+ArU Yön Eki: Eski Türkçe (Gabain, 2003: 99) ve Eski Anadolu Türkçesinde ek yuvarlak ünlülüdür (Gülsevin, Boz, 2004: 153). *Vesîle-nâme*'de de yuvarlak ünlülü örnekleri vardır; eserde düz ünlülü örneklerine rastlanmamıştır.

yuçaruda	4a/10	içerü	3b/15
ilerü	40b/15		

-dUK Sıfat-Fiil Eki: Cümlede bu ekten önce kullanılan özneler bazen yazılmayabilir; fakat -DIK / -DUK eki üzerine gelen iyelik ekleri fiilin öznesiyle ilişki kurarlar (Gülsevin, 2015: 890). Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde, bu ek, daima yuvarlak ünlülüdür; fakat 18. yüzyıl Osmanlı Türkçesi metinlerinde ekin yuvarlak şekillerinin yanında düz şekilleri de görülmektedir (Kartallıoğlu, 2011: 237). *Vesîle-nâme*'de ise -dUK sıfat-fiil ekinin düz ünlülü şekline rastlanmamıştır. Ekin kullanımında vav (ﻭ) harfiyle gösterildiği gibi, sadece ötre (ﻭ) harekesiyle de gösterildiği kelimeler de vardır.

geydügi	2b/1	virdügi	16a/7
düşdügi	6a/17	itdügi	13b/11
añlamaduđı	11a/8	kılduğı	34b/1
buyurduđuñ	13b/8	yaratduğı	22b/1
toğurduğun	22b/3	çıkdügi	25b/8
şabdüğü	27a/9	olduğuna	29b/7
yazduğı	30a/16	aldüğından	34b/10
şutmadüğü	52a/3	kazandığı	52b/14

-DUr- Fiilden Fiil Yapma Eki: Eski Türkçeden bu yana kullanılan işlek bir ektir, ettirgenlik ekidir (Eraslan, 2012: 109; Karaağaç, 2019: 321). *Vesile-nâme*'de bir örnek hariç diğer bütün kelimeler yuvarlak ünlülü yazılmıştır.

ulaşdura	14a/6	şaldurtdı	24a/12
ayduruz	27a/14	kıldurur	28b/6

acıkdursa	35a/15	azdururlar	38a/14
yetişdüre	54b/11	bildürelüm	2a/16

Metinde sadece bir kelimedede esre (.) ile gösterilen ekler dar ünlülü okunmuştur.

utandırma	33a/13
-----------	--------

+DÜr Bildirme Eki: Ad ve ad soylu sözcükleri yüklemleştiren +DÜr ve +DÜr eki, er-cevher fiilin geniş zaman (şimdiki zaman) 3. kişilerde kullanılmıştır (Savran, 2008: 184; Ediskun, 2017, 175). *Vesİle-nâme*'de ek, vav (.) harfi ile hiç kullanılmamıştır; fakat harekeli olan metin, bu eki ötre (.) harekesi ile harekelendirildiği için yuvarlak ünlülü okunmuştur.

olmışdur	2b/2	bunlardur	2b/4
oldur	2b/9	yazılmışdur	3b/13
şalmışdur	4b/3	çoğdur	4b/6
budur	4b/7	vardur	5a/9
oturmağdur	5a/17	olmağdur	6b/10
degildür	51a/2	gerekdür	51b/6

Metinde sadece dört kelimedede esre (.) ile gösterilen ekler dar ünlülü okunmuştur.

anlardır	36a/8	meşrebsizdir	36a/11
mücibincedir	41b/11	lā-ümmetilerdir	36a/14

-GU Fiilden İsim Yapma Eki: Eski Türkçede dudak uyumuna bağlı olmayan bu ek (Gabain, 2003: 52), Eski Anadolu Türkçesinde de dudak uyumuna bağlı değildir (Gölsevin, Boz, 2004: 158; Akar, 2018: 133). Osmanlı Türkçesinde 18. yüzyıla kadar daima yuvarlak ünlülü olan -GU eki, 18. yüzyılda -GU/-GI şeklinde hem yuvarlak hem düz şekilleri görölmüştür ve dudak uyumunun olduğu metinlerin yanında dudak uyumunun olmadığı metinler de bulunmaktadır (Kartallıoğlu, 2011: 278, 279; Hamit, 2009, 119). *Vesİle-nâme*'de ise sadece bir örneği bulunan -GU eki, ötre (.) harekesi ile

gösterildiği için yuvarlak ünlülü okunmuştur. Metinde ekin düz ünlülü örneği bulunmamaktadır.

sevgülü	21a/1
---------	-------

-sUn Emir Kipi 3. Tekil Kişi Eki: Eski Türkçedeki yuvarlak şekli (Gabain, 2003: 79) Eski Anadolu Türkçesinde de korunan -sUn emir eki (Gülsevin, Boz, 2004: 113; Akar, 2018: 181), Osmanlı Türkçesinin 18. yüzyıldan sonra yazılan metinlerinde düz ünlülü şekilleri görülmeye başlanmıştır; ancak 18. yüzyılda -sIn şeklinde olan emir kipinin 3. tekil kişi eki yok denecek kadar azdır (Develi, 2003: 146, 147; Kartallıoğlu, 2011: 281-287). *Vesîle-nâme*'de bu ek her daim yuvarlak ünlülüdür. Metinde hem vav (ﻭ) harfi ile hem de ötre (ﻭ) ile gösterilir.

qalsun	16a/16	olsun	18b/6
gelsün	18a/13	çoğalsun	43a/5
alsun	24a/10	itsün	28b/12
görsün	28b/13	bilsün	28b/13
irsün	40b/6	bağışlasun	23a/4

-(U)K Fiilden İsim Yapma Eki: Ekin özellikle 17. yüzyıl eserlerinden *Vasiyyetname* gibi örneklerde dil uyumuna girdiği görülse de (Duman, 2000: 56), 18. yüzyıldaki çevriyazılı metinlerde uyum dışına çıkabilmektedir (Kartallıoğlu, 2011: 78). *Vesîle-nâme*'de bu ek daima vav (ﻭ) harfi kullanılarak yuvarlak ünlülü yazılmıştır.

artuq	39a/7	buyruq	39b/17
ayruq	18b/6		

-(y)Up Zarf-Fiil Eki: Eski Türkçede dudak uyumuna bağlı olan ek (Gabain, 2003: 84), Eski Anadolu Türkçesinde daima yuvarlak ünlülü olduğu belirlenmiştir (Timurtaş, 2005: 159; Yelten, 2009: 196; Gülsevin, Boz, 2004: 133; Akar, 2018: 200). *Vesîle-nâme*'de ise daima yuvarlak ünlülüdür.

kaplayup	1b/3	alup	2a/7
şalup	2a/8	yalvarup	2a/9
başup	2a/13	varup	2a/14
olup	3b/9	bırağup	6a/4
şorup	6a/7	kalğup	7b/2
kapanup	8a/7	yağup	10a/15
kırtulup	11b/15	tırup	13b/2
oğuyup	14b/16	yetişüp	16a/15
görüp	20a/10	idüp	25b/16

-Ur- Çatı Eki: Öznenin bir işi başkasına yaptırması ve neden olma ilişkisini gösteren yaptırımlı çatı ulamı (Üstünova, 2016: 59) eklerinden biri olan -Ur-, Eski Türkçedeki -gUr ekinden gelişen (Akar, 2018: 162) ve -Ur- yuvarlak ünlülü biçimde yaygın olarak kullanılan ettirgenlik eki (Korkmaz, 2017a: 186; Gabain, 2003: 60), Eski Anadolu Türkçesi döneminde de yuvarlak ünlülüdür (Timurtaş, 2005: 284, 285). Osmanlı Türkçesinde 18. yüzyıldan sonra damak uyumuna geçiş görülmektedir (Develi, 1998: 73). *Vesîle-nâme*'de ekin düz ünlülü şekli görülmektedir.

geçüre	6a/2
--------	------

-Ur Geniş Zaman Eki: Bütün zaman dilimlerini kapsayan geniş zaman (Karaağaç, 2019: 359), fiilin gösterdiği ya da belirttiği hareketin geçmişte yapıldığı / gelecekte yapılacağı / şu anda yapılmakta olduğunu bildiren zaman (Alyılmaz, 2010: 90) olarak da tanımlanabilir. Eski Türkçede -Ar, -(y)Ur ve -r şeklinde olan ek (Gabain, 2003: 80), Eski Anadolu Türkçesinde tek heceli fiillerde -Ar ve -r, birden fazla hecelilerde genellikle -(y)Ur şeklindedir (Demir, Yılmaz, 2003: 99,100; Timurtaş, 2005: 141; Gülsevin, Boz, 2004: 124,125; Şahin, 2003: 60). Osmanlı Türkçesinde de hem düz hem yuvarlak ünlülü şekilleri bulunan bu ek (Kartallıoğlu, 2008: 471), *Vesîle-nâme*'de bir örnek hariç daima yuvarlak ünlülüdür.

añılur	27a/8	olur	2b/1
--------	-------	------	------

açılır	6a/1	tururdu	8b/7
çalur	10b/10	kııurdum	10b/16
buyurur	11b/9	kıurtulur	20b/13
varur	22b/6	urur	22b/6
ulaşur	27a/4		

Sadece bir örnekte -r eki şeklinde yazılmıştır.

dir	22a/5
-----	-------

ESKİ ANADOLU TÜRKÇESİNDE YUVARLAK ÜNLÜ BULUNDURAN EKLER VE BUNUN 18. YÜZYIL METNİ OLAN VESİLE-NÂME'YE YANSIMASI

-(y)AlUm/ -(y)AvUz İstek Kipi 1. Çoğul Kişi Eki: Fiilin ifade ettiği hareketin istek yoluyla tasarlandığını anlatan bu ek (Şahin, 2003: 62), *Vesîle-nâme*'de 6 kelimedede vav (ﻭ) harfi ile yazılmış olmasının yanısıra 12 kelime de sadece ötre (ﻭ) kullanılarak yazılmış ve vav (ﻭ) harfi gösterilmemiştir.

olmayalum	10b/4	itmeyelüm	10b/2
girelüm	1b/9	açalum	24b/15
sürelüm	2a/8	çekelüm	2a/9
görelüm	25a/1		

İkili kullanım: Sadece bir örnekte görülmektedir.

idelim	27b/10	idelüm	2a/1
--------	--------	--------	------

-vUz Eki İle Yapılan 1. Çokluk Kişi: -vUz eki vav (ﻭ), elif (ﻝ) ve ze (ﺯ) harfleriyle gösterilmesinin yanında ötre (ﻭ) ile gösterilmiştir.

yolundan <u>dönmeyevüz</u>	43a/10-11
----------------------------	-----------

-dUm/-dUK Görülen Geçmiş Zaman 1. Kişi Ekleri: Konuşmanın ya da eylemin yapıp bittiğini gösteren bu ek (Ediskun, 2017: 175), Eski Türkçede dudak uyumuna bağlıdır (Gabain, 2003: 80); fakat Eski Anadolu Türkçesinde dudak uyumu görülmemektedir ve görülen geçmiş zamanın birinci ve ikinci şahıslarda ünlüsü yuvarlaktır (Akar, 2018: 168). Osmanlı Türkçesinde bu ek yuvarlak ünlüdür; ancak XVIII. yüzyılda düz ünlü şekilleri de nadiren de olsa görülmeye başlanmıştır (Duman, 2013: 76; Develi, 1995: 44-47). *Vesîle-nâme*'de 1. çokluk kişi hem yuvarlak hem düz ünlü yazılmıştır.

buldum	8a/16	çodum	9b/6
uçdum	9b/11	ğaldum	9b/12
oldum	9b/12	ayıtdum	9b/13
bırakdum	10a/6	oğudum	10a/9
itdüm	12a/1	eyledüm	12a/9
geldüm	17a/17	didüm	17b/1
ayıtduk	41a/15	didük	41a/16
itdük	43a/12	virdük	24b/14

Düz ünlü şekliyle kullanılan 1. teklik kişi eki örnekleri:

çıldım	52a/1	ayıtdım	9a/7
içdim	9b/10	itdim	11a/12
virdim	12a/9	eyledim	12a/10
diledim	17a/12		

-dUKÇA Zarf-Fiil Eki: *Vesîle-nâme*'de bu zarf-fiile örnek bulunmamaktadır.

-dUKdA Zarf-Fiil Eki: Eski Türkçede bu ek bulunmamaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde daima yuvarlak ünlü görülen bu ek, sıfat fiil eki olan -DUK'un üzerine bulunma durum eki olan +DA ekinin getirilmesiyle oluşmuştur ve 18. yüzyılda Osmanlı Türkçesinde ince ünlü şekilleri de görülmeye başlayan ekin o zamana kadarki durumu yuvarlak ünlüdür

(Kartallıoğlu, 2011: 361-367). *Vesīle-nâme*'de ekin kalın sıradan ünlülü şekli bulunmamakla birlikte sadece ince sıradan ve yuvarlak ünlülü şekli yer almaktadır.

namāz kııldum didükde şeyhi istihsān eyledi	10b/16
vechinden su'āl itdükde mürīd cevāb virdi	11a/11
şeyih geldükde ayak üzre tırup	13b/2

+(U)mUz Çokluk 1. Kişi İyelik Eki: Eski Türkçede ekin yardımcı ünlüsü ve ek ünlüsü dudak uyumuna bağlıdır (Tekin, 2003: 103). Eski Anadolu Türkçesinde bu ek daima yuvarlak ünlülüdür (Gülsevin, 1997: 12). Osmanlı Türkçesinde 18. yüzyılda düz ünlülü şekli daha yaygın görülmüştür (Kartallıoğlu, 2008: 475). *Vesīle-nâme*'de sadece bir kelimedede (vücūdumuz) vav (و) harfi ve aynı zamanda ötre (ۆ) harekesiyle gösterilmesine rağmen diğer kelimelerde vav (و) harfi yazılmayıp ötre (ۆ) ile gösterilmiştir.

vücūdumuz	10a/15	sözümüz	26a/17
adumuz	38a/6	didüğümüz	36a/4
murādumuz	39a/5	oğlumuz	43a/11
malumuz	43a/11	gencümüz	43a/11

Metinde 1. çokluk kişi iyelik eki -ImUz şeklinde de karşımıza çıkmaktadır. İki örnekte vav (و) yazılmış, iki örnekte de sadece ötre (ۆ) yazılmıştır.

katımızda	34b/12	kızımız	43a/11
cānımız	43a/12	birbirimiz	43a/10

Metinde bu ekin bir diğer farklı yazım şekli olan -ImIz şekli ise, bazı kelimelerde -I- (ى) yazılmış, bazı kelimelerde sadece esre (ے) ile harekelenmiştir.

meşāyihlerimizden	12a/6-7	şoḥbetimiz	35a/5
işbātımız	2b/10	dostlarımızuñ	12a/1

+(U)ñUz Çoğul 2. Kişi İyelik Eki: Eski Türkçede dudak uyumuna bağlı olan ek (Tekin, 2003: 103, 104), Eski Anadolu Türkçesinde ekin hem yardımcı ünlüsü hem de ek ünlüsü

yuvarlaklaşmıştır (Gülsevin, 1997: 134). Osmanlı Türkçesinde az da olsa önce ekin yardımcı ünlüsünün düz şekli +(I)ñUz görülmüştür; sonra +İñİz kullanılmıştır (Kartallıoğlu, 2008: 475).

Vesîle-nâme'de iki kelime (oğluñuz, didigüñüz) -Uñz şeklinde yazılmıştır yani ilk yuvarlak ünlü vav (و) ile gösterilmiş, ikinci yuvarlak ünlü ötre (و) ile harekelendirilmiştir; diğer iki kelimedede (kızıñuz, gözüñüzden) +UñUz şeklinde yazılmıştır ve ikisinde de hem vav (و) harfi hem de ötre (و) harekesi yer almaktadır.

oğluñuz	43a/7	kızıñuz	43a/7
gözüñüzden	25a/8	didigüñüz	27a/16

Bu ekin -İñUz şekline de 5 örnekte rastlanmaktadır. Sadece bir kelimedede (peygamberiñüzüm) ek hem -I- (ع) hem -U- (و) sesleri yazılmış hem de bunlar harekeyle gösterilmiş olmasına rağmen üç kelimedede (şeyhiñüzdür, rabbiñüz, namāzıñuzı) sadece -I- (ع) ile gösterilmiş -U- ise ötre (و) ile harekelendirilmiştir; bir kelimedede (malıñuz) sadece harekelendirildiği şekliyle okunmuştur.

malıñuz	43a/6	şeyhiñüzdür	6b/14
rabbiñüz	11a/13	namāzıñuzı	25a/6

+IU İsimden İsim Yapma Eki: İsimlerden sıfat yapan işlek eklerden biridir (Şahin, 2003: 51). Sahiplik, bağlı olduğu ismin özelliğini taşıma, bir şeye bağlı ya da onunla bağlantılı olan anlamında da kullanılmıştır. Eski Türkçedeki +IIg ekinin sonundaki /g/ nin düşmesiyle ünlüsü yuvarlaklaşan ek, Eski Anadolu Türkçesinde daima yuvarlak ünlülü görülmüş ve dudak uyumu dışında kalmıştır (Akar, 2018: 130). Osmanlı Türkçesinde yuvarlak ünlülü kullanılan +IU eki (Güneş, 1999: 86), 17. yüzyıldan itibaren yaygın olarak dudak uyumu kullanılmıştır (Develi, 1995: 101, 102, 103).

Vesîle-nâme'de ek daima yuvarlak şekliyle yazılmıştır.

şübhelü nesne yisem	9b/2
şüretlü oğlān heybetlü baña bir sile vurdı	17a/13

Resülün ulu sevgülü yârenleridür	21a/1
қанлу һанçer elinde dilediler	24a/5
her hâlde gizlü ve âşikâre hikâyet	29a/9

+(n)Uñ İlgi Hali Eki: Adın başka bir adla ilişkisi olduğunu ifade eden ilgi durumu, ilişkili olduğu diğer bir ada ilgi durumu çekimiyle bağlanır (Karağaç, 2019: 334). Bunun için ad ya eksiz ya da ilgi durumu eki alır. +(n)Uñ ilgi hali eki, eski Türkçede dudak uyumuna bağlıdır (Gabain, 2003: 63). Eski Anadolu Türkçesinde dudak uyumuna bağlı olmayıp daima yuvarlak ünlülü olan ek (Gülsevin, 1997: 119), Osmanlı Türkçesinde 18. yüzyıldan sonra uyumlu olarak görülmeye başlanmıştır (Kartallıoğlu, 2008: 474).

Bu ekin, *Vesîle-nâme*'de, hem yuvarlak ünlülü hem de düz ünlülü şekli bulunmaktadır.

şahrānuñ ortasında	1b/2	ağacuñ dibinde	1b/4
kişinüñ kalbine	36b/15	tācuñ bir ma' nāsı	2b/8
postuñ başı	4b/17	hırçanuñ yenine	6a/1
fuğarāsınuñ şânına	7b/17	cehennemüñ en aşağı tabağasında	37a/16
oğlānuñ elinden	18b/2	babamuñ günāhkār ümmetinden	23a/4
ayruğuñ sözünden	26a/8	kelāmuñ hikmetin	30a/1
şeyhinüñ elin	43b/17	yilüñ rücū' ı	35b/6

ağacuñ dibinde	1b/4	fağiriñ mürşidi	3b/4
tācuñ bir ma' nāsı	3b/6	evliyānuñ ba' zı bedeniyle	26a/10

+(U)ñ İyelik 2. Kişi Eki: İki isim arasında aitlik, sahiplik ilişkisi kuran ekler iyelik ekleridir (Ergin, 2002: 192). 2. kişi iyelik eki Eski Türkçede dudak uyumuna bağlı olan ek (Gabain, 2003: 36), Eski Anadolu Türkçesinde ekin yardımcı ünlüsü daima yuvarlaktır (Gülsevin, 1997: 12). Osmanlı Türkçesinde ise, yuvarlak şekli yaygın olarak görülmüştür (Kartallıoğlu, 2011: 451).

Vesīle-nâme'de daima yuvarlak ünlülü yazılmıştır; düz ünlülü şekli metinde bulunmamaktadır.

senüñ mürīdüñ	6b/1	senüñ cemālūñ	10a/1
senüñ yoluñ	10b/14	senüñ postuñ	13a/15
senüñ intiķāmuñ	49a/9	senüñ ķardaşuñ	50b/11
senüñ parmaġuñ	44b/17	senüñ ıpraguñ	45b/14
senüñ cānuñ	46a/10		

-(y)U Fiilden İsim Yapma Eki: Zarf-fiil olan bu ek (Hatiboġlu, 1981: 74, 75), eylemin kendisini ya da eylem sonucu ortaya çıkan bilginin adı yapar (Karaaġaç, 2019: 284). Eski Türkçede genellikle -U şeklinde (Gabain, 2003: 85) olmasına rağmen Eski Anadolu Türkçesinde ek daima yuvarlak ünlülüdür (Akar, 2018: 198). Osmanlı Türkçesinde de yuvarlak şekli yaygın olarak kullanılır (Develi, 1998: 74). *Vesīle-nâme*'de çeşitli yerlerde geçen sadece bir kelimedede yuvarlak ünlülü olarak yazılmıştır. Düz ünlülü şekli yoktur.

deyü	40a/8
------	-------

-Uz 1. Çoġul Kişi Eki: Bu ek için 'biz' kelimesindeki b > v deġişimiyle ortaya çıkmış, ünlüsü /v/ nin etkisi ile yuvarlaklaşmıştır (Ergin, 2002: 284). -Uz eki Eski Anadolu Türkçesinde istek ve dilek şart çekiminde de kullanılmaktadır (Korkmaz, 1965: 59, 60). Bu ekin -Uz şekli öğrenilen geçmiş zaman, geniş zaman ve gelecek zaman çekimlerinde kullanılır (Timurtaş, 1994: 302). 1. kişi ekleri, kişi zamiri kökenli kişi ekleri olarak bilinir. *Vesīle-nâme*'de 1. çoġul ekleri daima yuvarlak ünlülüdür. Sadece bir örnekte, Eski Anadolu Türkçesinde de görüldüğü gibi (Karaaġaç, 2019: 356), bu metinde de -vUz şeklinde yazılmıştır. Bu durum Anadolu ağızlarında da görülmektedir (Korkmaz, 1964: 59).

biz aydurüz	27a/14	biz derüz	4a/2
biz virürüz	5b/9	biz söyleyüz	15a/13
biz getirürüz	27a/16	biz iderüz	43a/4

yolundan <u>dönme</u> evüz	43a/10-11
----------------------------	-----------

DÜZ ÜNLÜ BULUNDURAN EKLER

Eski Türkçeden Beri Düz Ünlü Bulunduran Ekler

İsimden İsim Yapma Eki Olan +cI: Eski Türkçeden beri Türkçenin isimden isim yapma eklerinden biri olarak kullanılan ek (Emre, 1945: 136, 137; Karaağaç, 2019: 261), bir nesne ile başka ilgili kişiyi gösteren adlar yapmasının yanında alışkanlık sıfatları, bir düşüncenin, bir inanışın veya sahibinin taraflılarını gösteren sıfatlar yapmasının yanında yer adları yaptığı örnekleri de görmek mümkündür (Banguoğlu, 2015: 162, 163). Eski Türkçede ek /ç/’li şekli vardır, /c/’li şekli yoktur ve ek düz ünlüdür (Erdal, 1991: 111; Tekin, 2003: 36; Gabain, 2003: 43; Eraslan, 2012: 95). Eski Anadolu Türkçesinde /ç/’li şekli yaygın olmasına rağmen /c/’li şekilleri de görülmektedir (Akar, 2018: 129; Gülsevin, Boz, 2004: 154; Şahin, 2003: 50). Osmanlı Türkçesinde /c/ ve /ç/’li sesleri kullanılır; ayrıca 18. yüzyıldan sonra -CI /-CU hem düz hem de yuvarlak ünlülü olarak yaygın görülmeye başlanmıştır (Kartallıoğlu, 2011: 104-111).

Eski Türkçeden beri kullanılan ve işlevliğini kaybetmemiş bulunan +cI eki bu metinde sadece dar-düz ünlüdür.

ṭarīkatcısı	12b/17	da ^c vācı	30b/10
yalāncı	36a/15		

-DI/-DİAr Görülen Geçmiş Zaman 3. Kişi Ekleri: Daima düz ünlülü şekliyle metinde geçer.

ağacūñ dibinde yatdı	1b/4	köşede muntazır oturdılar	1b/6
gözlerin[i] açdı	5b/12	elin öpün buyurdı	6b/15
i ^c tibār kalmadı	8a/6	baña böyle kıldılar	17/1
genç gitdi	29b/4	sağ yanında qodılar	21a/6
bunı iştidiler	21b/10	görelüm didiler	21b/12

gönlünü götürdü	21b/13	Cebrā'il geldi	22a/7
selām viridi	22a/9	öldi yudılar kefinlediler	24b/10
Mülceme gösterdiler	23b/12	su'āl itdiler	29a/12
orada gömdiler	26b/4		

-IncA Zarf-Fiil Eki: Basit zarf-fiil parçaları olarak da adlandırılan ve Türkiye Türkçesinde olduğu gibi temel parçanın önünde bulunan zarf-fiillerden biri de -IncA ekidir (Uğurlu, 1999: 27). Eski Türkçeden beri işlek olarak kullanılan zarf-fiil eklerinden biri olan bu ek, diğer zarf-fiil ekleri gibi, eylemsi+durum eki yapısından doğmuştur (Karaağaç, 2019: 383). Eski Türkçedeki -GInçA zarf-fiil ekinden gelişmiştir (Gabain, 2003: 87). Eski Anadolu Türkçesinde, Oğuz Türkçesinde hece başında -g'nin düşmesiyle -IncA şeklini alan ek, fiillerin zamanını '-e kadar' anlamıyla (Akar, 2018: 195) tamamlamasının yanında Osmanlı Türkçesinden itibaren '-dığı zaman' (Ergin, 2002: 341, 342) ve zamana göre izleme zarf-fiilleri ile yine zamana göre bitim zarf-fiilleri olarak da karşımıza çıkmaktadır (Banguoğlu, 2015: 433). *Vesîle-nâme*'de fiilden isim yapma eki (zarf-fiil eki) olan -IncA eki genellikle düz şekildedir.

nükabāya var <u>ınca</u> tertibince deġişeler	33b/3
‘ālemeyne nāzīr olmay <u>ınca</u> kıtublıġa lāyık olmaz	33b/4
ġāyet ġarnı ifrāt ile acıġmay <u>ınca</u> yemek	48a/3
görmey <u>ince</u> ve belki ricāl-i ġaybın icāzetiyle fuġarā boynuna almaġ gerekdür	6a/13
her šaġıš söylemey <u>ince</u> bilmez	28b/8
birbirine fā'idesi degmey <u>ince</u> aġiretde daġı hıġ degmez	51a/13
ben ölmey <u>ince</u> sizin bunda ġaġķıñız olmaz	24a/6
veliyyete irmey <u>ince</u> kiši veli olmaz	39b/15

Bu zarf-fiil eki, dudak uyumu da dikkate alındığında, -UncA şeklinde yuvarlak ünlülü örnekleri dört kelimedede görülmüştür.

vāšıl ol <u>unca</u> ve ol ġırķa-i teberrük giyenler	5b/5
--	------

yüzine sürünce gözleri açıldı	5b/14
tarikatde derviş karnuñ toyurunca yemek harâmdur	35b/1
karnı doyunca yimeye	48a/6

-mAdAn Zarf-Fiil Eki: Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine -madın/-medin şekli ile aktarılan bu zarf-fiil eki, Anadolu bölgesinde, ekteki -dın/-din ögesinin, ayrılma hali eki, -dın/-din ve benzer öteki şekiller ile karıştırılması yüzünden zamanla -madın/-medin > -madan/-meden değişimine uğramış; bu değişimden de Osmanlı Türkçesinde ve Türkiye Türkçesinin -madan/-meden zarf-fiil eki ortaya çıkmıştır (Korkmaz, 1965: 269). *Vesîle-nâme*'de ise bu ekin sadece düz geniş ünlülü örneğine rastlanmıştır.

işrâk namâzın kıl <u>madan</u> kimse ile kelâm itmek cā'iz degildür	7b/3-4
şeyihden izinsiz bir yire git <u>meden</u> hâzer eyleye	10b/8-9
ümmî olup bil <u>meden</u> işlese bir 'azâb olunur	31a/5-6

-mİş Duyulan Geçmiş Zaman Eki: Eylemin konuşma anından önce yapıldığı, konuşanın eylemin yapılp bittiğini kesin olarak bilmediği, başkasından duyduğu ya da sonradan farketdiği bir zamandır (Ediskun, 2017: 176). Bu ek, kendi zamanına uygun olmasının yanında çoğunlukla şimdiki zaman ve geniş zamana ait belirleyicilerle kullanılabilir (Şahin, 2021: 168, 169). Gabain, Eski Türkçede, bu ekin yuvarlak ünlülü şeklinin de görüldüğünü belirtmesine rağmen bunula ilgili bir örnek vermemiştir; bu nedenle Eski Türkçede ek -mİş şeklinde düz ünlülüdür (Gabain, 2003: 81). Eski Anadolu Türkçesinde bu ek iki şekilde kullanılmıştır. Bunlardan birincisi -mİş, diğeri de Hazar ötesi ağızlarda da çokça rastlanan -Ipđır biçimidir. Bu ikinci şekil yalnızca 3. teklik şahıslarda kullanılır (Akar, 2018: 169). Osmanlı Türkçesinde XVIII. yüzyılda ekin yuvarlak şekli görülmeye başlanmıştır (Kartallıoğlu, 2011: 134-139). *Vesîle-nâme*'de ünlüsü hareke ile belirtilmiş, ayrı bir -I- harfiyle de (ع) gösterilmiştir.

bir şahrânuñ ortasında bir 'azîm ağaç bit <u>miş</u>	1b/2
şadırda otur <u>muş</u>	1b/7
meşâyihe münkir olmak cā'iz görmemişler	7b/11

deve üzerinde yük bir <u>çarış</u> <u>yukarı</u> <u>çalkımış</u>	9a/16
mağşūda iriřdūrūr <u>dimiř</u>	16b/6
şeyhine mutaba ^ç at itmemiş	34b/6
Resūl hāzreti elin <u>almiř</u>	43b/9

+(s)I(n) İyelik 3. Tekil Kişi Eki: Eklendiği kelimeye hem sahiplik, mülkiyet hem de kişi kavramı kazandırmaya yarayan iyelik eklerinden (Parlatır, şahin, 2011: 47) biri olan +(s)I 3. tekil kişi iyelik eki, dudak uyumuna en son giren eklerden biridir (Johanson, 1979: 153). Eski Türkçede daima düz ünlülü (Gabain, 2003: 70, 71) olan bu ek, Eski Anadolu Türkçesinde de düz ünlülü (Develi, 1995: 65), Osmanlı Türkçesinde özellikle XVI. yüzyıldan sonra yuvarlak ünlülü şekilleri görülmeye başlanmıştır (Kartallıoğlu, 2008: 467). *Vesīle-nāme*'de bu ekin hem düz ünlülü hem de yuvarlak ünlülü örnekleri mevcuttur.

bir řahrānuñ ortaşında	1b/2
tācuñ üstüvāsı	3b/8
postuñ başı	5a/4
pīr <u>çorçusı</u> dur	5a/8
andan du ^ç āsına maşhar düşe	6a/15
Bāyāzīdūñ anařı aydur	9b/1
ya ^ç ni hādisi ma ^ç nāsı ki şeyhi olmayanıñ	14b/6
Resūlüñ <u>çanı</u> atařıdur	21a/2
^ç ilmüñ şehrı ve <u>çapusu</u>	21b/6
Resūlüñ <u>çarřusına</u> huźūr ile oturdı	22b/14
yimegün <u>çoħusu</u> ndan alur	36a/3
hařānuñ başı	47a/3

+(s)U iyelik 3. tekil kişi ekinin yuvarlak ünlülü örneği:

hırkasun burmaya	13a/11
------------------	--------

Osmanlı Türkçesinde Düz Ünlü Bulunduran Ekler

+I Belirtme (Accuzative) Hali Eki: Geçişli fiillerin etkilediği isimler, belirtme durumudur ve eklendiği ismi kendisine etki eden geçişli fiile bağlarlar (Parlatır, Şahin, 2011: 49). Eski Türkçede bu ek üç farklı şekilde kullanılır: Birincisi, +(X)g, ikincisi iyelik ekli tabanlara gelen +(I)n, üçüncüsü de zamirlerden sonra ve belirtili nesne durumlarıyla kullanılan +nI ekidir (Tekin, 2003: 108, 109). Eski Anadolu Türkçesinde +I, +(y)I, +(n)I şeklinde üç biçimde düz ünlülü bulunmaktadır (Gülsevin, 1997: 32). Osmanlı Türkçesi XVIII. yüzyıldan sonra ünlüsü yuvarlaklaşır (Kartallıoğlu, 2011: 161-168). Metinde ise bu ek daima düz ünlülü olarak görülmektedir.

ki işpātını Muhammed (a.m.) ve ‘Alīye yetiştürmekdür	2b/9
anı mürīd[-i] müteşebbihe geydürürler	5b/2
zīrā bunları bilmeyenüñ	6a/7
yol isterseñ dünyāyı terk eyle	9a/5
geydürüp benı münevver eyledi	9b/8
iki baş parmağımı bağladı	17a/14
babamı ve ‘Alīyi ve benı seveler	23a/5
babamuzı şol kişiye virdük	24b/14
bu maqāmılara ırmeyen bunları fehim idemez	26a/17
halkı azdururlar	39a/2

-IcAK Zarf-Fiil Eki: Eski Anadolu Türkçesinin ilk zamanlarında ortaya çıkmıştır. 18. yüzyıl Osmanlı Türkçesine kadar kullanılan ek, yerini -IncA’ya bırakmıştır ve günümüzde bazı ağızlarda devam etmektedir (Akar, 2018: 195). Genellikle eylemin zamanını, tarzını ve sebebini bildirir.

şeyhi anı işidicek aña hayır du‘ā eyledi	11a/14
--	--------

Resül hazreti ‘aleyhi-’s-selâm ayıtdı ol oğlānı göricek bilür misin didi	18a/12
--	--------

Hem Düz Hem de Yuvarlak Ünlü İle Kullanılan Ekler

+(I)m/+(U)m I. Tekil Kişi İyelik Eki: Diğer iyelik ekleri gibi bu ekin de yönü geriye doğrudur yani kendilerinden önce yer alan bir zamir, isim ya da bir kelime grubuyla ilişki kurarlar (Parlatır, Şahin, 2011: 47). Eski Türkçede ek, dudak uyumuna bağlıdır (Tekin, 2003: 103). Eski Anadolu Türkçesinde ek daima yuvarlak ünlülüdür (Gülsevin, 2004: 137). Osmanlı Türkçesinde hem düz hem yuvarlak ünlülü şekliyle dudak uyumuna bağlı kullanılmıştır (Kartallıoğlu, 2008: 474). *Vesīle-nâme*’de bu ek, altı kelime yuvarlak ünlülü, diğerleri düz ünlülüdür.

ümmetüm	40b/6	konşum	10a/5
elüm	6a/3	arduma	17a/16
çalabum	33a/12	kapum	34a/5

şeyhim	6a/3	aşhābım	6b/13
yelkenim	52b/8	hālimi	9a/1
karımda	9b/2	başıma	9b/9
bāḫınım	9b/10	ağzıma	10a/6
sultānım	16a/15	parmağımı	17a/14
oğlānlarımdan	17b/3	etimdür	21b/14
қанımdur	21b/14	cānımdur	21b/15
tābūtımı	26b/1	şoḫbetim	35a/8
çanağım	52a/13		

-dİñ / -dUñ Görülen Geçmiş Zaman 2. Tekil Kişi Eki: Görülen geçmiş zaman kesimindeki oluş ve kılışın bitmişliğine, konuşan ya tanık olmuş; bitmişlik onun gözleri önünde gerçekleşmiştir ya da bu bitmişlik konuşanın kesin bilgi veya kanısına dayanmaktadır

(Korkmaz, 2017a: 527). Eski Türkçede -tIn/-tUn, -dIn/-dUn ötümlü-ötümsüz, yuvarlak-düz şekilleri dudak uyumuna göre kullanılmaktadır, ayrıca kitabelerde olmayan ve az da olsa kullanılan -yuk/-yük de bu zaman diliminde kullanılmıştır (Gabain, 2003: 80, 81). Eski Anadolu Türkçesinde görülen geçmiş zamanın 1. ve 2. tekil kişi eki yuvarlak ünlüdür (Gülsevin, Boz, 2004: 122; Akar, 2018: 168; Şahin, 2003: 59). Osmanlı Türkçesinde, özellikle XVIII. yüzyıl ve sonrasında, dudak uyumuna bağlı olarak kullanılmıştır (Kartallıoğlu, 2008: 466). *Vesîle-nâme*'de ekin -dİñ yani yuvarlak ünlülü şekli geniz n'li (ñ) (ك) dir.

bul <u>duñ</u>	8b/17	ur <u>duñ</u>	9a/15
ir <u>medüñ</u>	48b/3	gö <u>rdüñ</u>	22a/1
öl <u>medüñ</u>	25a/9		

-dIn / -dUn geniz n'li (ñ) (ك) değil sadece nun (ن) ile yazılan görülen geçmiş zamanın 2. tekil kişi ekinin hem düz hem de yuvarlak şekli metinde yer almaktadır.

al <u>duñ</u>	25a/7	it <u>dün</u>	22a/12
gö <u>rdün</u>	22b/4	bil <u>dün</u>	37a/9

dur <u>dün</u>	26a/2	işit <u>medün</u>	38b/7
----------------	-------	-------------------	-------

-UcI / -IcI Fiilden İsim Yapma Eki: Birleşik ve işlek bir ek olan -UcI / -IcI, eskiden beri kullanılan ve fiilin çok yapanı, olanı, eylemi meslek edineni bildirir; Eski Türkçede -ğcı / -gçi, -ğuç / -güçü olan ek, Eski Anadolu Türkçesinde /ğ/, /g/ sesi düşüp -UçI ilk ünlüsü yuvarlaklaşmıştır (Karağaç, 2019: 285). Osmanlı Türkçesinde 18. yüzyılda yuvarlak tabanlardan sonra ekin ilk ünlüsü büyük oranda uyumludur ve ek geçiş safhasını yansıtmaktadır (Kartallıoğlu, 2011: 179). *Vesîle-nâme*'deki örnekleri şöyledir:

zühür-ı cemâlde sâ'ir ol <u>ucı</u> qarındaş gel	2a/12
hağ üzere emri id <u>iç</u> ye ammā	13b/12
dal diyü añlay <u>ı</u> cıya ya' ni kâbil ola	36b/10

Hüdā intikām alı̇ıdur	49a/9
-----------------------	-------

+sIz / +sUz İsimden İsim Yapma Eki: Yokluk bildiren sıfatlar yapmaya yarayan ve eskiden beri işlek olan bir ektir (Şahin, 2003: 51). Eski Türkçede dudak uyumuna bağlı olan ek (Gabain, 2003: 48), Eski Anadolu Türkçesinde daima yuvarlaktır (Gülsevin, 1997: 119). Osmanlı Türkçesinde 17. yüzyılda dudak uyumuna geçiş dönemi olarak kabul edilir, hatta dudak uyumuna geçiş dönemi 18. yüzyıla kadar sürdüğü de metinlerde görülmektedir (Kartallıoğlu, 2011: 410-419). *Vesîle-nâme*'de sadece “şübhesiz, ‘ilimsiz” örneklerindeki bu iki kelimedede ye (ے) harfi gösterilmezken, diğer kelimelerde ye (ے) gösterilmiştir.

del̇ilsiz	2b/11	izinsiz	13a/7
mürşidsiz	14b/8	sebebsiz	45b/16
namāzsiz	36b/4	rızāsiz	45b/9
şübhesiz	48a/4	‘ilimsiz	54b/7

Yuvarlak ünlülü örnekler, metinde, sadece ince sıradan kelimelere rastlanır. “bensüz, sensüz” kelimelerinde vav (و) harfi kullanılırken; “şeyhsüz, dilsüz” kelimelerinde ise vav (و) harfi kullanılmamıştır. Bu kelimeler hareke sayesinde yuvarlak ünlülü okunmuştur.

bensüz	9b/7	sensüz	9b/7
şeyhsüz	37b/16	dilsüz	38b/13

-(I)l- / -(U)l- Çatı Eki: Edilgen çatılı fiiller yapmakta kullanılan en yaygın eklerden biri olan -(I)l- / -(U)l- eki, Eski Türkçede (Gabain, 2003: 59) ve Eski Anadolu Türkçesinde dudak uyumu dışında kalmıştır (Akar, 2018: 161). Ünlü ile biten fiillere doğrudan doğruya gelir (Ercilasun, 2020: 48). Osmanlı Türkçesinin 18. yüzyıl döneminde bu ek uyuma girmiştir (Kartallıoğlu, 2008: 468). *Vesîle-nâme*'de örnekleri şu şekildedir:

ķubbesinde yazılmı̇ıdur	3b/13	gözleri açıldı	5b/15
beşerden yaradııldı	25b/17	bunlar añılcaķ	26b/7

Allāhu Te'ālā anılsa	31a/16	mevc kesilmez	45b/4
çözüldü	18b/9	eline virilmemişdür	39b/11

nice ki örüldiyse	4b/3	Qur'an kurulduğu vakit	30b/1
gönlünden götürülse	50b/11		

-(I)ş- / -(U)ş- Çatı Eki: Eylemin karşılıklı, birlikte, ortaklaşa, birincil nesnenin birincil özneyle birlikte hareket ettiği, sırasıyla birbirlerinin öznesi ve etkileneni olduğu çatı ulamının adıdır (Üstünova, 2016: 53). Eski Türkçede -(I)ş- / -(U)ş- biçiminde işteşlik bildiren ek (Eraslan, 2012: 112; Gabain, 2003: 60), Eski Anadolu Türkçesinde ise daima düz ünlülüdür (Gülsevin, 2020: 155). Osmanlı Türkçesinde bu ek dudak uyumuna bağlıdır (Develi, 1995: 128,129). *Vesîle-nâme*'de bu ek, dudak uyumuna bağlı olduğu için hem düz hem de yuvarlak ünlülü şekilleri mevcuttur.

buluşdı	34b/9	çekişmedi	23b/2
---------	-------	-----------	-------

Vesîle-nâme'nin de yazıldığı dönem olan 18. yüzyılda Osmanlı Türkçesinin dudak uyumlarının büyük oranda tamamlandığı belirtilse de (Develi, 1995: 60); incelenilen bu metin gerek dinî bilgilerin halka öğretilmesi amacı gütmesi gerekse halk dilinin yazıda sıkça yer alması bakımından dudak uyumsuzluklarına rastlanılmaktadır. Bunun yanı sıra yine aynı gerekçelerle ikili kullanımlara da rastlanılır. *Vesîle-nâme* harekeli bir metindir. Bu nedenle kelimelerin dudak uyumuna uyup uymadığı tespit edilebilmektedir.

2.2. Ünsüzler ve Ünsüz Uyumu

“Ünsüz, ses telleri ve dolayısıyla gırtlak, ağız kanalında ve diğer ses organlarında bir engelleme, daralma veya kapanmayla ve bir ünlü yardımıyla çıkarılan sestir” (Aksan, 2015: II, 9-20). *Vesîle-nâme*'de tespit edilen ünsüzler şunlardır: b, c, ç, d

Ünsüzler arasındaki bir ötümlülük-ötümsüzlük uyumu ünsüz-ünsüz uyumudur ve Türkçede ötümlü ünsüzler, ötümlü ünsüzlerle; ötümsüz ünsüzler de, ötümsüzler veya

ötümsüz karşılığı bulunmayan ötümlüler, yani sürtünmesizler ile yan yana bulunabilir (Korkmaz, 2017: 818). Metinde geçen ötümlüler: b, c, d, v, g, ğ, z; ötümsüzler: p, ç, t, f, h, ħ, ĩ, k, k̄, s, ş; sürtünmesizler: l, m, n, ñ, r, y. Klasik Osmanlı Türkçesinde de Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi Türkçenin eski dönemlerinden itibaren ötümlülük-ötümsüzlük uyumu görülmemektedir. Bu dönemdeki Arap harfli metinlerde kelimelere yeni ekler getirildiğinde genellikle tonlu ünsüzler kullanıldığından ünsüz uyumunu tespit etmek zordur. Ötümlü şekilleriyle kalıplaşmış olan ekler kelimenin kök veya tabanı ötümsüz bir ünsüzle de bitse her zaman ötümlü olarak kullanılırlar (Şahin, 2003: 41).

+dA Bulunma (Locative) Durum Eki: Eski Türkçe (Gabain, 2003: 64) ve Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi (Gülsevin, 2004: 110) Osmanlı Türkçesinde de bulunma durumu eki biçiminde kullanılmıştır (Kartallıoğlu, 2011: 549, 550). *Vesîle-nâme*'de örnekleri şu şekildedir:

ortasında	1b/2	dükkanında	1b/10
meydânında	2a/7	altında	3b/17
yoğaruda	4a/10	tâclarında	4b/6
ırkalarında	4b/6	bucağında	5a/9
huzûrında	5b/4	arasında	6b/1
bâbda	7b/13	zamânda	8a/6
anda	41a/3	hakkında	8b/11
ğarnımda	9b/1	bağrında	9b/11
yolda	9b/14	yabanda	48a/5
namâzda	10b/14	katında	11a/4
postunda	13a/6	maşırıkda	16b/8
hâneğâhlarında	17a/4	şoyumuzda	17b/9
kitâbında	37b/11	aralıkda	21a/16
başda	46b/7	nikâhda	23a/3

bunda	33a/8	şāğında	33a/15
-------	-------	---------	--------

+dAn Ayrılma (Ablative) Durum Eki: İsimleri, uzaklaşma, ayrılma, kopuş ifadeleriyle fiile bağlayan bu ek, karşılaştırma, sebep ve tarz özellikleri ön plana çıkmaktadır. Altay dillerinde isimler arasında karşılaştırma bu ekle yapılmaktadır. Ayrılma durumu “Köktürkçede +DA bulunma durumu ekiyle karşılanıyordu. Uygurlardan başlayarak +dIn ve +dAn şekillerinde görülmeye başlanmıştır. Çağataycada +dIn şekliyle yaygınlaşan ek, Eski Anadolu Türkçesinde +dIn eki nadiren; ancak +dAn şekli yaygın olarak kullanılmıştır. Tonsuz şekilleri ise 17 yüzyıldan sonra ünsüz uyumuna bağlı olmuştur. Ancak yazım kalıplaşmasıyla 20. yüzyıla kadar +dAn şeklinde yazılmıştır” (Akar, 2018: 140). *Vesīle-nâme*’de ekin sadece ötümlü şekli vardır.

anlardan	48a/9	kāfirlerden	48b/13
gözinden	50/11	yoldan	52a/15
halkdan	52b/14	bātından	53b/6
namāzdan	54a/5	gögünden	54a/16
bedenden	54b/2	zulmetinden	11b/15
birbirinden	12a/13	sözden	14b/10
sırdan	22b/7	tarafından	23a/2
yanından	23b/16	nefsinden	46b/5
cennetden	24b/4	gözden	24b/10
yüzinden	25a/2	evden	25a/12
gicesinden	25a/17	şoydan	27b/9
dostlarından	28b/3	şühelülerden	47b/6
kuşubdan	33b/5	bizden	34b/12
yildendür	35b/5	kabirden	36a/9
velilikden	36a/17	kāfirden	37a/12
yılduzdan	38a/1	hayırdan	38a/15

bundan	40b/14	yolundan	43a/10
cehennemden	45b/10	gönlünden	46a/17

-di Görülen Geçmiş Zaman 3. Tekil Kişi Ekleri: Eski Türkçede daima düz ünlülü olan bu ek (Gabain, 2003: 80), Eski Anadolu Türkçesinde de düz ünlülüdür (Gülsevin, 2004: 123). Osmanlı Türkçesinde özellikle 18. yüzyıldan sonra büyük oranda dudak uyumuna bağlı (Kartallıoğlu, 2011: 554-557) olmasına rağmen, *Vesîle-nâme*'de düz ve ötümlü şekilleri bulunmaktadır.

yatdı	1b/4	yazıldı	30a/7
viridi	2b/7	açıldı	5b/15
getürdi	5b/14	gizlendi	24a/2
ayıtdı	6b/13	buyurdi	6b/15
oldı	8a/5	itdi	8a/16
bindi	9a/14	kırtardı	9b/9
gördi	24a/1	kırdı	28a/11
yaratdı	12a/17	kıldı	12b/5
ulaşdı	16b/4	geldi	17a/8
çevirdi	17a/14	çökdi	26b/3
çözildi	18b/9	kalğdı	29a/11
öldürdi	21a/15	aldı	21b/8
oturdi	22b/14	eyerletdi	24a/11
içdi	24b/8		

-dIIAr Görülen Geçmiş Zaman 3. Çokluk Kişi Eki: Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesinde düz ünlülü olan -dIIAr görülen geçmiş zaman 3. çokluk kişi eki (Karaağaç, 2019: 364), XVIII. yüzyıl Osmanlı Türkçesinde dudak uyumuna bağlı olmaya başlamıştır (Kartallıoğlu, 2011: 557). *Vesîle-nâme*'de ise dudak uyumuna uyulmamıştır.

geçdiler	18a/15	iştdiler	21b/10
ayıtdılar	35a/4	çıkdılar	38a/4
oldılar	38b/16	dutdılar	43a/9
koıydılar	24b/11	kaıkıdılar	24b/16
sııurdılar	25a/2	açdılar	26b/3
kaıdılar	26b/4	virdiler	41a/15
döküldiler	25a/3	itdiler	43a/13
idindiler	51a/16	geldiler	51b/15
oturdılar	1b/6	kıldılar	17b/1
gördiler	24a/5	şordılar	23a/11
şaldılar	24a/13	getürdiler	24a/7
döküldilerdi	23a/10	düzdiler	23b/12
gösterdiler	23b/12	gömdiler	26b/4

+dUr Bildirme Eki: “-tur yardımcı fiilinin ‘tur-ur’ geniş zaman çekiminden çıkan, yüklemi özneye bağlayan, ekleşip ünlü-ünsüz uyumlarına giren, ek-fiilin bildirme kipinin teklik ve çokluk üçüncü kişi çekimlerine gelerek güçlendirir” (Korkmaz, 2017b: 91). *Vesîle-nâme*’de bu ek yuvarlak ünlüdür.

tācdur	2b/8	kaçdur	4a/2
köşekdür	1b/8	degildür	2a/4
haııkatdür	3b/10	pirdür	3b/12
oldur	4a/3	çokdur	4b/6
kaımdür	7b/8	vardur	5a/9
iıılaşdur	5a/15	lāzımdur	6a/5
yoıdur	11b/8	ortaıdur	8b/8
teberrükdür	5b/1	haııdur	15a/4

sırdur	17a/1	şahışdur	20a/17
aşsendür	21a/17	degildür	21b/1
birdür	4a/9	küfürdür	31a/10
sırdur	25a/4	hoşdur	27b/6
şoydur	28a/8	borçdur	31a/7
kışımdur	34a/13	pakdur	36b/12
řardāřdur	46b/10	lāřımdur	41b/10
i‘timātdur	10b/17	gerekdür	6a/12
řarāmdur	11a/4	birdür	31a/11
yegdür	9b/7	emirdür	11a/13
uşıldür	11b/3	nesnelerdür	34b/4
rivāyetdür	16a/5	efđaldür	20b/14

-dUr Çatı Eki: “Öznenin bir işi başkasına yaptırdığını belirten bir dil bilgisi işlemi; neden olma ilişkisini gösteren yaptırımı çatı ulamı” (Üstünova, 2016: 59) olarak tanımlanan bu ek, geçişli ve geçişsiz fiillerden geçişli fiiller yapan, ettirgenlik çatı ekidir (Parlatır, Şahin, 2011: 64). Eski Anadolu Türkçesinde daima yuvarlak olan -dUr eki, XVII. yüzyıldan sonra dudak uyumuna girdiği (Akar, 2018: 160) belirtilse de, *Vesīle-nāme*’de bu çatı eki daima yuvarlak ünlülü kullanılarak uyuma aykırılık göstermiştir.

aydurdı	29a/11	kıldurur	28b/6
bildürelüm	2a/16	geydürür	5b/2

2.3. Ses Olayları

Her dilde olduğu gibi Türkçede de sesler çok çeşitli olmasına rağmen bu sesleri gösteren harfler sınırlıdır. Sesler, dilin çeşitli şekilde kullanımlarıyla farkedilir. Dil, canlı ve değişken bir yapıya sahiptir. Ses olayı da dilin bu yapısını ve zamanla gösterdiği çeşitliliği sergiler. İncelenen metne gelene kadar Oğuz Türkçesinde yaygın bir şekilde görülen ötümlüleşme, sızıcılaşma, erime, yutulma, dudaklılaşma gibi ses olaylarının

yanında düşme, türeme, ikizleşme, tekleşme, hece düşmesi, geçişme, birleşme, ötümsüzleşme, ünsüz kaynaşması ve darlaşma ses olaylarını yaşamış örnekler bulunmaktadır. *Vesîle-nâme*'de, geçmişten bugüne ses olayı yaşamış kelimeler özetle gösterilmeye çalışılmıştır.

2.3.1. Ötümlüleşme

“Ünsüzlerden bazısı gürültülü veya ötümlü, bazısı ise gürültüsüz veya ötümsüzdür” (Karaağaç, 2013: 626). “Bazı nedenlerle kelimedeki ötümsüz ünsüz, ötümlü ünsüze değişmesine ötümlüleşme denir” (Karaağaç, 2015: 90, 91). Eski Anadolu Türkçesinde görülen ötümlüleşme olayı Osmanlı Türkçesi döneminde de devam etmiştir. *Vesîle-nâme* metninde yapılan incelemelere göre kelimeler ötümsüz ünsüzlerin ötümlü ünsüzlere değişmesi şöyledir: c/ç, b/p, k/g, t/d.

“Oğuzcayı diğer Orta Türkçe şivelerinden ayıran en önemli fonetik özelliklerinden biri, kelime başında ünsüzlerin ötümlüleşmesidir” (Şahin, 2003: 43). Metinde ötümlüleşme olayını örneklendirebilecek kelimelerin incelik/kalınlık, hece sayısı ile başta, ortada ve sondaki tasnifi şöyledir:

A) /t/ : Bu ses Eski Türkçeden bu yana, Doğu ve Batı Türkçesine göre, başta ortada sonda ya kendini koruyup /t/ olarak kalmış ya da ötümlüleşerek /d/ olmuştur. Bunun örneklerini *Vesîle-nâme*'de şöyle gösterebiliriz:

Başta

İnce Ünlülü Kelimelerde

t- > d-

deyü	1b/4	devedür	1b/8
dilde	2a/3	degildür	2a/4
dört	5a/3	düşe	6a/15
dirilmez	36b/1	depdi	10a/7
diliñ	25a/6	deñizine	24a/13

ditredi	18b/1	dökdilerdi	23a/10
düzdiler	23b/12	dürlü	35b/2

Kalm Ünlü Kelimelerde

t- > d-

doğuzuncı	10a/13	durdın	26a/2
dağı	5b/14	dutmaz	36a/17
dal	36b/10	doyunca	48a/6

ı-: ı- Bu ses bazı örneklerde ötümsüz ses olarak korunmuştur.

ıoğrı	4a/8	ıonlar	7a/4
ıtımaya	10b/10	ıtırudı	8b/7
ıtalağ	9b/16	ıoğar	22b/2
ıtolandı	24b/10	ıoyımışlardur	30a/1
ıtadılır	35b/11	ıoğsan	41a/4
ıtadıın	45b/14	ıopraguğ	45b/14
ıtoldura	53b/5	ıtayanur	52a/16

İkili Kullanım

ıtıta	10b/9	ıtıda	29b/15
ıtırudı	8b/7	ıtırdın	26a/2
ıtıoyurunca	35b/1	ıtıoyunca	48a/6

Ortada

Tabanlarda

A) -t-

İnce Ünlü Kelimelerde

-t- > -d-

yidi	18b/14
------	--------

-t- > -t-

getürdi	23a/6	götürüp	49a/8
---------	-------	---------	-------

Kalın Ünlü Kelimelerde

-t- > -d-

yılduzdan	38a/1	oduñ	35b/6
-----------	-------	------	-------

-t- > -t-

otura	44b/13	otuz	9b/3
-------	--------	------	------

İnce Ünlü Kelimelerde

Tek hecelilerde

-t-: -t- Bazı tek heceli kelimelerde ötümsüz olarak kalmıştır.

ata	44b/2	altında	3b/17
-----	-------	---------	-------

Çok Hecelilerde

-d- < -t-

işidicek	11a/14	sögüdi	35b/14
incidür	48b/17		

Kalın Ünlü Kelimelerde

Tek Hecelilerde

-t-: -t-

yatmaya	13a/11	atmaya	10b/11
atsa	25a/10	batmaz	36a/7

Çok Hecelilerde

oturdılar	1b/6
-----------	------

B) /-/ : Kalın sıradan olan // sesi kendini korumasına rağmen, ince sıradan olanlar ya kendini korumuş ya da /g/ sesine dönmüştür. Bu da Türkiye Türkçesi ve yazar Şeyhoğlu Derviş Osman'ın Makedonya'da yaşadığı göz önüne alındığında Batı Türkçesinin ses özelliğinden de anlaşılmalıdır.

Kalın Ünlü Kelimelerde

aplayup	1b/2	arındaş	2a/12
açdur	4a/2	ırmızı	4a/6
almışdur	4b/3	orkusıdur	5a/8
ılup	7a/11	alkup	7b/2
amu	7b/17	apanup	8a/7
arışmayup	8a/7	açmadur	8a/17
ande	8b/15	ır	8b/16
apu	9a/11	arış	9a/16
urtulup	11b/15	arnımda	9b/2
odum	9b/6	urtardı	9b/9
onşum	10a/5	uşlar	10b/1
aranlığından	11b/15	açan	12b/8

ķankı	15b/3	ķatına	15b/9
ķān	17a/9	ķanadlarıñ	20a/10
ķızıdur	21a/3	ķarşılaşmadı	23a/17
ķıyamadı	23b/11	ķoyıñ	24a/8
ķıyamadı	24a/14	ķaynadı	24b/1
ķarşu	27a/13	ķırdı	28a/14
ķangısında	29b/15	ķuruldıǵı	30b/1
ķuruya	35b/15	ķořusından	36a/3
ķardaşın	44a/6	ķazandıǵı	52b/14

İnce Ünlü Kelimelerde

k-: k- Metinde ك ile yazılmıştır.

kim	2a/10	kendi	4b/11
kez	9a/12	kimesne	7a/1
ķiři	7b/9	köşe	33b/8
ķiçrek	18a/17	köřeķi	1b/8
kesilmemiş	28a/15		

İnce Ünlü Kelimelerde

k- > g-

gelüp	1b/5	geydüǵi	2b/1
getürdi	5b/14	girelüm	1b/9
geçüre	6a/2	giyenler	5b/3
gerekdür	6a/14	gölgesi	1b/3
gence	22a/15	gerçeķsin	24b/3

gitmezler	5b/4	gördi	1b/4
gibi	6a/6	gözleri	5b/15
gicelerinde	7b/4	gümüş	2a/4
gireler	7b/16	girü	18b/16
gizlendi	24a/2	göñlegi	5b/11
göñli	6a/1	güne	4a/5
göre	8b/16	gönderse	10b/14
gökleri	12a/11	güneşe	4b/12
gövde	21b/13	göçerler	25a/13
gölgesi	25b/9	gücin	39a/12
gömdiler	26b/4	götüre	46a/10

Ortada

İnce Ünlü Kelimelerde

-g- < -k-

sögüt	35b/15	ögrene	6a/6
-------	--------	--------	------

-k-: -k-

ikinci	15b/5	sekiz	9a/11
--------	-------	-------	-------

Kalm Ünlü Kelimelerde

-k-: -k-

yağaları	4b/8	yoğaruda	4a/10
doğuzuncı	10a/13	oğumağ	7b/3
yağın	10a/10	yığanmağdur	49b/17

C) ç-

Vesîle-nâme'de bu ses, ince ve kalın ünlülü kelimelerde hem c hem de ç ile yazılmıştır. Ancak metin okunurken Türkiye Türkçesindeki okunuşları esas alındığı için ç şeklinde gösterilmiştir.

Kalın Ünlülü Kelimelerde

çağıra	13a/6	çıka	15b/16
çalışdı	18a/6	çok	51b/14
çanak	52a/7		

İnce Ünlülü Kelimelerde

çekelüm	2a/9	çözildi	18b/9
çevirmeye	13a/12	çürüyecek	26a/11
çöke	44b/12	çünkü	49b/17

Ortada

-ç-: -ç- sesleri metinde hem -c- hem de -ç- ile yazılmıştır. Bu nedenle *Vesîle-nâme*'de -ç- sesinde bir standart olmadığı da söylemek mümkündür. Metinde -c- harfi ile yazılan ama -ç- ile olması gereken kelimeler dönemin dil özelliklerine uygun -ç- harfi ile gösterilmiştir; ayrıca kalıplaşmış olarak -c- harfinin kullanıldığı düşünüldüğünden -c- ile yazılmıştır.

İnce Ünlülü Kelimelerde

-ç- > -c-

gicelerinde	7b/4
nice	17a/4

-ç- > -ç-

içerü	3b/15	içün	10a/10
küçük	48b/16	kiçrek	18a/17

Kalın Ünlü Kelimelerde

-ç- > -c-

acıksa	47a/14	bacam	34a/5
bucağında	5a/3		

-ç- > -ç-

kaçan kim	38b/15	iki buçuğ	21a/5
açsalar	9a/12	kaçmağdur	10a/13

Ç) -p-

İnce Ünlü Kelimelerde

-b- < -p-

gibi	6a/1
------	------

Kalın Ünlü Kelimeler

-p- < -p-

yaprağından	18a/7	kapu	29a/15
-------------	-------	------	--------

Ekleşme Durumunda

Ek alan kelimelerin son sesi durumundaki p, ç, t, k sesleri ötümlüleşerek b, c, d, g seslerine dönmektedir.

İnce Ünlü Kelimelerde

-k- > -g-

Tek Hecelilerde

gögi	12a/15	sögeler	27a/1
------	--------	---------	-------

Çok Hecelilerde

dilege	9b/14	idecegi	10b/6
virmege	22b/11	eşiginden	44b/14
büyügi	1b/8	bölüğünden	2a/10

-k-: -k-

gözükən	15b/11
---------	--------

Kalm Ünlülü Kelimelerde

-k- > -g-

Çok Hecelilerde

yaprağından	18a/7	parmağım	18a/7
bayrağı	18b/1	acığa	48a/6
yarağın	10a/10	ayruğa	9a/1
ayağına	25a/3		

-k-: -k-

Tek Hecelilerde

çıka	15b/16	yağar	30b/10
bağup	39a/15	ağan	48a/5

Farklı Kullanım

Vesîle-nâme'de sadece -k ile biten kelimelerde ünlü ile başlayan ek almasına rağmen ötümlüleşmenin gerçekleşmediği örnek görülmektedir.

şadağında	15b/7
-----------	-------

C) -ç-

İnce Ünlülü Kelimelerde

-ç- > -c-

Çok Hecelilerde

incinecek	19b/6
-----------	-------

-ç-: -ç-

Tek Hecelilerde

göçerler	25a/13	üçü	41a/7
----------	--------	-----	-------

Çok Hecelilerde

içerü	3b/15
-------	-------

Kalın Ünlülü Kelimelerde

-c- < -ç-

Tek Hecelilerde

acıksa	47a/14
--------	--------

-c- < -ç-

Çok Hecelilerde

ağacuñ	1b/4	gicelerinde	7b/12
--------	------	-------------	-------

Ç) -p-

İnce Ünlü Kelimelerde

Tek Hecelilerde

-b- < -p-

dibinde	1b/4
---------	------

-p-: -p-

depele	20b/7	öpüp	13b/3
--------	-------	------	-------

Kalın Ünlü Kelimelerde

Tek Hecelilerde

-p-: -p-

kopar	38b/13
-------	--------

Sonda

Kelime sonunda ötümsüz ünsüzler genellikle ötümsüzlüklerini korurlar. Bunun yanında bazı örneklerin ötümlüleştiği de görülür.

A) -t > -d-

kanadlarıñ	20a/10	yaradıldı	22a/4
adına	24b/8	od	35b/2
unudsa	33a/9	id	39b/16

B) -k > -g-

İnce Ünlü Kelimelerde

beg	14a/8	degmez	51a/14
yigdür	45b/2	gögi	12a/15

2.3.2. Ötümsüzleşme

“Ötümlü ünsüzlerin ses yolunu darlaştırarak çıkarılan ötümsüz ünsüzlere dönüşmelerine ötümsüzleşme denir” (Karaağaç, 2015: 91). “Ötümsüzleşme durumu, Oğuzca için karakteristik olmayan, Türkçenin genel eğilimine ters düşen bir olaydır” (Şahin, 1993: 80). Metinde bu olayla ilgili çok az örnekle karşılaşılmaktadır.

izde-r > ister	8b/15
eşid-diler > işitdiler	21b/10

2.3.3. Sızıcılaşma

Patlayıcı ünsüzlerin çeşitli nedenlerle sızıcı ünsüzlere dönüşmesidir (Korkmaz, 2017b: 214). Ötümlü patlayıcı ünsüzler, özellikle de iç ve son ses durumundayken ötümsüzleşme ya da genizsileşme eğilimi gösterirler (Karaağaç, 2013: 703). Sızıcılaşma Osmanlı Türkçesi döneminde tamamlanmış bir hadisedir. Günümüzde ağızlarda karşımıza çıkar.

A) b'nin Sızıcılaşması

b- > v-

bar > var	34a/16
bar- > var-	45b/14
ber- ~ bir- > vir-	49a/1

-b- > -v-

eb > ev	50b/13
---------	--------

seb- > sev-	53a/8
tebe > deve	26b/3

-b > -v > -Ø

şub > şu	35b/2
----------	-------

Not: Üçüncü kişi iyelik eki alınca 'suy+1' şeklinde ortaya çıkar.

B) d'nin Sızıcılaşması:

d > y

ked- > giy-	5b/3
adır- > ayır-	4a/9
adağ > ayak	13b/2
edgü > eyü	28b/14
odna- > oyna-	29a/14
ğod- > koy-	45a/1
bedük > büyük	1b/8
ğod- > doy-	48a/6

C) k'nin Sızıcılaşması:

ağşam > ağşam	7a/15
yoğsa > yoğsa	28b/12
tağı > dağı	48a/10

İkili Kullanım

yoğsa	10b/17	yoğsa	28b/12
-------	--------	-------	--------

Ç) **g'nin Sızıcılaşması:** Eski Türkçede eklerin bünyesinde bulunan G'ler karakteristik olarak Eski Anadolu Türkçesinde sızıcılaşmış, daha sonra bazı yerlerde eriyip yanındaki ünlüyü yuvarlaklaştırırken bazı yerlerde ise yutulmuş (Şahin, 1993: 82).

-g- > -v-

kökde > kögde > gövde	21b/13
-----------------------	--------

2.3.3.1. Erime

Kelime içerisinde sürekli bir ünsüzün, komşu ünlünün açıklığında eriyerek ve onu uzatarak kaybolması olan erime, ünsüz düşmesi olarak da kabul edilmektedir; ancak ünsüzün konumu ve kaybolmaya bağlı olarak gerçekleşen uzun ünlüye işaret etmesi bakımından farklı tasnif içerisinde yer almaktadır (Boz, 2001: 858). *Vesîle-nâme*'de -G sesinde tespit edilen örnekler şöyledir:

-G >> -Ø

adriğ > ayru	26a/8
tiriğ > diri	36b/1
uluğ > ulu	12a/17

+IG > +II

türlüg > dürlü	47a/5
----------------	-------

+IG > +(y)I: Belirtme Durum Eki (accusative)

ebig > evi	50b/13
------------	--------

2.3.3.2. Yutulma

Hece başındaki G'ler sızıcılaştıktan sonra, hiç bir iz bırakmadan kaybolması durumudur. Oğuzcada G'lerin sızıcılaşıp kaybolma eğilimi, yaygın bir durumdur (Şahin, 1993: 84). Erimedenden farkı ise, düşen ünsüzün, komşu ünlü içerisinde erimeye fırsat

bulamadan kaybolmasıdır. Bu nedenle kelimedeki erimedeki gibi uzun ünlü de oluşmamaktadır (Boz, 2001: 859).

-g >> -Ø

Tabanda

edgü > eyü	28b/14
kergek > gerek	31a/17

İşlek Eklerde

-GAn > -An

bolğan > olan	53a/1
körgeñ > gören	50b/1
ķılğan > ķılan	42a/6

-GUçı > -IcI

itgüçi > idici	53a/3
----------------	-------

2.3.4. Dudaklılaşma

Dudaksıllaşma olarak da bilinen bu ses olayı, yuvarlak ünlüler yani dudak ünlüleri ile dudak ünsüzleri yanında bulunan ünlü ve ünsüzlerin yuvarlaklaşması veya dudak ünsüzüne dönüşmesi durumudur (Karaağaç, 2013: 338). *Vesîle-nâme*'de ünlü ve ünsüz dudaklılaşma örnekleri şöyledir:

a. Ünlülerde Dudaklılaşma: Kelimelerde bulunan dudak ünsüzünün etkisiyle gerçeleşmektedir.

ı > u

bıçık > buçuk	21a/9
---------------	-------

b. Ünsüzlerde Dudaklılaşma: Kelimedeki dudak ünlülerinin etkisiyle meydana gelir.

-g- / -ğ- > -v-

Vesîle-nâme'de ünsüzlerin dudaklılaşma hadisesine sızıcılaşmada da örneklendirildi.

kökde > kögde > gövde	21b/13
-----------------------	--------

2.3.5. Düşme

Çeşitli ses bilgisi etkilesi altında, kelimelerin ön, iç ve son seslerinde bulunan ses veya seslerin düşmesi olayıdır (Korkmaz, 2017: 120). *Vesîle-nâme*'de örnekleri bulunan düşmelerin nedenleri ünlü ve ünsüz düşmesi olarak örneklendirilmiştir:

2.3.5.1. Ünlü Düşmesi

Vesîle-nâme'de ünlü düşmeleri şu nedenlerle karşımıza çıkmaktadır:

Başta:

uş imdi > şimdi	28b/4
uş ol > şol	33a/9
uş öyle > şöyle	42a/9

a. Vurgusuz Orta Hece Ünlüsünün Düşmesi:

“Türkçede vurgu orta hecede değildir. Eski Anadolu Türkçesinde ve devamı niteliğinde olan Osmanlı Türkçesinde de orta hecede kalan dar ünlüler vurgusuzluk sebebiyle düşmüştür. İçinde l, n, r, z, ş ünsüzleri bulunduran kelimelerde bu hadise daha kurallıdır” (Şahin, 1993: 86).

l'nin yanında

oğulı > oğlı	11b/17
göñülü > göñli	6a/1

kölige > gölge	26a/5
----------------	-------

n'nin yanında

boyunum > boynum	18a/6
oyunardı > oynardı	29a/14

r'nin yanında

ayırık > ayruk	34b/14
buyuruk > buyruk	39b/17

z'nin yanında

beñiz > beñzi	2a/5
ağızıma > ağzıma	10a/6

Ünsüz Düşmesi

Ünsüz düşmesi olayının başta, ortada ve sonda meydana gelme şekilleri şöyledir:

Başta

b- > Ø-

birle > ile	22b/11
bol- > ol-	40b/13

y- > Ø-

yiriñ > iriñ	17a/16
yığaç > ağaç	1b/2
yinçü > inci	36b/5

Ortada

a. Yutulma Sonucu Düşme:

-g >> -Ø (bkz. Yutulma)

b. Diğer Düşmeler:

r >> Ø

er- >>i- (türemeleri için bkz. söz dizini i-)

Sonda

-g >> -Ø

(Örnekleri için bkz. Erime)

2.3.6. Türeme

Türeme, “seslerin kendi yapıları veya birbirleriyle etkileşimi sonucunda ortaya çıkan bir ses olayıdır; fakat ses türemeleri, genellikle, seslerin söyleyiş kolaylığıyla ilgili görülür” (Karaağaç, 2015: 94). Bu nedenle, asıl kelimedede olmadığı halde çeşitli sebeplerle türeyen ünlü/ünsüz türemesi *Vesîle-nâme*'de bazı örneklerle karşımıza çıkmaktadır:

2.3.6.1. Ünlü Türemesi

ikinç > ikinci	10a/10
üçinç > üçüncü	15b/7
dörtinç > dördüncü	15b/13
yedinç > yedinci	12a/15

Alıntı kelimelerin Türkçenin ses yapısına uyum sağlamaya çalışma sürecinde, küçültme eki ile dilin doğal gelişiminde ünlü türemesine neden olmuştur (Aydın, 2019: 59).

rûze > oruç (başta o- sesi türemesi)	7a/14
--------------------------------------	-------

2.3.6.2. Ünsüz Türemesi

Asıl kelimede olmadığı durumda, çeşitli nedenlerle kelime başında, içinde veya sonda türeyen ünsüzlerdir (Korkmaz, 2017b: 230). Bu ses olayı çeşitli durumlarda karşımıza çıkmaktadır.

Başta

urdu > vurdu	17a/13
--------------	--------

İçte

Osmanlı Türkçesinde yazılan pek çok metinde ünlü ile biten kök, taban veya ekli kelimelere 'ile' 'içün' edatları ya da 'i-' fiilinin türemeleri gelip eklediğinde, araya bir 'y' ünsüzü girmesinin sebebi Türk dilinde iki ünlünün yan yana bulunmamasıdır (Şahin, 1993: 90). Ayrıca yine ünlüyle biten bir kelimeye gelen '-A' eki ile '-(I)ncA' eklerinin de bazı kelimelerde /y/ sesinin araya girdiği görülür.

yabrağı+y+ıla > yabrağıyla	17a/14
kişi+y+ile > kişiyle	50b/6
ağçe+y+ile > ağçeyle	52a/12
oğlāncıkları+y+ıla > oğlāncıklarıyla	18a/14
barmağı+y+ıla > barmağıyla	18b/9
korğusu+y+ıla > korğusuyla	19b/9
ne+y+ile > neyle	8a/15
eli+y+ile > eliyle	18b/8
dutması+y+ıla > dutmasıyla	19b/14
yazması+y+ıla > yazmasıyla	30a/16
olması+y+ıla > olmasıyla	50a/13
inmesi+y+ile > inmesiyle	30a/8

altı+y+a > altıya	7a/15
başla-y-a > başlaya	7b/1
oķu-y-a > oķuya	7b/13
şutma-y-a > şutmaya	10b/10
ķatma-y-a > ķatmaya	10b/11
ķađırma-y-a > ķađırmaya	13a/5
deve+y+e > deveye	24b/13
kişi+y+e > kişiye	24b/14
yatma-y-a > yatmaya	13a/11
gelme-y-e > gelmeye	29a/9
saķla-y-a > saķlaya	16b/12
ulu+y+a > uluya	22a/15
nesne+y+e > nesneye	36a/2
kendü+y+e > kendüye	39b/7

olma-y-ınca > olmayınca	33b/4
acıķma-y-ınca > acıķmayınca	48a/3
görme-y-ince > görmeyince	6a/13
ölme-y-ince > ölmeyince	24a/6
söyleme-y-ince > söylemeyince	28b/8
irme-y-ince > irmeyince	49a/10
degme-y-ince > degmeyince	51a/13

yi-y-üp > yiyüp	1b/17
yegle-y-üp > yegleyüp	5a/16

karışma-y-up > karışmayup	8a/7
kalma-y-up > kalmayup	11b/11
oqu-y-up > okuyup	14b/16
qoma-y-up > qomayup	26a/1
di-y-üp > diyüp	30b/8
eyle-y-üp > eyleyüp	8b/7
dile-y-üp > dileyüp	12a/6
bağla-y-up > bağlayup	44b/16

2.3.7. İkizleşme

İç seste iki ünlü arasında bulunan bazı ünsüzlerin boğumlanmalarındaki tekrarlanmadır (Korkmaz, 2017: 159). Bu hadise çoğunlukla ekleşme durumunda ve eriyen g sesinin uzattığı ünlünün normal uzunluğa dönerken hece dengelemesi amacıyla ortaya çıkan ikizleşmedir (Şahin, 2003: 42).

ıslıĝ > ıssı	8b/13
--------------	-------

2.3.8. Tekleşme

Çift seslerden birinin kaybolması olayıdır.

-lt- > -t-

keltür- > getir-	42b/6
oltur- > otur-	5a/16
ET. ottuz ~ Çağ. T. oltuz (Gülensoy, 2018: 517) > otuz	9b/3

Türkçe asıllı olmayan kelimelerde sonda yan yana bulunan çift ünsüzden biri Türkçeye uydurularak düşürülebilmektedir. Zaman zaman bu kelimelerin sonunda çift ünsüz de görülebilir. Tekleşen ünsüz, ünlüyle başlayan bir ek aldığı anda tekrar çift ünsüz

halinde görülür” (Şahin, 1993: 91). *Vesīle-nâme*, harekeli bir metin olduğu için bu hadisenin tespitini kolaylaştırmıştır.

ḥaḳḳ > ḥaḳ	25b/9
ḥall > ḥal	18b/13
ṣerr > ṣer	25b/2

2.3.9. Hece Tekleşmesi

Benzer ya da aynı olan hecelerden birinin kaybolmasıdır.

turur > durur > +dUr

çoḳdur	27b/5	budur	28a/2
yoḳdur	28a/7	kişidür	33b/8
gerekdür	36b/13	gicedür	35a/4

2.3.10. Vurgusuz Orta Hece Düşmesi, Ünlü Düşmesi, İçte Ünlü Düşmesi (Haploloji):

Vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesiyle meydana gelen hece kaybolması (bkz. Ünlü Düşmesi). *Vesīle-nâme*'de görülen ‘tek hecede bir ünlü - bir ünsüzün düştüğü’ örnekler şöyledir:

ḳarındaş >> ḳardaş	44a/6
--------------------	-------

2.3.11. Geçişme

Ünlüyle biten bir kelime ve ünlüyle başlayan diğer bir kelimenin birleşerek iç içe geçmesi olayıdır.

ne içün > niçün	34b/12
bu ara > bura	15b/12
bu ile > böyle	17b/1

Yardımcı fiillerle geçişme şekilleri ise:

ne eyle- > neyle-	10b/15
ne et- > nit-	26a/8

2.3.12. Birleşme

İki veya ikiden çok dil biriminin, aynı işi yapan tek bir birimle göçüşmesi olarak da tanımlanabilen birleşme (Karaağaç, 2015: 83), her zaman bir arada kullanılan iki kelimenin geçirdiği değişiklikten sonra yeni bir şekil alarak tek kelime haline gelmesi (Şahin, 1993: 93) olarak da tanımlanabilir. Birleşme özelliği gösteren kelimeler artık kalıplaşmış bir şekilde varlığını sürdürmektedir.

tag ol > degül	26b/16
uş imdi > şimdi	28b/4
uş ol > şol	31a/1
toğuz on > toğsan	41a/4
yalıñ öz > yalıñuz	38b/5

2.3.13. Göçüşme (Metathesis)

Düzensiz ses olayları arasında sayılan göçüşme, dillerin canlı yapılarından kaynaklanan diğer değişikliklerden uzakta, onlardan daha mekanik bir özelliğe sahiptir (Karaağaç, 2013: 436). Kelime içerisindeki seslerin yer değiştirmesi hadisesidir.

Vesīle-nâme'de bu ses olayıyla ilgili örneğe rastlanmamaktadır.

2.3.14. Ünsüz Kaynaşması

Kelime içerisinde yan yana bulunan iki ünsüzün birleşerek tek bir ünsüz haline gelmesi olayıdır.

anga > aña	50a/2
senge > saña	17b/5

bunga > buña	30a/17
benge > baña	17a/17
tengri > teñri	22b/15

2.3.15. Darlaşma

Ön damak sesleri olan “g, ğ, y”nin etkisiyle bazı kelimelerin ilk hecelerindeki geniş yuvarlak seslilerde darlaşma görülür. Bu durum geniş seslilerin darlaşması olarak da bilinir (Banguoğlu, 2015: 99).

yokaru >> yuğarı	9a/16
yorı- >> yürü-	52a/5

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BİÇİM BİLGİSİ (MORPHOLOGY)

Bir dildeki asıl ve bağılı biçim birimlerini, bunların kullanım yollarını, bağılı biçim birimlerinin anlam ve görevlerini, dilin üretme ve çekim özelliklerini ve biçimle ilgili öteki konuları inceleyen dil bilgisi dalına biçim bilgisi denir (Karaağaç, 2013: 191). Kelime kökleri ve gövdelerine gelerek yeni kelimeler üretmek için kullanılan yapım ekleri ile kelimelere geçici olarak eklenerek kelimeler arasında çeşitli anlam ilgisi kuran çekim ekleri biçim bilgisinin temel yapı taşlarıdır (Aydın, 2019: 63).

Vesîle-nâme incelemesinin bu bölümünde Gürer Gülsevin'in "Türkçede Sıradışı Ekler ve Eklerin Tasnif-Tanımlama Sorunu Üzerine" (Gülsevin, 2004: 1276) adlı bildirideki düzen dikkate alınmaya çalışılmıştır.

3.1. YAPIM EKLERİ

Ad ya da fiil kök ve gövdelerinden yeni ad ya da fiil gövdeleri yapan ekler yapım ekleridir. "Kelimenin sonuna bir ya da birden fazla ekin getirilmesiyle meydana gelmiş şekilleri teşkil etmektedir" (Arat, 1955: 398). "Kök ve gövdelerin ad kökleri, fiil kökleri, ad gövdeleri, fiil gövdeleri diye ikiye ayrı grup oluşturur; Türkçede kökler ile ekler arasındaki birleşme ölçüleri kurallı ve sistemli olduğu için adlara gelen ekler fiillere, fiillere gelen ekler adlara gelmez. Aralarında şekilce bazı benzerlikler görülse de bunlar görevce ayrı sınıflarda yer alan eklerdir" (Korkmaz, 2017a: 110). Türkçenin kelime hazinesi bakımından önemli bir yer teşkil eden bu ekler dörde ayrılır:

a) İsimden İsim Yapan Ekler

b) İsimden Fiil Yapan Ekler

c) Fiilden İsim Yapan Ekler

A. Fiilimsiler

a. Masterlar

b. Partisipler (Sıfat-Fiiler / ortaç)

c. Gerundiumlar (Zarf-Fiiller / ulaç)

B. Diğer Ekler

ç) Fiilden Fiil Yapan Ekler

A. Çatı Ekleri

B. Diğer Ekler

3.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

İsimlere veya isim soylu kök veya gövdelere gelerek yeni bir anlam oluşturacak biçimde ad türeten eklerdir (Karaağaç, 2019: 256). Bu yapım ekinin *Vesîle-nâme*'deki örnekleri şu şekildedir:

+(ş)Ar: Asıl sayı adlarından üleştirme sayıları yapar. Üleştirme zarfları ve üleştirme sıfatları olarak da ayrıldığı görüşleri belirtilen bu asıl sayı adı (Gürbüz, 2016: 195-209), *Vesîle-nâme*'de üleştirme sayı sıfatı olarak geçmektedir.

her şeyi <u>yedişer</u> (kat) halk eyledüm	12a/11
--	--------

+cI: İşi sıkça yapan, düşkünlük ve alışkanlık anlamı da verir (Karaağaç, 2019: 262).

tarîkat <u>cı</u> sı	12b/17
da' vâ <u>cı</u>	30b/10
yalān <u>cı</u>	36a/15

+cIK/+cUK: Getirildiği sözcüğe küçültme, sevgi, şevkat ve acıma anlamı katan ek (Şakar, 2018: 19-30), *Vesîle-nâme*'de küçültme ekidir. Bu ekin yuvarlak ünlülü örneğine *Vesîle-nâme*'de rastlanmamıştır.

oğlānc <u>ı</u> larıyla	18a/14
-------------------------	--------

azacık	48a/6
--------	-------

+dAş: Bu ek Türkçede eskiden beri kullanılmamıştır. Ancak kullanım alanı geniş değildir. Eşlik, ortaklık ve mensubiyet; bağlılık ifade eden isimler yapmaktır.

+dAş ekinin sıfat türettiğini belirten araştırmalar da vardır. Bunlardan Şemseddin Sami'nin Nev-Usûl Sarf-ı Türkî adlı eserinde “isimden müştak sıfatlar” başlığı altında yer vermiş (Hamit, 2009: 113) ve Zeynep Korkmaz da “Addan ‘ortaklık, beraberlik’ bildiren ad ve sıfatlar türeten ektir.” (Korkmaz, 2017a: 128) şeklinde belirtmiştir. Ayrıca Karaağaç da bu ekle türetilen isimlerin sıfat olabileceğini söylemiştir (Karaağaç, 2019: 270). Ancak bu düşünceyi destekleyecek görüş sayısı azdır. Bunun için burada +dAş eki isimden isim yapma eki olarak alınmıştır. Bu ekin yapısal olarak +da bulunma hal eki ve + eş sözcüğünden > +daş ekinin geldiği düşünülmektedir (Ekşioğlu, 2020: 854-874).

karın+daş > karadaşı	50a/13
yoldaş	28b/17

+ln/+Un: Zarf anlamı katan bir ek. Metinde bir örneğine rastlanmıştır.

birbirine yakın gelir	40b/2
-----------------------	-------

+(I)nci/+(Un)cu: Asıl sayılara gelerek sıra sayılar oluşturmuştur. Eski Türkçede +(x)nc sıra sayı ekinin önündeki yardımcı ünlü, dudak uyumuna bağlıdır (Gabain, 2003: 75). Eski Anadolu Türkçesinde Şahin'e göre devamlı düz ünlülü ekler arasında bulunduğu belirtilirken (Şahin, 2003: 40), Gülsevin yardımcı ünlüsünün dudak uyumuna bağlı olduğunu ifade eder (Gülsevin, 2020: 128). Osmanlı Türkçesinde XVIII. yüzyılda uyuma girmeye başlamıştır (Kartallıoğlu, 2011: 210). *Vesîle-nâme*'de yuvarlak şekli bulunmamaktadır.

ikinci	5a/12	yedinci	12a/15
üçüncü	5a/13	doğuzuncu	10a/13
dördüncü	5a/14		

+KI: Aitlik anlamı katmıştır. Ötümlü hali de tespit edilmiştir.

<u>sāğındaki</u> ervāḥdur	33a/15-16
<u>mağribdağı</u> ʿ Alīdür	22b/7
<u>maşrıkdığı</u> ben idüm	22b/7
<u>sāğındağı</u> şola geçer	33b/2

+IAyIn: Bu ek “gibi” edatının yerine kullanılmıştır. Zarf ve sıfat yapar.

Ergin, bu ek için, isimden fiil yapma eki olan -IA- ile -I ulaç ekinin birleşmesi ve daha sonra -n vasıta ekinin işlevini kaybedip bu birliğe katılmasıyla oluştuğunu -y-‘nin de yardımcı ses olduğunu belirtmiştir (Ergin, 2002: 173). Bu yapının eklerinden diğeri de /+IAyI/ (< +la +y +ı), /+IAyU/ (< +la +y+u) ya da n’li bir zarf-fiil şeklinde kaynaşmış olan /+IAyIn/ (< * +la+y+ı+n) ekidir (Argunşah, Sağol, 2012: 334; Korkmaz, 2011: 70, 71).

<u>sizcileyin</u> adem oğlānyım dirdi	42b/2
---------------------------------------	-------

+IU/+II: Esas fonksiyonu aslında sıfat olarak kullanılan vasıf isimleridir.

“Genellikle olan, bulunan anlamını karşılayan bu ek, sadece olumluluk eki olarak değerlendirilmemelidir” (Üstünova, 2002: 124). Genellikle adlardan sıfat ve zarf yapan, işlek vasıf isimleridir. *Vesīle-nâme*’de bulunan örneklerin hepsinde ek, yuvarlak ünlülü biçimde görülmektedir.

<u>mikdārlu</u> mikdārınca işmarlanmışdur	39b/13
bir arslān <u>şūretlü</u> oğlān <u>heybetlü</u> baña bir sile vurdı	17a/13
Resūlüñ ulu <u>sevgülü</u> yārenleridür	21a/1
ʿ azīm <u>nūrlu</u> yetmiş biñ yıl toğar	22b/2
<u>kānlu</u> ḥançer elinde dilediler	24a/5
yüzi <u>niķāblu</u> hicinle ve	24a/9
namāzı <u>vakitlü</u> vaktinde geçürmeye	47b/8
<u>şūbhelü</u> nesne yisem	9b/2

şoḥbeti üç <u>dürlü</u> olup	19a/1
eli ardına <u>baḡlu</u>	17a/8
her ḥâlde <u>gizlü</u> ve āşikāre ḥikāyet	29a/9
<u>kuvvetlü</u> kuvveti bittikçe	29b/10
<u>mertebelü</u> mertebesince āḫız iderlerdi	29b/11

+IIK / +IUK: Bu ekin başlıca işlevi isimlerden yer, âlet, topluluk isimleri, mücerret isimler ve sıfat yapmaktır (Ergin, 2002: 155). Türkçenin başlangıcından beri yaygın kullanılan yapım eklerindedir. İsim ve sıfatlara eklenerek soyut isim yapan bu ek, bazen zaman ve âlet isimleri de yapar (Şahin, 2003: 51).

mürīdlikleri	2b/1	şahlık	16a/2
görmeklik	14a/17	inanmaklık	14a/17
aralıkdağı	16a/14	seyyidlik	28a/3
ḥıyānatlık	19b/2	cennetlik	29a/1
cehennemliktür	29a/1	helâklik	33a/10
velilikden	36a/17	hışımlık	21b/16
mürşidlik	44a/11	birlik	50a/15
cebellik	52a/6	dünyâlık	23b/10
begligüñ	14a/6	ķarañulıķdur	31a/9-10
uyanıklık	35a/11	imāmlık	54a/12
‘irfānlık	49a/17	ķardāşlık	51b/4
açlıḡa	35a/10	sultānlıḡıñ	14a/7
fıkhlıķdur	54b/5	yaķınlıḡıla	14b/8

Alıntı kelimelerde damak uyumuna aykırı örnekler de bulunmaktadır.

aķcelik	52a/13	selāmetliḡıla	16b/17
---------	--------	---------------	--------

şālihlikdandır	53a/1	keşfilığı	35b/4
----------------	-------	-----------	-------

+mİş: On anlamına gelen bir ektir (Clouston, 2007: 191).

yetmiş yıl	8b/3
------------	------

+rA: Zarf yapan ektir. Türkçenin ilk zamanlarından beri kullanılan eklerden biri olan {+rA} eki (Alyılmaz, 1994: 62; Tekin, 2003: 115; Eraslan, 2012: 157, 158), kelimedeki kalıplaşmaya meyilli bir ek olduğu söylenebilir; çünkü iyelik ve durum ekli yapıların kalıplaşmasıyla oluşmuş olabileceği düşünülmüştür (Salan, 2017: 129-140).

Resūlden <u>soñra</u> mü'minler aşhāb-ı erba' aya dañı ayıtdılar	43a/15
ñak <u>üzere</u> emri idiciye	13b/12

+rAK: Eski ve Orta Türk lehçelerinde kullanılmayan ek, Eski Anadolu Türkçesi ve bugünkü Türk lehçelerinin bazılarında karşımıza çıkar (Eckmann, 1953: 49). Çokluk, fazlalık anlamı katan karşılaştırma ekidir. *Vesīle-nāme*'de bu eki alan sadece bir örnek bulunmaktadır.

kiçrek	18a/17
--------	--------

+sİz/+sUz: Bu ek bir şeyin bulunmadığını ifade eder. Bu ekle isimlerden hem sıfat hem isim olarak kullanılan vasıf isimleri yapar. Yokluk bildiren sıfatlar yapmaya yarayan işlek olan bu ek (Şahin, 2003: 51), metinde 11 tane düz şeklinin yanında az da olsa yuvarlak ünlülü şekilleri de bulunmaktadır.

<u>delilsiz</u> söz	2b/11	‘ <u>ilimsiz</u> ‘amelūñ	54b/7
<u>sebebsiz</u> nesne	45b/16	<u>mürşidsiz</u> kişide	14b/8
büdelā <u>meşrebsizdirler</u>	36a/11	<u>licāmsız</u> başda	46b/7
<u>namāzsız</u> ve <u>taqvāsız</u> perhiz	36b/4	<u>şübhesiz</u> loğma	48a/4

baña <u>bensüz</u> olmak yegdür	9b/7	<u>sensüz</u> Ĥağ Te' ālā	9b/7
---------------------------------	------	---------------------------	------

<u>şeyhsüz</u> h̄alvet itmiş	37b/16	<u>dilsüz</u> şeytān	38b/13
------------------------------	--------	----------------------	--------

+An: Eski Türkçede bağıllık, güçlendirme ve çokluk bildiren ek daha sonra bu özelliklerini yitirip kalıplaşmıştır (Korkmaz, 2017: 120, 121). Kategori eki olarak çokluk yapar. Kalıplaşmış iki örnekte görülür.

eren	2a/8
oğlan	17b/1

+cAk: İşlekliliği gittikçe azalan bu ek, sıfat ve zarf fonksiyonunda kelimeler üretir (Şahin, 2003: 50).

<u>emcek</u> emer kaçar	19a/11
-------------------------	--------

+te: “ir” kelimesinin üzerine gelerek yeni bir zaman ismi türetmiştir.

irte	23b/15
------	--------

+cIIAyIn: Zamirlerde kullanılır. “gibi” anlamı verir, onların benzetme şekillerini yapar (Karaağaç, 2019: 276).

sizcileyin	42b/2
------------	-------

+I: İşlek olmayan eklerdendir. Benzerlik ifade eder. Eski Türkçedeki -sıl ekinden çıkmıştır (2019: 277).

yaş+(ı)l>yaş(ı)l > yeşil (Gülensoy, 2018: 890, 891)	23a/6
---	-------

3.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler

+A-: İşlek olmayan bu ek, isimlerden olma veya yapma ifade eden fiiller yapar (Ergin, 2002: 181). Geçişli ve geçişsiz fiiller yapabilen bir ektir.

beñze-	4b/16	uğra-	32a/4
--------	-------	-------	-------

dile-	9b/13	ķapa-	8a/7
döşe-	13a/15	oyna-	29a/14

+DA-: Bazı tek heceli isim dışında ses yansımali türeten bu ek, geçişli ve geçişsiz fiiller oluşturur (Korkmaz, 2017a: 175).

iste- (iz+de-)	35a/11
alda- (al+da-)	15a/16

+I-: Bazı sıfatlardan olma ifade eden fiiller yapar. Geçişsiz fiiller yapar (Gülsevin, 2020: 130).

biri <u>eksil-</u>	38b/15
şerī ^c at ile <u>diril-</u>	46b/13

+IA-: Geçişli ve geçişsiz fiiller türeten işlek bir ektir. Hemen hemen bütün adların sonuna gelerek yapma ve olma bildirir (Karaağaç, 2019: 307).

bes(i)le-	23b/8	ķapla-	1b/3
söyle-	45a/4	ayırtla-	13a/13
işle-	14b/5	kefinle-	24b/10
gizle-	24a/2	añla-	26a/8
başla-	7b/12	yegle-	5a/16
bağla-	29b/14	yükle-	31a/2
bağışla-	35a/16	öñle-	18a/6

+ķ- / +k-: Sıfata gelerek geçişsiz fiil yapar (Şahin, 1993: 168).

ac+(i)ķ- (< aç+(i)ķ-)	35a/15
gözük- (< göz+(ü)k-)	15b/11

3.1.3. Fiilden İsim Yapan Ekler

Fiilden isim yapma ekleri fiil kök ve gövdelerinden isim yapmak için kullanılan eklerdir.

3.1.3.1. Fiilimsiler

“Fiilimsiler, fiil kök ve gövdelerinden belirli ekler türetilen; ancak, şahıs ekleri olarak çekime girmediği için yargı bildirmeyen bitmemiş fiil” (Korkmaz, 2017a: 104, 105) olarak tanımlanabilir. Dile anlatım gücü zenginliği ve kıvraklık sağlayan fiilimsiler, anlatılmak isteneni kısa yoldan anlatma olanağı sağlayan, yan cümleler kurabilen, bağlaçların yerine geçebilen dilbilgisel unsurlardır (Bayraktar, 2000: 3). Ad-fiil (matar), sıfat-fiil (partisip) ve zarf-fiil (gerindium)den oluşmaktadır. Osmanlı Türkçesiyle yazılmış eserlerde önemli bir yere sahip olan fiilimsilerin *Vesîle-nâme*'de de sıkça örneklerine rastlanmaktadır.

3.1.3.1.1. Ad-Fiil (Matar) Ekleri

-mA: Fiillere getirilen bu ek, cümle içerisinde isim olarak kullanılır. Bu ekin fonksiyonu iş isimleri yapmaktır. Ayrıca kalıcı isimler de yapar. Cümle ve söz içinde ad görevi yapan bu ek, bazen zarf ve sıfat olarak kullanılabilir (Karaağaç, 2019: 455).

bu ismi dört ol <u>ma</u> sınıñ sırrı	54b/13-14
nās yazduğı mañlūğ yaz <u>ma</u> sıyla	30a/16
işbātını Muñammede ve ‘Alīye yeti <u>ş</u> dür <u>me</u> ye tañlīd ile geymiş	4a/4
añlamaduğı yeri inkār eyle <u>me</u> ye rivāyet olunur	11a/9
gökden in <u>me</u> siyle kelām-ı kādīmlıgıla ğayr-ı mañlūğdur	30a/8-9

-İş / -Uş:

a. Fazla işlek olmayan matar ekidir. Fiilden hareket ve iş isimleri yapan bu ek, kalıplaşma yolu ile söz konusu özelliğini kaybedip, daha çok soyut kavram ifade eden bir takım nesne isimleri meydana getirir (Korkmaz, 2011: 55, 56). *Vesîle-nâme*'de bu matar eki kullanımıyla bulunmamaktadır.

b. *Vesîle-nâme*'de kalıcı isim olarak kullanılan tek bir örnekte görülmektedir.

ķarıř < ķar-ıř (Atalay, 2013: 265)

deve üzerinde y¼k bir ķarıř yuķarı	9a/16
------------------------------------	-------

-mAk:

a. B¼t¼n fiil k¼k ve g¼vdelerine getirilen bu ek Eski T¼rkçeden bu yana fiilden isim yapma eklerinin başında gelir. Fiil k¼k ve g¼vdeleri hareketleri karşılayan; şahıs, zaman, şekil gibi baēlanmak için kullanılır. Genellikle oē¼l eki alamazlar; isim takımlarının belirtileni olamazlar; isimlik g¼revleri az, fiillik g¼revleri çok olan kelimelerdir (Ediskun, 2017: 248).

tebd¼l olup ur¼c itmekd¼r	3b/9
baņa bens¼z olmak yegd¼r	9b/7
řeē elin tutmakdur	5a/4
postuņ b¼nyadı Hākķı bilmekd¼r	5a/15
almak ve ihtiyaşına oturmak ve m¼r¼d itmek cāiz degild¼r	5a/10-11
peyēamber aņılsa ayıtmak gerekd¼r	27a/11
fuķarā boynuna almak gerekd¼r	6a/14
erenler meydanına boyun virmekd¼r	6b/7
ħaķiķat dersin oķumak gerek	7b/2-3
z¼krullāha başlamak gerek	7b/12
ħaķķı bilmek niřānı ħalkdan kamakdur	8a/17
bu dilege irişmek muħāld¼r	9b/14
muħabbetu'llāha g¼n¼l baēlamakdur	10a/12
d¼ř¼nmek revā degild¼r	21b/1
řalavāt get¼r¼p durmak gerek	27a/13
baēiř ekişmek taķl¼dinde ķalmıřlardur	30a/4
g¼nāhı meni olunmişdur iřlemekd¼r	34a/17

yitdüğü yirden dem <u>urmak</u> gerekdür	44b/9
şeyiğ ħuzüruna iricek gey saşın <u>mak</u> gerekdür	44b/10
evvel sağ ayagun ad <u>mak</u> gerekdür	44b/14
ħālũñ mertebesine irmeyince ol ħällen <u>mak</u> revā degildür	49a/10
ħavfa'llāhdur işi münthehiyyānda yıķan <u>mak</u> dur	49b/17
şifat ile şifatlan <u>mak</u> gerekdür	51b/9-10
Ādeme secde eyle <u>mek</u> yoķdur	37b/10-11
dīn-i islāmdan yüz çevirse depele <u>mek</u> gerek	42b/12
derviş olan tarīķ gözle <u>mek</u> gerek	46b/2
ħaţānuñ başı dünyā[y]ı se <u>mek</u> dür	47a/4

b. Ekin oluşturduğı kalıcı isimler şu şekildedir:

ayağına baş <u>mak</u> geymedi	8b/14
sögüt keseler anuñ ağırı günde yime <u>mek</u> yiyeler	35b/13-14
yimegün koħusından alur	36a/3

-mAKLIK: -mAk ile aynı görevde işlek olmayan bir ektir.

işidüp bilmekligile inan <u>mak</u> lık	14a/16
taħķi[k]i görme <u>mek</u> lik	14a/17

3.1.3.1.2. Sıfat-fiil (Ortaç) Ekleri

-(y)An+: Geniş zaman anlamı veren işlek bir ektir (Şahin, 1993: 76).

ve ol ħalvetiler düķķanında olan cihāz-ı meşāyiğ	1b/14
meydana gelen t̄aliblere bezli idelüm	2a/16
bu kitāb-ı müsteţābi yazan ħaķir ve faķiri	3a/16-17
ķaçan bir şübhelü nesne	9b/1-2

ğayıbden vücūda getüren <u>h</u> ālīkuñ ‘ aşqına	10a/16
ayne’l-yaqınlıgıla bulun <u>an</u> dīn imān	14b/8
gözük <u>en</u> ‘ ālem	15b/11
şoĥbet viren <u>h</u> ākallısı şıfatlarıydı	17a/6
şāĥib-i kudret olmağ diley <u>en</u> kişi	37a/2
ol yolda ge <u>ç</u> en dervīşlerle	44a/4
şol yabanda a <u>ç</u> an şular	48a/5
bunda işiden gör <u>en</u> Allāh olur	50b/1

-mAz+: Olumsuzluk ifade eden bu ekin -ma-/-me- fiil yapma eki ile -z ekinden yapılmış bir partisip ekidir.

eger yaram <u>az</u> yoldaş ise	28b/14
ki görüñ <u>mez</u> ‘ ālimdür	33a/16

-dUk+ : Göktürk ve Uygur Türkçesi döneminde -dUk+ eki sıfat, isim ve az da olsa yüklem ismi görevi meydana getirmiş (Alyılmaz, 1994: 86-89; Gabain, 2003: 82; Eraslan, 2012: 361) ve genellikle iyelik eki almadan kullanılmıştır (Eraslan, 1980: 68). Karahanlı Türkçesi döneminde işlek olmayan bu ek, sıfat-fiil eki olarak kullanılmış ve sadece Divân u Lügati’t-Türk’te fiil çekim eki olarak da kullanılmıştır; ayrıca Göktürk, Uygur ve Karahanlı Türkçesi dönemlerinde yuvarlak ünlüdür (Salan, 2012: 2699). Görülen geçmiş zaman partisibidir (Koç, 1997: 395). Kendisinden sonra bir iyelik eki olarak kullanılan oldukça işlek bir ektir.

insān-ı kāmīl did <u>ük</u> leri ‘ ālemde	33a/2
temām baqıp incitmed <u>ük</u> lerinden sır budur	39a/15
şeyĥüñ nazārına mazĥar dü <u>ş</u> dügi fuqarā beyninde	6a/12
da‘ vet it <u>d</u> ügi yola girüñ	13b/11
her kişi qatına geld <u>ü</u> gi vaqıt	15b/9

Muhammed resūlu'llah didügi vâkit	16a/9
âdem oğlanlarına ʿâkılları irdügi yire dek	19a/8
bir sâʿ atde ol didügi kişi geldi	24b/11
irâdet getürdügi gönül	42a/1
kişi mertebesi yitdügi yirden dem urmağ	44b/8-9
añlamaduğı yeri inkâr eylemeye	11a/9
Allāhu Teʿālā seni yaratduğı vaķit ne gördüñ	22b/1
miʿ rāca çıķduğı vaķit girü geldimi	25b/8
ey ilāhüm ŧabduğum Allāh rahmet Muhammed üzerine	27a/9-10
Allāh ħarām kılduğı nesnelerdür	34b/1
ħalk ħaşır olduğı vaķit dağı	36a/9-10
ħalkdan kazandığı yaramaz fiʿiller	52b/14

-mİş+ : Öğrenilen geçmiş zaman ortağ ekidir. Bu ekin eskiden yalnızca düz şekilleri varken son zamanlarda yuvarlak şekilleri de görülmesine rağmen (Ergin, 2002: 335) metinde sadece dar-düz şekilleri bulunmaktadır.

şeyħine mutabaʿ at itmemiş kişiler	34b/6-7
ʿulemā-i zāhirin geçmiş eimmiyesinden añılsa	31b/8
şeyħe beyʿ at itmiş kişi	42b/14
eger geçmiş meşāyihüñ cānı	44a/14

Öğrenilen Geçmiş Zaman ortağ eki, ol- yardımcı fiili ile metinde kullanılmıştır

Muhammed ve ʿAliye yetişdürmüş ola	4a/9-10
bu sırra muħarrem olmiş ola	7a/1
kendü irâdetini fenā bulmuş ola	11a/5
emānete ħıyānatlık itmiş olurlar	19b/2

Allāh bilmiş ola	19b/14
beni bulmuş ola	34b/17-35a/1
nefsi bilmiş ola	54b/16

-AcAk+ : Gelecek zaman ortaç eki olan -AcAk+ eki, özellikle mahsusluk anlatımında, -AcAk ortaçlarının etkin tabanlardan yapılmış olanlarını da çoğu zaman edilen anlamda, başka bir deyimle edilen ortaç yerinde kullanılır (Banguoğlu, 2015: 426). Aslında Türk dilinde işlek bir ektir; ancak sadece *Vesīle-nâme*'de iki örnekte görülmektedir.

ya' ni incinecek nesnelər	19b/6
qabirde çürüyecek tenlerüñ	26a/11-12

3.1.3.1.3. Zarf-Fiil (Ulaç) Ekleri

Cümlede yüklem anlamını çeşitli yönlerden etkileyen ve fiilden belirli bazı eklerle yapılan, kişi ve zaman belirtmeden soyut bir hareket kavramı anlatan, bir esas fiilden sonra gelerek yardımcı fiillerle birleşik fiiller kuran ve zarf olarak fiilin anlamını, zaman ve yer bakımından tamamlayan kelime (Korkmaz, 2017b: 258) olarak tanımlanan gerundiumlar (belirteçler), Türkologlarca 'kişiyeye bağıdır' ya da 'kişiyeye bağı değildir' şeklinde gerundiumların kişi eki alıp almadığıyla ilgili iki farklı görüş sunmuşlardır. Zarf fiilin kişiyeye bağı olduğunu yani kişi eki aldığı savunun T. Nejat Gencan, Tahsin Banguoğlu ve Hatice Şahin gibi Türkologların yanı sıra gerundiumların kişi eki almadıklarını savunun Muharrem Ergin ve F. Kadri Timurtaş gibi Türkologlar da vardır.

Bize göre ise zarf fiiller, esas fiili niteleyen zarflaşmış fiil olması nedeniyle 'kişi eki alarak kişiyeye bağı olduğunu göstermektedir. Hatice Şahin hocanın da belirttiği gibi, eğer kişi ekli fiil türemesi esas fiilin zarfı olacak özellikleri taşıyorsa gerundium gereklerini taşıyor demektir (Şahin, 1993: 174).

Zarf fiiller şu başlıklarda örneklendirildi:

I. Hal Ulaçları

1. Müstakil Eklerle Yapılanlar

A. Asıl ulaç eki olanlar

II. Bağlama Ulaçları

III. Zaman Ulaçları

1. Müstakil Eklerle Yapılanlar

A. Asıl ulaç eki alanlar

B. Kalıplaşma Yoluyla Oluşan Ulaç Ekleri

2. Cümlelerin içindeki diğer unsurlarla birlikte fiillerin zarflaştığı kullanışlar

Hal Ulaçları

I. Müstakil Eklerle Yapılanlar

A. Asıl Ulaç Ekleri

-ken : Bazen kalınlık-incelik uyumuna aykırı olan bu ek, i- cevher fiilinin kullanıldığı veya açıkça yazılmadığı örnekleri de vardır. Eski Türkçede “erken”, muhtemelen “er-mez+ken”e benzeterek olumlu bir *er-ür+ken’den kısalmıştır (Tiken, 2004: 146).

Bāyezīd rahmetu’llāhi ‘aleyhi gider <u>iken</u> bir dervīşe buluşdı	34b/8-9
kim velīy <u>iken</u> ne kendü bile	39a/17

-(y)A: Durum anlamı katan zarf-fiil ekidir. *Vesīle-nâme*’de tasviri fiillerde karşılaşılmıştır.

aydabilürler	33b/7
gidürebildi	18a/7
setir oladur	23b/4
şeyhinün çatında ura durursañ	44b/16

-(y)I : Türkçede eskiden beri kullanılan bu ek, zamanla kullanım alanını daraltmış ve birleşik eylemlerde kullanılmaktadır (Karaağaç, 2019: 381).

‘ Alīyi öldürivir diyü	23b/10
------------------------	--------

B. Kalıplaşma Yoluyla Oluşan Ulaş Ekleri

-dUkçA: Eski Türkçede bulunmayan ek, Eski Anadolu Türkçesinde {-DUK} sıfat-fiil eki üzerine eşitlik eki {+CA} getirilmesiyle oluşmuştur (Timurtaş, 2019: 139; Gülsevin, 2020: 142). -dUk+ sıfat-fiil eki ile +cA eşitlik (equative) ekinin birleşmesinden meydana gelen -dUkçA zarf-fiil ekinin metinde sadece bir örneği bulunmaktadır.

tālibūñ mertebesi artdukkça şeyhūñ dañı artar	45a/9-10
---	----------

Bağlama Ulaşıları

-(y)Up: Bir zarf-fiilin bulunduğu zarf-fiilli parça (ZP) ile bağlı olduğu temel parça (TP) incelendiğinde, “-ArAk ve -p zarf-fiil ekleri kendi başlarına bir zaman ifade etmezler ve Johanson’un düşündüğü gibi görünüş yönünden (aspektüel) bir görev üstlenirler ancak zarf-fiillerle kurulan ZP ve TP arasında zaman yönünden olan ilişki yorumlanabilir” (Uğurlu, 1999: 1184). Bu alıntıdan hareketle, zarf-fiil ekli fiille aynı zamanda mı yoksa az sonra mı olduğunu anlamak için ulaş ekinin getirildiği fiilin sınır vurgulayan ve sınır vurgulamayan fiiller olduğu görüşü ileri sürülmüştür. Ayrıca ulama ulaşları (gerondif de liaison) yüklemi oldukları iç cümleyi basitçe baş cümlenin yüklemine bağlı kırlarlar. Meselâ, bağlayıp bırak-, gönderip yaptır- gibi örneklerde olduğu gibi başlı başına bu işleyişte canlı -Ip zarf-fiiller vardır. Bunlar iki kılışın birbiri ardınca veya aynı zamanda gerçekleştiğini gösterirler (Banguoğlu, 2015: 428, 429). Şahin’e göre ise, “-Ip ulacı tek başına bir zaman kavramı taşımamakla birlikte eklendiği fiil ve ardına aldığı fiillerle birlikte bir zaman sınırını vurgulamaktadır. Ayrıca, -Ip ulaş eki tasvir fiilleriyle kurulan birleşik yapılarda bağlayıcı ulaş eki görevini de üstlenmektedir. Bu yapılar ünlü ulaşlı tasviri fiil yapılarındaki kadar çeşitli tasvir anlamları taşımazlar. Çoğunlukla süreklilik zaman da umursamazlık, önemsemezlik fonksiyonuyla tezlik aktarırlar. Bunun yanında aynı fiillerle kurulan ünlü ulaşlı ve -Ip ulaşlı tasviri fiil yapıları her zaman birbirlerinin yerine kullanılamazlar. Bu durum dilimizdeki anlatım zenginliğine güzel bir örnektir ve

tasviri fiil yapılarında ikinci fiil gerçek anlamının dışında tasvir anlamının dışında tasvir anlamı yüklenirken bazı örneklerde ikinci fiil gerçek anlamını yapıya aktarır ve birinci fiil ikinci fiili anlam açısından çeşitlendirir. Bunun yanında süreklilik ve tezlik bildiren fiiller gerçek anlamlarından çok fazla uzaklaşmazlar. -İp ulaçlı ve ünlü ulaçlı yapılarda birden fazla olan süreklilik fiilleri birbirlerinin yerine kullanılamazlar. Son olarak da, -İp ulaçlı yapılar ortaya koyduğu bu durumlar nedeniyle karmaşık bir yapı sergilemektedir (Şahin, 2021: 141, 142).” İp- ulacı iki fiili birbirine bağlar. İlk fiilin yapılmasından hemen sonra ikinci fiilin yapıldığını veya yapılacağını anlatır. *Vesîle-nâme*’de bu ekin ünlüsü daima yuvarlaktır.

nefislerin yegleyüp otur	5a/16
boynuna birağup geydürmek	6a/4
cihāzuñ olmasından şorup ögrene	6a/7
şoḥbet-i ilāhī eyleyüp tururdu	8b/7
bir nesne şoḫup göster	13a/10
poğazın ayırtlayup tükürmeye	13a/13
infisād işidüp bilmekligile	14a/16
ṭā’ifeye temām baḫup incitmedüklerinden	39a/15
el bağlayup karşı durmak	44b/16
şıfatile şıfatlanup söyleye	45a/4

Görevi “ve” bağlacına en yakın olan zarf-fiil eki olan -Up’un metindeki örnekleri:

rūḥ-ı pāklarına yalvarup istimdād ṭaleb idelüm	2a/9
espāb-ı evliyādan alup ol meydana gelen ṭāliblere bezl idelüm	2a/15
fūḫarā bağçelerine girüp ḫaḫikat meyvelerinden yiyüp ve ma’ rifet güllerin derüp ḫalk-ı ‘āleme nişār idelüm	1b/13
cennetde bulunup müşāhedu’llah olan	36a/10

‘uzlet idüp evde kapanup halka karışmayup epsem oturmak	8a/7
ayağ üzre turup istikbâl idüp elin öpeler	13b/2-3

III. Zaman Ulaçları

A. Esasda Zarf-fiil Eki Olanlar

a. **-(y)IcAk**: Zaman anlamı katan işlek bir ulaç ekidir.

Bir fiilin yapılmasının zarf-fiil eki almış fiilin bitiminden sonra olacağını ifade eder. Yani ikinci fiili şarta bağlar. Bugün -DUktAn sonra ile çevrilebilecekler (Şahin, 1993: 179). *Vesîle-nâme*'de ekin sadece ince ve kalın ünlülü örnekleri vardır.

Mu' âviye ana varıcağ çok dünyalık virdi	23b/9-10
halfe olıcağ anlarunla çekişmedi	23b/1-2
anı işidiceğ aña hayır du' â eyledi	11a/14
şeyih huzûruna iriceğ gey saşınmak gerekdür	44b/10-11

b. **-(y)IncA**: Eski Türkçe *-GIn+çA > IncA* yapısından gelen ek (Gabain, 2003: 87), hem zarf-fiil eki olarak bugün zaman bildirmede kullanılır hem de *-incaya kadar* yapısıyla, sınırlı zaman bildirici olarak da kullanılır (Karaağaç, 2019: 383, 384). Bu zarf-fiil ekinde bir hareket durumu ifadesinden başka o hareket durumunun ortaya çıktığı ânı göstermek gibi bir zaman ifadesi de vardır.

her şahış söylemeyince bilmez	28b/8
nükabāya varınca tertibince değışeler	33b/3
veliyyete irmeyince kişi veli olmaz	39b/15
fā'idesi degmeyince ahiretde dahı hiç degmez	51a/13-14

3.1.3.2. Fiilden İsim Yapan Diğer Ekler

-(A)K: Eski Türkçedeki *-GAK* ekinden gelen (Gabain, 2003: 52), fiilleri geçişsiz yapan bir ektir. Fiil kök ve gövdelerinden isim ya da sıfat türetir (Deny, 2012: 493, 494).

gerek	53a/12
-------	--------

-I / -U: “Daha çok tek heceli geçişli ve geçişsiz fiillere gelen -I/-U eki çok işlek ve verimli bir ektir. Şekil yapısı bakımından aslında bir bağlantı ünlüsüdür. Eski Türkçede fiilden isim türeten -(I)g/-(U)g eki Güney-Batı Türk lehçelerine uzanan gelişme sürecinde eriyip kaybolunca fiilin son ses ünsüzü ile eki kaynaştıran -(I)/-(U) bağlantı ünlüleri -g ekinin yerini almış, böylece fiilden ad türeten bir ek niteliği kazanmıştır” (Korkmaz, 2017a: 153).

korğusundan	29a/5	ğuruya	35b/15
ğokusı	55a/8	ğapu	29a/15

-T+: Geçişli fiillere gelip isim yapar.

ögüt < ög+ü-t	9a/3
ayırt < adır-t	13a/13

-(I)k / -(U)k: Hem isim hem de sıfat yapan bu ekin genellikle ünlüsü yazılmaz. Hem geçişli hem geçişsiz fiillere gelen ekin (Şahin, 1993: 185) ünlüsü yazıldığında hem yuvarlak hem düz şekillidir.

artuğ	29b/7	büyüğü	1b/8
eksük	39a/7		

uyanıklık	35a/11	eksik	29b/7
-----------	--------	-------	-------

İkili Kullanım

eksük	39a/7	eksik	29b/7
-------	-------	-------	-------

-(I)m/-(U)m: Genellikle bir defada veya bir hamlede yapılan işleri gösterir (Şahin, 1993: 185).

durumını	33b/10
----------	--------

-(y)İcI: Ünlüleri düzdür. Bir eylemi sürekli yapan kişi ve nesnelere bildiren isim ve sıfatlar yapar. Bunun da fonksiyonunda çokluk, aşırılık, devamlılık vardır (Ergin, 2002: 191).

añlayıcıya	36b/10	idici	16a/5
alıcudur	49a/9		

-t: Yer adı yapmıştır.

ardından < ar-t	24a/16
-----------------	--------

3.1.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

Fiilden fiil yapan ekler, fiil kök ve gövdelerinden fiil türetmek için kullanılan eklerdir. Fiil gövdeleri ya isimden fiil ya da fiilden fiil türetme ekleriyle oluşturulmuş gövdelerdir.

3.1.4.1. Çatı Ekleri

“Yüklem, özne ve nesnenin anlam ilişkisi, çatı olarak bilinir. Türkçede, eylem kök veya gövdesinin, sözlük anlamında herhangi bir değişikliğe uğramadan fiilden fiil yapan belirli bazı eklerle genişleterek cümledeki özne ve varlık ile olan bağlantısında uğradığı durum değişikliği; eylemin anlam değişikliği göstermeyen, ancak özne ve nesneye hükmeden biçim değişikliğine çatı değişikliği denir” (Karaağaç, 2013: 241). Cümlede kişi ve öznedeki değişiklik meydana getiren bu ekler, fiilin anlamına etki etmez.

“{-t}, {-Dİr}, {-r}, {-İr}, {-Ar}, {-n}, {-l}, {-ş} eylem kök ve gövdesine getirilen ve çatı değişimini sağlayan bu ekler, özne-yüklem arasındaki ilişkileri düzenlerler. Genel olarak çatı ekleri olarak tanımlansalar da işlevlerine göre adlandırılırlar” (Üstünova, 2016: 26). Bu ekler, fiilin çatısının özneyi etkilemesi bakımından etken, edilgen, dönüşlü ve işteş; nesneyi etkilemesi bakımından ise geçişli, geçişsiz, ettirgen, oldurgan bakımından değiştirirler. Bu ekler, fiilin çatısının özneyi etkilemesi bakımından etken, edilgen, dönüşlü ve işteş; nesneyi etkilemesi bakımından ise geçişli, geçişsiz, ettirgen, oldurgan bakımından değiştirirler.

3.1.4.1.1. Geçişli/Geçişsiz-Ettirgenlik Ekleri

Gösterdiği oluş ve kılış yapana yönelen yani özneyi etkileyen ve nesne istemeyen fiiller geçişsizdir; ayrıca hareketin her zaman özne dışında bir varlığa yöneldiği, geçişli veya geçişsiz fiil kök ve gövdelerine belirli birtakım eklerden birinin ya da ikisinin üstüste getirilerek kurulan eylem de ettirgenliği belirtir. Fiilin ettirgen olabilmesi için, eklendikleri kök veya gövdenin geçişli olması gerekmektedir.

Geleneksel dil bilgisi tanımlarının yanında “eylemlerin geçişlilik-geçişsizlik özelliği, anlamsal açıdan bünyesinde etkileyici gücün olup olmamasına, bu gücü bir ögeye yükleyip yüklememesine bağlıdır. Biçimsel olarak yaklaşıldığında birincil nesne yani {-l}, {-Ø} ekleriyle ad işletimine giren bir ad / zamirin cümleye girip girmemesine göre adlandırılabilir.” (Üstünova, 2016: 14-15).

2. -dUr-: Geçişli ve geçişsiz fiillere gelen ettirgenlik eki, eskiden beri kullanılan ve çok işlek olan bir ektir (Karaağaç, 2013: 321). -dUr- eki Eski Türkçede (Gabain, 2003: 60) ve Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlüdür (Gülsevin, 2003: 72). Osmanlı Türkçesinde XVIII. yüzyılda dudak uyumu olan metinler görülmesine rağmen genelde yuvarlak ünlüdür, XIX. yüzyılda dudak uyumu daha fazla görülmüştür (Kartallıoğlu, 2011: 277). *Vesîle-nâme*'de bu ekin yuvarlak ünlülü örnekleri görülmektedir.

‘Alîye yeti <u>şdür</u> mekdür	2b/10
Ha <u>ş</u> ka ula <u>şdura</u> ol ‘azîzler	14a/6
Cüneyd ha <u>ş</u> retleri ay <u>dur</u>	9a/10
anuñ cānına terbiyyet kıla ma <u>ş</u> ūda iri <u>şdür</u> r	16b/5
anı mürîd[-i] ha <u>ş</u> îkiyye gey <u>dür</u> r	5b/2
melekesi içinden ha <u>ş</u> ret kıl <u>durur</u>	28b/6
‘Abdurrahmān İbn-i Ebū Bekir öldürdi	21a/15
Allāh muha <u>ş</u> betile <u>şoldura</u>	53b/5
ha <u>ş</u> kı az <u>durur</u> lar	39a/3

-(A)r-/(U)r-: Eski Türkçede ek; genellikle /u/, nadiren /a/, çok az da /ı/ ünlüsünü alır (Gabain, 2003: 60). Eski Anadolu Türkçesinde daima yuvarlak ünlüdür (Timurtaş, 2019: 117). Osmanlı Türkçesinde ekin yardımcı sesi 18. yüzyılda dudak uyumuna geçiş söz konusudur (Kartallıoğlu, 2011: 318). Geçişli tabanlara geldiğinde ettirgen, geçişsiz tabanlara geldiğinde geçişli yapar. Diğer geçişli ve ettirgen ekleri olan -(A)r- / -(U)r- eklerine *Vesîle-nâme*'de genellikle yuvarlak ünlülü olmak üzere düz-geiş ünlülü örnekleri vardır.

anuñ <u>toğurduğın</u> gördüm	22b/3
anı cahiliyyetden <u>qarañulukdan</u> çıkarur	30b/4
yenine elin geçüre	6a/2
Allāh için bitüre ve	53a/9
yitürdüğün Allāh için	53a/9

3.1.4.1.2. İşteşlik Ekleri

Bir işin birden fazla kişi ile birlikte ya da karşılıklı yapıldığını bildiren fiiller yapan eklerdir.

-(D)ş-/(U)ş-: a. Bazı durumlarda bir işin failin kendi kendisine yapıldığını gösterir.

kişi şuna <u>yitişür</u> ki	48a/17
halka <u>karışmayup</u> epsem otur	8a/7
<u>ilişdüm</u> küh-ı kâf ardından	17a/12

b. Fiilin karşılıklı olma durumuna örnekler:

bir dervîşe <u>buluşdı</u> selām virdi	34b/9
bunlaruñla <u>karşılaşmadı</u>	23a/17
anlarunla <u>çekişmedi</u>	23b/2
<u>söyleşmek</u> hâcet degildür	32a/10

c. Birlikte olma durumuna örnekler:

bu dilege <u>ir</u> şmek muhâldür	9b/14
-----------------------------------	-------

3.1.4.1.3. Edilgenlik Ekleri

Edilgen çatı, ‘yapan özne’nin ‘kestirelemeyen özne’ konumuna geçişidir ve eyleme getirilen edilgenlik eki aracılığıyla yüklem-özne ilişkilerinde değişiklik gerçekleştirilir” (Üstünova, 2016: 34). Edilgen çatıdaki fiiller işi yapan değil de işten etkilenen konumunda bir varlık taşıyan *pasif fiiller* ve işi yapan varlığın kim olduğunu bildirmeyen *meçhul fiiller* olmak üzere ifade gücü bakımından ikiye ayrılmıştır (Güneş, 1999: 181). Sadece özneye yönelen, yalnızca özneyi etkileyen eylemlerdir. Olma ve yapılma bildiren bütün eylemler, edilgen öznenin eylemleridir.

-(İ)l-/(U)l-: Asıl edilgenlik ekidir. Hem *I* hem de *U* ünlüleri ile kullanılabilir.

nice ki ör <u>ü</u> ldiyse öyle kalmışdur	4b/3
gözinden gön <u>l</u> ünden götür <u>ü</u> lse dağı	50b/11
Qur’ân kur <u>u</u> ldığı vakit	30b/1
tâcuñ kubbesinde yaz <u>ı</u> lmışdur	3b/13
eline kitâb vir <u>i</u> lmeye	20b/4
Resûl hâzreti rûhı yarad <u>ı</u> ldı	22a/4
bunlar añ <u>ı</u> lcağ	26b/7
mevc kes <u>i</u> lmez	45b/4

-(İ)n-: Yuvarlak ünlü veya *I* ile biten fiillere gelince, bu ek edilgenlik görevi üstlenebilmektedir. Ünlüsü *I* ya da *U* olabilir.

uğuvvet oğ <u>u</u> nağ harâmdur	50b/7
silsilesi beyân olu <u>u</u> ur	3b/1

3.1.4.1.4. Dönüşlülük Ekleri

Eylemi kendi kendine yapma veya olma ifade eden fiiller yapmaktır. Bir kendi kendine yapma veya olma; bir de kendisine yapma veya olma olmak üzere kendi kendine yapma veya olmanın iki cephesi vardır (Ergin, 2002: 202).

-(I)n-/(U)n-: Asıl dönüşlülük ekidir.

evde kapan <u>u</u> p halka karışmay <u>u</u> p	8a/7
hasır ardına gizlendi	24a/2
gözden tola <u>n</u> dı	24b/10
birisile bağla <u>n</u> u p qalmaya	29b/14
nās üzerine ulula <u>n</u> mağ için	30b/13
ehil katında söylen <u>u</u> r	33a/9
aña hikmet bağışla <u>n</u> ur	35a/16
Allāh şıfatıyla şıfatlanmağ gerekdür	37a/3
ol hāllenmağ revā degildür	49a/10-11
müntehiyyānda yıka <u>n</u> mağdur	49b/17
yüzi görün <u>u</u> r	50a/6
bir miqdār söylen <u>u</u> r	54b/13

3.1.4.1.5. Çatı Eklerinin Üst Üste Kullanılışı

İki Çatı Üstüste

-(I)ş-: (I)ş-dUr-

Muhammed ve ʿAliye yeti <u>ş</u> dürmiş	4a/10
mağşūda iri <u>ş</u> dürür	16b/5

3.1.4.2. Fiilden Fiil Yapan Diğer Ekler

-ele- : Süreklilik, sıklık (frequentative) birdiren bu ektir. Bir fiil belirli aralıklarla ve sık sık yapılır (Şahin, 1993: 194).

yüz çevirse depelemek gerek	42b/12
-----------------------------	--------

-y- : Eski Türkçe d > y devamı olan ek, kuvvetlendirme anlamı katmaktadır (Hacıeminoğlu, 2016: 39).

toy-	35a/17
çoy-	55a/7

-Ir- : Bu ek bazı örneklerde Eski Türkçedeki ettirgenlik eki işlevini yitirerek eklendiği kökle yeni bir anlam oluşturmuştur (Korkmaz, 2017a: 186).

segird-	11b/11
---------	--------

3.2. ÇEKİM EKLERİ

İsim veya fiil kök ya da gövdelerine gelip bağlı oldukları kelime gruplarına göre, kelimeler arasında çeşitli eklerle ilişkiler kurarlar. Eklendikleri kelimelerin anlamlarını değiştirmezler, diğer kelimelerle ilgi kurmasını sağlarlar.

3.2.1. İsim Çekim Ekleri

3.2.1.1. Çokluk Eki:

Adlarla ve zamirlerde aynı türden birden çok varlıkları anlatmak için; fiillerde, fiilin gösterdiği oluş ve kılışı yapanın çokluk olduğunu göstermek için kullanılan eklerdir.

a. +lAr: Eski Türkçeden beri en işlek çoğul ekidir. Bu ek ‘çokluk eki’+‘iyelik eki’+‘durum eki’ şeklinde kullanılır.

erenlere	2a/8	bunlardır	2b/4
yüzler	2a/8	yağaları	4b/8
gözleri	5b/15	yıldızlara	4b/13
kimseler	7a/6	anlar	5b/5
tonlar	7a/4	gicelerinde	7b/5

günlerinde	8a/4	kuşlar	10b/1
gökleri	12a/11	yerleri	12a/11
uluları	13a/4	kişiler	16b/2
yemekleri	26a/14	aldayalar	15a/16
eyüleri	28b/13	kanlar	17a/16
oğlanlarından	17b/1	işler	29a/8
şunlar	20a/3	kanadları	20a/10
aralara	21a/17	ataları	25a/3
yollar	41a/11	kullar	44b/12
kardeşleri	46b/17	şular	48a/5

a.a. Yabancı kökenli kelimeler çoğul olmasına rağmen çoğul ekini aldıkları görülmektedir.

kelimeleri	9a/7	aşhalar	18a/14
yürükleri	26b/9		

a.b. Yabancı kökenli kelimelere getirilen çokluk ekleri, Türkçede kullanıldığı şekliyle, genellikle kalınlık-incelik uyumuna uyarlar.

sözlerine	8a/6	mercânlar	2a/2
kalblerinde	8a/12	meta' larını	2a/4
kerâmetler	9a/7	libâslarından	2a/7
halvetiler	1b/10	bağcilerine	1b/12
meyvelerinden	1b/13	tâcları	4a/17
gülleri	1b/13	hırkalarında	4b/6
ba' zılar	7a/6	envâ' -i tuhfeler	2a/2
cemâllerine	2a/8	tâliblere	2a/16

mürīdlikleri	2b/1	‘azīzler	3a/17
kemerleri	4b/9	h̄areketleri	4b/16
senetleri	7b/9	h̄atırlardan	31a/13
h̄ālleri	12a/2	dostlarımızuñ	12a/1
h̄asīselere	15a/2	müslīmānları	14a/4
şoḥbetler	17a/5	‘āşıkaları	14a/5
dīvlere	18a/2	cinnilere	18a/3
dervīşler	19a/4	murādlarınca	14b/14
velilerdür	20b/17	maḳāmlardan	16a/14
cānlarına	16b/10	h̄āriciler	21b/15
göñüllerinden	23a/9	şıfatlarıydı	17a/6
bedenleri	25a/15	melekler	25b/15
‘āqılları	19a/8	‘ārifler	26a/4
malları	20b/12	tenlerüñ	26a/12
ṭā’ifeler	28a/16	mezheblerüñ	29b/6
müfessirler	30a/11	kelāmlar	32a/11
‘ilimler	30b/17	ba‘zılar	33b/6
peygamberler	31b/2	iḥtiyācları	33b/7
mü’minler	34b/5	abdallardur	36b/9
kāmiller	35a/3	münāfiḳlardur	37a/11
vesveseler	36b/6	kitāblarına	37a/13
küfürlerini	38a/11	h̄ātunlar	39a/5
şerleri	38a/13	bāṭınları	39a/13
zāhīrler	42b/11	maḥcublar	41a/8
zāyifleri	47b/10	murādaları	47a/1

a.c. Bu dizilişin istisnası olarak kalıplaşmış şekilde iyeliksiz gibi düşünülen ba' z+1 kelimesinin kullanışları görülür.

bunlar <u>ba' zılar</u> ifrādı dīvānelerdür	33b/6
---	-------

a.ç. isim+çokluk+iyelik+hal dizilişinde olanlar:

ḥaḳīqat <u>meyvelerinden</u> yiyüp	1b/13
daḥı <u>gönüllerinden</u> kin döktilerdi	23a/9
ednālar <u>ulularına</u> ve uluları <u>ednālarına</u> merḥamet ideler	13a/4

a.d. isim+çokluk+hal dizilişinde olanlar:

mürīdleri <u>yıldızlara</u> beñzer	4b/13
bu <u>kelimeleri</u> bilmese	5a/10
<u>tācları</u> ve <u>hırkaları</u> ve <u>rızaları</u> ḥarām olur	6a/8
aralıkdağı <u>makāmlardan</u> mahrūm ḳala	16a/14
gögi sā'ir <u>göklerden</u> ā' lā	12a/15
nice <u>yirlerde</u> bulunmadı	17a/4
bu <u>makāmlarda</u> sır çokdur	54b/12

a.e. İyelik Eklerinde

1. ve 2. kişinin çokluk hali bir örnekte +vüz ile diğer örneklerde ise +Uz ile yapılır. Çokluk eki 1. ve 2. kişi iyelik eklerinden sonra kullanılır.

bizim <u>aramuzda</u>	9a/10
ateş-i ' aşḳu'llāh <u>vücūdumuz</u> yaḳup	10a/14-15
<u>babamuzı</u> şol kişiye virdük	24b/14
<u>namāzıñuzı</u> girü siz ḳılasız	25a/6

oğlumuz kızımız malumuz gencümüz öz cānımız yoluña fidā itdük	43a/11-12
girü sözüümüz uḥvāna geldi	50b/10
zāhīr gözüñüzden ṭolınduk	25a/8

a.f. Zamirlerde Çokluk

Kişi zamirlerinde, artık tabanlaşmış olan z'li çoklukları görürüz: ben/biz; sen/siz gibi.

ben	22b/7	biz	15a/1
sen	10b/15	siz	11a/13

Diğer zamirlerin çokluğu isimlerde olduğu gibi +lAr eki ile yapılır.

anları	52a/2
bunlaruñ	7b/9
bunlaruñla	23a/17

+z: Arkaik çokluk eki olan +z, birkaç kelimedede kalıplaşmış olarak karşımıza çıkmaktadır.

biz	3a/16	siz	11a/12
-----	-------	-----	--------

+An: Bir diğer arkaik çokluk bildiren +An çokluk eki, kalıplaşmış bir kaç kelimedede görülür.

eren	6b/6	oğlan	17b/1
------	------	-------	-------

Vesīle-nāme'de zaten çokluk ekli olan bu kelimeler kalıplaştığı için tekrar +lAr çokluk ekini almıştır.

erenler	5a/6	oğlanlarından	17b/1
---------	------	---------------	-------

3.2.1.2. İyelik Ekleri

İsim işletme eklerinden biri olan bu ekler, adın karşıladığı nesnenin kime veya neye ait olduğunu bildiren, sahiplik gösteren ve adlar ile adlar arasında bağlantı kuran eklerdir. Dolayısıyla getirildikleri adların dışında fakat o adlara ait olan, o adların malı sayılan nesnelere şahıs olarak gösteren eklerdir (Korkmaz, 2017a: 276). Eski Anadolu Türkçesinde dudak uyumu tam gelişmemiştir (Gülsevin, 2020: 21). Ancak 18. yüzyıl Osmanlı Türkçesinde bu uyumun nispeten daha geliştiği görülür (Kartallıoğlu, 2011: 428-460). *Vesîle-nâme*'de uyuma giren örnekler bulunmaktadır.

	<u>TEKLİK</u>	<u>ÇOKLUK</u>
1. kişi	+(I)m/+(U)m	+(I)mIz/+(U)muz
2. kişi	+(U)ñ	+(I)ñIz/+(U)ñuz
3. kişi	+(s)I(n)	+lArI(n)

1. Teklik Kişi: +(I)m/+(U)m

Vesîle-nâme'de ekin düz ve yuvarlak ünlülü şekilleri yer almaktadır.

vaçtım	42b/4	bedenim	54a/12
çanağım	52a/13	göñlüme	34a/6
yelkenim	52b/8	boynum	18a/6

2. Teklik Kişi: +(U)ñ

Vesîle-nâme'de yalnızca yuvarlak ünlülü şekilleri vardır.

çarnuñ	35a/15	ç aqñluñ	37a/7
haqquñdur	41a/16	parmağñ	44b/17
şeyhüñ	5b/4	emālñ	10a/1
göñlüñi	21b/7	ümmetüñden	25b/2

3. Teklik Kişi: +(s)I(n)

Allāhın <u>korğusından</u> dünyā ve āhiret	29a/5
Allāh rızāsı için ola	47a/9

1. Çokluk Kişi: +(I)mUz/+(U)mUz

Vesīle-nāme'de bu ekin yardımcı ünlüsünün hem düz hem de yuvarlak şekilleri vardır.

katı <u>muz</u> da bir hācetüñ ola	34b/12
oğl <u>umuz</u> kız <u>ımız</u> mal <u>umuz</u> genc <u>ümüz</u> öz cān <u>ımız</u> yoluña fidā itdük	43a/11-12
birbirim <u>üz</u> yolundan dönmeye	43a/10
girü sözü <u>müz</u> uḥvāna geldi	50a/10
vücüd <u>umuz</u> yaqup	10a/15
ad <u>umuz</u> an daḥı tükür	38a/6
murād <u>umuz</u> budur	39a/5

2. Çokluk Kişi: +°ñIz/+°ñUz

malıñ <u>uz</u> telef ve oğluñ <u>uz</u> kızuñ <u>uz</u> esir olur	43a/6-7
zāhır gözüñ <u>üz</u> den tölündük	25a/8
sizüñ şeyhiñ <u>üz</u> dür	6b/14

Vesīle-nāme'de bu ek iki kelimedede düz şekillidir:

bunda haqkıñ <u>ız</u> olmaz	24a/6
mübārek bedeniñ <u>iz</u> çürümez mi	25b/4

3. Çokluk Kişi: +lArI(n)

ataları ^ç Alidür	25a/3
oğlan <u>larına</u> ayıtdı	26b/1
taḥkikinden haber <u>leri</u> yoqdur	30a/4

mürşidleri şeytan olmuşdur	37a/12
kāfirler kitāblarına uyarlar	37a/13

İyelik Eki Yığılması

Türk dilinde bazen 3. kişi iyelik eki almış kelimelerde bu ekin fonksiyonu kaybolur ve kelime kalıplaşarak taban haline gelir. Bu durumlarda kelimenin üstüne tekrar bir 3. teklik kişi iyelik eki geldiği görülür (Şahin, 1993: 119).

birisi > bir+i+si	4a/5
kimisi > kim+i+si	4a/7

3.2.1.3. Durum Ekleri

Adın cümle içinde bulunduğu dil bilgisi şekli; yalın ya da yükleme, yönelme, bulunma, ayrılma, vasıta ve eşitlik ekleri olarak genişletilmiştir. Türkçede işlek kullanılan işletme ekleridir. Bir cümlemin anlaşılabilir olması için, cümlede geçen durum ekinin gerçek fonksiyonuyla kullanılması gerekmektedir. Eğer bir cümlede geçen durum eklerinden biri gerçek fonksiyonu ile anlaşılamazsa, o cümleye verilen anlam da yanlış olur (Gülsevin, 2020: 25). Özellikle yazı dili cümleler halinde incelendiğinde durum eklerinin işlevini tespit etmek oldukça zordur. Bu çalışmada geçen durum ekleri ayrıntılı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

“Durum ekleri Fundamenta’da verilen sıraya (Nomative, Accuzative, Dative, Locative, Ablative, Instrumental, Equative) göre incelendi. Bütün durum ekleri bir isim ile bir fiil arasında ilişki kurmasına rağmen genitive eki yalnızca bir isimle başka bir isim arasında ilgi kurduğu için bu ek durum ekleri başlığı altında verilmedi. Genitive eki çok sınırlı alanlarda isimle fiil arasında bağlantı kurmuştur. Ancak bu tip örnekler incelendiğinde genitive ekinin isimle fiil arasında ilgi kurmadığını, bu kullanımların aslında bir tamlamanın kısaltılmış şekli olduğu görülebilir” (Şahin, 1993: 99).

3.2.1.3.1. Yalın Durum (Nomative)

I. ŞEKİLLERİ

A. Asıl Yalın Durum Şekiller

Eksiz

Yalın durum, bir çekim biçimi, ad durumlarının bir çeşididir. Türkçede yalın durum için herhangi bir ek yoktur. Ya da yalın durum, sıfır biçim birimle (soyut biçim birim) çekimlenmiştir (Üstünova, 2010: 101-109).

İyelikli kelimelerin şekli, genellikle yalın durum dışındaki durumların görevinde kullanılır.

a. Kök ve Tabanlarda

et <u>kān</u> ma ^ç nisi buna gider	22a/1
---	-------

II. KULLANILIŞLARI

A. Fonksiyonları

1. Fiilin faili durumundadır.

a. Kök ve tabanlarda

bir <u>kişi</u> ayıtdı	9a/14
<u>anlar</u> bilür	26a/4
<u>mürşidler</u> oldu	14a/9
<u>şeyih</u> cevāb virmiş	16b/2
<u>dīv</u> ^ç Alīyi gördi	18a/17

2. Eksiz İlgi eki Kullanılışı

<u>beden</u> karanlığından ya ^ç ni nefis-i emmāre zulmetinden kurtulup	11b/15
<u>peygamber</u> zamānı oldu	17b/17
<u>hurma</u> yaprağından parmağım gidürebildi	18a/7

hikāyet <u>dervīşler</u> içinde inşāf	22a/5
<u>kapu</u> önüne uğrardı	29a/15
<u>şahıs</u> kelāmından bilmişdür	32a/6
<u>şerī</u> at günāhı var	34a/16
<u>hakikat</u> günāhı var	34a/16
<u>dervīş</u> selāmın alduğından ğayrı	34b/9-10
bir <u>ağaç</u> dibinde bu ‘ahdi	43a/12

3.2.1.3.2. Belirtme Durumu (Accuzative)

I. Şekilleri

A. Asıl Belirtme Şekilleri

1. +(y)I

“Bu şekil Eski Türkçede isimlere gelen +(I)G ekinin devamıdır. Eski Anadolu Türkçesinde hem isimlere hem iyelik eki almış kelimelere hem de zamirlere gelebilen karakteristik accuzative eki budur.” (Şahin, 1993: 102) Eklendiği adı fiile nesne olarak bağlayan bu ek, cümle içinde fiilin etkilediği adı göstermekte ve eklendiği kelimeleri belirtili nesne yapmaktadır.

a. Kök ve tabanlarda

<u>bizi</u> ayırmayalardı	2a/10-11
güneş <u>dünyāyı</u> müşerref iderse	12b/1
Hağ Te‘ālā <u>yiryüzini</u> enbiyā ve evliyāsıyla müşerref kılar	12b/7
bir <u>şehri</u> müşerref kılmak	12b/9
ol <u>oğlānı</u> göricek	18a/12
Allāhu Te‘ālā <u>seni</u> yaratduğı vakit ne gördüñ didi	22b/1
<u>tābütü</u> açdılar	26b/3

<u>bunı</u> dağı hıç kimse meni ^ç itmez	32a/3
--	-------

b. İyelik eki almış kelimelerde

<u>gönlüni</u> götürdi	21b/13
<u>babamı</u> ve ^ç Aliyi ve beni seveler	23a/5
anlaruñ <u>küfürlerini</u> tekzib ideler	38a/11

2. +Ø

Vesile-nâme'de yalnızca iyelik ekleri üzerine getirilen bu ekin örnekleri görülmektedir:

1. kişide

ne <u>boynum</u> öñledibildi	18a/6
------------------------------	-------

2. kişide

<u>postuñ</u> döşeyüp	13a/15
-----------------------	--------

3. kişide

<u>hırkasun</u> burmaya	13a/11
dīvüñ <u>boynun</u> mübârek eliyle sığındı	18a/7-8
anuñ <u>toğurduğun</u> gördüm	22b/3
fażlun tevbenüñ ve bey ^ç atuñ <u>sırrun</u> bil ki	43a/2-3

II. KULLANILIşLARI

1. Cümlede “belirli nesne” görevini taşır.

a. Kök ve tabanlarda

dağı <u>kitābları</u> vardır	37b/12
------------------------------	--------

b. İyelik eki almış isimlerde

kendü <u>hālimi</u> haqdan ayruğa	9a/1
Bāyāzīd evvel <u>nefsini</u> üç talaq boşa	9b/16

3.2.1.3.3. Yönelme Durumu (Dative)

I. ŞEKİLLERİ

A. Asıl Yönelme Şekilleri

+(y)A

Fiile genellikle yönelme, yaklaşma göreviyle bağlanan durum ekidir. Eski Türkçedeki +KA eki Orta Türkçenin doğudaki şivelerinde +GA olmuş (Karaağaç, 2019: 338), Oğuzcada ise sızıcılışp yutulması sonucunda +(y)A şeklini almıştır. 3. şahıs iyelik eklerinden sonra zamir n'si ile gelir. İşaret zamirlerinde +ñA şeklinde de görülmektedir.

a. Kök ve tabanlarda

ol zamāndan bu <u>zamāna</u> gelince	2b/3
tācları 'arşa beñzer	4b/7
şeyhleri <u>yılduza</u> beñzer	4b/10
<u>aña</u> post virüp	5a/10
<u>şöhrete</u> ve <u>riyāya</u> düşüp	7a/6-7
şol <u>mertebe</u> ye irdi	8b/14
beni <u>tamūya</u> kırsan	10a/1
andan <u>pazara</u> gideni	13a/1
da' vet itdügi <u>yola</u> girün	13b/11
oğlanlarından <u>baña</u> böyle kıldılar	17b/1
<u>saña</u> dermān olursa	17b/5

<u>aña</u> dağı didüm	17b/7
‘ Alıyi <u>eve</u> getürdiler	24a/7
<u>deveye</u> yükletdi	24b/13
<u>mi’ rāca</u> çıķduđı vaķıt	25b/8
hem <u>yire</u> girdi	25b/10
girü <u>hutbeye</u> koydı	28a/15
<u>üzerine</u> kitāb yükledeler	31a/2
şāđındađı <u>sola</u> geķer	33b/2
söğüdi <u>güneşe</u> bırağalar	35b/14
<u>cennete</u> ve <u>cehenneme</u> ķābil degüllerdür	37b/1
<u>dervişlere</u> sülükundan mi’ rāc dağı hāşıl olur	40b/7
bir vaķıt <u>namāza</u> degin seyyāh olduđuñ dir	54a/5

b. İyelik eki almış isimlerde

şeyhüñ <u>nazarına</u> mazhar düşdüği	6a/17
<u>ağzıma</u> bırağdum	10a/6
Resülüñ <u>ķarşusına</u> huzür ile oturdı	22b/14
<u>ođlānlarına</u> ayıtdı	26b/1

II. KULLANILIŞLARI

1. Fiilin yönünü gösterir:

şeyhüñ <u>huzürına</u> gelürler	5b/5
kendü <u>maşlahatlarına</u> giderler	5b/6
<u>ayağına</u> düşüp	9a/17
kerāmet tācın <u>başına</u> ķodı	9b/9

izinsiz bir <u>yire</u> gitmeden	10b/8
selāmethıgıla <u>āhirete</u> göndere	16b/12
virseñ <u>boğāzına</u> turur	19a/12
güldiler <u>ayağına</u> döküldiler	25a/3
ol vaķit ki <u>mi^c rāca</u> çıķdı	25b/15
cümle bu degin <u>boynuma</u> şalarsın	41b/1
nice <u>mertebelere</u> irer	44a/9
loķma ki <u>öñüne</u> gelür	48b/2
bu <u>mertebe</u> ye irmedüñ	48b/3

2. Yönelme durum eki bazı durumlarda amaç bildirir ve “... için” anlamı verir. Özellikle -mAk üzerinde bu fonksiyonlar kullanılır.

ol hinde <u>göstermeye</u> terbiyyetle yetişdüre	16a/12
--	--------

3. “... +(y)A karşı” görevinde kullanılır.

a. Kök ve tabanlarda

her zamānda mevcüd <u>bunlara</u> artuķ eksük olmazlar	39a/7
<u>kendüye</u> ne haķaret olursa götüre	46a/9-10

b. İyelik eki almış isimlerde

<u>zīrā</u> ki <u>şeyhine</u> hicāb yoķdur	45a/5
şeyihlerüñ <u>esrārına</u> ve <u>hāllerine</u> ve <u>müşāhedelerine</u> ve <u>kerāmetlerine</u> ve <u>hicāzlarına</u> kimesne muţtali ^c olmaz	6b/17-7a/1

B. Yönelme Durumu (Dative) Şeklin Diğer Durum Ekleri Yerine Kullanılışı

1. Belirtme (Accuzative) Durumu Yerine Kullanılışı

aña da ^c vācı olup <u>cehenneme</u> yağar	30b/10
mağāmında cu ^c <u>açlığa</u> dirler	35a/9-10

2. Ayrılma (Ablative) Durum Yerine Kullanılışı

ikisi dağı sırdan taşıra <u>olana</u> fāş itsele	19b/1
küllü <u>mahlūka</u> anuñ taht-ı yedindedür	33a/6

3. Bulunma (Locative) Durumu Yerine Kullanılışı

virseñ <u>boğāzına</u> turur	19a/12
Resülün <u>karşısına</u> hużūr ile oturdı	22b/14
lākin kendü <u>ğayr-ı mahlūka</u> buña hilāf yoğdur	30a/17
bir derviş <u>katına</u> bir kāmīl velī añılsa	31b/12-13
namāz <u>soñuna</u> oğumak gerekdür	32b/4
Ĥüđānuñ <u>vücūduna</u> i' tiğādları yoğdur	37b/3

3.2.1.3.4. Bulunma Durumu (Lokative)

Ana işlevi bulunma ifade etmek olan +dA eki, yer, zaman, iş, devamlılık, süreç, amaç, mecaz gibi bildirme işlevleri de vardır (Ediskun, 2017: 111). Metinde bulunma durumu eki, bir örnek dışında, daima ötümlüdür.

I. ŞEKİLLERİ

A. Asıl Bulunma Durumu (Locative) Şekilleri

+dA

a. Kök ve tabanlarda

enbiyā evliyā <u>anda</u> gelüp	1b/5
<u>sadırda</u> oturmuş su'āl itdiler	1b/7

tāc kaçdur <u>bizde</u> cevāb derüz ki	4a/2
meşelā <u>yokaruda</u> zikir itdük	4a/10
didükleri <u>yirde</u> otur	5a/8
<u>evde</u> kapanup	8a/7
bu <u>zamānda</u> ‘uzlet zamānidur	8a/13-14
<u>kişide</u> göre haqqı	8b/16
<u>vakt-i seherde</u> bir kez	9a/12
‘ <u>Arabistānda</u> otuz yıl	9b/3
bu <u>yolda</u> kendüni yoğ bil	9b/14-15
dört <u>nesnede</u> buldum	10a/9
ol <u>makāmda</u> şeyih olan	12b/13-14
bu <u>aralıkda</u> söz çokdur	21a/16
dağı <u>uhuvvetde</u> anı qardāş idindi	21b/7
bir kişi <u>mağribde</u> ve bir kişi <u>maşriqda</u> çevgān ellerinde bir altun top ol urur	22b/4-5
<u>kabirde</u> çürüyecek tenlerüñ	26a/11-12
ol <u>arada</u> kapu önüne uğrardı	29a/14-15
hiç <u>kimsede</u> qarşu gelmeye	32a/12
qutub <u>aħiretde</u> gitse	33b/1
yedi <u>iklimde</u> ne olup	33b/13
<u>günde</u> bir pādem	35b/17
hūb <u>sūretde</u> şafā alurlar	51a/1
<u>hokkada</u> qokusu qalur	55a/8
şeyih tālibī meni‘ <u>harekette</u> görse	41b/15

b. İyelik eki almış isimlerde

şeyhün <u>hużūrında</u> gitmezler	5b/4
<u>kalblerinde</u> bir zerre imān	8a/12-13
bizim <u>aramuzda</u> Cebrā'il gibidür	9a/10
Bāyāzid benim <u>karnımda</u> idi	9b/1

II. KULLANILIŞLARI

1. Bulunma durumu eki bir yerde uzunca veya bir müddet kalmayı beklemeyi gösterir. Fiilin ilgilendirdiği yeri bildirir.

<u>düşinde</u> gördi	1b/4
tācuñ <u>kubbesinde</u> yazılmışdur	3b/12-13
tācuñ <u>ortasında</u> yazılmışdur	3b/13-14
tācuñ <u>eteginde</u> yazılmışdur	3b/14-15
tācuñ <u>içerüsünde</u> yazılmışdur	3b/15-16
otur didükleri <u>yirde</u> oturmağdur	5a/16-17
dā'im <u>hizmetinde</u> olurlar	5b/4
Ḥaqquñ yolunu dört <u>nesnede</u> buldum	10a/9
ve birinüñ <u>postunda</u> oturmaya	13a/6-7
Resülün sağ <u>yanında</u> kodılar	21a/6

2. Zaman bildiren isimlere gelerek zaman zarfı yapar.

<u>günde</u> bir pādem miğdārı	35b/17
<u>ayda</u> bir dāne pādem miğdārı	36a/1-2
bir <u>sā'atde</u> ol didügi kişi	24b/11

3. Bir bütünden bir parça alınırsa bütünü ifade eden kelime bulunma durumu ekini alır.

günde yetmiş kez nażar ider	45b/2-3
-----------------------------	---------

4. "... içinde" anlamında kullanılır.

<u>Kur'ānda</u> Allāhu Te'ālā aydurdı	31a/16-17
māni' olmaz <u>bunda</u> sır vardur	33a/8
<u>tarikatde</u> derviş çarnuñ toyurunca yemek harāmdur	35b/1
vaqit dahı <u>cennetde</u> bulunup	36a/10
dört uşul <u>anlarda</u> bulunmasa	36a/12
Haq <u>kitābında</u> secde Hüdāyadur	37b/11

5. Ortaç (sıfat-fiil) eklerinin üzerine geldiğinde -diğİndA, -(y)IncA anlamlarını verir.

şeyih <u>geldükde</u> ayak üzre tırup	13b/2
---------------------------------------	-------

B. Bulunma Durumu (Locative) Ekinin Diğer Durum Ekleri Yerine Kullanılışı

1. Yönelme Durumu (Dative) Yerine Kullanılışı

tācuñ <u>kubbesinde</u> yazılmışdur	3b/13
tācuñ <u>ortasında</u> yazılmışdur	3b/14
tācuñ <u>eteginde</u> yazılmışdur	3b/15
dört <u>bucağında</u> ne yazılmışdur	5a/3
<u>dünyāda</u> geldükden şoñra	9b/2
birinüñ <u>postunda</u> oturmaya	13a/6-7
şeyhüñ altı <u>yanında</u> otura	13a/16
tābütı <u>orada</u> gömdiler	26b/4
Allāh ile benüm <u>aramda</u> kimse girmez	42b/5

2. Ayrılma Durumu (Ablative) Yerine Kullanılışı

şeyhüñ <u>huzūrında</u> gitmezler	5b/4
-----------------------------------	------

şalavātuñ <u>āhīr</u> inde girü Muḥammede gelür	27a/14
ol <u>yolda</u> geçen dervişlerle	44a/4
namāzı vaktlü <u>vakt</u> inde geçürmeye	47b/8

3.2.1.3.5. Ayrılma Durumu (Ablative)

Eski Türkçede +dA eki uzaklaşma için de kullanılmıştır (Eraslan, 2012: 145; Gabain, 2003: 64). Ayrılma ekinin asıl fonksiyonu uzaklaşma olmasına rağmen, çıkma, yer, ayrılma, menşe, cins, terkip, başlama, sebep, vazgeçme vb. gibi daha pek çok ifadeleri de vardır (Ergin, 2002: 235). Metinde bu ek ötümlü olarak kullanılmıştır.

I. ŞEKİLLERİ

A. Asıl Ayrılma Durumu (Ablative) Şekilleri

+dAn

a. Kök ve tabanlarda

mürīd eline bir <u>yirden</u> virmezler	6a/16
<u>gökden</u> kitāb inse	17b/14
<u>tarīkatden</u> söyleye	19a/4-5
<u>cennetden</u> ab-ı ḥayāt getürdi	24b/4
ol <u>aradan</u> gitdi	24b/2
fenā <u>dünyādan</u> beḳā	25a/13
<u>mi' rācdan</u> şoñra hiç gölgesi yoğıdı	25b/9
bu <u>soydan</u> gele	27b/9
bu <u>kelāmlardan</u> fehim idemezler	30a/2-3
nifāk ile <u>dünyādan</u> gitse	30b/9
ol <u>kitābdan</u> oğıdı	31a/2
<u>kutubdan</u> ḥāriçdür	33b/5

bir <u>yılduzdan</u> keşfi olmuşdur	38a/1
bu <u>takvādan</u> kişi	48a/16
ḥaḳ <u>yoldan</u> irer	49a/1
ol <u>şüret</u> den	51a/6
rūḥ-ı cismānī <u>bedenden</u> çıkmaz	54b/2

b. İyelik eki almış isimlerde

Allāhıñ <u>korkusından</u> dünyā	29a/4-5
anuñ <u>günāhından</u> yetmiş ‘azāb olur	31a/12
birbirimiz <u>yolundan</u> dönmeye	43a/10

II. KULLANILIŞLARI

1. “Bir şeyin içerisinden, önünden, üstünden, civarından geçerek yapılan hareketin yeri veya bitiriliş noktası” belirtilirken ayrılma durumu (ablative) eki kullanılır.

melekesi <u>içinden</u> hareket kıldurur	28b/6
miḳdārı <u>ḥalkdan</u> su’āl itmek	47a/14-15
ol daḥı <u>yüzünden</u> niḳāb sıyurdılar	25a/2

2. Duyguya dayanan davranışları bildiren bazı fiillerde fiile sebep olan şey veya kişi ayrılma durum ekini alır.

bu <u>şafādan</u> maḥrūm olmak	7b/17
<u>ḥalkdan</u> kaçmaḳdur	10a/13
dīn ve <u>īmāndan</u> bī-ḥuzūr olmuşlardur	12a/5
<u>makāmlardan</u> maḥrūm ḳala	16a/14
<u>göñüllerinden</u> kin döḳdilerdi	23a/9-10
anuñ <u>göñlünden</u> onu unudsa	33a/9

<u>gönülden</u> yigreneler	38a/17
nefsün <u>zahmetinden</u> incüdürse	49a/7

3. Bir bütünden bir kısmı alınırsa bütünü ifade eden kelime ayrılma durumu (ablative) eki alır.

hâkikat <u>meyvelerinden</u> yiyüp	1b/13
hâvetiler <u>bölüğünden</u> bizi ayırmayalardı	2a/10
<u>mürîdlerinden</u> oldı	9a/17
bu <u>soydandur</u>	28a/10
<u>meşâyihden</u> biri	10b/13
gögi sâ'ir <u>göklerden</u> â' lâ	12a/15
ba' zı ' <u>alâmetlerinden</u> söyleyüz	15a/13
<u>içlerinden</u> biri eksilse	38b/15
<u>mübtedi'lerden</u> hâk şeyhe gelse	42b/17
<u>meleklerden</u> ' ilim ta' lim ide	54a/11

4. Bir şey hakkında anlamında kullanılır.

ba' zı ' <u>alâmetlerinden</u> söyleyüz	15a/13
<u>tarikatden</u> söyleye	19a/4-5
<u>mu' âmeletden</u> söyler	19a/5

5. “için, sebebiyle” anlamında kullanılır.

Yüsufün <u>fırakından</u> görmez oldı	5b/13
şeyh <u>sohbet-i hâkikatden</u> söyleye	19a/15
dağı <u>sırdan</u> Cebrâ'il müşkül hâl itdi	22b/7-8
selâmin <u>aldüğundan</u> gayrı Bâyezide iltifat kılmadı	34b/10

dervişlere <u>sülükundan</u> mi‘ rāc daḥı ḥāşıl olur	40b/7
dervişüñ <u>lokmasından</u> su‘āl itmişler	47b/14

6. Bazı edatlardan önce gelen kelimeler ayrılma durumu ekini alır.

<u>andan</u> berü gelmişdür	6a/11-12
<u>andan</u> soñra ayıtdı	6b/13
<u>geydükden</u> soñra mürīdün göñli gözi açılır	5b/17
şevvâlde <u>bayramdan</u> soñra altı gün oruc tusunlar	7a/14
<u>öldükden</u> soñra bedeniyle	18b/16
ol <u>zamāndan</u> berü ol şoy kesilmemiş	28a/15

B. Ayrılma Durumu (Ablative) Ekinin Diğer Durum Ekleri Yerine Kullanılışı

1. Yalın Durum (Nominative) Yerine Kullanılışı

murād <u>cehennemden</u> içündür	45b/10
----------------------------------	--------

2. Bulunma Durumu (Locative) Yerine Kullanılışı

kim <u>tarikatden</u> ve <u>hakikatden</u> ādem olalar	20a/3
Resülün <u>rūhından</u> peydā oldı	22a/1-2
peygamberün <u>didüğünden</u> murād budur	29b/10
isme tesmiye <u>olmasından</u> murād budur	39a/11
Ka‘ beye <u>varmağdan</u> murād cehennemden içündür	45b/9

3. Vasıta Durumu (Instrumental) Yerine Kullanılışı

Allāhın <u>korkusundan</u> dünyā ve āḥiret nazarı ‘ ināyeti anuñile olur	29a/4-5
--	---------

3.2.1.3.6. Vasıta Durumu (Instrumental)

I. ŞEKİLLERİ

A. Asıl Vasıta Durumu Şekilleri

Söz öbeklerinde ve cümlelerde eylemin bir varlığın aracılığı ile yapıldığını göstermek için ad, araç çekimine girer. Eşyadan, kişiye, zamandan mekâna her şey, araç olabilir ve bir eylemin gerçekleşme şartlarından biri olarak, eylemin araç niteleyicisi olabileceği durum çekimi, hem edatlı hem eklidir (Karaağaç, 2013: 146).

Eylemin hangi araçla işlendiğini, kiminle işlendiğini, nasıl ya da hangi şartlar altında işlendiğini ve ne zaman işlendiğini gösterir (Tekin, 2003: 116).

+(I)n: Kalıplaşmış kelimelerde kullanılmıştır.

tevbe virdüğü <u>vaktin</u> kıyâedanı müşâhedeye	16a/11
--	--------

+(y) (I) IA: Araç durumu eki +(I)n, kalıplaşmış örnekler dışında, kaybolmuş; yerini ‘ile’ edatından eklenen +(y)IIA biçimine bırakmıştır (Ercilasun, 2004: 459).

ya‘ ni <u>mürşidile ayne’l-yakınlığıla</u> bulunan dîn imân	14b/8
ki bilüp <u>takvâsıyla</u> ‘amel iderler	14b/13-14
haşrından saklaya <u>selâmetliğila</u> âhîrete göndere	16b/12
elüm arduma çevirdi <u>hurmâ yabrağıyla</u> iki baş parmağımı bağladı	17a/14-15
ehline <u>ulaşmağıla</u> kesb it	28b/10-11
<u>efsünile</u> gösterür	38a/3
baş <u>dilile</u> söyleşdi	40b/5
ten <u>ile</u> ve on rûh <u>ile</u> ammâ	41a/3
bâhtından <u>cezble</u> çeke	41b/9
her <u>cihetile</u> ulû’l-‘azzam ola	41b/11-12
bu <u>resmile</u> bey‘ atı pinhân itdiler	43b/7
i‘ tikâd-ı şahîh <u>ile</u> dünyâdan gitse	44a/3
didüğümüz <u>hâlile</u> giderse	44a/8

bu <u>vechile tertible</u> ‘ Alī rūḥuna buluşur	44b/6
şerī‘ at <u>sıfatile</u> şıfatlanup	45a/4
fi‘ l-işerī‘ at <u>ile</u> ‘ amel ide	46b/12
fetvā <u>ile</u> ḥelāl ola	48a/10
ol niyyet <u>ile</u> ol loḡma[y]ı ḥelāl ide	48b/7
kelime-i tevḥīd <u>ile</u> şerī‘ at ḡardāşı olur	50a/11
şehvet nazār <u>ile</u> baḡsa	50b/16
muḡabbet-i ilāhī <u>ile</u> ve ḡalkdan ḡazandıḡı	52b/13-14
nev‘ <u>ile</u> ḡuvveti yitirse	53b/14

NOT: Ayrıca ‘bile’ ve ‘birle’ edatları da *ile* yle aynı fonksiyonu taşır.

cümle ḡalkı <u>bile</u> ola	19a/2
kendü[y]i <u>bile</u> eyümidür	28b/11-12
şeyḡ-i kāmīl <u>bile</u> bula	41b/17
cümle ‘ ālem <u>bile</u> ḡayanur	52a/16
ḡarīḡīn temām <u>bile</u> şād şafādandur	53a/5

‘ ilim <u>birle</u> oḡmazsa	31a/7
-----------------------------	-------

II. KULLANILIŞLARI

1. Yapılan fiille kullanılan vasıta (instrumental) eki alır.

gel <u>senüñle</u> bābu uşüle girelüm	2a/12
Ebū ḡanīfe <u>ile</u> şoḡbet eyledi	8b/10
bir dervīşe <u>ismiyle</u> ḡaḡırmaya	13a/5
ḡahḡaha <u>ile</u> ḡülmeye	13a/12

Allāhu Te'ālā <u>korqusıyla</u> işleye	19b/8-9
<u>ulaşmağıla</u> kesb it	28b/11
didüğümüz <u>hālile</u> giderse	44a/8

2. Birliktelik gösterir.

cemā' at <u>ile</u> vaktinde kılop	7a/11
bāṭnım <u>ile</u> vaḥdāniyyet içinde uçdum	9b/11
Allāh <u>ile</u> anuñ arasında ḥicāb katı' ide	16a/8
senüñ <u>le</u> benüm aramda	21b/9
işini abdest <u>ile</u> ve zikīrle işleye	47b/7-8
tevḥīd <u>ile</u> şerī' at qardāşı olur	50a/11

3. Fiile sebep olan şey vasıta durumu ekidir.

taḳlīd <u>ile</u> geymiş	4a/4
işde iḥlās <u>ile</u> olmaqdur	10a/11
qahqaha <u>ile</u> gülmeye	13a/12
tertib <u>ile</u> ri'āyet ideler	13b/4-5
taḳvāsıyla 'amel iderler	14b/13
barmağıyla <u>işāret</u> kıldı	18b/9
Allāhu Te'ālā <u>korqusıyla</u> işleye	19b/8-9
ehline ulaşmağıla kesb it	28b/10-11

4. "... olarak" anlamı verir.

mü'min <u>kullarıyla</u> müzeyyīn kıldı	12b/5-6
ricāl-i ḡaybın <u>icāzetiyle</u> fuḳarā boynuna almak gerekdür	6a/14

5. Çeşitli zarfların yapımında kullanılır.

tevbe virdüğü <u>vaktin</u> kâyedanı müşâhedeye lâkin	16a/11
---	--------

B. Vasıta Durumu (Instrumental) Ekinin Diğer Durum Ekleri Yerine Kullanılışı

1. Yalın Durum ile Alternans Olarak Kullanılışı

tevbe virdüğü <u>vaktin</u> kâyedanı müşâhedeye lâkin	16a/11
---	--------

3.2.1.3.7. Eşitlik Durumu (Equative)

Benzerlik ekleri de denilebilen eşitlik durumu eki, eşitlik, gibilik, benzerlik fonksiyonları vardır (Ergin, 2002: 239). Ayrıca, ‘kadar, gibi, -e göre’ anlamlarında kullanılmıştır.

I. ŞEKİLLERİ

A. Eşitlik Durumu Şekilleri

+çA

a. Kök ve tabanlarda

sinsilesi şahîhçe ‘ Alîye ve Muhammede yıka	15b/14
---	--------

II. KULLANILIŞLARI

A. Fonksiyonları

1. “... kadar” anlamında kullanılır.

her kişi mertebesince birbirinden yoğarudur	13a/2
---	-------

2. “... olarak” anlamı verir.

dünyâ halkınca şıdıķ vardır	21a/4
-----------------------------	-------

3.2.1.3.8. Yön Gösterme Durumu Eki (Directive Suffix)

I. ŞEKİLLERİ

A. Yön Gösterme Durumu Şekilleri

+ArU, +rU, +rA yön ekleri; yönelme, ayrılma, bulunma durum eklerinin işlevlerine benzer bir işlevde kullanılır (Erdem, 2012: 630). Kalıplaşmış örneklerde karşımıza çıkmaktadır.

a. Kök ve tabanlarda

bir karşış <u>yukarı</u> kalkmış	9a/16
bundan <u>ilerü</u> yol yokdur	40b/15

II. KULLANILIŞLARI

A. Fonksiyonları

1. Durum eki alırlar.

ögrene <u>yokaruda</u> dinildiği gibi	6a/6
hağ <u>üzere</u> emri idiciye	13b/12

2. İyelik eki üzerine durum ekleri alır.

<u>içerüsinde</u> yazılmışdur	3b/16
-------------------------------	-------

Ekin dudak uyumuna uyan şekilleri de tespit edilmiştir.

bir karşış <u>yokarı</u> kalkmış	9a/16
----------------------------------	-------

3.2.1.4. İlgi (Genetive) Eki

+(n)Uñ: Eklendiği sözcüğe mensubiyet, ait olma anlamı katan ve bağ kurduğu isimle tamlama oluşturmaya yarayan ektir.

şahrānuñ ortasında	1b/2	ağacuñ dibinde	1b/4
meta ^ʿ larınuñ revāyişi	2a/4	meşāyihuñ cihāzı	2b/1
tācuñ ma ^ʿ nāsı	2b/8	devenüñ büyügi	1b/7
postuñ başı	5a/4	şeyhüñ huzūrında	5b/4
hırkanıñ yenine	6a/1	mürīdüñ gönli	5b/17
ramazānuñ āhīrinde	7a/13	dīvüñ boynu	18b/7
fuḫarāsınuñ şānına	8a/1	anuñ riyāzātı	9a/7
kişinüñ vilāyetin	20a/10	halkuñ gücin	39a/12
^ʿ ilmüñ şehri ve ḫapusu	21b/6	eşyānuñ gönlünü	12a/12
oğlānuñ elinden	18b/2	hāḫkuñ liḫāsın	16b/3
yilüñ rücū ^ʿ ı	35b/6	nūruñ gölgesi	26a/5
ḫorḫānuñ ^ʿ alāmeti	29a/8	nefsüñ zaḫmetinden	49a/7
ḫuḫbınuñ nazarı	32b/5	maḫlūḫātuñ ḫayātına	33a/4
dünyānuñ durumını	33b/10	ḫaḫānuñ başı	47a/3
insānuñ terkibi	35b/2	īmānınuñ şu ^ʿ lesi	36b/14

3.2.2. Fiil Çekimi

Fiil çekimi ekleri fiil kök ve gövdelerindeki hareketleri kişi ve nesnelere bağlamak, anlam ilişkileri kurmak için başvurulan eklerdir.

Fiil çekiminde, bir fiil köküne sırasıyla, görünüş, zaman-kip, kişi ve çokluk ekleri gelir. Emir kipinin teklik ikinci kişisi dışındaki tüm durumlarda fiiller ancak belli ekleri alarak cümle içinde bulunabilirler; fakat emir kipi ek almaz; fiil kök ya da gövdesiyle yapılıdır (Demir, Yılmaz, 2003: 187). Fiil çekimini ve bu çekimde kullanılan eklerin yazılı bir metinde işlemekteki zorluklardan biri de özellikle vurgu ve tonlamanın eklere fonksiyon yüklemeye son derece etkili oluşudur.

Vesile-nâme'de fiillerin çekimi 'basit' ve 'birleşik' çekim olarak incelenmiştir.

3.2.2.1. Basit Çekim

Bildirme veya tasarlama kiplerinden sadece birinin olduğu fiil çekimidir.

3.2.2.1.1. Bildirme Kipleri

Gerçekleşmiş, gerçekleşen ve gerçekleşeceğini düşündüğümüz iş, olay ve durumları anlatabilmek için kullanılan kiplerdir.

3.2.2.1.1.1. Bilinen Geçmiş Zaman

Geçmiş zamanda hareketi gerçekleştiren kişi tarafından onun bilgisi ve bilinci dahilinde yapılmış fiillerde kullanılır.

-dI+, -dU+

teklik

çokluk

1. kişi

-dIm, -dUm

-dUk

2. kişi

-dIn, -dUñ

-dİñIz, dUñUz

3. kişi

-dI

-lArdI

1. Teklik kişi: -dIm, -dUm

ben <u>ayıtdım</u>	9b/7
ad <u>yırdım</u>	12a/9
cemī ^c <u>eyledim</u>	12a/10
şeyātınları racīm itmekiçün <u>kıldım</u>	12b/4
kūh-ı kâf ardından <u>diledim</u>	17a/12
peygamberiñ bedeni yire <u>girdimi girmedimi</u>	25b/7

halkdan kaçmağıla <u>buldum</u>	8a/16
---------------------------------	-------

kendü hālimi haḳdan ayruġa <u>dimedüm</u>	9a/1
‘ilmi ve ‘ameli <u>kodum</u>	9b/6
vaḥdāniyyet içinde <u>uĉdum</u>	9b/11
baḥrında <u>taldum</u>	9b/11-12
andan ōñra Bāyāzīd <u>oldum</u>	9b/12
men <u>ayıtdum</u>	9b/13
aġzıma <u>bırakdum</u>	10a/6
‘Oŝmāndur daḥı <u>nazar itdüm</u>	12a/1
yedişer ḥalḳ <u>eyledüm</u>	12a/11
ādem oġlānın fa <u>kabdum ilişdüm</u>	17a/11-12
nitekim kuvvet <u>kıldum</u>	17a/15
Ādem peyġambere <u>geldüm ayıtdum</u>	17a/17
aña hālimi <u>bildürdüm</u>	17b/16
Allāha <u>ısmarladum</u>	23a/13
resme gitdüġün <u>bilmedüm</u>	34a/11
ḥalvete <u>vardum</u>	51b/17

2. Tekil kişi: -dIn, -dUñ

bu devlete neyle <u>iriŝdün</u>	8a/15
bu mertebe[y]i neyle <u>bulduñ</u>	8b/17
aġır yük <u>urduñ</u>	9a/15
sen mi <u>itdün</u>	18b/4
‘Alīye benden ziyāde ‘izzet <u>itdün</u>	22a/12
Allāhu Te‘ālā seni yaratduġı vaḳit ne <u>gördün</u>	22b/1
daḥı ne <u>gördün</u>	22b/4

ḥadīsiyle <u>ölmedüñ</u>	25a/9
külli nūr kıilup <u>durdın</u>	26a/2
āyetile <u>aldun</u>	25a/7
Allāhı nice <u>bildün</u>	37a/9
bu mertebeye <u>irmedüñ</u>	48b/3

3. Tekil kişi: -dİ

bu ağacuñ dibinde <u>yatdı</u>	1b/4
gözlerin[i] açdı sebep bu <u>oldı</u>	5b/12
andan soñra <u>ayıtdı</u>	6b/13
elin öpüñ <u>buyurđı</u>	6b/15
muḳallid <u>çoğaldı</u>	8a/6
meşāyihüñ sözlerine i' tibār <u>kalmadı</u>	8a/6
yetmiş yıl yire taḥāretsiz <u>başmadı</u>	8b/3
içinde nāzīri <u>yoğıdı</u>	8b/6
şoḫbet-i ilāhī eyleyüp tıururđı ol <u>ayıtdı</u>	8b/7
küdūrāt-i beşeriyyetden <u>kurtardı</u>	9b/9
birbirinden ā' lā <u>yaratdı</u>	12a/13-14
şeyḫe <u>ulaşdı</u>	16b/4
terbiyyete baḫan <u>oldı</u>	16b/4
baña bir sile <u>yurđı</u>	17a/13
Dāvud zamānına <u>saldı</u>	17b/17
ol daḫı <u>çalışdı</u>	18a/6
Resūle sığındı <u>ayıtdı</u>	18b/2
anlarunla <u>çekişmedi</u>	23b/2

Mu' āviye ile mücādeye <u>itdi</u>	23b/3
dünyālık <u>virdi</u>	23b/10
saña varayın <u>didi</u>	23b/14
ya' ni <u>öldi</u>	24b/10
Yezīd ya' ni şevket <u>döndi</u>	28a/10-11
senüñ göñlüme bu <u>düşdi</u>	34a/8
şeyih ' alāmetinden <u>bildi</u>	38a/5
baş göz ile <u>hakkı gördi</u>	40b/4
Resül hāzreti <u>bilmedi</u>	45a/13
bir hefte mühlet <u>diledi</u>	51b/12

1. Çokluk Eki: -dUk

yoğaruda <u>zikir itdük</u>	4a/10
yılduzlar ile <u>bezedük</u>	12b/3
alduk postun hāsīselere <u>atduk</u>	15a/2
mağsūdı bulduk ya' ni taqvasıyla ' <u>amel itdük</u>	15a/3
tālib-i dünyāya <u>koduk</u>	15a/4
babamuzı şol kişiye <u>virdük</u>	24b/14
zāhīr gözüñüzden <u>tolınduk</u>	25a/8
qabül itmedük <u>ayıtduk</u>	41a/15
aña lāyık degülüz <u>didük</u>	41a/15
cānımız yoluña <u>fidā itdük</u>	43a/12

2. Çokluk Kişi: Bilinen geçmiş zamanın 2. çokluk kişi eki alan bir örnek metinde rastlanılmamıştır.

3. Çokluk Kişi: -lArdI

h�lvetiler b�l�g�nden bizi <u>ayırmayalardı</u>	2a/10-11
anı�c�n H�f� <u>dirlerdi</u>	8b/14
g�n�llerinden kin <u>d�kdilerdi</u>	23a/9-10
d�rt d�rl� a�nları <u>aydurlardı</u>	29b/9
mertebel� mertebesince a�hız <u>iderlerdi</u>	29b/11

Olumsuz biçimleri -mA eki kullanılarak yapılır.

me�ayih�n s�zlerine i' tib�r <u>kalmadı</u>	8a/6
yetmiş yıl yire ta�h�retsiz <u>başmadı</u>	8b/3
asla ayağına <u>başmak geymedi</u>	8b/14
nefsi biry�n istedi <u>virmedi</u>	8b/17
hil�feti <u>kab�l eylemedi</u>	10a/4
�izmetinde ta�sir <u>itmedi</u>	11a/10
m�rŐide <u>ulaşmadı</u>	16b/3
gice nice yirlerde <u>bulunmadı</u>	17a/4
d�ne aŐik�re <u>olmadı</u>	21a/7
nik�hda F�t�ma <u>iz�n virmedi</u>	23a/3
bunlaru�la <u>karşılaşmadı</u>	23a/17
bey' ata <u>varmadı</u>	23b/1
anlarunla <u>�ekiŐmedi</u>	23b/2
' Al�yi �ld�rmege <u>kıyamadı</u>	23b/11
' Al� nam�zı <u>bozmadı</u>	23b/17
' Al� <u>komadı</u>	24a/6
bıraŐmađa <u>kıyamadı</u>	24a/14
Mülcem <u>kab�l kılmadı</u>	24b/6

dili söylemedi	24b/15
Cebrā'il sidreden ilerü geçmedi	40b/14
ol dağı almadı	41a/17

a. Öğrenilen Geçmiş Zamanın Hikayesi

-mİşdI, -mİşdU

bir giçe şavma' amda hāl vāt[e] oturmuşdum	34a/1
nāzil olmuşdı	40a/7
şunu kim unutmuşdum	52a/1

b. Bilinen Geçmiş Zamanın Şartı

-dI(y)sA

nice ki örüldiyse	4a/3
-------------------	------

3.2.2.1.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman

Hareketin, eylemin geçmiş zamanda yapılan bir fiilin başkası tarafından nakledildiği, bizzat görülmediği zamanlar kullanılır. Daha önce meydana gelen bir fiilin sonradan farkedilmesi veya görülmesi durumunda da zaman zaman kullanılmaktadır.

-mİş

teklik

çokluk

1. kişi

-mİşIm

-mİşIz

2. kişi

-mİşsIn

-mİşsInIz

3. kişi

-mİş

-mİşlAr

Ünlüsü daima düzdür.

1. **Teklik Kişi:** *Vesīle-nâme*'de örneğine rastlanılmamıştır.

2. **Teklik Kişi:** *Vesīle-nâme'* de örneğine rastlanılmamıştır.

3. **Teklik Kişi:** -mİş

bir ʿ azīm ağaç <u>bitmiş</u>	1b/2
vesellem şadırda <u>oturmuş</u>	1b/7
bu sırra muharrem <u>olmuş</u>	7a/1
bir qarış yukarı <u>kalkmış</u>	9a/16
kendü irātetini fenā <u>bulmuş</u>	11a/5
ola taşarrıfı aña <u>ısmarlanmış</u>	15b/12
mağşūda irişdürür <u>dimiş</u>	16b/5-6
Allāh <u>bilmiş</u>	19b/14
Allāh <u>görmüş</u>	19b/14
ol kulum beni <u>bulmuş</u>	34b/16-35a/1
kendüden şeyhsüz <u>halvet itmiş</u>	37b/16
keşf-i muğāyib <u>olmuş</u>	37b/16-17
mü'miniken müslimān <u>olmuş</u>	43a/1

1. **Çokluk Kişi:** *Vesīle-nâme'* de örneğine rastlanılmamıştır.

2. **Çokluk Kişi:** *Vesīle-nâme'* de örneğine rastlanılmamıştır.

3. **Çokluk Kişi:** -mİşlar

meşāyihe münkir olmak cā'iz <u>görmemişler</u>	7b/11
ba' z-ı kibār <u>buyurmuşlar</u>	11b/4
ehl-i bid' at <u>olmuşlar</u>	12a/3
riyāzet ve mücāhede <u>çekmişler</u>	26a/13
dağı efrad <u>dimişler</u>	33b/5

ba' zılar <u>teveccih itmişler</u>	52b/5
------------------------------------	-------

Anlatılan Geçmiş Zamanın Belirsizlik Durumu

Türkiye Türkçesinde -mİştIr eki ile karşılanan bu fonksiyon, fiilin zamanını değiştirmez. Bu eki alan fiilde iki ayrı ihtimal ortaya çıkar. Bunların ilki fiilin ilgili zaman içinde kesin olarak gerçekleştiğini ifade edebilir, ikincisi de hareketin belki gerçekleşmiş olabileceğini ifade eder (Şahin, 1993: 125).

3. Teklik Kişi: -mİş+dUr

öyle <u>olmuşdur</u>	2b/2
tācuñ <u>ķubbesinde yazılmışdur</u>	3b/12-13
tācuñ ortasında <u>yazılmışdur</u>	3b/13-14
tācuñ eteginde <u>yazılmışdur</u>	3b/14-15
tācuñ içerüsünde <u>yazılmışdur</u>	3b/15-16
öröldiyse öyle <u>kalmışdur</u>	4b/3
icāzetiyle andan berü <u>gelmişdür</u>	6a/11-12
peygamberimiz şalla'llāhu 'aleyhi <u>buyurmuşdur</u>	7b/1
bunlaruñ senetleri <u>olmuşdur</u>	7b/9
ķāzret-i Kevneyn na' t <u>okumışdur</u>	7b/14
semā' -ı şafāya <u>kalkmışdur</u>	7b/14
<u>buyurmuşdur</u>	11b/7
ulū'l-emri begleri <u>tutmuşdur</u>	13b/13
Resūl ķāzreti <u>buyurmuşdur</u>	14a/11
mürşidleri şeytān <u>olmuşdur</u>	20a/5
resūu'la'llah bunu <u>dimişdür</u>	20a/14
Ħāķ Te' āla <u>va' de itmişdür</u>	25b/5

mücāze yire <u>girmiştir</u>	26a/3
her şahış kelāmından <u>bilmiştir</u>	32a/6
taşarruf aña <u>ısmarlanmıştır</u>	33a/5
Allāhu Te‘ālā <u>harām kılmıştır</u>	34b/4-5
beni <u>bulmuştur</u>	34b/17
pādem miqdārı nesneye <u>yetiştirmiştir</u>	36a/2
ḥaḳıḳati nefsi murādına <u>getirmiştir</u>	36b/2
Allāha anuñ bir ‘ameli <u>yaramıştır</u>	39b/6
mertebesin kendüye <u>bildürmemiştir</u>	39b/7
vilāyetin ḥalk <u>görmemiştir</u>	39b/10
eline <u>virilmemiştir</u>	39b/11
mecāzı kul sebeb <u>duymuştur</u>	51a/10-11
bu bende[y]i sebeb <u>düşürmüştür</u>	51b/3-4
cümle ‘ālem saña <u>uymuştur</u>	52a/14-15

3. Çokluk Kişi: -mİş+IAdUr

ızlāl yola <u>gitmişlerdür</u>	20a/4-5
tenlerine <u>nūrāni kılmışlardur</u>	26a/14
Allāhı <u>unutmuşlardur</u>	29a/7
şunlar hidāyet <u>bulmuşlardur</u>	29b/17
ma‘niden karar <u>toymuşlardur</u>	29b/17-30a/1
kim cehliyyetde <u>kalmışlardur</u>	30a/2

Not: Anlatılan geçmiş zamanın +dUr eki alması durumunda fiilin yapılmasındaki ‘rivayet’ ortadan kalkar. Yani fiilin işlenişi bir başkası tarafından anlatılmaz. Her iki zaman boyutundaki ‘belirsiz’ durum ortaya çıkar. Bu nedenle bilinen geçmiş zaman eki -d+’nin üzerine +dUr ekinin gelmesi mümkün değildir (1993: 126).

Anlatılan Geçmiş Zamanın Hikâyesi

1. Teklik Kişi: -mİşdIm

bir giçe şavma ^ç amda hāl vāt[e] <u>oturmuşdum</u>	34a/1
şunu kim <u>unutmuşdum</u>	52a/1

3. Teklik Kişi: -mİşdl

^ç Alī <u>beslemişdi</u>	23b/8
Muhammed Muştafāya şalla'llāhu ^ç aleyhi ve sellem ve ālihī nāzil <u>olmuşdı</u>	40a/6-7

Olumsuz Biçimler: -mA eki kullanılarak yapılmıştır.

münkir olmak cā'iz <u>görmemişler</u>	7b/11
ol şoy <u>kesilmemişdür</u>	28a/15-16
şeyhine mutaba ^ç at <u>itmemiş</u>	34b/6
mertebesin kendüye <u>bildürmemişdür</u>	39b/7
keşf-i muğāyib <u>olmamışdur</u>	39b/7-8
vilāyetin halk <u>görmemişdür</u>	39b/10
eline <u>virilmemişdür</u>	39b/11
aşşılarnıñ ziyānların temām <u>tanımamışlardur</u>	49b/4-5

Vesīle-nâme'de 'degül' edatı kullanılarak yapılan sadece bir örnek de vardır.

tağyir <u>olmuş degüldür</u>	2b/3
------------------------------	------

3.2.2.1.1.3. Gelecek Zaman

Eylemin gelecekte yapılacağını, olacağını bildirir.

“Yakın geleceğe gönderme yapan eylemlerin gerçekleşmeyecekleri anlatılır; bunlarda geçmişe ait gelecek diliminde gerçekleşmeyen eylemler de yer alır. Kesin olarak gerçekleşeceği düşünülen eylemi anlatır” (Üstünova, 2016: 137).

-(y)IsAr

	<u>teklik</u>	<u>çokluk</u>
1. kişi	-(y)IsArAm	...
2. kişi	-(y)IsArsIn	...
3. kişi	-(y)IsAr	...

-sA gerek

	<u>teklik</u>	<u>çokluk</u>
1. kişi
2. kişi
3. kişi	-sA gerek	...

maḥiv <u>olsa gerek</u> dür	30b/2
Nūḥ peygamber <u>gelse gerek</u> dür	17b/3
Ḥālīlu’llāh <u>olsa gerek</u> dür	17b/10
gökden kitāb <u>inse gerek</u> dür	17b/14
ol hüküm <u>itse gerek</u> dür	18a/3
maḥiv <u>olsa gerek</u> dür	30b/2
bunlar <u>bulunsa gerek</u> dür	52b/16-17

Gelecek Zamanın Belirsizlik Durumu

-(y)AcAkdUr

bu bahş aşağıda <u>gelecekdür</u>	20a/12
-----------------------------------	--------

-(y)IsArdUr

kendü özünden nite <u>añlaysardur</u>	26a/8
---------------------------------------	-------

3.2.2.1.1.4. Şimdiki Zaman

Süreklilik ifade eden, geçmişte başlamış, gelecekte bitecek olan eylemleri anlatan, içinde bulunan andır (Üstünova, 2004: 679).

Fiilin, yaşanan zamanda yapılmakta olduğunu gösterir.

-(V)r

Teklik

Çokluk

1. Kişi	-(V)rVm	-(V)rVz
2. Kişi	-(V)rsIn	-(V)rsIz
3. Kişi	-(V)r	-(V)rlAr

1. Kişi:-(V)rVm

seni <u>dilerim</u>	9b/13
imdi <u>dilerim</u>	34b/14
hediyeye niyyetine <u>yirüm</u>	48b/9

2. Kişi:-(V)rsIn

niçün bizden <u>kaçarsın</u>	34b/12
bu degin boynuma <u>salarsın</u>	41b/1

3. Kişi:-(V)r

illā emīn olanlara <u>ider</u>	11b/6
emcek emer <u>kaçar</u>	19a/11
‘ Alīye <u>çıkar</u>	27a/14
İmām-ı Şāfi‘ i <u>kalkar</u>	29a/15
maḳāmlaruñ <u>seyir ider</u>	54a/7-8

1. Çokluk Kişi:-(V)rVz

bir teysiri varmıdur <u>cevāb virürüz</u>	5b/9
Muḳammede gelür biz <u>ayduruz</u>	27a/14
bir kez <u>getürürüz</u>	27a/15
şol resmile şalavat <u>getürürüz</u>	32a/11

3. Çokluk Kişi: -(V)rlAr

laḳmī ḥadışinden <u>alurlar</u>	27b/4
bu resmile şalavāt <u>getürürler</u>	27b/2-3
kitābları vardur pinhān oḳurlar	37b/12
ya‘ ni azdururlar	38a/14

gelürler ve gāh kendü maşlaḫatlarına <u>giderler</u>	5b/6
Ḥüḍāvendigār raḫıya’llāhu ‘ anhu <u>buyururlar</u>	15a/1
bunlar naşib <u>virürler</u>	38b/14
şāliḫ ise anlar <u>alurlar</u>	38b/17
üzerine <u>yürürler</u>	39a/2

-mAz

Teklik

Çokluk

1. Kişi -mAm -mAyIz
2. Kişi -mAzsIn -mAzsInIz
3. Kişi -mAz -mAzlAr

1. Teklik Kişi: *Vesīle-nāme*'de örneğine rastlanmamıştır

2. Teklik Kişi: *Vesīle-nāme*'de örneğine rastlanmamıştır.

3. Teklik Kişi: -mAz

Ḥazreti Ya' kūbuñ gözleri <u>görmez</u>	5b/10-11
te'siri çokdur vaşfa <u>gelmez</u>	6a/10-11
ol kitābdan ġāfil ḥimārılıqdan dağı <u>çıkamaz</u>	31a/3-4
lākin adın <u>söylemez</u>	37b/15
mertebe-i şeyhe <u>tālib irmez</u>	45a/15
ol bedenden <u>çıkamaz</u>	55a/4

1. Çokluk Eki: *Vesīle-nāme*'de örneğine rastlanmamıştır.

2. Çokluk Eki: *Vesīle-nāme*'de örneğine rastlanmamıştır.

3. Çokluk Eki: -mAzlAr

bu ciḥāzı mürīd eline bir yirden <u>virmezler</u>	6a/16
ol ḥālī ayruḡ <u>bulamazlar</u>	19b/2-3
‘ Alī neslini <u>sevmezler</u>	29b/1-2
ḥalḡuñ şāliḥlerinden içlerine alur <u>dimezler</u>	38b/15-16
bunlara artuḡ eksük <u>olmazlar</u>	39a/7

3.2.2.1.1.5. Geniş Zaman

-(V)r

	<u>teklik</u>	<u>çokluk</u>
1. kişi	-(V)rAm	-(V)rUz
	-(V)r men	-(V)vUz
2. kişi	-(V)rsIn	-(V)rsIz
3. kişi	-(V)r	-(V)rlAr

1. Teklik Kişi:-(V)rAm / -(V)r men

ğazā niyyetine <u>yirem</u>	48b/11
-----------------------------	--------

2. Teklik Kişi:-(V)rsIn

‘ilmile Allāhı <u>bilürsin</u>	14b/2
bilmekligile yaqın <u>olursın</u>	14b/2
şol ki zālimdür <u>bilürsin</u>	48a/12-13
yoldan <u>gidersindür</u>	48b/15-16
Muḥammedüñ nūrı muṭahharadur <u>dilersün</u>	26a/9

3. Teklik Kişi: -(V)r

tācları ‘arşa <u>beñzer</u>	4b/7
günāh-ı kebāyiri maḥıv <u>ider</u>	7b/6
‘ārīf olana bu söz <u>yiter</u>	15a/9
‘azīm nūrlu yetmiş biñ yıl <u>toğar</u>	22b/2
āḥīr zamān dürrü <u>der</u>	27b/14
qarañuluqdan <u>çıkarur</u>	30b/4
şeyih Kur’ān <u>yiter</u>	30b/8
aña da‘ vācı olup cehenneme <u>yakar</u>	30b/10

şâğındağı şola <u>geçer</u>	33b/2
söylemeyen dil dilsüz şeytân <u>kopar</u>	38b/13
mertebe-i ʿışka kâdem <u>başar</u>	50a/1-2
ʿarşda ise ferşe <u>iner</u>	50b/9

1. Çokluk Kişi:-(V)rVz

tâc kaçdur bizde cevâb <u>derüz</u>	4a/2
dîni âşikâre <u>iderüz</u>	43a/4

-(V)vUz

birbirimiz yolundan <u>dönmeyevüz</u>	43a/10-11
---------------------------------------	-----------

2. Çokluk Kişi: -(V)rsIz

ellerinde helâk <u>olursız</u>	43a/6
--------------------------------	-------

3. Çokluk Kişi:-(V)rlAr

ʿâşiklar hûb şürete nazâr <u>kılurlar</u>	51a/5
lâkin nefesine âyine <u>dutarlar</u>	54a/6
aña rûh-ı cismânî <u>dirlar</u>	55a/9-10

-mAz (olumsuzu)

	<u>Teklik</u>	<u>Çokluk</u>
1. kişi	-mAzAm	-mAzUz
2. kişi	-mAzsIn	-mAzsIz
3. kişi	-mAz	-mAzlAr

1. **Teklik Kişi:** *Vesîle-nâme*'de örneğine rastlanmamıştır.

2. Teklik Kişi: *Vesīle-nâme*'de örneğine rastlanmamıştır.

3. Teklik Kişi: -mAz

kimesne muṭṭali ^c <u>olmaz</u>	7a/1
münācāt kılduğuma <u>degmez</u>	9a/13
esrārını ^c atā <u>eylemez</u>	11b/5
kimse çün <u>zafer idemez</u>	18a/8-9
tevcih-i ḥāl ehl-i ḳāl kıtında <u>şığmaz</u>	19a/9
nebīnūñ velīnūñ bedenleri <u>çürümez</u>	25a/15

3.2.2.1.2. Tasarlama Kipleri

Türk dilinde ve fiil konusunu işleyen çalışmalarda dilemeli kip (Emre, 1945: 45), isteme kipleri (Aksan vd., 1976: I, 149; Hatiboğlu, 1972: 95; Aksan, 2015: II, 103; Topaloğlu, 1989: 93; Koç, 1996: 242; Hemgirmen, 2017: 222), dilek kipleri (Ediskun, 2017: 174; Bilgegil, 2014: 243; Dizdaroğlu, 1963: 15), uyarı kipleri (Banguoğlu, 2015: 376) gibi farklı terimlerle karşılanan tasarlama kipleri, fiilin olumlu ya da olumsuz yönde gerçekleşmesini; tasarlanan istek, emir, şart ve gereklilik kavramları içinde veren kiplerdir (Korkmaz, 2017a: 576).

Tasarlama kiplerinde, bildirme kiplerindeki gibi bildirme, haber verme biçiminde bir oluş ve kılış yoktur. Bu kipler, daha gerçekleşmemiş olan, ancak gerçekleşmesi istek, emir, şart ve gereklilik şekillerinde tasarlanan kiplerdir. Şekil gösteren belirli ekler ile kurulan tasarlama kipleri, haber kiplerinde olduğu gibi (şekil bildirme özelliği dışında, aynı zamanda) açık ve belirli bir zaman kavramı da taşımazlar; ancak, zaman ögesinden de tümüyle yoksun değildirler. Çünkü, bu kipler, konuşana ait bir eğilim, bir isteği, bir emri ya da bir gerekliliği dile getirdikleri için, gerçekleşme şartları bakımından dolaylı da olsa yine belirsiz bir gelecek veya şimdiki zamanı içerirler. Tasarlama kiplerini birleştiren ortak özellik, aralarındaki işlev ayrılıklarına rağmen, hepsinin de sonuç olarak tasarlanmış bir dileğe yönelmiş olmalarıdır. Bu kiplerin zamanlara göre değil, işlevlerine göre adlandırılmalarının nedeni de böyle açık bir zaman gösterme özelliği

taşınamamalarındandır. Bu yüzden tasarlama kiplerini ‘yardımcı zamanlar’ başlığı altında değerlendiren bazı dilciler de vardır (Zülfikar, 1980: 125).

Tasarlama kiplerinde zaman kavramını belirtmek için genellikle zarflara başvurulur. Bazen bu durum, metnin bağlamı içinde başka sözlerle de ayarlanabilir (Korkmaz, 2017a: 577).

Emir, istek, gereklilik kiplerinin farklı görevlerde kullanılması ancak,

- a. Cümledeki diğer kelimelere,
- b. Cümledeki kişiler arasındaki duygusal ve hiyerarşik ilişkilere,
- c. Vurgu ve tonlamaya,
- ç. İsteğin gerçekleşmesi için gereken zamana,
- d. İsteğin derecesine gibi konularda ayrılıklar göstermektedir. (Şahin, 1993: 145)

Bu kipler, herhangi bir zaman belirtmedikleri için anlamlarına göre adlandırılırlar.

3.2.2.1.2.1. İstek Kipi

Fiile istek, niyet, arzu kavramları veren bir tasarlama kipidir. Yapılan hareketin istek şeklinde ifade eden veya o işe niyet edildiğini gösteren kip ekidir.

-(y)A

Teklik

Çokluk

1. Kişi	-(y)Am	-(y)AlUm
	-(y)AyIn	
2. Kişi	-(y)AsIn	-(y)AsIz
3. Kişi	-(y)A	-(y)AlAr

1. Teklik Kişi: -(y)Am / -(y)AyIn

rahat <u>olam</u>	1b/2
diledim ki <u>yyem</u>	17a/12
çün ben <u>ölem</u>	24a/8
ğazā niyyetine <u>yirem</u>	48b/10-11

saña <u>varayın</u>	23b/14
---------------------	--------

Olumsuz

dağı yüzüñ <u>göremeyem</u>	34b/14-15
-----------------------------	-----------

2. Teklik Kişi: -(y)AsIn

aña <u>uyasın</u> evvel oldur	15b/3-4
-------------------------------	---------

3. Teklik Kişi: -(y)A+ Ø

dā'im meskenet üzre <u>ola</u>	7a/3
şeyhüñ altı yanında <u>otura</u> andan ʔariqatı	13a/16-17
Haqqa <u>ulaşdura</u> ol ' azizler	14a/6
<u>bulunmaya</u> her kişinüñ	15b/6
maqāmlardan maḥrūm <u>kala</u> dir dimişler	16a/14
münāsib olanı <u>duta</u> qanğısında gerekse olsun	29b/14-15
göñlüne <u>getürmeye</u> dağı bil ki şerī' at	34a/15-16
bāḥından cezble <u>ceke</u> lākin haq <u>bula</u>	41b/9-10
su'āl <u>itmeye</u> eger dirse	47a/13
zikirle <u>işleye</u> namāzı	47b/8
acığa azacıq <u>yıye</u> qarnı doyunca <u>yimeye</u>	48a/16

1. Çokluk Kişi: -(y)AlUm/-(y)AvUz

bābu uşūle <u>girelüm</u>	1b/9
hukūq-ı sultāniyye[y]i <u>seyir idelüm</u>	1b/9-10
<u>segirdelüm</u> şalup erenlere <u>yüzler sürelüm</u>	2a/8
bezli <u>idelüm</u> ve <u>bildürelüm</u>	2a/16
‘ Alīye <u>yetişdürelüm</u>	2b/11
vücūdumuz yaqūp <u>maḥıv itmelüm</u>	10a/15
tābi‘ <u>olmayalum</u>	10b/4
göñlüñi götürüñ <u>görelüm</u>	21b/11-12
bāri yüzün <u>açalum görelüm</u>	24b/15

birbirimiz yolundan <u>dönmeyevüz</u>	43a/10-11
---------------------------------------	-----------

2. Çokluk Kişi: -(y)Asız

namāzıñuzı girü siz <u>kılasız</u>	25a/6
------------------------------------	-------

3. Çokluk Kişi: -(y)AlAr

na‘ t-1 şerīf <u>okuyalar</u>	7b/15
boynuna rızāsın <u>vireler</u>	6b/1-2
sema‘ ı şafāya <u>gireler</u>	7b/16
<u>namāz kıllalar</u>	8a/12
ḥaḳīḳat maḳāmların <u>bileler</u>	12b/16
mertebesince <u>oturular</u>	13a/16
elin <u>öpeler</u>	13b/3
müslümānları <u>aldayalar</u>	15a/16
beni <u>seveler</u>	23a/5

birin <u>seveler</u> alanına <u>segeler</u>	26b/16
ziyade <u>bekleyeler</u>	27a/5
ur'n urulduı vait bu <u>yazalar</u>	30b/1
zerine kitb <u>ykledeler</u>	31a/2
tertibince <u>deişeler</u>	33b/3
sgdi gneşe bira <u>bıraalar</u>	35b/14-15
anlardan uzlet <u>ideler sakınalar</u>	38a/13

3.2.2.1.2.2. Emir Kipi

Tasarlanan hareketin yapılmasını emir şeklinde ifade eder. 1. kişi iin emir ekimi yoktur.

2. Tekil Kişi: -

Vesle-name'de -gII ekine rastlanmamıştır.

akati <u>otur</u> didukleri yirde oturmadur	5a/8
ardına <u>ge bak</u>	9a/15
andan bize <u>syle</u>	9b/17
gir sen <u>als kl</u>	18b/5
edebin <u>sakn</u>	26a/10
bun da <u>bil</u>	31a/10
<u>namz kl</u>	34a/5
<u>ziyade kl</u>	40a/9
ne <u>sor</u> ve ne <u>yi</u>	48a/15
<u>nasihat it</u>	51b/12
sen seni <u>sakn</u>	52a/11
ardına <u>ge bak</u>	9a/15

<u>da' vet it</u>	20b/6
<u>kesb it</u>	28b/11
tā şuña <u>ayıt</u>	35b/17
bize <u>çık</u>	51b/11
beni <u>ko</u>	52a/11

3. Tekil Kişi: -sUn

müşāhededen maḥrūmı <u>kalsun</u>	16a/16
Ḥaḳ Te' ālā babamuñ günāhkār ümmetinden baña <u>bağışlasun</u>	23a/4
<u>tevbe itsün</u>	18b/6
tābūdile <u>alsun gitsün</u>	24a/10
Muḥammedüñ nūrı muṭahharadur <u>dilersün</u>	26a/9
mü'minler <u>görmesün</u>	34b/5
Ḥazreti Süleymāna nübüvvet <u>degsün</u>	18a/2
aşhāb <u>gelsün</u>	18a/13
Fāṭıma[y]ı ' Alīye <u>virsün</u>	22b/17
nazar itsün	28b/12
yoldaş ise <u>bilsün</u>	28b/13
aşhāb daḥı <u>çoğalsun</u>	43a/5

2. Çokluk Kişi: -(U)ñ/-(I)ñUz/-(U)ñUz

ey aşhābım <u>bilüñ</u>	6b/13
yola girüñ	13b/11
sin <u>didigüñüz</u> leyin lāzım gelmez	27a/16
' Alī sizüñ şeyhiñüzdür didi <u>varuñ</u> elin <u>öpüñ</u>	6b/15
Resül'üne <u>itā' at idüñ</u>	13b/9

dağı ulū'l-emrū <u>muti' oluñ</u>	13b/12
-----------------------------------	--------

3. Çokluk Kişi: -sUnlAr

fāhır tonlar geyüp <u>yürümesünler</u>	7a/4
ve ramazān <u>tutsunlar</u>	7a/11
altıya dört veyā iki rek' at <u>evvābīn kılsunlar</u>	7a/16
oğlāncıklarıyla önımden <u>geçsünler</u>	18a/14
lāzım olan budur ki şöhet <u>istemesünler</u>	7a/9
muħarrem 'aşr-ı önünde şā'im <u>olsunlar</u>	7a/13
ehl-i bid' at ile dostluk <u>itmesünler</u>	7a/10
kendülerden bī-ħaberdür ne <u>bilsünler</u>	26a/7

3.2.2.1.2.3. Gereklilik Kipi

Belirli bir zamana girmeyen, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın yapılması gerekli olduğunu bildiren (Korkmaz, 2017b: 143) ektir. *Vesīle-nāme*'de şart ve mastar ekine 'gerek' sözcüğünün eklenmesiyle gereklilik kipi oluşturulmuştur.

-sA gerek:

Nūħ peygamber gelse <u>gerekdür</u>	17b/3
da' vetü olsa <u>gerekdür</u>	17b/4
İbrāhīm peygamber gelse <u>gerekdür</u>	17b/9
Ĥālīlu'llāh olsa <u>gerekdür</u>	17b/10
kitāb inse <u>gerekdür</u>	17b/14
ħüküm itse <u>gerekdür</u>	18a/3
maħiv olsa <u>gerekdür</u>	30b/2
bunlar bulunsa <u>gerekdür</u>	52b/17

-mAk gerek:

bıraġup geydürmek gerek	6a/4
müstaḥıķ olmak gerekdür	6a/13
fuķarā boynuna almak gerekdür	6a/14
elinden almak ve geymek gerekdür	6b/11
meskenet üzre olmak gerekdür	7a/6
ḥaķīķat dersin oķumak gerek	7b/3
zıkrullāha başlamak gerek	7b/12
şā'im olmak gerek	8a/4
dimek gerekdür	26b/7
añılsa ayıtmak gerekdür	27a/11
meşġül olmak gerekdür	32b/4
namāz soñuna oķumak gerekdür	32b/4
dā'im oķumak gerekdür	33a/11
teslīm olmak gerekdür	42a/7
yüz çevirse depelemek gerek	42b/12
mevcüd olana varmak gerekdür	44a/12
dem urmak gerekdür	44b/9
ḥuzūr-ı ķalbe durmak gerek	44b/11
saġ ayaġun admak gerekdür	44b/14
ķarşu durmak gerekdür	44b/16
söylememek gerek	45a/1
niyyet dutup varmak gerek	45a/2-3
ne teslīm olmaķ gerek ne dirse dutmak gerek	46a/13
ġāyet saķınmak gerek	46a/15
ṭarīķ gözlemek gerek	46b/2

terk itmek <u>gerekdür</u>	47a/17
malınıñ yarısını <u>virnek gerek</u>	51a/8

3.2.2.1.2.4. Dilek-Şart Kipi

Hareketin şart şeklinde tasarlandığını, şart olarak düşünüldüğünü anlatmak için fiil kök ve gövdelerine şart eki eklenir (Ergin, 2002: 309). -sA eki ile kurulur.

1. Teklik Kişi: -sAm

şübhelü nesne <u>yisem</u> karnımda hareket iderdi	9b/2
bir zerre aşikâre <u>eyleşem</u> ol kavme yedi tamû cennet gibi olaydı	10a/1-2
ütmaduğum halka <u>söylesem</u> eşer itmezdi	52a/3-4
eger ben <u>düşersem</u> ziyânım dağı olur	52a/11-12

2. Teklik Kişi: -sAñ

ol yolu <u>isterseñ</u> haqdan ayruğıñ terk eyle	9a/4
kâfir olur <u>añlayımasañ</u> ya' ni ayne'l-yaqınlığıla bulunan	14b/7-8
emer oğlân[a] itmek <u>virseñ</u> boğazına tırur	19a/11-12
yoldaş <u>olursañ</u> anda dağı anlaruñla qoya	28b/17
şıfat ile <u>şıfatlansañ</u> ol şıfatile ki	37a/3-4
ihtiyâr <u>iderseñüz</u> bismillah didi	43a/8
qatında ura <u>durursañ</u> el bağlayup	44b/16
fursatın <u>bulsañ</u> kâfir öldürmekden	49a/4
misk <u>koysañ</u> dağı	55a/6-7
girü miski hep <u>çıkarsañ</u> ol hoşkada hoşusu qalur	55a/7

3. Teklik Kişi: -sA

Murtażāya vir <u>dise</u> ol dağı Hāsan-ı Başrı hāzretine virdi	2b/7
---	------

ecma‘in öyle <u>olsa</u> imdi tâcîñ	3b/6
su‘âl <u>olunursa</u> ki tâc kaçdur	4a/1-2
öyle <u>olsa</u> imdi bu ħalvetî	4a/17
‘uzlet <u>iderse</u> ‘azîz ola	8b/4
ķande <u>baksa</u> Teñrinüñ nûrın görürdi	8b/15
ħizmet teklîf <u>iderse</u> te‘ħîr itmeye	10b/11
yoluñ mescîde <u>uğrasa</u> ħalk namâzda olsalar	10b/14-15
câ nibinden olmaķ <u>añlarsa</u> da şeyĥüñ sözün red itmeye	11a/2-3
kim <u>işlese</u> öyle <u>olsa</u> dîni daĥı	14b/5
ecel yetişüp <u>ölürse</u> ĥâl ne ola	16a/15-16
kim <u>işlerse</u> ĥaķîķatîle işleye	19b/16-17
‘ilim <u>okusa</u> Allâha ‘amel <u>itse</u> Allâh için	30b/3
geçmişlerinden <u>anılsa</u> rağıyallâhu demek	31b/5
ķarnuñ <u>acıkdursa</u> ve dilin <u>saklasa</u> aña ĥikmet bağışlanur	35a/15-16
anlarda <u>bulunmasa</u> kâziblerdür	36a/12
su‘âl <u>olursa</u> ki peygamberile anlarıñ	40b/8
muĥâlifet ideni <u>kırsa</u> dört şeyiĥ tâlîbî meni‘ ĥarekette <u>görse</u>	41b/15-16
bir nesne <u>buyursa</u> tîz icâbet ide	42a/7-8
mübtedi‘ lere <u>uysa</u> mürted olur	42b/15-16
bir kişi şeyĥinüñ elin <u>dutsa</u> tevbe <u>itse</u>	43b/17
şeyĥ-i kâmil <u>kosu</u> tâlîb girü aña varmaķ gerekdür	44a/13
ziyâde <u>geçerse</u> aña şâbit gerekdür	44b/9-10
loķma <u>bulunsa</u> veyâĥud eger <u>yimese</u> helâk olur	48a/1
yanuña <u>kalursa</u> dünyâda ve aĥiretde ĥod ‘azâb yoķdur	49a/6
her şeyi’ <u>baksa</u> gözüne ma‘ şûķ	50a/5

3.2.2.2. Birleşik Çekimler

Bir fiil üzerine iki kip eki aldığıında birleşik çekim oluşturur. Kaynaklarda “Birleşik Zamanlı Fiil” olarak adlandırılmasının daha uygun olduğu görüşü belirtilmiştir (Gülsevin, 1997: 215-224). Çünkü tek zaman kavramını eylem kendi üzerinde barındırmasından dolayı “Birleşik Zamanlı Fiil” ifadesi yerine “Birleşik Çekim” olarak adlandırılmıştır. Birleşik çekimler hikâye, rivayet ve şart çekimi olarak üçe ayrılır.

3.2.2.2.1. Hikâye

İkinci kip ekinin bilinen geçmiş zaman olduğu birleşik fiil çekimidir.

anıñçün Hâfi <u>dirlerdi</u>	8b/14
Teñrinüñ nürin <u>görürdi</u>	8b/15
ħadden <u>geçüp tururdi</u>	9a/8
ķarnımda <u>hareket iderdi</u>	9b/2
Ĥaķ Te ^ç ālā benim göñlündegin <u>bilürdi</u>	9b/7-8
<u>aydurdi</u>	10a/8
muħālif-i nefis <u>işlerdi</u>	19b/5-6
göñüllerinden kin <u>dökdilerdi</u>	23a/10
anı ħilāfete <u>geçürdiler</u>	23a/16-17
^ç Alī ħazreti Kūfede <u>olurdi</u>	23b/7
^ç Alī <u>beslemişdi</u>	23b/8
tiz ħasır ardından <u>çıkardılar</u>	24a/4-5
Ebū Bekir ħazreti <u>yürürdi</u>	26b/9-10
Ĥazreti ^ç Oşmān <u>yürürdi</u> öñünce	26b/11
^ç alevī oğlān oğlāncıklarla <u>oynarıdı</u>	29a/14
ķapu önüne <u>uğrardı</u>	29a/15
Resūl bir söz <u>söylerdi</u>	29b/8

dört dürlü <u>añlarıdı</u> aydurlardı	29b/9
mertebelü mertebesince <u>āhız iderlerdi</u>	29b/10-11
yüzi nūrlu seccādemi <u>getürürdi</u>	34a/3
<u>nāzil olmışdı</u>	40a/7
ba' zı vaqıt <u>dirdi</u>	42b/3
Resül hazretinüñ rūhı <u>biterdi</u>	44a/15-16
hīç meşāyih <u>hācet olmazdı</u>	44a/16
yol üzerinde <u>yürürdi</u>	52a/5

3.2.2.2.2. Rivayet

İkinci kip ekinin öğrenilen geçmiş zaman olduğu birleşik fiil çekimidir.

bu bende[y]i sebep <u>düşürmişdür</u>	51b/3-4
---------------------------------------	---------

3.2.2.2.3. Şart

İkinci kip ekinin şart kipi olduğu birleşik fiil çekimidir.

imdi eger su'āl olun <u>rsa</u> ki	4a/1-2
ol sikke nice ki örüldiy <u>se</u> öyle qalmışdur	4b/3
eger su'āl iderler <u>se</u> bu hırқа[y]ı	5b/8
halkdan 'uzlet ider <u>se</u> 'aziz ola	8b/4
yol isterseñ dünyāyı terk eyle	9a/5
beni tamūya qors <u>an</u>	10a/1
hizmet teklif ider <u>se</u> te'hir itmeye	10b/11
kendi cānibinden olmak añlars <u>a</u>	11a/2
kendi irādeti olurs <u>a</u>	11a/5-6
dünyāyı müşerref ider <u>se</u> kamer dağı	12b/1

ecel yetişüp ölürse hāl ne ola	16a/15-16
saña dermān olursa andan olur	17b/5
her ne kim işlerse haqıqatıle işleye	19b/16-17
dili söylemedi ise bāri yüzün açalum	24b/14-15
‘amel işlerse baña baña getirür	25b/1
ululanmak için okursa dīni yokdur	30b/13-14
‘ilim birle okumazsa ‘ālimlere şoralar	31a/7-8
ķande dilerse bulunur	36a/7
eger dilerse su’āl budur	40b/11
ziyāde geçerse aña şābit gerekdür	44a/9
ķullar dururlar ve oturursa diz çöke	44b/12
ura durursañ el bağlayup	44b/16
bir murādı olursa göñlünden	45a/2
hāşıl olmazise zāhīrden andan söyleye	45a/3-4
nice edeb saklarsa gayibde	46a/8
ölürse şehid ve öldürürse gāzi	49a/3
yanuña kalursa dünyāda	49a/6
nefsüñ zahmetinden incüdürse evlā mı	49a/7-8
ben düşersem ziyānım dağı olur	52a/11-12
ķuvveti yitirse fi fenādandur	53b/14
girü miski hep çıkarısañ ol hoşķada ķoķusu ķalır	55a/7-8

3.2.2.3. Cevherî Fiil

(İsimlerden Yükleme)

Tek başına hiçbir hareket ifadesi taşımaz; herhangi bir yapım ekiyle gövde halinde genişletilemez. Sadece kendisi olarak kullanılır (Güneş, 1999: 154). Eski Türkçede er-

yardımcı fiilinin er- > ir- > i- biçiminde ekleşmesinden oluşan, ad soylu kelimelerin yüklem olarak kullanılmasını sağlayan ve birleşik fiil çekimlerinde görev alan fiil, cevher-fiil (ek-fiil)dir (Korkmaz, 2017b: 124).

Cevherî fiilinin Eski Türkçeye ait metinlerde; görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman, geniş zaman, gelecek zaman, şart kipi, emir kipi gibi çeşitli zaman ve kiplerle çekime girmiştir (Şahin, 2021: 23, 24). er- fiili ile birleşik fiil çekimi (bkz. Birleşik Çekimler) oluşturulur.

Geniş zaman çekimi, 1. ve 2. kişi için müstakil kişi ekleri 3. kişi için ise tur- fiilinin geniş zamanından kalıplaşan +dUr (dUrUr) fiilinin çekimi kullanılması bakımından diğer zamanlara göre farklılık göstermektedir.

	<u>teklik</u>	<u>çokluk</u>
1. kişi	+vAn +(y)Am	-(y)Uz
2. kişi	+sIn	+lArsIz
3. kişi	dUrUr +dUr eksiz	+lArdUr

Bu çekimle ilgili metinde geçen örnekler şunlardır.

1. **Teklik Kişi:** *Vesîle-nâme*'de örneği bulunmamaktadır.

2. **Teklik Kişi:** +sIn

ayıtdı <u>gerçeksın</u> didi	24b/3
------------------------------	-------

3. **Teklik Kişi:** +Ø / +dUr / +dUrUr / dUr

3. kişide Eski Türkçeden beri *ermek* fiiline paralel bir salt fiil olma özelliği gösteren *turmak* fiili yer almıştır (Banguoğlu, 2015: 474). Bu fiil zamanla ekleşerek fiile kesinlik veya ihtimal anlamı katmıştır.

devenüñ büyügi ğod <u>devedür</u> köşeki gine <u>köşekdür</u>	1b/7-8
altun ve gümüş ile <u>degildür</u>	2a/4
cihâz-ı meşâyiğ <u>bunlardur</u> ki	2b/4
meşâyiğüñ biri <u>tâcdur</u>	2b/8
delîlsiz söz <u>ĥatâdur</u>	2b/11
‘ ibretsiz nazâr <u>belâdur</u>	2b/12
tâcuñ kıblesi <u>pîrdür</u>	3b/11-12
tâc <u>kaçdur</u> bizde cevâb derüz	4a/2
zîrâ tâc-ı ‘ ârîf <u>birdür</u>	4a/9
ma‘ nâ <u>çokdur</u> meşelâ	4b/6
postuñ başı <u>teslimdür</u>	5a/4
kelime <u>vardur</u>	5a/9
bu benüm elüm degül şeyĥim <u>elidür</u>	6a/3
cihâz-ı meşâyiğüñ ‘ ilmi <u>lâzımdur</u>	6a/5
uşûl-i meşâyiğ <u>kadımdür</u>	7b/8
Fir‘avn ve Nemrüd ve Ğârün ile <u>ortakdur</u>	8b/8
ey sultân-ı Mısır yol <u>ikidür</u>	9a/3-4
mağşüd ĥizmetinde i‘ <u>timâtdur</u>	10b/17
mürîd <u>havâdur</u>	11a/6
rabbiñüz mâbeyninde bir <u>emirdür</u>	11a/13
ya‘ni <u>uludur</u>	12a/17
her kişî mertebesince birbirinden <u>yokarudur</u>	13a/2

Qur'an mürşiddür	14b/10
aḥîr zamānda şeyḥiler çokdur	15a/15
anuñ münāsibeti yokdur	16a/13
bu bir sırdur	17a/1
hem[i]şe noksāndur nakldür	17a/3
bir şahısdur	20a/17
anuñ kıızıdur	21a/3
velî keşfi müşküldür	21a/16
‘ Ali Resülün ammusıdur oğlıdur	21b/4
Teñri Resülüne ma‘ lümdur	22b/15
şāḥib-i vilāyet bu ne sırdur	25a/4
aḥiretde cennetde daḥı öyledür	26b/12
şol kimdür ve ‘ izzet niçedür	27a/6-7
Fāṭıma[y]la ‘ Alīden olan soydur	28a/7-8
kendü daḥı eyüdü	28b/14
lakin muḥtaşarı evlādur	29b/16
nitekim Qur'an maḥlukdur	30a/6
her kişiye borçdur	31a/6-7
enbiyāya maḥsūsdur	32a/1
görünmez ‘ ālimdür	33a/16
evtād dört kişidür	33b/8
ne mübārek gicedür	35a/4
toprak keşfidür ağırdur	35b/7
gösterirse şeytānīdür	36b/4
ammā şu pakdur	36b/12

münāfık kâfirden <u>eşetdür</u>	37a/12-13
mürşide <u>mizāndur</u>	40a/10
ümmeți mürşidi <u>kendüdür</u>	40b/10
hağ şeyhidür ol kāmīl <u>mükemmildür</u>	41b/7
dağı <u>dörtür</u>	41b/12-13
şeyhe varmak <u>yigdür</u>	45b/2
Allāhı bulmak <u>içündür</u>	45b/12
her mü'min <u>kardāşdur</u>	46b/10
şol ki ' avāmdur	48a/14
necāt-ı hağğ <u>ricādur</u>	49a/17
ziyānlaruñ temām tanımışlardur mağām-ı <u>ortadur</u>	49b/5-6
her dem sözi <u>merhabādur</u>	50a/6
hem farz_ve hem <u>sünnetdür</u>	43b/11

yaş budağı var+Ø	1b/2-3
hırka-i mürīdüñ boynuna birağup geydürmek gerek+Ø	6a/4
lākin cismāniyle degül+Ø	18b/15-16
içinde nesne yok+Ø	26b/4

1. Çokluk Kişi: -(y)Uz

biz aña lāyık <u>degülüz</u>	41a/16
------------------------------	--------

3. Çokluk Kişi: +lArdUr

cihāz-ı meşāyiğ <u>bunlardur</u> ki	2b/4
bunlar sâ'ir <u>peygamberlerdür</u>	20b/4-5

hulefâ efdal <u>ashâblardur ulû'l-emirlerdür</u>	20b/15
güzîde â' lâ <u>velilerdür</u>	20b/16-17
nâ-mahrem ol <u>nesnelerdür</u>	34b/4
büdâlâ <u>abdallardur</u>	36b/9
anlar ki <u>münâfıklardur</u>	37a/11
cennete ve cehenneme <u>kâbîl degüllerdür</u>	37b/1
bunlar â' lâ <u>velilerdür</u>	39b/14
mübtedî ibtidâ <u>tâliblerdür</u>	49b/3

3.2.2.3.1.1. Bilinen Geçmiş Zaman Çekimi

i- fiilin bilinen geçmiş zaman ekini aldığı çekimdir.

	<u>teklik</u>	<u>çokluk</u>
1. kişi	IdUm	IdUk
2. kişi	IdUñ	IdUñUz
3. kişi	IdI	IdIIAr

1. Teklik Kişi: IdUm

maşrıqdağı ben idüm	22b/7
---------------------	-------

2. Teklik Kişi: *Vesîle-nâme'* de örneği bulunmamaktadır.

3. Teklik Kişi: IdI

içinde nâzîri yoğıdı	8b/6
ç ilim içinde kāmîl idi	10a/7-8
ol vaqıt kiçrek oğlānıdı	18a/17
murād qarābet idi	21b/16

işāreteden murād ‘ Alī <u>idi</u>	23a/15
işāret Ebū Bekir <u>idi</u>	23a/16
bir kişi var <u>ıdı</u>	23b/8
Hüḍā ile andan <u>idi</u>	25b/12
ḥalka da‘ vet onda <u>idi</u>	25b/12
pākidi laṭif idi nūr-ı nūr <u>idi</u>	25b/13
yolu ğāyiṭ zāhīr <u>idi</u>	26a/6
Resūlüñ yārānları <u>idi</u>	26b/8-9
ġāyet faḳih mü’ min <u>idi</u>	33b/16-17
müttaḳī kişi <u>idi</u>	33b/17
her gice şoḥbetim Allāh ile <u>idi</u>	35a/8
didügi ‘ ilim <u>idi</u>	40a/7
hem şeyḥ idi hem ḳuṭb idi hem padişāh <u>idi</u>	40a/14
tevaffukdan murād ney <u>idi</u>	51b/16

1. **Çokluk Kişi:** *Vesīle-nāme*’de örneği bulunmamaktadır.

2. **Çokluk Kişi:** IdUñ (Uz)

‘ ibādet <u>idüñ</u>	13b/8-9
Resūlüne itā‘ at <u>idüñ</u>	13b/9
aña ‘ izzet <u>idüñ</u>	20a/8-9
şabır <u>idüñ</u>	43a/5

3. **Çokluk Kişi:** *Vesīle-nāme*’de örneği bulunmamaktadır.

3.2.2.3.1.2. Öğrenilen Geçmiş Zaman Çekimi

i- fiilinin öğrenilen geçmiş zaman ekini aldığı çekimdir.

dervîşlik böyle <u>imiş</u>	52b/1
-----------------------------	-------

3.2.2.3.1.3. Ortaç Çekimi

-IdUk: Eski Türkçede er- fiili, bol- fiiliyle eşdeğer, hatta başka anlamları da olan müstakil bir fiil olarak kullanılmıştır (Şahin, 1993: 30). *Vesîle-nâme*'de örneği bulunmamaktadır.

3.2.2.3.1.4. Ulaş Çekimi

iken:

kendü veliyiken bile halk bilmeye	39b/2
-----------------------------------	-------

3.2.2.3.1.5. Şart Çekimi

ise:

rabṭ-ı kalb idecegi yok ise	10b/6
kelām ‘āqıl iseñ kaç bulardan	15a/10-11
şerī‘ atı kāmīl ise	20a/8
eger şerī‘ at yoğ ise biliñ	20a/9
eger havāricī ise şeyṭān içine girür	28a/17-28b/1
‘Alī dostlarından ise ya‘ni	28b/3
şoydan ise şimdi girü	28b/4
eger yaramaz yoldaş ise yaramazdur	28b/14-15
eger şāliḥ ise anlar alurlar	38b/16-17
zālimlerden ise ğazā niyyetine yirem	48b/10-11
mertebesi ‘arşda ise ferşe iner	50b/8-9

3.3. BİRLEŞİK FİİL

Birleşik fiil bir kelime grubudur. Kelime gruplarında esas; anlamına göre bir bütünlük teşkil etmek ve cümle içinde tek kelime gibi görmektir. “Kelime gruplarına iştirak eden unsurlar; asıl anlamlarından az veya çok farklı, yeni ve tek bir anlam ifade etmek üzere bir araya gelirler. Birleşik fiilde de bu, böyledir. İster iki tarafı da fiil olsun, ister bir tarafı isim bir tarafı fiil olsun her birleşik fiil, bir tek kavramı karşılar” (Ercilasun, 2020: 72).

3.3.1. İsim+Fiil Dizilişinde Olanlar

Vesīle-nâme'de bu tür birleşik fiillerle ilgili metinde geçen başlıca örnekler şöyledir:

eyle-:

Türkçe kelimelerle birleşik fiil oluşturanlar:

Vesīle-nâme'de örneği bulunmamaktadır.

Alıntı kelimelerle birleşik fiil oluşturanlar:

munkaṭı' eyle-	8b/3	şoḥbet-i ilāhī eyle-	8b/7
şoḥbet eyle-	8b/10	ḥaḳdan ayruḡuñ terk eyle-	9a/4
dünyāyı terk eyle-	9a/5	ḥizmet eyle-	9a/11
münevver eyle-	9b/8-9	zerre āşikāre eyle-	10a/1-2
ḳabūl eyle-	10a/4	ḥazer eyle-	10b/8-9
istiḥsān eyle-	10b/16	inkār eyle-	11a/9
ḥayır du'ā eyle-	11a/14	'atā eyle-	11b/5
cemī' eyle-	12a/10	ḥalḳ eyle-	12a/12
muḳātele eyle-	20b/11	ḥalfe eyle-	21a/13
defin eyle-	23a/8	ḳavl-i ḳarār eyle-	23b/14
secde eyle-	37b/10	ḳābil eyle-	44b/5

it-:

Türkçe kelime ve gövdelerle birleşik fiil oluşturanlar.

cehd it-	17b/2
----------	-------

Alıntı kelimelerle birleşik fiil oluşturanlar.

su'āl it-	1b/7	‘urūc it-	3b/9
hüküm it-	3b/10	zikir it-	4a/10
tevḥīd it-	4b/13	devrān it-	4b/14-15
mürīd it-	5a/11	setir it-	6b/6
istikāmet it-	6b/7	seyir it-	6b/8
riyā it-	6b/9	dostluk it-	7a/10
terk it-	7a/12-13	kelām it-	7b/3
muḥālifet it-	7b/10	ārām it-	8a/2
su'āl it-	8a/15	cevāb it-	8a/16
naẓar it-	9a/16	ḥizmet it-	9b/5
‘ibādet it-	10a/13	maḥıv it-	10a/15
semā ^c it-	10b/1-2	te'ḥīr it-	10b/11
istifsār it-	10b/12	red it-	11a/3
sū-i zān it-	11a/7	i' tiḳād it-	11a/12
racīm it-	12b/4	ḳabūl it-	14a/7
tefsīr it-	14b/14	şahlık it-	16a/2
ṭaleb it-	16b/3	şabır it-	17b/4
hüküm it-	18a/3	tevbe it-	18b/6
fāş it-	19b/1	‘izzet it-	22a/12
ḥāl it-	22b/8	edeb it-	22b/14-15
nikāḥ it-	23a/1	nūş it-	24b/6

kesb it-	28b/16	muşhaf it-	30a/8
meni ^c it-	31b/11	perhîz it-	35b/9
ihtilâf it-	38a/17	nâz it-	41b/1
katl it-	41b/12	fikir it-	42a/8
fidâ it-	43a/12	pinhân it-	43b/7
tenezzül it-	44a/8	ziyâret it-	45b/12
temiz it-	46a/6	eser it-	51b/14

ol-:

Türkçe kerlimelerle birleşik fiil oluşturanlar.

öyle ol-	3b/6	geymiş ol-	4a/4-5
yetışdürmiş ol-	4a/10	görmez ol-	5b/13
öyle ol-	6b/10-11	bulmuş ol-	11a/5
görmüş ol-	19b/14-15	añlamaz ol-	26a/7
yoldaş ol-	28b/17	eksik ol-	29b/7
yalancı ol-	36a/15	eksük ol-	39a/7
buyruk ol-	39b/17	bir ol-	40a/11
iki ol-	41b/5	deriğ ol-	50b/15

Alıntı kelimelerle birleşik fiil oluşturanlar.

rahat ol-	1b/3	şük-ı halvetide ol-	2a/1
sâ'ir ol-	2a/12	cihâz-ı meşâyiğden ol-	2a/17
harâm ol-	2b/1	tagyir ol-	2b/3
zikir ol-	2b/5	tâc-ı haqîkî ol-	2b/9
beyân ol-	3b/1	tebdil ol-	3b/9

su'āl ol-	4a/1-2	tāc-ı 'ārīf ol-	4a/3
halk ol-	4b/13	hizmetinde ol-	5b/4
vāşıl ol-	5b/5	müstahıķ ol-	6a/13
şābit ol-	6b/10	muṭṭali' ol-	7a/1
muḥarrem ol-	7a/1	mürīd ol-	7a/2
'ālim ol-	7a/3	mağbūn ol-	7a/8
lāzım ol-	7a/9	münkir ol-	7b/10
maḥrūm ol-	7b/16	fāsīd ol-	8a/5
'azīz ol-	8b/4	ba' dehū ol-	8b/4
peşimān ol-	9a/17	emīn ol-	10a/10
tābi' ol-	10b/4	hāşıl ol-	10b/7
ma' şūm ol-	11a/12	lāyık ol-	11a/17
münevver ol-	11b/12	ğarķ ol-	11b/12
ehl-i bid' at ol-	12a/3	bī-ḥuzūr ol-	12a/5
ḥikāyet ol-	13b/5	'aşı ol-	13b/13
kāmīl ol-	14a/4	yaķın ol-	14b/2
vācib ol-	15a/17	māhīr ol-	15b/7
helāk ol-	16a/14	kāmīl-i mükemmel ol-	16b/13
dermān ol-	17b/5	müslīmān ol-	18b/5-6
vāķıf ol-	19b/16	şeyṭān ol-	20a/5
şehid ol-	21a/5	munşıf ol-	21b/13
peydā ol-	22a/2	vekil ol-	23a/1
zāhīr ol-	23a/10	'aşıķ ol-	23b/13
ğāyib ol-	26b/3	ehl-i taķvā ol-	28a/3
ümmet ol-	28a/5	iżhār ol-	28a/17

tābi ^ç ol-	28b/4	zāhīr ol-	28b/7
‘ākīl ol-	28b/8	dürüst ol-	30b/15
fā’ide ol-	30b/15	‘azāb ol-	31a/12
‘ārīf ol-	32a/6	şādık ol-	32a/11
meşğul ol-	32b/4	helāk ol-	33a/10
nāzīr ol-	33b/4	lāyık ol-	33b/4-5
peydāh ol-	34a/3	meni ^ç ol-	34a/17
nā-maḥrem ol-	34b/4	ğālib ol-	36b/6
ehli ol-	37a/7	temām ol-	39a/9
keşif ol-	39b/10	sünnet ol-	40b/13
muḥkem ol-	42a/2	teslīm ol-	42a/9
helāk ol-	43a/6	farz ol-	44a/2
fevt ol-	44a/12	ḥāşıl ol-	45a/3
ḥāşıl ol-	49b/16	tecellī ol-	50a/2

ķıl-:

Türkçe kelimelerle birleşik fiil oluşturanlar:

Vesīle-nāme'de örneği bulunmamaktadır.

Alıntı kelimelerle birleşik fiil oluşturanlar:

evvābīn ķıl-	7a/16	namāz ķıl-	8a/12
münācāt ķıl-	9a/13	erzānī ķıl-	9b/6
müşerref ķıl-	12b/9	münevver ķıl-	12b/11
ḥalfe ķıl-	16a/1-2	pāk ķıl-	16a/7
terbiyyet ķıl-	16b/5	kaşđ ķıl-	16b/10
rivāyet ķıl-	17a/7	ķuvvet ķıl-	17a/15

dermān kı1-	18a/11	ḥalāş kı1-	18b/5
işāret kı1-	18b/9	vaşiyet kı1-	23a/8
ḳabūl kı1-	24b/6	nūr kı1-	26a/2
tebdīl kı1-	26a/12	vesvese kı1-	28b/1
ḥareket kı1-	28b/6	ilāhī kı1-	34a/2
ḥarām kı1-	34b/1	iltifat kı1-	34b/10
tecellī kı1-	37a/4	ziyāde kı1-	40a/9
terk-i dūnyā kı1-	47b/1	nazar kı1-	51a/5

3.3.2. Fiil+Fiil Dizilişinde Olanlar

Türkçede özel birleşik fiiller, ulaçlı birleşik fiiller ya da tasvirî fiiller başlığı altında verilen bu birleşik fiiller; -i ve -A ulaç ekini almış bir fiille ver-, bil-, dur-, kal-, gör- gibi fiillerin oluşturduğu yapılardır (Şahin, 2000-2001: 95-105). Tasvirî fiiller olarak adlandırılan bu fiiller, ulaç eki almış birinci fiilin ardına gelerek gerçek anlamlarının yükledikleri bir anlamı birleşik yapıya aktarırlar. Anlamlarına göre süreklilik, tezlik, yaklaşma gibi türleri bulunmaktadır (Aydın, 2019: 111, 112). *Vesīle-nâme*'de süreklilik, tezlik ve yeterlilik bildiren türleri karşımıza çıkmıştır.

3.3.2.1. Süreklilik Bildirenler

Vesīle-nâme'de *dur-* fiilliyle bir örnekte süreklilik fiili oluşturulmuştur.

oladur-	23b/4
lakın setir oladur söz taṭvīl olur	

3.3.2.2. Tezlik Bildirenler

Bir işi çabucak, tez bir şekilde yapma anlamı vir- fiili ile sağlanmıştır.

öldürivir-	23b/10
‘Alīyi öldürivir	

3.3.2.3. Yeterlilik Bildirenler

Bir işi yapabilecek kudrete sahip olma anlamı vardır. Yeterliliğin olumlu çekimi, *bil-* fiiliyle yapılmıştır. *Vesîle-nâme*'de olumsuz örneğine rastlanmamıştır.

öñledibil- ne boynum öñledibildi	18a/6
gidürebil- ne ħurmā yaprağından parmağım gidürebildi	18a/7
aydabil- ne itseler aydabilürler	33b/7

3.3.3. Deyimleşmiş Birleşik Fiiller

Deyimler, dil bilimi, tarih, sosyoloji gibi alanları açısından çok önemli Türk toplumunun kültürel değerlerinin bir yansımasıdır.

Deyimleşmiş birleşik fiiller, şekilce, bir ad ve bir yardımcı fiille kurulan birleşik fiillere benzerler. Ancak onlardan ayrılan yanları, fiilden önceki ad ögesinin sabit kalmaması, yalın olarak kullanılabilirdiği gibi bir ad grubu durumunda de bulunabilmesi ve işletme ekleri ile genişletilebilmesidir (Korkmaz, 2017: 729).

gölgesi ālemi ħapla-	1b/3	ma ^ç rifet gülleriñ der-	1b/13
yüzler sür-	2a/8	şeh̄ <u>elin tut-</u>	5a/4
baş indür-	5a/6	el al-	5a/10
göñli gözi açıl-	6a/1	elin geçür-	6a/2
posta otur-	6a/8	nażara mażhar düş-	6b/3
boyun vir-	6b/6	seyir it-	6b/8
riyāya düş-	7a/7	ħaħīħat <u>dersin oku-</u>	7b/2-3
şafā id-	8a/3	ç aziz ol-	8b/4

böyle <u>göz iste-</u>	8b/15	dünyâyı terk eyle-	9a/5
yük ur-	9a/15	ayağına düş-	9a/17
riyâzet çek-	9b/3	ağzıma bırak-	10a/6
göñül bağla-	10a/12	mañıv it-	10a/15
fenâ bul-	11a/5	hâlâş ol-	11b/10
nażar it-	12a/1	göñül vir-	12a/2
ad vir-	12a/9	müzeyyîn kııl-	12b/6
ri' âyet id-	13b/5	sünnetiñ tut-	13b/10
kāmīl ol-	14a/4	amel id-	14b/16
söz yit-	15a/9	vâcib ol-	15a/17
mañrûmı kal-	15b/16	kaşd kııl-	16b/15
hâzır nâzır ol-	17a/1	dermân kııl-	18a/11
boğâzına tur-	19a/12	âdem ol-	20a/3
peydâ ol-	22a/2	kin döğ-	23a/9-10
fehim id-	26a/17	gökden in-	30a/8
peydâh ol-	34a/6	harâm kııl-	34b/1
boynuma şal-	41b/1	fikir it-	42a/8
yüz çevir-	42b/7	vâkıf ol-	46b/15
göñül gözi açıl-	48b/1	mağâmına ir-	49b/11
mühlet dile-	51b/12	pervâz ur-	54a/7

3.4. SIFATLAR

Sıfatlar, adlardan önce gelerek onları niteleyen, nasıl olduklarını gösteren veya çeşitli yönlerden belirten sözlere dir. Türkçede çok geniş bir yere sahiptirler.

Bazı gramerler, sıfatların da birer ad veya “vasıf ve belirtme adı” olduğuna işaret eder (Ergin, 2002: 362; Emre, 1945: 9; Güneş, 1997: 215; Koç, 1997: 189). Aslında vasıf ismi olan bu sıfatlar, *Vesîle-nâme*'de türlerine göre incelenebilir:

3.4.1. Niteleme Sıfatları

İsimlerin durum, biçim, renk vb. niteleyici özelliklerini gösteren sıfatlardır.

<u>yaş</u> budağı	1b/2-3	<u>fukarâ</u> bağcilerine	1b/12
<u>gül</u> cemâllerine	2a/8	<u>delilsiz</u> söz	2b/11
<u>toğrı</u> yoldan	4a/8	<u>cennet</u> bağçele	4b/14
<u>mübârek</u> elinden	5b/10	<u>fâhîr</u> tonlar	7a/4
<u>fukarâ</u> elin	13b/4	‘ <u>ilimsiz</u> ’ amelüñ	54b/7
<u>kiçrek</u> oğlân	18a/17	<u>günâhkâr</u> ümmetinden	23a/4
<u>yeşil</u> berât	23a/6	<u>mübârek</u> bedeniñiz	25b/4
<u>şühelü</u> yemekleri	26a/14	<u>yaramaz</u> iş	29a/9
<u>yaş</u> söğüt	35b/13	<u>genc</u> oğlân	44b/1
<u>fakîr</u> kardaşına	51a/11-12	<u>yaramaz</u> fi’iller	52b/14

3.4.2. Belirtme Sıfatları

İsimleri işaret, sayı, belirsiz ve soru gibi nicelik özelliklerini belirten sıfatlardır.

3.4.2.1. İşaret Sıfatları

İsmin yerini gösterme, işaret etme işleviyle belirten sıfatlardır.

bu: Yakındaki bir nesne için.

bu ağacuñ	1b/4	bu hâlvetiler	2a/6
bu esbâbı	2a/6	bu zamâna	2b/3
bu cihâzı	2b/6	bu fakîriñ	3b/4

bu tācı	4b/15	bu kelimeleri	5a/10
bu hırķa[y]ı	6b/15	bu ĥilāfet	6b/13
bu sırra	7a/1	bu ʔarīķat	8a/4
bu devlete	8a/15	bu mertebe[y]i	8b/17
bu deveye	9a/14	bu dilege	9b/14
bu yolda	9b/14	bu ʔarīķat-nāme[y]i	12a/8
bu tertib	13b/4	bu mürşidler	14b/12
bu söz	15a/9	bu oĥlānuñ elinden	18b/2
bu işi	18b/3	bu ‘ilm-i meşāyiĥ	19a/10
bu baĥş	20a/12	bu aşĥāb-ı erba‘a	21a/17
bu ĥāl	22a/11	bu kelāmı	26a/4
bu maķāmlara	26a/16	bu cihetden	27a/4-5
bu şalavāt	27b/1	bu kelāmlardan	30a/2
bu ‘ilmüñ	30a/5	bu nifāk	30b/9
bu mü’mın	32a/2	bu du‘ā’[y]ı	33a/11
bu yedi iķlimi	33b/11	bu derviş	34a/7
bu şumt	34a/12	bu gıce	35a/9
bu dört uşul	36a/12	bu ‘ibādetde	36b/11
bu nevi‘	39a/1	bu bey‘at	43a/15
bu āyet	43b/14	bu kişi[y]i	44a/6
bu şeyiĥ	44a/16	bu taķvādan	48a/16
bu şāĥib-i ni‘met	48b/8	bu sırrı	51a/4
bu ismi	54b/13		

ki iş bu resmile	27a/15
------------------	--------

şol: Daha uzaktaki bir nesne için.

şol mertebeye	8b/14	şol kimselerüñ	14a/2
şol kişinüñ	14a/13	şol anadan	18b/17
şol kişiye	24b/14	şol kadar	25b/2
şol ‘ārifler	26a/3-4	şol vaqit	26b/17
şol kimdür	27a/6-7	şol seyyid	28a/2
şol ħımār	31a/1	şol insān	33a/9
şol kuvvetdedür	33b/12	şol fitneden	38b/4-5
şol ħikāyet	38b/6	şol ħalqa	40b/1
şol ġassāla	42a/9	şol yabanda	48a/5

ol: Uzaktaki bir nesne için.

ol ħalvetiler	1b/10	ol şūq-ı ħalvetide	2a/1
ol libās-ı pādişāhiden	2a/14	ol meydana gelen	2a/16
ol zamāndan	2b/3	ol aşıl	2b/4
ol sikke	4b/3	ol irādet	5b/3
ol vaqit	6b/1	ol velāyet	8b/17
ol yolu	9a/4	ol kavme	10a/2
ol kuṭıb	10a/2	ol şehre	12b/9
ol beldeyi	12b/10	ol şeyhüñ	12b/16
ol kişiye	16a/15	ol şöġbetler	17a/5
ol şāġıb	17b/4	ol oġlānı	18a/12
ol ħāl	19a/16	ol raġmānīdür	20a/8
ol kıız	23b/13	ol ħarām	26a/13
ol oġlān	29a/16	ol kitābdan	31a/2

ol ümmī	31a/5	ol müderris	31b/11
ol dervīş	34a/9	ol nesnelerdür	34b/4
ol kıulum	34b/16	ol � ul�m	38a/1
ol velī	39b/8	ol yemek	48a/2
ol niyyet	48b/7	ol loķma[y]ı	48b/7
ol Őuretden	51a/6	ol bedenden	55a/4

Sıfatlar, okluk veya durum ekleri alınca sıfat olmaktan çıkarlar.

3.4.2.2. Sayı Sıfatları

İsimlerin sayılarını belirten sıfatlardır.

3.4.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

İsimlerin sayma sayılarıyla miktarını belirten sıfatlardır.

iki � �leme	3b/10	bir yirden	6a/16
beş vakit nam�zı	7a/10	altı gün	7a/14
dört vey� iki rek�at	7a/15-16	yetmiş yıl	8b/3
kırk sene	8b/17	on yıl	9a/5
�c yüz on �c Şeyhe	9a/11	sekiz cennet kapuların	9a/11
bir gün	9a/13	bir deveye	9a/14
bir kadeh	9b/10	otuz biñ yıl	9b/10
�c �alak	9b/16	bir zerre	10a/1
yedi tam�	10a/2	bir k�nşum	10a/5
bir p�re turşı	10a/5	kırk deve	10a/8
bir yaĥşı	10a/13	on sekiz biñ � �lemi	10a/15
bir yire	10b/8	on haşlet	11b/9-10

yedi fen	12a/9	yedi at	12a/12
bir dervif	13a/5	be kademi	13a/16
altı yanında	13a/16	bir Őeyh�n	16b/7
iki alibe	16b/9	bir d�v	17a/8
iki ba parmağımı	17a/14	�c dürlü	19a/1
bir kişi[y]i	20a/7	dört aŐh�b	20b/17
on �c yıl	21a/13	iki gövde	21b/13
yetmiŐ biň yıl	22b/2	bir kişi	22b/5
bir s�atde	24b/11	dört y�ri	26b/15
yüz kez	27a/13	bir kez	27a/15
bir kişi	28b/11	yetmiş � az�b	31a/5
bir dervif	31b/12	bir � aŐı	31b/16
bir mü'min	32a/3	dört köşe	33b/8
yedi ilimde	33b/13	bir gie	34a/1
iki dürlü	34a/12-13	bir h�cet�n	34b/12
dört dürlü	35b/2	bir yaş sögüt	35b/13
bir p�dem	35b/17	dört uŐ�l	36a/12
yetmiŐ biň kiŐi	38b/8-9	ır gürz	39a/2
�c yüz nefis	39a/4	�c dürlüdür	39a/17
bir � ilim	40a/3	osan biň kel�m	41a/4
otuz biňi tariat	41a/5	biň kiŐi	42a/3
iki � �lemde	42a/3	bir h�cet	42a/5
bir heybetlü sult�n	44b/11	bir kimse	46a/3
bir z�lim	48b/16	bir ana	52a/7
bir ae	52a/13	iki aeyle	52a/12

dört harfdür	52b/15	bir hoşkaya	55a/6
--------------	--------	-------------	-------

3.4.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

İsimlerin sırasını gösteren sıfatlardır.

<u>dokuzuncı</u> halkdan	10a/13	<u>ikinci</u> bucağında	5a/12
<u>ikinci</u> mevti	10a/10	<u>üçüncü</u> iblisi	10a/11
<u>dördüncü</u> her şeyden	10a/11-12	<u>yedinci</u> gögi	12a/15
<u>ikinci</u> şerî' at-ı kāmīl	15b/5-6	<u>üçüncü</u> levhayne	15b/7
<u>dördüncü</u> ' alāmet	15b/13		

3.4.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

İsimleri bölme, üleştirme ve paylaşırma anlamıyla belirten sıfatlardır.

<u>yedişer</u> halk	12a/11
---------------------	--------

3.4.2.2.4. Belirsizlik Sıfatlar

İsimlerin belirsiz özelliklerini yansıtan sıfatlardır.

<u>bir</u> şahrānuñ ortasında	1b/2	<u>ba' zı</u> mürīde	10b/13
<u>nice</u> yirlerde	17a/4	<u>her</u> işde	10a/11
<u>bir</u> güne	4a/5	<u>her hâlde</u> istiķāmet it-	6b/7
<u>her ne</u> hizmet	10b/10-11	<u>çok</u> dünyālık virdi	23b/9-10
<u>her</u> kişi mertebesince	13a/2	<u>nice</u> mertebelere	44a/9
<u>bir gün</u> gel	1b/5	<u>her</u> tālibe	19a/15

3.4.2.2.5. Soru Sıfatları

İsimlerin önüne gelerek onların özelliklerini bulmaya yönelik kullanılan soru kelimeleridir.

kaç ‘ alâmetlerinden	15a/17	ne vakit	47b/15
kankı şeyhinde	15b/3	ne şıfat	37a/3

3.5. ZAMİRLER

İsim soyuna giren kelimeler içinde anlam sahası en geniş olanlar zamirlerdir. Çünkü zamirler nesnelere temsil veya işaret yoluyla karşılar. Yani isimlerin yerine kullanılırlar. ‘Birinci’ ve ‘ikinci’ kişi zamirleri hariç bir zamir her çeşit varlık ve niteliği ifade edebilecek anlam genişliğine sahiptir (Şahin, 1993: 203, 204).

İsimlerin aldığı bütün ekleri alan zamirler, yerlerine geçtikleri veya işaret ettikleri isimler bakımından beş bölümde incelenir.

3.5.1. Kişi Zamirleri

Kişilerin yerine kullanılan zamirlerdir.

Durum ekleri ve bazı son çekim edatları ile kullanılışlarında isimlere göre farklılıklar gösterirler. Örneğin +içün şeklinde kullanılan son çekim edatı, teklik ve çokluk şekillerindeki isimlerde nominative halde kullanılır. Fakat zamirlerin teklik veya çokluk şekillerinde genetive eki ile kalıplaşmıştır (1993: 204). Zamirlerin durum ekleri ile çekimi, Vesîlenâme’de şöyledir:

	1. Kişi		2. Kişi		3. Kişi	
	Teklik	Çokluk	Teklik	Çokluk	Teklik	Çokluk
Yalın	Ben	Biz	Sen	Siz	Ol	Anlar
(Nominative)	6b/14	41a/16	52a/15	25a/6	48a/15	36a/13
Belirtme	Beni	Bizi	Seni	Sizi	Anı	Anları
(Accuzative)	24a/8	25b/17	52a/11	11a/12	44b/7	52a/2
Yönelme	baña	bize	saña	size	aña	anlara
(Dative)	41a/17	33b/17	38a/6	38b/6	50a/8	51a/6
Bulunma	bende	bizde	sende	sizde	anda	anlarda

(Locative)	42b/2	4a/2			16b/1	36a/12
Ayrılma	benden	bizden	senden	sizden	andan	anlardan
(Ablative)	22a/12	34b/12	22a/16		41b/17	48a/9
İlgi (Tamlayan)	benüm	bizim	senüñ	sizüñ	anıñ	anlaruñ
	42b/5	17b/9	50a/14	6b/14	6b/15	39a/3
Vasıta (Instrumental)	benimle	bizimle	senüñle	sizüñle	anuñile	anlaruñla
	34b/17		35a/9		29a/5	28b/17

3.5.2. İşaret Zamirleri

İsimleri işaret etme, gösterme yoluyla karşılayan zamirlerdir.

	Bu		Şu		O	
	Teklik	Çokluk	Teklik	Çokluk	Teklik	Çokluk
Yalın	bu	bunlar	şu/şol	şunlar	ol	onlar
(Nominative)	5b/12	52b/16	16a/3	20a/3	39b/9	30a/2
Belirtme	bunu	bunları	şunu	şunları	anı	anları
(Accuzative)	51b/2	46a/6			5b/2	52a/2
Yönelme	buña/buna	bunlara	şuna/şuna	şunlara	ana/aña	anlara
(Dative)	44a/7	43a/7	35b/16		39b/16	49b/3
Bulunma	bunda	bunlarda	şunda	şunlarda	anda	anlarda
(Ablative)	26a/12				50b/17	36a/12
Ayrılma	bundan	bunlardan / bulardan	şundan	şunlardan	andan	anlardan
(Ablative)	40b/14	52b/9			9b/17	48a/9

İlgi (Tamlayan)	bunuñ	bunlaruñ	şunuñ	şunlaruñ	anuñ	anlaruñ/anlarıñ
	37a/1	39a/5			33a/3	38a/11

Vesīle-nâme'de 'bu' ve 'o' işaret zamirleri olarak kullanıldığı görülmektedir.

deve[s]i <u>orada</u> çökti	26b/3
<u>burada</u> nāzīr ola	15b/12

3.5.3. Belirsizlik Zamirleri

Belirsiz kavram ya da nesnelere gösteren zamirlerdir.

<u>bir kimse kim</u>	46a/3	şol <u>kimseleruñ</u> haqqıdır	14a/2
<u>birisi</u> bir güne	4a/5	<u>kimse</u> girmez	42b/5
<u>biri</u> su'āl itdi	8b/17	<u>birin</u> seveler	26b/17
<u>her kim</u> halkdan	8b/4	<u>her biri</u> bir köşede	1b/5
<u>ba' zılar kimseler</u> vardır	7a/6	<u>ba' zılar</u> dirler	27b/15
<u>kimseler</u> her tã'ifeye	39a/14-15	<u>kimesnelere</u> öyle gerekdir	7a/2

3.5.4. Dönüştürme Zamiri

Şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan, onları anlamca katmerli kılan pekiştirilmiş bir tür şahıs zamirleridir (Korkmaz, 2017a: 398). *Vesīlenâme*'de kendü ve öz zamirleri dönüştürme zamiri olarak kullanılmıştır.

kendü	30a/17	kendüni	9b/15
kendüzi	16b/8	kendüden	18b/15
kendülerden	26a/6	kendüyi	28b/9
kendülere	38a/14	kendüye	39b/9
kendüde	51b/7		

öz	43a/11	özünden	26a/8
----	--------	---------	-------

3.5.5. Soru Zamirleri

İsimleri soru yoluyla belirten zamirlerdir.

ne	5a/3	kim	13a/14
kimi	52b/8	kime	23a/13
kimden	22a/5	nedür	43a/3
nelerse	42a/10	kimdür	28a/1

3.6. ZARFLAR

Fiillerin ya da fiilimsilerin, sıfatların, zarfların anlamlarını zaman, yer, yön, durum, nicelik, soru kavramlarıyla belirleyen ya da sınırlayan kelimelere zarf denir (Ediskun, 2017: 273). Zarfları cümle içindeki görevleri bakımından beş grupta *Vesîle-nâme*'de yer alan şekilleriyle örneklendirerek ele alınmıştır.

3.6.1. Durum Zarfları

Fiil, fiilimsi, sıfat ve zarfların kesinlik, durum, pekiştirme, vasıta, benzerlik, yineleme gibi yönlerden niteliklerini belirten zarf türüdür.

<u>öyle</u> kalmışdır	4b/3
<u>öyle</u> olsa tevḥîd ḥālinde	7b/14-15
nefislerin <u>yegleyüp</u> otur	5a/16
Yūsufuñ firaķından <u>görmez</u> oldı	5b/13
<u>terbiyyetle</u> yetiṣdüre	16a/12
oğlanlarından baña <u>böyle</u> kıldılar	17b/1
dīv <u>hazān</u> bayrağı <u>gibi</u> ditredi	18b/1
her işini Allāhu Te'ālā <u>korkusıyla</u> işleye	19b/8-9

her işini Allāh <u>işāretiyle</u> işleye	19b/13
Resülūñ karşıısına <u>hużūr ile</u> oturdu	22b/14
<u>parmağıyla</u> işāret kıldı	23a/14
‘ Alīyi ardından <u>hançeri[y]le</u> urdu	23b/16
aşlın <u>işitdügünleyin</u> añlar	32a/7
kişi[y]i dağı <u>öyle</u> kıla	36b/13-14
bunlara artuğ <u>eksük</u> olmazlar	39a/7
taşarruf ellere miğdārlu <u>miğdārınca</u> ışmarlanmışdur	39b/13
baş <u>dilile</u> söyleşdi	40b/5
bātından <u>cezble</u> çeke	41b/9
‘ Alinūñ dostları <u>pinhān</u> oldu	43b/6
ğarnı <u>doyunca</u> yimeye	48a/6
şabunile tozum <u>temiz</u> olur	52a/14
dervişlik <u>böyle</u> imiş	52b/1
fā’idesi degene <u>nev’ ile</u> kuvveti yitirse	53b/13-14

3.6.2. Zaman Zarfları

Fiil, fiilimsi, sıfat ve zarfların anlamlarını zaman yönüyle belirten, kesinleştiren, sınırlayan zarflardır.

a. Zaman isimlerinin zarf olarak kullanılışı:

geydüğü <u>bir gün</u> gel	6b/12
aydurdu ki <u>imdi</u> dilerim	34b/14
<u>bayramdan soñra altı gün</u> oruç tusunlar	7a/14-15
nefsi <u>on yıl</u> ekşi aş diledi	9a/5-6
<u>bu gece</u> beni ‘ arşa çıkardılar	38a/4

b. İsme son çekim edatları getirilerek kullanılanlar:

Allāhdan <u>qorqsa</u> mekrinden <u>girü</u> saqınsa	29a/4
ol <u>zamāndan</u> <u>berü</u> ol şoy kesilmemişdür	28a/15-16

c. İsimlerden durum ekleri ile türetilenler:

‘ ilim <u>kıyāmet</u> <u>gününde</u> aña da‘ vācı olup	30b/9-10
anuñ ağırı <u>günde</u> yimek yiyeler	35b/13-14
tevbe virdügi <u>vaktın</u> <u>qāyedanı</u> müşāhedeye	16a/11
Haq Te‘ ālā baña <u>ezeli</u> erzānī kıldı	9b/6

ç. Yabancı kaynaklı zaman zarfları:

<u>evvelā</u> Hāzret-i ‘ Alī ve Hāsan-ı Başrı hāzretine virdi	2b/12-13
<u>bir sā‘ atde</u> ol didügi kışı geldi	24b/11
<u>her zamānda</u> bir olur iki olmaz	41b/5
<u>bir sā‘ atde</u> ol didügi kışı geldi	24b/11
<u>girü</u> miski <u>hep</u> çıkarsañ	55a/7

3.6.3. Yer Zarfları

Fiil ve fiilimsilerin yer ve yön açısından özelliklerini belirten zarflardır.

bir qarış <u>yukarı</u> <u>qalkmış</u>	9a/16
Cebra‘il sidreden <u>ilerü</u> geçmedi	40b/14
birbirine <u>yakın</u> gelür	40b/2

3.6.4. Miktar Zarfları

Fiil, fiilimsi, sıfat ve zarfların miktarını, sayısını belirten zarflardır.

riyāzet ve kerāmeti <u>çok</u> oldu	9b/3
ķarnı acıġa <u>azacık</u> yiye	48a/5-6
<u>biraz</u> dūnyāsın alsa	51a/17
mūrīde <u>bir nice kerre</u> müstaķık olmaķ	6a/13
ya‘ ni <u>ġāyet</u> acıķsa	47b/17
bunlara <u>artuķ eksük</u> olmazlar	39a/7

3.6.5. Soru Zarfları

Fiil, fiilimsi, sıfat ve zarfların zaman, yer, yön, durum ve niceliklerini soru yoluyla belirtmeye yarayan zarflardır.

maħv-ı vüçüd <u>niçün</u> itmeyelüm	10b/3
<u>neden</u> rūħ-ı rabbānī ġāşıl olur	55a/2-3
Allāhı <u>nice</u> bildün	37a/9
<u>ķande</u> dilerse bulunur	36a/7
kendü özünden <u>nite</u> añlayısardur	26a/8

3.7. EDATLAR

İsimler ve fiiller dildeki anlamlı kelimeler grubunu oluşturur. Kelime anlamı ‘âlet, araç, gereç’ (Parlatır, 2006: 381) olan edatlar ise tek başlarına anlamları olmayan ancak cümle içindeki görevlerine göre anlam ve değer kazanan kelimelerdir (Şahin, 1993: 212).

Edatların görevi, cümlede bir kelimeyle diğer kelimeler arasında ilgi kurmaktır.

3.7.1. Bağlama Edatları

Cümleleri veya cümle içinde kelimeleri ve kelime gruplarını ya mânâ bakımından yahut şekil itibariyle birbirine bağlayan sözlerdir (Hacıeminoġlu, 1992: 112). Dörde ayrılır.

a. Sıralama Edatları:

Arka arkaya gelen unsurları ‘ve’ anlamıyla birbirine bağlar.

‘Alīye çıkar <u>ve</u> Muḥammede ulaşur	27a/4
İbrāhīm <u>ve</u> Qāsım ki t̄ahīrdür	27b/6
Allāh <u>ile</u> benüm aramda kimse girmez	42b/5

b. Denkleştirme Edatları:

Bunlar birbirine denk olan, birbirinin yerini tutabilecek olan iki unsuru bağlar.

‘Alī añılsa <u>veyā</u> evlādı añılsa	28a/16
loğma bulunsa <u>veyāhud</u> eger yimese helāk olur	48a/1

c. Karşılaştırma Edatları:

Karşılaştırılan iki veya daha çok unsuru birbirine bağlayan edatlardır.

<u>hem</u> şeyḥ idi <u>hem</u> k̄uṭb idi <u>hem</u> padişāh idi	40a/14
<u>hem</u> laṭifliği vardır ve <u>hem</u> keşfilığı vardır	35b/3-4

ç. Cümle Başı Edatları

Cümleleri anlam bakımından birbirine bağlayan edatlardır. Fonksiyon bakımından başlıca şu gruplara ayrılırlar.

ç. a. ‘fakat’ ifadesi taşıyanlar.

tozum temiz olur <u>evet</u> sen şaḫın	52a/14
nice yerlerde bulunmadı <u>lākin</u> mübārek vücūdı ḥānegāhlarında oturup	17a/4-5

ç. b. ‘eğer’ ifadesi taşıyanlar.

istimdād dileye <u>eger</u> bir rabṭ-ı ḳalb idecegi	10b/6
‘izzet itdim didi <u>meger</u> bir genç ‘alevī oğlān oğlāncıklarla oynardı	29a/13-14

ç. c. ‘gerçi’ ifadesi taşıyanlar.

vâkıf ola <u>her ne</u> kim işlerse haqîkatile işleye	19b/16-17
---	-----------

ç. ç. ‘çünkü’ ifadesi taşıyanlar.

<u>çünkü</u> ifrād ile ıarnı acığa azacığ yiye	48a/5-6
şabır itdüm <u>çün</u> İbrāhīm zamānı geldi	17b/11
virmek gerek <u>zırā</u> tarīkatde ne senūñ vardur	51a/8-9
başmağ geymedi <u>anıñçün</u> Hāfi dirlerdi	8b/14

ç. d. ‘mademki’ ifadesi taşıyanlar.

‘ Alīye virdüğüçün ol ikisi dağı göñüllerinden kin dökdilerdi	23a/9
‘ āciz kaldı <u>çün</u> baña zafer idemedi	18a/7-8

ç. e. Netice ve izah bildirenler.

dirler <u>belki</u> ‘ azāb işsās iden oldur	55a/10
---	--------

ç. f. Benzerlik ifadesi taşıyanlar.

dağı helāldür <u>nitekim</u> kāfirlerden öldürmek	48b/13
---	--------

ç. g. Şart ve derece gösterenler.

‘ avāmdur <u>illā</u> rızkın zabt idemez	48a/14
dā’im hizmetinde olurlar <u>tā</u> mağşuda vāşıl olunca	5b/4-5

3.7.2. Son Çekim Edatları

Genellikle müstakil kelimeler olan son çekim edatları, isimlerden sonra gelerek bağlı olduğu sözcüğün cümledeki diğer unsurlarla ilişki kurmasını sağlayan ve genellikle durum ekleriyle kullanılırlar.

a. Yalın Durumu (Nominative) İsteyenler

a. a. Teşbih bildirenler

dīv ḥazān bayrağı <u>gibi</u> ditredi	18b/1
‘ilm-i meşāyih şol itmek <u>gibidür</u>	19a/10
Allāhı görür <u>gibi</u> işleye	19b/10

a. b. Sebep bildirenler

dünyā manşib <u>içün</u> oquyanlar şaķi olup	15a/5-6
--	---------

a. c. Beraberlik bildirenler.

‘ilim <u>birle</u> oqumazsa	31a/7
her gece şoḥbetim Allāh <u>ile</u> idi	35a/8

a. ç. Yer ve tarz bildirenler.

dā’im meskenet <u>üzre</u> ola	7a/3
--------------------------------	------

b. Yönelme Durumu (Dative) isteyenler.

-(y)A dek : ‘āķılları irdügi yire <u>dek</u> zīrā tevcih-i ḥāl	19a/9
-(y)A degin: bir vaķit namāza <u>degin</u> seyyāh oldu	54a/5
-(y)A göre: mertebesine <u>göre</u> ol ḥaldür	19a/15-16

c. Ayrılma Durumu (Ablative) isteyenler.

+dAn berü: ol zamāndan <u>berü</u> ol şoy kesilmemişdür	28a/15-16
+dAn girü: Allāhdan qorqsa mekrinden <u>girü</u> saķinsa	29a/4
+dAn şoñra: çıķduğundan şoñra <u>girü</u> bedene gelmez	54b/2-3

ç. Genetive eki isteyenler.

+(n)Un için:

niçün <u>anuñ için</u> ki meşreb sinsile-i meşāyih	27a/3
--	-------

3.7.3. Berkitme Edatları

Belirtme, benzerlerine ilave, kuvvetlendirme, sıralama ve karşılaştırma gibi anlam ilgileri kuran edatlardır.

kerāmet <u>dahı</u> peygamberüñ mu' cizātındandır	18b/12
ṭālib-i Hāḡ <u>elbette</u> şeyḡe muḡtācdur	46a/7
devenüñ büyügi <u>hod</u> devedür	1b/7-8
Hāzreti Süfyān Sevri <u>hergiz</u> ḡilāfeti ḡabül eylemedi	10a/3-4

3.7.4. Ünleme Edatları

Tabiat seslerini, ruh durumlerini, duygu ve heyecanı belirtmek için kullanılan edatlardır.

a. Ünlemlerde

<u>ey</u> Derviş ' Oşmān gel	2a/5
------------------------------	------

b. Seslenme edatları

<u>yā</u> oḡlān yoluñı gözedi	52a/8
-------------------------------	-------

3.7.5. Soru Edatları

Sorma ifade eden, soru için kullanılan edatlardır.

senden uluya <u>mı</u> gerek	22a/14
------------------------------	--------

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. METİN

[1b]

hāzā Vesīle-nāme

bābu bir şahrānuñ ortasında bir ‘ azīm ağaç bitmiş hemān yaş
budağı var gölgesi ‘ ālemi kaplayup dervīş dağı rāhat¹⁴ olam
deyü bu ağacuñ dibinde yatdı düşinde gördi ki bu ağacıñ dibinde
yığnaq¹⁵ var enbiyā evliyā anda gelüp her biri bir köşede muntazır
oturdılar Reşul-i Ekrem güzide-i nev‘ -i benī ādem şalla’llāhu ‘ aleyhi
ve sellem şadırda oturmuş su’āl itdiler yā Resūlu’llah devenüñ
büyüğü ħod¹⁶ devedür köşeki gine köşekdür bābu imdi iĥvān-ı
‘ irfān gelüñ bābu uşūle girelüm ve ol ħuķūķ-ı sultāniyye[y]i
seyir idelüm ve ol ħalvetiler dükķanında olan cihāz-ı meşāyiĥ
ve libās-ı pādīşāhiden ve esbāb-ı evliyādan ve ol tāc-ı Muĥammediden
ve seccāde-i ‘ alīden ve ol fuķarā baĥçelerine girüp ħaķīķat
meyvelerinden yiyüp ve ma‘ rifet güllerin derüp ħalk-ı ‘ āleme

[2a]

nişār idelüm ve ol sūk¹⁷-ı ħalvetīde olan dürr-i cevāhīr ve lü’lü-i
yāķut ve mercānlar ve envā‘ -i tuĥfeler¹⁸ kim terāzūde yeyni ve elde
ve dilde āsān ammā pahāda ağır zīrā bu şūķ-ı ħalvetinüñ
meta‘ larınuñ revāyişi altun ve gümüş ile degildür belki ķaddī
hilāl ve altun beñzi iledir imdi ey Dervīş ‘ Osmān gel senünle
bu ħalvetiler bāzārına girelüm ve bu esbābı ve kemĥālarından¹⁹ ve cihāz-ı²⁰
meşāyiĥden ve fuķarā libāslarından alup ve ol fuķarā meydānında
segirdelüm şalup erenlere yüzler sürelüm ve gül cemāllerine
gülbend çekelüm ve rūĥ-ı pāklarına yalvarup istimdād taleb ide-
lüm ola kim uşul-i meşāyiĥden ve ħalvetiler bölüğünden bizi

¹⁴ rāhat yerine raĥat yazılmıştır.

¹⁵ yığnak yerine yığnaq yazılmıştır.

¹⁶ ħod yerine ĥod yazılmıştır.

¹⁷ sūk yerine şūķ yazılmıştır.

¹⁸ tuĥfe yerine tuhfē yazılmıştır.

¹⁹ kemĥā yerine kemĥa yazılmıştır.

²⁰ cihāz yerine ĥicāz yazılmıştır.

ayırmayalardı imdi nūr-ı celālde ḥā'ir²¹ ve zuhūr-ı cemālde
sā'ir olucı qarındaş gel senūñle bābu uşūle girelüm gülbend
çekelüm Allāh Allāh Allāh ile içine qadem başup ve ol şūq-ı
sulṭāniyyeye varup ol libās-ı pādişāhiden ve cihāz-ı meşāyiḥden
ve tāc-ı Muḥammediden ve rızā-i 'aliyyden²² ve espāb-ı evliyādan alup
ol meydana gelen ṭāliblere bezl²³ idelüm ve bildürelüm zīrā
bu cihāz-ı meşāyiḥden olan kimse eger birisini bilmese
[2b]

geydügi ḥarām olur ve mürīdlikleri ḥarām olur zīrā meşāyiḥüñ
cihāzı emr-i Ḥaḳḳiledür ve Resūl'i (a.m.)²⁴ icāzetiledür öyle olmışdur
ol zamāndan bu zamāna gelince tebdil ve tağyir olmuş degüldür
belki ol aşıl üzerinedir meşelā bu cihāz-ı meşāyiḥ bunlardur ki
zikir olunur hırka tāc 'aşā rızā seccāde niḳāb kemer imdi
bu cihāzı her nice kim ḥazret-i Resūlu'llah şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem
Murtażāya vir dise ol daḥı Ḥasan-ı Başrī ḥazretine virdi
evvelā cihāz-ı meşāyiḥüñ biri tācdur ve tācuñ bir ma' nāsı
Muḥammed [ve] 'Alīdür imdi tāc-ı ḥaḳīḳī oldur ki işpātını Muḥammed (a.m.)
ve 'Alīye yetiştürmekdür imdi bize lāzım geldi ki işbātımızı
Muḥammed ve 'Alīye yetiştürelüm zīrā delilsiz söz ḥaṭādur
ve 'ibretsiz nazar belādur evvelā Ḥazret-i 'Alī ve Ḥasan-ı Başrī
ḥazretine virdi ol daḥı Ḥabīb-i 'Acemī ḥazretine virdi
ol daḥı Dāvud-u Ṭaī ḥazretine virdi ol daḥı Ma' ruf-ı
Kerḥī ḥazretine virdi ol daḥı Serīr-i Saḳaṭī ḥazretine
virdi ol daḥı Cüneyd-i Bağdādī ḥazretine virdi ol daḥı
Mimşāde'd-Dīn Nūrī ḥazretine virdi ol daḥı Muḥammede'd-Dīn Nūrī
[3a]

ḥazretine ol daḥı Ḳaḍı Muḥyi'd-dīn ḥazretine virdi ol²⁵
ol daḥı Ebu'n-Necīb Sehre ḥazretine virdi ol daḥı Ḳuṭbu'd-
dīnū Behrī ḥazretine virdi ol daḥı Rükñü'd-dīn en-Neḥāşī

²¹ ḥā'ir yerine ḥāyir yazılmıştır.

²² 'aliyyden yerine 'aliyyeden yazılmıştır.

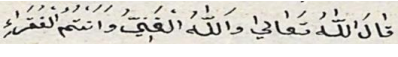
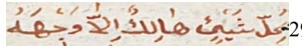
²³ bezl yerine bezli yazılmıştır.

²⁴ aleyhisselam kelimesinin kısaltılmış hali

²⁵ Sonraki satırın başındaki kelimenin tekrarı.

hazretine virdi ol dađı Şehābe'd-dīnū Tebrīz hazretine virdi
ol dađı Cemāle'd-dīnū Tūsterī hazretine virdi ol dađı İbrāhīm
Zāhid Gīlānī hazretine virdi ol dağı Muḥammed el-Ḥalvetī hazretine
virdi ol dağı Ağı Mīri'l-Ḥalveti hazretine virdi ol dağı
‘Aze'd-dīni'l-Ḥalvetī hazretine virdi ol dağı Şadre'd-dīni
Hācı hazretine virdi ol dağı Seyyīd Yağya eş-Şirvānī hazre-
tine virdi ol dağı pīri Āḥmed Erzencānı hazretine virdi
ol dağı İbrāhīm Qayşarī hazretine virdi ol dağı ‘Alāeddīn
‘Uşşākī hazretine virdi ol dağı Āḥmed Yegitbaşı hazretine
virdi ol dağı Hācı Qaramānī hazretine virdi ol dağı
Qāsım Efendi hazretine virdi ol dağı Muḥyiddīn hazretine
virdi ol dağı Muḥammed Qarabaş hazretine ol dağı Hüseyn Efendi
hazretine virdi ol dağı biz faķire virdi bu kitāb-ı
müsteṭābī yazan ḥaķīr ve faķīri ‘azizler ḳaṭına? tedennī? der?

[3b]

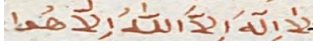
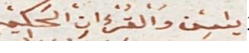
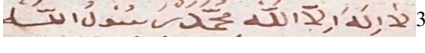
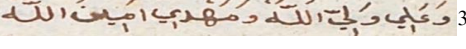
Dervīş Muḥammed ‘Azīzīnūñ silsilesi beyān olunur meşelā eř-şeyhū'l‘ā-
rifīn Qasım Efendi andan Muḥammed Efendi Qara Hısarī andan
‘Alā'e'd-dīn eř-şeyḫ Ḥabīb Efendi andan eř-şeyḫ Ḥazret-i Ya'ḳūb
Efendi andan eş-şeyḫ İskender Efendi andan bu faķīriñ
mürşidi es-Seyyid Muḥammed Efendi hazretlerine virdi rıdḫvānu'llāhi
te‘ālā ‘aleyhīm ecma‘in²⁶ öyle olsa imdi tāciñ bir ma' nāsı
iştātını Muḥammed (a.m.) ve ‘Alī hazretine rağıya'llāhu ‘anhu hazretlerine
yetiştürmekdür ve tācdan murād Muḥammed ve ‘Alīdür ve tācuñ üstüvāne²⁷
süfliden ‘ulviyyeye tebdīl olup ‘urūc itmekdür ve tācuñ
ḳubbesi noḳta-i ḥaķīḳatdür ve tācuñ kenarı iki ‘āleme ḫüküm itmekdür
ve tācuñ lengeri mālīkler üstüvāsıdır ve tācuñ ḳiblesi
pīrdür ²⁸ ve tācuñ
ḳubbesinde yazılmışdır ki ²⁹ ve tācuñ

²⁶ Allah'ın rızası onların üzerine olsun

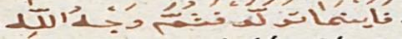
²⁷ üstüvāne yerine üstüvāsı yazılmıştır.

²⁸ Muhammed 38: yüce Allah dedi ki: ‘Allah zengindir, siz ise fakirsiniz.’

²⁹ Kasas 88: O'nun zatından başka her şey yok olacaktır.

ortasında yazılmışdır ki ³⁰ ve tācuñ eteginde yazılmışdır ki ³¹ ve tācuñ içersinde yazılmışdır ki ³² ³³ ve tācuñ altında

[4a]

yazılmışdır ki ³⁴ imdi eger su'âl olunursa ki tãc kaçdur bizde cevâb derüz ki tãc ikidür biri tãc-1 'ârîfdür ve biri tãc-1 cãhildür tãc-1 'ârîf oldur ki işbâtını Muḥammede ve 'Alîye yetiştürmeye taklîd ile geymiş ola ḥuşûşâ fi-zamânınâ her birisi bir güne sikke yürütmiş kimi fülân tãcıdur kimi 'alî kimi kırmızı kimisi Kâdirî kimisi Gülşenî kimisi Bedevî kimisi fülân tâ kimisi 'Uşşâkî kimisi Bektâşî kismetidür Ḥaḳ te'âlâ toğrı yoldan ayırmaya zîrâ tãc-1 'ârîf birdür kim işbâtını Muḥammed ve 'Aliye yetiştürmüş ola meşelâ yoğaruda zikir itdük kim Ḥazret-i Resûl (a.m.) ve Ḥazret-i 'Alîye virdi Ḥazret-i 'Alî Ḥasan-ı Başrî ḥazretine andan Ḥabîb-i 'Acemiyye andan Dâvûd-u Tâyye andan Ma'rûf Kerhiyyeye andan Serîr-i Sađatîye andan mürşid-i 'âlem pîr-i â'zam Cüneyd-i Bağdâdî ḥazretlerine virdi ol dağı bu tãcı mürîdlerine virdi bu Gülşenî bu Kâdirî bu Bedevî bu Bektâşî bu 'Uşşâkîdür dimedi öyle olsa imdi bu ḥalvetî şeyḥlerinüñ tâcları

[4b]

aşıl üzerinedür ki Ḥazreti 'Alîden Cüneyd ḥazretlerine gelince Cüneyd ḥazretinden bu zamâna gelince tebdîl ve tağyir olmuş degildür ol sikke nice ki örüldiyse öyle ḳalmışdır meşelâ or³⁵

³⁰ Bakara 255: O'ndan başka bir Tanrı yoktur.

³¹ Yasin 1, 2: Yâsîn, Hikmet dolu Kuran'a and olsun ki.

³² Allah'tan başka ilah yoktur. Hz. Muhammed aleyhissalatü vesselam da Onun Resulüdür.

³³ Hz. Ali, Allah'ın sevgili kuludur, Mehdi ise Allah'a inanandır.

³⁴ Bakara 115: Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır.

³⁵ Sonraki satırın başındaki kelimenin ilk hecesinin tekrarı.

ortasında yazılmışdır لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ³⁶ ve kubbesinde yazılmışdır ki مَلَكٌ سَيِّفٌ مَّا لَكَ إِلَّا وَجْهٌ³⁷ imdi bu meşâ-yihuñ tâclarında ve hırkalarında ma' nâ çokdur meşelâ bir te'vîli dağı budur ki tâcları 'arşa beñzer ve hırkaları eflâka beñzer ve yağaları burūca beñzer ve şâğ yañları şarğa beñzer ve şol yanı ğarba ve kemerleri kâfa beñzer ve şeyhleri yılduza beñzer ve rızâları levha beñzer ve 'aşâları kula beñzer postları rûb' -ı meskûna³⁸ beñzer ve şeyh kendi güneşe beñzer ve baş kademi kâmere beñzer ve mürîdleri yıldızlara beñzer ve halk olup tevhid itdükleri cennet bağçelerine beñzer ve semâ' a girüp devrân itdükleri eflâk devrine beñzer ve cüşişleri 'arşa beñzer ve hareketleri kürse beñzer ve eger postdan su'âl olunursa kim post nedür ve postuñ başı

[5a]

nedür ve şâğı nedür ve şolı nedür ve ortası nedür ve mihrâbı nedür ve haqîkati nedür ve şerî' atı³⁹ nedür ve tariqatı nedür ve ma' rifeti nedür ve dört bucağında ne yazılmışdır imdi ve postuñ başı teslimdür ve şâğı⁴⁰ şeyh⁴¹ elin tutmağdur ve şolı ' izzetdür ve şarğı seyirdür ve ğarbí tevbedür ve⁴² ve şartı erenler önüne baş indürmekdür ortası muhabbetdür mihrâbı didârdur ve cânı tekbirdür ve ma' rifeti pîr⁴³ kôrşusudur ve haqîkati otur didükleri yirde oturmağdur ve dört bucağında dört⁴⁴ kelime vardur ve eger bir mürîd bu kelimeleri bilnese aña post virüp el almağ ve ihtiyârına

³⁶ Bakara 255: Allah'tan başka bir Tanrı yoktur. Ancak O vardır.

³⁷ Kasas 88: O'nun zatından başka her şey yok olacaktır.

³⁸ rub' -ı meskûn: "Oturulan dörtte bir kısım" eski coğrafyacılara göre dünyânın, üzerinde hayat bulunan oturulmaya elverişli karalarla kaplı kısmı.

³⁹ şerî' at yerine şerî' at yazılmıştır.

⁴⁰ şâğı yerine şâğı yazılmıştır.

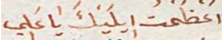
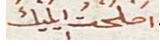
⁴¹ şeyh yerine şeyh yazılmıştır.

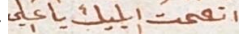
⁴² Sonraki satırın başındaki kelimenin tekrarı

⁴³ pîr yerine bîr yazılmıştır.

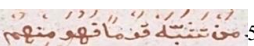
⁴⁴ dört yerine dôt yazılmıştır

oturmak ve mürîd itmek cāiz degildir meşelâ evvel bucağında yazılmışdır ki ⁴⁵ ikinci bucağında yazılmışdır

 ⁴⁶ üçüncide yazılmışdır ⁴⁷

yā ‘ Alî dördüncide yazılmışdır ⁴⁸ ve postuñ bünyâdı Hâkķı bilmekdür ve aħkâmı enbiyâya şıdķ u ihlâşdur ve meşâyih bilmekdür ve nefislerin yegleyüp otur didükleri yirde oturmağdur ve hırķa daħı iki nev‘ i üzerinedür

[5b]

biri hırķa-i irâdetdür⁴⁹ ve biri teberrükdür ve ol hırķa-i irâdetdür anı mürîd[-i] hâķiyye geydürür ve ol kim hırķa-i teberrükdür anı mürîd[-i] müteşebbihe geydürürler ve ol irâdet giyenler anlar dâ‘im şeyhüñ huzûrında gitmezler dâ‘im hizmetinde⁵⁰ olurlar tâ maķşûda⁵¹ vâşıl olunca ve ol hırķa-i teberrük giyenler anlar gâh şeyhüñ huzûrına gelürler ve gâh kendü maşlahatlarına giderler bunlara mürîd-i müteşebbih dirler hâzreti Âhmedüñ ⁵² hadîsi müteşebbihdür ve eger su‘âl iderlerse bu hırķa[y]ı şeyhi elinden giymege bir fâ‘ide veyâ bir te‘sîri⁵³ var mıdur cevâb virürüz ki hırķa[y]ı şeyhi mübârek elinden geymede fâi‘desi çoktur meşelâ Hâzreti Ya‘ kûbuñ gözleri görmez iken Hâzret-i Yûsufuñ gönlegi Ya‘ kûbuñ gözlerin[i] açdı sebeb bu oldı ki Hâzret-i Ya‘ kûbuñ gözleri Yûsufuñ fıraķından görmez oldı hemân beşîr Yûsufuñ gönlegin getürdi Hâzret-i Yâ‘ kûb daħı yüzine sürünce gözleri açıldı imdi bu hırķa[y]ı şeyhi mübârek elinden geymek fâi‘desi ve te‘sîri çokdur meşelâ fâi‘desi ve te‘sîri budur ki hırķa[y]ı şeyhüñ mübârek elinden geydükden şöñra mürîdüñ

[6a]

⁴⁵ Ey Ali seni üstün tuttum

⁴⁶ Ey Ali seni yüceltim

⁴⁷ Ey Ali seni islah ettim

⁴⁸ Ey Ali sana iyilik yaptım

⁴⁹ *irâdet* yerine *irâdet* yazılmıştır.

⁵⁰ *hizmetinde* yerine *hizmetinde* yazılmıştır.

⁵¹ *maķşûd* yerine *mağşûd* yazılmıştır.

⁵² Kim bir kavme benzemeye çalışırsa, o da onlardandır

⁵³ *te‘sîri* yerine *teysîri* yazılmıştır.

gönlü gözi açılır Ya' kûbuñ gözleri gibi hemân hırkanuñ

yenine elin geçüre

اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ لِلَّهِ الْحَمْدُ وَاللَّهُ

الْكَبِيرُ

⁵⁴ diyüp bu benüm elüm degül şeyhim elidür diyüp giye

ol hırka-i mürīdüñ boynuna bırağup geydürmek gerek

ta' zīmen ve tekrīmen ve tekbīren imdi şeyhe ve mürīde lāzımdur ki

bunları bilüp ögrene yoğaruda dinildügi gibi cümle hicā-

zuñ olmasından şorup ögrene zīrā bunları bilmeyenüñ

tācları ve hırkaları ve rızāları hāram olur ve posta otur-

mağ hāram olur imdi eger hırka[y]ı ve eger tācı ve eger rızā[y]ı ve eger

'aşā[y]ı şeyhi elinden geymede fāi'desi ve te'siri çokdur vaşfa

gelmez zīrā emr-i Hākkile ve Resūl (a.m.) hāzretinüñ icāzetiyle andan

berü gelmişdür imdi şöyle gerekdür ki bu cihāz-ı meşāyih ki

vardur mürīde bir nice kerre müsteħağ⁵⁵ olmağ gerekdür görmeyince

ve belki ricāl-i ğaybın icāzetiyle fuğarā boynuna almağ gerekdür evvel

mürīd şeyhüñ nazārına mazhar düşe andan du' āsına

mazhar düşe zīrā bu cihāzı mürīd eline bir yirden virmezler

mürīd evvelā şeyhüñ nazārına mazhar düşdügi fuğarā beyninde

[6b]

ve halk arasında ol vaķit mürīdüñ eline 'aşāsın ve boynuna

rızāsın vireler ba' dehū niķābıñ ve seccādesin vireler andan

mürīd hem du' āya ve hem nazara mazhar düşe ya' ni himmete mazhar

düşe imdi şeyhe ve mürīde bu cihāz-ı meşāyihüñ 'ilmi lāzımdur

meşelā tācdan murād nokta-i hāķīķatdür ve hırkadan murād cemī' 'uyūbı

setir itmekdür ve rızādan murād meşāyihē teslim⁵⁶ erenler⁵⁷ meydanına

boyun virmekdür ve 'aşādan murād her hālde istiķāmet itmek

gerek ve kemerden murād ķudret ķāfını? seyir itmek gerek ve niķābdan

murād ğayrıya baķmamağdır ve seccādeden murād hīlāfet-i ma' nündür?

ve postdan murād taht-ı hīlāfete şābit olmağdır imdi öyle

olsa bunları şeyhüñ elinden almağ ve geymek gerekdür nitekim hāzreti

⁵⁴ Allah en büyüktür Allah en büyüktür. Allah'tan başka Tanrı yoktur. Allah en büyüktür.

⁵⁵ müsteħağ yerine müsteħıķ yazılmıştır.

⁵⁶ teslim yerine teslim yazılmıştır.

⁵⁷ eren (ارن) yerine (اركان ر) eren yazılmıştır.

seyyidü'l-enām⁵⁸ beytü'l-ḥarām⁵⁹ fethinde geydügi bir gün gel yā 'Alī didi
bu ḥilāfet tācidur didi andan şoñra ayıtdı ey aşḥābım bilüñ
ki ben sizüñ peygamberiñüzüm ve 'Alī sizüñ şeyḥiñüzdür didi
varuñ elin öpüñ buyurdı anıñ içindür kim bu şeyiḥleriñ ellerüñ
öperler ve yüzler sürerler imdi bu şeyiḥleriñ esrārına
ve ḥāllerine ve müşāhedelerine ve kerāmetlerine ve cihāzlarına
[7a]

kimesne muṭṭali' olmaz meger kim bu sırra muḥarrem olmuş ola imdi
mürīd olan kimesnelere öyle gerekdür ki bu cihāz-ı meşāyihüñ
'ilmine 'ālim olup dā'im meskenet üzre ola ve fāḥir ṭa'āmlar
bişirüp ve fāḥir ṭonlar geyüp yürümesünler yimegi ve geymegi
ve her ne cünbüş ki vardur ṭarīḳ-i ḥalvetīde meskenet üzre
olmaḳ gerekdür zīrā ba'zılar kimseler vardur ki şöhrete
ve riyāya düşüp kendilerini ḥalka gösterüp bilmezler ki
āḥir 'uḳūbete ve nedāmete irişüp maḡbūn olurlar zīrā fuḳarāya
lāzım olan budur ki şöhret istemesünler ve riyā itmesünler
ve ehl-i bid'at ile dostluk itmesünler hemān beş vaḳit namāzı
cemā'at ile vaḳtinde kılip ve ramażān tutsunlar ve receb
ve şa'bān ve zilhiccenüñ 'aşr-ı evvelinde ve muḥarrem 'aşr-ı öñünde
şā'im⁶⁰ olsunlar ramażānuñ āḥirinde i'ṭikāfa terk
itmesünler ve şevvālde bayramdan şoñra altı gün oruc
tutsunlar⁶¹ ve aḥşam namāzından şoñra altıya dört veyā iki
rek'at evvābīn kılsunlar zīrā Ḥaḳ Te'ālā
celle celālehū furḳān-ı kerīminde ve Ḳur'ān-ı 'azīminde buyurur ḥazreti
[7b]

peygamberimüz şalla'llāhu 'aleyhi buyurmışdur ki tevḥīde başlaya
andan fuḳarā ḳalkup mektebhāneye varup ḥaḳīḳat dersin
oḳumaḳ gerek ve işrāḳ namāzın kılmadan kimse ile kelām itmek
cā'iz degildür ve namāzdan şoñra şuḡle vara cum'ā gicelerinde

⁵⁸ *seyyidü'l-enām* yerine *seyyidi'l-enām* yazılmıştır.

⁵⁹ *beytü'l-ḥarām* yerine *beyti'l-ḥarām* yazılmıştır.

⁶⁰ *şā'im* yerine *şāyim* yazılmıştır.

⁶¹ *tutsunlar* yerine *tusunlar* yazılmıştır.

ve ihyā gicelerinde ziyāde mücāhede ide ve teşbīh⁶² namāzın kıla zīrā tesbīh namazın kıılmağda şevāb çokdur ve günāh-ı kebāyiri maḥıv⁶³ ider şerī^c at ḥucetleri vardur ve ihyā gicelerinde zikre ve semā^c a itmek gerekdür zīrā terk-i ḥaṭā vardur zīrā uşūl-i meşāyih ḳadīmdür⁶⁴ ve bunlaruñ senetleri olmuşdur ki bir kişi kendi şeyḫinden gördüğüñ itmese şeyḫine münkir olmak lāzım gelür muḫālefet⁶⁵ itmek cā'iz degildür meşāyihē münkir olmak cā'iz görmemişler hemān uşūl gicelerinde namazdan şoñra zikrullāha başlamak gerek andan zākir bir beyt veyā bir na^c t-1 şerīf oğuya zīrā bu bābda Ḥazret-i Kevneyn na^c t oğumuşdur andan şoñra semā^c -1 şafāya ḳalḳmışdur öyle olsa tevḫīd ḫālīnde beyit veyā na^c t-1 şerīf oğuyalar andan şoñra sema^c 1 şafāya gireler zīrā bu şafādan maḥrūm olmak ḫalvetī fuḳarāsınuñ şānına lāyık degildür ḳamu eşyā bu şafāya-

[8a] dan maḥrūm olmak ḫalvetī fuḳarāsınuñ şānına lāyık degildür ḳamu eşyā bu şafāya⁶⁶ göñül virüp leyl ü nehār⁶⁷ ārām itmezler dā'im semā^c -1 şafā iderler ve duhā ve teheccüd ve işrāḳ namāzı kıilup uşūl günlerinde şā'im olmak gerek imdi bu ṭarīḳat aḫvālin kime gerekse demek olmak zīrā zamāne fāsīd oldı muḳallid çoğaldı meşāyihūñ sözlerine i^c tibār ḳalmadı bu zamānda ^cuzlet idüp evde ḳapanup ḫalka ḳarışmayup epsem oturmak cümleden efdaldür zīrā ḫazret-i nebīyy-i ekrem şalla'llāhu ^caleyhi ve sellem buyurdı kim

سَيَأْتِي زَمَانٌ عَلَيْهِمْ يَمُرُّونَ

الْقُرْآنَ وَيُصَلُّونَ فِي الْمَسَاجِدِ وَيَتَّبِعُونَ آيَاتِنَا

صَدَقَ رَسُولُ اللَّهِ⁶⁸ ma^c nāsı benim ümmetimüñ üzerlerine

bir zamān gele ki Ḳur'ān oğuyalar daḫı namāz kıılalar ḳalblerinde

⁶² teşbīh yerine tesbīh yazılmıştır.

⁶³ maḥıv yerine maḥıv yazılmıştır.

⁶⁴ ḳadīm yerine ḳadīm yazılmıştır.

⁶⁵ muḫālefet yerine muḫālifet yazılmıştır.

⁶⁶ Tekrar etmiştir.

⁶⁷ leyl ü nehār yerine leynü'n-nihār yazılmıştır.

⁶⁸ Ümmetime öyle bir zaman gelecek ki, Kur'anı okuyacaklar ve camilerde namaz kılacaklar ama kalplerinde hiç iman olmayacaktır. Resulül'lah doğruyu söyler.

bir zerre imān eşeri olmasa imdi bu zamānda ‘ uzlet
zamānidur nitekim sulţanu’l-ārīfin⁶⁹ ve bürhānü’l-vāşılın
Bāyezīd ḥazretine su’āl itdiler kim bu devlete neyle irişdüñ
cevāb itdi kim ḥalkdan kaçmağıla buldum didi ve ayıtdı
ḥaqqı bilmek nişānı ḥalkdan kaçmağıdur didi ve ba’ dehū ol velāyet
[8b]

melikinüñ Fetih Nuşrī? rağıya’llāhu ‘ anhu and içdigim ‘ ömrünce dünyāda gülmeye
ve ehl-i dünyāya qarışmayup ‘ uzlet ile müdām nefsinı mücāhede ve riyāzet
içinde ḥalkdan külli munkaṭı’ eyledi ve yetmiş yıl yire ṭahāretsiz başmadı
ve buyurdi her kim ḥalkdan ‘ uzlet iderse ‘ aziz ola ve ba’ dehū ol cev-
her dürr-i ‘ adni Ebū Ḥāzım Medenī ‘ azım mücāhede ıssıdur ve riyāzet
içinde nāziri yoğıdı Ḥazreti ‘ Ömer Ḥazreti ‘ Oşmān ve Ḥazreti Ebū Hureyre
ile şoḥbet-i ilāhī eyleyüp ṭururdi ol ayıtdı dünyādan şaķınıñ ki
Fir’avn ve Nemrūd ve Ḳārūn ile ortağıdur ba’ dehū ol gāvşu’l-ā’ zam⁷⁰ ve
ve perverde-i ekrem ve seyyāh-ı ‘ ālem İbrāhim İbn-i İdhem bi-siyād-ı? meşāyiḥ
yüzün görüp ṭururdi ve Ebū Ḥanīfe ile şoḥbet eyledi ve Cüneyd-i
Bağdādī anuñ ḥaqqında buyurdi ki İbrāhim mefātiḥu’l-‘ ulümdur anuñ
evvel şeyhi Ḥızırdu ba’ dehū ol maraḡ-ı ḳalbe şāfi Ḥazreti Beşir-i
Hāfi ‘ azım mücāhede ıssı idi uşul-i dīn içinde nāziri yoğıdı
asla ayağına başmağ geymedi anıñçün Ḥāfi dirlerdi ve şol mertebeye irdi kim
ḳande baḳsa Teñrinüñ nūrın görürdi ol ‘ ayān böyle göz ister
kişide göre ḥaqqı her zamān kırk sene tamām nefsi biryān istedi
virmedi biri su’āl itdi bu mertebe[y]i neyle bulduñ ayıtdı ‘ ömür içinde
[9a]

kendü ḥalimi ḥaḳdan ayruḡa dimedüm ve ol ḥüccet el-faḳru faḫrī Ḥazreti
Zennūn-ı Mışrī ṭarīḳat ve ma’ rifet ve ḥaḳıḳat içinde nāziri yoğıdı
bir gün melik andan ögüt istedi ey ayıtdı ey sulţān-ı Mışır yol
ikidür eger ol yolu isterseñ ḥaḳdan ayruḡuñ terk eyle ve eger
kici? yol isterseñ dünyāyı terk eyle didi ve nefsi on yıl ekşi
aş diledi virmedi ve ol sāmıu’ rabbi’l-hāmī⁷¹ Ḥazreti Bāyāzīd-i

⁶⁹ *sulţanu’l-ārīfin* yerine *sulţani’l-‘ārīfin* yazılmıştır.

⁷⁰ *gāvşu’l-ā’zam* yerine *gāvşı’l-ā’zam* yazılmıştır.

⁷¹ *rabbi’l-hāmī* yerine *rabbü’l-hāmī* yazılmıştır.

Bestāmi anuñ riyāzātı⁷² ve kerāmetleri ve haqīkat kelimātları
hadden geçüp tururdu ve esrār-ı haqāyık ve güftār-ı daqāyık içinde
müşteri yogudu hemīşe teni mücāhede ve cānı müşāhede içinde
idi Cüneyd hazretleri aydur Bāyāzīdi bizim aramızda Cebrā’il gibidür
ve üç yüz on üç şeyhe hizmet eyledi ve ayıtdı sekiz cennet kapu-
ların baña açsalar ve yedi dünyāyı virseler vaqt-i seherde bir kez
münacāt kılduğuma degmez didi meger bir gün Bāyāzīd hacca giderdi
bir deveye yük urup üzerine bindi bir kişi ayıtdı bu deveye
ağır yük urduñ didi şeyih ayıtdı ardına geç baq didi ol
dahı nazar itdi deve üzerinde yük bir qarış yukarı kalkmış
harif peşimān oldu gelüp ayağına düşüp mürīdlerinden oldu
[9b]

ve Bāyāzīdūñ anası aydur vaqtā ki Bāyāzīd benim qarnımda idi qačan bir
şübhelü nesne yisem qarnımda hareket iderdi ve dünyāda geldükden soñra
riyāzet ve kerāmeti çok oldu ‘ Arabistānda otuz yıl riyāzet çekdi
ve üç yüz on üç şeyhe hizmet itdi cümleden biri hazreti Ca’ fer-i
Şādıka hizmet itdi döñeli? halkdan söyler ammā men haqdan söylerim
didi ve dahı ‘ ilmi ve ‘ ameli qodum Haq Te’ ālā baña ezeli erzānı kıldı
ben ayıtdım baña bensüz olmak yeğdür nitekim sensüz Haq Te’ ālā benim göñlündegin
bilürdi baña hoşnudluk hil’ atin geydürdi ve geydürüp beni münevver
eyledi ve küdurāt-ı⁷³ beşeriyetden qurtardı ve kerāmet tācın başıma qodı
ve ‘ aşq şarābından bir qadeh içdim andan soñra otuz biñ yıl bātınım
ile vaqdāniyyet içinde uçdum ve otuz biñ yıl dahı ferdāniyyet baqrında⁷⁴
qaldım andan soñra Bāyāzīd oldum Haq Te’ ālā baña ayıtdı benden ne diler-
sin men ayıtdım seni dilerim qarāf-ı’ izzetden hıttāb geldi kim nice
Bāyāzīdiñ vücūdı bāqīdür bu dilege irişmek muhāldür ammā bu yolda
kendüni yok bil andan bize gel didi andan ayıtdım ilāhī derğāhıña
neyle irişürler nidā geldi ki Bāyāzīd evvel nefsinı üç talāq boşa
andan bize söyle didi⁷⁵ andan soñra Bāyāzīd ayıtdı eger yā Rabbi

⁷² Metin içinde “zā” eki önce yanlış yazılmış, devamında düzeltilmiş. Kâtip kelimeyi düzeltmek yerine eki düzeltilmiştir.

⁷³ *küdûret* yerine *küdurāt* yazılmıştır.

⁷⁴ *baqrında* yerine *baqrında* yazılmıştır.

⁷⁵ Metinde kelime *dididi* şeklinde bir *dal* harfi fazla yazılmıştır.

[10a]

beni tamūya kırsan senūñ cemālūñ ‘ irfānında tamū ehline bir zerre āşikāre
eyleşem ol kıavme yedi tamū cennet gibi olaydı ve ba‘ dehū ol kıuţıb ħarekātı
devri ve ħaķıkāt baħrinūñ ğavrı Ĥazreti Süfyān Sevrī hergiz
ħilāfeti kıabūl eylemedi zāhiri ve bātından nazīri⁷⁶ yoĝıdı anası aydur ki
Süfyān kıarnımda iken bir kıonşum bir pāre turşı virdi alup
aĝzıma bıraķdum hemān Süfyān kıarnımda ħareket idüp ayaĝıla beni
depdi ve ba‘ dehū tarīķ-ı Ebū ‘ Alī Şaķīķ kuddūs-ı sırrah degül ‘ ilim içinde
kāmil idi ve aydurdı kim biñ üstāda şākird oldum ve kırķ deve
yüki kitāb okudum illā Ĥaķķuñ yolunu dōrt nesnede buldum biri
rızk için emīn olmaķ ikinci mevti yaķın bilüp yaraĝuñ görmekdür
her işde ihlāsile olmaķdur üçüncü iblisi düşmān olmaķdur dōrdüncü
her şeyden geçüp muħabbetu’llāha ĝönül baĝlamaķdur ve ‘ ibādet on yaķşıdur
doķuzuncı ħalkdan kıaçmaķdur ve bir yaķşı ‘ ibādet itmekdür imdi
ey sālīk-i rāh-ı? ħaķıkāt ve mālīki sırrı gibi ateş-i ‘ aşķu’llāh
vücūdumuz yaķup maħıv itmelüm veyā niçün on sekiz biñ ‘ ālemi
serā-perde-i? ĝayıbdan vücūda getüren ħālīkuñ ‘ aşķına ‘ arş ve kürs
ve eflāk ve encām⁷⁷ ve seb‘ a semāvāt ve şemsi ve kıamer ve şecer ve medār

[10b]

ve hevāda kıuşlar ve seħāb ve yirde āsiyāb ve āb gibi devir ve semā‘
itmeyelüm ve nār-ı ‘ aşķa pervāne gibi düşüp biz daħı yanup yasını?
maħv-ı vücūd niçün itmeyelüm ve rāh-ı Ĥaķķa mürşid meşāyiħe niçün
tābi‘ olmayalum imdi ey ihvān⁷⁸-ı şafā evvelā tālīb-i Ĥaķ olan mürīde
gerekdür kim cümle şeyden geçüp şeyħi cānibine teveccüh idüb
rūħāniyyeden istimdād dileye eger bir rabt-ı kıalb idecegi yok ise
ol müşkül ħal olunur inşiraħ-ı şadır ħāşıl ola ħāşıl-ı kelām her
ħālde edeb ri‘ āyet idüp şeyihden izinsiz bir yire gitmeden ħazer
eyleye ve daħı mürīd mücāhede ve ‘ azīmet cānibin tuta müsā‘ ade
ve rūħsat semtin tıtmaya ki teraķķīden kıalır ve daħı şeyih her ne
ħizmet teklīf iderse te’ħīr itmeye ve aña bir maşlaħat daħı kıatmaya

⁷⁶ nazīr yerine nazir yazılmıştır.

⁷⁷ encām yerine encam yazılmıştır.

⁷⁸ ihvān yerine ihvan yazılmıştır.

ve sebebin ve vechīn istifsār itmeyüp ol hizmeti edā ide hikāyet olunur ki meşāyihden biri ba‘ zı mürīde su‘āl itdi eger şeyhūñ seni bir hizmete gönderse yoluñ mescīde uğrasa halk namāzda olsalar sen neylerdūñ didi mürīd cevāb itdi kim evvel hizmeti görüp andan namāz kııldum didükde şeyhi istihsān eyledi bundan maqşūd hizmetinde i‘ timātdur⁷⁹ yoqsa hāşā ki emir şalavātdan [11a]

tehāvün? degildür zīrā şerī‘ at-[1] şerīfe esās degildür ve dağı mürīd bi-ḥasebi’z-zāhir-i ḥaḳ kendi cānibinden olmaḳ añlarsa da şeyhūñ sözin red itmeye ki mürīdūñ şeyhe i‘ tirāzı buluna māni‘-[i] tām belki ehl-i ṭarīḳat bābında ḥarāmdur zīrā bunlaruñ ḳatında mürīd oldur ki kendü irādetini⁸⁰ fenā bulmuş ola eger kendi irādeti⁸¹ olursa ol ehl-i nefis ve mürīd hevādur⁸² ehl-i ḥaḳ ve mürīd-i rāh-ı Ḥudā⁸³ degüldür hāşıl mürīd şeyhe sū-i zān itmekden ḥazar⁸⁴ ide belki ṭarīḳ-ı ‘ārīf ve ‘ibādu’llāh nāşih i‘ tiḳādında ola ve añlamaduğı yeri inkār eylemeye rivāyet olunur ki bir mürīd şeyhinün bir ma‘ şiyetde gördi münkir ve şıfatını tagyir⁸⁵ ve hizmetinde taḳsīr itmedi şeyhi anuñ şıdḳını görüp vechinden su‘āl itdükde mürīd cevāb virdi faḳīr sizi ma‘ şüm olmaḳ i‘ tiḳādıyla i‘ tiḳād itdim ki maṭlūbum o⁸⁶ oldur yoqsa ma‘ şıyyet⁸⁷ idüp siz rabbiñüz mābeyninde bir emirdür ki didi şeyhi anı işidicek aña ḥayır du‘ ā eyledi az zamānda ol mürīd ḥüsn-ü ḥāle yetişdi öyle olsa dervīşe lāzım olan her ḥālde sū-i zān ile inkārdan ihtirāz ide şeyhe⁸⁸ dağı lāyīḳ oldur ki şerī‘ at-[1] şerīfe muḥālīf münkirātdan [11b]

⁷⁹ i‘ timātdur yerine ihtimātdur yazılmıştır.

⁸⁰ irādet yerine irātet yazılmıştır.

⁸¹ Bir önceki satırdaki hatalardan biri düzeltilmiş; ancak hemzeden sonraki ünlü yazımı hatasını katip ya da yazar sürdürmüştür. irādet yerine irādet yazılmıştır

⁸² hevā yerine havā yazılmıştır.

⁸³ Hudā yerine Ḥudā yazılmıştır.

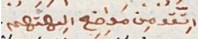
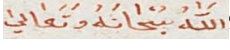
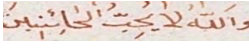
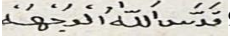
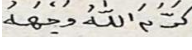
⁸⁴ ḥazar yerine ḥazār yazılmıştır.

⁸⁵ tagyīr yerine tagyir yazılmıştır.

⁸⁶ Sonraki satırın başındaki kelimenin ilk hecesinin tekrarı.

⁸⁷ ma‘ şiyet yerine ma‘ şıyyet yazılmıştır.

⁸⁸ şeyhe yerine şeyhehe yazılmıştır.

ve mevazî^c -i töhmetden ⁸⁹ hâzâr ide hem kendi merâtibini tekml̄ ve hem ‘ibâdu’llâh şu-i zândan taḥlîş⁹⁰ ide şerî^c at aşl-ı uşûldür ve inda’llâhi ve’n-nâs sebebi kabûlden hattâ ba^c z-ı kibâr buyurmışlar ki aḥkâm-ı şerî^c ate ḥıyânet iden esrâr-ı ilâhiyyeye emin olmaz ⁹¹ esrârını ‘atâ eylemez illâ emîn olanlara ider ⁹² ve Ebû Ḥamza’-i Ḥorasânî ⁹³ buyurmışdur Resûl-i Ekrem şalla ’llâhu ‘aleyhi ve sellem etbâ^c inden⁹⁴ ğayrı tarîḳ-i Ḥaḳḳa delîl yokdur ve İmâm ‘Alî ⁹⁵ buyurur ki ehl-i tarîḳat on ḥaşlet ile mükemmel gerek ve bu zulumât-i nefsanîyyeden ḥalâş⁹⁶ olup bu esfel-i sâfilinde ḳalmayup ma^c rifet şahrâsında segirdüp nûr-ı ilâhiyye ile münevver olup baḥr-ı zât-ı aḥadiyyete ğarḳ olup ve nûr-ı tevḥîde müstağraḳ⁹⁷ ve uşûl-i esmâ^c i yoldaş ve Ḳur’ân-ı muṭaḥhara[y]ı ḳılavuz⁹⁸ idüp keşf-i ma^c rifet-dârına vâşıl olup beden ḳaranlığından ya^c ni nefsi emmâre zulmetinden ḳurtulup keşf-i ‘ilm-i ma^c rifet ide küdurât-ı nefsanîyyeden ḥalâş⁹⁹ ola men faḳîr ve ḥaḳîr ḥādîmu’l-fuḳarâ ki Şeyiḥ Oĝlı Dervîş [12a]

‘Oşmândur daḥı nazâr itdüm bu fuḳarâ dostlarımızıñ ğördi ki ḥâlleri bir ğüne daḥı oldı dünyâya ğöñül virüp cümlesi ehl-i dünyâ oldı ve mübtedî olup ehl-i bid^c at olmışlar ehl-i tarîḳat geḳinürler ammâ tarîḳatdan dūr ve dîn ve imândan bî-ḥuzûr olmuşlardur ki öyle olsa men faḳîr daḥı istî‘ânet ve tedḳîḳ Ḥaḳdan dileyüp ve Resûl’den ve meşâyihler-

⁸⁹ töhmet getiren davranışlardan sakının

⁹⁰ taḥlîş yerine taḥlîş yazılmıştır.

⁹¹ zalimlerin dediklerinden münezzehtir

⁹² Enfal 58: Allah asla hainleri sevmez.

⁹³ Allah yüzünü ak etsin.

⁹⁴ etba^c inden yerine etbâ^c inden yazılmıştır.

⁹⁵ Allah yüzünü ak etsin.

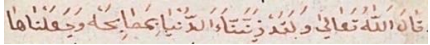
⁹⁶ ḥalâş yerine ḥâlâş yazılmıştır.

⁹⁷ müstağraḳ yerine müstağrâḳ yazılmıştır.

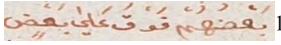
⁹⁸ ḳılavuz yerine ḳulâvûz yazılmıştır.

⁹⁹ ḥalâş yerine ḥâlâş yazılmıştır.

imizden izin talep idüp uşul-ı meşāyihden olan āyin-i
erkān-ı hālvetiyyeden intiḥāb¹⁰⁰ idüp bu ṭarīkat-nāme[y]i cemīc
eyledüm ve ismini Vesīle diyü ad virdim ve yedi fen üzerine
cemīc eyledim nitekim Ḥaḳ Te‘ālā celle celālehū buyurur ¹⁰¹
ya‘ni her şeyi yedişer ḥalḳ eyledüm gökleri ve yerleri
yedişer ḥalḳ eyledi ve eşyānuñ göñlüni yedi ḳat ḥalḳ
eyledi ṭabaḳa ṭabaḳa birbirini üzerine ve birbirinden ā‘lā
yaratdı nitekim ‘arşı kürsiden ā‘lā ve kürsi sā‘ir göklerden
ā‘lā ve yedinci gögi sā‘ir göklerden ā‘lā ve bu kevākib-i sā‘ir
arasında daḥı güneşi ḳamerden ā‘lā yaratdı ḳameri sā‘ir kevākibden
ā‘lā yaratdı ya‘ni uludur ve güneşin ḳā‘im maḳāmıdır
[12b]

nitekim güneş dünyāyı müşerref iderse ḳamer daḥı gice[y]i öyle müşerref
ider

¹⁰² ya‘ni biz dünyā gögünü yıldızlar ile bezedük
daḥı şeyāṭınları racīm itmekičün kıldım imdi Ḥaḳ Te‘ālā dünyā
gögünü yıldızlar ile kıldı daḥı yiryüzini şulaḥā mü‘min
ḳullarıyla müzeyyīn¹⁰³ kıldı ve birbirinden ā‘lā kıldı nitekim buyurur

¹⁰⁴ el-āyeh zīrā Ḥaḳ Te‘ālā yiryüzünü
enbiyā ve evliyāsıyla müşerref kıılır imdi ḳaçan kim Ḥaḳ Te‘ālā
bir şehri müşerref ḳılmaḳ dilese elbette ol şehre şulaḥādan
birisin virür zikir ve tevḥid ve ma‘rifet¹⁰⁵ nūryla ol beldeyi
münevver kıılır ādāb-ı ṭarīkat yürüdüp uşul-i esmā‘i ve zikir
ve tevḥid ile ol şehri münevver idüp ḥalḳını ve şeyḥlerüñ
uşul-i ḳadīmleri ve ḳānūn[-ı] ezeliyyeleri budur ki ol maḳāmda
şeyiḥ olan kimse gerekdür ki mürīdlerine ādāb-ı ṭarīkatı
ögrede kim şerī‘at ve ṭarīkat ve ma‘rifet ve ḥaḳīḳat

¹⁰⁰ *intiḥāb* yerine *intiḥāb* yazılmıştır.

¹⁰¹ töhmet getiren davranışlardan sakının

¹⁰² Mülk 5: Andolsun biz, en yakın göğü kandillerle donattık. Onları şeytanlara atılan taşlar yaptık ve (ahirette de) onlara alevli ateş azabını hazırladık.

¹⁰³ *müzeyyen* yerine *müzeyyīn* yazılmıştır.

¹⁰⁴ Zuhruf 32: kimini kimine, derece derece (üstün kıldık)

¹⁰⁵ *ma‘rifet* yerine *ma‘rifet* yazılmıştır.

maḳāmların bileler kim nicedür meşelâ ol şeyhüñ evvelâ beş ḳademi
vardur andan ṭarīḳatçısı andan zākiri andan ‘aşādārı

[13a]

andan uzlukdārı? andan pazara gideni andan sār¹⁰⁶ mürīdleri vardur
her kişi mertebesince birbirinden yoḳarudur imdi gerekdür
ki mürīdler birbirlerine ḥürmet ve ‘izzet ideler ednālar
ulularına ve uluları ednālarına merḥamet ideler
meşelâ bir dervīş bir dervīşe ismiyle çağırmaya fülān
dede diyüp dede lafzıyla çağıra ve birinüñ postunda
oturmaya ve birbirinüñ ḥücesine izinsiz girmeye
ve mürīd olan şöyle gerekdür ki şeyhüñ ḥuzūrunda oturmaya
meger şeyhi rızâ vire ve söz daḥı söylemeye ve rızāsız? durmaya?
ve beline maḳramaya şoḳmaya kuşağına¹⁰⁷ bir nesne şoḳup göster-
meye ve ḥırkasun burmaya ve şeyḥ yanında yatmaya ve namāz daḥı
ḳılmaya ve el ile tesbīḥ çevirmeye ve ḳahḳaha ile gülmeye ve poḡazın
ayırtlayup tükürmeye ve başına percem şarḳıtmaya ve dā’im
ḥareket ve cünbüş ādābıyla ve şöyle kim mürīdler her biri
ḥocasınun¹⁰⁸ öñüne postun döşeyüp üzerinde mer-tebe-
sine oturalar evvel beş¹⁰⁹ ḳademi şeyhüñ altı yanında otura
andan ṭarīḳatı andan zākiri andan sār’ir ‘aşādārı andan

[13b]

uzlukdārı? andan pazara gideni andan sār’ir fuḳarā yolunca
oturalar andan şeyiḥ geldükde ayak üzre ṭurup istiḳbāl
idüp elin öpeler uzlukdār? şeyhüñ elin öpüp andan pazara
giden elin öpe andan sār’ir fuḳarā elin öpeler bu tertib¹¹⁰ ile
ri‘āyet ideler ḥikāyet olunur hāzā kitābı ism-i zād?

111

¹⁰⁶ sār yerine sāyir yazılmıştır.

¹⁰⁷ kuşağına yerine uşağına yazılmıştır.

¹⁰⁸ ḥocasınun yerine ḥoca resenün yazılmıştır.

¹⁰⁹ beş yerine peş yazılmıştır.

¹¹⁰ tertib yerine tertib yazılmıştır.

¹¹¹ Rahman ve rahim olan Allah’ın adıyla

أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا رَسُولَهُ وَأَطِيعُوا أَوْلِيَّ الْأَمْرِ مِنْكُمْ¹¹² ya' ni Allāhu

Te'ālā buyurur kim muti' olun ya' ni Allāhu te'ālā buyurduğuñ tutuñ ve 'ibadet idüñ dağı Resül'üne itā' at idüñ ya' ni sünnetiñ tutuñ ve şerī' atine muhālifet itmeñ ve buyurduğuñ işleyiñ da' vet itdügi yola girüñ ve dağı ulü'l-emrü muti'¹¹³ oluñ ya' ni hağ üzere emri idiciye ammā ' ulemā-i zāhīr ulü'l-emri begleri tutmuşdur anlara 'āşī olmayalar ammā meşāyih-i kibār rağıya'llāhu ' anhüm mürşīd-i kāmilleri tutmuşlardur سَلَامٌ عَلَىٰ¹¹⁴ ya' ni ulü'l-emir mürşidleri Resülü'llahuñ şalla'llāhu ' aleyhi ve sellem ve ālihi yirine қаyım-mağām larıdur ki ħalifetü'l-ħulefālar aydur hağ yola mü' minleri

[14a]

da' vet idicileridür ammā bu ulü'l-emriñ Resülü'llahdan şöñra şalla'llāhu ' aleyhi ve sellem ve ālihi şol kimselerüñ hağğıdır ki eşrefü'n-nās ve a' lemü'n-nās ola zāhirde ve bātında kāmīl ola zāhīr ' ilmile müslimānları ħıfız idüp ' adli ide ve bātıñ ' ilmile ' āşıqları terbiyyet idüp Hağğa ulaşdura ol ' azīzler dünyā begligüñ terk idüp aħiret sultānlığıñ қаbül itdiler pes öyle olsa mecāzī ulü'l-emir begler oldı ve hağıķī ulü'l-emir mürşidler oldı pes böyle olsa mü' minlere vācib oldı ki beglere de āşī olmayalar ve mürşīde dağı ittibā' ideler nitekim Resül ħazreti buyurmuşdur şalla'llāhu ' aleyhi ve sellem مِنْ أَمْرِ رَسُولِهِ¹¹⁵ ya' ni şol kişinüñ ki şeyhi yoğdur dağı dīni yoğdur dir ya' ni dīn dağı imāndandır imān dağı iki dürlüdür biri nağlīdür ve biri tağıķīdür ya' ni infisād işidüp bilmekligile inanmağlık ve tağıķi[k]i? görmeklik ile inanmağlık ya' ni mürşidile

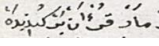
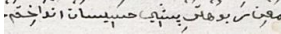
¹¹² Nisa 59: Allah'a itaat edin. Peygamber'e itaat edin ve sizden olan ulu'l-emre (idarecilere) de.

¹¹³ muti' yerine muti' yazılmıştır.

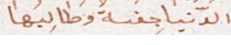

¹¹⁴ Allah'ın selamı onun üzerine olsun

¹¹⁵ o kişinin dini ve mürşidi yoktur.

[14b]

‘ayne’l-yaqîn olunur ve ‘ilmile ‘ilme’l-yaqîn ya‘ni zâhîr
‘ilmile Allâhı bilürsin bilmekligile yaqîn olursın
ve mürşîdile görmekligile yaqîn olursın keşf-i
muğâyib olunur ilhâm Rabbânî ve dağı rabbânile işlenir
her ne kim işlese öyle olsa dîni dağı îmânı dağı
taḥkîk olur ya‘ni ḥadîsi ma‘nâsı ki şeyḥi olmayanıñ
ya‘ni şeyḥi olmayan kâfir olur añlayımasañ ya‘ni ayne’l-
yaqînılgıla bulunan dîn îmân mürşidsiz kişide yo¹¹⁶
yoğdur dimek olur ammâ şol ecnebiler? ki şeyḥü Qur’andur
dirler ma‘nâ nedür sözden bilmezler belâ Qur’ân mürşiddür
tâ seni ḥaḳ yola da‘vet itmek için ḥayrı ve şerri bildür-
mek için ve bu mürşidler dağı irşâdı Qur’ân ile iderler
lâkin anlar Qur’ânıñ ma‘nâsin üzre ki bilüp taḳvâsıyla ‘amel
iderler Qur’ânı kendü murâdlarınca tefsîr itmezler
Allâhu te‘âlâ murâdınca tefsîr iderler ve Qur’ânı Allâhu
Te‘âlâ için oḳuyup ‘amel iderler
 ¹¹⁷ Ḥazreti Mevlâ-

[15a]

nâ Ḥüḍâvendigâr raḍıya’llâhu ‘anhu buyururlar ki biz Qur’ânıñ ma‘zin?
alduḳ postun ḥasîslere¹¹⁸ atduḳ ya‘ni Qur’ânıñ ḥükmile ‘amel itduḳ
mağsûdı bulduḳ ya‘ni taḳvâsıyla ‘amel itduḳ fetvâsın ğavgâsın
ṭâlib-i dünyâyâ ḳoduḳ Qur’ân velile ḥaḳdur vaşliçün oḳuyan
‘âmîl oldı ehlu’llâh oldı ve dünyâ manşıb için oḳuyanlar
şakî olup kelbiler oldılar nitekim Resûl ḥazreti şalla
’-llâhu ‘aleyhi ve sellem ve âlihî buyurur kim
 ¹¹⁹ ya‘ni dünyâ bir cîfedür anıñ ṭâlibleri itlerdür
pes ‘arîf olana bu söz yiter kim anıñ içinde

¹¹⁶ Sonraki satırın başındaki kelimenin ilk hecesinin tekrarı.

¹¹⁷ mārḳur’ân ber-güzidema‘ni re-biḥter pişî ḥasîsân endaḥtem (?)

¹¹⁸ ḥasîslere yerine ḥasîselere yazılmıştır.

¹¹⁹ Dünya bir leştir. Sadece köpekler onu ister.

ma‘rifet bilir cāhile ..?.. kılmaz kelām ‘ākıl iseñ kaç
bulardan vesselām pes insān olan bildi ki elbette mürşid
gerekmiş ammā şeyhūñ mübtediler çoktur pes lāzım oldu ki
şeyhi daħı ba‘zı ‘alāmetlerinden söyleyüz tā kim bileler mürşid
kimdür aña ittibā‘ ideler nitekim İmām Ğazālī rahmetu’llāhi ‘aleyhi
ahīr zamānda şeyhiler çok düriye şeyhlik da‘vāsın ideler
müslümānları aldayalar ızlāl yola ile[de]ler gideler imdi
vācib oldu ki haķ şeyhūñ bir kaç ‘alāmetlerinden

[15b]

söyleyüz tā kim haķ şeyhi bileler bid‘atlara uyup ʔarīķ-i müstaķimden
maħrum¹²⁰ kılmayalar dimişler ki şeyh-i kıamilūñ dört ‘alāmeti vardur
ol dört ‘alāmet kıanķı şeyhinde bulunsa aña uyasın evvel
oldur kim şeyhi olan kışi ‘ālim ola ve hem ‘āmīl ola ya‘ni
‘ilm-i zāhırde kāmīl ola ve hem ‘ilmile ‘amel ide ikinci şerī‘atı
kāmīl ola müteşerri‘¹²¹ ola bid‘at bulunmaya her kışinūñ müşküli
hāl ola ya‘ni şadaķında māhīr ola üçünci levhayne ve ‘ālemeıne
nāzır¹²² ola ya‘ni levh-i maħfūza ve levh-i insāne nāzır¹²³
ola ya‘ni her kışi kıatına geldüğü vaķit aña nazar ide
nūr-ı vilāyet ile anuñ ezeli bile aña göre terbiyyet ide
ve daħı gözüken ‘ālem ki ‘ālem-i¹²⁴ şehādetdür gözükmeyen ‘ālem
ki ‘ālem-i¹²⁵ ervaħdur burada? nāzır ola taşarrufı¹²⁶ aña işmarlanmış
ola mertebe-i Muħammede māhīr ola dördünci ‘alāmet budur
kim silsilesi¹²⁷ şaħihçe ‘Alīye ve Muħammede yıķa ya‘ni
kendü şeyh-i kāmīl ve anuñ şeyhi daħı şeyh-i kāmīl min vechiñ
terbiyyet peygāmbere çıķa hālfeye ve fülāna ulaşmaya nitekim üç
nesne meşāyiħūñ kuresidür hālfeye kıomak ve vaķı‘a teselli

[16a]

¹²⁰ *maħrūm* yerine *mahrum* yazılmıştır.

¹²¹ *müteşerri‘* yerine *müteşerra‘* yazılmıştır.

¹²² *nāzır* yerine *nāzır* yazılmıştır.

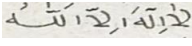
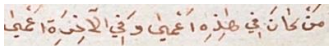
¹²³ *nāzır* yerine *nāzır* yazılmıştır.

¹²⁴ Bazı tamlamalarda izafet “i”si nispet ye”si gibi kelimenin sonuna “ye” eklenerek yazılıyor.

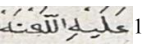
¹²⁵ Bazı tamlamalarda izafet “i”si nispet ye”si gibi kelimenin sonuna “ye” eklenerek yazılıyor.

¹²⁶ *taşarruf* yerine *taşarrıf* yazılmıştır.

¹²⁷ *silsilesi* yerine *sinsilesi* şeklinde yazılmıştır.

itmek ve birine şeyih demek ve dağı şeyhi bir kişi[y]i ħalfe
kılrsa ol varsa řaħlık itse şeyih rızāsın söz
şu? dili? zāħirde begine ‘ āķ olan gibidür ve řaħlık ħaķ
ŗarafından ışmarlanandır ‘ aleyhi’s-selām ve mürşid oldur ki
ŗālib-i Ħaķķa vāřıl idici ola rivāyetdür ki şeyih řeĥābe’d-dīn
rağıya’llāhu ‘ anhu aydur mürşid oldur kim bir mübtedī
ŗālibe tevbe virdügi günāhdan pāk kıla 128
diyü vaķit Allāh ile anuñ arasında ħicāb ķat^c 129 ide
ve Muĥammed Resūlu’llah didügi vāķit ħaķķı aña müřāhede itdü-
re dimiş řeyĥ¹³⁰ Seyyid řāfi rağıya’llāhu anhu aydur řeyĥ-i kāmīl
oldur ki tevbe virdügi vaķtın ķāyedanı müřāhedeye lākin
ol ĥinde göstermeye terbiyyetle yetişdüre dir zīrā
ħaķķ ile anuñ münāsibeti yoķdur mā-bāze? tecellāya duymaya
helāk ola bu aralıķdağı maķāmlardan maĥrūm ķala dir dimiřler
ki sultānım eger ol kişiye ecel yetişüp ölürsa
ĥāl ne ola müřāhededen maĥrūm mı ķalsun zīrā kim
131 ħaberde gelmişdür

[16b]

āyetde didiler ya‘ ni her kim ħaķķı bunda görmese anda dağı
görmez ammā şeyih cevāb virmiş ki āyet ol kişiler ħaķķında-
dur ki bunda ħaķķuñ liķāsın ŧaleb itmedi mürşide ulaşmadı
ol ki řeyĥe ulaşdı terbiyyete baķan oldu řeyĥ-i kāmīl-i
mükemmel anuñ cānına terbiyyet kıla maķřūda iriřdürür
dimiş ammā naķildür Seyyid Cemāle’d-dīn rağıya’llāhu anhu
aydur bir řeyĥüñ ŧālibi iki olsa biri maĥribde ve
biri mařrıķda olsa kendüzi bir zāħında? olsa
ol iki ŧālibe bir sā‘ atde ecel irse ‘ Azrā’il ‘ aleyhi
’s-selām cānlarına ķařd kılsa řeyĥān 132 imān-

128 Allah’tan başka tanrı yoktur.

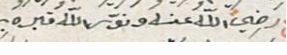
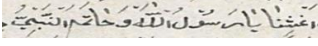
129 *ķat*‘ yerine *ķatı*‘ yazılmıştır.

130 *řeyĥ* yerine *şeyih* yazılmıştır.

131 İsrā 72: Kim bu dünyada körlük ettiyse ahirette de kördür.

132 Allah onu lanet etsin

larına kaçd kılsa mürşid oldur kim ikinin de haşırından
saklaya selâmetliğıla âhirete göndere dimiş Ebū Şeyḥ
Seyyid ‘Alī raḍıya’llāhu ‘ anhu dimiş ki kāmīl-i mükemmel oldur kim
cümle ‘ālem anuñ mürīdi olsa cümlesinüñ bir sâ‘ atde
ecel irse şeytān imānlarına kaçd kılsa mürşid-i
kāmīl oldur ki cümlesin şeytān şerrinden hıfz¹³³ ide
selâmetleğıla imānların aḥirete göndere ya‘ ni şıfat-ı
[17a]

rūḥāniyyesi cümlesine ḥāzır nāzır ola bu bir sırdur ki
gine bunı ehli bilür kāmili kāmīl bilür velakin¹³⁴ nākısuñ zannını
hem[i]şe noķşāndur naķldür Şeyḥ ¹³⁵ bir
gice nice yirlerde bulunmadı lākin mübārek vücudı ḥānegāhlarında
oturup dervīşlerle şöḥbet iderler didi pes ol şöḥbetler-
de bulunup şöḥbet viren hākallısı? şıfatlarıydı ḥikāyet Ca‘ fer
raḍıya’llāhu anhu rivāyet kıılır ki bir gün Resūlu’llah şalla’llāhu aleyhi
ve sellem ve ālihī bir dīv geldi qadim yüce ergin eli ardına bağlu boynundan
kān ve irin aķar ayıtdı ¹³⁶ didi
peygamber şalla’llāhu ‘ aleyhi ve sellem ayıtdı ki ḥālīñden söyle ol dīv
aydur yā Resūlu’llahu zamān-ı qadimde bir elün bir ādem oğlānın qa¹³⁷
kabdum ilişdüm kūh-ı kāf ardından diledim ki yiyem bir arslān
şūretlü oğlān heybetlü baña bir sille¹³⁸ vurdı boynuma
elüm arduma çevirdi ḥurmā yabrağıyla iki baş parmağımı
bağladı daḥı ādem misin pir misin didi ve gıtdi nitekim kuvvet kıldum
ol bendi gideremedüm boynumdan iriñ kānlar aķdı ‘āciz
kaldım? sordum Ādem peygambere geldüm ayıtdum yā Ādem baña senüñ
[17b]

oğlanlarından baña böyle kıldılar didüm Ādem peygamber ‘ aleyhi

¹³³ *hıfz* yerine *ḥıfz* yazılmıştır.

¹³⁴ *velakin* yerine *velaykin* yazılmıştır.

¹³⁵ Allah ondan razı olsun ve kabrini nurlandırın (aydınlatsın).

¹³⁶ Ey Resula’llahi ve peygamberlerin sonucusu bizi kurtar.

¹³⁷ sonraki satırda yer alan *kabdum* kelimesinin ilk hecesidir.

¹³⁸ *sille* yerine *sile* yazılmıştır.

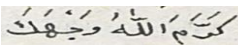
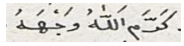
's-selām nitekim cehd itdi beni bu bend[d]en ḥalāş¹³⁹ idemedi
ayıtdı benüm oğlānlarımdan Nūḥ peygamber gelse gerekdür
ol şāḥib-i da' vetü olsa gerekdür şabır it anuñ zamānına
dek saña dermān olursa andan olur didi geydüm ol
zamāna dek çün Nūḥ zamānı oldu sordum aña geldüm ḥikāyetim
aña daḥı didüm ol daḥı cehd itdi beni bu bentden ḥalāş¹⁴⁰
idemedi Nūḥ peygamber daḥı' aleyhi's-selām baña ayıtdı
yā dīv bizim şoyumuzda İbrāhīm peygamber gelse gerekdür
ḥālīlu'llāh olsa gerekdür saña dermān olursa andan
olur didi şabır itdüm çün İbrāhīm zamānı geldi
aña daḥı geldüm ḥālīmi ' arz itdüm ol daḥı dermān idemedi
İbrāhīm ' aleyhi's-selām ayıtdı Mūsā Kelīmu'llāh gelse
gerekdür gökden kitāb inse gerekdür mürsel peygamberden
saña dermān olursa andan olur didi çün Mūsā
zamānı geldi aña ḥālīmi bildürdüm ol daḥı dermān idemedi
Dāvud zamānına şaldı Dāvud peygamber zamānı oldu
[18a]

Dāvud ' aleyhi's-selāma geldüm ol daḥı zaferet idemedi
şabr it Ḥazreti Süleymāna nübüvvet degsün dīvlere
ve cinnilere ol ḥüküm itse gerekdür saña dermān o-
lursa andan olur didi Süleymān peygamber ' aleyhi's-selām
ḳāfdan ḳāfa ḥüküm iderdi aña daḥı geldüm ḥālīmi ' arz
itdüm ol daḥı çalışdı ne boynum öñledibildi
ve ne ḥurmā yaprağından parmağım gidürebildi ' āciz
ḳaldı çün baña zafer idemedi ayıtdı kimse çün
zafer idemez illā āḥır zamān peygamberi Muḥammedini'l-Muştafā
şalla'llāhu aleyhi ve sellem didi işde saña geldüm yā ḥā-
teme'l-enbiyā baña dermān ḳıl didi Resūl ḥazreti ' aleyhi-
's-selām ayıtdı ol oğlānı göricek bilür misin didi

¹³⁹ ḥalāş yerine ḥālāş yazılmıştır.

¹⁴⁰ ḥalāş yerine ḥālāş yazılmıştır.

ayıtdı ¹⁴¹ yā Resūlu'llah ayıtdı aşhāb gelsün
oğlāncıklarıyla öñimden geçsünler didi aşhāblar
geldiler geçdiler āhīr Selmān-ı Farsī geldi rağı-
ya'llah   anhu   Alī hāzreti boynunda götürüp geçdi   Alī
meger ol vaķit kiçrek oğlānıdı çün dīv   Alīyi
[18b]

gördi dīv hāzān yaprađı gibi ditredi dađı Resūl'e
şıgındı¹⁴² ayıtdı feryād bu oğlānuñ elinden yā Resūlu'llah
budur baña bu işi iden didi Resūlu'llah ayıtdı yā   Alī
sen mi itdüñ didi   Alī ayıtdı ¹⁴³ yā Resūlu'llah didi
ayıtdı imdi girü sen hālāş kıl didi   Alī ayıtdı müslimān
olsun ve tevbe itsün ki ayruķ adam yimeye diyü müslimān
oldı ve   ahd itdi ki adam yimeye   Alī hāzreti dīvüñ boynun
mübārek eliyle sıgındı dīvüñ boynı şifā buldı
ve barmağıyla işāret kıldı yandı çözüldü Resūl
hāzreti şalla'llāhu aleyhi ve sellem ve ālihi anda didi   Alīye
 ¹⁴⁴ diyü ya' ni kerāmet senüñ haķķıñdadur
didi ammā kerāmet dağı peyğamberüñ mu' cizātındandur ammā ol
halde olan   Alīnüñ ¹⁴⁵ rūhāniyyesi
şıfatı yidi ve bunı dağı bile ki nebīnüñ velīnüñ rūhāniyye-
si şıfatı sırrı kendüden soñra zāhīr olur lākin
cismāniyle degül ya' ni öldükden soñra bedeniyle girü nās
arasına gelmez şol anadan  oğup geldüği gibi ve dağı
[19a]

[şeyhüñ]¹⁴⁶ şöhet-i üç dürlü olup ya' ni şöhet-i  ām ve şöhet-i hāş
ve şöhet-i hāşşü'l-hāş ya' ni  ām oldur ki cümle halkı bile

¹⁴¹ evet

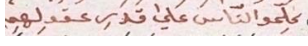
¹⁴² *şıgındı* yerine *sıgındı* yazılmıştır.

¹⁴³ evet

¹⁴⁴ Allah senin yüzünü ak etsin.

¹⁴⁵ Allah onun yüzünü ak etsin.

¹⁴⁶ Her sayfanın sonunda bir sonraki sayfanın ilk kelimesini yazdığı gibi bunda da “şeyhün” kelimesini yazmış ancak bir sonraki sayfada bu kelime ile başlamamış.

ola anda lā-büddür¹⁴⁷ ki şeyhi şerī‘ atdan söyleye ve şöbet-i
hāş oldur kim dervişler ola şeyih gerekdür ki tarīkatden
söyleye ammā nitekim mu‘ āmelātndan¹⁴⁸ söyler ise dağı şerī‘ ata
tahrīk ide nitekim Resūl hazreti şalla’llāhu ‘ aleyhi ve sellem
ve ālihi buyurur kim ¹⁴⁹ ya‘ ni
aydur söyleyiñ ādem oğlānlarına ‘ ākılları irdügi
yire dek zīrā tevcih-i hāl ehl-i kāl kıtında şıgmaz
bu ‘ ilm-i meşāyih şol itmek gibidür ki ‘ avām-ı nās
geh oğlān gibidür ki emcek emer kaçır emer oğlān[a]
itmek virseñ boğāzına tırur ve şöbet-i hāş
oldur kim şeyh t̄alibleriyle yalıñız ide ki hāldür
vaqı‘ adur teselli ide ve şöbet-i hāşşü’l-hāşş oldur ki
şeyh şöbet-i hākīkatden söyleye her t̄alibe ki mertebesine
göre ol hāldür nās arasından ol hāl ki
emānetdür şeyih gerekdür ki muhālline şarf ide eger¹⁵⁰

[19b]

eger ikisi dağı sırdan taşıra olana fāş itseler
emānete hıyānātlık¹⁵¹ itmiş olurlar ve dağı ol hālī ayruķ
bulamazlar ammā bunu dağı bile ki şerī‘ at nedür tarīkat
ve hākīkat nedür şerī‘ at Muḥammed Muştafanuñ şalla’llahu ‘ aleyhi
ve sellem ve ālihī za‘ if ümmetine tarīkat fi‘ līdür ki muhālif-i
nefs işlerdi ya‘ ni incinecek nesnelere hākīkat sülükini
dur ki Allāhu Te‘ ālā ile kendü arasındaki hāldür ve bunu
dağı bil ehl-i şerī‘ at oldur ki her işini Allāhu Te‘ ālā
ķorkusıyla işleye ve ehl-i tarīkat oldur ki her işini
Allāhı görür gibi işleye ve meşāyihüñ sırrını hāzır bile
ve ehl-i hākīkat oldur ki her işini Allāh görür gibi işleye
şeyh gire şeyh Muḥyiddīn radıyallahu ‘ anhu aydur ehl-i

¹⁴⁷ lā-büd yerine lā-bid yazılmıştır.

¹⁴⁸ mu‘ āmelātndan yerine mu‘ āmeletden yazılmıştır.

¹⁴⁹ İnsanlara akıl seviyelerine göre hitap edin

¹⁵⁰ Sonraki satırın başındaki kelimenin tekrarı

¹⁵¹ hıyānātlık yerine hıyānatlık yazılmıştır.

ḥaḳīḳat oldur ki her işini Allāh işāretiyle işleye
ya‘ ni Allāh bilmiş ola şerī‘ at dutmasıyla ve Allāh görmüş
ola ḥaḳīḳat ile ya‘ ni mürşid-i kāmīl terbiyyetile müşādüllāh
ola tecellā-yı rabbāniye vāḳıf ola her ne kim işlerse
ḥaḳīḳat ile işleye ya‘ ni her ḥāli Ḥaḳ tarafından işāret
[20a]

işleye ve bunu daḥı bil ki şerī‘ at ve ṭarīḳat ve ḥaḳīḳat
üçü birdür muḥālif degildür muḥālif mübtediler ḳatındadır
şunlar kim ṭarīḳatden ve ḥaḳīḳatden adem olalar şerī‘ atde
ḳuşūrı ola anlar kāzıblerdür muḥ’idelerdür? ızlāl yola
gıtmişlerdür ya‘ ni mürşidleri şeyṭān olmışdur
nitekim Reşūl ḥazreti şalla’llāhu ‘ aleyhi ve sellem ve ālihī dimiş-
dür bir kişi[y]i göresin ki hevāda evcleri? naḳar iderek
aḥḥa eger şerī‘ atı kāmīl ise ve ol raḥmānīdür aḥḥa ‘ izzet
idüñ ve eger şerī‘ at yoğ ise biliñ ki şeyṭānīdür varuñ
ḳanadlaruñ şoyıñ didi pes bir kişinüñ vilāyetin görüp
bī-tekellūf i‘ tiḳād itmek yoḳdur zīrā vilāyet-i raḥmānı
ve kerāmeti şeyṭānī olur bu baḥş aşağada gelecek-
dür inşā’llahü te‘ ālā faşıl bunu daḥı bil kim resū-
u’la’llah bunu dimişdür ki ulū’l-‘ azam¹⁵² Resūl ḥulefā
ḳuṭb-ı imāmeyn iḳrar öter nuḳabā nücebā ümenā racīsın kim
velī kāmīl mürşid mürşid-i kāmīl mükemmil bunlarıñ
beyānındadır Resūl bir şaḥışdur ki ba‘ zı muğāyibāt¹⁵³
[20b]

aḥḥa münkeşifdür ve ḥalāyıkı ıslāḥ id diyü bu[y]ruḳ gele ve eline kitāb
virile bunlar mürsellerdür ‘ aleyhimü’s-selām ve nebī bir şaḥışdur
ki ba‘ zı muğāyebāt¹⁵⁴ aḥḥa münkeşif ola ve ıslāḥ-ı nās id diyü
buyruḳ gele ve lakin eline kitāb virilmeye bunlar sā’ir
peygamberlerdür ‘ aleyhümü’s-selām ve ulū’l-‘ azm aḥḥa dirler ki
Ḥaḳ Te‘ ālādan emir ola ki da‘ vet it icābet itmeyeni

¹⁵² ulū’l-‘ azam yerine ulu ‘ azzam yazılmıştır.

¹⁵³ muğāyebāt yerine muğāyibet yazılmıştır.

¹⁵⁴ muğāyebāt yerine muğāyibet yazılmıştır.

depele diyü مَا قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ امْرُؤٌ

أَنْ أَقَاتِلَ النَّبِيَّ حَتَّى يَقْدُونَ لِإِلَهِ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُو
لِ اللَّهِ فَاذْأَقَاتِلْهَا عَصَمْتُ بِهَا دِمَائِي وَهُمْ وَأَمْوَالُهُمْ 155

muḥammed muşţafā şalla'llahu ʿaleyhi ve sellem buyurur ki ben emir
olundum ki muḳātele eyleyem tā lā ilāhi illā'llāhi muḥammedīn resū-
lu'llah diy[i]nce vaḳtā ki diseler ḳānları ve malları
benden ḳurtulur ulū'l-ʿazm Muḥammed Muşţafādur nās ü-
zerine efḍaldür enbiyālar üzerine ʿaleyhimü's-selām
faşıl ḥulefā efḍal aşḫāblardur ulū'l-emirlerdür
iş bu ki Ebū Bekir ʿÖmer ve ʿOşmān ʿAlīdür bunlar güzide ā lā
velilerdür bu dört aşḫāb uludur cümle aşḫābdan

[21a]

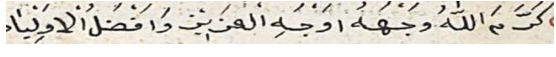
bunlar Resūl'ün ulu sevgülü yārenleridür uluzādelerdür Ebū
Bekir Resūl'ün ḳanı atasıdır ʿĀişe-i şiddīḳa raḍıya'llāhu anhā ve ʿan
ebīhā¹⁵⁶anuñ kızıdır ki Resūl'ün ḥātunıdır Ḥazreti Resūl Ebū Bekire
dimiş ki dünyā ḫalḳınca şiddīḳ vardır ve taḳvā anda temāmdur ve Resūl'den
şoñra ḫālfе oldu nās üzerine iki buçuḳ yıl āḫīr şehid oldu
Resūl'ün saḡ yanında ḳodılar raḍıya'llāhu ʿanhu ve ʿÖmer daḫı Resūl
ḫazretiniñ ulu aşḫābıdır ol imāna gelmeyince dīne āşikāre olmadı
Resūl anuñ ḫaḳḳında dīn burcı dimişdür dīn yolunda atasın ve şeriʿat
yolında olmuşdur Ebū Bekirden şoñra ol ḫālfе olup on iki buçuḳ
yıl āḫīri şehid oldu Resūl'ün şol yanındadır raḍıya'llāhu anhā
ve ʿOşmān daḫı Resūl'ün ulu aşḫābıdır ve hem küyāsıdır? hem Ḳurʿānı
ol cemīʿ eyledi Resūl anuñ ḫaḳḳında ayıtdı ḫayā ʿOşmānda
dürüstdür didi ol daḫı ʿÖmerden şoñra on üç yıl ḫālfе eyledi
āḫīr ol daḫı Muʿāviye öcünden ʿAbdurrahmān İbn-i Ebū Bekir
öldürdi ʿOşmān şehid oldu ʿAbdurrahmān Ġāzī raḍıya'llāhu anhā
ʿanhüm bu aralıḳda söz çoḳdur velī keşfi müşküldür sebtı
aḫsendür bu aşḫāb-ı erbaʿa a[r]asında? olan bu aralara

¹⁵⁵Ben insanlarla İla ilahe illallah deyinceye kadar savaşmakla emrolundum. İla ilahe illallah diyen bana karşı malını ve canını -onun hakkı ile olması müstesna- korumuş olur, hesabını görmek de Allah'a aittir.

¹⁵⁶“an ebīhā” “Babasının annesi (Ümmü Ebiha) olarak nitelendirilen Hz. Fatıma.

[21b]

düşünmek revā degildir ammā ‘Osmānı uç? bakımada? komışlardur

ve ‘Alī ¹⁵⁷ dur

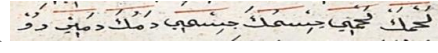
 ¹⁵⁸ dur ümmet üzerine ve aşhāb üzerine

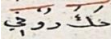
rağıya’llāhu anhüm ‘Ali Resül’ün ‘ammusıdur oğlıdur aşı

Hāşim güyegüsidür? ve Allāhıñ arslānıdur Allāh şecā‘ at

aña gelmişdür ve dağı peygamber didi ki ‘ilmün şehri ve kapısı

‘Alīdür dağı uşuvvetde anı kardāş idindi ve gönlünü içine

aldı dağı

 ¹⁵⁹ senünle benüm aramda kimse yoğdur didi

çün aşhāblar bunı işitdiler şol ki mü’minlerdür amennā

ve şaddağnā didiler şunlar ki mü’minlerdür ayıtdılar gönlünü

götürün görelüm didiler Resül hazreti şalla’llāhu ‘aleyhi

ve sellem gönlünü götürdi baş iki gövde bir muşıf oldı-

lar ya‘ni ma‘nā-yı hadiş budur ki etiñ etimdür kānuñ kānımdur

cānuñ cānımdur didi hāriciler ayıtdılar hemān bu sözden

murād qarābet idi didiler ya‘ni hışımlık ki ‘ammusı oğlıdur

hışım ma‘nisi buna gider ve Fātıması virdi Hasan ve Hüseyin

[22a]

oldı et kān ma‘nisi buna gider ve külli cān Resül’ün

rūhından peydā oldı rūh ma‘nisi dağı buña gider dirler

şeyh-i kebīr¹⁶⁰ Muhyed’d-dīn rađıya’llāhu ‘anhu aydur qadīm rūh Muḥammedle

‘Alīnūñdür evvel Resül hazreti rūhı yaradıldı ve ardınca

‘Alīnūñ dir hikāyet dervişler içinde inşāf kimden qaldı

diyü su‘āl cevāb budur ki Cebrā’ilden qaldı bir gün Resül

hazretine Cebrā’il geldi ‘aleyü’s-selām selām virdi

peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem ve ālihī iki dizı üzerine

geldi ‘aleyü’s-selām selām virdi şoñra Resül hazreti

¹⁵⁷ Evliyaların en iyisi olan Ali’nin yüzünü mükerrerrem kılsın.

¹⁵⁸ İnsanların en bilgini

¹⁵⁹ Senin etin benim etimdir. Senin vücudun benim vücudumdur. Senin kanın benim kanımdır. Senin ruhun benim ruhumdur.

¹⁶⁰ *kebīr* yerine *kebir* yazılmıştır.

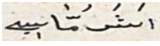
doru¹⁶¹ geldi selāmın aldı ‘ izzet itdi Cebrā’il tefekküre
virdi Resūl’e bu hāl ma‘ lūm oldı Cebrā’il ayıtdı
yā Resūlu’llah ‘ Alīye benden ziyāde ‘ izzet itdün ne hikmet
vardur ki bunda tefekküre vardur didi Resūl hāzreti
ayıtdı yā Cebrā’il ‘ izzet senden uluya mı gerek yoḥsa
gence mi didi Cebrā’il ayıtdı uluya gerekdür hem ‘ ālime
Resūl ayıtdı ‘ Alī senden uludur ve hem ‘ ālimdür didi
Cebrā’il ayıtdı nite Resūl hāzreti ayıtdı yā Cebrā’il
[22b]

Allāhu Te‘ ālā seni yaratduğı vaḳit ne gördüñ didi Cebrā’il ayıtdı
bir yıldız gördüm ‘ aẓīm nūrlu yetmiş biñ yıl toğar yetmiş biñ kez ben
anuñ toğurduğun gördüm didi Resūl ayıtdı ol benüm rūḥum idi
didi daḥı ne gördün didi Cebrā’il ayıtdı daḥı gördüm bir kişi mağ-
ribde ve bir kişi maşrıḳda çevgān ellerinde bir altun top ol urur
aña varur ol urur aña varur didi Resūl (a.m.)¹⁶² ayıtdı
mağribdağı ‘ Alīdür ve maşrıḳdağı ben idüm daḥı sırdan Cebrā’il
müşköl hāl itdi anda inşāf itdi Resūl hāzreti anda
didi ki ‘ ilmiñ şehri benim ḳapısı ‘ Alīdür didi hikāyet
Resūl’üñ ḳızı Fāḩimatü’z-Zehrā ‘ aleyhimü’s-selām ‘ Ömer
diledi Resūl ayıtdı emir ile yoḳdur saña virmege
didi ‘ Oşmān daḥı diledi ana daḥı eyle didi ‘ Alīye
ayıtdılar var sen daḥı dile didiler ‘ Alī daḥı vardı
Resūl’üñ ḳarşusına ḥuzūr ile oturdı lākin edeb
itdi söylemedi Teñri Resūl’üne ma‘ lūmdur diyü Resūl
(a.m.) şimdi baña Cebrā’il geldi ayıtdı ki Allāhu Te‘ ālā saña
selām ider aydur ki ki Fāḩima[y]ı ‘ Alīye virsün ben ḳadre
[23a]

elimle nikāḥ itdüm Cebrā’il ‘ Alī tarafından vekil oldı ve Mikā’il
Fāḩima tarafından vekil diyü ḥaber virdi didi çün Muḥammed
Fāḩima[y]ı ‘ Alīye virdi ammā nikāḥda Fāḩima izin virmedi

¹⁶¹ *doğru* yerine *doru* yazılmıştır.

¹⁶² Aleyhisselam ifadesinin kısaltması. Anlamı: selam onun üzerine

ayıtdı Hâk Te‘âlâ babamuñ günâhkâr ümmetinden baña bağışlasun
 ki babamı ve ‘Alîyi ve beni seveler ve fi‘limüzde buluna didi
 Cebrâ’il vardı bir yeşil berât getürdi peygâmbere ve peygamber
 Fâtımaya virdi Fâtıma anı sakladı âhîr öldiği vaqıt
 vaşiyet kıldı ‘Alî ile defin eyledi ammâ Fâtıma[y]ı Resûl
 ‘Alîye virdüğüçün ol ikisi dağı gönüllerinden kin
 döktilerdi ¹⁶³ zâhîr olmışdur zîrâ hilâfet-i
 hâşim ..?.. Resûl’ün âhîr hayâtında şordılar
 seni kim yusın Resûl ayıtdı ‘Alî yusın didi
 yâ bizi kime ışmarlarsın ayıtdı ki Allâha ışmarladum didiler
 pîr halfe kim olsun parmağıyla işâret kıldı
 ammâ işâretten murâd ‘Alî idi dirler soñra ‘Ömerle
 ‘Oşmân ayıtdılar işâret Ebû Bekir idi deyü anı hilâfete
 geçürdiler ‘Alî dağı bunlaruñla karşılaşmadı muhâlifet
 [23b]
 itmedi ammâ ki vardur bey‘ata varmadı ammâ şülesâ¹⁶⁴ halfe o¹⁶⁵
 olıcağ anlarunla çekişmedi velakin bey‘atlarına varmadı
 ammâ Mu‘âviye ile mücâdele¹⁶⁶ itdi bu aralıkda söz çoğdur
 lakın setir oladur söz taṭvîl olur ammâ ‘Alî raḍıya’llâhu
 anhu ‘Oşmândan soñra halîfe oldı dört yıl ol dağı
 şehid oldı hikâyet maḳtel-i ‘Alî ‘aleyhi’s-selâm ol vaqıt
 ‘Alî hâzreti Kûfede olurdu ‘Abdullah İbn-i Mülcem dir-
 lerdı bir kişi varıdı girü ‘Alî beslemişdi
 anı gönderdi bir hizmet için Mu‘âviye ana varıcağ çok
 dünyâlık virdi ‘Alîyi öldürivir diyü çün girü
 Mülcem Kûfeye geldi ‘Alîyi öldürmege kıyamadı bu kez
 hâriciler bir cühüd kızın düzdiler Mülceme gösterdiler
 Mülcem aña ‘aşık oldı ol kız ayıtdı ‘Alî[y]i öldür
 saña varayın didi kavlı-i qarâr eylediler bir gün ‘Alî

¹⁶³ eşerru mâsî (?)

¹⁶⁴ şülesâ yerine şülüsâ yazılmıştır.

¹⁶⁵ Sonraki satırın başındaki kelimenin ilk hecesinin tekrarı.

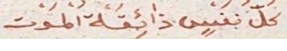
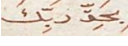
¹⁶⁶ mücâdele yerine mücâdeye yazılmıştır.

bir mescide vardı ırte namāzın kılmāğa Mülcem vardı
‘Alīyi ardından hañçeri[y]le urdı bir yanından bir yanına
çıķdı ‘Alī namāzı bozmadı Mülcem diledi ki çıķa gide
[24a]

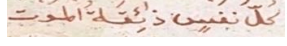
Hasan ve Hüseyn ve Muhammed Hanifi irdiler bunları gördi
Mülcem tiz hasır ardına gizlendi ‘Alīye oğlanları
şordılar saña bu işi kim itdi ‘Alī ayıtdı namāzda
didi Allāhu Te‘ālā Mülcemi agsırıtdı tiz hasır ardından
çıķardılar gördiler k̄anlı hañçer elinde dilediler ki öldüre
‘Alī kıomadı ayıtdı ki ben ölmeyince sizin bunda haķķıñız
olmaz didi ‘Alīyi eve getürdiler vaşıyyet kıldı
ayıtdı çün ben ölem beni yuñ kefinleyiñ t̄būda koyıñ
bir ‘Arab gele ki yüzi niķāblu hec̄inle¹⁶⁷ ve ol kişi namāzumı
kıla beni aña viriñ t̄būdile alsun gitsün daħı
buyurdu düldüli eyerletdi ve oyanlatdı? daħı şahrāya
şāldurtdı daħı zülfiķarı Hasana virdi ayıtdı
var Necāf deñizine şaldılar Hasan vardı biraķmağa
kıyamadı gine geldi biraķdum didi ‘Alī ayıtdı ne gördüñ
Hasan cevāb virmedi ‘Alī bu kez Hüseynine buyurdu
var biraķ didi Hüseyn vardı biraķdı çün girü
geldi biraķdum didi agāh daħı ‘alāmet şordı Hüseynin
[24b]

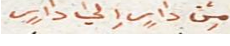
ayıtdı çün zülfiķarı biraķdum deñiz kaynadı k̄an
oldı batdı ol aradan gitdi didi ‘Alī
ayıtdı gerçeksın didi andan peyki? hażreti
cennetden āb-ı hayāt getürdi ‘Alīye virdi
‘Alī daħı Mülceme virdi ölmeyesin āb-ı hayātdur
didi Mülcem kabül kılmadı ‘Alī nüş itdi çün murād-
lığıñ bir nişānı budur ki Mülceme āb-ı hayāt virdi
ve haydur adına bir nüktede budur ki āb-ı hayāt içdi

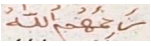
¹⁶⁷ *hec̄in* yerine *hicin* yazılmıştır.

amma ¹⁶⁸ āyeti hükmile zāhīr
gözden töländi ya‘ ni öldi yudılar kefinlediler tábū-
ta koydılar bir sâ‘ atde ol didügi kişi geldi
yüzi niķāblu deve elinde geldi namāzın kıldı tábūtı
deveye yükletdi aldı gitdi Ḥasan ve Ḥüseyin ayıtdılar
babamuzı şol kişiye virdük aldı gitdi dili
söylemedi ise bāri yüzün açalum görelüm anı kimdür
didiler Ḥasan ve Ḥüseyin ve Muḥammed Ḥanifî kalkdılar ar-
dından irdiler ayıtdılar ey kişi ¹⁶⁹

[25a]

aç yüzün görelüm sen nice kişisin atamızı alup
gidersin didiler ol daḡı yüzünden niķāb sıyurdılar
ki ataları ‘ Alīdür güldiler ayaḡına döküldiler ayıtdılar
yā şāḡib-i vilāyet bu ne sırdur didiler ‘ Alī aydur ey
güşelerim? bu bir sırdur ki bunı girü ehli bilür ammā
bir dirlik diliñ ki namāzıñuzı girü siz kılasız ey
oḡlanlarım didi ¹⁷⁰ āyetile aldun

zāhīr gözünüzden tölündük
 ¹⁷¹ ḡadīsiyle ölmedüñ didin ya‘ ni āyet

ma‘ nası budur ki Ḥaḡ Te‘ ālā aydur ¹⁷² tatsa
gerekdür ḡadīş ma‘ nisi peyḡamber (a.m.) aydur şalla’llāhu ‘ aleyhi
ve sellem ve ālihī mü’mīnler ölmezler lākin bir evden bir eve
göçerler ya‘ ni fenā dünyādan beķā āḡirden ki cennetdür
aña naķil iderler ammā ‘ ulemā zāhīr ḡatında budur ki
 ¹⁷³ nebīnūñ velīnūñ bedenleri çürümez nitekim
peyḡamber ḡazreti şalla’llāhu ‘ aleyhi ve sellem ve ālihī aydur
cum‘ ā gicesinden cum‘ a cum‘ a gicesine ümmetinden ne

¹⁶⁸ Al-i İmran 185: Her canlı ölümü tadacaktır.

¹⁶⁹ Allahın’ın hakkıyla

¹⁷⁰ Al-i İmran 185: Her canlı ölümü tadacaktır.

¹⁷¹ Müminler ölmez, bir yerden bir yere göç ederler, bir menzileden başka bir menzileye...

¹⁷² Her nefsin ecelini...

¹⁷³ Allah ona rahmet eylesin

[25b]

ne ʿamel işlerse baña baña getirür ʿarz iderler ya ʿni
senüñ ümmetünden fülân oğlı fülân şol kadar hayır ve şer
işledi dirler her nev ʿ ile olursa Ebū Bekir rađıya-
ʿllāhu anhu aydur yā Resūluʿllah mübārek bedeniñiz çürümez mi
Resūl aydur yā ʿaşık Hāq Te ʿālā va ʿ de itmişdür ki nebī-
lerüñ velilerüñ tenüñ çürütmez dir ammā bundan bir baħis
var dir ki peygamberiñ bedeni yire girdimi girmedimi
ve mi ʿrāca çıķduđı vaķit girü geldimi gelmedimi peygamberiñ
mi ʿrācdan sonra hiç gölgesi yoğıdı ammā hāq
budur ki hem yire girdi hem girmedi ve hem mi ʿrācdan
geldi hem gelmedi ya ʿni rūhāniyyesi dāʿima Hüdā ile andan
idi ve cismāniyyesi¹⁷⁴ bunda hāķa da ʿvet onda idi
Resūl ʿüñ cismi¹⁷⁵ pākidi laṭif¹⁷⁶ idi nūr-ı nūr idi
keşfi¹⁷⁷ yoğıdı nefsanıyyesi beşeriyyesi yoğıdı ol
vaķit ki mi ʿrāca çıķdı melekleri ķodı geçdi melekler
cümle hayrān ķalup hāsed idüp didiler ki bu dağı
beşerden yaradıldı ehl-i nefisdür bizi ķodı geçti

[26a]

Hāq Te ʿālā ayıtdı külli ben anı getürdüm ammā beşeriyet ķomayup
külli nūr ķılıp durdın didi peygamber mecāzen ölmüşdür hāķiķaten
diridür ve mücāze yire girmişdür hāķiķide külli şol
ʿārifler ki muħammedüʿl-meşreb bu kelāmı anlar bilür ki ne demekdür
Muħammedüñ gölgesi yođıdı zīrā ki nūruñ gölgesi yoķdur
ve yolu ğāyiṭ zāhīr idi şunlar ki kendülerden bī-ķaber-
dür ne bilsünler ki anı ne mu ʿteberdür cāhil añlamaz olur
kendü özünden nite añlayısardur ayruđuñ sözünden
Muħammedüñ nūrı muṭahharadur dilersün ki sırrına iresin
edebin saķın ammā bunı da dirler ki evliyāniñ ba ʿzı bede-

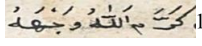
¹⁷⁴ *cismāniyyesi* yerine *cışmāniyyesi* yazılmıştır.

¹⁷⁵ *cismi* yerine *cışm* yazılmıştır.

¹⁷⁶ *laṭif* yerine *laṭif* yazılmıştır.

¹⁷⁷ *keşfi* yerine *kişfi* yazılmıştır.

niyle kabirinden kalkar gider şunlar ki kabirde çürüyecek
tenlerüñ bunda tebdil kılmışlardur ya' ni terbiyyet
meşāyihile riyāzet ve mücāhede çekmişler ol harām
şühelü yemekleri ve tenlerine nūrāni kılmışlardur
bu aralıkda söz çokdur ammā ziyāde söylemek revā
degildür zīrā bunlar ehl-i hāliñdür bu maqāmlara ir-
meyen bunları fehim idemez ammā girü sözüñüz ' Alī
[26b]

' aleyhi's-selām ¹⁷⁸ oğlanlarına ayıtdı benim tábütımı
bunda gömmeñ ziyāretim bunda olsun didi kendü ol arada
ğāyib oldu deve[s]i orada çökdi tábütı açdılar gördiler
içinde nesne yok hayrān kaldılar tábütı orada gömdiler
ki meşhed-i ' Alī oldur yā Allāh celle celālehū ammā dört
aşhāb ki vardur bunlar ulu mükerrer aşhāblardur
bunlar añılcağ rağıya'llāhu ' anha dimek gerekdür bunları
sevmeyen ehibbāñ? tã' ifedür bunlar dünyāda Resül'üñ
yārānları idi Resül'üñ sağ yanınca Ebū Bekir hāzreti
yürürdi ve şol yanınca ' Ömer hāzreti rağıya'llāhu ' anhu
kafāsınca Hāzreti ' Osmān yürürdi öñünce ' Alī hāzreti
rağıya'llāhu anhüm ve ahiretde cennetde dağı öyledür nitekim
Hāzreti Qudsi hikāyetinde gelür beyān oluna aşığada
inşā'allāh ü te'ālā ammā ' avām-ı nāssa lāzımlar
budur ki dört yāri berāber seveler ammā dördünden
birini ziyāde sevseler gam degül ammā havārıc yā Fārisi
şol vaqıt olur ki birin seveler qalanına sögeler
[27a]

sögeler sevmeyeler bunlar münāfiqlardur ammā dervişlere
lāzım budur ki Ebū Bekir ' Ömer ' Osmān seveler ammā ' Alī[y]i ziyāde
seveler niçün anuñ içün ki meşreb sinsile-i meşāyih ki var-
dur ' Alīye çıkar ve Muhammede ulaşur anlara ulaşmaz bu
cihetden ziyāde seveler dağı ziyāde bekleyeler hem tefāvüt dağı

¹⁷⁸Allah yüzünü ak etsin

var aşığa beyan inşâ' allâhü te'âlâ faşıl nesil ve şol
kindür ve 'izzet niçedür anı dağı beyân idelüm 'Ali Resül'ün

neslidür ki şalavatda añılır **اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَيْهِ**

وَعَلَيْهِ إِذْ مَخَّرَ 179 ya' ni aydur ey ilâhüm şabdugum Allâh rahmet

Muhammed üzerine dağı 'Alî üzerine İmâm-ı Tahavî aydur

rahmetu'llahi 'aleyhi her bâr ki peygamber añılsa ayıtmak gerekdür

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَعَلَيْهِ إِذْ مَخَّرَ 180 demek gerek eger bir sâ-

'atda yüz kez dağı añılsa karşı şalavât getürüp durmaq

gerek zîrâ her şalavâtuñ âhîrinde girü Muhammede gelür biz ayduruz

ki iş bu resmile şalavât getüricek ki bir kez getürürüz

sin didigünüz leyin lâzım gelmez **اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيَّ**

سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ 181

[27b]

hağ mezheb ve eşağ rivâyet bu şalavât üzerine kim şimdi didüğü

bu sünniler şalavâtıdır ki hayırlısı ammâ 'aleviler bu resmile

şalavât getürürler ki **اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى وَعَلَيْهِ**

الْمُتَّصِفِ وَإِيهِمْ 182 dirler ya' ni Lahmî hadîşinden alurlar ve hâ-

riciler **صَلِّ عَلَيَّ النَّبِيِّ** 183 dirler aralıkda söz çokdur ammâ sünni-

ler mezhebi hoşdur İbrâhîm ve Qâsım ki tãhîrdür Muhammedi'l

-Muşafânuñ şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem ve âlihî oğlânlarıdır tayyibet

ve âlidür dir ve düvâzdeh¹⁸⁴ imâm ki nesl-i Resül'dür ve Fâtımadan

'Alîden ve müttakî seyyidler ki bu şoydan gele ammâ düvazdeki

imâmları beyân idelim allahümme şalli 'alâ Muhammedi'l-Muşafâ ve 'Alıyyü

'l-Murtaşâ ve Hasan Rızâ ve Hüseyin şehid[-i] Kerbelâ ve 'Alî Zeynel'âbidîn

ve Muhammeden Bâkır ve Ca'fer-i Şâdık ve Mūsâ-ı Kâzım ve 'Alî Mūsâ

Rızâ ve Muhammed Naqî ve 'Alî Naqî 'Askerî ve Muhammed Mehdî sırrı

179 Allah'ım! Efendimiz Hz. Muhammed'e (sav) ve Hz. Muhammed'in (sav) ümmetine rahmet eyle

180 Allah'ım! Hz. Muhammed'e (sav) ve Hz. Muhammed'in (sav) ümmetine rahmet eyle

181 Allah'ım! Yarattılmışların en şerefli olan Hz. Muhammed'e (sav) ve Hz. Muhammed'in (sav) ümmetine rahmet eyle

182 Allah'ım! Seçilmiş olan Hz. Muhammed'e (sav) ve rızaya nail olan Hz. Ali'ye rahmet eyle

183 Peygambere salavat getir.

184 *düvâzdeh* yerine *düvazdem* yazılmıştır.

Âhmed Şâh âhîr zamân dürrü der huccetü'l-kâ'im şâhib
Kur'an **عَلَيْهِمْ صَلَوَاتُ الرَّحْمٰنِ**¹⁸⁵ ve ba'zılar dirler ki Resûlün
ehl-i beyti ve sünnetin tutanlar dağı âlidür **رَسُوْلُ اللهِ فَهُوَ**¹⁸⁶
ey hadîşile 'amel ider peygamber şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem
[28a]

ve âlihî şordılar ki âluñ kimdür ayıtdı müttakiler ya'ni peygamberün
didügünden murâd budur ki ehl-i takvâdur ya'ni şol seyyid ki
ehl-i takvâ oldı bilesin ki ol şaḥîḥ seyyiddür ve şol ki seyyidlik
da'vâsın kıılır fi'l-i Muḥammed 'Alî anda bulunmaz bilesin ki degildür
ammâ seyyidîn diyene ümmet olana 'izzet itmek gerekdür
vâcibdür zîrâ 'izzet Muḥammed 'Alîdür dağı anı bil ki seyyid inciden
Resûlün şefâ'ati yokdur ve seyyid dağı Fâtıma[y]la 'Alîden
olan şoydur ammâ Hüseyñiler efdaldür Ḥasanîlerden
zîrâ Ḥasanîler kıızdandır ve Hüseyñiler erdendür hem
Müntehî dağı bu şoydandır ammâ zamân oldı ki Yezîd ya'ni
şevket döndi nesl-i Resûli kıırdı 'Alî adına
ḥuḫbede lağnet oğutdı **الْعِيَاذُ بِاللّٰهِ**¹⁸⁷ ve ol imâmzâde-
lerde ol zamân şehid oldılar şoñra Ebû Müslîm
ḥazreti raḍıya'llâhu 'anhu geldi yezîdleri kıırdı 'Alî adın
girü ḥuḫbeye koydı ol zamândan berü ol şoy kesilmemiş-
dür kaçan 'Alî añılsa veyâ evlâdı añılsa ol tã'ifeler
girü izḥâr olur ya'ni nisbetleriñ ider eger ḥavâricî
[28b]

ise şeyṭân içine girür vesvese kıılır Yezîd Mervânuñ
لَعْنَتُ اللهِ عَلَيْهِمْ وَتَابِعُوهُمْ¹⁸⁸ nisbetleriñ iderler 'Alîyi
teşḥîrler eger 'Alî dostlarından ise ya'ni ol vaḳit
'Alî yâ nesline tâbi' olan şoydan ise şimdi girü
anlar añılıcağ 'Alîniñ ve evlâdınıñ 'aleyhimü's-selâm

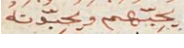
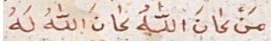
¹⁸⁵ Rahman'nın salavatı onların üzerine olsun

¹⁸⁶ Kalbi temiz ve takva sahibi O'dur

¹⁸⁷ Allah'a sığındık, Allah korusun, mazallah.

¹⁸⁸ Kalbi temiz ve takva sahibi O'dur.

nisbetin ider didi melekesi içinden hareket kıldurur
gayret-i haq anlardan zāhīr olur insān tahte'l-lisān-
dur ya' ni her şahış söylemeyince bilmez ammā ' āqil¹⁸⁹ olan
oldur ki kendüyi zabı ide hayra taleb ide hayırlu
tā'ifeye ulaşa ammā her fi' il kişi ehline u-
laşmağıla kesb it bir kişi dilese ki kendü[y]i
bile eyümidür yoḥsa yaramaz mıdur nazār itsün
görsün eger eyüler ile yoldaş ise bilsün ki
kendü daḥı eyüdür ve eger yaramaz yoldaş ise
yaramazdur zīrā fi' ilden muvāfiq olmayınca zāhīrde
münāsibet kesb itmez ve daḥı bil ki bunda kimüñile
yoldaş olursañ anda daḥı anlaruñla qoya eger
[29a]

eger cennetlik ve eger cehennemlikdür nitekim ¹⁹⁰
dür ve daḥı ¹⁹¹ ya' ni Allāhu Te' ālā
aydur kim ki Allāh ile olursa Allāh daḥı anuñiledir ya' ni
her yirde kim Allāhdan qorqsa mekrinden girü saḫınsa Allāhıñ
qorqusından dünyā ve āḫiret nazārı ' ināyeti anuñile olur
Allāh mekrinden kimse emin olmaz illā şāliḫler ya' ni¹⁹²
ya' ni Allāhı unutmuşlardur Teñriden qorqmazlar ne
gerekse işler pes Allāhdan qorqanuñ ' alāmeti
oldur ki andan yaramaz iş gelmeye her ḫālde gizlü
ve āşikāre ḫikāyet İmām-ı Şāfi' i raḍıya'llāhu ' anhu
dergāhında oturup ders aydurdı bir kaç qalkdı
girü oturdu su'āl itdiler ne ḫāldür cevābı
virdi ki Resūl'e ' izzet itdim didi meger bir genç
' alevī oğlān oğlāncıqlarla oynardı ol arada
qapu önüne ugrardı İmām-ı Şāfi' i qalkar aña
' izzet iderdı ammā ol oğlān andan gāfildi

¹⁸⁹ ' āqil' yerine ' āqil' yazılmıştır.

¹⁹⁰ Maide 54: Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler.

¹⁹¹ kim Allah için olursa Allah onun için olur.

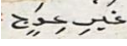
¹⁹² Sonraki satırın başındaki kelimenin tekrarı.

imdi gerçək müsłimān olan nesl-i Resūl'e

[29b]

‘ izzet itmek gerekdür imdi hāricilerden ki ‘ Alī neslini
sevmezler kāfirden eşeddür düvāzdeh imām ve çehārda
mağşüm dağı ol āldendür Resūl hāzretinüñ oğlāncıqları
ki genç gitdi ve Hāsanuñ ve Hüseynüñ Kerbelāda gicelerüñ
giden oğlāncıqlarıdur yezidler elinde katl olan ve dağı
Şeyh-i Kebir aydur rağıya’llāhu ‘ anhu bu mezheblerüñ sırrı
dağı aşşāb hilāflarınun artuğ eksik olduğuna sır
budur ki hāzreti Resūl bir söz söyledi
dördi dört dürlü añlarıdı aydurlardı ki peygamberüñ
didüğünden murād budur diyü kuvvetlü kuvveti bittikce mer-
tebelü mertebesince āhız iderlerdi bu aralıqda sır
çoğdur lakin keşfi müşküldür setir ahsendür ammā
derviş olana lāzım budur ki mezhebüñdür dağı
bile birisile bağlanup qalmaya taqvāya münāsib
olanı duta qanğısında gerekse olsun bu ara-
lıqda söz çoğdur lakin muhtaşarı evlādur
ammā şunlar hidāyet bulmuşlardur ma‘ niden qarar

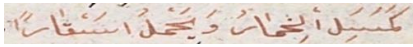
[30a]

toymışlardur anlar her kelāmuñ hikmetin añlarlar
ve onlar kim cehliyyetde qalmışlardur bu kelāmlardan
fehīm idemezler illā gavgāsın hāşıl iderler ya‘ ni bağış
çekişmek taqlidinde qalmışlardur taḥkikinden haberleri
yoğdur yā Allāh bu ‘ ilmüñ dağı nūrı nārı vardur
nitekim Qur’ān maḥlūğdur ğayr-ı maḥlūğdur gökden Resūl’e
āyet indi şoñra yazıldı ve Resūl’den şoñra yazdı-
lar cemī‘ idüp muşhaf itdiler gökden inmesiyle
kelām-ı qadimlğıla ğayr-ı maḥlūğdur ya‘ ni yaradılmış
degildür maḥlūğdur diyen kāfir olur ¹⁹³
ma‘ nisi ğayr-ı maḥlūğdur didiler müfessirler ve hem Resūl

¹⁹³ Zümer 28: hiçbir eğriliği bulunmayan.

dağı şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ve ālihī dimiştir ki Qur'an
mahlūkdur diyen ben bizārım vallāhi bizār diyü ammā
mahlūklığı ma' nisi Resūl'den sonra şahābeler cemī'
itmesidür ammā Qur'an kendi ğayr-ı mahlūk kelāmu'llāh
kādīm olmasıyla ve nās yazdığı mahlūk yazmasıyla
lākin kendü ğayr-ı mahlūka buña hilāf yokdur iden
[30b]

dağı kāfir olur āhīr dağı Qur'an kurulduğu vakit bu yazalar
dağı maḥiv olsa gerekdür ammā 'ilmiñ nūrı nārı olmasına
'ilim okusa Allāha 'amel itse Allāh için 'ilim nürdür
anı cahiliyyetden karañuluğdan çıkarur Allāha ulaştırur cennete
ve zī-nāra yetiştirür nār oldur ki 'ilim okuyan dağı
'ilmile 'amel itmese ve hem 'ilmile tekebbürleşse kimse[y]i
begenmese ve evliyāya i' tikkād itmese ve mürşide boyun
virmese şeyih Qur'an yiter ne i' tibār şeyhe diyüp
münkir¹⁹⁴ münāfiḳ¹⁹⁵ olsa bu nifāḳ ile dünyādan gitse 'il[i]m¹⁹⁶
kıyāmet gününde aña da' vācı olup cehenneme yaḳar nār
olur bir kişi 'ilim Allāh için okusa vallāhu te' ā-
lā aña taḥşin ider ve dünyā manşibı için veyā baḥş-i
'izām için veyā nās üzerine ululanmaḳ için
okursa dīni yokdur dini dağı olmasa imānı
dağı dürüst olmaz 'ilminden aña fā'ide olmaz

 ¹⁹⁷ ya' ni Qur'ānda Allāhu Te'ālā
aydurdu ki anlar ki 'ilim okurlar 'ilimlerle 'amel
[31a]

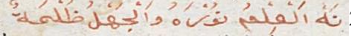
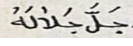
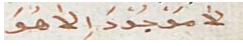
itmediler anlar ki meşela şol ḥımār gibidür ki
üzerine kitāb yükledeler ol kitābdan okudu
aña 'izzet iderler lākin ol kitābdan ğāfil ḥımār-

¹⁹⁴ *münkir* yerine *münkīr* yazılmıştır.

¹⁹⁵ *münāfiḳ* yerine *münāfīḳ* yazılmıştır.

¹⁹⁶ 'il[i]m yerine 'ilm yazılmıştır.

¹⁹⁷ Cum'a 5: ciltlerle kitap taşıyan eşeğin durumu gibilerdir.

lıktan dağı çıkmaz ve bir ‘ālim bir günāhı bilüp işlese ol¹⁹⁸
ol bir günāhına yetmiş ‘azāb olur ve ol ümmī olup
bilmeden işlese bir ‘azāb olunur ammā her kişiye bor¹⁹⁹
borçdur ki ‘ilim birle oğumazsa ‘ālimlere şora-
lar ²⁰⁰ ya‘ni ‘ilim
nürdur qarañuluğdan çıkarmağa ve cehil zulmetdür qarañu-
lığdur küfürdür bunu dağı bil ki oğuyup oğrenmekle?
‘ālimden işidüp bilmek ikisi hemān birdür
anuñ günāhından yetmiş ‘azāb olur ilāhī
‘izzetüñ celālüñ hürmetiçün cümle ĥatırlardan sen
sakla biz bī-çäre[y]i dağı cümle müslimānları āmīn
yā rabbe’l-‘ālemīn faşıl²⁰¹ şeyiğ gibi? rağıya’llāhu ‘anhu aydur
tarīkat budur ki kaçan Allāhu Te‘ālā anılsa
²⁰² dimek gerek ve kaçan peygamber ĥazreti
[31b]

Muĥammedini’l-Muştafā anılsa şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem ve ālihi
dimek gerek kaçan peygamberler añılsa şalla’llāhu ‘alā
nebiyyinā ve ‘aleyhi dimek gerek kaçan aşĥāblar añılsa
ki düvazdeh imāmdur ‘aleyhi’s-selām dimek gerek
ve meşāyihüñ geçmişlerinden anılsa rađıyallāhu dimek
gerek ve ĥayāt dağisi añılsa sellemehu’llāhu dimek gerek
ve sâ’ir veliler añılsa raĥmetu’llāhi dimek gerek
ve ‘ulemā-i zāhirīn geçmiş eimmiyesinden añılsa raĥimehu’llāhu
dimek gerek ammā bir ‘aceb dağı budur ki bir tālīb ‘ilim
müderisinde her vağit ki ders ibtidā iderse rağıya’
llāhu ‘anküm dir hiç eĥad meni‘ itmez gerek ol müderis
tağvā ehli olsun ve olmasun vağit ki bir derviş
kağına bir kāmīl velī añılsa rağıya’llāhu ‘anhu dise

¹⁹⁸ Sonraki satırın başındaki kelimenin tekrarı.

¹⁹⁹ Sonraki satırın başındaki kelimenin ilk hecesinin tekrarı.

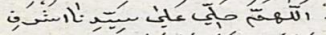
²⁰⁰ İlim bir nürdur, cehalet ise karanlıktır.

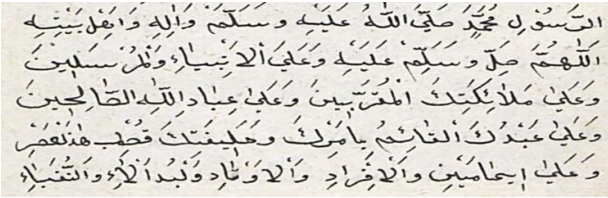
²⁰¹ *faşıl* yerine *fażıl* yazılmıştır.

²⁰² Onun şanı ne yücedir. Ondan var olan başka şey yoktur.

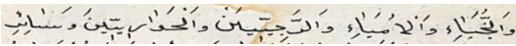
hayli söz iderler bu kelām aşhāb hakkında
dirler kaçan eşref-i nāsdan añılsa ki düvazde
imāmdur yā ‘Alī yā Ḥasan yā Ḥüseyn bir ‘aşıq şādık
‘aleyhi’s-selām dise hayli gavgā iderler ki bu kelām

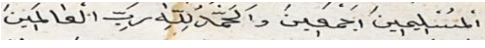
[32a]

enbiyāya maḥşūşdur diyü kaçan bir mü’min selām getürse
bu mü’min cevāb virüp aydur ki ‘aleyhi’s-selām ve ‘aleyküm
dir bunu daḥı hıç kimse meniç itmez bir mü’min ve bir mü’mine
uğrasa selāmun ‘aleyküm ve ‘aleykümü’s-selām dir bu daḥı
hıç kimse meniç itmez ²⁰³ dinilmiştir
her şahış kelāmından bilmiştir ‘ārīf olana her kelāmuñ
aşlın işitdügünleyin añlar bilür taṭvīl-i kelām hācet degildir
‘ulemānuñ kelāmından hikmet vardır dervīş karşılaşmak
hācet degildir ehl-i ḥāldür olana ehl-i kāl²⁰⁴ ile seslenmek²⁰⁵
söyleşmek hācet degildir ammā biz daḥı şol resmile
şalavat getürürüz ki bu kelāmlar anda şādık ola hıç
kimsede karşı gelmeye

[32b]

 ²⁰⁶ bu şalavāt²⁰⁷

muḥakḳik²⁰⁸ dervīşlere bunuñ şevābıñ nihāyeti yoḳdur ve ḥāssa-
sı meşgūl olmaḳ gerekdür namāz şoñuna oḳumaḳ gerekdür

²⁰³ O bana döncektir?

²⁰⁴ *kāl* yerine *kāl* yazılmıştır.

²⁰⁵ Metinde üzeri çizilmiştir.

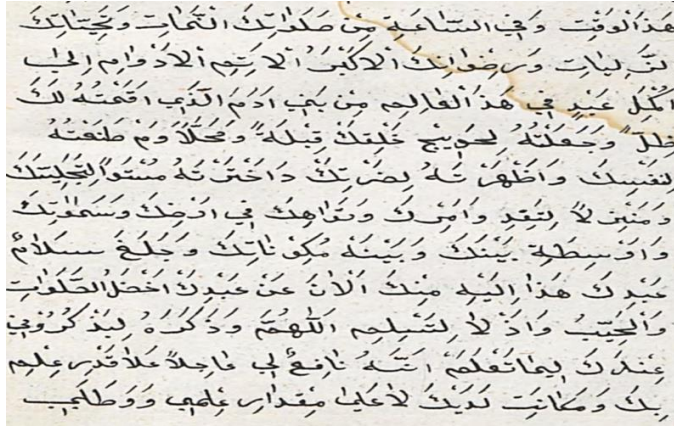
²⁰⁶ Allah’ım! (peygamberimiz) Hz.Muhammed’e ve ailesine (evladu iyaline) rahmet eyle. Allah’ım! Nebilere, peygamberlere, sana yakın olan meleklerle, senin salih kullarına, emirlerini uygulayan bu zamanın kutbu olan kuluna rahmet eyle. Allah’ım! İki imama, fertlere, evtadlara büdelalara, nakiplere, nücebalara, emirlere, havarilere ve bütün müslümanlara rahmet eyle.

²⁰⁷ *şalavāt* yerine *şalavat* yazılmıştır.

²⁰⁸ *muḥakḳik* yerine *muḥakḳik* yazılmıştır.

bu dağı şalavât kıtub ‘aleyhi’s-selâm kıtubınıñ nazarı

bu şalavât getürenüñ üzerine olalar **اللَّهُمَّ جَدِيدِي**

[33a]

209 وَمِنْهُمُ هَبِّي رَتَكَ بِحَلِّ قَلْبِي جَدِيدِي وَعَلَيْ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

faşıl bil ki insân-ı kâmil didükleri ‘ âlemde Muḥammed Muştafâ şalla’llâhu ‘aleyhi ve sellem ve âlihî kıtub-ı aķtâb anuñ yirine kıâ’im maķâmdur ‘ âlime ğavşıdur maḥlûķâtuñ ḥayâtına memâtına sebebdür taşarruf aña ışmarlanmışdır mertebe-i Muḥammedde mâhîr-dür küllü maḥlûķa anuñ taht-ı yedîndedür ammâ ba‘ zı vaķıt aña dağı ğaflet gelür lâkin ol dağı kemâlındedür zîrâ ğaflet işine mâni‘ olmaz bunda sır vardur ğirü ehil kıatında söylenür ammâ şol insân ki anuñ ğöñlünden onu unudsa helâk olur helâklik dağı envâ‘ dur Şeyih Ḥazreti rağı-ya’llâhu ‘ anhu aydur dervîşler bu du‘ â’yı] dâ’im oķumaķ ğerekdür

اللَّهُمَّ لَا تَلْتَمِئْ مِنْ قَلْبِ إِنْسَانٍ الْكَاوِلِ 210 ya‘ ni ey Çalabum

beni utandırma insân-ı kâmilüñ kıalbinden ki kıtub-ı aķtâbdur ammâ imâmeyin ki kıtubuñ iki imâmı vardur biri şâğında ve biri şolundadır şâğındaki ervâḥ-

209 Ey Allah! Bu vakitte ve bu saatte senin tam olan duanı, sonsuz olan selamını ve büyük olan rızanı, bu dünyanın en mükemmel insanı için yenile. O ki Âdem oğullarından seçtiğin ve insanların ihtiyaçları için kible olarak kıldığın kulundur. Onu kendin için seçtin, davana yardım etmek için yarattın dünyada ve göklerde emirlerini uygulamak için ve yasaklarını sakındırmak için kendine ayırdın. Allah’ım! Bu kulunun selamını ve duasını ona ulaştır. Allah’ım! O’nu an ki beni ahirette bildiğin gibi ansın. Allah’ım! Seni bildiğim kadarıyla yanımdasın. Sende olan itibarım, sana dair olan ilmim ve seni bilmek için arzuladığım kadardır. Allah’ım! Sen her iyiliğe layıksın ve her şeye kâdirsin.

210 Allah’ım! İnsan-ı kâmil kalbinden beni utandırma (?)

dur dağı nāzīrdur ki görüñmez ‘ālimdür ve şolundağı
‘ālime şehādetdür nāzīrdur ki gözükən ‘ālimdür kaçan
[33b]

kuṭub aḥiretde gitse şolundağı kuṭub ölür
şāğındağı şola geçer şāğına girü evtāddan getürürler nükabāya
varınca tertibince değışeler ammā şāğından kuṭub olmamasına
sır budur ki ‘ālemeyne nāzīr olmayınca kuṭublığa lāyık
olmaz dağı efrad dimişler ki meşāyihlerdür nazarı kuṭubdan
ḥāriçdür bunlar ba‘zılar ifrādı dīvānelerdür dir
ne itseler aydabilürler kuṭba ihtiyāçları yokdur
ammā evtād dört kişidür ve dünyā dağı dört köşe
ol dört kişiye ışmarlanmışdur dervişler dilince
dünyānuñ durumını ki dirler anlardur büdelā²¹¹ yedilerdür
eḳalim-i seb‘a bunlara ışmarlanmışdur bu yedi iḳlimi
bunlar ḥifz iderler bunlar şol kuvvetdedür ki
bu yedi iḳlimde ne olup ve ne olacağdur bilürler
bunlar ulu ṭā’ifelerdür Şeyih Maḥye’d-dīn raḍıya’llāhu
‘anhu aydur mağribde ‘Endelüs şehrinde bir kişi
vardı ‘Abdu’l-Mecīd aydurlardı gāyet faḳih mü’min
idi ve müttakī kişi idi ol bize hikāyet aydur

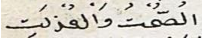
[34a]

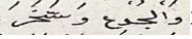
bir giçe şavma‘amda ḥālvāt[e] oturmuşdum cümle vezāyifum
bitirdüm dağı teveccüh ilāhī kılıp oturdum nāgāh bir
derviş peydāh oldu yüzi nūrlu seccādemı getürürdi
yirine bir muḳa‘? ḥasır? bıraḳdı dağı ayıtdı ṭur
namāz kııl ammā ḳapum bacam burgulu bu derviş ‘ālem-i
ğaybden peydāh olduğuna göñlüme ḥavf bürindi
bu derviş baña aydur رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ جِي حَارِدٍ²¹² dağı
senüñ göñlüne²¹³ bu düşdi ki bir kişi neyle abdāl

²¹¹ *büdelā* yerine *büdalā* yazılmıştır.

²¹² Her halinde Allah’tan sakın.

²¹³ *göñlüne* yerine *göñlüme* yazılmıştır.

olur girü ol dervîş aydur

 214 didi dağı gāyet oldı ne resme
gelüp resme gitdügün bilmedüm dir ya‘ ni şumt²¹⁵
söylememek ya‘ ni söz söylemek bu şumt²¹⁶ dağı iki dür-
lü kısımdu birisi birisi dil şumtıdur ki
söyleden biri gönül şumtıdur ki Allāhu Te‘ āladan
ğayrı nesneyi cehd ide gönline getürmeye dağı
bil ki şerī‘ at günāhı var haqıkat günāhı var
şerī‘ at günāhı meni‘ olunmışdur işlemeğdür ya‘ ni
[34b]

Allāh harām kılduğı nesnelerdür tarīkat günāhı gönline muḥabbet[-i]
dünyā[y]ı getürmeğdür haqıkat günāhı dil terāhīdden? ḥālī
olmağdur ve gönline ğayrullah gelmeğdür ve ‘uzlet nā-maḥremden
kaçmağdur veyā nā-maḥrem ol nesnelerdür ki Allāhu Te‘ ālā harām
kılmışdur mü’minler görmesün ammā tarīkatda cinsinden
ğayrısı nā-maḥremdür ya‘ ni şeyḥine mutabā‘ at itmemiş
kişiler de nā-maḥremdür ve ehlu’llāh ‘uzleti küllü maḥlūğdan-
dur ḥikāyet Bāyezīd rahmetu’llāhi ‘aleyhi gideriken
bir dervīşe buluşdı selām virdi ol dervīş
selāmın alduğından ğayrı Bāyezīde iltifāt²¹⁷ kılmadı
Bāyezīd ayıtdı yā dervīş ben şeyiḥ Bāyezīdün ola
katımızda bir ḥācetün ola niçün bizden kaçarsın
didi dervīş aydur 218 der-
viş aydurdı ki imdi dilerim ki ayruğ dağı yüzün
göremeyem diyü gitdi Bāyezīde bu ‘aceb geldi münācāt
itdi ḥitāb[-i] ‘izzet geldi ki Bāyezīd ol kulum
beni bulmışdur muṣāḥabet-i ünsi benimle şol ki beni
[35a]

²¹⁴ uzleti, suskunluğu ve açlığı tashir etti.

²¹⁵ şumut yerine şumt yazılmıştır.

²¹⁶ şumut yerine şumt yazılmıştır.

²¹⁷ iltifāt yerine iltifāt yazılmıştır.

²¹⁸ evet

bulmuş ola münisi ben olam anuñ maḥlūkından ne
şafāsı ola didi naḳıldür ki bir gice Ḥabīb-i ‘Acemī
ḳatında raḍıya’llāhu ‘anhu kāmiller ‘ulemā²¹⁹ ve fuḫalā cemī‘ olup
ḫoş²²⁰ şoḫbetler oldı ayıtdılar ne mübārek gicedür ki
şoḫbetimiz āyetile ve ḫadīsile ve menāḳıb-ı evliyāyile geçdi
didiler Ḥabīb-i ‘Acemī raḫmetullāhi ‘aleyhi aydur baña
bu gice gey yaramaz gicemdür nite diyü su’āl itdiler
şeyḫ aydur anıñiçün kim her gice şoḫbetim Allāh ile idi
bu gice senüñle oldı didi daḫı büdelā²²¹ maḳāmında cu‘
açlıḡa dirler ve bu cu‘ netice-i seḫerdür ya‘ni
uyanıklık Mūsā Allāhı görmek isterseñ yimekten
kesil Ḥazreti ‘Alī selāmu’llāhi ‘aleyhi aydur **مَنْ جَاعَ**
بَطْنُهُ وَامْسَكَ لِسَانَهُ وَهَبَتْ لَهُ الْحِكْمَةَ وَكَوْنًا
مَخْرَجًا²²² ya‘ni ‘Alī ḫazreti **كَلَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ**²²³ aydur
şol kimse kim ḳarnuñ acıḳdursa ve dilin saḳlasa
aña ḫikmet baḡışlanur eger kāfir daḫı olursa
dir daḫı ḳarın toydugundan şoñra yimek şerī‘ atde
[35b]
ve ṭarīḳatde derviş ḳarnuñ toyununca yemek ḫarāmdur
ve insānuñ terkibi dört dürlü nesnedür od şu yil toprak
bu dördi berāber olmasına hem laṭıflıḡı²²⁴ vardur
ve hem kesiflğı vardur ya‘ni od yil laṭıfdür
cinniler oddan ve yildendür laṭıfdür hevāyilerdür
zīrā oduñ ve yilüñ rücū‘ı yoḳaruyadur şu
toprak keşfidür? aḡırdur meyli [a]şaḡadur ādem bu
dörtten alduḡiçün hem ḳavīlğı vardur süstlüḡi
vardur insān perhīz itse lakin bī-tekellüf ifrāṭ ile
degül anuñ daḫı aşlı vardur eger tīz ifrāṭile perhīz

²¹⁹ ‘ulemā yerine ‘ulemāya yazılmıştır.

²²⁰ ḫoş yerine ḫoş yazılmıştır.

²²¹ büdelā yerine büdālā yazılmıştır.

²²² Kim karnını aç bırakırsa ve dilini tutarsa musahhar kılan hikmet ona baḡışlanır.

²²³ Allah yüzünü ak etsin

²²⁴ laṭıflıḡı yerine laṭıflıḡı yazılmıştır.

idecek olursa terkib tağılur helāk
olur Şeyih Maḥye'd-dīn raḍıya'llāhu 'anhu aydur ʔarīḫ
budur ki bir yaş söğüt keseler anuñ ağırı
günde yimek yiyeler her gün söğüdi güneşe bıra²²⁵
bırağalar temām ıuruya anuñ ağırı girü söğüt
keseler anuñ mizānı girü itmek yiyeler tā şuña
ayıt kim günde bir bādem²²⁶ miḫdārı nesne yir ola
[36a]

Ebu'l-Ḥasan raḍıya'llāhu 'anhu bu tertibile ayda bir dāne
bādem²²⁷ miḫdārı nesneye yetişdümişdür Őoñra ğıdasın
yimegün ıoḫusından alur olmişdur dirler ki ol
memātı ve ḫayātı bulmişdur ammā çün bu didüğüümüz per-
hizi ide kesif laṭif²²⁸ olur od yil ğālib olur
cism-i laṭif olur mertebesi cinsine irer ıayy-i
mekān olur ıande dilerse bulunur şuya batmaz
baş gözile Ḥaḫḫı müřāhede iden anlardır dirler ki
cismile daḫı ıabirden giden anlardır ḫalk ḫařır olduğı
vaḫit daḫı cennetde bulunup müřāhedu'llah olan daḫı
anlardır dirler amma şunlar ki bu būdelā²²⁹ meřrebsizdir-
ler bu dört uşul anlarda bulunmasa kāziblerdür
anlar şeyṭanilerdür raḫmānilerdür ıāle'n-nebiyyü
şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem ve ālihi e'l-kāzib lā-ümmetilerdir
yalāncı benüm ümmetim degildür ya' ni yalāncı oldur ki
Allāḫ ıul ve peygambere ümmetim dir Allāḫ buyurduguñ
dutmaz ve Resül'ün sünnetin işlemez velilikden dem urur
[36b]

veliler dirliğin dirilmez ve ehl-i ḫaḫıḫatim dir ḫaḫıḫatde
ilā ḫālī yoḫ ḫaḫıḫati nefsi murādına getürmişdür
ḫaḫıḫatde mürşidi şeyṭān olmişdur kerāmet daḫı

²²⁵ Sonraki satırın başındaki kelimenin ilk iki hecesinin tekrarı.

²²⁶ *bādem* yerine *pādem* yazılmıştır.

²²⁷ *bādem* yerine *pādem* yazılmıştır.

²²⁸ *laṭif* yerine *laṭif* yazılmıştır.

²²⁹ *būdelā* yerine *būdālā* yazılmıřtır.

gösterirse şeytānīdür namāzsız ve takvāsız
perhīz daḥı itse şeytānīdür içi mücevvef olur
şeytān içine girür dürlü vesveseler ġālib olur
ve ġāyibler daḥı bildürür ve ḳānde gerekse gider خَالِي لِكَيْبٍ

حَتَّىٰ آتَاكَ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَارِدِهِ لَا كَرَمًا لَكَ رَبِّ الْعَالَمِينَ 230

yalāncıdan kerāmet gelmez illā şeytān daḥı bñdelā²³¹ abdallardur
āb diyü şuya aydurlar dal diyü añlayıcıya ya‘ ni ḳābil
ola Ḥaḳḳa muhālifet itmeye bu ‘ ibādetde dal āb ikisi
bir ma‘ ānīdür ammā şu pāk²³² ve pāk²³³ idicüdür abdāl
gerekdür ki ġünāhdan pāk²³⁴ ola ve naḳar itdüġi kişi[y]i
daḥı öyle ḳıla ya‘ ni imānınuñ şu‘ lesi naḳar
itdüġi kiřiññ ḳalbine ire münevver ḳıla küfür zulumāt
ḳarañulıġından ḳurtara şu ḥayāt²³⁵dur abdāl gerek
ehl-i ma‘ ārif ola ma‘ rifetullāh ile mü‘minler ġöñlin
[37a]

iḥyā²³⁵ ide daḥı bunuñ teveccühü²³⁶ yoḳdur ehli ve ḳatında
ma‘ lüm olur daḥı şāḥib-i ḳudret olmaḳ dileyen kişi
Allāh şifatiyle şifatlanmañ gerekdür ne şifāt ile şifatlansañ
ol şifatile ki saña tecellī ḳılır dirler ad Teñri olmaz
lākin şifāt olur daḥı vilāyet ve mu‘ cizāt ki velīden
nebīden gelür şifatu’llāhdur bunlar bir sırdur ki
ḥāl ehli olmayınca bilmez ‘ āḳluñ bunda eli yoḳdur ‘ aḳlile
Teñri bilün lākin bilinmez dirler ammā su‘āl itseler ki
Allāhı nice bildün cevāb budur ki kendü bildürmesile
bildürür ya‘ ni Ḳur‘ānıyla peyġamber ile sevenler ki āyete
ve ḥadişe uyup ‘ amel itmez anlar ki münāfiḳlardur
mürşidleri şeytān olmuşdur münāfiḳ kāfir²³⁶den

²³⁰ Peygamber s.a.v. dedi ki: Yalancının kerameti olmaz! Şeytan hariç.

²³¹ *bñdelā* yerine *bñdālā* yazılmıştır.

²³² *pāk* yerine *pak* yazılmıştır.

²³³ *pāk* yerine *pak* yazılmıştır.

²³⁴ *pāk* yerine *pak* yazılmıştır.

²³⁵ *iḥyā* yerine *iḥyā* yazılmıştır.

²³⁶ *teveccühü* yerine *teveccihü* yazılmıştır.

eşetdür zîrâ kâfirler kitâblarına uyarlar ki İncil
ve Zebûrdur **كَلِمَةُ تَعَالَى رَبِّ الْمُنَافِقِينَ فِي التَّوْرَةِ**
الْاِسْتِغْنَاءِ ²³⁷ ya‘ ni? bed-rüstî? münâfıklarun maqâmı
cehennemdedür esfeli’s-sâfilindür ya‘ ni cehennemün
en aşğa tabağasında münâfıklar kıyâmete haşra
[37b]

ve neşre cennete ve cehenneme kâbil degüllerdür Muḥammed Muştafânun
nübüvvetine kâbil degıldür ve Qur’an dîvân-ı muḥammeddür dirler
Hüddânun vücûduna i‘ tîkâdları yoğdur **مُحَمَّدٌ نَبِيٌّ**

مُحَمَّدٌ ²³⁸ dirler lâkin tevcihiñ ağduğ? iderler Hüddâ[y]ı
ademde işbât iderler birbirine hüve ya‘ ni hüve Allâh
adıdur birbirine hüv[e] dirler ya‘ ni sen ol sen
dirler ki ya‘ ni Allâhsın demek olur kaçan mü’minler
anlardan bu kelâmı işlesinler tekzîb idüp itmek
gerekdür ki **يَا هُوَ يَا مَنْ هُوَ لِأَلِهَةِ الْإِهْوَاءِ لَمْ يَجُودْ**

يَا هُوَ ²³⁹ demek gerekdür dağı Âdeme secde eylemek
yoğdur Hağ kitâbında secde Hüddâyadur²⁴⁰ ol mülhidlerün
dağı kitâbları vardur pinhân oğurlar ‘ Arş-nâme
Genc-nâmeği dirler henüz anlar nisbet düzağ-nümâdur
o ‘ ilmün aşlı bir kişiden izhâr olmışdur lâkin
adın söylemez ve ol şağış dersin tamâm itmiş
dağı kendüden şeyhsüz ħalvet itmiş keşf-i muğâyyeb²⁴¹
olmış şeytânîdür zîrâ mürşidsiz ħalvet meni‘ dür
[38a]

dağı ol ‘ ulüm aña bir yılduzdan keşfi olmışdur zîrâ
şeytânun dağı semâ‘ ı ve ‘ arşı ve kürsi vardur ya‘ ni
efsünile gösterür nitekim Bâyezîd Ca‘ fer-i Şadıka geldi

²³⁷ Nisa 145: Şüphesiz ki münafıklar, cehennem ateşinin en aşğı tabakasındadırlar.

²³⁸ Külli şey’e (her şeye) muhittir.

²³⁹ Ey Allah! Senden başka Tanrı yoktur, senden başka var olan yoktur.

²⁴⁰ Burası Kur’an’da verilen bilgiyle çelişmektedir. Bakara 34: Meleklerle, “Âdem’e secde edin” dediğimizde İblis dışındakiler secde ettiler; o direndi, büyüklendi ve kâfirlerden oldu.

²⁴¹ muğâyyeb yerine muğâyyib yazılmıştır.

rağıya'llāhu anhum ayıtdı bu gıce beni ' arşa çıkardılar
şeyih ' alāmetinden bildi ki şeytānidür ayıtdı girü ol
hāl saña vāқи' olduğı vaқit²⁴² adumuz an dağı tükür di-
di çün girü ol hāl Bāyezīde vāқи' oldı
Ca' fer-i Şādıkuñ aduñ añdı ol ' arşa tükürdi
' arşı yandı Bāyezīd girü şeyhe geldi haber virdi
şeyhi ayıtdı fi' il şeytānidür didi müteşerri' olan
kişilere lāzımdur ki anlaruñ küfürlerini tekzib ideler
ve setir itmeyeler keşfi ide ve müslimānlara bildüreler
ki anlardan ' uzlet ideler saқınalar zīrā ki şerleri
hem-nişinelerile bitişür ya' ni azdururlar kendülere
dönderürler tabi' at uğrıdur hayırdan ve şerden alur
ammā dervişlere lāzım budur ki setir keşfi halk
kılmayalar lākin gönülden yigreneler ve ihtilāf itmeyeler
[38b]

ammā ba' zılar dırler ki her kişi ne iderse ' azābıñ
kendüden şunalar bu bir sözdür ki aşlı yoқdur

قَوْلُهُ عَالِي وَشَقِيحًا فَتَنَةً لَا تَجِبُ مِنَ الدِّينِ ظَلَمًا

مِنْكُمْ حَارَكَةٌ²⁴³ ya' ni Allāhu Te' ālā buyurur ki şol

fitneden saқınuñ ki içüñüzde ulu ' azābdur yalıñuz
anlara olmaz size dağı bile irür dir şol hikāyet
işitmedin mi ki Mūsā peygamber zamānında şalavātu'llāhi
' alā nebiyyinā ve ' aleyhi yedi kişi öcinden? yetmiş biñ
kişi helāk olmışdur ammā müslimān olana lāzım budur
ki haқ sözi söyleyeler meni' itmeyeler hayrı ve şerrī
nāsa bildüreler kāle'n- nebīyyü şalla'llahu ve ' aleyhi ve sellem

ālihī اِسْتَاكْرَتْ عَنِ الْحَقِّ اَخْرَسَ مِنَ النَّبِيَّانِ²⁴⁴ ya' ni

haқ sođbetüñ söylemeyen dil dilsüz şeytān kıpar dağı
nukabā fi' l-i naқilerdür halka bunlar naşib²⁴⁵ virürler

²⁴² vaқit yerine vāқиt yazılmıştır.

²⁴³ Enfāl 25: Sadece içinizden zulmedenlere erişmekle kalmayacak olan bir azaptan sakının.

²⁴⁴ Hak karşısında susan dilsiz şeytandır.

²⁴⁵ naşib yerine naşib yazılmıştır.

kaçan kim içlerinden biri eksilse halkuñ şālihlerinden
içlerine alur dimezler mi kalan ğāyīb oldılar eger şālih
ise anlar alurlar ve eger zāhīd müteşerri‘ degülse

[39a]

anlar almazlar bil ki şeytanuñ dağı çerisi vardır bu nevi‘
üzerine yürürler yediler ve kırk gürz dirler halkı
azdururlar lākin anlaruñ ‘alāmetleri vardır ol ‘alāmet-
den ‘ārīfler bilür ammā bu nuḳabā üç yüz nefis dimekden
murādumuz budur ki bunlaruñ içlerinde şāliha ḫātunlar
dağı olur nücebā dağı kırk nefesdür her zamānda
mevcūd bunlara artuḳ eksük olmazlar ve rāci‘ sin²⁴⁶
kırk nefesdür ammā bunlar receb ayınuñ evvelinde halk
içine gelürler tā āḫīr olunca çün temām ola girü
maḫlūḳ içinden giderler bunlar isme tesmiye
olmasından murād budur ulu tā’ifedür ricāl dünlerinden
budurlar halkuñ gücin götürürler maḫlūḳāta say‘ ī
iderler bāṭınları ekmel-i vilāyetde kāmīldür lākin
zāhirinde nesne bilünmezler ehlu’llāh olan kimseler
her tā’ifeye temām baḳup incitmedüklerinden sır
budur ki mā-bāda? anlardan ola dirler fazıl ba‘ zılar
dimiş ki velī üç dürlüdür biri oldur kim velīyiken

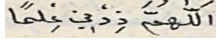
[39b]

ne kendü bile ve ne dağı halk bile illā Ḥüdā bile biri
oldur ki kendü velīyiken bile halk bilmeye Ḥüdā ḫod
bilür biri oldur ki kendü velīyiken bile halk bilmeye
Ḥüdā bilür biri oldur ki velīyiken hem kendü bile ve
hem halk bile Ḥüdā ḫod bilür ammā ol kimse bildügi
kendüyī ol velīdür ki Allāha anuñ bir ‘ameli yaramışdur
lākin mertebesin kendüye bildürmemişdür ya‘ ni keşf-i
muḡāyyeb²⁴⁷ olmamışdur ve ol velī ki kendüyī bilür

²⁴⁶ *rāci‘* yerine *raci* yazılmıştır.

²⁴⁷ *muḡāyyeb* yerine *muḡāyib* yazılmıştır.

velidür halk bilmez ol oldur ki kendüye muğāyyeb²⁴⁸
keşif olmışdur lākin vilāyetin halk görmemişdür
ya' ni eline virilmemişdür ve ol veli ki kendüyi bildi ki
velidür halk dağı bilür anı ki velidür anlar şeyh-i kāmīl-
lerdür taşarruf ellere miqdārlu miqdārınca ısmarlanmışdur
bunlar ā' lā velilerdür ba' zılar dirler ki veliyyete
irmeyince kişi veli olmaz ittifaq veli oldur ki
aña muğayyibāt münkeşif ola lākin ıslāh nās id diyü
buyruk olmaya peygamberlere olduğu gibi ve kitāb
[40a]

dağı virilmeye lākin ba' zı evliyā ki kāmīl²⁴⁹ mükemmilden
irşād itmege Allāhu Te' ālā tarafından emir olur ki
dağı bir ' ilim aña hāşıl olur ki aña irşād ider
nitekim Seyyid ' Alī rağıya' llāhu ' anhu su'āl itmişler ki Hüdā didi
didi ki quruda yaş da ne ki var Qur'an içinde bildürdüm
pes Qur'an hoz Muhammed Muştafāya şalla' llāhu ' aleyhi ve sellem ve ālihī
nāzil olmuşdı pes ²⁵⁰ didügi ' ilim idi
diyü Şeyh Seyyid ' Alī rağıya' llāhu ' anhu cevāb virmiş ki Qur'an
' ilm-i mükevvenātdur siziñ içündür ve ol ziyāde kıl
didügi rühānīdür mürşide mizāndur pes bunu
bil ki dünyāda şeyih bir olur didükleri oldur ki hem
şeyih ola ve hem kütüb ola evvel Muhammed Muştafā aleyhi-
's-selāmdı ' aleyhi's-selām zamānında hem peygamberdi
ve hem şeyh idi hem kütüb idi hem padişāh idi şahlığı
kütüblüğü ' Alī hāzretine ısmarladı selāmu' lla āhi ve ' Alī
hāzretine dağı Hasan Başratına ısmarladı rağıya' llāhu ' anhudur
ol vaqit ki Resül hāzreti ' aleyhi's-selām mi' rāca
[40b]

çıkdı kābe kavseyne irdi ya' ni şol halka bābuñ

²⁴⁸ muğāyyeb yerine muğāyib yazılmıştır.

²⁴⁹ kāmīl yerine kāmīl yazılmıştır.

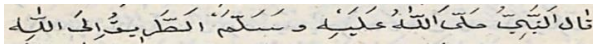
²⁵⁰ Ta-ha 114 :“Rabbim! İlmimi arttır” de.

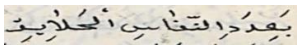
başı ki birbirine yakın gelür Hâzreti Muḥammed şalla'llāhu
te'ālā 'aleyhi ve sellem ve ālihī daḥı Allāhu Te'ālā ile şöyle
yakınlık buldı bî-ḥicāb baş göz ile ḥaḳḳı gördi
baş dilile söyleşdi daḥı diledi ayıtdı ben yetişdü-
güm maḳāma ümmetüm daḥı irsün didi hem ümmet olan
daḥı irdi dervişlere sülükundan mi' rāc daḥı ḥāşıl
olur ve eger su'āl olursa ki peygamberile anlarıñ
arasında fark²⁵¹ nedür cevāb budur ki Resül'ün
mürşidi Allāhdur ve ümmeti mürşidi kendüdür
aña tenile? ḥāşıl oldu ve eger dilerse su'āl budur ki
Resül'ün mürşidi daḥı Cebrā'ildi işāret
ümmetine sünnet olup şeyḥ dutunmaḳ için zīrā ki
Cebrā'il sidreden ilerü geçmedi ayıtdı bundan
ilerü yol yoḳdur didi Muḥammed ayıtdı vardur
Cebrā'il ayıtdı sen bilürmisin Resül ayıtdı

 ²⁵² ben nice kez varup gelüp dururum didi

[41a]

'ilm-i zāhir²⁵³ mi' rācuñ biraz işpāt iderler Şeyiḥ Maḥye'd-
dīn raḍıya'llāhu 'anhu on yedisin işbāt²⁵⁴ ider yedi-
si ten ile ve on rūḥ ile ammā Resül ḥāzreti anda
toḳsan biñ kelām söyleşdi dirler ki otuz biñ
şerī'at ve otuz biñi ṭarīḳat ve otuz biñi ḥaḳīḳat
ve ol otuz biñ ḥaḳīḳat didükleri 'ilim-i rūḥidür
ammā şerī'at ṭarīḳat ve ḥaḳīḳat üçü birdür
Muḥammedündür mübtediler ve maḥcublar ḳatında muḥalifdür

 ²⁵⁵ ya'ni peygamber aydur şalla'llāhu 'aleyhi
ve sellem ve ālihī yollar vardur Allāha gider ḥalkuñ nefsi

²⁵¹ fark yerine kırk yazılmıştır.

²⁵² evet

²⁵³ zāhir yerine zāhīr yazılmıştır.

²⁵⁴ işbāt yerine işpāt yazılmıştır.

²⁵⁵ Peygamber (sav) dedi ki: Allah'a giden yollar yaratılmışların nefesleri kadardır.

sāğışı? ammā bunu daḥı bil ki şaḥılıḳ başına ıḳtub-
luğıla degildür ıḳtub olmasa daḥı şaḥılığına zıyān olmaz
Şeyḥ Maḥye'd-dīn raḍıya'llāhu 'anhu aydur bize ıḳtubluğı
virdiler ıḳabūl itmedük ayıtduk ilāhī taşarruf senūñ
ḥaḳḳuñdur biz aña lāyık degülüz didük niyāz şeyḥe virdiler
ol daḥı almadı ayıtdı ğavğā nedür ki baña ısmarlarsın
[41b]

cümle bu degin boynuma şalarsın didi nāz itdi dir ammā
bu evlādur ki hem ıḳtub ola ve hem şeyiḥ ola dirler
ki her birūñ bir ıḳtub olur ya'ni her vilāyet bir kişıye
ısmarlanmaz ammā ol ki aşıl ıḳtubu'l-aḳḫābdur ki
her zamānda bir olur iki olmaz ammā niyyete şeyiḥler
olur ya'ni ā'lāsı ve ednāsı ne şeyiḥdür ammā
ol ki ḥaḳ şeyḥidür ol kāmīl mükemmildür ol her zamānda
bir olur iki olmaz ammā şeyḥūñ bir 'alāmeti budur ki
ḫālibi zāhīrden itmeye bātından cezble çeke lākin
ḥaḳ bula zāhīrden da'vet etmek daḥı lāzımdur
sünnet mūcibinedir ammā şol vaḳit ki her cihetile
ulū'l-'azam²⁵⁶ ola da'vetine icābet itmeyeni ıḳatlı itse daḥı
dörtür şöyle ki şeyiḥ kāmīl mükemmil ola āl-i Muḥammed 'Ali
ola ulū'l-emirlik anuñ ḥaḳḳıdur ıḳarşu gelen ḥāricīlerdür
aña muḥālifet ideni ıḳırsa dört şeyiḥ ḫālibi meni' ḫarekette
görse te'dīb etmek aña vācibdür faşıl²⁵⁷ fi'ş-şartı
ḫālibi lāzım budur ki şeyḥ-i kāmīl bile bula andan irādet
[42a]

getürdüğü gönül ..?.. andan naşibe ide daḥı mürīdūñ
gerekdür ki şeyḥine i'tıḳādı muḥkem ola ol zamānda
şeyḥinden biñ kişi yok bile ve iki 'ālemde maḥbūbı
ola ve dilinde ve gönülünde zıḳır fikri şeyiḥ ola ya'ni
bir ḫacet dilemelü olsa Allāhdan şeyḥi vāsıta

²⁵⁶ ulū'l-'azam yerine ulū'l-'azzam yazılmıştır.

²⁵⁷ faşıl yerine fāzıl yazılmıştır.

kıla dileye ve zāhirinden ve bātınından şeyhinün sırrını
 hāzır göre ve şeyhi aña bir nesne buyursa tiz icābet
 ide bunda hayır mı ve şer mi var diyü fikir itmeye mürşide
 şöyle teslīm olmağ gerekdür ki şol ğassāla meyyit
 teslīm olur gibi ki nelerse kıılır mürid şeyhinün
 doluna? ya' ni ' aczin görüp ve günāhuñ görüp i' tiqādı
 zā'il olmaya zīrā Ādem peygamberden günāh geldi
 ۞ فَكَلَّمَ تَعَالَىٰ دَعَايَا دُمُرٍ سَيِّئَةٍ 258 pes nebiden günāh gelicek
 veliden gelse ' acib degil ammā veli kāmīl ve şeyhiler
 ma' şūmdur ۞ فَكَلَّمَ تَعَالَىٰ الْأَارِبَ أَوْ رِيَاءَ اللَّهِ الْأَخْوَفَ
 ۞ عَلَيْهِمُ وَاللَّهُمَّ بَخْتِ نَوْنٍ 259 dağı ' aciz nebīye dağı
 vāki' olmışdur nitekim Resūl hāzreti Muḥammed Mustafā
 [42b]

şalla'llāhu ' aleyhi ve sellem ba' zı vaqit dirdi ki ۞ إِنَّ بَيْتِي
 ۞ وَتِلْكَ 260 ya' ni bende sizcileyin adem oğlānıyım dirdi
 ve ba' zı vaqit dirdi ki ۞ بِمَعِ اللَّهِ وَتَرَىٰ لِابْنِ عَدِيبٍ نَبِيَّهُ
 ۞ غَيْبِ ذَيْبِي 261 ya' ni aydur benüm bir vaqtim vardur ki ol
 vaqitde Allāh ile benüm aramda kimse girmez bir kişi
 bir ḥağ şeyhe irādet getürse bey' at itse dağı
 ol ḥağ şeyhinden yüz çevirse kisvetinden çıkşa
 ṭarīkatde mürteddür ve eger yüz çevirdüğü şeyh Muḥammed ' Alī
 ' aleyhimü' s-selām ve ālihī neslinden olsa ṭarīkatda ve ḥağğ-ı
 şerī' atde katli ḥelāldür ۞ تَادِ النَّبِيَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 ۞ وَارَاهُ مِنْ بَدَا صَوْرَتِهِ مُتَمَلِّئَةً 262 ya' ni zāhīrler katında
 budur ki dīn-i islāmndan yüz çevirse depelemek gerek
 ya' ni müslīmān iken kāfir olanı ṭarīkatde dağı ḥağ
 şeyhe bey' at itmiş kişi yüz çevirse aña münkir

258 Ta-ha 121: Ādem, Rabbine isyan etti.

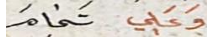
259 Yunus 62: Bilesiniz ki, Allah'ın dostlarına hiçbir korku yoktur. Onlar üzülmeyeceklerdir de.

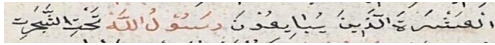
260 Ben sizin gibi bir beşerim.

261 Allah'la aramda benim bir vaktim vardı, o vakitte aramıza hiç kimse giremez.

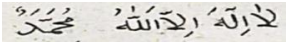
262 Peygamberimiz sav dedi ki: Dinini değıştirenin katli caizdir.

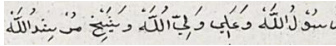
olsa veyā girü halk olsa veyā mübtedi‘ lere u²⁶³
uysa mürted olur daḡı katli ḡelāldür ve eger
mübtedi‘ lerden ḡaḡ şeyḡe gelse ḡā’izdür nitekim
[43a]

mü’miniken müslīmān olmuş gibidür eger ḡālfesinden yüz
çevürse girü mürted olur fażlun tevbenüñ ve bey‘ atuñ
sırrun bil ki nedür ol vaḡıt ki aşḡāb ona yitdi
daḡı ayıtdılar dīni āşikāre iderüz didiler Resül
ḡazreti (a.m.) ayıtdı şabır idüñ aşḡāb daḡı çoḡalsun
kāfirler ḡālibdür ellerinde helāk olursız malıñuz
telef ve oḡluñuz kızuñuz esīr olur eger bunlara
iḡtiyār iderseñüz bismi’llah didi cümlesi
Resül’üñ elin dutdılar bey‘ at idüp ‘ahid itdiler
ve ayıtdılar dünyā ve aḡiret birbirimiz yolundan dönme-
vüz didiler oḡlumuz kızımız malumuz gencümüz öz
cānımız yoluña fidā itdük diyü bir aḡaç dibinde bu ‘ahdi
itdiler nitekim ḡuḡbede daḡı añılır

 264

bu bey‘ at Resül’den soñra mü’minler aşḡāb-ı
erba‘ aya daḡı ayıtdılar meşāyih elin alup tevbe
itmegüñ daḡı sır budur ol vaḡıt ki ḡazreti ‘Alī
[43b]

şeyḡılıḡı ḡasan Başrıye ısmarladı raḡıya’llahu ‘anhüm aña
ittibā‘ iden mü’mīn daḡı böyle bey‘ at itdiler ve daḡı
tövbe-i bey‘ at soñına didiler ki

 265 çünki

Yezīd la‘nī şevket dutdı nesl-i Resül’i kırdı
‘Alinüñ dostları pinhān oldu bu resmile bey‘ atı

²⁶³ Sonraki satırın başındaki kelimenin ilk hecesinin tekrarı.

²⁶⁴ aḡaç altında Peygambere biat eden on kişiyi tamamlayan Hz. Ali’dir.

²⁶⁵ Allah’tan başka Tanrı yoktur. Hz. Muhammed (sav) Allah’ın resulüdür. Hz. Ali Allah’ın dostudur şeyh ise Allah’a mürşittir.

pinhān itdiler ammā girü şeyih elin alup tevbe itmek
sırrı dağı oldur ki şeyhi elin alup tevbe itmek
hemān Resūl hazreti elin almış tevbe itmiş gibidür
zīrā silsile elin erkān andandur şeyhe bey‘at
hem farz ve hem sünnetdür bir kişi tevbeden geçse
kāfir olur āyet hükmile **قَوْلُهُ تَعَالَى يَا أَيُّهَا الَّذِينَ**
آمَنُوا تَذَرُوا لِلَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُتَدَوِّمُونَ²⁶⁶ ve şeyh ulaşmağa

bu āyet delīldür ki **إِنَّ الَّذِينَ يُبَايِعُونَكَ إِنَّمَا يُبَايِعُونَ**
اللَّهَ يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ فَمَنْ نَكَتَ فَمَأْشُوكٌ
عَلَى نَفْسِهِ وَمَنْ أُوْحِيَ بِهَا هُدًى عَلَيْهِ اللَّهُ فَيُتَّقِهَا
أَجْرًا عَظِيمًا²⁶⁷ bir kişi şeyhinüñ elin dutsa tevbe itse

[44a]

tevbenüñ dağı sırrun bilse dağı ziyāde ‘amel idemese
lākin üzerine farz olan nesnelere ödese dağı
i‘tikād-ı şahih ile dünyādan gitse magfūr gider ol²⁶⁸
ol vaqit ki şeyih elin aldı külli ol yolda geçen dervişlerle
hattā Resūl hazretile tarikat yoldaşı oldı kıyāmetde
anlar kardaşın dilemek vācib olur bu kişi[y]i dilerler
alurlar buña ‘azāb ‘uqūbetden havf yokdur eger şol
didüğümüz hālile giderse tenezzül itmezse ve eger ziyāde
‘amel iderse nice mertebelere irer velī olur
ol dağı varmak yokdur meger ki şeyhinde ma‘nā-yı
şeyhlik²⁶⁹ mevcūd olmaya ol vaqit mürşidlik
mevcūd olana varmak gerekdür ammā şeyhi fevt olsa
yirine şeyh-i kāmīl kosa tālīb girü aña varmak
gerekdür zīrā eger geçmiş meşāyihüñ cānı tālībe
terbiyyet itmek bitirmişse Resūl hazretinüñ rūhı

²⁶⁶ Nūr 31: Ey mü’minler! Hep birlikte tövbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz.

²⁶⁷ Fetih 10: Sana bîat edenler ancak Allah’a bîat etmiş olurlar. Allah’ın eli onların ellerinin üzerindedir. Verdiği sözden dönen kendi aleyhine dönmüş olur. Allah’a verdiği sözü yerine getirene, Allah büyük bir mükâfat verecektir.

²⁶⁸ Sonraki satırın başındaki kelimenin tekrarı.

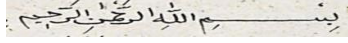
²⁶⁹ şeyhlik yerine şeyhlik yazılmıştır.

biterdi hiç meşāyih hācet olmazdı imdi bu şeyih
dağı Resūl'e ulaştırur ve Resūl Hüdāya u-²⁷⁰

[44b]

ulaştırur mübtedī tālibler genç oğlān gibidür
hālfeler aña gibidür ve şeyhler ata gibidür ve Resūl
şalla'llāhu 'aleyhi ve sellem üstāz gibidür ḥalīfe tālibe[y]i
terbiyyet ider kābil eyler şeyhe ulaştırur ve şeyhi
terbiyyet ider kābil eyler şeyhi rūḥuna ulaştırur
bu vechile tertīble²⁷¹ 'Alī rūḥuna buluşur ve 'Alī rūḥı
anı Muḥammed rūḥuna ulaştırur ve Muḥammed rūḥı Allāhu Te'ālā
celle celālehū edeb-i tarīk budur ki kişi mertebesi yitdügi
yirden dem urmağ gerekdür ziyāde geçerse aña şābit
gerekdür tālibi şeyih ḥuzūruna iricek gey sakınmağ
gerekdür ḥuzūr-ı ḳalbe durmağ gerek nitekim bir heybetlü sulṫān
nazarında ḳullar dururlar ve oturursa diz çöke
otura Hüzayı ve Resūl'i anda mevcūd bile

ve eşiğinden girecek evvel sağ ayağın admağ gerekdür

²⁷² diyü eger şeyhinüñ ḳatında

ura durursañ el bağlayup ḳarşu durmağ gerekdür

ve sağ ayağı baş parmağın sol ayağı parmağın üzerine

[45a]

ḳoyup durmağ gerek icāzet olmayınca söylememek gerek
ve şeyhinden bir murādı olursa gönlünden niyyet dutup
varmağ gerek eger müşküli ḥāl ve murādı ḥāşıl olmazise
zāhirden andan söyleye şerī'at şıfatile şıfatlanup söyleye
ammā tarīkatde budur ki söylemeye zīrā ki şeyhine ḥicāb
yoğdur tālib üzerine ve müşküli yoğdur 'ālem-i şehādetde
ve ervāḥ-ı 'ālemde²⁷³ lākin ḥaḳḳuñ cemāli şıfatile şıfatlanur-
lar Settār şıfat olurlar tālib mürşidi şeyhidür

²⁷⁰ Sonraki satırın başındaki kelimenin ilk hecesinin tekrarı.

²⁷¹ tertīb yerine tertib yazılmıştır.

²⁷² Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla

²⁷³ ālem-i ervāḥ yerine ervāḥ-ı ālem yazılmıştır.

şeyih mürşidi Allāhdur tālibūñ mertebesi
artduqça şeyhūñ dağı artar kemāl-i ma‘ rifetinūñ
nehāyeti yoqdur nitekim Resūl ḥazreti şalla’llāhu ‘aleyhi
ve sellem ve ālihī ayıtdı **سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ إِلَّا حَقَّ مَعْرِفَتِكَ**
يَا مَعْرُوفُ²⁷⁴ Allāhuñ küllü ‘ilmūñ Resūl ḥazreti bilmedi
mertebe-i Resūl’e ‘Alī irmedi ve mertebe-i ‘Alīye şeyih
irmedi mertebe-i şeyhe tālib irmez şeyhūñ cihet-i
melekiyyesi ve cihet-i beşerriyyesi vardur cihet-i melekiyye-
sile ḳabz-ı ilhām ‘ilmu’llāhdan alur cihet-i beşerriyyesi
[45b]

ile bendelere virür ve dağı nāfile var Ka‘beye varmağdan
şeyhe varmağ yigdür zīrā ki Ka‘beye Allāhu Te‘ālā günde
yetmiş kez nazār ider mürşid göñlüne bī-‘aded nitekim
bir deñizde yil olsa mevc kesilmez şeyih göñlüne
dağı ilhām-ı Rabbānī şöyle ider nağildür Ḥāteme’l-Evliyādan
rağıyallahu ‘anhu aydur bir kişi Ka‘beye gider olsa
ata ve anası ḳomasalar ve Ka‘beye kendüye borç dağı
olsa gitmemek gerek ve eger mürşide gider olsa
ḳomasalar rızāsız gitmek gerek zīrā Ka‘beye varmağdan
murād cehennemden içündür bunlar arzu-yı nefisdür
mertebe-i ‘aşğda bunlar küfür şeyhe varmağdan murād
Allāhı bulmağ içündür ve ḳabr-i Muḥammed ziyāret itmekden
şeyhi ziyāret yigdür zīrā anda varmağıla ḳabrūñ
taşın ṭopraguñ ziyāret ider ve şeyhe varmağıla
rūḥ-ı Muḥammed şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem ziyāret ider
zīrā küllü şey’in sebebdür sebebsiz nesne yoqdur
mürşidsiz Allāh bulunmaz ve bulunması mümkün degildür
[46a]

إِنَّا نَسْتَعِينُكَ يَا رَبَّنَا إِنَّكَ مَعْنَانَا وَإِنَّا بِكَ نَكِينُونَ

اَوْسْتَاذُ فَاكِهِيطَانِ اَوْسْتَاذُ²⁷⁵ ya‘ni tarīḳ-i hidāyetde

²⁷⁴ Sübhaneke! Seni hakkıyla tanıyıp ibadet edemedik.

²⁷⁵ Peygamber a.s dedi ki: Muallimi olmayan kişinin müallimi şeytan olur.

üstāzı olsa mürşidi şeytān olur ya' ni bir kimse
kim Allāhı taleb itse şeyhsüz daḥı ḥalvet mücāhede riyāzet
itse aña mürşid şeytān olur kāmiller dirler ki evvel
keşfi şeytān olur bunları temiz itmege şeyih gerekdür
ṭālib-i Ḥaḳ elbette şeyhe muhtācdur ammā gerekdür ki
şeyih ḥazretinden nice edeb saklarsa ḡayibde
daḥı şöyle saklaya kendüye ne ḥaḳaret olursa
götüre şeyih yoluna çalışa öz cānuñ ḳurbān ide
ve eger şeyhi ḳatında olmasa ḥalfesin şeyhi müşa-
betinde dutmaḳ gerekdür ḥaḳ üzerine ṭarīḳ üzeri-
ne teslīm olmaḳ gerek ne dirse dutmaḳ gerek ol
ḥalfe ehl-i sülūk ise ṭarīḳ[-i] meşāyih añlar bilürse
ḥalfenüñ gönlünden ḡāyet saḳınmaḳ gerek ḥalfe gönlünden
düşse şeyih gönlünden düşer ve şeyih gönlünden
düşse Resūlu'llah gönlünden düşe aḥadiyyetden²⁷⁶

[46b]

merdüddur nitekim aydur ḥalfe kişinüñ şeyih gibidür
ḥaḳ ana ḥaḳḳı gibidür derviş olan ṭarīḳ gözlemek gerek
ammā ḥālīfe daḥı vācibdür ki ṭarīḳ-i meşāyih bile ve ṭāliblere
bildüre ammā eger ḥālīfe ḳatında olmasa bir 'ālime
müteşerri' kişi fi'l-cümle nefsinden ḥaberdār ola ehl-i
sülūk kişiyle ura dura anı şeyhi müşabetinde duta
zīrā ki licāmsız başda ḥayır olmaz şoḥbet ma' rifete
sebebdür dir faşıl fi-şarṭ-ı ḳardaşlık

فَالْتَمِيمِ

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَلُّ مُؤْمِنٍ إِخْوَةٍ²⁷⁷ ya' ni her mü'min

ḳardāşdur ammā şerī' at ḳardaşı var ṭarīḳat ḳardaşı
var ḥaḳīḳat ḳardaşı var lā ilahe illa'llāhu muḥammedün Resūlu'llāh
dimek ile şerī' at ḳardaşı olur fi'l-i şerī' at ile 'amel
ide ḥükm-i şerī' at ile dirile ḳaçan şeyhe mütāba' at
itse dervişler ile ṭarīḳat ḳardaşı olur ḳaçan

²⁷⁶ aḥadiyyetden yerine aḥadiyyetden yazılmıştır.

²⁷⁷ Peygamber a.s dedi ki: Bütün müminler kardeşdir.

ve ehl-i hāl olsa tecellā-yı rabbāniye vākıf olursa
ḥaḳīkat ḳardāşı olur ehlu'llāhile ṭarīkatde
budur ki küllü ḳardāşlarıñ gönül bir ola muḥabbet[-i] dünyā
[47a]

ṭaleb gönüllerinde murād idinmeyeler murādları rızā-yı meşāyiḥ

ola قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَبِيبُ الدُّنْيَا مَنْ سَلَكَ خَطِيئَتَهُ

سَرَى الدُّنْيَا مَنْ سَلَكَ عِبَادَتَهُ²⁷⁸ ya' ni ḥaṭānuñ başı dünyā[y]ı

sevmekdür ve küllü 'ibādetüñ dünyā[y]ı terk itmekdür ve terk-i
dünyā daḥı iki dürlüdür biri oldur ki bi'l-külliyeye

dünyā[y]ı terk ide dünyānuñ başı 'avrat ve oḡul kız

bi'l-külliyeye dünyā[y]ı terk itse ve muḥabbeti girü dünyāya olsa

ehl-i dünyādan ol mezmümdür terk-i dünyā oldur ki

Allāh rızāsı için ola umūsı Allāhdan ola ḥalkdan

olmaya ammā irādet loḳması ḥelāldür 'avāmm²⁷⁹ ḥalkuñ

kesbinden لَا سَرَى وَ لَا عِبَادَةَ²⁸⁰ ya' ni terk-i dünyā olan

derviş gerekdür ki geleni ala gelmeyiñ ṭaleb itmeye ya' ni

su'āl itmeye eger dirse ehl-i tevekkül olmaz ve eger

ḳarın acıḳsa 'ibādete za'if olsa bir oyan? miḳdārı

ḥalkdan su'āl itmek vācibdür eger ziyāde su'āl itse

ḥarāmdür terk-i dünyā üns-i ilāhī içündür ya' ni terk-i

dünyā olan kimse ehl-i dünyā[y]ı bile terk itmek gerekdür

[47b]

murādı insu'llah olmaḳ gerekdür ve eger terk-i dünyā ḳılsa ehl-i

dünyāyı terk itmek gerekdür murādı insu'llah olmaḳ gerekdür

ve eger terk-i dünyāyı ḳılsa ehl-i dünyāyı terk itmese

kāzibdür²⁸¹ ve bir kısım daḥı oldur kim yā bi'l-külliyeye dünyāyı

terk itmeye lākin muḥabbetin terk ide ya' ni ehl-i 'ayāl

olsa kesbi ḥelāl ide kesbinde şübhelülerden

nesne ḳomaya ḡāyet saḳına ve işini abdest ile

²⁷⁸ Peygamber a.s dedi ki: Dünya sevgisi her günahın başıdır. İnsanların terki ise her ibadetin başıdır.

²⁷⁹ 'avāmm yerine 'avām yazılmıştır.

²⁸⁰ Dervişin dünyayı terk etmesi gerek, anlamındadır.

²⁸¹ kāzib yerine kāzib yazılmıştır.

ve zikirle işleye namāzı vākitlü vāktinde geçürmeye
hadis̄ daḥı ﷺ 282 ve daḥı tarīkile
üzerine vācib olan ve zāyifleri terk itmeye
ya‘ ni dünyā maşlahat[1] için ahiret işlerin terk itmeye ve daḥı
terk-i dünyānuñ ‘ alāmeti budur ki geldüğüne sevinmeye
gitdüğüne yirinmeye Seyyid İbrāhīm raḍıya’llāhu ‘ anhu
dervişüñ loḳmasından su’āl itmişler āḫiri
cevāb bu olmuş ki ḥınzır eti ne vākit ḥelāl olur-
sa dervīşe daḥı loḳma ol vākit ḥelāl olur
ya‘ ni ḡāyet acıḳsa hıç loḳma bulunmasa daḥı murdār
[48a]

loḳma bulunsa veyāḫud eger yimese helāk olur ol
vākit ol yemek aña ḥelāl olur pes müttakī dervīşe
gerekdür ki ḡāyet ḳarnı ifrāt ile acıḳmayınca yemek aña mübāḥ
olmaz şübhesiz loḳma ‘ ālemde bulunmaz illā mā-i muṭlaḳ
ya‘ ni şol yabanda aḳan şular çünki ifrād ile ḳarnı
acıḳa azıcık²⁸³ yiye ḳarnı doyunca yimeye ol vākit
aña şübhelü loḳma daḥı ḥelāl olur ve şübhelü oldur ki
muṭlaḳ anuñ ḥarāmı ve ḥelāli bilinmeye müttakī oldur kim
anlardan ḥazār gerekdür dervīşler ḳatında şübhelü
oldur ki fetvā ile ḥelāl ola ve daḥı Şeyḫ-i Kebīr
raḍıya’llāhu ‘ anhu Fütūḫatda buyurur ki yimek vardur ki
ne şorasın ve ne yiyessin ya‘ ni şol ki zālīm-
dür bilürsin ki rızık ḥarāmdur ne şor ve ne yi
ve şol ki ‘ avāmdur illā rızḳın zabṭ idemez ya‘ ni
ehl-i taḳvā degildür onlaruñ yimegin sor yi ol ki
cinsiñdür müttakīdür şorma yi bu taḳvādan kişi
şuna yitişür ki keşfi ḳılup ve keşf-i ḳubūr ve muḡā²⁸⁴
[48b]

²⁸² Her namazın bir vakti vardır.

²⁸³ azıcık yerine azacık yazılmıştır.

²⁸⁴ Sonraki satırın başındaki kelimenin bağlaç ve ilk iki hecesinin tekrarı.

ve muğāyyebler²⁸⁵ aña keşif olur gönül gözi açılır ehl-i sülük
olur ve loğma ki öñüne gelür helâli ve harāmī aña ma‘ lüm
helâlin yir ve harāmıñ yimez ammā bu mertebeye irmedüñ
‘ilmile ‘amel ide eger zarūrī yirde bulunsa öñüne
ta‘ām gelse bilmese ki ol yimek irâdetle mi gelmişdür
yoğsa güç ile mi yiye helâlmidür yoğsa harām mıdur
derviş oldur ki ol niyyet ile ol loğma[y]ı helâl ide
ya‘ ni niyyet ki eger bu şāhib-i ni‘ met mü’min müttakī muḥībe
evliya yise hediye niyyetine yirüm yimek teberrük için
diye ve eger münkirlerden zālimlerden ise gāzā
niyyetine yirem diye **ثَادَاتِي عَلَى السَّلَامِ كَلِمَةٌ**
بَعْدَ²⁸⁶ zālimlerün başı helâl olıcağ malları
dağı helâldür nitekim kâfirlerden öldürmek gibi
ya‘ ni münāfık kâfirden eşeddür imānuñ ülāsı
lā-ılahe illallāhdur ve ednāsı incüdü ḥūyi? yoldan
gidersindür küçük yitdüğü çinde? ya‘ ni bir zālīm
ki meşāyiḥa münkirdür dervişleri incidür ḥuzūr
[49a]
virmez ḥağ yoldan irer ve mürşitden seni men‘ ider
ol vaqit anuñ katli helâldür²⁸⁷ ve eger seni muḥarebe ider-
se ölürse şehid ve öldürürse gāzi eger
münkır münāfıkuñ fırsatın bulsañ kâfir öldürmekden
sevābı ziyāde ammā kâdir olduğıñ ḥinde²⁸⁸ ya‘ ni
yanuña ḳalursa dünyāda ve aḥiretde ḥod²⁸⁹ ‘azāb yoğdur
ammā dünyāda yanuña ḳalmazise ve nefsuñ zaḥmetinden
incüdürse evlā mı güç götürüp Ḥüdāya ḣalmağdur
Ḥüdā intikām alıcıdur kimsenüñ intikāmuñ kimseye ḳomaz
dağı bir ḥālüñ mertebesine irmeyince ol ḥāllenmağ²⁹⁰

²⁸⁵ muğāyyebler yerine muğāyibler yazılmıştır

²⁸⁶ İnsanlara eziyet eden her kişi katledilir.

²⁸⁷ helâl yerine helâl yazılmıştır.

²⁸⁸ ḥin yerine ḥin yazılmıştır.

²⁸⁹ ḥod yerine ḥod yazılmıştır.

²⁹⁰ ḥāllenmek yerine ḥāllenmağ yazılmıştır.

revā degildür mer-tebe-i fetvā mer-tebe-i taqvā küfürdür mer-tebe-i zühdem mer-tebe-i ‘ışkda küfürdür mer-tebe-i ‘ışkda mer-tebe-i ‘irfān küfürdür mer-tebe-i fiğda zühde dem ur-mağ küfürdür mer-tebe-i zühdde ‘ışkda urmağ küfürdür mer-tebe-i ‘ışkda ‘ārīflıkdan²⁹¹ dem urmağ küfürdür mer-tebe-i zühdi mağāmı hoşdur? mer-tebe-i ‘ışk bī-ğavf olmağdur mer-tebe-i ‘irfānlığ mağāmı necāt-ı hağğ ricādur mağām-ı [49b]

zühüd mübtedīnūndür mağām-ı ‘ışk mutevāşıdañdur mağām-ı ‘irfān mūntehānuñdur mübtedī ‘avām ħalkıdur mutevāşıd dervīşler-dür mübtedī ibtidā tāliblerdür anlara ‘uzlet-i ħalk gerekdür zīrā aşşılardıñ ziyānların temām tanımamışlar-dur mutevāşıd anlardur ki aşşılardıñ ziyānlarıñ temām tanımışlardur mağām-ı ortadur mūntehā anlardur ki her ħâlde mağāmlarıñ şaşırmağlar eger tenezzül dağı it-seler teveccühleri ile tīz girü mağāmlarına irerler mer-tebe-i ā‘lādur mutevāşıd tenezzül it-mese zağmetile mücāhede [i]le girü mağāmlarına irerler eger mübtedī tenezzül it-se girü mağāmına irmez ve bulumaz ve zühdi dimişler ki mer-tebe-i muğabbetdür ‘ışk mer-tebe-i tālib-i hağğdur ‘irfān mer-tebe-i vāşıl-ı hağğdur ve dünyā ehline ağıret ehline dünyā ħarāmdur ve ehlu’llāh ikisi dağı ħarāmdur zāhīd şıfāt-ı ħelālden tecellī olur ħalbine ħaşıl olan ħavfa’llāhdur işi mūntehiyyānda yıkanmağdur çünki ağlāğ-ı zemīmesin [50a]

evşāf-ı ħamīdeye tebdīl ide mer-tebe-i ‘ışka ħadem başar aña şıfat-ı cemālden tecellī olur Allāh ‘ışkından mest-i ħayrān olur yürür küfür imān mescid ve mehyāne²⁹² ol mağāmda bir olur her şüret ki bağsa Rabbūñ

²⁹¹ ‘ārīflikden yerine ‘ārīflıkdan yazılmıştır.

²⁹² meyhāne yerine mehyāne yazılmıştır.

müşāhede ider her şeyi' baksa gözüne ma' şūḳ
yüzi görünür ma' şūḳile her dem sözi merḥabādur
' aşīḳuñ çün şıfatları ḳat²⁹³ itse şıfāt-ı zāta
irse aña bu kez tecellī zāt ḥāşıl olur
daḥı ḳarār baḡlar mertebe-i ' irfāna ḳadem başar ' ārif²⁹⁴
olur ammā girü sözüümüz iḥvāna²⁹⁵ geldi kelime-i
tevḥīd ile şerī' at ḳardāşı olur şeyḩe ulaşmaḡıla
ṭarīḳat ḳardāşı olur ḳālden geḩse ehl-i ḥāl
olmasıyla ḥaḳīḳat ḳardāşı olur su'āl şerī' atde
şol senüñ bu benim ṭarīḳatde ne senüñ var ne
benim ḥaḳīḳatde ne sen var ve ne ben ḥaḳīḳat birlik
maḳāmıdır **لَا مَعْجُودَ إِلَّا هُوَ**²⁹⁶ maḳāmıdır ki ḳul elet?
düşü? işleyen ḥaḳ olur **كُنْتُ سَعْفًا وَبَصِيرًا**²⁹⁷ maḳāmına
[50b]

irer ya' ni bunda işiden gören Allāh olur maḳām-ı fenādur
vuşlat beḳādur ṭarīḳat ḳardāşı oldur ki birbirinüñ
rıḳına tekellüf olmaya ' avratdan ḡayrıya zīrā ki Allāhu te' ā-
lā buyurur ki **وَلَا تَنْتَهَبُوا زِينَتَكُمْ**²⁹⁸ ya' ni zinādan sakınuñ
göz zināası vardur ya' ni nāmaḥreme baḳmaḳ ki biregi?
' avratıdır baḳmaḳ ḥarāmdur daḥı er kişi ḥātun kişiyle
uḥuvvet oḳunmaḳ ḥarāmdur daḥı İbrāhimden naḳıldür raḳıya'llāhu
' anhu ḳaçan kişi nāmaḥrem yüzine baḳsa mertebesi
' arşda ise ferşe iner ammā ṭarīḳat mertebesine
irse şehvet enesi ḳatı' olsa şehvet nazarı
gözinden göñlünden götürülse daḥı iki ḳardaşuñ
göñli bir olsa murādları Allāh olsa ol vaḳit
birbirinüñ evine tekellüf olmasa dürüstdür zīrā
ḳardāşlıḡuñ şıdḳı budur ki dünyāları āḩiretleri

²⁹³ ḳat' yerine ḳa'tı' yazılmıştır.

²⁹⁴ 'ārif yerine 'ārīf yazılmıştır.

²⁹⁵ iḥvān yerine uḥvān yazılmıştır.

²⁹⁶ Ondan var olan başka şey yoktur.

²⁹⁷ Onun kulaḡı ve gözü oldum.

²⁹⁸ Zinadan sakının.

birbirinden deriğ olmaya kaçan birbirinüñ ‘avrātına²⁹⁹

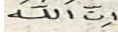
şehvet nazar ile baksa münāfıklardan olur ammā

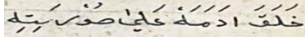
‘ışıkda bir maqām vardur ki anda ‘āşıklar maḥbūb

[51a]

dost olurlar ḥūb şüretde şafā alurlar nazar-ı şehvet

degildür ecnebīden gören anı mecāzī şanur lākin mecāzī

degildür Ḥaḳ Te‘ālā cemīldür ḥüsni anuñ cermalinden

 ³⁰⁰ anuñ daḥı bu sırrı budur çün

‘āşıklar ḥūb şürete nazar kııurlar rūḥāniyyeleri şıfatile

andan şafā alurlar ol şüretten daḥı anlara tecellī olan

şıfat-ı Ḥaḳdur ammā bir ḳardāş ḡanī olsa ve bir ḳardāş

faḳīr olsa ḡanī malınuñ yarısın virmek gerek zīrā

ṭarīḳatde ne senüñ vardur ve ne benim dünyā daḥı Allāhuñdur

ḳul daḥı Allāhuñdur viren daḥı Allāhdur mecāzı ḳul

sebeb dutmuşdur ammā eger ol ḡanī ve ol faḳīr ḳar-

dāşına malınuñ yarısın virmese da‘vā-yı ḳardaşlıḡı

dürüst olmaz aḥiretde birbirine fā’idesi degmeyince

aḥiretde daḥı hīç degmez ve anda biregüye fā’idesi

degen anlardur ki bunda dünyāda ve aḥiret murāduñ

maḳşūdın ṭaleb idindiler eger faḳīr ḳardāşınuñ

ḥabersüz biraz dünyāsın alsa borcına virse

[51b]

veyā nefsine infāḳ idinse daḥı ḡanī ḳardāşı

bunı bilmese idse ki el-hamdüli’llāh ḳul daḥı Allāhuñ

mal daḥı Allāhuñ şükür kim ben bu bende[y]i sebep düşür-

mişdür dise ol vāḳit ḳardāşlık dürüsdür dünyāda

ve aḥiretde ve daḥı ṭarīḳatde ehil budur ki bir kişide nā-

meşrū‘ iş görse kendüye nazar itmek gerekdür ki

eger yaramaz iş kendüde varsa infāḳ itmek gerekdür

daḥı yaramaz işi terk itmek gerekdür kendüde ol

²⁹⁹ ‘avrātına yerine ‘avratına yazılmıştır.

³⁰⁰ Allah âdemi kendi suretinde yarattı.

yaramaz iş yoğise şerī' at şıfat ile şıfatlanmaq
gerekdür aña emr-i mağrūr nehy-i münker³⁰¹ itmek gerekdür
tā ki aña kār ide naķıldür ki küçik? vālīde? bize çık
va' z u³⁰² naşīhat it didiler bir hefte mühlet diledi
dağı andan şöra çıkdı va' z-ı naşīhat itdi
halka dağı hem hayli eşer itdi çok kişiler
dünyā[y]ı terk itdiler tarīķ-ı hidāyete geldiler şeyhe
su'āl itdiler kim tevaffukdan murād neyidi didiler
şeyih cevāb virdi ki hālvete vardum evvel kendü hālīme
[52a]

nazar kıldım müṭāle' a³⁰³ kıldum şunu kim unutmuşdum
anları dağı hatıruma cemi' itdüm çıkdum halka va' z u³⁰⁴
naşīhat itdüm halka eşer itdi eger ben tutmaduğum halka
söylesem eşer itmezdi didi naķıldür kim İmām-u
A' zam bir gün yol üzerinde yürürdi yol dağı
cebellik tayr-ı nitāc? idi gördi bir oğlān elinde
bir çanaķ yoğurt³⁰⁵ alup giderdi İmām-u A' zam
aña aydur yā oğlān yoluñı gözedi yūri
düşmeyesin kayasuñ³⁰⁶ cebel olmaya yoğurdıñ
çanağuş zāyi' olmaya didi ol oğlān aydur
yā imāme'l-müslimīn³⁰⁷ beni қо sen seni şaқın eger ben
düşersem ziyānım dağı olur iki aқçeyle temām
olur bir aқçe yoğurdumla çanağım bir aқçelik³⁰⁸ şabu-
nile tozum temiz olur evet sen şaқın cümle ' ālem
saña uymışdur eger sen yoldan tayanacaқ olursañ
cümle ' ālem bile tayanur mürüvvet olur didi

³⁰¹ Sözüñ yaygın kullanımı: Emr-i bi'l-ma' ruf nehy-i ani'l-münker (iyiliği emretmek ve insanları kötülükten sakındırmak)

³⁰² va' z u yerine va' zi yazılmıştır.

³⁰³ müṭāle' a yerine muṭālīga yazılmıştır.

³⁰⁴ va' z u yerine va' zi yazılmıştır.

³⁰⁵ yoğurt yerine yoğurut yazılmıştır.

³⁰⁶ kayasuñ yerine kayasuñ yazılmıştır.

³⁰⁷ müslimīn yerine müslimīn yazılmıştır.

³⁰⁸ aқçelik yerine aқcelik yazılmıştır.

İmām-u A‘zam anda kendü inşâf virdi pes

[52b]

dervîşlik böyle imiş her naşîhat kendüye ‘amel ide
andan nâsa söyleye zîrâ kendüyi noķşân gerekdür ki
halka eşer ide ve hem sözinde dahı buluna buni
dahı bil ki şerî‘ atde eli temâm olmayınca tarîkatde
eli yolu hâli olmaz ve ba‘zılar teveccüh³⁰⁹ itmişler ki
hâķikât ev gibidür şerî‘ at kapusıdır tarîkat yoldur
ma‘rifet genc-i herdür ve ba‘zılar hâķikâti bir deñize teşebbüh
itmişler kimi şerî‘ at tarîkat yelkeni ma‘rifet bahırlığı
ya‘ni bunlardan murâd budur ki dördi temâm olmayınca
murâd olan nesne bulunmaz dimekdür faşıl³¹⁰ dervîşlik
şūfîlik³¹¹ didükleri tebdîldür zâhîrden bâtından
şūfî oldur ki zâhîrinden tebdîl ide ‘avâm halkdan
kisve-yi meşāyihle tebdîl ide ve bâtınuñ muħabbet-i ilâhî
ile ve halkdan kazandığı yaramaz fi‘iller hasanelere
ya‘ni fi‘l-i evliyāu’llāh ammâ şūfî dört harfdür ve her
harfuñ dört teveccühü³¹² vardur şūfî[y]in diyende bunlar
bulunsa gerekdür ismi müsemmasına muṭābık ola

[53a]

şād şālihlikdandır³¹³ şūfî olan gerekdür ki şālih
ola ya‘ni farzı sünneti edā idici olan gerekdür ki
şālih ola ya‘ni farzı sünneti edā idici ola şād şıdıkdandır
şūfî gerekdür ki yolunda şādık ola ya‘ni şūfîliğe³¹⁴ zâhîr-
den ve bâtından inkār olmaya tarîķin temâm bile şād şafādandır
şūfî gerekdür ki ehl-i semā‘ ola ya‘ni ‘aşķ semā‘ı
ve dahı gönünden kin kibir ‘ucub nefsanî olmaya sevdüğün
Allāh için seve yigrendüğün Allāh için yigrene bitir-

³⁰⁹ *teveccüh* yerine *teveccih* yazılmıştır.

³¹⁰ *faşıl* yerine *fazıl* yazılmıştır.

³¹¹ *şūfîlik* yerine *şūfîlık* yazılmıştır.

³¹² *teveccühü* yerine *teveccih* yazılmıştır.

³¹³ *şālihlikdandır* yerine *şālihlikdandır* yazılmıştır.

³¹⁴ *şūfîliğe* yerine *şūfîliğa* yazılmıştır.

dügin Allāh için bitüre ve yitürdügin Allāh için
yitire³¹⁵ vāv vefādandur şūfî gerekdür ki ehl-i vefā ola
ehl-i cefā olmaya ‘ahd itdügin yirine getüre gerek
nās üzerine olsun gerek ʿarīḳ ya‘ ni er nefsidür
şūfî gerekdür nefsinde dürüst ola hīlāfī bulunmaya
şerī‘ at ‘ahdin ʿarīḳat ‘ahdin ḥaḳīḳat ‘ahdin
gözleye vefā ide **ثَأَلْتُكَ عَلَىٰ صِدْقَةٍ مِنِّي لَا**

عَقْدُكَ كَعَقْدِيكَ³¹⁶ ya‘ ni ‘ahdīne vefā itmeyenüñ dīni
yoḳdur dimek olur vāv vaḳārdandur şūfî gerekdür ki
[53b]

ehl-i vaḳār ola ya‘ ni bir iş işleye ki ḥalḳ anı
müsāvī kılup günāhkār olmaya ve her işi muḥalline
şarf ide her şoḥbeti ehline vire vāv vaḥdetdendür
şūfî gerekdür ki maḳām-ı vaḥdet ḥāşıl ide göñlün
Allāh muḥabbetile ʿoldura ğayr-ı Allāhı göñlüne burandur-
maya zāhīrden ve bāḫından mūnisi³¹⁷ ola fī fā’idedür
şūfî gerekdür ki ehl-i fā’ide ola ya‘ ni aşşısın
zīyānuñ tanur ola ya‘ ni tenezzülden kaçā teraḳḳī
ṭālib ola daḫı **خَيْرًا لِّنَاسٍ مِّنْ يَّتَنَعُّ النَّاسُ بِشَيْءٍ**

النَّاسِ مِّنْ بَصَرِ النَّاسِ³¹⁸ ḥadīşle ‘āmīl ola ya‘ ni
peygamber ‘aleyhi’s-selām aydur adem oğlānlarınıñ ḥayırlu-
sı ademlere fā’idesi degendür³¹⁹ ve şerlüsi ademlere
zīyānı degendür dir şūfî oldur ki bırakoya fā’idesi
degene nev‘ ile ḳuvveti yitirse fī fenādandur şūfî
gerekdür ki maḳām-ı fenā ḥāşıl ide keşfüñ laṭife
tebdīl ide **مَوْتُو قَبْلَ أَنْ تَمُوتُو**³²⁰ maḳāmın ḥāşıl ide
ya‘ ni peygamber şalla’llāhu ‘aleyhi ve sellem ve ālihī aydur

³¹⁵ *yitire* yerine *yittüre* yazılmıştır.

³¹⁶ Peygamber a.s dedi ki: Ahdine vefa etmeyenin dini yoktur.

³¹⁷ *mūnisi* yerine *mūnūsi* yazılmıştır.

³¹⁸ En iyi insan, diğer insanlara faydalı olanıdır. En kötü insan, diğer insanlara zararlı olanıdır.

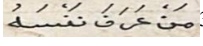
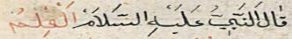

³¹⁹ *degendür* yerine *edegendür* yazılmıştır.

³²⁰ Ölmeden önce ölünüz.

[54a]

ölün ölmezden evvel ma' nā-yı zāhīr yaramaz işler
gelmeye nefsi ola ahlāk-ı zemīmesin ahlāk-ı hamīdeye tebdil
ide ammā meşāyih katında insilāhdur vecd-i hāl hāşıl
olur dağı tanur ifrātına ' aded yoğdur aqallisi
bir vaqit namāzdan ve bir vaqit namāza degin seyyāh oldu-
ğūñ dir lākin nefesine āyine dutarlar bilürler dağı
rūh-ı rabbānī çıkar semāvāte pervāz urur maqāmlaruñ
seyir ider çün girü bedene gelür beden qalkar hayāt
bulur kāmīl mükemmil Muhyiddīn rağıya'llāhu ' anhu insilāh³²¹
insilāh hāşıl oldu bir ay temām rūh-ı rabbānim
' arşda meleklerden ' ilim ta' līm³²² ide iderdi zāhīr
bedenim bunda nāsa imāmlık iderdi dir meşāyihūñ
cānı üçdür rūh-ı cismānī ve rūh-ı hayvānī ve rūh-ı insānī
vardur rūh-ı hayvānīnūñ seyri maqāmı yirdedür ve rūh-ı
insānīnūñ seyir maqāmı semāvātdadur qaçan ' arşu'llāha
irse dünyā göğünden seyre çıkırsa ol rūh-ı insā-
nisi ve rūh-ı rabbānī olur bu ikisinūñ şāhib-i rūhı

[54b]

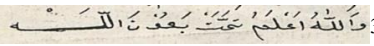
rūh-ı cismānīdür rūh-ı cismānīnūñ seyri bedenedür
rūh-ı cismānī bedenden çıkımaz çıkduğından sonra girü
bedene gelmez bunlaruñ aşıl şöhetü ³²³
hadīşinūñ tevcīhinde gelür inşā'allahu te' ālā sözüme girü
fiye geldi fi fıkhlıkdur şūfi gerekdür ki ' ālim ola ya' ni
' ulūm-ı dīnde kāmīl ola
³²⁴ ' ilimsiz ' amelūñ fā'ide olmaz cehil
zulumātdur ' ālim ' amelūñ nūrıdur finīñ tevcīhi āşikāre
olmaz dağı söylenmez yīnūñ sırrı kavseynedür
iki noqtası ' alāmeyndür şūfi gerekdür ki sülükun

³²¹ Sonraki satırın başındaki kelimenin tekrarı.

³²² ta' līm yerine ta' līm yazılmıştır.

³²³ Kim kendine ârif olursa...

³²⁴ Peygamber a.s dedi ki: İlim aydınlıktır. Cehalet ise karanlıktır.

ğayrullahdan geçüre hālîka yetiştüre mi' rāc hāşıl ide
tecellā-yı zāta ire bu maḳāmlarda sır çoḳdur lākin
bu maḳāmda bir miḳdār söylenür bu ismi dört olmasınũ
sırrı şerī' at ʔarīḳat ḫaḳīḳat ma' rifet cümlesinden
ḫaberdār ola ³²⁵ mertebesine irmiş
ola ya' ni nefsi bilmiş ola rūḫ daḫı dörtdür rūḫ-ı
ḫayvānīdür rūḫ[-ı] insānīdür rūḫ[-ı] rabbānīdür rūḫ[-ı] cismānīdür
[55a]
mübtedī rūḫ[-ı] insānīdür rūḫ-ı ḫayvān nefsi-i levvāmedür bunuñ
seyri yirdedür nefsi-i mülhime nefsi-i muḫma'in neden
rūḫ-ı rabbānī hāşıl olur anũ seyri bedendedür
ol bedenden çıḳmaz çıḳduḡından soñra girü bedene
gelmez rūḫ-ı cismānī rūḫ-ı insānī gitdüḡından³²⁶ soñra
bedenden ḳalan rūḫ-ı eşer-i mādur mişāli bir ḫoḳḳaya misk
ḳoysañ daḫı girü miski hep çıḳarsañ ol
ḫoḳḳada ḳoḳusu ḳalur cānuñda bedenden gitdüḡinden
soñra eşeri bedende ḳalur aña rūḫ-ı cismānī
dirler belki ' azāb ihsās iden oldur
dirler ³²⁷

³²⁵ Kim kendine ârif olursa...

³²⁶ *gitdüḡinden* yerine *gitdüḡından* yazılmıştır.

³²⁷ En iyi bilen Allah'tır. Allah'ın yardımıyla tamamlanmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. DİZİN

A

āb : Far. su

ā. 10b/1, 36b/10, 36b/11

āb-ı ḥayāt : hayat suyu,
ölümsüzlük suyu, bengi su

a. getürdi 24b/4

a. içdi 24b/8

a. viridi 24b/7

a.+dur 24b/5

abdāl : Ar. gezgin derviş; dilenci kılıklı,
üstü başı perişan kimse krş. abdāl

a.+ lardur 36b/9

abdāl : Ar. gezgin derviş; dilenci kılıklı,
üstü başı perişan kimse krş. abdal

a. 36b/12

a. gerek 36b/16

a. olur 34a/8

abdest : Far. Müslümanların, belli
ibadetleri yapabilmek için bir düzen
içerisinde bazı organları yıkayıp
bazılarını mesh etme yoluyla yaptıkları
arınma

işini a. ile 47b/7

‘aceb : Ar. acaba; şüphe, kuşku

‘a. 31b/9

‘a. degil 42a/14

‘a. geldi 34b/15

‘acemī : Ar. İranlı

‘A.+ yye 4a/12

Ḥabīb-i ‘A. 35a/6

Ḥabīb-i ‘A. ḥazretine 2b/13

Ḥabīb-i ‘A. katında 35a/2

acıq- : acıkmak

a.- a (acığ-) 48a/6

qarnuñ a.- dursa 35a/15

qarnı ifrāt ile a.- mayınca 48a/3

gayet a.- sa 47b/17

qarın a.- sa 47a/14

‘aciz : Ar. gücü bir işe yaramaz olanın
durumu, güçsüzlük krş. ‘āciz

‘a. 42a/16

‘a.+ (‘acz) in görüp 42a/11

‘āciz : Ar. gücü bir işe yaramaz olanın
durumu, güçsüzlük krş. ‘aciz

‘ā. qaldı çün 18a/7

‘ā. qaldım 17a/16

aç- : açmak

a.- salar 9a/12

a. yüzün görelüm 25a/1

tābutı a.- dılar 26b/3

yüzün a.- alum görelüm 24b/15
göñül gözi açıl- : basiretin
açılması göñül gözi a.- ur: 48b/1
Ya'kūbuñ gözlerin aç-:
Ya'kūb'ũñ gözü görmeye başladı
Ya'kūbuñ gözlerin a.- dı:5b/12
gözleri açıl- : gözü görmeye
başladı gözleri a.- dı 5b/15
göñli gözi açıl- : anlamaya başlar
göñli gözi a.- ur 6a/1

açlığ : aç olma durumu
a.+ a dirler 35a/10

ad : bir kimseyi, bir şeyi anlatmaya,
tanımlamaya, açıklamaya, bildirmeye
yarayan söz, isim, nam
a. Teñri olmaz 37a/4
Vesile diyü a. virdim 12a/9
a.+ ıdur 37b/6
a.+ ın 28a/14
a.+ ın söylemez 37b/15
a.+ ına 24b/8
‘Alī a.+ ına 28a/11
a.+ umuz an 38a/6
Ca'fer-i Şādıkuñ a.+ uñ añdı
38a/8

ad- : adım atmak
sağ ayagun a.- mağ gerekdür
44b/14

ādāb : Ar. usuller, yollar, kaideler
ādāb-ı tarikat: tarikat kaideleri
ā. 12b/11
ā.+ı 12b/14
cünbüş ādābı : terbiyeler,
utanmalar
cünbüş ā.+ ıyla 13a/14

adam : Ar. insan
krş. adem, ādem, beşer, insān
a. yimeye 18b/7
ayruğ a. yimeye 18b/6

‘**aded** : Ar. sayı
‘a. yoğdur 54a/4

adem : Ar. insan, insanoğlu, adam
krş. adam, ādem, beşer, insān
a. oğlanıyım 42b/2
a. oğlanlarınıñ 53b/11
hūdā[y]ı a.+ de 37b/5
a.+ lere 53b/12
şerlüsi a.+ lere 53b/12

ādem : Ar. insan, insanoğlu, adam
krş. adam, adem, beşer, insān
ā. 35b/7
ā. misin 17a/15
ā. oğlanın qabdum 17a/11
ā. oğlanlarına 19a/8
ā. olalar 20a/3
ben-i ādem: insanoğlu
ben-i ā. 1b/6

anuñ a.+ ı 35b/15

‘adin : Ar. cennet

dürr-i ‘adni: cennet incisi

d.- i ‘adni Ebū Hāzım Medenī

8b/5

‘adl : Ar. adaletle iş gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli

‘a.+ (adil)i ide 14a/5

ağaç : meyve verebilen, gövdesi odun veya kereste olmaya elverişli bulunan ve uzun yıllar yaşayabilen bitki

a. bitmiş 1b/2

a. dibinde 43a/12

a.+ (ağac)ıñ dibinde 1b/4

a.+ (ağac)uñ dibinde yağdı 1b/4

agāh : Far. bilir, bilgili

a. 24a/16

ağduķ : Es. T. “bilinmeyen, tanınmayan kişi”; E. T. T. halk ağzı: hatalı, kusurlu, yanlış

tevcihıñ a. iderler 37b/4

ağır : tartıda çok çeken, hafif karşıtı

Mec. değeri çok olan, gösterişli

pahāda a. 2a/3

a. yük urduñ 9a/15

a.+ dur 35b/7

a.+ ı 35b/13

ağsırt- : aksıttı, hapşırttı

a.- dı 24a/4

ağız : yüzde, avurtlarla iki çene arasında bulunan, ses çıkarmaya, soluk alıp vermeye yarayan ve besinlerin sindirilmeye başladığı organ

a.+ ima bıraķdım 10a/6

ağisnā : ?

a. 17a/9

aħadiyyet : Ar. birlik, hususiyle Allah’ın vahdaniyeti (bir olması)

a.+ den 46a/17

baħr-ı zāt-ı a.+ e 11b/12

‘ahd : Ar. söz verme, and, yemin

‘a. itdi 18b/7

‘a. itdügin 53a/11

‘a.+ i itdiler 43a/12

ħaķıķat ‘a.+ in 53a/14

řerī‘at ‘a.+ in 53a/14

tarıķat ‘a.+ in 53a/14

‘a.+ ine vefā itmeyenüñ 53a/16

aħi : Ar. kardeş

a. 3a/7

‘**ahid** : Ar. kendi kendine söz vererek
bir işi üzerine alma, ant
‘ a. itdiler 43a/9

āhīr : Ar. son
a. 7a/8, 18a/15, 21a/14
ā. zamān 27b/14
a. zamānda 15a/15
ā. 30b/1
iki buçuk yıl ā. 21a/5
beḳā ā.+ den 25a/13
ā.+ i 21a/10, (āhīr) 47b/14
ramazānuñ ā.+ inde 7a/13
Resūlūñ a. ḫayātında şordılar
23a/7/11

salavātuñ ā.+ inde 27a/14

āhīr ol-: āhir, son olmak

ā. olunca 39a/9

aḫīret : Ar. dinî inanışa göre, insanın
öldükten sonra dirilip sonsuza dek
kalacağı ve Tanrı’ya hesap vereceği yer,
öbür dünya, öteki dünya

ā. 43a/10

ā.+ e 16b/12

ā.+ leri 50b/14

ā. ehline 49b/14

ā. işlerin terk itmeye 47b/11

ā. murāduñ maḳşudiñ 51a/15

ā. nazarı ‘ ināyeti 29a/5

ā.+ de 26b/12, 33b/1, 49a/6,

51a/13, 51a/14, 51b/5

ā.+ e göndere 16b/17

ā. sultanlığıñ 14a/7

āhız : Ar. alma, ele geçirme

ā. iderlerdi 29b/11

aḫkām : Ar. hükümler

a.+ ı enbiyāya 5a/15

aḫkām-ı şerī‘at: şeriat hükümleri

a.+ e 11b/4

aḫlāk : Ar. bir toplum içinde kişilerin
uymak zorunda oldukları davranış
biçimleri ve kuralları, aktöre, sağtöre

aḫlāk-ı ḫamīd: beğenilen güzel

aḫlāk

a.+ iye 54a/2

aḫlāk-ı zemīme: aḫlāk

bozukluğu, kötü huylar

a.+ sin 49b/17, 54a/2

aḫsen : Ar. çok güzel, daha güzel, pek
güzel

a.+ dür 21a/17, 29b/12

aḫşam : akşam, akşam vakti kılınan
namaz

a. namāzından soñra 7a/15

aḫvāl : Ar. durumlar, haller, vaziyetler
tarīḳat a.+ in 8a/4

ak- : sıvı maddelerin dökülmesi
yabanda a.- an şular 48a/5
kan ve irin a.- ar 17a/9
iriñ kanlar a.- dı 17a/16

‘**āk** : beyaz
‘ā. olan gibidür 16a/3

aķal : Ar. pek az, çok az
a.+ lisi 54a/4

aķçe : her tür madenî para, akça
a. 52a/13
a.+ liķ 52a/13
a.+ yle 52a/12

‘**ākıl** : Ar. düşünme, anlama ve kavrama gücü, us
‘a.+ ları irdügi 19a/8
‘ā. iseñ 15a/10
‘a. (‘ākıl) ile 37a/7
‘a.+ (‘ākıl)uñ bunda eli yoķdur
37a/7

‘**ākıl** : Ar. akıllı
‘ā. olan 28b/8

aķtāb : Ar. sahipler, efendiler, ulular, şeyhler
ķ.+ dur 33a/14
ķuṭb-ı aķtāb: kutupların kutbu
ķuṭb-ı a. 33a/3

al- : bir şeyi elle veya başka bir araçla tutarak bulunduğu yerden ayırmak, kaldırmak; tarikatlarda bir mürit, müşsidinden, başkalarına yol gösterme iznini almak

geleni a.- a 47a/12

a.- dı 21b/8, 24b/13, 24b/14

selāmın a.- dı : selāmı kabul etmek 22a/10

şeyiñ elin a.- dı 44a/4

selāmın a.- duğundan 34b/10

Ḳur’ānuñ ma‘nin a.- duķ 15a/2

a.- dun 25a/7

Ḥüdā intikam a.- ıdır 49a/9

a.- madı 41a/17

el a.- maķ 5a/10

a.- maķ gerekdür 6a/14

şeyhüñ elinden a.- maķ 6b/11

anlar a.- mazlar 39a/1

elin a.- mış 43b/9

ḥabersiz biraz dünyāsın a.- sa

51a/17

tābud ile a.- sun gitsün 24a/10

a.- up 10a/5

atamızı a.- up 25a/1

bir çanaķ yoğurt a.- up 52a/7

elin a.- up 43a/16, 43b/8

espāb-ı evliyādan a.- up 2a/15

fūķara libāslarından a.- up 2a/7

şeyḥ elin a.- up 43b/7

ḥayırdan ve şerden a.- ur 38a/15

<p>içlerine a.- ur 38b/16</p> <p>‘ilmu’llâhdan a.- ur 45a/17</p> <p>yimegün çoğusından a.- ur 36a/3</p> <p>a.- urlar 38b/17, 44a/7</p> <p>laḥmî ḥadîşinden a.- urlar 27b/4</p> <p>şafâ a.- urlar 51a/1, 51a/6</p>	<p>‘ a. şordı 24a/16</p> <p>Allâhdan qorqanuñ ‘ a.+ i 29a/8</p> <p>dört ‘ a.+ i 15b/2</p> <p>şeyḥüñ bir ‘ a.+ i 41b/8</p> <p>terk-i dünyanuñ ‘ a.+ i 47b/12</p> <p>‘ a.+ inden bildi 38a/5</p> <p>‘ a.+ leri 39a/3</p> <p>bir kaç ‘ a.+ lerinden 15a/17</p> <p>ba‘ zı ‘ a.+ lerinden söyleyüz</p> <p>15a/13</p>
<p>āl : Ar. aile</p> <p>ā.+ dendür 29b/3</p> <p>āl-i Muḥammed ‘Ali: Hz. Muhammed (sav) ve Hz. Ali’nin ailesi</p> <p>ā. 41b/13</p> <p>ā.+uñ 28a/1</p>	<p>‘alāmeyn : Ar. iki alem (dünya ile ahiret)</p> <p>krş. ‘ālemeyn</p> <p>iki noqtası ‘ a.+ dür 54b/10</p>
<p>ā‘lā : Ar. üst, üzre, fevk</p> <p>ā. 12a/14, 20b/16, 39b/13</p> <p>birbirinden ā. 12a/13</p> <p>sāir göklerden ā. 12a/15</p> <p>güneşi qamerden ā. yaratdı</p> <p>12a/16</p> <p>kevākibden ā. yaratdı 12a/17</p> <p>ā.+ sı 41b/6</p> <p>sā’ir göklerden ā. 12a/15</p> <p>mertebe-i ā‘lā : üst makam</p> <p>mertebe-i ā.+ dur 49b/9</p> <p>ā‘lā kııl-: çok yüce olmak</p> <p>birbirinden ā. kııldı 12b/6</p>	<p>‘ālemeyn: Ar. iki âlem, dünya ve âhiret</p> <p>krş. ‘alāmeyn</p> <p>‘ā.+ e 33b/4</p> <p>alda- : oyun ve hile ederek bir kimseyi kandırmak, zihin çelmek</p> <p>müslümānları a.- yalar 15a/16</p> <p>‘ālem : Ar. evren; dünya, cihan</p> <p>‘ā.+ i 1b/3, 10a/15</p> <p>‘ā.+ de 33a/2, 42a/3</p> <p>‘ā.+ de bulunmaz 48a/4</p> <p>gözükken ‘ā. 15b/11</p> <p>gözükmeyen ‘ā. 15b/11</p> <p>iki ‘ a.+ e ḥüküm itmekdür 3b/10</p> <p>‘ālem-i ervaḥ: ruhlar âlemi</p> <p>‘ā.+ dur 15b/12</p>
<p>‘alāmet : Ar. belirti, işaret, iz, nişan</p> <p>‘ a.+ den 39a/3-4</p> <p>dört ‘ a. 15b/3</p> <p>dördünci ‘ a. budur kim 15b/13</p>	

‘ âlem-i gayb : öteki dünya, ebedî	rahmetu’llahi ‘a. 27a/11
âlem ‘â.+ den 34a/5	‘Azrâ’il ‘a. selâm 16b/9
‘ âlem-i şehâdet : insan varlığının	
göründüğü bu dünya	‘ aleyhi’s-selâm : Ar. selâm O’nun
‘â.+ dür 15b/11	üzerine olsun
mürşid-i ‘âlem : dünyanın yol	krş. ‘aleyü’s-selâm, aleyhi ve sellem,
göstericisi	‘aleyhimü’s-selâm
mürşid-i ‘â. 4a/14	‘a. 16a/4, 22a/9, 23b/6, 26b/1,
seyyâh-ı ‘âlem : dünya yolcusu	40a/13, 40a/17
seyyâh-ı ‘â. 8b/9	
ervâh-ı ‘âlem : ruhlar alemi	‘ aleyhi’s-selâm ve ‘ aleyküm : Ar.
ervâh-ı ‘â.+ de 45a/7	Allah’ın selâmı O’nun üzerine olsun
halk-ı ‘âlem : dünya halkı	‘a. 32a/2
halk-ı ‘â.+ e 1b/13	
üçüncü levhayne ve ‘â.+ e 15b/7	‘ aleyhimü’s-selâm : Ar. selâm Onlar’ın
‘â. -i şehâdetde 45a/6	üzerine olsun
‘ âlem : herkes	krş. ‘aleyü’s-selâm, aleyhi ve sellem,
cümle ‘â. 16b/1452a/14, 52a/16	‘aleyhi’s-selâm
	‘a. 20b/2, 20b/14
a’lemü’n-nâs : Ar. insanların en bilgilisi	Resülûñ kıızı Fâṭimatü’z-Zehrâ
a.+ dur 21b/3	‘a. 22b/10
a. ola 14a/3	
‘ alevî : Ar. Hz. Ali’ye bağlı olan kimse	‘ aleyhü’l-la’ne : Ar. lânet onun üzerine
‘a. oğlân oğlancıklarla oynardı	olsun
29a/14	şeytân ‘a. 16b/10
‘a.+ ler 27b/2	
‘ aleyhi : Ar. onun üzerine	‘ aleyü’s-selâm : Ar. selâm O’nun üzerine
‘a. 40a/12	olsun
‘a.+ m 3b/6, 27b/15	krş. ‘aleyü’s-selâm, aleyhi ve sellem,
İmâm Ğazâlî rahmetu’llâhi ‘a.	‘aleyhimü’s-selâm
15a/14	‘a. 20b/5, 22a/7

aleyhi ve sellem : Ar. selâm O'nun üzerine olsun

krş. 'aleyü's-selâm,

'aleyhimü's-selâm, 'aleyhi's-selâm

resül hazreti a. 18a/11, 40a/17,

41a/3, 43b/9

Muhammed Mustafâ a. 42a/17

âli : Ar. yüce, yüksek

â.+ dür 27b/8, 27b/16

'**âlim** : Ar. bilgin

'â. 31a/4

'â.+ den işidüp bilmek 31a/11

'â.+ dür 22a/16, 33a/17

görünmez 'â.+ dür 33a/16

'â.+ e 22a/15, 33a/4, 33a/17,

46b/4

'â.+ e şehâdetde 45a/6

'â.+ lere şora 31a/7

'â. 'amelüñ nûrîdur 54b/8

'**âlim ol-**: alim, bilgin olmak

'â. ola 15b/4, 54b/5

'â. olup 7a/3

'**aliyye** : Ar. çok yüce ve ulu, büyük

rızâ-i 'aliyye: yüce gönüllülük

rızâ-i 'a.+ den 2a/15

allâh : Ar. kainatta var olan her şeyi yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık,

Tanrı krş. allâhu

A. 2a/13, 21b/5, 29a/3, 34b/1, 36a/16, 37b/5

işiden gören A. 50b/1

yâ A. 26b/5, 30a/5

A. bilmiş ola 19b/14

mürşidsiz A. bulunmaz 45b/17

A. buyurduguñ 36a/16

A. görmüş ola 19b/14

A. görür gibi işleye 19b/11

A. için 30b/3

dügin A. için 53a/9

'ilim A. için okusa 30b/11

A. için seve 53a/8

yigrendügin A. için yigrene

53a/8

yitürdügin A. için yitüre 53a/9

A. ile 16a/8, 42b/5

A. ile idi 35a/8

A. ile olursa 29a/3

A. işâretiyle işleye 19b/13

A. mekrinden 29a/6

gönlün A. muhabbetile 53b/5

A. 'ışkından 50a/2

murâdları A. olsa 50b/12

ilâhüm şabdugum A. rahmet

Muhammed üzerine 27a/9

A. rızası için ola 47a/9

A. şıfatıyla şıfatlanmak gerekdür

37a/3

A.+ a 39b/5

A.+ a gider 41a/11

A.+ a işmarladum 23a/13

A.+ a ‘amel itse 30b/3	A. te‘ ā 50b/3
A.+ a ulaşdurur 30b/4	A. Te‘ ālā 19b/7, 22b/16, 24a/4,
A.+ dan 42a/5	29a/2, 34b/4, 38b/4, 44b/7, 45b/2
A.+ dan qorqanuñ ‘alāmeti 29a/8	Qur’ānda A. Te‘ ālā 30b/16
A.+ dan qorqsa 29a/4	A. Te‘ ālā añılsa 31a/16
A.+ dan ola 47a/9	A. te‘ ālā buyurduğıuñ 13b/8
A.+ dur 45a/9	A. Te‘ ālā buyurur kim 13b/7
Resūlūñ mürřidi A.+ dur 40b/10	A. Te‘ ālā içün oğuyup 14b/15
viren dağı A.+ dur 51a/10	A. Te‘ ālā qorqusıyla işleye 19b/8
A.+ ı 37a/9	A. Te‘ ālā murādınca 14b/15
ğayr-ı A.+ ı 53b/5	A. Te‘ ālā tarafından 40a/2
‘ilm ile A.+ ı bilürsin 14b/2	A. Te‘ ālādan 34a/14
A.+ ı bulmağ içündür 45b/12	A. Te‘ ālāyile 40b/3
A.+ ı görmek isterseñ 35a/11	
A.+ ı görür gibi işleye 19b/10	alt : aşağı, alt
A.+ ı taleb itse 46a/4	tācuñ a.+ (ı)nda 3b/17
A.+ ı unutmışlardur 29a/7	
A.+ ıñ arslanıdur 21b/5	altı : beşten sonra gelen sayının adı.
A.+ ıñ qorqusından 29a/4	Bu sayıyı gösteren 6 ve VI rakamlarının
A.+ sın 37b/7	adı
A.+ u Te‘ ālā seni yaratduğı vağıt	a. gün 7a/14
22b/1	a. yanında otura 13a/16
A.+ uñ 45a/13	a.+ ya dört veya iki rek‘at 7a/15
ğul dağı A.+ uñ 51b/2	
mal dağı A.+ uñ 51b/3	altun : altın; kıymetli maden
dünyā dağı A.+ uñdur 51a/9	a. beñiz iledür 2a/5
ğul dağı A.+ uñdur 51a/10	bir a. top ol urur 22b/5
	a. ve gümüş ile degildür 2a/4
allāhu : Ar. kainatta var olan her şeyi	
yaratan, koruyan, tek ve yüce varlık,	‘ām : Ar. herkese özgü, halka ait,
Tanrı krş. allāh	umumī şoğbet-i ‘ā. 19a/1
A. sübhānehü 11b/5	‘ā. oldur ki 19a/2

ā. 31a/14

‘amel : Ar. yapılan iş, edim, fiil

‘a. ide 15b/5, 48b/4, 52b/1

fi‘l-i şeri‘at ile ‘a. ide 46b/12

‘a. idemese 44a/1

‘a. ider 27b/17

‘a. iderler 14b/13, 14b/16

ziyāde ‘a. iderse 44a/9

‘a. işlerse 25b/1

‘a. itdük 15a/2

‘a. itdük 15a/3

‘a. itmediler 30b/17-31a/1

‘a. itmese 30b/6

‘a. itmez 37a/11

Allāha ‘a. itse 30b/3

‘a.+ i kodum 9b/6

anuñ bir ‘a.+ i yaramışdur 39b/5

‘ilimsiz ‘a.+ üñ fā’ide olmaz

54b/7

‘ilim ‘a.+ üñ nūrıdır 54b/8

amennā : Ar. inandık

a. 21b/10

‘āmīl : Ar. etken, etmen, sebep, faktör

‘āmīl ol-: icra etmek, yapmak

‘ā. ola 15b/4

ḥadīşle ‘ā. ola 53b/10

‘ā. oldı 15a/5

āmīn : Ar. “dua” sonunda “Olsun, Allah versin” anlamında söylenir

ammā : Ar. ama, fakat, lakin, ancak, ne var ki

a. 2a/3, 9b/5, 9b/14, 12a/4, 13b/12/14, 14a/1, 14b/9, 15a/12, 16b/2, 16b/6, 18b/12/12, 33a/9, 34b/5, 36a/11, 37a/8, 41a/3/12, 41b/1/4, 41b/5, 41b/11, 44a/12, 49a/5, 51a/7, 51a/11, 52b/15, 19a/5, 19b/3, 21b/1, 23a/3, 23a/8, 23a/15, 23b/1, 23b/3, 23b/4, 24b/9, 25a/5, 25a/14, 25b/6, 25b/9, 26a/1, 26a/10, 26a/15, 26a/17, 26b/5, 26b/14, 26b/15, 26b/16, 27a/1, 27a/2, 27b/2, 27b/5, 27b/9, 28a/5, 28a/8, 28a/10, 28b/8, 28b/10, 29a/16, 29b/12, 29b/17, 30a/13, 30a/15, 30b/2, 31a/6, 31b/9, 32a/10, 33a/6, 33a/14, 33b/3, 33b/8, 34a/5, 36b/12, 38a/16, 38b/1, 38b/9, 39a/4, 39a/8, 39b/4, 41a/7, 41b/6, 41b/8, 42a/14, 43b/7, 45a/5, 46a/7, 46b/3, 46b/4, 46b/10, 47a/10, 48b/3, 49a/7, 50a/10, 50b/9, 50b/16, 54a/3

a. çün 36a/4

‘amm : Ar. amca

‘a.+ usı 21b/16

Rasülün ‘a.+ sıdur oğlıdur 21b/4

a(n/ñ) : üçüncü tekil kişi zamiri yönelme durumu krş. o, ol, şol

a.+ (n)a 22b/12, 46b/2

a.+ (ñ)a 5a/10, 10b/11, 11a/14,
15b/9, 17b/7, 17b/12, 17b/16, 18a/5,
20a/8, 20b/1, 20b/3, 24a/10, 25a/14,
29a/15, 30b/10, 30b/15, 31a/3, 33a/7,
35a/16, 38a/1, 39b/15, 40a/3, 40b/11,
41a/16, 41b/15, 42a/7, 42b/14, 43b/1,
44b/9, 46a/5, 48a/2, 48a/7, 48b/1, 48b/2,
50a/2, 50a/8, 51b/10, 51b/11, 52a/8,
55a/9

Mülcem a.+ (ñ)a 23b/13

a.+ (ñ)a dirler 20b/5

a.+ (ñ)a geldüm 17b/6

a.+ (ñ)a gelmişdür 21b/6

a.+ (ñ)a göre 15b/10

a.+ (ñ)a ışmarlanmış ola 15b/12

a.+ (ñ)a ışmarlanmışdur 33a/5

a.+ (ñ)a ittibā^c ideler 15a/14

yemek a.+ ña mübaħ olmaz 48a/3

a.+ (ñ)a müřāhede itdü 16a/9

a.+ (ñ)a taħsīn ider 30b/12

a.+ (ñ)a uyasın 15b/3

a.+ (ñ)a vācibdür 41b/16

a.+ (n)a varıcağ 23b/9

a.+ (ñ)a varmağ gerekdür 44a/13

a.+ (ñ)a varur 22b/6

an- : anmak krş. añ-
adumuz a. 38a/6

añ- : anmak; birini veya bir şeyi akla
getirerek sözünü etmek veya onu
düşünmek, zikretmek, hatırlamak krş.

an-

Ca^cfer-i řādıkuñ aduñ a.- dı
38a/8

ana : anne krş. aña
a.+ dan toğup geldügi 18b/17
a.+ sı 10a/4
Bāyāzīdūñ a.+ sı 9b/1
ata ve a.+ sı şomasalar 45b/7

aña : anne krş. ana
ħalfeler a. gibidür 44b/2

and : Tanrı'yı veya kutsal bilinen bir
kişiyi, bir şeyi tanık göstererek bir olayı
doğrulama, yemin, ahit
a. içdigim 8b/1

anda : onda, orada, oraya
a. 1b/5, 16b/1, 18b/10, 19a/3,
21a/4, 22b/8, 28b/17, 32a/11, 41a/3,
44b/13, 45b/13, 50b/17, 51a/14, 52a/17
a. bulunmaz 28a/4

andan : ondan, oradan, onunla
a. 3b/2, 3b/3, 3b/4, 4a/12, 4a/13,
4a/14, 6a/11, 6a/15, 6b/2, 7b/2, 7b/12,
9a/3, 9b/15, 9b/17, 10b/16, 25b/11,
29a/16, 42a/1, 51a/6, 52b/2

a.+ dur 43b/10
a. ařādārı 12b/17
a. irādet 41b/17

a. olur 17b/5, 17b/10, 17b/15,
18a/4

- a. pazara giden 13b/3
- a. pazara gideni 13a/1, 13b/1
- a. peyki 24b/3
- a. sā'ī 13b/4
- a. sā'ir fuḡarā yolunca 13b/1
- a. sā'ir 'aşādārı 13a/17
- a. sāir mürīdleri 13a/1
- a. söyleye 45a/4
- a. şeyiḡ geldükde 13b/2
- a. ṭarīḡatcısı 12b/17
- a. ṭarīḡatı 13a/17
- a. üzlükdārı 13a/1/17-13b/1
- a. yaramaz iş gelmeye 29a/9
- a. zākiri 13a/17
- a. zākiri 12b/17

andan şofıra : ondan sonra krş.

ba^c dehū

- a. 6b/13, 7b/14, 7b/15, 9b/10,
9b/12, 9b/17, 51b/13

anı : onu

- a. 5b/2, 16a/11, 23b/9, 24b/15,
26a/1, 26a/7, 27a/7, 28a/6, 30b/4,
39b/11,
44b/7, 46b/6, 51a/2, 53b/1
- a. ḡilāfete 23a/16
- a. işidicek 11a/14
- a. ḡardāş idindi 21b/7
- a. saḡladı 23a/7

añıl- : anılmak, dile getirilmek, yad edilmek, söz konusu etmek

- a.- caḡ 26b/7
- a.- ur 43a/13
- anlar a.- ıcaḡ 28b/5
- a.- sa 27a/11, 31b/1, 31b/2,
31b/3, 31b/5, 31b/6, 31b/8, 31b/13,
31b/15

Allāhu Te'ālā a.- sa 31a/16

evlādı a.- sa 28a/16

'Alī a.- sa 28a/16

velīler a.- sa 31b/7

yüz kez daḡı a.- sa 27a/13

a.- ur 27a/8

anıñ : onun krş. anuñ

a. içindür 6b/15

a. için 35a/8

a. +çün 8b/14

a. +la 40a/3

añıla- : bir şeyin ne demek olduğunu, neye işaret ettiğini kavramak

a.- maduḡı 11a/8

a.- r 46a/14

a.- rıdı 29b/9

kelāmuñ ḡikmetin a.- rlar 30a/1

cāhil a.- maz olur 26a/7

a.- rsa da 11a/2

a.- yıcıya 36b/10

a.- yımasañ 14b/7

a.- yıyardur 26a/8
işitdügünleyin a.- r 32a/7

anlar : onlar

a. 5b/3, 5b/5, 14b/13, 26a/4,
30a/1, 30b/17, 31a/1, 37a/11, 37b/13,
38b/17, 39b/11, 44a/6

a. almazlar 39a/1

a. añılıcağ 28b/5

a. kâziblerdür 20a/4

a. şeytanilerdür 36a/13

a.+ a 13b/13, 49b/3, 51a/6

a.+ a olmaz 38b/6

a.+ a ulaşmaz 27a/4

a.+ da bulunmasa kâzibdür
36a/12

a.+ dan 28b/7, 37b/8, 38a/13

a.+ dan hâzâr gerekdür 48a/9

a.+ dan ola 39a/16

müşâhede iden a.+ dır 36a/8

a.+ dur 33b/10, 36a/9, 36a/11,
49b/5, 49b/6, 51a/15

a.+ ı 52a/2

a.+ ıñ 40b/8

a.+ uñ 39a/3

a.+ uñ küfürlerini 38a/11

a.+ unla çekişmedi 23b/2

a.+ uñla kıoya 28b/17

anuñ : onun krş. anıñ

a. 8b/11, 35b/10, 35b/13, 51a/4

a. ağırı 35b/15

a. arasında 16a/8

a. bir ‘ameli yaramışdur 39b/5

a. cānına 16b/5

hüsni a. cemālinden 51a/3

a. ezeli 15b/10

a. göñlünden 33a/9

a. günāhından 31a/12

a. hâkğıdır 41b/14

a. hâkğında 8b/11, 21a/8, 21a/12

a. hâramı ve helāli bilinmeye
48a/8

a. içinde 15a/9

a. için 27a/3

a. ile olur 29a/5

a. iledir 29a/3

a. katli helāldür 49a/2

a. kıızıdır 21a/3

a. mağluğından 35a/1

a. mizānı 35b/16

a. münāsibeti yoğdur 16a/13

a. mürīdi olsa 16b/14

a. riyāzātı 9a/7

a. seyri bedendedür 55a/3

a. şıdkımı görüp 11a/11

a. şeyhi 15b/15

a. taht-ı yedindedür 33a/6

a. t̄alibleri 15a/8

a. toğurduğun 22b/3

a. yirine 33a/3

a. zamānına 17b/4

<p>ara : iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, boşluk, mesafe</p> <p>a. 29a/14, 29b/15 ol a.+ da 26b/2 ol a.+ dan gitdi 24b/2 bu a.+ lara 21a/17 senüñle benüm a.+ mda 21b/9 benüm a.+ mda kimse girmez 42b/5 bizim a.+ muzda 9a/10 nās a.+ sına gelmez 18b/17 a.+ sında 12a/16, 40b/9 a.+ sında olān 21a/17 anuñ a.+ sında 16a/8 halk a.+ sında 6b/1 kendü a.+ sındaki hāldür 19b/7 nās a.+ sından 19a/16</p> <p>‘arab : Ar. (Arap) Orta Doğu ile Kuzey Afrika’nın büyük bir bölümünde yaşayan halk ve bu halkın soyundan olan kimse ‘A. 24a/9</p> <p>‘Arabistān : [Ar. Arap + F. istan] Arap ülkesi ‘A.+ da 9b/3</p> <p>aralık : yer, ara a.+ da 23b/3, 26a/15, 27b/5, 29b/11 bu a.+ da 21a/16</p>	<p>bu a.+ dağı maqamlardan 16a/14</p> <p>ārām : F. durma, dinlenme, eğlenme leynü’n-nihār ā. itmezler 8a/2</p> <p>ard : sırt, arka, geri, son a.+ ina 17a/8 a.+ ina geç baş 9a/15 hasır a.+ ina gizlendi 24a/2 a.+ inca 22a/4 a.+ indan 23b/16, 24b/16-17 hasır a.+ indan 24a/4 kāf a.+ indan diledim 17a/12 elüm a.+ uma çevirdi 17a/14</p> <p>‘ārīf : Ar. çok anlayışlı ve sezgili kimse ‘ā.+ (‘ārīf) ler 26a/4 ‘ā.+ ler bilür 39a/4 tāc-ı ‘ārīf: arifin tacı tāc-ı ‘ā. 4a/3 tāc-ı ‘ā. birdür 04a/9 tāc-ı ‘ā.+ dūr 4a/3 tarīk-ı ‘ārīf: arifin yolu tarīk-ı ‘ā. 11a/8 ‘ārīf ol-: arif olmak, çok anlayışlı ve bilgili olmak ‘ā. o.-ana 15a/9, 32a/6 ‘ā. o.-ur 50a/9</p> <p>‘ārīflik : Ar. ariflik, bilgili olma durumu</p>
---	--

‘ā.+ den dem urmak küfürdür
49a/15

arslān : yiğitlik, cesaret, sağlamlık,
kuvvet gibi bu hayvana has meziyetleri
sâhip kimseler için kullanılan övgü sözü

a. 17a/12

Allāhūn arslānı: Hz. Ali'nin
lakabıdır

Allāhūn a.+ dur 21b/5

‘arş : Ar. İslam inanisına göre göğün
en yüksek katı

‘a. 10a/16

‘a.+ a beñzer 4b/7, 4b/15

‘a.+ a çıkardılar 38a/4

‘a.+ a tükürdi 38a/8

‘a.+ da 54a/11

mertebesi ‘a.+ da 50b/9

‘a.+ ı 12a/14, 38a/2

‘a.+ ı yandı 38a/9

‘arşu’llāh : Ar. Allah katı, Allah
nezdinde

‘a.+ a irse 54a/15

art- : artmak, çoğalmak

şeyhūñ dağı a.- ar 45a/10

ţālibūñ mertebesi a.- duğca

45a/10

artuğ : artık, bundan böyle, bundan
sonra

a. 39a/7

hilaflarınıñ a. eksik olduğuna
29b/7

‘arz : Ar. sunma

‘arz it-: bildirmek, göstermek

‘a. i.-erler 25b/1

‘a. i.-düm 17b/12

hālimi ‘a. i.-düm 18a/5

‘arş-nāme : Ar. Allah'ın kudret ve
saltanatının tecellî ettiği yer, arşla ilgili
yazılmış metin

‘A. 37b/12

arzu : F. istek, dilek

arzu-yı nefis: nefsin arzusu

a.+ yı nefisdür 45b/10

‘aş- : asmak, bir şeyi aşağıya sarkacak
bir biçimde bir yere ilştirip sarkıtmak
müridūñ eline ‘a.- āsın 6b/1

‘aşā : sopa, değnek

‘a. 2b/5

‘a.+ dan murād 6b/7

‘a.+ ı 6a/10

‘a.+ ları 4b/10

aşād : Ar. arslanlar

andan a.+ ārı 12b/17
andan s̄a'ir   a.+ ı 13a/17

āsān : F. kolay

dilde ā. 2a/3

aşhāb : Ar. sahipler, Hz. Muhammed'i
mümin olarak gören ve o iman üzere
ölen kimseler

a. 18a/13, 29b/7, 43a/3, 43a/5

dört a. 26b/6

dört a. uludur 20b/17

cümle a.+ dan 20b/17

a. hakkında 31b/14

Resūlūñ ulu a.+ ıdur 21a/11

ūlū a.+ ıdur 21a/7

ey a.+ ım 6b/13

a.+ lar 18a/14, 21b/10

a.+ lardur 20b/15

kaçan a.+ lar 31b/3

a.+ lardur 26b/6

a. üzerine 21b/3

aşhāb-ı erba' a : dört sahabe

a. 21a/17

a.+ ya 43a/15

aşıl : Ar. gerçek, esas

a. 2b/4, 21b/4, 41b/4

a.-ı 11b/3

a. şöhbeti 54b/3

a. üzerinedür 4b/1

  **āşī** : Ar. başkaldırıcı

  **āşī ol-**: asi olmak, başkaldırmak

  ā. olmayalar 13b/13, 14a/10

āsiyāb : F. değirmen, su değirmeni

ā. 10b/1

  **askerī** : Ar. askerlikle ilgili, askere
özgü

  Alī naķī   a. 27b/13

aşl : Ar. (asıl) bir şeyin kendisi,
örnek

  ilmūñ a.+ ı 37b/14

a.+ ı vardur 35b/10

a.+ ı yokdur 38b/2

her kelāmuñ a.+ ın 32a/7

asla : Ar. hiçbir zaman, hiçbir şekilde,
katiyen

a. 8b/14

aşşı : yarar, fayda

a.+ larıñ 49b/4

a.+ laruñ 49b/5

a.+ sın 53b/7

aş : yemek

ekşi a. diledi 9a/6

aşağa : bir şeyin alt bölümü

a. 27a/6

cehennemün en a. tabağasında
37a/17

a.+ da 20a/12, 26b/13
a.+ dur 35b/7

aşarumma : aşırmaq
a.+ sı 23a/10

‘**āşık** : Ar. bir kimseye veya bir şeye
karşı aşırı sevgi ve bağlılık duyan,
vurgun, tutkun kimse

‘ā. 25b/5, 31b/16
‘ā.+ lar 50b/17, 51a/5
‘ā.+ ları 14a/5
‘ā.+ uñ çün şıfatları 50a/7

‘**āşık ol-**: aşık olmak, gönlünü
kaptırmak
‘ā. oldı 23b/13

āşikāre : F. açıkça
ā. 10a/1
dini ā. iderüz 43a/4
a. hikāyet 29a/10
ā. olmadı 21a/7
a. olmaz 54b/8

‘**aşk** : Ar. aşırı sevgi ve bağlılık
duygusu, sevi, sevda; tutku, muhabbet
krş. ‘ışk
‘a. 53a/6
‘a. şarābından 9b/10
hālikuñ ‘a.+ ına 10a/16

nār-ı ‘aşk: aşk ateşi
nār-ı ‘a.+ a 10b/2

meretebe-i ‘aşk: aşk mertebesi
meretebe-i ‘a.+ da 45b/11

‘**aşku’llāh** : Ar. Allah aşkı

ateş-i ‘aşku’llāh : Allah aşkı ateşi
ateş-i ‘a. 10a/14

‘**aşr** : Ar. on

‘**aşr-ı evvel**: son on gün

‘a.- ı evvelinde 7a/12

‘**aşr-ı öñ**: ilk on gün

‘a.- ı öñünde 7a/12

at- : atmak, bir cismi bir yöne doğru
fırlatmak
postun hasîselere a.- duğ 15a/2

ata : dedelerden ve büyükbabalardan
her biri
a.+ sın 21a/8

Resülün kanı a.+ sıdur 21a/2

ata : çocuğu olan erkek, ata
krş. baba

a. ve anası komasalar 45b/7

a.+ ları ‘Alidür 25a/3

a.+ mızı alup 25a/1

şeyhler a. gibidür 44b/2

āteş : tutuşmuş olan, od, nâr

<p>ateş-i ‘aşku’llāh : Allah aşkının ateşi</p> <p>a. 10a/14</p>	<p>a.- ur 9a/10, 9b/1, 10a/4, 13b/17, 16a/6, 16b/7, 17a/11, 19a/8, 19b/12, 22a/3, 22b/17, 25a/4, 25a/10, 25a/11, 25a/16, 25b/4, 25b/5, 27a/9, 27a/10, 29a/3, 29b/6, 31a/15, 32a/2, 33a/11, 33b/15, 33b/17, 34a/9, 34b/13, 35a/6, 35a/8, 35a/12, 35a/14, 35b/12, 41a/10, 41a/14, 42b/4,46b/1, 52a/8, 52a/10, 53b/11, 53b/17</p>
<p>‘atā : Ar. bağışlama</p> <p>‘atā eyle-: bağışlamak, ihsan etmek</p> <p>‘a. eylemez 11b/5</p>	<p>baña a.- ur 34a/7</p> <p>a.- urdı 30b/17, 34b/14</p> <p>a.- urdı kim 10a/8</p> <p>şuya a.- urlar 36b/10</p> <p>a.- urlardı 29b/9, 33b/16</p> <p>a.- uruz 27a/14</p>
<p>‘avām : Ar. halk, herkes</p> <p>‘a. 52b/12</p> <p>‘a. halkıdur 49b/2</p> <p>‘a. halkuñ kesbinden 47a/10</p> <p>‘a.+ dur 48a/14</p>	<p>Şeyh Seyyid Şāfi a.- dur 16a/10</p> <p>a.- dı 6b/13, 8a/16, 8b/7, 8b/17, 9a/3, 9a/11, 9a/14, 9a/15, 9b/12, 9b/17, 17a/9, 17a/10, 17b/3, 17b/8, 17b/13, 18a/8, 18a/12, 18a/13, 18b/2, 18b/3, 18b/4, 18b/5, 21a/12, 22a/11, 22a/14, 22a/15, 22a/16, 22a/17, 22b/1, 22b/3, 22b/4, 22b/6, 22b/11, 22b/16, 23a/4, 23a/12, 23a/13, 23b/13, 24a/3, 24a/6, 24a/12, 24a/14, 24b/1, 24b/3, 26a/1, 26b/1, 28a/1, 34a/4, 34b/11, 38a/4, 38a/5, 38a/10, 40b/5, 40b/14, 40b/15, 40b/16, 41a/17, 43a/5, 45a/12</p>
<p>‘avām-ı nās : Ar. insan topluluğu</p> <p>‘a. 19a/10</p> <p>‘a.+ a 26b/14</p>	<p>a.- abilürler 33b/7</p> <p>a.- ur 45b/6</p> <p>a.- dı çün 24a/8</p>
<p>‘avrat : Ar. kadın</p> <p>‘a. 47a/6</p> <p>‘a.+ dan ğayrıya 50b/3</p> <p>‘a.+ ıdur 50b/6</p> <p>birbirinüñ ‘a.+ ina 50b/15</p>	
<p>ayıt : ikinci tekil emir kipiyle çekimlenmiştir ve emir verir</p> <p>a. 35b/17</p>	
<p>ay(ı)t/d- : söylemek, konuşmak; anlatmak; açıklamak</p>	

a.- dılar 21b/11, 21b/15, 22b/13,
23a/16, 24b/13, 24b/17, 25a/3, 35a/4,
43a/4,
43a/10, 43a/16

a.- dım 9b/7

a.- duk 41a/15

a.- dum 9b/13, 9b/15, 17a/17

a.- mak gerekdür 27a/11

ay(ı)d- : ders anlatmak

ders a.- urdı 29a/11

ay : yılın on iki bölümünden her biri.

a. 54a/10

a.+ da bir dāne 36a/1

receb a.+ inuñ 39a/8

ayağ : ayak

a. üzre tırup 13b/2

sağ a.+ (ayağ)ı baş parmağın
44b/17

şol a.+ (ayağ)ı parmağın
üzerine 44b/17

a.+ (ayağ)ıla 10a/6

a.+ (ayağ)ına başmağ geymedi
8b/14

a.+ (ayağ)ına döküldiler 25a/3

a.+ (ayağ)ına düşüp 9a/17

sağ a.+ (ayağ)un admağ gerekdür
44b/14

‘ayāl : Ar. karı, eş

ehl-i ‘ayāl: ev halkı, kadın, aile
ehl-i ‘a. 47b/5

‘ayān : Ar. belli, açık

‘a. 8b/15

‘ayān erkan-ı hālvetiyye:

halvetiyye yolunun açıklığı

‘a.+ den 12a/7-8

āyet : Ar. Kur’an surelerini oluşturan
kısımlardan her biri

ā. 16b/2, 25a/9, 43b/12/14

ā. ile 25a/7, 35a/5

ā. indi 30a/7

ā.+ de 16b/1

ā.+ i 24b/9

ā.+ e 37a/10

ayır- : ayırmak, bölmek

toğrı yoldan a.- maya 4a/9

bizi a.- mayalardı 2a/11

poğazın a.- tlayup 13a/13

āyin : F. dinī tören, ritüel

nefsine ā.+ e dutarlar 54a/6

āyin-i erkān-ı hālvetiyye:

halvetiye ileri gelenlerinin ritüeli

ā.+ den 12a/7

‘ayne’l-yağın : Ar. gözle görünen,
kesin, tartışmasız, kat‘ī

‘a. 14b/7-8

‘ayne’l-yakīn ol-: gözle görünen
olmak

‘a. olunur 14b/1

ayruḳ : birbirinden ayrılmış, aralıklı;
başka, diğer

a.+ 34b/14

ḥaḳdan a.+ (ayruḡ)a 9a/1

a.+ (ayruḡ)uñ 9a/4

a.+ (ayruḡ)uñ sözünden 26a/8

a.+ bulamazlar 19b/2

a. adam yimeye 18b/6

az : nicelik ve nitelik bakımından
eksik

a. 11a/14

a.+ acıḳ yiye 48a/6

azdur - : kızdırmak, öfkelendirmek

a.- urlar 38a/14, 39a/3

‘azāb : Ar. büyük sıkıntı, eziyet, ezinç

‘a. 44a/7

yetmiş ‘a. 31a/12

‘a. yoḳdur 49a/6

‘a. iḥsās iden 55a/10

‘a. olunur 31a/6

‘a. olur 31a/5

içüñüzde ulu ‘a.+ dur 38b/5

‘a.+ iñ kendüden şunalar 38b/1

a‘zam : Ar. en büyük, daha büyük
krş. ‘azzam

imām-u a‘zam : büyük imam,
Ebu Hanife

imām-u a. 4a/14, 52a/5, 52a/7,
52a/17

‘azīm : Ar. büyük

‘a. 1b/2, 8b/5/13, 22b/2

Ḳur’ān-ı ‘a.+ inde 7a/17

‘azīmet : Ar. gidiş

‘a. 10b/9

‘azīz : Ar. sevgide üstün tutulan,
muazzez

‘a.+ ler 3a/17

ol ‘a.+ ler 14a/6

‘azīz ol-: değeri yükselmek

‘a. ola 8b/4

‘azrā’il : Ar. Tanrı buyruḡu ile insanların
canını almakla görevlendirilen melek

‘A. ‘aleyhi’s selām 16b/9

‘azzam : Ar. en büyük, daha büyük

krş. a‘zam

ulu ‘a. 20a/14

- B -

bāb : Ar. bir eserin bölümleri

- b.+ u 1b/2, 1b/8
b. u uşule 1b/9, 2a/12
b.+ da 7b/13
ehl-i ʔarīkat b.+ ında Һaramdur
11a/4
b.+ uñ başı 40b/1
- baba** : ocuğu olan erkek, ata krş.
ata
b.+ mı 23a/5
b.+ muzı 24b/14
b.+ muñ g n hk r ümmetinden
baña bağışlasun 23a/4
- baca** : F. dumanı ocaktan çekip havaya
vermeye yarayan yol
b.+ m 34a/5
- ba' deh ** : Ar. ondan sonra
krş. andan Őoñra
b. 6b/2, 8a/17, 8b/4, 8b/8, 8b/12,
10a/2, 10a/7
- bağ** : bağlanacak nesne
b.+ lu boynundan 17a/8
- bağe** : F. bahçe
b.+ lerine 1b/12
cennet b.+ lerine beñzer 4b/14
- bağd di** : Ar. Bağdatlı
Cüneyd-i B. 8b/11
Cüneyd-i B. Һazretine 2b/16
- bağış** : bağışlanan, yardım
Һikmet b.+ lanur 35a/16
b.+ lasun 23a/4
- bağla -** : bir Şeyi bir yere veya bir Şeye
tutturmak
iki baş parmağımı b.- dı 17a/15
muĥabbetu'll ha gönül b.-
mağdur 10a/12
birisile b.- nup almaya 29b/14
ar r b.- r 50a/9
el b.- yup 44b/16
- baĥıř** : Ar.  zerine konuşulan Şey, konu
b. 25b/6
b. ekişmek 30a/3
- baĥr** : Ar. Allah'ın ilminin, feyzinin ve
tecell sinin sonsuzluğunu ifade eder
(baĥir)
ferd niyyet b.+ nda 9b/11
ĥaĥikat b.+ inuñ ęavrı 10a/3
ma' rifet b.+ lığı 52b/8
- baĥr- ı z t-ı aĥadiyyet:** Allah'ın
birliğinin feyzi
b.+ e 11b/12
- baĥř** : Ar.  zerine konuşulan Şey, konu
b. 20a/12
b.- i 'iz m içün 30b/12

bağ : ikinci tekil emir kipiyle çekimlenmiştir ve emir verir
ardına geç b. 9a/15

bağ- : bakışı bir şey üzerine çevirmek, bakmak
nāmaḥreme b.- mağ: günaha girmek 50b/5

b.- an oldu 16b/4

b.- mağ haramdur 50b/6

b.- mamağdur 6b/9

b.- sa 8b/15, 50a/4, 50a/5

şehvet nazar ile b.- sa 50b/16

yüzine b.- sa 50b/8

b.- up 39a/15

bāğır : Ar. ileri görüşlü, açık fikirli
b. 27b/12

bāğī : Ar. sürekli
b.+ dūr 9b/14

baña : teklik birinci kişi zamiri yönelme durumu
b. 9a/12, 9b/6/7, 9b/8, 9b/12, 17a/13, 17a/17, 17b/1, 17b/8, 18a/8, 18a/11, 18b/3, 22b/16, 25b/1, 35a/6, 41a/17

b. aydur 34a/7

babamuñ günāhkār ümmetinden

b. bağışlasun 23a/4

b. getirür 25b/1

bār : defa, kere
b. 27a/11

bāri : F. hiç olmazsa, hiç değilse, öyleyse
b. 24b/15

barmağ : parmak
b.+ ıyla işaret kıldı 18b/9

baş - : basmak, vücudun ağırlığını verecek bir biçimde ayak tabanını bir yere veya bir şeyin üzerine koymak
kadem b.- ar 50a/2, 50a/9
yetmiş yıl yire taḥāretsiz b.- madı 8b/3
içine kadem b.- up 2a/13

baş : baş, kafa; başlangıç
b. dilile 40b/5
b. göz ile 36a/8, 40b/4
b. iki 21b/13
b. indürmekdür 5a/6
licāmsız b.+ da 46b/7
bābuñ b.+ ı 40b/2
dünyanuñ b.+ ı 47a/6
ḥaṭānuñ b.+ ı 47a/3
postuñ b.+ ı 4b/17
zālimlerüñ b.+ ı 48b/12
postuñ b.+ ı teslîmdür 5a/4
b.+ ıma kōdı 9b/9

<p>şahlık b.+ ina 41a/12 b.+ ina percem şarkıtmaya 13a/13</p>	<p>bayram : dinî bakımdan önemi olan ve kutlanan gün veya günler b.+ dan sonra 7a/14</p>
<p>başla- : başlamak; bir işe girişmek, harekete geçmek zıkrullāha b.- mağ gerek 7b/12 tevḥīde b.- ya 7b/1</p>	<p>baʿz : Ar. temel baʿz-ı kibār: nezaketin aslı, şeyhe sunulan saygının temeli b. 11b/3</p>
<p>başmak : ayakkabı ayağına b. geymedi 8b/14</p>	<p>bāzār : F. satıcıların belirli günlerde mallarını satmak için sergiledikleri geçici yer ḥalvetiler b.+ ina girelüm 2a/6</p>
<p>baş parmağ : el ve ayakta bulunan en kalın parmak b.+ uñ 44b/17 iki b.+ ımı bağladı 17a/14</p>	<p>baʿzı : Ar. birtakım, kimi; bazen b. 10b/13, 20a/17, 20b/3, 26a/10, 40a/1 b. ʿalāmetlerinden söyleyüz 15a/13</p>
<p>bat- : denize gömülmek ḳān oldu b.- dı 24b/2 şuya b.- maz 36a/7</p>	<p>b. vāḳit 42b/3 b. vāḳit 33a/6, 42b/1 b.+ lar 7a/6, 33b/6, 38b/1, 39a/16, 39b/13, 52b/5, 52b/7 b.+ lar dirler 27b/15</p>
<p>bāṭn : Ar. iç; gizli, görünmeyen b. ʿilmile 14a/5 b.+ da 14a/4 b.+ dan 52b/11, 53a/5, 53b/6 b.+ dan cezble çeke 41b/9 b.+ dan naziri 10a/4 b.+ ım 9b/10 b.+ ından 42a/6 b.+ ları 39a/13 b.+ uñ 52b/13</p>	<p>bed-rüstī : Ar. Hak yolu dışında kötü yol izleme b. 37a/15</p>
	<p>beden : Ar. canlı varlıkların maddî bölümü, vücut b. 54a/8 b. karanlığından 11b/15</p>

b.+ de alur 55a/9
b.+ dedür 54b/1
anuñ seyri b.+ dedür 55a/3
b.+ den ıkmaz 54b/2
ol b.+ den ıkmaz 55a/4
b.+ den gitdüginden Őoñra 55a/8
b.+ den alan 55a/6
b.+ e gelmez 54b/3
girü b.+ e gelmez 55a/4
b.+ e gelür 54a/8
peygamberiñ b.+ i 25b/7
zāhİR b.+ im 54a/12
mübārek b.+ iñiz ürümez mi
25b/4
b.+ iyle 26a/10-11
b.+ iyle girü 18b/16
nebİNÜñ velİNÜñ b.+ leri ürümez
25a/15
bedevİ : Ar. ölde, ayırdā yaşayan
göebe
b. 4a/7, 4a/16
beg : erkek adlarından sonra
kullanılan saygı sözü, bey
b.+ ine 16a/3
b.+ ler oldı 14a/8
b.+lere 14a/10
b.+ leri 13b/13
dünyā b.+ ligÜñ 14a/6
begen - : beğenmek

b.- mese 30b/7

beā : Ar. kalıcılık, ölmezlik
b. āhİrden 25a/13
b.+ dur 50b/2

bekle - : beklemek, durmak
ziyāde b.- yeler 27a/5

bektāŐİ : hacı Bektaş Veli'nin tarikatına
girmiş olan kimse
B. 4a/8, 4a/16

bel : insan beninde göğüsle karın,
sırtla kalalar arasında daralmış gölüm
b.+ ine 13a/10

belā : Ar. iinden ıkılması güç,
sakıncalı durum
b. 14b/10
ibretsiz nazar b.+ dur 2b/12

belde : Ar. mekān, yer, çevre
b.+ yi 12b/10

belki : (Ar. bel + Far. ki) olabilir ki,
muhtemel olarak
b. 2a/4, 2b/4, 6a/14, 11a/4,
11a/8, 55a/10

ben : ben (teklik birinci kişi zamiri)
krş. men

b. 6b/14, 9b/7, 20b/10, 22b/2,
22b/17, 24a/6, 26a/1, 34b/11, 40b/5,
40b/17, 51b/3, 52a/3, 52a/11
ne b. 50a/15
b. bizārım 30a/13
maşrıqdağı b. idüm 22b/7
mūnisi b. olam 35a/1
b. ölem 24a/8
b.+ de 42b/2
b.+ den 9b/12
b.+ den kırtulur 20b/13
b.+ den ziyāde 22a/12
b.+ i 9b/8, 10a/1, 10a/6, 17b/2,
17b/7, 23a/5, 24a/10, 33a/13, 34b/17,
38a/4
b.+ i bulmışdur 34b/17
b.+ i kıo 52a/11
b.+ i yuñ kefinleyiñ 24a/8
bu b.+ im 50a/14
ne b.+ im 50a/15, 51a/9
‘ilmiñ şehri b.+ im 22b/9
b.+ im göñlündeğın 9b/7
b.+ im kıarnımında idi 9b/1
b.+ im tabutımı 26b/1
b.+ im ümmetimüñ üzerlerine
8a/11
b.+ imle 34b/17
b.+ süz 9b/7
b.+ üm 17b/3
senüñle b.+ üm aramda 21b/9
b.+ üm aramda kimse girmez
42b/5

b.+ üm bir vaqıtım 42b/4
b.+ üm elüm degül 6a/3
b.+ üm rūhım idi 22b/3
b.+ üm ümmetim degildür 36a/15
ben-i ādem : ādemoğlu
b. 1b/6

bend : F. bağı, rabıt
b.+ den 17b/2
b.+ den ħalāş idemedi 17b/7
bendi gidereme-: bağılı olanı, bağı
çözmemek
b.+ i gideremedüm 17a/16

bende : F. kul, köle
b.+ lere virür 45b/1
b.+ yi 51b/3

beñiz : yüz, çehre
altun b. iledür 2a/5

beñize- : benzemek; iki kişi veya nesne
arasında birbirini andırarak kadar ortak
nitelikler bulunmak, andırmak

burūca b.- r 4b/8
cennet bağıçelerine b.- r 4b/14
eflāk devrine b.- r 4b/15
eflāka b.- r 4b/8
güneşe b.- r 4b/12
kıademi kıamere b.- r 4b/12
kıafa b.- r 4b/9
kıula b.- r 4b/11
kıürse b.- r 4b/16

levha b.- r 4b/10
‘arşa b.- r 4b/7, 4b/16
rüb^ç -ı meskūna b.- r 4b/11
şarğa b.- r 4b/9
yıldızlara b.- r 4b/13
yıldıza b.- r 4b/10

beraber : F. birlikte, bir arada
bu dördü b. olmasına 35b/3
dört yâri b. seveler 26b/15

berât : Ar. bir belge
bir yeşil b. getürdi peygambere
23a/6

berü : birine ya da zamana yakın olan,
beri
ol zamāndan b. 28a/15
andan b. gelmişdür 6a/12

besle- : yiyecek ve içeceğini sağlamak,
beslemek
b.- mişdi 23b/8

beş : dörtten sonra gelen sayının adı,
bu sayıyı gösteren 5 ve V rakamlarının
adı
b. 4b/12
b. kâdemi 13a/16
şeyhüñ evvelâ b. kâdemi 12b/16
b. vakit namâzı cemâ^ç atile
vaqtinde kılup 7a/10

beşer : Ar. insanoğlu, insan
krş. adam, âdem, adem, insân
b.+ den yaradıldı 25b/17
b.+ si 25b/14
cihet-i beşeriyye: insanî taraf
cihet-i b.+si 45a/16/17

beşir : Ar. haber getiren, müjdecî.
b. 5b/13

beşeriyyet : Ar. insanlık
b. kıomayup 26a/1
küdurât-i beşeriyyet: insanlığı
kaygısı
küdurât-i b.+ den kıurtardı 9b/9

be‘uvna’llah : Ar. Allah’ın yardımıyla
b. 55a/11

beyân : Ar. bildirme, söyleme, ileri
sürme, anlatma
b. 27a/6

bunlarıñ b.+ ındadur 20a/17
beyân id-: bildirmek, anlatmak,
söylemek

b. i.- elim 27b/10
b. i.- elüm 27a/7
beyân olun-: anlatılmak,
bildirilmek, söylenmek
b. o.-a 26b/13
b. o.-ur 3b/1

bey'at : Ar. söz vermek, anlaşmak

b. 43a/15

şeyhe b. 43b/10

tövbe-i b. soñına 43b/3

b.+ a varmadı 23b/1

b.+ ı 43b/6

b.+ larına varmadı 23b/2

b.+ uñ 43a/2

bey'at it/d-: mürşidin şeyhe sadık ve bağı kalacağına, haramlardan kaçıp helal ve hayırlara sarılacağına, günahlardan tevbe edip bir daha yapmayacağına söz vermesidir

b. i.-üp 43a/9

b. i.-diler 43b/2

b. i.-miş 42b/14

b. i.-se 42b/6

beyit : Ar. anlam bakımından birbirine bağı iki dizeden oluşmuş şiir

b. 7b/15

beyn : (beyin) akıl, anlayış

fuğara b.+ inde 6a/17

beyt : Ar. ev, mekân

b. 7b/12

ehl-i beyt: Hz. Muhammed'in kızı Hz. Fatma, damadı Hz. Ali onların evlatlarının dâhil olduğu âilesi

ehl-i b.+ i 27b/16

beyti'l-ğarâm : Ar. Kâbe

b. fethinde 6b/12

beze- : süslemek

dünyâ göğünü yıldızlar ile b.- dük 12b/3

bezl : Ar. esirgemeksizin verme, bol bol sarfetme

b. idelüm 2a/16

bıka : uzak yerde

uç b.+ da 21b/1

bıra : (bırağalar kelimesinin sadece ilk iki hecesi yazılmıştır)

güneşe b. bırağalar 35b/14

bırağ- : elde bulunan bir şeyi tutmaz olmak, koymak

ğasır b.- dı 34a/4

ağzıma b.- dum 10a/6

güneşe bıra b. (bırağ)-alar 35b/15

ğırğa-i mürîdüñ boynuna b. (bırağ)-up geydürmek gerek 6a/4

bırağ : ikinci tekil emir kipiyle çekimlenmiştir ve emir verir

var b. 24a/15

bırağ- : denize atmak

- Ḥasan vardı b.- mağa 24a/13
 vardı b.- dı çün 24a/15
 b.- dum 24a/14, 24a/16
 zülfiḳārı b.- dum 24b/1
- bī-‘aded** : [F. bī + Ar. ‘aded] sayısız
 b. 45b/3
- bī-çāre** : [F. bī + çāre] çaresiz, çaresi kalmamış, zavallı
 b.+ yi 31a/14
- bī-ḥaber** : [F. bī + Ar. ḥaber] habersiz
 b. 26a/6
- bi-ḥasebi’z** : [F. bi + Ar. ḥaseb] niteliksiz
 b.+ iz- zāhir-i ḥaḳ 11a/2
- bī-ḥavf** : [F. bī + Ar. ḥavf] korkusuz
bī-ḥavf ol-: korkusuz olmak
 b. olmaḳdur 49a/16
- bī-ḥicāb** : [F. bī + Ar. ḥicāb] utanmama, sıkılmama
 b. 40b/4
- bī-ḥuzūr** : [F. bī + Ar. ḥuzūr] huzursuz, rahatsız
 b. olmaḳlardur 12a/5
- bī-tekellūf** : [F. bī + Ar. tekellūf] zahmetsiz, gösterişsiz
- b. 20a/11, 35b/9
- bi’l-kūlli** : [F. bī + Ar. küll+i] bol olmayan, az
 b.+ ye 47b/4
 b.+ iye 47a/5, 47a/7
- bid‘at** : Ar. dinin aslında olmayıp sonradan çıkartılan âdetler
 b. bulunmaya 15b/6
 b.+ lara uyup 15b/1
ehl-i bid‘at: Kur’an-ı Kerim’e ve Hz. Muhammed’in sünnetine aynen tâbii olmayıp bunlara zıt aklî deliller ileri sürerek hak yoldan ayrılan ve bir kısmı müslüman sayılmayan Haricîlik, Şia vb. mezheplere mensup alanlar
 ehl-i b. 7a/10
 ehl-i b. olmaḳlar 12a/3
- bil-** : bir şeyi anlamış veya öğrenmiş bulunmak
 b.- di 15a/11
 boynum önledi b.- di 18a/6
 ‘alāmetinden b.- di 38a/5
 velī ki kendüyi b.- di ki velīdür
 39b/10
 b.- dügi 39b/4
 b.- dün 37a/9
 şerri b.- dür 14b/11
 b.- dürdüm 40a/5
 ḥālîmi b.- dürdüm 17b/16

b.- düre 46b/4	infisād işidüp b.- mekligile
müslimānlara b.- düreler 38a/12	14a/16
nāsa b.- düreler 38b/11	b.- mese 2a/17, 5a/10, 48b/5
kendüye b.- dürmemişdür 39b/6	bunı b.- mese idse 51b/2
b.- dürür 36b/7	halk b.- meye 39b/2
b.- e 19a/2, 19b/3, 28b/12,	b.- meyenüñ 6a/7
29b/14, 38b/6, 41b/17, 42a/3, 46b/3,	b.- mez 28b/8, 39b/8
47a/17, 52a/16, 53a/5	hāl ehli olmayınca b.- mez 37a/7
halk b.- e 39b/1	b.- mezler 7a/7, 14b/10
halk b.- e 39b/4	Allāh b.- miş ola 19b/14
hāzır b.- e 19b/10	nefsi b.- miş ola 54b/16
Ḥüdā b.- e 39b/1	her şahıṣ kelāmından b.- mişdür
kendü b.- e 39b/1, 39b/3	32a/6
veliyiken b.- e 39b/2	tevbenüñ daḡı sırrun b.- se 44a/1
b.- eler 12b/16, 15a/13	b.- sün 28b/13
haḡ şeyḡi b.- eler 15b/1	b.- sünler 26a/7
b.- esin 28a/3, 28a/4	b.- üp 6a/6, 14b/13
b.- iñ 20a/9	günāhı b.- üp işlese 31a/4
anuñ ḡarāmı ve ḡelāli b.- inmeye	ikinci mevti yaḡın b.- üp yaraḡuñ
48a/8	görmekdür 10a/10
b.- inmez 37a/8	b.- ün 37a/8
ma ^ç rifet b.- ir 15a/10	b.- üñ 6b/13
b.- meden işlese 31a/6	zāhirinde nesne b.- ünmezler
b.- medi 45a/13	39a/14
resme gitdüḡün b.- medüm	b.- ür 26a/4, 32a/7, 39b/4, 39b/7,
34a/11	39b/11
haḡḡı b.- mek 8a/17	ehli b.- ür 17a/2, 25a/5
çālimden işidüp b.- mek 31a/11	Ḥüdā ḡod b.- ür 39b/3, 39b/4
b.- mekdür 5a/16	kāmīl-i kāmīl b.- ür 17a/2
Ḥaḡḡı b.- mekdür 5a/15	çārifler b.- ür 39a/4
b.- meklig ile 14b/2	b.- ür misin 40b/16

ol oğlanı göricek b.- ür misin
18a/12

b.- ürdi 9b/8
b.- ürler 33b/13, 54a/6
ayda b.- ürler 33b/7
b.- ürse 46a/14
b.- ürsin 48a/13
‘ilm ile Allāhı b.- ürsin 14b/2
kendüni yoğ b. 9b/15
sırrun b. 43a/3
b. ki 33a/2
b. kim 20a/13

bil : ikinci tekil emir kipiyle çekimlenmiştir ve emir verir

b. 19b/8, 20a/1, 28a/6, 28b/16, 31a/10, 34a/16, 39a/1,40a/11, 41a/12, 52b/4

bildür- : bildirmek, herhangi bir şeyi haber vermek

b.- elüm 2a/16
kendü b.- mes ile 37a/9
b.- mek 14b/11-12
b.- ür 37a/10

bile : da, de, dahi; birlikte

b. 15b/10, 18b/14, 39b/3, 39b/4
mevcüd b. 44b/13

bin- : yüksek bir şeyin üstüne çıkıp ayaklarını sallandırarak oturmak

üzerine b.- di 9a/14

biñ : bin sayısı, dokuz yüz doksan dokuzdan sonra gelen sayının adı; pek çok, çok sayıda

yetmiş b. kez 22b/2

b. kişi 42a/3

yetmiş b. kişi 38b/8

b. üstāda 10a/8

yetmiş b. yıl toğdı 22b/2

bir : sayıların ilki; aynı, benzer; tek

b. 1b/2, 1b/5, 4a/5, 4b/6, 5a/9, 5b/8, 5b/9, 6a/13, 6a/16, 7b/9, 7b/12, 7b/13, 8a/12, 8a/13, 9a/14, 9b/1, 10a/5, 10a/13, 10b/6, 10b/11, 10b/14, 11a/9, 11a/13, 12b/9, 13a/5, 15a/8, 16a/1, 16a/6, 16b/7, 16b/8, 16b/9, 17a/1, 17a/8, 17a/11, 17a/12, 17a/13, 20a/17, 23b/9, 24a/9, 25a/5, 25a/6, 25b/6, 29b/8, 31a/4, 31a/5, 31a/6, 31b/9, 31b/12, 31b/13, 31b/16, 32a/1, 32a/3, 34a/2, 34a/4, 34a/8, 34b/9, 34b/12, 35a/2, 35b/13, 35b/17, 36b/12, 37a/6, 37b/14, 38a/1, 38b/2, 40a/3, 40a/11, 41b/3, 42a/5, 42a/7, 42b/5, 42b/6, 43a/12, 43b/11, 43b/17, 44b/11, 45b/4, 45b/6, 46a/3, 46b/4, 47a/14, 47b/4, 48b/16, 49a/10, 50b/17, 51a/7, 51b/5, 51b/12, 52a/5, 52a/6, 52a/13, 52b/7, 53b/1, 54a/5, 54a/10, 54b/13, 55a/6

gövde b. 21b/13

- b. altun top ol urur 22b/5
- b. cūḥud kızın düzdiler 23b/12
- b. çanağ yogurt alup 52a/7
- ayda b. dāne 36a/1
- b. elün 17a/11
- b. evden bir eve göçerler 25a/12
- bir evden b. eve göçerler 25a/12
- b. genc 29a/13
- b. gice 17a/3
- b. giçe 34a/1
- b. gūne daḥı oldı 12a/2
- b. gün 6b/12, 9a/3, 9a/13, 17a/7, 23a/6
- 22a/6, 23b/14
- b. kaç 29a/11
- b. kaç ‘alāmetlerinden 15a/17 10b/8
- b. kadeh içdim 9b/10
- b. karış yukarı kalkmış 9a/16
- b. kez 9a/12
- b. kez götürürüz 27a/15
- b. kişi 23b/8, 30b/11, 33b/15
- b. kişi dilese 28b/11 34a/14, 39a/17, 47a/5
- b. kişi mağ 22b/4
- b. kişi maşırıkda 22b/5
- b. kişi[y]i 20a/7
- b. kişinin vilāyetin görüp 20a/10
- b. kişiye ısmarlanmaz 41b/3
- taciñ b. ma‘ nāsı 3b/6
- tācuñ b. ma‘ nāsı 2b/8
- b. mescide vardı 23b/15
- şeyhinden b. murādı olursa 45a/2
- şağına b. nesne şokup 13a/10
- b. nişānı 24b/7
- b. nüktede 24b/8
- şeyḥüñ b. ‘alāmeti 41b/8
- anuñ b. ‘ameli yaramışdur 39b/5
- b. pāre turşı virdi 10a/5
- b. sā 27a/12
- b. sā‘ atde 16b/14, 24b/11
- b. şaḥışdur 20b/2
- benüm b. vaḳtim 42b/4
- bir yanından b. yanına 23b/16
- b. yanından bir yanına 23b/16
- b. yeşil berāt getürdi peygāmbere
- b. yıldız 22b/2
- şeyiḥden izinsiz b. yire gitmeden
- b. zerre 10a/1
- b.+ dür 31a/11
- tāc-ı ‘ārif b.+ dür 4a/9
- üçü b.+ dür 20a/2, 41a/7
- b.+ i 2b/8, 05b/1, 08b/17, 10b/13, 34a/14, 39a/17, 47a/5
- cümleden b.+ i 9b/4
- her b.+ i 1b/5, 13a/14
- b.+ i eksilse 38b/15
- b.+ i naḳlīdür 14a/15
- b.+ i rızq için emīn olmağ 10a/9
- b.+ i şāğında 33a/15
- b.+ i şolundadur 33a/15
- b.+ i tāc-ı 4a/3
- b.+ i taḥḳīkīdür 14a/15
- b.+ isi 34a/13

- ḥaḳīkat b.+ lik maḳamıdır
50a/15
her b.+ üñ 41b/3
bir ol-: bir araya gelmek
ḳardāşlaruñ gōñül b. ola 46b/17
b. olsa 50b/12
b. olur 41b/5, 41b/8, 50a/4
- birākī** : çüñkü
b. 50b/5
- biraz** : bir parça, azıcık
b. 41a/1
ḥabersiz b. dünyāsın alsa 51a/17
- birbiri** : karşılıklı olarak bir diğeri
b. üzerine 12a/13
b.+ (birbir) lerine 13a/3
b.+ müz 43a/10
b.+ nden 13a/2, 50b/15
b.+ nden ā^ç lā 12a/13
b.+ nden ā^ç lā ḳıldı 12b/6
b.+ ne 37b/5, 37b/6, 51a/13
b.+ ne yaḳın gelür 40b/2
b.+ nüñ evine 50b/13
b.+ nüñ hüçresine 13a/7
b.+ nüñ ^ç avratına 50b/15
b.+ nüñ rızḳına 50b/2
- biregü** : herkese
b.+ ye 51a/14, 53b/13
- biri** : bir tanesi; bilinmeyen bir kimse
b. 39b/1, 39b/3
b. mağribde 16b/7
b. maşrıḳda olsa 16b/8
b.+ n seveler 26b/17
b.+ ne 16a/1
dördünden b.+ ni 26b/16
b.+ nüñ postunda oturmaya 13a/6
- birisi** : herhangi bir kimse
b. 4a/5
b.+ n virür 12b/10
b.+ ni 2a/17
b.+ le bağlanup ḳalmaya 29b/14
- birle** : E.T. ile, birlikte, beraber
^ç ilim b. oḳumazsa 31a/7
- biryān** : tandırda susuz olarak pişirilen kebab
b. istedi 8b/16
- bisibyād** : ?
b.- ı meşāyiḥ 8b/9
- bismi'llah** : Ar. Allah'ın adıyla
b. 43a/8
- bismi'llahi'r-raḥmāni'rraḥīm:** Ar.
rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla
b. 13b/6, 44b/15
- bişir-** : pişirmek

- ta⁶amlar b.- üp 7a/4
- bit-** : tükenmek
b.- erdi 44a/16
b.- ir 53a/8
ağaç b.- miş (filizlenip topraktan dışarıya çıkmak) 1b/2
kuvvetlü kuvveti b.- tikce 29b/10
b.- üre 53a/9
b.- irdüm 34a/2
b.- irdügin 53a/8-9
b.- irmişse 44a/15
- bitiş-** : birbirine dokunacak kadar yanaşmak
b.- ür 38a/14
- biz** : çokluk birinci kişiyi gösteren söz
b. 3a/16, 10b/2, 12b/3, 15a/1, 27a/14, 31a/14, 32a/10, 41a/16
b. de 4a/2
b.+ den kaçarsın 34b/12
b.+ e 2b/10, 9b/15, 9b/17, 33b/17
b.+ e çık 51b/11
b.+ e kütüblüğü virdiler 41a/14
b.+ i 25b/17
b.+ i ayırmayalardı 2a/10
b.+ i kime ısmarlarsın 23a/13
b.+ im aramızda 9a/10
b.+ im şoyumuzda 17b/9
- bizār** : F. tedirgin, bezmiş, usanmış, bezginlik getirmiş bir biçimde
b. diyü 30a/13
ben b.+ ım 30a/13
- boğāz** : boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organları imik, kursak
- krş. poğaz
b.+ ina tırur 19a/12
- borç** : geri verilmek üzere alınan veya ödenmesi gerekli para veya başka bir şey
b. dağı olsa 45b/7
b.+ dur 31a/6-7
b.+ (borc) ina virse 51a/17
- boş** : dolu olmayan, boş
b.+ a 9b/16
- boyun** : gövdenin başla omuz arasında kalan bölgesi, boyun
divüñ b.+ (boyn)ı 18b/8
divüñ b.+ (boyn)un 18b/7
b. virmekdür 6b/7
b.+ (boyn)um önledi bildi 18a/6
b.+ (boyn)uma 17a/13
b.+ (boyn)uma salarsın 41b/1
b.+ (boyn)umdan 17a/16
b.+ (boyn) una 6b/1
fuğarā b.+ (boyn)una 6a/14

‘Alī ḥazreti b.+ (boyn)unda götürüp geçdi 18a/16	21b/15, 22a/11, 23b/3, 23b/11, 25a/4, 25a/5, 25b/16, 26a/4, 26a/15, 26a/16, 27a/4, 27b/1, 27b/2, 27b/9, 29b/6, 29b/11, 29b/15, 30a/2, 30b/1, 30b/9, 31b/14, 31b/17, 32a/2, 32a/4, 32a/11, 32b/5, 32b/6, 33a/11, 33b/11, 33b/13, 34a/5, 34a/7, 34a/12, 34b/15, 35a/7, 35a/9, 35a/10, 35b/7,
bağlu b.+ (boyn)undan 17a/8	36a/1, 36a/4, 36a/11, 36a/12, 36b/11, 37b/8, 38a/4, 38b/2, 39a/1, 39a/4, 41b/1, 41b/2, 43a/12, 43a/15, 43b/6, 43b/14, 44a/6, 44a/16, 44b/6, 48a/16, 48b/3, 48b/8, 50a/8, 51a/4, 51b/3, 54a/17, 54b/12, 54b/13
hırka-i mürīdūñ b.+ (boyn)una bırağup geydürmek gerek 6a/4	
mürşide b. (boyn) virmese 30b/7	
boz- : namazdan çıkmak	
namāzı b.- madı 23b/17	
bölük : bir bütünden ayrılmış olan parça, kısım, bölüm	
ḥalvetiler b.+ (bölüg)ünden 2a/10	
böyle : bunun gibi, buna benzer, bu biçimde	b. aralara 21a/17 b. aralıkda 21a/16 b. aralıkdağı maqamlardan 16a/14 b. benim 50a/14 b. dördi berāber olmasına 35b/3 senüñ gönlüme b. düşdi 34a/8 b. işi 24a/3 b. işi iden 18b/3 b. kez 24a/15 iş b. ki 20b/16 b. mürşidler 14b/12 b. ‘ilmüñ dağı nūri nāri vardır 30a/5 cevāb b. olmuş 47b/15 b. şalāt 32b/2 b. şoydandur 28a/10 b. zamāna gelince 4b/2
b. 8b/15, 43b/2	
b. imiş 52b/1	
b. kıldılar 17b/1	
b. olsa 14a/9	
bu : yerde, zamanda veya söz zincirinde en yakın olanı gösteren bir söz	
b. 1b/4, 2a/3, 2a/6, 2a/17, 2b/4, 2b/6, 3a/16, 3b/4, 4a/15, 4a/16, 4a/17, 4b/5, 5a/10, 5b/8, 5b/12/15, 6a/3, 6a/12, 6a/16, 6b/4, 6b/13, 6b/15, 6b/16, 7a/1, 7a/2, 7b/13, 7b/16, 7b/17, 8a/2, 8a/4, 8a/6, 8a/13, 8a/15, 8b/17, 9a/14, 9b/14, 11b/10, 11b/11, 12a/1, 12a/8, 12a/15, 13b/4, 14a/1, 15a/9, 17a/1, 17b/2, 17b/7, 18b/2, 19a/10, 20a/12, 20b/17, 21a/17,	

b. zamāna gelince 2b/3	b.+ ndan ilerü yol yokdur 40b/14
b.+ dur 4b/7, 5b/17, 7a/9, 12b/13, 18b/3, 24b/7, 24b/8, 25a/14, 25b/10, 26b/15, 27a/2, 31a/16, 35b/13, 37a/9, 38a/16, 39a/5/16, 40b/11, 41b/8, 41b/17, 42b/12, 43a/17, 44b/8, 45a/5, 46b/17, 47b/12, 50b/14, 52b/9	b.+ nı 17a/2, 18b/14, 19b/3, 19b/7, 20a/1, 20a/13, 25a/5, 26a/10, 31a/10, 32a/3, 40a/10, 41a/12, 52b/3
cevāb b.+ dur 22a/6, 40b/9	b.+ nı bilmese idse 51b/2
ehil b.+ dur 51b/5	b.+ nı dimişdür 20a/14
lāzım b.+ dur 38b/9	b.+ nı işitdiler 21b/10
ma ^c nā-yı hadīş b.+ dur 21b/14	b.+ nlar 20b/2, 20b/4, 20b/16, 21a/1, 26a/16, 26b/6, 26b/7, 26b/8, 33b/6, 33b/12, 33b/14, 37a/6, 38b/14, 39a/8, 39a/10, 39b/13, 45b/10, 45b/11, 52b/16
murād b.+ dur 29b/10, 39a/11	b.+ nlar münāfiqlardur 27a/1
sırrı b.+ dur çün 51a/4	b.+ nlara 5b/6, 33b/11, 39a/7, 43a/7
b.+ dur ki 29b/13, 31b/9	b.+ ñlara 14a/10
murād b.+ dur ki 28a/2	b.+ nlardan 52b/9
sır b.+ dur ki 29b/8, 33b/4	b.+ nlardur 2b/4
b.+ dur ki Hāḫ 25a/10	b.+ nları 6a/6, 6a/7, 6b/11, 26a/17, 26b/7, 46a/6
dördünci ^c alāmet b.+ dur kim	b.+ nları gördi 24a/1
15b/13	b.+ nlarıñ beyānındadur 20a/16
b.+ durlar 39a/12	b.+ nlarıñ 54b/3
b.+ lara 15b/12	b.+ nlarıñ içlerinde 39a/5
b.+ lardan 15a/11	b.+ nlarıñ katında 11a/4
b.+ nda 16b/1, 16b/3, 22a/13, 26b/2, 28b/16, 33a/8, 42a/8, 50b/1, 51a/15, 54a/12	b.+ nlarıñ senetleri olmuşdur 7b/9
^c aḫluñ b.+ nda eli yokdur 37a/7	b.+ nlarıñla karşılaşmadı 23a/17
sizin b.+ nda haḫḫıñız olmaz	b.+ nuñ 55a/1
24a/6	b.+ nuñ şevābıñ nihāyeti yokdur 32b/3
b.+ nda ḫalka 25b/12	
tenlerüñ b.+ nda tebdil	
kılmışlardur 26a/12	
b.+ ndan 10b/17, 25b/6	

- b.+ nuñ teveccihî yokdur 37a/1
- bucağ** : (bucak) kenar, köşe, yer
b.+ ında 5a/11
dört b.+ ında 5a/3/9
ikinci b.+ ında 5a/12
- buçuk** : yarım, buçuk
iki b. yıl āhîr 21a/5
- budağ** : ince ve küçük dal, ağaçta ve tahtada oluşan göz
yaş b.+ ı 1b/3
- bul-** : arayarak veya aramadan bir şeyle, bir kimse ile karşılaşmak, bir şeyi elde etmek
b.- a 41b/17
hâk b.- a 41b/10
ayruğ b.- amazlar 19b/3
şifâ b.- dı 18b/8
yakınlık b.- dı 40b/4
mağsūdî b.- duğ 15a/3
Hâkkuñ yolunı dört nesnede b.- dum 10a/9
halkdan kaçmağıla b.- dum 8a/16
b.- duñ 8b/17
Allâhı b.- mağ içündür 45b/12
b.- mış 35a/1
fenâ b.- mış ola 11a/5
beni b.- mışdur 34b/17
hayâtı b.- mışdur 36a/4
- hidâyet b.- mışlardur 29b/17
münâfikuñ fırsatın b.- sañ 49a/4
b.- umaz 49b/11
hayât b.- ur 54a/9
- bulun-** : bulunmak
b.- a 52b/3
fi' limüzde b.- a 23a/5
şeyhe i' tirâzî b.- a 11a/3
ayne'l- yakınlığ ile b.- an 14b/8
hiç loğma b.- masa 47b/17
anlarda b.- masa kâzibdür 36a/12
b.- ması 45b/17
bid' at b.- maya 15b/6
hilâfî b.- maya 53a/13
anda b.- maz 28a/4
mürşidsiz Allâh b.- maz 45b/17
nesne b.- maz 52b/10
' âlemde b.- maz 48a/4
b.- sa 48b/4
kanķı şeyhinde b.- sa 15b/3
loğma b.- sa 48a/1
b.- sa gerekdür 52b/17
cennetde b.- up 36a/10
b.- ur 36a/7
b.- madı 17a/4
b.- up 17a/6
- buluş-** : bir araya gelmek, karşılaşmak
dervişe b.- dı 34b/9
- buluş-** : ruhuna ulaşmak

- ‘ Alī rūḥuna b.- ur 44b/6
- buña** : “bu” zamirinin yönelme durumu
b. 21b/17, 22a/1, 22a/2, 30a/17, 44a/7
- bur-** : bir şeyi iki ucundan tutup ekseni etrafında ters yönere çevrerek bükme
gönlüne b.- andur 53b/5-6
ḫırkasun b.- maya 13a/11
- burc** : Ar. dinin yeri
dīn b.+ ı 21a/8
- burgu** : burgu, kilit
b.+ lu 34a/5
- burūc** : Ar. kale çıkıntısı ve kule, tabya
b.+ a beñzer 4b/8
- buyruk** : belirli bir davranışta bulunmaya zorlayıcı söz, buyruk, ferman, emir
b. gele 20b/1, 20b/4
b. olmaya 39b/16
- buyur-** : bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını kesin olarak söylemek, emretmek
b.- dı 6b/15, 8b/4/11, 24a/11
Ḥüseyine b.- dı 24a/15
- b.- dı kim 8a/9
b.- duğun 13b/10
Allāh b.- duğuñ 36a/16
Allāhu te‘ ālā b.- duğuñ 13b/8
b.- mışdur 7b/1, 11b/7
rasūl ḫazreti b.- mışdur 14a/11
b.- mışlar 11b/4
b.- sa 42a/7
b.- ur 7a/17, 12b/6, 20b/10, 38b/4
Fütūḫanda b.- ur 48a/11
Ḥaḫ Te‘ ālā Celle Celālehū b.- ur 12a/10
İmām‘ Alī kerremallahu vechehū b.- ur 11b/9
lā b.- ur 50b/4
rasūl ḫazreti b.- ur 15a/7
b.- ur kim 19a/7
Allāhu Te‘ ālā b.- ur kim 13b/8
b.- urlar 15a/1
- būdālā** : Ar. Allah tarafından yönetmekle görevlendirilmiş ve kendilerine olaylara hükmetme izni verilmiş olan velilerin belli bir mertebe olanları “Yedi kişi oldukları kabul edilir. Bu velilerin mertebelerine göre aldıkları diğer isimler sırasıyla abdal, evtad, nükabâ, gavs ve kutup’tur.”
b. 36b/9
b. maḫamında 35a/9
b. meşrebsizdir 36a/11
b. yedilerdür 33b/10

bünyād : F. asıl, esas, temel

postuñ b.+ ı 5a/15

bürhānū'l-vāşıl : Ar. kanıt, delile
ulaşma

b.+ ĩn 8a/14

bürin- : (bürün-) herhangi bir
görünüşe, kimliğe girmek

ḥavf b.- di 34a/6

büyük : boyutları, benzerlerinden daha
fazla olan

devenüñ b.+ i 1b/8

- C -

cā'iz : Ar. din, yasa, töre vb. bakımdan
işlenmesinde, yapılmasında sakınca
olmayan, yapılıp işlenmesine izin verilen

c. görmemişler 7b/11

c. degildür 5a/11, 7b/4/11

cāhil : Ar. belli bir konuda yeterli
bilgisi olmayan

c. anlamaz olur 26a/7

c.+ e 15a/10

tāc-ı cāhil: cahilin tacı

tāc-ı c.+ dür 4a/3

cahiliyyet : Ar. bilgisizlik, cahillik

c.+ den karanlılıktan çıkarur
30b/4

cān : can, ruh

küllü c. 22a/1

meşāyihüñ c.+ ı 44a/14

c.+ ı müşāhede içinde idi 9a/9

c.+ ı tekbirdür 5a/7

c.+ ı ücdür 54a/13

cānuñ c.+ ımdur 21b/15

öz c.+ ı muz yoluña 43a/12

anuñ c.+ ına 16b/5

c.+ larına 16b/10

c.+ uñ 55a/8

c.+ uñ cānımdur 21b/15

öz c.+ uñ kurbān ide 46a/10

cānib : Ar. yan, taraf, yön

c.+ in tuta 10b/9

kendi c.+ inden olmağ 11a/2

c.+ ine 10b/5

cebel : sahipsiz

c.+ lik 52a/6

cebel ol-: sahipsiz olmak

c. olmaya 52a/9

cebrā'il: Ar. Allah tarafından
peygamberlere vahiy getirmekle
görevlendirilen dört büyük melekten biri

C. 22a/10/15/17, 22a/11,
22b/1/4/7/16, 40b/14/16

yā C. 22a/14, 22a/17	c.+ (cehl)iyetde almışlardur
C. geldi 22a/7	30a/2
C. gibidür 9a/10	
C. ‘Alī tarafından vekil oldu	celāl : Ar. büyüklük, ululuk
23a/1	ilāhī ‘izzetüñ c.+ üñ 31a/13
C.+ den aldı 22a/6	nur-ı celāl: büyüklüğün nuru
Resülün mürşidi dağı C.+ di	nur-ı c.+ de hāyir 2a/11
40b/12	
C. vardı 23a/6	celle celālehū : Ar. “onun řanı ne yüedir” anlamına gelen dua
cefā : Ar. cefa, sıkıntı, eziyet	c. 7a/17, 12a/10, 26b/5, 44b/8
ehl-i c. olmaya 53a/11	
cehd : Ar. alışıp abalama	cemā’at : Ar. bir imama uyup namaz kılan kişiler
cehd it/d: uğraşmak	beş vaıt namāzı c.+ ile vatinde
c. i.-e 34a/15	kırup 7a/11
c. i.-di 17b/2, 17b/7	
cehennem : Ar. dinî inanışa göre, dünyada günah işleyenlerin öldükten sonra ceza görecekleri yer, tamu	cemāl : Ar. yüz güzelliği
c.+ dedür 37a/16	auñ c.+ i 45a/7
c.+ den 45b/10	üsni anuñ c.+ inden 51a/3
c.+ e 37b/1	göl c.+ lerine 2a/8
c.+ e yaar 30b/10	senüñ c.+ üñ 10a/1
c.+ likdür 29a/1	zuhūr-ı cemāl: güzelliđin ortaya ıkması
c.+ üñ en aşağa abaasında	zuhūr-ı c.+ de sā’ir 2a/11
37a/16	şıfat-ı cemāl: Allah’ın cemal sıfatı
cehil : Ar. cehalet, cahillik, bilmezlik	şıfat-ı c.+ den 50a/
c. ulmetdür 31a/9	cemī’ : Ar. toplama
c. ulumātdur 54b/7	c. 6b/5
	c. olup 35a/3

cemī^ʿ eyle-: toplamak, biraraya getirmek

c. e.-di 21a/12

c. e.-dim 12a/10

c. e.-düm 12a/8

cemī^ʿ it/d: toplamak, bir araya getirmek

c. i.-üp 30a/8

c. i.-düm 52a/2

c. i.-mesidür 30a/14

cemīl : Ar. tüm güzellikleri kendisinde toplayan Tanrı

Ḥaḫ Te^ʿ ālā c.+ dūr 51a/3

cennet : Ar. dinî inanışlara göre imanlı, dünyada iyi işler yapılmış kimselerin öldükten sonra sonsuz bir mutluluğa kavuşacakları yer, uçmak, behişt

c. bağçelerine beñzer 4b/14

yedi şamu c. gibi oladı 10a/2

sekiz c. şapu 9a/11

c.+ de 26b/12

c.+ de bulunup 36a/10

c.+ den 24b/4

c.+ dūr 25a/13

c.+ e 30b/4, 37b/1

c.+ lik 29a/1

cevher : Ar. değerli süs taşı, mücevher

c. 8b/4-5

cevāb : Ar. bir soruya, bir isteğe, bir söz, bir davranış veya yazıya verilen karşılık, yanıt

c. 37a/9

c. bu olmuş 47b/15

c. budur 22a/6, 40b/9

c. derüz 4a/2

c. itdi 8a/16, 10b/15

c. virdi 11a/11, 51b/17

c. virmedi 24a/15

c. virmiş 16b/2, 40a/8

c. virüp 32a/2

c. virürüz 5b/9

c.+ ı virdi 29a/12

cevāhīr : Ar. elmas, yakut vb. değerli taşlar, mücevher

dürr-i cevāhīr : mücevher parlaklığı

dürr-i c. 2a/1

cezb : Ar. bir duygu veya bir inanışın etkisiyle aşırı ölçüde coşup kendinden geçme durumu

bāından c.+ le çeke 41b/9

cīfe : Ar. leş; iğrenç

c.+ dūr 15a/8

cihāz : Ar. aygıt, alet

cihāz-ı meşāyih: şeyhlerin araçları

c. 1b/10

- cihet** : Ar. yön, yan, taraf; sebep
c.+ den ziyāde seveler 27a/5
c.+ ile 41b/11
cihet-i beşeriyye: insanî taraf
c.+ si 45a/16, 45a/17
cihet-i melekiyye: melek tarafı
c. 45a/16
c.+ si 45a/15
- cin** : Ar. dinî inanışa göre duyularla kavranamayan, insanlar gibi irade ve anlama yeteneğine sahip, ilahi emirlere uymakla yükümlü tutulan yaratık
c.+ nîlere 18a/3
c.+ nîler oddan ve yildendür 35b/5
- cins** : Ar. tür, çeşit
c.+ inden gayrısı 34b/5
c.+ iñdür 48a/16
c.+ ine irer 36a/6
- cism** : Ar. beden, vücut(cisim)
c. ile 36a/9
Resûlün c.+ i 25b/13
cism-i laţif : hoş nesne
c.- i laţif olur 36a/6
- cismānî** : Ar. cisimle, bedenle ilgili
c.+ yle 18b/16
c.+ yyesi 25b/12
- rūh -ı cismānî**: maddenin ruhu
rūh -ı c. 54a/13
rūh-ı c. 54b/2, 55a/5/9
rūh-ı c.+ dür 54b/17
rūh-ı c.+ dür 54b/1
rūh-ı c.+ nün seyri 54b/1
- cum‘ā** : Ar. perşembe ile cumartesi arasındaki gün; Cuma namazı
c. 25a/17
c. gicesinden 25a/17
c. giçesine 25a/17
c. gicelerinde 7b/4
- cüşiş** : F. coşkunluk
c.+ leri 4b/15
- cühūd** : F. Yahudi, çıfit
bir c. kızın düzdiler 23b/12
- cümle** : Ar. bütün, hep; herkes
c. 6a/6, 10b/5, 25b/16, 34a/1, 41b/1
c. aşhābdan 20b/17
c. halkı 19a/2
c. hatırlardan 31a/13
c. müslimānları 31a/14
c. ‘ālem 16b/14, 52a/14, 52a/16
c.+ den biri 9b/4
c.+ den efdaldür 8a/8
c.+ si 12a/2, 43a/8
c.+ sin şeytān şerrinden 16b/16

c.+ sinden 54b/14

c.+ sine 17a/1

c.+ sinüñ 16b/14

cümbüş : F. eğlence

c. 7a/5

c. ādābıyla 13a/14

- Ç -

çağır- : birinin gelmesini kendisine yüksek sesle söylemek, seslenmek, çağırarak

ç.- maya 13a/5

dede lafzıyla ç.- a 13a/6

çalab : Tanrı, Allah

ç.+ um 33a/12

çalış- : bir şeyi oluşturmak veya ortaya çıkarmak için emek harcamak

ç.- a 46a/10

ç.- dı 18a/6

çanak : toprak, metal vb. bir maddeden yapılmış yayvan, çukurca kap, tas, tabak

bir ç. yoğurt alup 52a/7

ç.+ ım (çanağ) 52a/13

ç.+ uñ (çanağ) 52a/10

çehār : F. dört

ç.+ da 29b/2

çek- : güç durumlara dayanmak, katlanmak

riyāzat ç.- di 9b/3

bātından cezble ç.- e 41b/9

gülband ç.- elüm 2a/9, 2a/13

mücāhede ç.- mişler 26a/13

çekiş- : üstün gelmek için karşılıklı çabalamak

anlارunla ç.- medi 23b/2

baħiş ç.- mek 30a/4

çerī : asker

şeytanuñ daħı ç.+ si 39a/1

çevgān : F. değnek

ç. 22b/5

çevir- : bir şeyin yönünü değiştirmek krş. çevür-

elüm arduma ç.- di 17a/14

yüz ç.- dügi 42b/8

tesbīh ç.- meye 13a/12

ħağ şeyħinden yüz ç.- se 42b/7

yüz ç.- se 42b/12, 42b/14

çevür- : bir şeyin yönünü değiştirmek krş. çevir-

ħalfesinden yüz ç.- se 43a/2

çık : ikinci tekil emir kipiyle çekimlenmiştir ve emir verir

bize ç. 51b/11

çık- : içeriden dışarıya varmak, gitmek. birinin huzuruna gitmek, huzurunda yani karşısında bulunmak

ç.- ar 27a/4

andan sonra ç.- dı 51b/13

peygambere ç.- a 15b/16

rūḥ-ı rabbānī ç.- ar 54a/7

ç.- ardılar 24a/5

‘ arşa ç.- ardılar 38a/4

miski heb ç.- arsañ 55a/7

ç.- dı 23b/17

mi‘ rāca ç.- dı 25b/15, 40b/1

mi‘ rāca ç.- duğı vāḳit 25b/8

ç.- duğından sonra 54b/2, 55a/4

ç.- dum halka 52a/2

ç.- maz 31a/4

bedenden ç.- maz 54b/2

ol bedenden ç.- maz 55a/4

kisvetinden ç.- sa 42b/7

seyre ç.- sa 54a/16

çıkça git-: çıkıp gitmek

ç.- a g.- (gid)e 23b/17

çıkır- : birinin veya bir şeyin çıkmasını sağlamak, çıkmasına sebep olmak; sonunu getirmek

cahiliyyetden karañuluğdan ç.- ur

30b/4

karañuluğdan ç.- mağa 31a/9

çin : amacıyla, maksadıyla; -den dolayı, -den ötürü krş. için, için, için küçük yitdüğü ç.+ de 48b/16

çoğal- : azken çok olmak, çok duruma gelmek, fazlalaşmak, ziyadeleşmek

ç.- dı 8a/6

ç.- sun 43a/5

çok : sayı, nicelik, değer, güç, derece vb. bakımından büyük ve aşırı olan

ç. 15a/15, 23b/9, 51b/14

ç. oldı 9b/3

ç.+ dur 5b/16, 7b/6, 6a/10, 21a/16, 27b/5, 29b/12

ma‘ nā ç.+ dur 4b/6

sır ç.+ dur 54b/12

söz ç.+ dur 23b/3, 26a/15, 29b/16

ç.+ tur 5b/10, 15a/12

çök- : deve, sığır vb. olduğu yere oturmak; bulunduğu düzeyden aşağı inmek, dizlerinin üzerinde durmak

devesi orada ç.- di 26b/3

diz ç.- e 44b/12

çöz- : bir sorunun çözülmesi

ç.- üldü 18b/9

çün : F. bundan dolayı, şu sebeple,
zira krş. çüñ, çünki

ç. 17b/11, 18a/17, 21b/10, 23a/2,
24b/1, 39a/9, 54a/8

ammā ç. 36a/4

ayıtdı ç. 24a/8

di ç. 38a/7

didı ç. 17b/15

kimse ç. 18a/8

nüş itdi ç. 24b/6

‘āciz kaldı ç. 18a/8

‘Alīye virdügi ç. 23a/9

sırrı budur ç. 51a/4

vardı bırağdı ç. 24a/15

zamana dek ç. 17b/6

‘āşıkūñ ç. sıfatları 50a/7

çüñ : F. şundan dolayı, şu sebeple,
zira krş. çün, çünki

diyü ç. 23b/10

çünki : F. şundan dolayı, şu sebeple,
zira krş. çüñ, çün

ç. 43b/4, 48a/5, 49b/17

çürü- : genellikle mikroorganizmaların
etkisiyle, kimyasal değışikliğe uğrayarak
bozulup dağılmak

nebīnūñ velīnūñ bedenleri ç.-
mez 25a/15

mübārek bedeniñiz ç.- mez mi
25b/4

tenūñ ç.- tmez 25b/6

ķabirde ç.- yecek 26a/11

- D -

da : “dahi” anlamında kullanılan bir
söz krş. dağı, dağı, de

d. 26a/10, 55a/8

añlarsa d. 11a/2

ķuru d. 40a/5

yaş d. 40a/5

daği : Ar. başkaldıran, âsî

d. +si 31b/6

dā’im : Ar. sürekli, sonsuz; daima

krş. dā’ima, dā’im

d. 5b/3, 5b/4

du‘ā’yı d. oķumak gerekdür

33a/11

dā’im : Ar. sürekli, sonsuz

krş. dā’im, dā’ima

d. 7a/3, 8a/2, 13a/13

dā’ima : Ar. sürekli, sonsuz; daima

krş. dā’im, dā’im

d. 25b/11

dağı : da, de; bile krş. dağı, da, de

d. 2b/14, 3a/23, 3a/5, 3a/6, 3a/7,

3a/8, 3a/9, 3a/10, 3a/15, 3a/11, 3a/12,

3a/13, 3a/14, 3a/15, 3a/16, 11a/17,
15b/11, 18b/1, 18b/12, 18b/17, 21a/6,
21a/11, 28a/7, 48a/10

dağı : da, de; bile krş. dağı, da, de
d. 1b/3, 2b/7, 2b/13, 2b/14,
2b/15, 2b/16, 2b/17, 3a/1, 3a/2, 3a/4,
4a/15, 4b/7, 5a/17, 5b/14, 8a/12, 9a/16,
9b/6/11, 10b/2, 10b/9, 10b/10, 10b/11,
11a/1, 12a/1, 12a/5,
12a/16, 12b/1, 12b/4, 12b/5, 13a/9,
13b/9, 13b/11, 14a/10, 14a/13, 14a/14,
14b/4, 14b/5, 14b/12, 15a/13, 15b/15,
16a/1, 16b/1, 17a/15, 17b/7, 17b/8,
17b/12, 17b/16, 18a/1, 18a/5, 18a/6,
18b/14, 19a/5, 19b/1, 19b/2, 19b/3,
19b/8, 20a/1, 20a/13, 21a/13, 21a/14,
21b/6, 21b/7, 21b/8, 22a/2, 22b/4, 22b/7,
22b/12, 22b/13, 23a/9, 23a/17, 23b/5,
24a/10, 24a/11, 24a/12, 24a/16, 24b/5,
25a/2, 25b/16, 26b/12, 27a/5, 27a/7,
27a/10, 27b/16, 28a/6, 28a/10, 28b/14,
28b/16, 28b/17, 29a/2, 29a/3, 29b/3,
29b/5, 29b/7, 29b/13, 30a/12, 30b/1,
30b/2, 30b/5, 30b/14, 30b/15, 31a/4,
31a/10, 31a/14, 31b/9, 32a/3, 32a/4,
32a/10, 32b/5, 33a/7, 33a/10, 33a/16,
33b/5, 33b/8, 34a/2, 34a/4, 34a/7,
34a/10, 34a/12, 34a/15, 34b/14, 35a/9,
35a/17, 35b/10, 36a/9, 36a/10, 36b/7,
36b/9, 36b/14, 37a/1, 37a/2, 37a/5,
37b/10, 37b/16, 38a/1, 38a/2, 38a/6,

38b/6, 38b/13, 39a/6, 39b/1, 39b/11,
40a/1, 40a/3, 40a/16, 40b/3, 40b/5,
40b/6, 40b/7, 41a/12, 41a/13, 41a/17,
41b/10, 41b/12, 42a/1, 42a/16, 42b/6,
42b/13, 42b/16, 43a/4, 43a/5, 43a/13,
43a/16, 43a/17, 43b/2, 43b/8, 44a/1,
44a/2, 44a/10, 44a/17, 45b/1, 45b/5,
46a/4, 46a/9, 46b/3, 47a/5, 47b/4, 47b/9,
47b/11, 47b/16, 47b/17, 48b/13, 49a/10,
49b/15, 50a/9, 50b/6, 50b/7, 50b/11,
51a/4, 51a/6, 51a/14, 51b/1, 51b/5,
51b/8, 51b/13, 51b/14, 52a/2, 52a/5,
52a/12, 52b/3, 52b/4, 53a/7, 53b/9,
54a/4, 54a/6, 54b/9, 54b/16, 55a/7

bir güne d. oldı 12a/2

du'ā'yı d. (dā'im) oğumak
gerekdür 33a/11

ol d. 17b/12

viren d. Allāhdur 51a/10

ğul d. Allāhuñ 51b/2

mal d. Allāhuñ 51b/3

dünyā d. Allāhuñdur 51a/9

ğul d. Allāhuñdur 51a/10

yüz kez d. añılsa 27a/13

şeyhüñ d. artar 45a/10

Resülün mürşidi d. Cebrā'ildi
40b/12

şeytanuñ d. çerisi 39a/1

kerāmet d. gösterirse 36b/3

şühelü loğma d. helāl olur 48a/7

perhiz d. itse 36b/5

tenezzül d. itseler 49b/7

ol d. kemālindendir 33a/7	da' vāsın kı1- : davacı olmak
namāz d. kılmaya 13a/11	d.+ sını kıılır 28a/4
mülhıdlerüñ d. kıtābları vardır	da' vā-yı kıardaşığ: kardeşlik
37b/12	ülküsü
bu 'ılmüñ d. nūrı nārı vardır	d.+ ı 51a/12
30a/5	
borç d. olsa 45b/7	da' vācı : iddia eden kimse
kāfir d. olursa 35a/16	da' vācı ol- : şikayetçi olmak
tevbenuñ d. sırrun bilse 44a/1	d. olup 30b/10
daī : Ar. devam eden, devam üzere olan, eksik ve kesintisi olmayan, sürekli	da' vet : çağrı, çağırma
d. 21a/6	d. 25b/12
	d. idicileridir 14a/1
daķāyık : Ar. anlaşılması güç ve ince dikkatler isteyen konular	d. it 20b/6
güftār-ı daķāyık: anlaşılması güç	d. itdüğü 13b/11
söz güftār-ı d. 9a/8	d. itmek 41b/10
	d. itmek için 14b/11
	d.+ ine 41b/12
	d.+ ü olsa gerekdir 17b/4
dal : ikinci tekil emir kipiyle çekimlenmiştir ve emir verir; başka bir şeyle uğraşamayacak veya başka bir şeyi düşünemeyecek biçimde kendini bir şeye kaptırmak	de- : demek, söylemek, söz söylemek
d. 36b/11	krş. di-
d. diyü (suya dalmak) 36b/10	ne d.- mekdir 26a/4
	d.- r 27b/14
	cevāb d.- rüz 4a/2
	d.- yü 1b/4, 23a/16
dāne : tane, adet	de : “dahi” anlamında kullanılan bir
ayda bir d. 36a/1	söz krş. dağı, dağı, da
	d. 28a/13, 32a/12, 34b/7
da' vā : Ar. iddia	biz d. 4a/2
şeyhlik d.+ sını ideler 15a/15	ikinin d. 16b/11

d. bulunup 17a/6	cāiz d.+ dūr 5a/11
dede : tarikat babası, kıdemli derviş	cāiz d.+ dūr 7b/11
fülān d. 13a/6	cāiz d.+ dūr 7b/4
d. lafzıyla çağıra 13a/6	ehl-i taq̄vā d.+ dūr 48a/15
defin : Ar. ölüyü gömme	esās d.+ dūr 11a/1
d. eyledi 23a/8	h̄acet d.+ dūr 32a/7, 32a/9,
deg- : faydası olmak, yararı dokunmak	32a/10
fa'idesi d.- en 51a/15	ķābīl d.+ dūr 37b/2
fa'idesi d.- endür (edegendür)	lāyīķ d.+ dūr 7b/17, 8a/1
53b/12	luġīla d.+ dūr 41a/13
ziyān d.- endür 53b/13	mecāzī d.+ dūr 51a/3
fa'idesi d.- ene 53b/14	muķālīf d.+ dūr 20a/2
fa'idesi d.- meyince 51a/13	mūmkin d.+ dūr 45b/17
d.- mez 51a/14	revā d.+ dūr 21b/1, 26a/16
mūnācāt kılduġuma d.- mez didi	ķehvet d.+ dūr 51a/2
9a/13	tebdīl ve taġyir olmuķ d.+ dūr
Ĥazreti Sūleymāna nūbūvvet d.-	4b/3
sūn 18a/2	tihāven d.+ dūr 11a/1
degil : cümle içinde art arda kullanılan	degin : -e kadar, dek krķ. dek
iki veya daha çok özneyi, tümleci,	d. 41b/1
yüklemi, aralarından bazılarına	vaķit namāza d. 54a/5
olumsuzluk kavramı vererek birbirine	degiķ- : baķka bir biķim veya duruma
baġlayan veya yüklemine olumsuz	girmek, tahavvūl etmek
çekimini saġlayan kelime	tertibince d.- eler 33b/3
‘aceb d. 42a/14	degül : cümle içinde art arda kullanılan
d.+ dūr 28a/4, 30a/10	iki veya daha çok özneyi, yüklemi,
altun ve gümüş ile d.+ dūr 2a/4	tümleci, aralarından bazılarına
benüm ümmetim d.+ dūr 36a/15	olumsuzluk kavramı vererek birbirine

bağlayan veya yüklem olumsuz
çekimini sağlayan kelime

d. 18b/16
benüm elüm d. 6a/3
ğam d. 26b/16
ifrād ile d. 35b/10
mürīd-i rāh-ı Hūdā d.+ dūr 11a/7
tağyir olmuş d.+ dūr 2b/3
qābīl d.+ lerdür 37b/1
müteşerri' d.+ se 38b/17
lāyīq d.+ üz 41a/16
revā d.+ (degil) dūr 49a/11

dek : -e kadar, dek krş. değin
d. 17b/5
yire d. 19a/9
zamana d. çün 17b/6

delīl : Ar. insanı aradığı gerçeğe
ulaştırabilecek iz, emare
d.+ dūr 43b/14
d.+ siz söz haqādur 02b/11
d. yoqdur 11b/8

dem : Ar. an, zaman
her d. sözi 50a/6

dem ur- : Ar. + T. bir şeyden söz etmek
d. ur 49a/13
d. urmaq gerekdür 44b/9
'ārīflīqden d. urmaq küfürdür
49a/15

velīlikden d. urur 36a/17

deñiz : yer kabuğunun çukur
bölümlerini kaplayan, birbiriyle
bağlantılı, tuzlu su kütlesi
d. qaynadı 24b/1
d.+ de 45b/4
d.+ e 52b/7
Necāf d.+ ine şaldılar 24a/13

dep- : tekmelemek
d.- di 10a/7
d.- ele 20b/7

depele- : ayakları altında ezmek
d.- mek gerek 42b/12

der- : bir araya getirmek, derlemek,
devşirmek, toplamak
d.- iğ olmaya 50b/15
ma' rifet güllerin d.- üp 1b/13

der ?
d. 3a/17

dergāh : F. tekke
ilāhī d.+ inā 9b/15
İmām-ı Şāfi' i d.+ ında oturup
29a/11

derman : F. çare, önlem, tedbir; ilaç,
deva, em; kudret, takat
d. idemedi 17b/12, 17b/16

d. kıl 18a/11
dermān ol-: derman, çare olmak
d. olursa 17b/5, 17b/10, 17b/15,
18a/3

ders : Ar. bir bilimin veya bilginin öğrenilmesi için alınan eğitim; bir olayın bellekte bıraktığı iz, öğüt, ibret

d. 31b/10
d. aydurdı 29a/11
ḥaḳīḳat d.+ in oḳumaḳ gerek 7b/2
d.+ in tamām itmiş 37b/15

dervīṣ : F. tarikatlerden birinin şeyhine bağlanarak dergāhta hizmet ve çile ile gününü geçiren ermiş kişi

d. 1b/3, 13a/5, 31b/12, 32a/8,
34a/5, 34a/7, 34a/9, 34b/9, 34b/11,
34b/13-14

d. gerekdür 47a/12
d. ḳarnuñ toyurunca 35b/1
d. olan 46b/2
d. olana 29b/13
d. oldur 48b/7
D. ‘Oṣmān 2a/5
Şeyḫ OḒlı D. ‘Oṣmāndur 11b/17
d. peydāh oldı 34a/3
d.+ e 11a/15, 13a/5, 47b/16
d.+ e buluṣdı 34b/9
d.+ e gerekdür 48a/2
d.+ ler 33a/11
mütevāṣıd d.+ lerdür 49b/2-3

d.+ ler dilince 33b/9
d.+ ler içinde 22a/5
d.+ ler ile 46b/14
d.+ ler ḳatında 48a/9
d.+ ler ola 19a/4
d.+ lere 40b/7
muḥaḳḳīḳ d.+ lere 32b/3
d.+ lere lāzım 27a/1, 38a/16
d.+ leri incidür 48b/17
yolda geçen d.+ lerle 44a/4
d.+ lerle ṣoḫbet iderler 17a/5
d.+ lik 52b/1, 52b/10
d.+ üñ loḳmasından 47b/14
D. Muḥammed ‘Azīzīnūñ
sililesi 3b/1

deve : geviş getiren memelilerden, boynu uzun, sırtında bir veya iki hörgücü olan, yük taşımakta kullanılan hayvan

d. 9a/16
d. elinde geldi 24b/12
ḳırḳ d. yüki 10a/8
ḫod d.+ dür 1b/8
d.+ nūñ büyüḒi 1b/7
d.+ si orada çökdi 26b/3
d.+ ye 9a/14
d.+ ye yük urup 9a/14
d.+ ye yükletdi 24b/13

devir : Ar. devir, zaman; dönmek
d. 10b/1
d.+ (devr)i 10a/3

devlet : Ar. toprak bütünlüğüne bağlı olarak siyasi bakımdan örgütlenmiş millet veya milletler topluluğunun oluşturduğu tüzel varlık
d.+ e 8a/15

devir : Ar. devir, kendine özgü bir özellik taşıyan zaman parçası
eflāk d.+ (devr)ine beñzer 4b/15

devrān : Ar. dönme, dönüp dolaşma
d. itdükleri 4b/14

di- : demek, söylemek krş. de-
d.- di 6b/12, 6b/13, 6b/14, 8a/16, 8a/17, 9a/5, 9a/15, 9b/6, 9b/15, 9b/17, 10b/15, 11a/14, 17a/5, 17a/9, 17a/15, 17b/5, 17b/11, 18a/4, 18a/10, 18a/11, 18a/12, 18a/14, 18b/3, 18b/4, 18b/5, 18b/10, 18b/12, 20a/10, 21a/13, 21b/6, 21b/9, 21b/15, 22a/13, 22a/15, 22a/16, 22b/1, 22b/3, 22b/4, 22b/6, 22b/9, 22b/12, 23a/2, 23a/5, 23a/12, 23b/14, 24a/4, 24a/7, 24a/14, 24a/15, 24a/16, 24b/2, 24b/3, 24b/6, 25a/7, 26a/2, 26b/2, 28b/6, 29a/13, 34a/10, 34b/13, 35a/2, 35a/9, 38a/6-7, 38a/10, 40a/4, 40a/5, 40b/6, 40b/15, 40b/17, 41b/1, 43a/8, 52a/4, 52a/10, 52a/16
münācāt kılduğuma degmez d.- di 9a/13

d.- di çün 17b/15, 38a/7

d.- digüñüz 27a/16

d.- diler 16b/1, 21b/12, 21b/16, 22b/13, 23a/13, 24b/16, 25a/2, 25a/4, 25b/16, 30a/11, 35a/6, 43a/4, 43a/11, 43b/3, 51b/12, 51b/16

şaddaḡnā d.- diler 21b/11

d.- din 25a/9

d.- dügi 24b/11, 27b/1, 40a/7, 40a/10

d.- dügi vāḡit 16a/9

d.- dügünden 28a/2

d.- dügümüz 36a/4, 44a/8

peygamberüñ d.- dügünden 29b/10

d.- dük 41a/16

d.- dükde 10b/16

d.- dükleri 5a/8, 5a/16, 40a/11, 41a/6, 52b/11

insān-ı kāmīl d.- dükleri 33a/2

d.- düm 17b/1, 17b/7

d.- medi 4a/16

d.- medüm 9a/1

d.- mek 8a/5, 27a/12

şeyiḡ d.- mek 16a/1

d.- mek gerek 31a/17, 31b/2, 31b/3, 31b/4, 31b/5, 31b/6, 31b/7, 31b/9

d.- mek gerekdür 26b/7, 37b/10

d.- mek ile 46b/12

d.- mek olur 37b/7, 53a/17

yoḡdur d.- mek olur 14b/9

üç yüz nefis d.- mekden 39a/4

d.- mekdür 52b/10
d.- mezler 38b/16
d.- miş 16a/10, 16b/6, 16b/12,
16b/13, 21a/4, 39a/17
d.- mişdür 20a/6-7, 21a/8, 30a/12
bunu d.- mişdür 20a/14
d.- mişler 15b/2, 16a/14
efrad d.- mişler 33b/5
zühdî d.- mişler 49b/12
d.- nildügi 6a/6
d.- nilmişdür 32a/5
d.- r 14a/13, 16a/12, 16a/14,
22a/5, 23b/7, 25b/6, 25b/7, 27b/8,
31b/11, 32a/3,
32a/4, 33b/6, 34a/11, 35a/17, 36a/16,
38b/6, 41b/1, 46b/8, 53b/13, 54a/6,
54a/12
ehl-i hâkiqatim d.- r 36b/1
d.- rdi 42b/1, 42b/2, 42b/3
d.- rler 5b/7, 14b/10, 22a/2,
23a/15, 23b/7-8, 25b/3, 26a/10, 27b/4,
27b/5, 31b/15, 33b/10, 36a/3, 36a/8,
36a/11, 37a/4, 37a/8, 37b/2, 37b/4,
37b/6, 37b/7, 37b/13, 38b/1, 39a/2,
39a/16, 39b/13, 41a/4, 41b/2, 55a/10,
55a/11
açlığa d.- rler 35a/10
aña d.- rler 20b/5
ba'zılar d.- rler 27b/15
kāmiller d.- rler 46a/5
d.- rlerdi 8b/14
d.- rse 46a/13, 47a/13

d.- se 2b/7, 31b/13, 31b/17, 51b/4
d.- seler 20b/12
d.- yen 30a/10, 30a/13
d.- yende 52b/16
d.- yene 28a/5
d.- yince 20b/12
d.- yüp 6a/3, 13a/6
şeyhe d.- yüp 30b/8

diye : diyerek, herhangi bir kanıda
olarak krş. diyü
d. 48b/10, 48b/11

dib : (dip) dikili duran bir şeyin yerle
birleştiği nokta ve çevresi veya bir şeyin
yanı başı
ağacıñ d.+ inde 1b/4
ağaç d.+ inde 43a/12
ağacuñ d.- inde yağdı 1b/4

didār : F. yüz, çehre
mihrābı d.+ dur 5a/7

dil : ağız boşluğunda, tatmaya,
yutmaya, sesleri boğumlamaya yarayan
etli, uzun, hareketli organ, tat alma
organı; gönül, yürek; insanların
düşündüklerini ve duygularını bildirmek
için kelimelerle veya işaretlerle
yaptıkları anlaşma, lisan, zeban
d. 34b/2
dervişler d.+ ince 33b/9

ḥaḳ soḥbetüñ söylemeyen d.
38b/13

d. şumtıdur 34a/13

d.+ de āsān 2a/3

d.+ i 16a/3, 24b/14

baş d.+ ile 40b/5

dirlik d.+ iñ 25a/6

d.+ in saḳlasa 35a/15

d.+ inde 42a/4

d.+ süz şeyṭān ḳopar 38b/13

dile- : birinden bir şeyin yapılmasını
istemek, rica etmek, arzu etmek

ekşi aṣ d.- di 9a/6

d.- di 22b/12, 40b/5

mühlet d.- di 51b/12

Mülcem d.- di 23b/17

‘Ömer d.- di 22b/11

ḳanlu ḥancer elinde d.- diler

24a/5

ḳāf ardından d.- dim 17a/12

ḳardaşın d.- mek 44a/6

ḥācet d.- melü 42a/5

d.- rsin 9b/12-13

d.- rim 34b/14

seni d.- rim 9b/13

kişiyi d.- rler 44a/6

d.- rse 40b/11

ḳande d.- rse 36a/7

d.- rsün 26a/9

bir kişi d.- se 28b/11

şehri müşerref ḳılmak d.- se
12b/9

d.- ye 42a/6

rūḥāniyyeden istimdād d.- ye

10b/6

şāḥib-i ḳudret olmak d.- yen

37a/2

Ḥaḳdan d.- yüp 12a/6

dile : ikinci tekil emir kipiyle
çekimlenmiştir ve emir verir

d. 22b/13

dilek : bir kimsenin dilediği şey, istek,
talep, temenni, rica, murat

d.+ (dileg)e irişmek 9b/14

din : insanların yaratıcı olarak kabul
ettikleri üstün güce olan imanlarını, ona
yapacakları ibadetlerin bütünü ve bu
īmāna göre davranışlarının nasıl olması
gerektiğini düzenleyen inanış yolu;
iman, inanç

d. 12a/4, 14a/14, 14b/8

d. burcı 21a/8

d.+ e 21a/7

d.+ i 14a/13, 14b/5, 30b/14, (din)

30b/14

d.+ i āşikāre iderüz 43a/4

d.+ i yoḳdur 30b/14

d. yolunda 21a/8

d.+ i yoḳdur 53a/16

- uṣūl-i dīn:** dinin usûlü
uṣūl-i d. içinde 8b/13
‘**ulūm-ı dīn:** dinin ilimleri
‘ulūm-ı d.+ de 54b/6
din-i islām: islâm dini
d.+ dan 42b/12
- diri** : canlı, ölmemiş
d. +dür 26a/3
- diril-** : güçlenip canlanmak
d.- e 46b/13
dirilgin d.- mez (diril-) 36b/1
- dirlik** : yaşayış, hayat, sağlık, varlık,
geçim
d. diliñ 25a/6
- ditre-** : küçük ve hızlı salınım
hareketleri yapmak, titremek
hazān bayrağı gibi d.- di 18b/1
- dīv** : F. korkunç, olağanüstü irilikte
olan
d. 17b/9, 18b/1
d. ‘ Alīyi 18a/17
ol d. 17a/10
d.+ lere 18a/2
d. geldi 17a/8
d.+ ũñ boynı 18b/8
d.+ ũñ boynun 18b/7
- dīvān** : F. eskiden şâirlerin aruz
vezniyle yazdıkları şiirlerini, nazım
şekillerine ve kafiyelerinin son harfine
göre belli bir sıraya bağlı olarak
düzenledikleri şiir mecmuası
dīvān-ı muḥammed: Kur’an-ı
Kerim
d.+ dür 37b/2
- dīvāne** : F. kendini duygularının
coşkunluğuna bırakmış, akılla ilgisini
kesmiş, aşkın buyruğu altına girmiş olan
kimse, meczup
efrādı d.+ lerdür 33b/6
- diyü** : diyerek, herhangi bir kanıda
olarak krş. diye
d. 16a/8, 18b/6, 18b/11, 20b/1,
20b/3, 20b/7, 22a/6, 23a/2, 29b/10,
32a/1, 34b/15, 35a/7, 36b/10, 36b/10,
40a/8, 42a/8, 43a/12, 44b/15
bizār d.- yü 30a/13
nās id d.- yü 39b/15
Teñri Resûlüne ma’ lümdur d.- yü
22b/15
Vesîle d.- yü ad virdim 12a/9
d. çüñ 23b/10
d. vaqit: dediği zaman 16a/8
- diz** : kaval, baldır ve uyluk
kemiğinin birleştiği yer, diz
d. çöke 44b/12

iki d.+ i üzerine 22a/8

kin d.- dilerdi 23a/10

doğuz : sekizden sonra gelen sayının adı. Bu sayıyı gösteren 9 ve IX rakamlarının adı

d.+ uncı halkdan kaçmağdur
10a/13

dol- : dolu duruma gelmek
gönül d.- una 42a/1

doğru : doğru; bir ucundan öbür ucuna kadar yönü değişmeyen
d. geldi 22a/10

dost : F. sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi anlaşılacak kimse
d. olurlar 51a/1
‘ Alinüñ d.+ ları 43b/6
fuğarā d.+ larımızuñ gördi ki
hālleri 12a/1
‘ Alī d.+ larından ise 28b/3

dostluk : dostluk
d.+ luk itmesünler 7a/10

doy- : isteği kalmayınca kadar yemek, aç kalmamak
ğarnı d.- unca yimeye 48a/6

dök- : düşürmek, iskat etmek; saçmak, serpmek; akıtmak

dökül-: ayağa kapanmak
ayağına d.- diler 25a/3

dön - : kendi ekseninde veya başka bir şeyin dolayında hareket etmek; caymak, sözünü ve ahdini tutmamak
d.- derürler 38a/15
d.- di 28a/11
yolundan d.- meyvüz 43a/10-11

dört : dört sayı sıfatı
d. aşhāb 26b/5
d. aşhāb uludur 20b/17
d. bucağında 5a/3
d. bucağında 5a/9
d. dürlü 29b/9
d. dürlü nesnedür 35b/2
şūfi d. harfdür 52b/15
d. kelime 5a/9
evtād d. kişidür 33b/8
ol d. kişiye ısmarlanmışdur 33b/9
d. köşe 33b/8
Hakkuñ yolunu d. nesnede
buldum 10a/9

d. ‘ alāmet 15b/3
d. ‘ alāmeti 15b/2
ismi d. olmasınıñ sırrı 54b/13
d. şeyh tālibi 41b/15
her harfuñ d. teveccihini vardur
52b/16

d. uşül 36a/12	duğuñ : evlenme dolayısıyla yapılan tören, eğlence, cemiyet
altıya d. veya iki rek'at 7a/15	d. 13b/11
d. yâri beraber seveler 26b/15	
d. yıl 23b/5	
d.+ den aldug için 35b/8	duhâ : Ar. kuşluk vakti
d.+ dür 41b/13, 54b/16	d. 8a/3
d.+ (dörd)j 29b/9, 52b/9	
bu d.+ (dörd)j berâber olmasına	dur- : hareketsiz durumda olmak; bir yerde bir süre oyalanmak, eğlenmek, tevakkuf etmek
35b/3	d.- a 46b/6
d.+ (dörd)ünci her şeyden geçüp	d.- maya 13a/9
10a/11	nür kılp d.- dın 26a/2
d.+ (dörd)ünci ' alâmet budur kim	huzur-ı kalbe d.- mağ gerek
15b/13	44b/11
d.+ (dörd)üncide 5a/14	kıyup d.- mağ gerek 45a/1
d.+ (dörd)ünden birini 26b/15	şalavât getirüp d.- mağ gerek
döşe- : yaymak, açmak, yere sermek	27a/13
postuñ d.- yüp 13a/15	karşu d.- mağ gerekdür 44b/16
du' â : Ar. Allah'a yakarma ve yalvarma, niyaz krş. du' â'	kıllar d.- urlar 44b/12
hayır d. eyledi 11a/14	d.- urşañ 44b/16
d.+ sı 14a/10	nice kez varup gelüp d.- urum
d.+ sına 6a/15	40b/17
d.+ ya 6b/3	dür : Ar. uzak
du' â' : Ar. Allah'a yakarma ve yalvarma, niyaz krş. du' â'	d. 12a/4
d.+ yı da'im okumağ gerekdür	durum : bir şeyin içinde bulunduğu koşulların hepsi, vaziyet, durum, keyfiyet, mevki, pozisyon
33a/11	dünyānuñ d.+ mı 33b/10

dut- : elde bulundurmak, ele almak;
ele geçirmek, yakalamak; yanında
bulundurmak, alıkoymak; farzetmek,
öyle kabul etmek

münāsib olanı d.- a 29b/15

müşabetinde d.- a 46b/6

nefsine āyine d.- arlar 54a/6

şevket d.- dı 43b/5

Resülün elin d.- dılar 43a/9

d.- mağ gerek 46a/13

betinde d.- mağ gerekdür 46a/12

şeri' at d.- masıyla 19b/14

d.- maz 36a/17

sebeb d.- mışdur 51a/11

gönlünden niyyet d.- up 45a/2

d.- unmağ için 40b/13

şeyhinün elin d.- sa 43b/17

duy- : sezmek, fark etmek, hissetmek
tecellāya d.- maya 16a/13

dūzah-nümā : [F. dūzah + Ar. nümā]
cehennem gösteren, cehennem bildiren
d.+ dur 37b/13

dükeli : bütün, hep, herkes
d. (dükel) 10a/7
d. 9b/5

dükkan : Ar. görevli olarak çalıştıkları
yer, iş yeri
hālvetiler d.+ ında olan 1b/10

düldül : Ar. Hz. Muhammed'in Hz.
Ali'ye verdiği kır katır
d.+ i eyerletdi 24a/11

dun : Ar. bayağı, aşağılık
d.+ larından 39a/11

dünyā : üzerinde yaşadığımız toprak ve
denizler, yeryüzü; dış, çevre, ortam;
yaşama biçimi, hayat
d. 15a/5, 15a/8, 29a/5, 33b/8,
43a/10

d.+ [y]ı terk ide 47a/6

d.+ [y]ı terk itse 47a/7

d. gögünü 12b/4

d.+ dan gitse 44a/3

d.+ dan şaķınıñ 8b/7

d.+ nuñ başı 47a/6

d.+ ya 12a/2

d.+ yı 12b/1, 47b/4, 51b/15

d.+ yı getürmekdür 34b/2

d.+ yı sevmekdür 47a/3

d.+ yı terk itmekdür 47a/4

yedi d.+ yı virseler 9a/12

d. begligün 14a/6

d. dağı Allāhuñdur 51a/9

d. ehline 49b/13

d. gögünden 54a/16

d. gögünü yıldızlar ile bezedük
12b/3

d. hāķınca 21a/4

d. ḥarāmdur 49b/14	terk-i d.+ yı kılsa 47b/3
d. maṣıbbı için 30b/12	
d. maşlahatı için 47b/11	dünyalık : dünyalık
d.+ da 8b/1, 9b/2, 26b/8, 40a/11,	d.+ lık virdi 23b/10
49a/6, 49a/7, 51a/15, 51b/4	
fenā d.+ dan 25a/13	düri- : türemek
d.+ dan gitse 30b/9	d.+ye 15a/15
d.+ ları 50b/14	dürlü : çok çeşitli özellikleri olan, çeşit
d.+ nuñ durumını 33b/10	çeşit, muhtelif
ḥabersiz biraz d.+ sını alsa 51a/17	d. 20a/7, 26a/3, 26a/7, 28a/16,
d.+ ya olsa 47a/7	33a/6, 34a/12-13, 48a/13, 49b/3
d.+ yı terk eyle 9a/5	dört d. 29b/9
ehl-i dünyā : dünya adamı, dünya	dört d. nesnedür 35b/2
işlerine kendisini kaptıran kimse	d. vesveseler 36b/6
ehl-i d.+ dan 47a/8	d.+ dür 14a/14
ehl-i d. oldı 12a/3	iki d. 34a/12
ehl-i d.+ yı terk itmek gerekdür	iki d.+ dür 47a/5
47b/2	üç d.+ dür 39a/17
ehl-i d.+ ya qarışmayup 8b/2	d. inşā'allahü te'ālā 20a/13
ehl-i d.+ yı terk itmese 47b/3	şoḥbeti üç d. olup 19a/1
ehl-i d.+ yı 47a/17	
muḥabbet-i dünyā : dünya sevgisi	dürr : Ar. inci, mücevher
muḥabbet-i d. 46b/17	d.+ ü 27b/14
ṭālib-i dünyā : dünyayı seven	dürr-i 'adni : cennet incisi
ṭālib-i d.+ ya ḳoduḳ 15a/4	d.- i 'adni Ebū Ḥāzım Medenī
terk-i dünyā : dünya işlerinden el	8b/5
çekme, inzivaya çekilme	dürr-i cevāhır : mücevher
terk-i d.+ nuñ 'alāmeti 47b/12	parlaklığı
terk-i d. 47a/5, 47a/16	d. 2a/1
terk-i d. kılsa 47b/1	
terk-i d. olan 47a/11, 47a/17	dürüst : F. sözünde ve davranışlarında
terk-i d. oldur 47a/8	doğruluktan ayrılmayan, doğru (kimse)

nefsinde d. ola 53a/13
d.+ dūr 21a/13, 50b/13
kardaşlık d.+ (dūrüs) dūr 51b/4
dūrüst ol-: dūrüst olmak
d. olmaz 30b/15, 51a/13

düş : uyurken zihninde beliren
olayların, düşlerin bütünü, rüya
d.+ inde gördi 1b/4

düş- : durduğu, bulunduğu, tutunduğu
yerden ayrılarak veya dayanağı,
dengesini yitirerek yukarıdan aşağı
inmek; aşırı ilgi ve sevgi göstermek;
kıymetin azalması

senüñ göñlüme bu d.- di 34a/8
maẓhar d.- düği 6a/17
himmete maẓhar d.- e 6b/4
maẓhar d.- e 6a/15, 6a/16, 6b/3

Resülullah **göñlünden d.- e**:
kıymeti azalmak 46a/17

şeyiğ **göñlünden d.- er**: kıymeti
azalmak 46a/16

d.- ersem ziyānım 52a/12
d.- meyesin 52a/9
d.- se 46a/16, 46a/17
ayağına d.- üp 9a/17
pervāne gibi d.- üp 10b/2
şöhrete ve riyāya d.- üp 7a/7
sebeb d.- ürmişdür 51b/3-4

düşmān : F. birbirinin kötülüğünü
isteyen, ondan nefret eden, ona zarar
vermeye çalışan kimse, yağı, hasım
üçüncü iblisi d. olmakdur 10a/11

düşü : ?
d. 50a/17

düşün - : aklından geçirmek, göz önüne
getirmek
d.- mek 21b/1

düvaz : F. iki
d.+ de 31b/15
d.+ deki 27b/9
d.+ de imāmdur 31b/4

düvāzdeh : F. on iki krş.
düvazdem
d. 29b/2, 31b/3

düvazdem : F. on iki krş.
düvāzdeh
d. 27b/8

düz- : süslemek
bir cūhud kıızın d.- diler 23b/12

- E -

ebī : Ar. ‘eb’ baba adının harfi ceri
olup “babam, pederim” anlamındadır
e.+ hā 21a/3

ecel : Ar. hayatın sonu, ölüm zamanı

e. 16a/15

e. irse 16b/9, 16b/15

ecma^ʿin : Ar. hepsi, bütünü, cümlesi.

e. 3b/6

ecnebi : Ar. yabancı; başka bir milletten veya yabancı bir devlet tebaasından olan kimse.

e.+ den gören 51a/2

e.+ ler 14b/9

edā : Ar. üzerine borç olan veya borç hükmünde bulunan şeyi yerine getirme, yapma, ifa etme, icrā etme

e. ide 10b/12

sünneti e. idici ola 53a/3

e. idici olan gerekdür 53a/2

edeb : Ar. iyi, terbiye

e. 10b/8

e. itdi 22b/14

e. saqlarsa 46a/8

e.+ in saqın 26a/10

edeb-i tarīk: yolun edebi

e. 44b/8

ednā : Ar. en küçük, en az, cüz'i

e.+ lar ulularına 13a/3

uluları e.+ larına 13a/4

e.+ sı 41b/6

e.+ sı incüdü 48b/15

efdal : Ar. çok faziletli, çok üstün

e. 20b/15

e.+ dür 28a/8

cümleden e.+ dür 8a/8

zerine e.+ dür 20b/14

efendi : sâhip durumunda olan, buyruğu geçen, hükmünü yürüten kendisine uyulan kimse, sâhip

Seyyid Muhammed E. 3b/5

şeyh İskender E. 3b/4

şeyhi Hâbîb E. 3b/3

Hâzret-i Ya^ʿ kub E. 3b/4

Çasım E. 3b/2

eflāk : Ar. felekler, gökler

e. 10a/17

e. devrine beñzer 4b/15

e.+ a beñzer 4b/7

efrad : Ar. fertler, kişiler, kimseler

e. dimişler 33b/5

efsün : F. insanı hükmü altına alıp kendinden geçirecek kadar kuvvetli tesir, büyüleyici etki

e. ile 38a/3

eger : F. şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir;

tekrar edilerek kullanıldığında ‘ister ...
ister, gerek ... gerek’ anlamına gelir

e. 2a/17, 4a/1, 4b/16, 5a/9, 5b/8,
6a/9, 9a/4, 9b/17, 10b/6, 10b/13, 11a/5,
16a/15, 19a/17, 19b/1, 20a/8, 20a/9,
27a/12, 28a/17, 28b/3, 28b/13, 28b/14,
28b/17, 29a/1, 35a/16, 35b/10, 38b/16,
38b/17, 40b/8, 40b/11, 42b/8, 42b/16,
43a/1, 43a/7, 44a/7, 44a/8, 44a/14,
44b/15, 45a/3, 45b/8, 46a/11, 46b/4,
47a/13, 47a/15, 47b/1, 47b/3, 48a/1,
48b/4, 48b/8, 48b/10, 49a/2, 49a/3,
49b/7, 49b/10, 51a/11, 51a/16, 51b/7,
52a/3, 52a/11, 52a/15

eḥād : Ar. kişi, kimse, şahıs

e. 31b/11

eḥibbā : Ar. dostlar, sevgililer

a.+ ñ 26b/8

ehil : Ar. sahip, mâlik; bir yerin, bir
topluluğun halkından olanlar, oraya
mensup olanlar, oraya mensup
bulunanlar, cemâat krş. ehl

e. budur 51b/5

e. katında 33a/8

ehl : Ar. sahip, mâlik; bir yerin, bir
topluluğun halkından olanlar, oraya
mensup olanlar, oraya mensup
bulunanlar, cemâat krş. ehil

e.+ i 37a/1

e.+ i bilür 17a/2, 25a/5

aḥiret e.+ ine 49b/14

dünyā e.+ ine 49b/14

fi‘ il kişi e.+ ine 28b/10

ṭamū e.+ ine 10a/1

e.+ ine vire 53b/3

ehl-i beyit: Hz. Muhammed’in
aile fertleri ve yakın akrabası

e.+ i 27b/16

ehl-i bid‘at: Kur’an-ı Kerim’e ve
Hz. Muhammed’in sünnetine aynen tâbii
olmayıp bunlara zıt aklî deliller ileri
sürerek hak yoldan ayrılan ve bir kısmı
müslüman sayılmayan Haricîlik, Şia vb.
mezheplere mensup alanlar

e. 7a/10

e. olmuşlar 12a/3

ehl-i cefā: cefa ehli

ehl-i cefā ol-: cefa ehli olmak

e. olmaya 53a/11

ehl-i dünyā: dünya adamı, dünya
işlerine kendisini kaptıran kimse

e. oldu 12a/3

e.+ dan 47a/8

e.+ ya karışmayup 8b/2

e.+ yı 47a/17

e.+ yı terk itmek gerekdür 47b/1

e.+ yı terk itmese 47b/3

ehl-i fā’ide: yarar sahibi

e. ola 53b/7

ehl-i ḥaḳ: müminlerin hakka tabii
olması

e. 11a/6
ehl-i ḥaḳīḳat: hakikati görenler,
doğru yolda yürüyenler
e. oldur 19b/11, 19b/12
e.+ im dir 36b/1
ehl-i ḥāl: bir manevî derecenin
tecellîsini ve zevkini ruhunda
hisseden(ler), vecd sahipleri, hakikat ehli
e. olmasıyla 50a/12
e. olsa 46b/15
e.+ dür 32a/9
e.+ iñdür 26a/16
ḥāl e. olmayınca bilmez 37a/7
ehl-i ḳāl: söz ve şekilde
kalan(lar), ilâhî hakikatlerden ve manevî
zevklerden haberdar olmayanlar;
söylediğini yapmayan
e. ḳatında şıgmaz 19a/9
e. (ḳāl) ile seslenmek 32a/9
ehl-i ma'ārîf: bilgi sahibi
e. ola 36b/17
ehl-i nefis: nefis sahibi
e. 11a/6
e.+ dür 25b/17
ehl-i 'ayāl: aile fertleri
e. 47b/5
ehl-i semâ': gök ehli, melekler
e. ola 53a/6
ehl-i sülük: bir tarikata girmiş
olanlar
e. 46b/5
e. ise 46a/14

e. olur 48b/1
ehl-i şerī'at: şeriatın emirlerini
yerine getirenler
e. oldur 19b/8
ehl-i taḳvâ: takva sahibi olmak,
güzel ahlak sahibi olmak
e. degildür 48a/15
e. oldu 28a/3
e.+ dur 28a/2
taḳvâ e. olsun ve olmasun 31b/12
ehl-i tevekkül: tevekkül sahibi,
Allah'a güvenenler
e. olmaz 47a/13
ehl-i tarīḳat: tarikata girmiş
olanlar, tarikat ehli
e. 11b/9, 12a/3-4
e. bābında ḥaramdur 11a/4
e. oldur 19b/9
ehl-i vaḳār: olgunluk ehli
e. ola 53b/1
ehl-i vefâ: vefâdâr, vefa ehli
e. ola 53a/10
ehlu'llâh : Ar. Allah adamı, velî, evliyâ
e. 34b/7, 49b/14
e. ile 46b/16
ehlu'llâh ol-: evliya olmak
e. olan 39a/14
e. oldu 15a/5
eimmiye : Ar. (eimme) imamlar
e.+ yesinden 31b/8

eḳalim : Ar. diyarlar, memleketler,
iklimler

eḳalim-i seb' a : yedi iklim

e. 33b/11

ekmel : Ar. çok kâmil, mükemmel,
kusursuz, noksansız

ekmel-i vilâyet: vilayetlerin en
mükemmeli

e.+ de kâmindür 39a/13

ekrem : Ar. çok kerim, cömert, lutuf ve
kerem sahibi

e. 8a/8

perverde-i ekrem: kerem sahibi
eğitimi

perverde-i e. 8b/9

resül-i Ekrem: Hz. Muhammed

resül-i E. 11b/7

reşül-i E. 1b/6

eksik : mevcut olmadığı için ihtiyaç
duyulan şey, noksan krş. eksük

hilaflarınun artuḳ e. olduğuna
29b/7

eksil - : eksik, tamamlanmamış, yarım
biri e.- se 38b/15

eksük : mevcut olmadığı için ihtiyaç
duyulan şey, noksan krş. eksik

e. olmazlar 39a/7

ekşi : tadı limon veya sirkeye
benzeyen.

e. aş diledi 9a/5

el : bazı söyleyişlerde teşmil
yoluyla işi yapanın veya o işin
yapılmamasına tesir eden kimsenin
yerini tutar; bir mürşidin terbiyesine
girmek, ondan evrat almak, dervişliğe
intisap etmek

e. 13a/12

e.+ de 2a/2

e.+ i 52b/5

e.+ imle 23a/1

Resülün e.+ in dutdılar 43a/9

şeyhinün e.+ in dutsa 43b/17

e.+ in geçüre 6a/2

e.+ in öpe 13b/4

e.+ in öpeler 13b/3

fuḳarā e.+ in öpeler 13b/4

şeyhün e.+ in öpüp 13b/3

e.+ in öpün 6b/15

şagı şeh e.+ in tutmaḳdur 5a/4

oḳlan e.+ inde 52a/6

yezidler e.+ inde 29b/5

ḳanlı ḳançer e.+ inde dilediler
24a/5

deve e.+ inde geldi 24b/12

mübârek e.+ inden 5b/10

oḳlanun e.+ inden 18b/2

şeyhi e.+ inden 5b/8
 şeyhüñ mübârek e.+ inden 5b/17
 şeyih e.+ inden 6a/10
 şeyhi mübârek e.+ inden geymek
 6a/10
 e.+ ine 20b/1, 20b/4
 mürîd e.+ ine 6a/16
 müridüñ e.+ ine ‘aşāsın 6b/1
 e.+ ine virilmemişdür 39b/10
 mübârek e.+ iyle sığındı 18b/8
 e.+ lere 39b/12
 e.+ lerinde 22b/5
 kâfirler gâlibdür e.+ lerinde
 43a/6
 e.+ lerüñ 6b/15
 e.+ üm arduma çevirdi 17a/14
 bir e.+ ün 17a/11
el bağla- : saygı için ellerini
 göbeğinin üstüne kavuşturmak
 e.+ yup: 44b/16
‘akluñ bunda eli yok+ : aklın
 bununla ilgisi yoktur
‘akluñ bunda e.+ i yokdur : 37a/7
el : tarikatlarda bir müridin
 mürşidine başkalarına yol göstermesi,
 iznini alması
 kadim yüce ergin e.+ i 17a/8
 şerī‘atde e.+ i temām olmayınca
 52b/4
 şeyhim e.+ idür 6a/3
 silsile e.+ in 43b/10

benüm e.+ üm degül 6a/3

el-āyeh : Ar. ayetin sonuna kadar, “ilā
 āhiri’l-āyeh” ifadesinin kısaltması
 e. 12b/7

el al- : tarikatlarda bir mürit,
 mürşidinden, başkalarına yol gösterme
 iznini almak krş. bey‘at
 e. -mağ 5a/10
 şeyih e.+ in aldı 44a/4
 e.+ in almış 43b/9
 e.+ in alup 43a/16, 43b/8
 şeyh e.+ in alup 43b/7
 şeyhüñ e.+ inden almak 5b/15,
 6b/11

elbette : Ar. tabii ki, şüphesiz,
 muhakkak, mutlaka
 e. 12b/9, 15a/11, 46a/7

elet : elemek işini başkasına
 yaptırmak; ikinci tekil emir kipiyle
 çekimlenmiştir ve emir verir
 e. 50a/16

em- : dudak, dil ve nefes yardımcı ile
 içine çekmek
 e.- er oğlāna itmek 19a/11
 emcek e.- er kaçar 19a/11

emānet : Ar. güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse

e.+ dūr 19a/17

e.+ e hıyānetlik itmiş olurlar
19b/2

emcek : E.T. meme

e. emer kaçır 19a/11

emginik : ?

e.+ di 23a/11

emin : Ar. güvenli, şüphesi olmayan
krş. emīn

e. olmaz 11b/5, 29a/6

emīn : Ar. güvenli, şüphesi olmayan
krş. emin

e. olanlara 11b/6

biri rızık için e. olmak 10a/10

emir : Ar. buyruk, komut; istek

e. 10b/17

e.+ dūr 11a/13

e.+ (emr)ü 13b/12

e. ile yokdur 22b/11

e.+ i (emr) idiciye 13b/12

emir ol-: emretmek

e. ola 20b/6

e. olundum 20b/10

e. olur 40a/2

emr-i mağrūr: gururlu emir

e.- i (emr) mağrūr 51b/10

emr-i Hakk: Allah'ın emri

e.+ ıladur 2b/2

e.+ ile Rasūl Hāzretinūn
icāzetiyle 6a/11

emmāre : Ar. emredici, emreden

nefs-i emmāre: emredici nefis

nefs-i e. zulmetinden 11b/15

en : başına geldiği sıfatların üstün
derecede olduğunu gösteren kelime

cehennemūn e. aşağı tabağasında
37a/17

enbiyā : Ar. peygamber, müstakil şeriat
sahibi olmayan peygamber

e. 1b/5, 12b/8

aḥkāmı e.+ ya 5a/15

e.+ ya maḥşūşdur 32a/1

e.+ lar üzerine 20b/14

encam : F. son, işin sonu; gelecek

e. 10a/17

ene : Ar. benlik, irade

şehvet e.+ si 50b/10

envā^c : Ar. türler, çeşitler

e.+ dur 33a/10

envā^c-i tuhfe: hediye çeşitleri

e.+ ler 2a/2

	e.+ dur 33a/15-16
epsem : ses çıkarmayan, susan e. otur 8a/7	ervāḥ : Ar. ruhlar krş. ervāḥ, ervāḥ e.- 1 ʿālemde 45a/7
er : erkek, yiğit, mert e. kişi 50b/6 e. nefsidür 53a/12 hüseyniler e.+ dendür 28a/9	erzānī : [F. erzā + Ar. nī] layık, münasip, uygun erzānī kı1- : layık görme e. kı.-dı 9b/6
erbaʿa : Ar. dört aşḥāb-ı erbaʿa : dört sahabe aşḥāb-ı e. 21a/17 aşḥāb-ı e.+ ya 43a/16	eşāḥ : Ar. daha sahih, doğru e. 27b/1
eren : evliyaullah, Allah'a yakın olan pirler e.+ ler meydanına 6b/6 e.+ ler önüne 5a/6 e.+ lere 2a/8	esās : Ar. temel, bünyād e. degildür 11a/1
ergin : olmuş, yetişmiş, kemale ermiş kādım yüce e. eli 17a/8	esbāb : Ar. elbiseler krş. espāb e.+ 1 2a/6 esbāb-ı evliyā : evliya elbiseleri e.+ dan 1b/11
erkān : Ar. bir topluluğun ileri gelenleri, büyükler āyin-i e.- 1 ḥalvetiyyeden 12a/8 e. 43b/10	eser : Ar. emek sonucu ortaya çıkan ürün, yapıt krş. eṣer e. itdi 51b/14
ervāḥ : Ar. ruhlar krş. ervāḥ, ervāḥ ʿālem-i e.+ dur 15b/12	eṣer : Ar. emek sonucu ortaya çıkan ürün, yapıt krş. eser e. ide 52b/3 ḥalka e. itdi 52a/3 e. itmezdi 52a/4 e.+ i 55a/9 īmān e.+ i olmasa 8a/13
ervāḥ : Ar. ruhlar krş. ervāḥ, ervāḥ	

- eşer-i mādūr**: mağdurun eseri
e.- i mādūr 55a/6
- esfel** : Ar. en aşağı, alçak, bayağı.
esfeli's-sāfilīn : Ar. sefillerin
sefili, en aşağı ve bayağı
e.+ de kılmayup 11b/11
e.+ dūr 37a/16
- Endelūs** : Ar. Bugünkü İspanya
E. şehrinde 33b/15
- esīr** : Ar. esir, tutsak krş. eşir
e. olur 43a/7
- eşir** : Ar. esir, tutsak krş. esīr
eşir kııl-: esir olmak
e. kıılmaz 15a/10
- esmā'** : Ar. özel isim krş. esmā'
uşūl-i esmā': Allah'ın 99 isminin
okunma biçimleri
uşūl-i e.+ ı 12b/11
- esmā'** : Ar. özel isimler krş. esmā'
uşūl-ı esmā': Allah'ın 99 isminin
okunma biçimleri
uşūl-ı e.+ i 11b/13
- espāb** : Ar. elbiseler krş. esbāb
espāb-ı evliyā: evliya elbiseleri
e.+ dan alup 2a/15
- esrār** : Ar. sırlar, gizemler, gizlilikler
e.+ ını 11b/5
şeyihlerūn e.+ ina 6b/16
esrār-ı haqāyık: hakikatlerin
sırları
e. 9a/8
esrar-ı ilāhiyye: ilahinin sırları
e.+ ye 11b/4
- eşed** : Ar. eşit, birbirine denk
kāfirden e.+ dūr 29b/2
münāfık kāfirden e.+ dūr 48b/14
münāfık kāfirden e.+ (eşet) dūr
37a/13
- eşig** : (eşik) kapı önlerinin dayandığı
ağaç ve taş basamak, südde, asitan
e.+ inden girecek 44b/14
- eşref** : Ar. en şerefli, onurlu, saygın
kimse
eşref-i nās : Ar. insanların en
mükemmeli krş. eşrefü'n-nās
e.+ dan 31b/15
eşrefü'n-nās : Ar. insanların en
mükemmeli krş. eşref-i nās
e. 14a/3
- eşyā** : Ar. türlü amaçlarla kullanılan,
insan yapısı, taşınabilir cansız nesnelere
e. 7b/17, 8a/2

- e.+ nuñ 12a/12
- et** : insanlarda, hayvanlarda deri ile kemik arasındaki kas ve yağdan oluşan tabaka; ten
 e. kan ma' nisi 22a/1
 hınzır e.+ i 47b/15
 e.+ iñ e.+ imdür 21b/14
 e.+ iñ e.+ imdür 21b/14
- etbā^c** : Ar. tabii olanlar, hizmetliler, uşaklar
 e.+ inden gayrı 11b/8
- eteg** : bir cismin aşağı sarkan kısmı ve alehusus köşeleri
 tācuñ e.+ inde yazılmışdur 3b/15
- ev** : toplumda her ailenin ayrı olarak oturması ve yerleşmesi için yapılmış yer, hane, beyt, dar, mesken
 haqıkat e. gibidür 52b/6
 e.+ de kapanup 8a/7
 bir e.+ den bir e.+e göçerler 25a/12
 e.+ e getürdiler 24a/7
 bir e.+den bir e.+ e göçerler 25a/12
 birbirinüñ e.+ ine 50b/13
- evc** : Ar. doruk, en yüksek nokta
 e.+ leri 20a/7
- evet** : “öyledir” anlamından kullanılan bir doğrulama veya onaylama sözü, olur, oldu, peki, tamam, ya, beli, ha, he
 e. 52a/14
- evlā** : Ar. daha iyi, yeğ
 e. mı 49a/8
 e.+ dur 41b/2
 muhtaşarı e.+ dur 29b/16
- evlād** : Ar. bir kimsenin oğlu veya kızı, çocuk
 e.+ ı añılsa 28a/16
^c Aliniñ ve e.+ inuñ 28b/5
- evliyā** : Ar. veliler, velâyet ve kerâmet sahibi, Allah’a yakın kimseler
 e. 1b/5, 40a/1
 e. yise 48b/9
 e.+ niñ 26a/10
 e.+ sıyla 12b/8
 e.+ ya i' tikād itmese 30b/7
- esbāb-ı evliyā:** evliya elbiseleri
 esbāb-ı e.+ dan 1b/11
- espāb-ı evliyā:** evliya elbiseleri
 espāb-ı e.+ dan alup 2a/15
- menākıb-ı evliyā:** evliya menkıbeleri
 menākıb-ı e.+ yile geçdi 35a/5

evliyāu'llāh : Ar. Allah'ın manevī
yakınlığına erişmiş kimse

fi^cl-i e. 52b/15

evşāf : Ar. vasıflar, sıfatlar

evşāf-ı hamīde: övülmeye lâyık
vasıflar

e.+ ye 50a/1

evtād : Ar. dinin direkleri, dört direk

e. dört kişidür 33b/8

e.+ dan getirürler 33b/2

evvābīn : Ar. akşam namazının
sünnetinden sonra kılınan dört rekāt
nâfile namazı

evvābīn kıl-: nâfile namazı
kılmak

e. kılsunlar 7a/16

evvel : Ar. karşılaştırma yoluyla bir
yer, zaman veya oluştan önde veya önce
bulduğunu veya olduğunu anlatır,
önce

e. 5a/11, 6a/14, 8b/12, 9b/16,
10b/15, 13a/16, 22a/4, 40a/12, 44b/14,
46a/5, 51b/17

ölmezden e. 54a/1

e. oldur 15b/3

e.+ inde 39a/8

‘aşr-ı evvel: son on gün

‘aşr-ı e.+ inde 7a/12

evvelā : Ar. ilk önce, ilk olarak

e. 2b/8, 2b/12, 6a/17, 10b/4

şeyhūñ e. beş kademî 12b/16

ey : hitap edilen kimsenin dikkatini
çekmek veya anlamı güçlendirmek için
kullanılır

e. 2a/5, 9a/3, 10a/14, 10b/4,

24b/17, 25a/6, 27a/9, 27b/17, 33a/12

e. aşhābım 6b/13

e. gūşelerim 25a/4

eyer : binek hayvanların sırtına
konulan, oturmaya yarayan nesne
düldüli e.+ letdi 24a/11

eyle : öyle

e. 22b/12

terk eyle : terk etmek, gitmek

dünyāyı terk e. 9a/5

terk e. 9a/4

eyle- : etmek, yapmak

e.- sem 10a/2

cem^c eyle- : toplamak

cemi^c e.- di 21a/12

cemī^c e.- dim 12a/10

cemī^c e.- düm 12a/9

defin eyle-: (ölüyü) toprağa
gömmek

defin e.- di 23a/8	inkār e.- meye 11a/9
ḥalfe eyle- : halife olmak	‘ aṭā eyle- : bağışlamak, lutfetmek
ḥalfe e.- di 21a/13	‘aṭā e.- mez 11b/5
ḥalk eyle- : yoktan var etmek, yaratmak	ḳābil eyle- : mümkün olmak
ḥalk e.- di 12a/12	ḳābil e.- r 44b/4, 44b/5
ḥalk e.- düm 12a/11	ḥazer eyle- : çekinmek, sakınmak
ḥalk e.- di 12a/13	ḥazer e.- ye 10b/9
ḥayır du‘ā eyle- : iyi dileklerde bulunmak	muḳātele eyle- : karşılıklı vuruşma, kavga etme
ḥayır du‘ā e.- di 11a/14	muḳātele e.- yem 20b/11
ḥizmet eyle- : çalışmak, başkalarının işini yapmak	munkaṭı‘ eyle- : son bulmak, devam etmemek
ḥizmet e.- di 9a/11	munkaṭı‘ e.- di 8b/3
istiḥsān eyle- : beğenmek, güzel bulmak	şoḥbet-i ilāhī eyle- : ilahî, dinî sohbet etmek
istiḥsān e.- di 10b/16	şoḥbet-i ilāhī e.- yüp tururdı 8b/7
münevver eyle- : aydınlatmak	eyü : iyi, istenilen, beğenilen nitelikleri taşıyan, beğenilecek biçimde olan
münevver e.- di 9b/9	e. midür 28b/12
şoḥbet eyle- : sohbet etmek, söyleşmek	e.+ dür 28b/14
şoḥbet e.- di 8b/10	e.+ ler ile 28b/13
ḳavl-i ḳarar eyle- : sözleşip bitirme, sözbirliği etme	ezel : Ar. başlangıcı belli olmayan zaman, öncesizlik
ḳavl-i ḳarar e.- diler 23b/14	anuñ e.+ i 15b/10
ḳabul eyle- : kabul etmek	ezeli : Ar. öncesiz, eski
ḳabul e.- medi 10a/4	e. 9b/6
secde eyle- : secde vaziyeti almak, secdeye kapanmak	ḳanun e.+ yyeleri 12b/13
secde e.- mek yokdur 37b/10	
inkār eyle- : kabul ve tasdik etmemek	

- F -

fā'ide : Ar. yarar

f. 5b/8

fī f.+ dūr 53b/6

f.+ si 5b/16

f.+ si degen 51a/14

f.+ si degendür 53b/12

f.+ si degene 53b/13

f.+ si degmeyince 51a/13

ehl-i fā'ide: fayda ehli

ehl-i f. ola 53b/7

fā'ide ol-: yarar sağlamak

f. olmaz 30b/15

‘ ilimsiz ‘ amelüñ f. olmaz 54b/7

fahir : Ar. onur, şan, şeref, kıvanç, büyüklük, erdem

f. 7a/3, 7a/4

ḥucetü'l-faḫr-i fahri: benim övüncümdür

ḥucetü'l-faḫr-i f.+ i 9a/1

fāide : Ar. fayda, yarar, kâr, kazanç, menfaat

f.+ si 5b/10, 5b/16, 6a/10

fakih : Ar. fıkıh ilminin bilgini; zeki, kavrayışlı, anlayışlı kimse

f. 33b/16

fakır : Ar. kişinin alçak gönüllülük göstermek için kendisine verdiği san, fakir

f. 11a/12, 11b/17, 12a/5

f.+ e 3a/16

f.+ i ‘ azizler 3a/17

f.+ iñ mürşidi 3b/4

f. ıardaşınıñ 51a/16

f. olsa 51a/8

farḫ : Ar. bir kimsenin veya nesnenin başkasıyla karıştırılmamasını sağlayan ayrılık, benzer şeyleri birbirinden ayıran özellik, başkalık, ayırım, nüans

f. 40b/9

fārisi : [F. Fārs + Ar. ī] Farsça

F. 26b/16

farz : Ar. Allah'ın işlemesi kati olarak lüzumlu, terk-i günah olan hükümleri

hem f. 43b/11

f.+ ı 53a/2, 53a/3

farz ol-: farz durume gelmek

f. o.-an 44a/2

faşıl : Ar. aralık, ara, kesinti

f. 20a/13, 20b/15, 27a/6, 33a/2, 46b/8

fāsıd ol- : Ar. fasid olmak, namaz, oruç, abdest vb. bozulması

f. -dı 8a/5

		f. baħrında 9b/11
fāş : F. meydana çıkma, aıġa vurma		
fāş it- : belli olmak, meydana	ferş : Ar. yaygı, Őilte, halı, seccade,	
ıkma	hasır	
f. -seler 19b/1	f.+ e iner 50b/9	
fażıl : Ar. fazilet, iyilik, lütuf (fađıl)	feryād : F. yardım istemek için çıkarılan	
krş. fażıl	yüksek ses, haykırma, ıġlık, figan, ah u	
f. 31a/15, 39a/16, 41b/16, 52b/10	enin, vaveylâ	
	f. 18b/2	
fażl : Ar. fazilet, iyilik, lütuf (fađıl)	feth : Ar. açma, açılma, alma (fetih)	
krş. fażıl	beyti'l-ħarām f.+ inde 6b/12	
f.+ un 43a/2		
fehım : Ar. anlama, kavrama	fetvā : Ar. Őeyhülislām veya müftü	
f. idemez 26a/17	tarafından verilen Őeriate uygunluk veya	
f. idemezler 30a/3	aykırılık hükmü veya kararı	
	mertebe-i fetvā: fetva, Şeriat	
fen : Ar. bilim, bilgi	kararı mertebesi	
yedi f. üzerine 12a/9	mertebe-i f. 49a/11	
	f. ile 48a/10	
fenā : Ar. iyi nitelikte olmayan, kötü;	f.+ sın 15a/3	
dünya, geçici âlem		
f. bulmuş ola 11a/5	fevt : Ar. ölüm	
f. dünyādan 25a/13	fevt ol- : ölmek	
fī f.+ dandur 53b/14	f. olsa 44a/12	
maķam-ı fenā: Allah makamı,	fıķ : sabırsızlanma	
Allah'ın varlıġı	mertebe-i fıķ: sabırsızlık	
maķam-ı f. 53b/15	mertebesi	
maķam-ı f.+ dur 50b/1	mertebe-i f.+ da 49a/13	
ferdāniyyet : Ar. birlik, teklik, eŐsizlik		

fıkh : Ar. İslam hukukunda din veya dünya işleri ile ilgili ana kaynaklardan yararlanarak konulmuş olan kuralların bütünü

f.+ (fıkh)a 15b/17

fī f.+ lıkdur 54b/5

fī : Ar. Arapça ön tak, prepozisyon olarak ‘-da, -de, içinde, bulunma vb.’ anlamlarıyla eklendiği söz ile birleşik söz varlıkları oluşturur; (evvelce) tarihin başına konurdu

f.+ ’ş-şartı 41b/16

f.+ şartı kardeşlik 46b/8

fī : Arap alfabesinde yirminci harf; sufi kelimesinin ‘f’ (ف) harfi

f. fā’idedür 53b/6

f. fenādandur 53b/14

f. fıkhılıkdur 54b/5

f. zamānīnā 4a/5

f.+ ye geldi 54b/5

f. + niñ 54b/8

fi’l : Ar. kısacası, nihayette, sonunda

fi’l-cümle: nihayette, sonunda

f. nefsenden haberdār ola 46b/5

fidā : Ar. bir amaç uğrunda bir değer veya varlıktan vazgeçme, uğruna verme

f. itdük 43a/12

fi’l : Ar. iş, davranış krş. fi’l

f. kişi ehline 28b/10

f. şeytānīdür 38a/10

f.+ den muvāfiķ olmayınca
28b/15

yaramaz f.+ ler 52b/14

fikir : Ar. fikir, düşünce krş. fikr

f. itmeye 42a/8

fikr : Ar. fikir, düşünce krş. fikir

zikīr f.+ i 42a/4

fi’l : Ar. iş, davranış krş. fi’l

f.+ imüzde buluna 23a/5

fi’l-i evliyāu’llāh: Allah’ın manevī yakınlığına erişmiş kimsenin, evliyaların davranışları

f. 52b/15

tarīķat f.+ idür 19b/5

fi’l-i Muḥammed: Hz. Muhammed’in davranışları, sünnet

f. 28a/4

fi’l-i nakīler: halis davranışlar

f.+ dūr 38b/14

fi’l-i şeri’at: şeriata uygun davranışlar

f. ile ‘amel ide 46b/12

firaķ : Ar. ayrılık

Yūsufuñ f.+ ndan 5b/13

fitne : Ar. ara bozucu söz söylemek
veya ara bozucu davranışta bulunmak
f.+ den saşınıñ 38b/5

fuķarā : Ar. yoksul, fakir; zavallı
f. 1b/12, 7b/2
f. beyinde 6a/17
f. boynuna 6a/14
f. dostlarımızıñ gördi ki hālleri

12a/1

f. libāslarından alup 2a/7
f. meydānında segirdelüm 2a/7
hālvētī f.+ sınıñ şānına 8a/1
f. elin öpeler 13b/4
andan sā'ir f. yolunca 13b/1
hālvētī f.+ sınıñ şānına 7b/17
f.+ ya 7a/8

furķān-ı kerīm : Ar. Kur'ān-ı Kerīm
f.+ inde 7a/17

fursat : Ar. herhangi bir şey için en
uygun zaman, uygun durum veya şart,
Vesīle, okazyon
münāfiķuñ f.+ ın bulsañ 49a/4

fütūhan : ?

f.+ da buyurur 48a/11

fużalā : Ar. fazıllar. Faziletliler,
erdemliler
f. 35a/3

fülān : Ar. herhangi bir şahıs, yer veya
zaman, belirsiz bir şey, filān

f. 4a/7

f.+ a ulaşmaya 15b/16

f. dede 13a/5

f. oğlı 25b/2

f. şol kadar 25b/2

f. tādıdur 4a/6

Fütūhat : İbn'ül Arabî'nin eseri.

F.+da 48a/11

- G -

gāfil : Ar. yapacağını ve bundan
dolayı başına geleceğini önceden
düşünmeyip ihmal eden, gaflette
bulunan kimse

ğ. 31a/3

ğ.+ di 29a/16

gaflet : Ar. dalgınlık, boş bulunma,
bilmezlik, dikkatsizlik; işin bilincinde
olmama, aymazlık

ğ. 33a/7

ğ. gelür 33a/7

gāh : F. bazen, bazı, ara sıra, zaman
bildiren edat

g. 5b/5, 5b/6

ġālib : Ar. yenen, üstün, galebe çalan
ğ. olur 36a/5, 36b/6
kāfirler ġ.+ dūr ellerinde 43a/6

ġam : Ar. tasa, kaygı, keder, dert,
gussa
ğ. degül 26b/16

ġanī : Ar. varlıklı, zengin
ğ. 51a/8, 51a/11, 51b/1
ġanī ol-: zengin olmak
ğ. olsa 51a/7

ġarb : Ar. Güneşin battığı yön, batı;
Batıda bulunan yerler, mağrip
ğ.+ a 4b/9
ğ.+ ı tevbedür 5a/5

ġarġ : Ar. suya batma, batırma
ġarġ ol-: içine batmak
ğ. o.-up 11b/12

ġassāl : Ar. ölü yıkayan, yıkayıcı
ğ.+ a 42a/9

ġavġā : Ar. kavga, düşmanca davranış
ve sözlerle ortaya çıkan çekişme veya
dövüş, münazaa
ğ. 41a/17
ğ. iderler 31b/17
ğ.+ sım 30a/3, 15a/3

ġavr : Ar. öz, esas, hakikat, künh
ġaġıġat bahrinüñ ġ.+ ı 10a/3

ġavş : Ar. yardım, muavenet
ğ.+ ıdur 33a/4

ġavşı'l-ā' zam : Ar. Şeyh
Abdülkadir Geylānī için söylenen söz
ğ. 8b/8

ġāyet : Ar. gayet, fazla
ğ. 33b/16, 46a/15, 47b/7, 48a/3
ğ. acıġsa 47b/17
ğ. oldı 34a/10

ġāyib : Ar. göz önünde olmayan,
bilinmeyen, gizli, kayıp krş. ġāyib
ğ.+ den vücūda getüren 10a/16
‘ālem-i ġayb: gizliliklerin evreni
‘ālem-i ġ+ den 34a/6
ricāl-i ġayb: gayb erenleri,
Alla'ın sevgili kulları
ricāl-i ġ.+ ın icazetiyle 6a/14

ġāyib : Ar. göz önünde olmayan,
bilinmeyen, gizli, kayıp krş. ġāyib
ğ.+ de 46a/8
ğ.+ ler 36b/7
serā-perde-i ġāyib: gayb perdesi
g. 10a/16
ġāyib ol-: kaybolmak, mahrum
kalmak
ğ. oldı 26b/3
ğ. oldılar 38b/16

ġāyit̄ : Ar. pek, çok, pek çok, aşırı bir biçimde (gayet)
ġ. 26a/6

ġayret : Ar. çalışma, çaba, çalışma isteġi
ġayret-i ġaġ: doğruluġun gayreti
ġ. 28b/7

ġayrı : Ar. başka, diġer
ġ. 34b/10
etbā^c inden ġ. 11b/8
cinsinden ġ.+ sı 34b/6
^c avratdan ġ.+ ya 50b/3
ġ.+ (ġayr)ı nesneyi 34a/15
ġ.+ (ġayr)ıya 6b/9
ġayr-ı Allāh: Allah'dan başkası
ġ.+ (ġayr)ı 53b/5
ġayr-ı maġlūk: yaratılmış şeylerden başkası
ġ. (ġayr)30a/15
ġ. (ġayr)+ a 30a/17
ġ. (ġayr) + dur 30a/6, 30a/9, 30a/11

ġayrullah:Ar.Allah'tanbaşkası (ġayretullah)
göñline ġ. gelmekdür 34b/3
sülükun ġ.+ dan geçüre 54b/11

ġazā : Ar. savaş, Allah yolunda savaş

ġ. 48b/10

ġāzi : Ar. din uğruna savaşan kimse öldürürse ġ. 49a/3

geç- : bir yerden başka bir yere gitmek; bir yandan girip diġer yandan çıkmak; bir duruma uğramak, konu olmak

g.- (geç-) diler 18a/15
ġodı g.- (geç-) ti 25b/17
menāġıb-ı evliyāyile g.- di 35a/5
^c Alī ġazreti boynunda götürüp g.- di 18a/16
yolda g.- en dervişlerle 44a/4
şaġındaġı şola g.- er 33b/2
ziyāde g.- erse 44b/9
sidreden ilerü g.- medi 40b/14
ġālden g.- se 50a/12
kişi tevbeden g.- se 43b/11
öñimden g.- sünler 18a/14
g.- üp 10b/5
dördünci her şeyden g.- üp 10a/12
g.- üp tırurdu 9a/8

geçür- : geçirmek
g.- ürdiler 23a/17
elin g.- üre 6a/2

geç : ikinci tekil emir kipiyle çekimlenmiştir ve emir verir

ardına g. bak 9a/15	Bāyezīd Ca'fer-i Şādīka g.- di 38a/3
geç - : geride bırakmak kodu g.- di 25b/15	Cebrā'il g.- di 22a/7 deve elinde g.- di 24b/12 div g.- di 17a/8 dôru g.- di 22a/10 fiye g.- di 54b/5 girü g.- di 24a/16 hıṭāb-ı 'izzet g.- di 34b/16 İbrāhīm zamānı g.- di 17b/11 kişi g.- di 24b/11 Kūfeye g.- di 23b/11 lāzım g.- di 2b/10 mi' rācdan g.- di 25b/11 Mūsā zamānı g.- di 17b/16 nidā g.- di 9b/16 'aceb g.- di 34b/15 şeyhe g.- di 38a/9 tarāf-ı 'izzetden hıṭāb g.- di 09b/13
geçin - : taslamak g.- ürler 12a/4	
geçmiş : zaman bakımından geride kalmış g. 44a/14 g. (gecmiş) 31b/8 meşāyihūñ g.+ lerinden 31b/5	
geçür- : geçirmek; geçme işini yaptırmak, geçmesini sağlamak sülükun ğayru'llāhdan g.- e 54b/11 namāzı vaḳitlü vaḳtinde g.- meye 47b/8	
geh : F. zaman bildiren edat (gāh) g. 19a/11	
gel- : ulaşmak, varmak; getirmek; oturmaya, ziyarete gitmek; isabet etmek; varlığını sürdürmek, yaşamak, intikal etmek; ortaya çıkmak, doğmak g.- di 18a/15, 22a/9, 22b/16, 24a/14, 28a/14 g.- ecekdür 20a/12-13 Adem peygamberden günāh g.- di 42a/12	uḥvāna g.- di 50a/10 girü g.- di mi 25b/8 g.- diler 18a/15 tarīḳ-ı hidāyete g.- diler 51b/15 anadan toğup g.- dügi 18b/17 katına g.- dügi vaḳit 15b/9 g.- düğüne 47b/12 andan şeyih g.- dükde 13b/2 g.- dükden şoñra 09b/2 g.- düm 17b/12, 18a/5 Ādem peygambere g.- düm 17a/17

aña g.- düm 17b/6	berü g.- mişdür 6a/12
Dāvud g.- düm 18a/1	haberde g.- mişdür 16a/17
saña g.- düm 18a/10	yimek irādetle mi g.- mişdür
g.- e 24a/9, 27b/9	48b/5
buyruq g.- e 20b/1, 20b/4	g.- se 17b/3
zaman g.- e 8a/12	öñüne ʔa'ām g.- se 48b/5
g.- ecek 20a/12	velīden g.- se 42a/14
qarşu g.- en hāricīlerdür 41b/14	g.- se gerekdür 17b/9, 17b/13
meydana g.- en tāliblere 2a/16	şeyhe g.- se hā'izdür 42b/17
g.- eni ala 47a/12	g.- sün 18a/13
günāh g.- ıcek 42a/13	g.- üp 1b/5, 09a/17, 34a/11
bu zamāna g.- ince 4b/2	nice kez varup g.- üp dururum
bu zamāna g.- ince 2b/3	40b/17
Cüneyd Hāzretlerine g.- ince	g.- üñ 1b/9
4b/1	bedene g.- ür 54a/8
g.- medi 25b/11	birbirine yaqın g.- ür 40b/2
g.- medi mi 25b/8	qaflet g.- ür 33a/7
göñline qayrullah g.- mekdür	hādışinüñ tevcihinde g.- ür 54b/4
34b/3	hikāyetinde g.- ür 26b/13
g.- meye 54a/2	Muhammede g.- ür 27a/14
andan yaramaz iş g.- meye 29a/9	münkir olmaq lāzım g.- ür 7b/10
qarşu g.- meye 32a/12	öñüne g.- ür 48b/2
g.- meyenı taleb itmeye 47a/12	velīden nebīden g.- ür 37a/6
ol imāna g.- meyinca 21a/7	g.- ürler 5b/6
g.- mez 6a/11	halk içine g.- ürler 39a/9
bedene g.- mez 54b/3	
girü bedene g.- mez 55a/5	gel : ikinci tekil emir kipiyle
lāzım g.- mez 27a/16	çekimlenmiştir ve emir verir
nās arasına g.- mez 18b/17	g. 2a/5/12, 6b/12, 9b/15
yalāncıdan kerāmet g.- mez	
36b/9	genc-nāmeg : F. hazine ile ilgili olan
aña g.- mişdür 21b/6	kitap

G.+ i 37b/13	‘ uzlet-i halk g.+ dür 49b/4
genç : yaşı ilerlememiş olan; yeni gelişmekte olan, kısa bir geçmiş olan	şūfī g.+ dür 53a/4, 53a/6, 53a/10, 53a/13, 53a/17, 53b/4, 53b/7, 53b/15, 54b/5, 54b/10
g. gitdi 29b/4	şūfī olan g.+ dür 53a/1
g.- (genc)i herdür 52b/7	tālib-i Hāk olan mürīde g.+ dür 10b/5
bir g. 29a/13	uluya g.+ dür 22a/15
g. oğlan gibidür 44b/1	g.+ se 29a/8, 36b/7
g.+ (genc)e mi 22a/15	kime g.+ se 8a/5
g.+ (genc)ümüz 43a/11	kağısında g.+ se olsun 29b/15
gerçek : yalan olmayan, doğru olan şey, hakikat	-mAk gerek: -mAll
g. müslimān olan 29a/17	depelemek g. 42b/12
g.+ sin 24b/3	dimek g. 31a/17, 31b/2, 31b/3, 31b/4, 31b/6, 31b/7, 31b/9
gerek : icap, gerçekleşmesi zorunlu olarak beklenen, lazım	dutmağ g. 46a/13
g. 6b/8, 27a/12	gitmemek g. 45b/8
abdāl g. 36b/16	hākīkat dersin oğumağ g. 7b/3
getüre g. 53a/11	hırka-i mürīdūñ boynuna birağup
meni‘ itmez g. 31b/11	geydürmek g. 6a/4
mükemmel g. 11b/10	huzur-ı kalbe durmağ g. 44b/11
nās üzerine olsun g. 53a/12	koyp durmağ g. 45a/1
senden uluya mı g. yoğsa 22a/14	ğudret-i kāfını seyir itmek g. 6b/8
şeyğ g.+ dür 19a/4	malınıñ yarısını virmek g. 51a/8
şeyiğ g.+ dür 46a/6	rızasız gitmek g. 45b/9
derviş g.+ dür 47a/12	şāim olmağ g. 8a/4
dervişe g.+ dür 48a/3	sağınmağ g. 46a/15
edā idici olan g.+ dür 53a/2	şalavāt getirüp durmağ g. 27a/14
mürīdūñ g.+ dür 42a/2	söylememek g. 45a/1
noğşan g.+ dür 52b/2	teslim olmağ g. 46a/13
	tarīğ gözlemek g. 46b/2

varmak g. 45a/3	karşı durmak g.- dür 44b/16
zıkrullāha başlamak g. 7b/12	gey saınmak g.- dür 44b/11
gerek- : bir şeyin yapılabilmesi veya gerçekleşmesi bazı nesne, fiil vb.ne bağlı olmak, gerek olmak, lazım olmak, icap etmek, iktiza etmek	maıiv olsa g.- dür 30b/2
da' vetü olsa g.- dür 17b/4	meskenet üzre olmak g.- dür 7a/6
mürşid g.- miş 15a/12	meşgöl olmak g.- dür 32b/4
g.- dür 6a/12, 12b/14, 13a/2, 13a/8, 17b/3, 19a/17, 25a/11, 36b/13, 46a/7	mevcüd olana varmak g.- dür 44a/12
Allāh şıfatıyla şıfatlanmak g.- dür 37a/3	murādı insu'llah olmak g.- dür 47b/2
almak g.- dür 6a/14	müsteııık olmak g.- dür 6a/13
aña varmak g.- dür 44a/14	namāz soñuna okumak g.- dür 32b/4
anlardan ĥazār g.- dür 48a/9	nazar itmek g.- dür 51b/6
ayıtmak g.- dür 27a/11	nehy-i münker itmek g.- dür 51b/10
betinde dutmak g.- dür 46a/12	'izzet itmek g.- dür 28a/5, 29b/1
bulunsa g.- dür 52b/17	ol ĥüküm itse g.- dür 18a/3
dem urmak g.- dür 44b/9	öyle g.- dür 7a/2
dimek g.- dür 26b/7, 37b/10	şābit g.- dür 44b/10
du' ā'yı da'im okumak g.- dür 33a/11	sağ ayağın admak g.- dür 44b/14
ehl-i dünyayı terk itmek g.- dür 47b/2	semā' a itmek g.- dür 7b/8
gelse g.- dür 17b/9, 17b/14	şıfatlanmak g.- dür 51b/10
geymek g.- dür 6b/11	tekzīb idüp itmek g.- dür 37b/9
gökden kitāb inse g.- dür 17b/14	terk itmek g.- dür 47a/17
Ĥalīlu'llāh olsa g.- dür 17b/10	teslīm olmak g.- dür 42a/9
infāk itmek g.- dür 51b/7	yaramaz işi terk itmek g.- dür 51b/8
insu'llah olmak g.- dür 47b/1	getür- : getirmek
	g.- di 5b/14
	ab-ı ĥayāt g.- di 24b/4

bir yeşil berāt g.- di peygambere	g.- dügi 6b/12
23a/6	g.- dügi hārām olur 2b/1
eve g.- diler 24a/7	g.- dükden şöñra 5b/17
g.- dügi 42a/1	g.- düm 17b/5
g.- düm 26a/1	h̄il' atin g.- dürdi 9b/8
g.- e gerek 53a/11	h̄ırқа-i mürīdūñ boynuna bırağup
ğayibden vücūda g.- en 10a/16	g.- dürmek gerek 6a/4
şalavāt g.- enūñ üzerine olalar	g.- dürüp 9b/8
32b/6	mürīd-i h̄aқиқıyye g.- dürür 5b/2
şalavāt g.- ıcek 27a/15	mürīd-i müteşebbihe g.- dürürler
dünyayı g.- mekdür 34b/2	5b/3
göñlüne g.- meye 34a/15	g.- mede 5b/10, 6a/10
murādına g.- mişdür 36b/2	ayağına başmaq g.- medi 8b/14
irādet g.- se 42b/6	g.- megi 7a/4
selām g.- se 32a/1	taqlīd ile g.- miş ola 4a/4
şalavāt g.- üp durmaq gerek	tonlar g.- üp 7a/4
27a/13	şeyhi mübārek elinden g.+ mek
baña g.- ür 25b/1	5b/15
seccādemı g.- ürđi 34a/3	g.-mek gerekdür 6b/11
evtāddan g.- ürler 33b/2	
şalavat g.- ürler 27b/3	ğıda : Ar. besin
bir kez g.- ürüz 27a/15	ğ.+ sın 36a/2
şalavat g.- ürüz 32a/11	
gey : çok	gibi : -e benzer; o anda, tam o sırada,
g. 35a/7	hemen arkasından; imişçesine, benzer
g. saқınmaq gerekdür 44b/10	biçimde; -e yakışır biçimde
	g. 6a/1, 6a/6, 10b/1, 18b/17,
	31a/15, 42a/10
gey- : (giymek) örtünüp korunmak	kāfirlerden öldürmek g. 48b/13
için bir şeyi vücuduna geçirmek; ağır söz	olduğı g. 39b/16
veya hakareti, küçültücü davranışı ses	mālik sırrı g. ateş-i 10a/14
çıkarmadan dinlemek	h̄azān bayrağı g. ditredi 18b/1

pervāne g. düşüp 10b/2
Allāh görür g. işleye 19b/11
Allāhı görür g. işleye 19b/10
yedi tamu cennet g. oladı 10a/2
g.+ dūr 19a/10
Cebrā'il g.+ dūr 9a/10
genc oğlan g.+ dūr 44b/1
ḥaḳīkat ev g.+ dūr 52b/6
ḥaḳḳı g.+ dūr 46b/2
ḥalfeler aña g.+ dūr 44b/2
ḥımār g.+ dūr 31a/1
müslimān olmuş g.+ dūr 43a/1
‘āḳ olan g.+ dūr 16a/3
oğlān g.+ dūr 19a/11
şeyḥler ata g.+ dūr 44b/2
şeyḥ g.+ dūr 46b/1
tevbe etmiş g.+ dūr 43b/9
üstāz g.+ dūr 44b/3

gice : genellikle saat 22.00'den itibaren gün ağarınca kadar geçen süre, tün, şeb, bu süre içindeki karanlık
krş. giçe
g. 35a/2, 35a/7, 35a/8, 35a/9, 38a/4
bir g. 17a/4
mübarek g.+ dūr 35a/4
g.+ i 12b/1
g.+ lerinde 7b/12
cum‘ā g.+ lerinde 7b/4
ihyā g.+ lerinde 7b/5, 7b/7
g.+ lerün 29b/4

g.+ mdür 35a/7
cum‘a g.+ sinden 25a/17

giçe : genellikle saat 22.00'den itibaren gün ağarınca kadar geçen süre, tün, şeb, bu süre içindeki karanlık
krş. giçe
bir g. 34a/1
cum‘a g.+ sine 25a/17

gine : (yine) yine, bir daha, tekrar, gene
g. 1b/8, 17a/2, 24a/14

gir- : dışarıdan içeriye geçmek; sığmak, katılmak; almak, fethetmek; incelemek, ayrıntılara inmek

yire g.- di 25b/10

yire g.- di mi 25b/7

şeyḥ g.- e 19b/12

eşiginden g.- ecek 44b/14

sema‘ı şafāya g.- eler 7b/16

g.- elüm 2a/12

bābu uşūle g.- elüm 1b/9

ḥalvetiler bāzārına g.- elüm 2a/6

g.- medi 25b/10

g.- medi mi 25b/7

izinsiz g.- meye 13a/7

benüm aramda kimse g.- mez

42b/5

yire g.- mişdür 26a/3

g.- ü 47a/7

bedeniyle g.- ü 18b/16	bedenden g.- düğinden sonra
g.- ü geldi mi 25b/8	55a/8
semā' a g.- üp 4b/14	g.- düğine yirinmeye 47b/13
yola g.- üñ 13b/11	resme g.- düğün bilmedüm
g.- üp 1b/12	34a/11
şeytān içine g.- ür 28b/1, 36b/6	şeyiğden izinsiz bir yire g.-
	meden 10b/8
girü : arka, bir şeyin sonra gelen	rızasız g.- mek gerek 45b/9
bölümü, art, alt taraf; son, sonuç; yine,	g.- memek gerek 45b/8
tekrar	şeyhüñ huzurında g.- mezler
g. 18b/5, 23b/8, 23b/10, 25a/5,	05b/4
26a/17, 27a/14, 28a/15, 28a/17, 28b/4,	ızlāl yola g.- mişlerdür 20a/5
33a/8, 33b/2, 34a/9, 35b/15, 38a/5,	g.- se 33b/1
38a/7, 38a/9, 39a/9, 42b/15, 43a/2,	dünyadan g.- se 44a/3
43b/7, 44a/13, 49b/8, 49b/11, 50a/10,	dünyādan g.- se 30b/9
54a/8, 54b/2, 54b/4, 55a/7	tābud ile alsun g.- sün 24a/10
mekrinden g. 29a/4	çıka g.- (gid)e 23b/17
g. bedene gelmez 55a/4	g.- (gid)eler 15a/16
g. geldi 24a/15	andan pazara g.- (gid)en 13b/4
g. itmek 35b/16	qabirden g.- (gid)en 36a/9
mücāhede ile g. maqāmlarına	g.- (gid)en oqlancıklarındur 29b/5
irerler 49b/10	andan pazara g.- (gid)eni 13a/1,
g. oturdı 29a/12	13b/1
namāziñuzı g. siz kılasız 25a/6	g.- (gid)er 36b/7
	Allāha g.- (gid)er 41a/11
git- : bir yere doğru yönelmek; bir	buna g.- (gid)er 21b/17, 22a/1
yerden ya da bir işten ayrılmak; çıkmak,	buña g.- (gid)er 22a/2
ulaşmak	qabrinden qalkar g.- (gid)er
g.- di 17a/15, 24b/13, 24b/14,	26a/11
34b/15	Ka' beye g.- (gid)er 45b/6
ol aradan g.- di 24b/2	magfūr g.- (gid)er 44a/3
g.- düğinden sonra 55a/5	mürşide g.- (gid)er 45b/8

g.- (gid)erdi 52a/7	
ḥacca g.- (gid)erdi 9a/13	gizlü : gizli, saklı
Bāyezīd g.- (gid)eriken 34b/8	g. 29a/9
g.- (gid)erler 5b/6	
maḥlūḳ içinden g.- (gid)erler	göç- : göçmek, gitmek
39a/10	bir evden bir eve g.- erler 25a/1
ḥālile g.- (gid)erse 44a/8	
g.- (gid)ersin 25a/2	gök : yeryüzü üzerine mavi bir kubbe
ḥūyi yoldan g.- (gid)ersindür	gibi kapanan boşluk, gök kubbe, sema
48b/16	g.+ i 12a/15
ḥurmā yaprağında parmağım g.-	dünyā g.+ ünden 54a/16
(gid)ürebildi 18a/7	dünya g.+ üni 12b/5
	dünyā g.+ üni yıldızlar ile
giderememek : çözememek, açamamak	bezedük 12b/3
bendi gidereme- : bağlı olanı, bağlı	g.+ den inmesiyle 30a/8
çözememek	g.+ den kitāb inse gerekdür
b.+ i gideremedüm 17a/16	17b/14
	g.+ den resüle 30a/6
git- : öldü	sā'ir g.+ lerden ā' la 12a/14
genç g.- di 29b/4	sāir g.+ lerden ā' lā 12a/15
	g.+ leri 12a/11
giy- : örtünüp korunmak için bir şeyi	
vücuduna geçirmek	gölge : saydam olmayan bir cisim
g.- e 6a/3	tarafından ışığın engellenmesiyle ışıklı
ḥırḳa-i teberrük g.- enler 5b/5	yerde oluşan karanlık
irādet g.- enler 5b/3	g.+ si 1b/3
g.- mege 5b/8	g.+ si yoğ ıdı 25b/9
	Muḥammedüñ g.+ si yoğ ıdı
gizle- : saklamak, görünmeyecek, belli	26a/5
olmayacak bir yere veya bir duruma	nūruñ g.+ si yoğdur 26a/5
koymak	
ḥasır ardına g.- ndi 24a/2	

göm- : yerin altına koyarak üstünü toprakla örtmek

orada g.- diler 26b/4

g.- meñ 26b/2

gönder- : bir yere doğru yola çıkarmak, yollamak, ulaşmasını, gitmesini sağlamak, irsal etmek

g.- di 23b/9

g.- e 16b/12

aḫirete g.- e 16b/17

hizmete g.- se 10b/14

göñ(ü)l: sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı Krş. göñül

iki kardaşuñ g.+ i 50b/12

g.+ i gözi açılır 6a/1

g.+ in iḫyā ide 36b/17

g.+ ine ğayrullah gelmekdür

34b/3

g.+ üme 34a/6

senüñ g.+ üme bu düşdi 34a/8

g.+ ün Allāh muḫabbetile 53b/4

g.+ ünde 42a/4

anuñ g.+ ünden 33a/9

ḫalfe g.+ ünden 46a/15

ḫalfenüñ g.+ ünden 46a/15

şeyiḫ g.+ ünden 46a/16

Resūlullah g.+ ünden düşe

46a/17

şeyiḫ g.+ ünden düşer 46a/16

gözinden g.+ ünden götürülse

50b/11

g.+ ünden kin kibir ‘ucup 53a/7

g.+ ünden niyyet dutup 45a/2

mürşid g.+ üne 45b/3

şeyiḫ g.+ üne 45b/4

g.+ üne burandur 53b/5

g.+ üne getürmeye 34a/15

tarīkat günāhı g.+ üne muḫabbet

34b/1

g.+ üni 12a/12

g.+ üñi götürdi 21b/13

g.+ üñi götürüñ 21b/11

g.+ üñi içine 21b/7

benim g.+ ündeğin 9b/7

göñleg : vücudun üst kısmına giyilen kollu veya yarım kollu, yakalı giysi

Ḥazret-i Yūsufuñ g.+ i 5b/11

Yūsufuñ g.+ in 5b/14

göñül : sevgi, istek, düşünüş, anma, hatır vb. kalpte oluşan duyguların kaynağı Krş. göñül

muḫabbetu’llāha g. bağlamağdur

10a/12

ḫardāşlaruñ g. bir ola 46b/17

g. doluna 42a/1

g. gözi acılır 48b/1

g. şumtıdur 34a/14

g. virüp 8a/2, 12a/2

g.+ den 38a/17

<p> talep g.+ lerinde 47a/1 g.+ lerinden 23a/9 gör- : göz yardımıyla bir şeyin varlığını algılamak, seçmek; anlamak, kavramak, sezmek g.- di 11a/10, 18b/1, 52a/6 bunları g.- di 24a/1 düşünde g.- di 1b/4 hakkı g.- di 40b/4 fuḡarā dostlarımızuñ g.- di ki ḡālleri 12a/1 g.- diler 24a/5, 26b/3 g.- düḡüñ itmese 7b/10 g.- düm 22b/2, 22b/3, 22b/4 g.- dün 22b/4 ne g.- düñ 22b/1, 24a/14 ḡāzır g.- e 42a/7 g.- elüm 21b/12 aç yüzün g.- elüm 25a/1 yüzün açalum g.- elüm 24b/15 yüzüñ g.- emeyem 34b/15 ecnebīden g.- en 51a/2 işiden g.- en Allāh 50b/1 g.- esin 20a/7 ol oḡlanı g.- ıcek bilür misin 18a/12 Allāhı g.- mek isterseñ 35a/11 ikinci mevti yakın bilüp yaraḡuñ g.- mekdür 10a/10 g.- meklig ile 14b/3 g.- meklik 14a/17 </p>	<p> g.- memiḡdür 39b/9 cā'iz g.- memiḡler 07b/11 g.- mese 16b/1 mü'minler g.- mesün 34b/5 g.- meyince 6a/13 Allāh g.- miḡ ola 19b/14 g.- se 41b/16 meḡru' iş g.- se 51b/6 g.- sün 28b/13 g.- üp 10b/16 anuñ şıdḡını g.- üp 11a/11 bir kiḡinuñ vilāyetin g.- üp 20a/10 ḡünahuñ g.- üp 42a/11 'aczin g.- üp 42a/11 yüzün g.- üp ḡururdu 8b/10 g.- üñmez 'ālimdür 33a/16 ma'şuḡ yüzi g.- ünür 50a/6 Allāh g.- ür gibi işleye 19b/11 Allāhı g.- ür gibi işleye 19b/10 teñrinüñ nürin g.- ürdi 8b/15 görmez ol-: görmemek, kör olmak gözleri g.- mez iken 5b/11 g.- mez 16b/2 g.- mez oldu 5b/13 göre : göre, uygun olarak, açısından g. 8b/16 aña g. 15b/10 mertebesine g. 19a/16 </p>
--	--

göster- : birini veya bir şeyi işaretle belirtmek; görülmesini sağlamak; belirtmek, anlatmak

g.- meye 13a/10-11

Mülceme g.- diler 23b/12

kerāmet daḥı g.- irse 36b/4

ḥinde g.- meye 16a/12

g.- üp 7a/7

g.- ür 38a/3

götür- : götürmek, kaldırmak, yükseltmek

gönlüñi g.- di 21b/13

g.- e 46a/10

güç g.- üp 49a/8

‘Alī ḥazreti boynunda g.- üp geçdi 18a/16

gözinden gönlünden g.- ülse 50b/11

gönlüñi g.- üñ 21b/12

ḥalkuñ gücin g.- ürler 39a/12

gövde : gövde, vücut

g. bir 21b/13

göz : görme organı, basar; bakış, görüş; sevgi, ilgi, gönül bağlantısı

g. 8b/15

baş g. ile 36a/8

g. zināsı vardır 50b/5

g.+ den ṭolandı 24b/10

göñül g.+ i acılur 48b/1

göñli g.+ i açılur 6a/1

baş g.+ ile 40b/4

g.+ inden göñlünden götürülse 50b/11

Ḥazret-i Ya‘ ḳūbuñ g.+ leri 5b/12

Ya‘ ḳūbuñ g.+ leri 6a/1

g.+ leri açıldı 5b/15

g.+ leri görmez iken 5b/11

Ya‘ ḳūbuñ g.+ lerin açdı 5b/12

g.+ üne 50a/5

zāḥir g.+ üñüzden ṭolındı 25a/8

gözed- : korumak, bakmak, özen göstermek, himaye etmek

g.- i 52a/8

gözle- : gözlemek, bir şeyin olmasını veya bir kimsenin gelmesini beklemek, intizar etmek

ṭarīḳ g.- mek gerek 46b/2

g.- ye 53a/15

gözük- : görünmek

g.- en 33a/17

g.- en ‘ālem 15b/11

g.- meyen ‘ālem 15b/11

gün : F. gidiş, tarz, sıfat

bir g.+ e daḥı oldı 12a/2

gūş : F. kulak

ey g.+ elerim 25a/5

güç : fizik, düşünce ve ahlak yönünden bir etki yapabilme veya bir etkiye direnebilme yeteneği, kuvvet, efor; ağır, yorucu emekle yapılan, çetin, müşkül

g. (güc) ile mi 48b/6

g. götürüp 49a/8

ḥalkuñ g.+ (güc) in götürürler
39a/12

güftār : F. söz, laf, lakırdı

güftār-ı dakāyık: anlaşılması güç

g. 9a/8

gül : F. çok sevilen ve beğenilen, katmerli ve kokulu olan çiçek

g. cemāllerine 2a/8

ma'rifet g.+ leriñ derüp 1b/13

gül- : insan, hoşuna veya tuhafına giden olaylar, durumlar karşısında, genellikle sesli bir biçimde duygusunu açığa vurmak

g.- diler 25a/3

g.- meye 8b/1

ḫahḫaha ile g.- meye 13a/12

gülbend : ?

g. çekelüm 2a/9, 2a/12

gülşenī : F. gülşeniye tarikatına mensup olan kimse

g. 4a/7, 4a/15

gümüş : tabiatta altın, bakır, bâzan platinle birlikte bulunan, altından sonra en kolay dövülüp haddelenebilen, ısı ve elektriği en iyi ileten, ziynet ve kıymetli süs eşyası imâline yarayan, kendine has beyaz renkte olan metal element

altun ve g. ile degildür 2a/4

gün : dünyanın kendi yörüngesi etrafında bir defa dönmesinden ibaret 24 saatlik zaman parçası

g. 52a/5

altı g. 7a/14

bir g. 6b/12, 9a/3, 9a/13, 17a/7,
22a/6, 23b/14

her g. 35b/14

g.+ de 35b/14, 35b/17

g.+ de yetmiş kez 45b/2

g.+ e 4a/5

g.+ lerinde 8a/4

kıyāmet g.+ ünde 30b/10

günāh : F. Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış, suç, günah

g.+ dan 36b/13

g.+ dan pāk kıla 16a/7

ḫaḫīkat g.+ ı var 34a/16

g.+ ina yetmiş 31a/5

g.+ uñ görüp 42a/11
g.- ı kebāyiri 7b/6
Adem peygamberden g. geldi
42a/12
g. gelicek 42a/13
ḥaḳīḳat g.+ ı 34b/2
şeri'at g.+ ı 34a/17
g.+ ı bilüp işlese 31a/4
ṭarīḳat g.+ ı gön̄lüne muḥabbet
34b/1
şeri'at g.+ ı var 34a/16
anuñ g.+ indan 31a/12

günāḥkār : F. günahkar, suçlu
babamuñ g. ümmetinden baña
bağışlasun 23a/4
günahkār ol-: günaha girmek
g. olmaya 53b/2
güneş : güneş ışınlarının ve ısının
etkilediği ortam
g. 12b/1
g.+ e beñzer 4b/12
g.+ e bira birağalar 35b/14
g.+ i ḳamerden ā' lā yaratdı
12a/16
g.+ in 12a/17

gürz : F. silah olarak kullanılan ağır
topuz
ḳırḳ g. 39a/2

güvey : damat, evlenmekte olan bir
erkeğe, evlenme töreni sırasında verilen
ad, güveyi
g.+ gisidür 21b/5

güzide : F. seçkin, seçilmiş, seçme
g. 20b/16

güzide-i nev'-i ben-i ādem: köle insanın
bir çeşit güzidesi
g. 1b/6

H

ḥā'iz : Ar. bir şeyi olan, elinde
bulunduran, taşıyan
şeyḥe gelse ḥ.+ dūr 42b/17

ḥaber : Ar. bir olay, bir olgu üzerine
edinilen bilgi, haber, söz, havadis
krş. ḥaber
ḥ. virdi 23a/2
ḥ.+ isüz biraz dünyāsın alsa
51a/17

ḥaber : Ar. bir olay, bir olgu üzerine
edinilen bilgi, haber, söz, havadis
krş. ḥaber
ḥ.+ dūr 26a/6-7
ḥ. virdi 38a/9
ḥ.+ de gelmişdür 16a/17
taḥḳiḳinden ḥ.+ leri yoḳdur 30a/4

ḥaberdār : [Ar. haber + F. -dār] haberli, bilgili

ḥaberdār ol-: haberi olmak, bilmek

fi'l-cümle nefisinden ḥaberdār o.- a 46b/5

ḥaberdār o.- a 54b/15

ḥ. ola 54b/15

fi'l-cümle nefisinden ḥ. ola 46b/5

ḥacc : Ar. genellikle tek tanrılı dinlerde kutsal olarak tanınan yerlerin, o dinden olanlarca yılın belli aylarında ziyaret edilmesi

ḥ.+ a giderdi 9a/13

ḥācet : Ar. herhangi bir şey için gerekli olma, ihtiyaç, gereklilik, lüzum

ḥ. degildür 32a/7, 32a/9, 32a/10

ḥ. dilemelü 42a/5

ḥ. olmazdı 44a/16

ḥ.+ üñ ola 34b/12

ḥācı : Ar. din buyruklarını yerine getirmek için hacca gitmiş Müslüman

H. ḥazretine 3a/9, 3a/13

ḥadden geç- : Ar. + T. en ince ayrıntısına kadar incelemek

ḥ. 9a/8

ḥādım : Ar. hizmet eden

ḥ.-u'l fuḡarā ki 11b/17

ḥadīs : Ar. Hz. Muhammed'in sözleri

krş. ḥadiş, ḥadīs.

ḥ. ile 35a/5

ḥadiş : Ar. Hz. Muhammed'in sözleri

krş. ḥadīs, ḥadiş.

ḥ. 25a/11

ḥ. +i14b/6

ḥ. ile 27b/17

ḥ.+ e uyup 37a/11

ḥ.+ le 'āmīl ola 53b/10

Ḥazret-i Āḥmedüñ ḥ.+ i müteşebbihdür 5b/7

laḥmī ḥ.+ inden alurlar 27b/4

ḥ.+ inüñ tevcihinde gelür 54b/4

ḥ.+ iyle 25a/9

ma' nā-yı ḥadiş: hadisın mânâsı

ma' nā-yı ḥ. budur 21b/14

ḥadiş : Ar. Hz. Muhammed'in sözleri

krş. ḥadīs, ḥadiş

ḥ. 47b/9

ḥāfi : Ar. gizli, saklı krş. ḥāfi

Beşir-i H. 8b/13

ḥāfi : Ar. gizli, saklı krş. ḥāfi

H. 8b/14

hak : Ar. Tanrı, Allah krş. hakık
h. 15a/17, 25b/9, 38b/10, 42b/6,
42b/13, 46b/2
H. Te' alā 9b/12
biḥasebi'z-zāhir-i h. 11a/2
budur ki H. 25a/10
ehl-i h. 11a/6
ğayret-i h. 28b/7
mübtedi'lerden h. 42b/17
tālib-i H. 46a/7
h. bula 41b/10
H. kitābında 37b/11
h. mezheb 27b/1
tālib-i H. olan mürīde gerekdür
10b/4
h. olur 50a/17
h. soḥbetüñ söylemeyen dil
38b/13
h. şeyḫi bileler 15b/1
h. şeyḫidür 41b/7
h. şeyḫinden yüz çevirse 42b/7
H. te' alā 4a/8
H. Te' alā 7a/16, 9b/6, 12b/4,
12b/7, 12b/8, 23a/4, 25b/5, 26a/1
H. Te' alā Celle Celālehū buyurur
12a/10
H. Te' alā cemildür 51a/3
H. Te' alādan 20b/6
h. tarafından işmarlanandur
16a/3
H. tarafından işāret işleye 19b/17
h. üzere 13b/12

h. üzerine 46a/12
h. yola 13b/17, 14b/11
h. yoldan irer 49a/1
h.+ dan 9a/4
h.+ dan ayruğa 9a/1
H.+ dan dileyüp 12a/6
h.+ dan söylerim 9b/5
meretebe-i tālib-i h.+ dur 49b/13
meretebe-i vāşıl-ı h.+ dur 49b/13
şıfat-ı H.+ dur 51a/7

hakık : Ar. Tanrı, Allah krş. hak
tālib-i H.+ a 16a/5
h.+ uñ liķāsın 16b/3
h.+ indadur 16b/2-3
h.+ ı 16b/1
h.- ı şeri' atde 42b/9
necāt-ı h. 49a/17
h. ile 16a/13
rāh-ı H.+ a 10b/3
tarīķ-i H.+ a 11b/8
H.+ a muhālifet itmeye 36b/11
H.+ a ulaşıdura 14a/6
h.+ ı 8b/16, 16a/9
H.+ ı 36a/8
h.+ ı bilmek 8a/17
H.+ ı bilmekdür 5a/15
h.+ ı gibidür 46b/2
h.+ ı gördi 40b/4
anuñ h.+ ıdur 41b/14
kimselerüñ h.+ ıdur 14a/2
emr-i H.+ ıledür 2b/2

anuñ h.+ nda 8b/11, 21a/8,
21a/12

ol kişiler h.+ nda 16b/2
aşhab h.+ ndadır 31b/14
senüñ h.+ ndadır 18b/11
sizin bunda h.+ nız olmaz 24a/6
h.+ uñ cemāli 45a/7
H.+ uñ yolunu dört nesnede

buldum 10a/9

senüñ h.+ uñdur 41a/16
H. Te^c ālā 9b/7

Hakk ile Rasūl : Ar. Allah ve Hz.
Peygamberi

emr-i H. Hāzretinüñ icāzetiyle
6a/11

hak : doğru, gerçek
velile h.+ dur 15a/4
ğayret-i hak: doğruluğun gayreti
ğayret-i h. 28b/7

hakallı : ?

h.+ sı 17a/6

hakaret : Ar. onur kırma, onura dokunma
h. olursa 46a/9

hakāyık : Ar. hakikatler, gerçekler

esrar-ı hakāyık: gerçeklerin
gizemi

esrar-ı h. 9a/8

hakikat : Ar. gerçek; Allah'a erişme
yolundaki dört makamın üçüncüsü
krş. hakikat

sālik-i serāh-i h. 10a/14

h. bahrinüñ ğavrı 10a/3

h. birlik maḳamıdır 50a/15

h. ev gibidür 52b/6

h. günāhı 34b/2

h. günahı var 34a/16

h. meyvelerinden yiyüp 1b/12

h.+ de ne sen var 50a/15

h.+ den 20a/3

h.+ i 5a/2

h. 54b/14

h. kelimātları 9a/7

h.+ i 52b/7

h. 9a/2, 12b/15, 20a/1, 41a/7

otuz biñ h. 41a/6

h. dersin oḳumaḳ gerek 7b/2

h. ile işleye 19b/17

h. ḳardaşı olur 50a/13

h. ḳardāşı olur 46b/16

h. ḳardaşı var 46b/11

h. nedür 19b/4

h. ' ahdin 53a/14

h.+ i 5a/8

h.+ le 19b/15

h. sülükini 19b/6

soḳbet-i hakikat: doğruluğun
sohbeti

soḳbet-i h.+ den söyleye 19a/15

noқта-i ҳақиқат: hakikat mevkiisi noқта-i ҳ.+ дур 3b/10, 6b/5	ҳал ол-: zor durumda olmak ҳ. olunur 10b/7
ehl-i ҳақиқат: doğruluğun ehli ehl-i ҳ. oldur 19b/11, 19b/13	ҳал : Ar. hal, durum krş. ҳал, ҳāl.
ҳақиқат : Ar. gerçek; Allah'a erişme yolundaki dört makamın üçüncüsü	ҳ.+ de 18b/13
krş. ҳақиқат ҳ.+ de 36b/1, 36b/3 ҳ.+ i 36b/2 otuz biñi ҳ. 41a/5	ҳāl : Ar. hal, durum krş. ҳал, ҳал.
ehl-i ҳақиқат: doğruluğun ehli ehl-i ҳ.+ im dir 36b/1	ҳ. 10b/7, 16a/16, 22a/11, 38a/6, 38a/7 ҳ.+ i 19b/2 müşkülü ҳ. 45a/3 ol ҳ. 19a/16 ҳ. ehli olmayınca bilmez 37a/7 müskül ҳ. itdi 22b/8 ҳ.+ дур 19a/13, 19a/16 kendü arasındaki ҳ.+ дур 19b/7 ne ҳ.+ дур 29a/12 ҳ.+ i 52b/5 ҳ.+ imi 9a/1, 17b/12 ҳ.+ imi bildürdüm 17b/16 ҳ.+ imi 'arz itdüm 18a/5 her ҳ.+ i 19b/17 ҳ.+ ile giderse 44a/8 kendü ҳ.+ ime 51b/17 ҳ.+ iñden 17a/10 ҳ.+ lenmek 49a/10 ҳ.+ lerine 6b/17 fuқarā dostlarımızuñ gördi ki ҳ.+ leri 12a/2
ҳақиқатен : Ar. gerçekten ҳ. 26a/2	
ҳақиқӣ : Ar. gerçek ҳ. 14a/8 ҳ.+ de 26a/3 tāc-ı ҳақиқӣ: gerçeğin tacı tāc-ı ҳ. 2b/9 mürīd-i ҳақиқӣ: gerçekliğin mürīdi mürīd-i ҳ.+ yye geydürür 5b/2	
ҳақір : Ar. aşağı görülen, değersiz, alçak ҳ. 3a/17, 11b/17	
ҳал : Ar. hal, durum krş. ҳал, ҳāl.	

h.+ üñ mertebesine ırmeyince
49a/10

tevḥīd h.+ inde 7b/15

h. yok 36b/2

ehl-i ḥāl: durum ehli

ehl-i h.+ iñdür 26a/16

ehl-i h.+ iñdür 26a/16

ehl-i h. olmasıyla 50a/12

ehl-i h. olsa 46b/15

ehl-i h.+ dür 32a/9

ḥüsn-ü ḥāl: durumun güzelliği

ḥüsn-ü h.+ e yetişdi 11a/15

tevcih-i ḥāl: durumun yorumu

tevcih-i h. 19a/9

vecd-i ḥāl: halin ilahî aşkı

vecd-i h. 54a/3

ḥāl ol-: zor durumda olmak

h. ola 15b/7

ḥalāş : Ar. bir yerden, bir şeyden
kurtulma, kurtuluş krş. ḥalāş

h. idemedi 17b/2

bentden h. idemedi 17b/7

h. olup 11b/10

ḥalāş : Ar. bir yerden, bir şeyden
kurtulma, kurtuluş krş. ḥalāş

h. kı1 18b/5

ḥalāş ol-: kurtulmak

h. ola 11b/16

ḥalāyık : Ar. insan, yaratık, halk

h.+ ı 20b/1

ḥālde : her halde, büyük bir ihtimalle
her h. 6b/7, 10b/8, 11a/16, 29a/9,
49b/7

ḥalf : Ar. arka, art, sırt; bir kimsenin
kendisinden sonra gelen evladı, zürriyeti
h.+ e 46a/14
h.+ e göñlünden 46a/15
h.+ e olup 21a/9

ḥalfe : Ar. bir yerden ayrılanın yerine
geçen; Hz. Muhammed'in ölümünden
sonra İslâmın koruyucusu ve dinî lideri
olan kimse krş. ḥalīfe, ḥalfe
h. kımak 15b/17
h. oldı 21a/5
h.+ sinden yüz çevürse 43a/1
h.+ ye 15b/16

ḥalfe : Ar. bir yerden ayrılanın yerine
geçen; Hz. Muhammed'in ölümünden
sonra İslâmın koruyucusu ve dinî lideri
olan kimse krş. ḥalīfe, ḥalfe

h. 23b/1

pîr h. 23a/14

h. eyledi 21a/13

h. kılsa 16a/1

h. kişisüñ 46b/1

h.+ ler aña gibidür 44b/2

h.+ nüñ göñlünden 46a/15

h.+ sin 46a/11	h. arasında 6b/1
hālīk : Ar. tabiat, varlık, yaratık, nas	h. bilmeye 39b/3
h.+ a yetişdüre 54b/11	h. bile 39b/1/4
	h. bilmeye 39b/2
hālīfe : Ar. bir yerden ayrılanın yerine geçen; Hz. Muhammed'in ölümünden sonra İslâmın koruyucusu ve dinî lideri olan kimse krş. hālīfe, hālfe	bunda h.+ a 25b/12
h. 44b/3	h. içine gelürler 39a/8
h. katında olmasa 46b/3/4	h.+ a 7a/7, 38b/14, 51b/14, 52b/3
h. oldu 23b/5	çıkıdum h.+ a 52a/2
	şol h.+ a 40b/1
hālīfetü'l-hūlefa : Ar. arkadan gelen halife	h.+ a eşer itdi 52a/3
h.+ lar 13b/17	h.+ a söylesem 52a/3
	h.+ dan 8b/3, 52b/12
hālīk : Ar. yaratıcı, yaratan, Allah'ın en güzel isimlerinden biridir	h.+ dan kaçmağıla buldum 8a/16
h.+ uñ 'aşkına 10a/16	h.+ dan kaçmağdur 8a/17
	h.+ dan kazandığı 52b/14
hālīlu'llāh : Ar. Allah'ın sevgili dostu	h.+ dan olmaya 47a/9
hālīlu'llāh ol- : Allah'ın sevgili dostu olmak	h.+ dan 'uzlet iderse 8b/4
h. olsa gerekdür 17b/10	h.+ dan söyler 9b/5
hālķ : Ar. yeryüzündeki tüm insanoğlu dünyā h.+ inca 21a/4	h.+ dan su'āl itmek vācibdür
	47a/15
hālķ : Ar. halk, yeryüzündeki tüm insanoğlu	doğuzuncı h.+ dan kaçmağdur
h. 10b/14, 36a/9, , 39b/8, 39b/9, 39b/11, 53b/1	10a/13
	h.+ ı 39a/2
	cümle h.+ ı 19a/2
	'avām h.+ ıdur 49b/2
	h.+ ını 12b/12
	h.+ uñ gücin götürürler 39a/12
	'avam h.+ uñ kesbinden 47a/10
	h.+ uñ nefsi 41a/11
	h.+ uñ şālīhlerinden 38b/15
	hālķ-ı 'ālem : dünyanın insanları
	h.-ı 'āleme 1b/13

halk eyle-: meydana getirmek;
yaratmak

h. e.-di 12a/12

h. e.-düm 12a/11

halka karış-: halkın içine girmek

h.+ a k.-mayup 8a/7

halk kıl-: yaratmak

keşfi h. kılmayalar 38a/16

halk ol-: yaratılmak

h. o.-sa 42b/15

h. o.-up 4b/13

‘uzlet-i halk: insanların inzivaya
çekilmesi

‘uzlet-i h. gerekdür 49b/3

halvāt : Ar. herkesten uzaklaşıp belli bir
süre kalacağı hücre sine kapanmak;
kulun Allah’ın huzūrunda onunla
halleşmesi, mânen sohbet etmesi durumu

şavma^c amda h.+ [e] oturmuşdum
34a/1

halvet : Ar. kulun Allah’ın huzūrunda
onunla halleşmesi, mânen sohbet etmesi
durumu, تنها, yalnız

h. 46a/4

h. itmiş 37b/16

h. meni^c dür 37b/17

h.+ e vardum 51b/17

halvetî : Ar. ibadetlerini ıssız yerlerde
yapan bir tarikat krş. halvetiyye

h. fuqarāsınuñ şānına 7b/17, 8a/1

tarîk-i halvetî: halvetiliğın yolu

tarîk-i h.+ de 7a/5

şūk-ı halvetî: halveti çarşısı

şūk-ı h.+ de olan 2a/1

şūk-ı h.+ nūñ meta^c larınuñ
revāyişi 2a/3

halvetîler: Ar. halveti tarikatına mensup
olanlar

h.+ ler bāzārına girelüm 2a/6

h.+ ler dükkanında olan 1b/10

h.+ ler bölügünden 2a/10

h. şeyhlerinüñ tâcları 4a/17

halvetiyye : [Ar. halvetî sözünün
müennes (dişil) biçimi] Ar. ibadetlerini
ıssız yerlerde yapan bir tarikat krş.
halvetî

āyin-i erkān-ı h.+ den 12a/8

hāmî: Ar. koruyan

sāmiu^c r.+ ü'l-hāmî 9a/6

hamîde : [Ar. hamîd sözünün
müennesi (dişil) biçimi] Allah’ın
adlarından; övülmeye değer

evşāf-ı hamîde: övülme değer
vasıfları

evşāf-ı h.+ ye 50a/1

ahlāk-ı hamîde: övülmeye değer
ahlak

aḥlāk-ı ḥ.+ (ḥamīdiye) ye 54a/2	ḥ.+ iñ yimez 48b/3
ḥançer : Ar. hançer, iki yanı keskin bıçak	ḥ.+ î 48b/2
ḥ. ile urdı 23b/16	ḥarām kııl- : haram etmek
қанлу ḥ. (ḥancer)elinde dilediler 24a/5	ḥ. kııldığı 34b/1
ḥānegāh : F. tekke	ḥ. kıılmışdur 34b/4
vücūd-ı ḥ.+ larında 17a/4	ḥarekāt : Ar. davranışlar, işler ol kıutıb ḥ.+ ı 10a/2
ḥanifi : Ar. hanefi mezhebinden olan kimse	ḥareket : Ar. bir cismin durumunun ve yerinin değişmesi, devinim, aksiyon; vücudu oynatma, kıpırdatma veya kımıldanma
Ḥ. irdiler 24a/1	ḥ. 13a/14
Ḥ. kıalkdılar 24b/16	ḥ. iderdi 9b/2
ḥarām : Ar. din kurallarına aykırı olan, dinî bakımdan ve şeriatçe yasak olan	қанrımda ḥ. idüp 10a/6
ḥ. 26a/13	ḥ.+ leri 4b/16
ḥ. mıdur 48b/6	ḥ.+ te 41b/15
ḥ. olur 6a/8, 6a/9	ḥareket kııl- : hareket etmek melekesi içinden ḥ. kııldurur 28b/6
geydügi ḥ. olur 2b/1	ḥarf : Ar. dildeki bir sesi gösteren ve alfabeyi oluşturan oluşturan işaretlerden her biri, kod
mürıdlikleri ḥ. olur 2b/1	řūfi dört ḥ.+ dür 52b/15
ḥ.+ dur 47a/16, 49b/15, 50b/7	her ḥ.+ uñ dört teveccihi vardır 52b/16
dünyā ḥ.+ dur 49b/14	ḥāriç : Ar. dış, dışarı
rızık ḥ.+ dur 48a/13	kıuşubdan ḥ.+ dür 33b/6
anuñ ḥ.+ ı ve ḥelāli bilinmeye 48a/8	
baқmaқ ḥ.+ dur 50b/6	
ehl-i şarıkat bābında ḥ.+ dur 11a/4	
yemek ḥ.+ dur 35b/1	

- ḥāricī** : Ar. dışla ilgili, dıştan olan
ḥ.+ ler 21b/15, 23b/12, 27b/4-5
ḥ.+ lardan 29b/1
karşu gelen ḥ.+ lerdür 41b/14
- ḥarīf** : Ar. meslekdaş, sanat arkadaşı
ḥ. 9a/17
- ḥāş** : Ar. özgü; katışıksız, en iyi
cinsten, saf
şoḥbet-i ḥāş: has sohbeti, özgü
sohbet
şoḥbet-i ḥ. 19a/1
şoḥbet-i ḥ. oldur 19a/4
şoḥbet-i ḥ. oldur kim 19a/12
- ḥasanī** : Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hasan'ın
izinden gidenler ve Hz. Hasan'ın
soyundan gelenler
ḥ.+ ler kızdandır 28a/9
ḥ.+ lardan zīrā 28a/8
- ḥased** : Ar. fitne, fesad
ḥ. idüp 25b/16
- ḥasene** : Ar. iyilik, güzellik, hayırlı iş
ḥ.+ lere 52b/14
- ḥāşıl** : Ar. olan, ortaya çıkan, görünen
krş. ḥāşıl
ḥ.- ı kelām 10b/7
ḥ. 11a/7
- ḥāşıl id-**: meydana getirmek
ḥ. i.-e 53b/4, 53b/15, 53b/16,
54b/11
ḥ. i.-erler 30a/3
ḥāşıl ol-: meydana gelmek
ḥ. o.-a 10b/7
ḥ. o.-an 49b/16
ḥ. o.-dı 40b/11
insilāḥ ḥ. o.-dı 54a/10
murādı ḥ. o.-maz ise 45a/3
ḥ. o.-ur 40a/3, 40b/7, 54a/3
ḥāşıl ol-: meydana gelmek
ḥāşıl o.- a 10b/7
- ḥāşıl** : Ar. olan, ortaya çıkan, görünen
krş. ḥāşıl
ḥ. olur 50a/8, 55a/3
- ḥasır** : Ar. saz, kabuk, yaprak vb. bir
bitki maddesiyle örülmüş taban veya
tavan örtüsü; tamamı veya bir bölümü
böyle bir örgüden yapılan
ḥ. ardına gizlendi 24a/2
ḥ. ardından 24a/4
ḥ. bıraktı 34a/4
- ḥasīs** : Ar. bayağı, insanı küçülten,
değersiz
postun ḥ.+ elere atduḡ 15a/2
- ḥaşlet** : Ar. insanın yaratılışından genel
özellik, huy

h. ile 11b/10

hāssa : Ar. özellik

h.+ sı 32b/3-4

hāşşü'l-hāşş : Ar. en has, en güzel

şoḥbet-i hāşşü'l-hāşş: en güzel
sohbet

şoḥbet-i h. 19a/2

şoḥbet-i h. oldur 19a/14

hāşā : Ar. dine aykırı görülen bir
ihtimalden söz edilirken kullanılan bir
söz, haşa, Allah göstermesin

h. 10b/17

ḥaşır : Ar. kıyamet gününde ölülerin
diriltilip mahşere çıkarılması

krş. ḥaşr, ḥaşır

ḥaşır ol-: kıyamet gününde bir
araya toplanmak

h. olduğu vâkıit 36a/9

hāşim : Ar. haşmetli, görkemli,
gösterişli

h. 21b/5

ḥilāfet-i h. 23a/11

ḥaşr : Ar. kıyamet gününde ölülerin
diriltilip mahşere çıkarılması

krş. ḥaşr, ḥaşır

h.+ ından saklaya 16b/11

ḥaşr : Ar. kıyamet gününde ölülerin
diriltilip mahşere çıkarılması

krş. ḥaşr, ḥaşır

h.+ a 37a/17

ḥattā : Ar. bile, hem de; üstelik, ayrıca

h. 11b/3, 44a/5

ḥātun : kadın, eş, zevce

h. kişi ile 50b/6

Resülûñ h.+ ıdur 21a/3

şāliḥa h.+ lar 39a/5

ḥatā : Ar. istemeyerek ve bilmeyerek
yapılan yanlış, kusur, yanılma, yanılığ;
günah, kusur, kusur

krş. ḥatā

terk-i h. 7b/8

ḥatā : Ar. istemeyerek ve bilmeyerek
yapılan yanlış, kusur, yanılma, yanılığ;
günah, kusur, kusur

krş. ḥatā

h.+ nuñ başı 47a/3

delilsiz söz h.+ dur 2b/11

ḥāteme'l-Enbiyā : Ar. peygamberlerin
sonuncusu, Hz. Muhammed

h. 18a/10-11

ḥāteme'l-Evliyā : Ar. velilerin mührü

h.+ dan 45b/5

hâtır : Ar. düşünme, akılda tutma, hafıza, zihin, akıl, yâd; gönül, kalp krş.

hâtır

h.+ uma 52a/2

hâtır : Ar. düşünme, akılda tutma, hafıza, zihin, akıl, yâd; gönül, kalp krş.

hâtır

cümle h.+ lardan 31a/13

havarîc : Ar. asiler, zorbalar; 'hakemeyn Vakası'ndan sonra Hz. Ali'ye isyan eden zümre, hâriciler

h. 26b/16

havarîcî : Ar. havarîc olan kimse

h. 28a/17-28b/1

hâvf : Ar. şeriat hükümlerine göre günah işleme korkusu

h. bürüdi 34a/6

h. yokdur 44a/7

h.+ a'llâhdur 49b/16

hay : Ar. diri, canlı; Allah'ın adlarından biri

h.+ dur 24b/8

hayâ : Ar. namus; günahattan veya suç işlemekten kaçınma

h. 21a/12

hayât : Ar. dirilik, canlılık, sağlık, yaşayış; doğumdan ölüme kadar geçen süre, ömür

h. bulur 54a/8

h. dağısı 31b/6

şu h.+ dur 36b/16

h.+ ı bulmuşdur 36a/4

maḥlūḳātuñ h.+ ına memâtına sebebdür 33a/4

Resülün aḥir h.+ ında şordılar 23a/11

âb-ı hayât : hayat suyu, ölümsüzlük suyu, bengi su

ab-ı h. getürdi 24b/4

ab-ı h. içdi 24b/8

ab-ı h. virdi 24b/7

ab-ı h.+ dur 24b/5

hayır : Ar. iyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım krş. hayır

h. 25b/2

hayır : Ar. iyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım krş. hayır

h. du' â eyledi 11a/14

h. mı 42a/8

h.+ dan ve şerden alur 38a/15

h.+ ı (hayr) 14b/11, 38b/10

h.+a (hayr) taleb ide 28b/9

hayır ol-: hayrı, faydası olmak

h. olmaz 46b/7

ḥayrlu : Ar. yararı, hayrı olan; uğurlu, iyi, güzel

ḥ. 28b/9, 53b/11

ḥ.+ sı 53b/11-12, 27b/2

ḥāyir : Ar. hayretten gözü kamaşmış, şaşırılmış

nur-ı celâlde ḥ. 2a/11

ḥayli : F. hayli, çok, oldukça

ḥ. 31b/14, 31b/17, 51b/14

ḥayrān : Ar. çok beğenen, hayranlık duyan kimse

ḥ. ḫalup 25b/16

ḥ. ḫaldılar 26b/4

mest-i ḥayrān: hayranlıktan mest olmuş

mest-i ḥ. olur 50a/3

ḥayvān : Ar. canlı

rūḥ-ı ḥ. 55a/1

ḥayvānī : Ar. hayvanla ilgili, canlıya âit

rūḥ-ı ḥayvānī: hayvanın, canlının ruhu

rūḥ-ı ḥ. 54a/13

rūḥ-ı ḥ.+ dūr 54b/17

rūḥ-ı ḥ.+ nūñ 54a/14

ḥāzā : Ar. “bu, şu, o” anlamında kullanılan Arapça işaret zamiridir

h. kitābı ism-i 13b/5

h. vesīle-nāme 1b/1

ḥazān : F. sonbahar

ḥ. bayrağı gibi ditredi 18b/1

ḥazār : Ar. barış ve güven; sakınma anlardan ḥ. gerekdür 48a/9

ḥ. ide 11a/7, 11b/1

ḥazer : Ar. sakınma, ihtirāz

ḥazer eyle-: sakınmak

ḥ. eyleye 10b/8

ḥazır : Ar. hazır

ḥ. 17a/1

ḥ. bile 19b/10

ḥ. göre 42a/7

ḥazret : Ar. huzur, kat, makam

krş. ḥazret

ḥ.+ i 24b/3

ḥ.+ lerine 3b/5, 3b/7

2. saygı göstermek için büyüklere verilen ünvan

Ḥ.- i Āḥmedūñ ḥadīṣi müteşebbihdür 5b/7

Ḥ.- i Kevneyn 7b/13

Ḥ.- i ‘ Alī 2b/12

Ḥ.- i ‘ Alī Ḥasan-ı Başrī 4a/11

H.- i 'Alīye viridi 4a/11	h.+ i Res'ul 29b/8
H.- i Res'ul 4a/10	H.+ i Res'ul 21a/3
H.- i Yāk'ub 5b/14	Res'ul h.+ i r'uhı yaradıldı 22a/4
H.- i Ya'kub Efendi 3b/3	H.+ i Seyyidi'l-enām 6b/11
H.- i Ya'k'ubuñ gözleri 5b/12	H.+ i Süfyān Sevri 10a/3
H.- i Yūsufuñ gönleği 5b/11	H.+ i Süleymāna nübüvvet
H.- i 7a/17, 9a/6	degsün 18a/2
Ebū Bekir h.+ i 26b/9	H.+ i Ya'k'ubuñ 5b/10
Ebū Müslim h.+ i 28a/14	H.+ i Zennūn-ı Mıṣri 9a/1
'Alī h.+ i 18b/7, 23b/7, 35a/14	Res'ul h.+ ile 44a/5
'Alī h.+ ine 3b/7	Cüneyd H.+ inden 4b/2
'Alī H.+ i 26b/11	Āḥmed Erzencāni h.+ ine 3a/10
Muḥammed'e'l Ḥalveti h.+ ine	Āḥmed Yegitbaşı h.+ ine 3a/12
3a/6	Başri H.+ ine 4a/12
'Ömer h.+ i 26b/10	Bāyezid H.+ ine 8a/15
res'ul h.+ i 22a/13, 22a/17, 22b/8,	Cemāle'd-dinü Tüsteri h.+ ine
45a/13	3a/5
H.+ i Beṣir-i Hāfi 8b/12	Cüneyd-i Bağdādi h.+ ine 2b/16
Hāci h.+ ine 3a/9	Dāvud-u Ṭāi h.+ ine 2b/14
'Alī h.+ i boynunda götürüp	Behri h.+ ine 3a/3
geçdi 18a/16	Ebu'n-Necib Sehre h.+ ine 3a/2
H.+ i Ca'fer-i Sādika 9b/4	Hābīb-i 'Acemī h.+ ine 2b/13
H.+ i Ebū Hureyre 8b/6	Hāci Karamāni h.+ ine 3a/13
H.+ i Kudsi 26b/13	Hasan-ı Başri h.+ ine 2b/13
H.+ i Mevlā 14b/17	Hāsan-ı Başri h.+ ine 2b/7
H.+ i Muḥammed 40b/2	Hüseyn Efendi h.+ ine 3a/16
H.+ i Nebiyyi 8a/8	İbrāhīm Kayṣari h.+ ine 3a/11
H.+ i 'Alī 35a/12, 43a/17	Kadı Muḥyi'd-din h.+ ine 3a/1
H.+ i 'Aliden 4b/1	Kāsım Efendi h.+ ine 3a/14
H.+ i 'Oṣmān 26b/11	Ma' ruf-ı Kerhi h.+ ine 2b/15
H.+ i 'Oṣmān 8b/6	Mimṣāde'd-Dinnūri h.+ ine
H.+ i 'Ömer 8b/6	2b/17

Miri'l-Ḥalveti ḥ.+ ine 3a/7	yüceltme amacıyla getirilen unvan krş.
Muḥammede'd-Dinürî ḥ.+ ine	ḥazret
3a/1	şeyih ḥ.+ inden 46a/8
Muḥammed Ḳarabaş ḥ.+ ine	
3a/15	ḥazret-i resūlu'llah şalla'llāhu 'aleyhi vesellem (elihi): Ar. Allah'ın selamı O'nun üzerine olsun, Allah'ın elçisi, Hz. Muhammed
Muḥyiddīn ḥ.+ ine 3a/14	
'Alî ḥ.+ ine 40a/16	
'Aze'd-dīni'l-Ḥalvetî ḥ.+ ine	
3a/8	ḥ. 2b/6, 14a/11, 15a/6, 18b/10, 20a/6, 19a/6, 21b/12, 22a/9, 45a/11
'Uşşākî ḥ.+ ine 3a/12	peygamber ḥ. 25a/16, 31a/17
Resūl ḥ.+ ine 22a/7	
Rüknü'd-dīn en-Neḥāşî ḥ.+ ine	
3a/4	heb : F. hep, bütün, tüm olarak miski h. çıķarsañ 55a/7
Serîr Saķatî ḥ.+ ine 2b/15	
Şehābe'd-dīnū Tebrîz ḥ.+ ine	
3a/4	hediyye : Ar. armağan h. niyyetine yirüm 48b/9
Zāhid Gilānî ḥ.+ ine 3a/6	
'Alî ḥ.+ ine ışmarladı 40a/15	
Resūl ḥ.+ i 43a/5	
Resūl ḥ.+ iniñ 21a/7	
emr-i Ḥaķkile Rasūl Ḥ.+ inüñ	
icāzetiyle 6a/11	
Resūl Ḥ.+ inüñ ođlancıķları	hefte : F. birbiri ardınca gelen yedi günlük dönem h. 51b/12
29b/3	helāk : Ar. mahvolmak, helak h.+ lik 33a/10
Resūl ḥ.+ inüñ rüḥı 44a/15	helāk ol- : mahvolmak h. ola 16a/14
Cüneyd Ḥ.+ leri 9a/10	h. olmışdur 38b/9
Cüneyd-i Bađdādî Ḥ.+ lerine	h. olur 33a/10, 35b/11, 48a/1
4a/14	h. olursız 43a/6
Cüneyd Ḥ.+ lerine gelince 4b/1	
ḥazret : Ar. yüce kabul edilen kimselerin adlarının başına saygı, övme,	

helâl : Ar. dinin kurallarına aykırı olmayan, dinî bakımdan yasaklanmamış olan. krş. helâl

loğmayı h. ide 48b/7

h. midür 48b/6

katli h.+ dür 42b/10, 42b/16

kesbi h. ide 47b/6

loğma ol vakit h. olur 47b/16

şühelü loğma dağı h. olur 48a/7

şifât-ı h.+ den 49b/15

h.+ dür 48b/13

irâdet loğması h.+ dür 47a/10

h.+ i 48b/2

anuñ harâmı ve h.+ i bilinmeye

48a/8

h.+ in yir 48b/3

helâl ol-: hak edilmiş olmak

h. ola 48a/10

h. olıcağ malları 48b/12

h. olur 47b/15, 48a/2

helâl : Ar. dinin kurallarına aykırı olmayan, dinî bakımdan yasaklanmamış olan krş. helâl

anuñ katli h.+ dür 49a/2

hem : F. açıklayıcı nitelikte olan ikinci cümleyi birinciye bağlayan bir söz; bir de, zaten

h. 6b/3, 11b/1, 11b/2, 15b/4,

15b/5, 21a/11, 22a/15, 22a/16, 25b/10,

25b/11, 27a/5, 28a/9, 30a/11, 30b/6,

35b/3, 35b/4, 35b/8, 39b/4, 40a/11, 40a/12, 40a/13, 40a/14, 40b/6, 41b/2, 51b/14, 52b/3

h. farz 43b/11

h. sünnetdür 43b/11

hemnişineler : oturmuş olan

h. ile 38a/14

hemân : F. derhal, çabucak; sürekli, daima; şimdi, bu an

h. 1b/2, 5b/13, 6a/1, 7a/10, 7b/11, 10a/6, 21b/15, 31a/11, 43b/9

hemîşe : F. sürekli, daima, her zaman

h. 9a/9

h. (hemşe) noğşāndur 17a/3

henüz : F. henüz, daha

h. 37b/13

her : F. cümle, hep

h. 2b/6, 4a/5, 8b/5, 10b/10, 25b/3, 27a/11, 27a/14, 28b/10, 29a/4, 30a/1, 31a/6, 35a/8, 38b/1, 39a/15, 41b/11, 50a/5, 52b/1

h. gün 35b/14

h. hâli 19b/17

h. harfuñ dört teveccihî vardır

52b/15

h. işde 10a/11

h. işi 53b/2

h. işini 19b/8, 19b/9, 19b/11,
19b/13

h. kelāmuñ aşlın 32a/6

h. kim 8b/4, 16b/1

h. kişi 15b/9

h. kişi mertebesince 13a/2

h. kişininüñ müşküli 15b/6

h. mü'min 46b/9

h. ne 7a/5

h. ne kim şlerse 19b/16

h. ne kim işlese 14b/5

h. şöhet 53b/3

h. şüret 50a/4

h. şahış 28b/8

h. şahış kelāmından bilmişdür

32a/6

dördüncü h. şeyden geçüp 10a/12

h. şeyi 12a/11

h. talibe 19a/15

h. vaqit 31b/10

h. vilāyet 41b/3

her zamān : her zaman krş. her
dem

h. zamān 8b/16

h. zamānda 41b/5, 41b/7

h. zamanda 39a/6

her dem : her zaman krş. her
zamān

h. dem sözi 50a/6

her bir : her bir

h.+ i 1b/5, 13a/14

h.+ üñ 41b/3

her : en büyük varlık
genc-i h.+ dür 52b/7

hergiz : F. asla, katiyyen
h. 10a/3

hevā : Ar. istek, arzu; boş, anlamsız
h.+ da 10b/1, 20a/7

hevāyi : Ar. gök rengi
h.+ lerdür 35b/5

heybet : Ar. büyüklük, azamet
h.+ lü 17a/13
h.+ lü sultān nazārında 44b/11

hıfz : Ar. ezberleme, akılda tutma
h. iderler 33b/12

hıfz : Ar. muhafaza etme, koruma
hıfz id-: korumak
h. ide 14a/4, 16b/16

hımār : Ar. eşek, merkep
h.+ lıkdan 31a/3-4
h. gibidür 31a/1

hınzır : Ar. domuz

h. eti 47b/15

hırka : Ar. hırka, dervişlerin giydikleri
üst giysisi krş. hırka

h. 2b/5

h.+ dan murād 6b/5

h.+ ı 5b/8

h.+ ları 4b/7

h.+ larında 4b/6

hırka-i teberrük : mübârek hırkası

h.+ dür 5b/2

hırka : Ar. hırka, dervişlerin giydikleri
üst giysisi krş. hırka

h. 5a/17

h.+ ı 5b/15, 5b/17, 6a/9

h.+ ları 6a/8

h.+ nuñ yenine 6a/1

h.+ sun burmaya 13a/11

h.+ [y]ı 5b/9

hırka-i teberrük : mübârek hırkası

h.- i teberrük giyenler 5b/5

hırka-i iradet: iradenin hırkası

h.+ dür 5b/1, 5b/1

hırka-i mürîd: müridin hırkası

h.+ üñ 6a/4

hışım : Ar. evlilik yoluyla birbirine
bağlı olan kimseler

h. 21b/17

h.+ lık 21b/16

hıtab : Ar. birine söz söyleme, sözü bir
adam söyleme, tevcih-i kelâm

h.- ı ızzet geldi 34b/16

tarāf-ı ızzetden h. geldi 9b/13

hıyanet : Ar. hıyanet, ihanet, kötülük

h. iden 11b/4

hıyanat : Ar. hıyanetler

emānete h.+ lık itmiş olurlar

19b/2

hicāb : Ar. utanma, utanç, sıkılma

h. 16a/8

h. yokdur 45a/5

cihāz : Ar. tarikatlarda kullanılan taç,
hırka, kemer gibi eşya

h. 2a/6

h.+ ı 2b/2/6, 6a/16

h.+ uñ 6a/6-7

h.+ larına 6b/17

cihāz-ı meşāyih: şeyhlerin
eşyaları

h.- ı m. 6a/12, (meşāyih) 2b/4

h.- ı m.+ den 2a/14, 2a/17, 2b/8

h.- ı m.+ üñ 6b/4, 7a/2

hicin : Ar. çok hızlı giden ve susuzluğa
dayanıklı deve

niğablu h.+ le 24a/9

hîç : F. olumsuz yargılı cümlelerde fiilin anlamını pekiştiren bir söz; boş, değersiz, önemsiz olan şey veya kimse
h. 25b/9, 31b/11, 44a/16, 51a/14
h. kimse 32a/3, 32a/5, 32a/11
h. loğma bulunmasa 47b/17

hidāyet : Ar. hak yoluna, doğru yola kılavuzlama
h. bulmuşlardır 29b/17
tariğ-ı h.+ de 46a/2
tariğ-ı h.+ e geldiler 51b/15

hikāyet : Ar. hikāye
h. 17a/6, 22a/5, 22b/9, 23b/6, 33b/17, 34b/8
aşikāre h. 29a/10
h. işitmedin mi 38b/6
h. olunur 10b/12, 13b/5
h.+ im 17b/6
h.+ inde gelür 26b/13

hikmet : Ar. bilgelik, hamiklik
h. 22a/12
h. bağışlanur 35a/16
h. vardur 32a/8
kelāmuñ h.+ in añlarlar 30a/1

hilāf : Ar. aykırı, karşıt, ters; yalan
h. yokdur 30a/17
h.+ larınıñ artuğ eksik olduğuna 29b/7

h.+ ı bulunmaya 53a/13

hilāfet : Ar. birinin yerini tutma, halifelik

h. təcıdur 6b/13

anı h.+ e 23a/16

h.+ i 10a/4

hilāfet -i hāşim: haşmetli hilafet

h. 23a/10

hilāfet-i ma' nūn: halife olarak tanınmış; seccade, tarikatta makamı temsil ediyor yani bir şeyh, makamını başkasına vereceği zaman, seccadesini verdi denilir; dolayısıyla halef olarak tanınmış, seccadeyi aldığı bilinendir

h.+ dur 6b/9

taht-ı hilāfet: hilafet tahtı

taht-ı h.+ e 6b/10

hilāl : Ar. yeni ay, ilkay

h. ve 2a/5

hil'at : Ar. eskiden padişah veya vezir tarafından takdir edilen kimseye giydirilen süslü elbise, kaftan

h.+ in geydürdi 9b/8

himmet : Ar. himmet, yardım

h.+ e mazhar düşe 6b/3

hın : Ar. an, zaman, vakit

h.+ de göstermeye 16a/12

ķādir olduġuñ ħ.+ de 49a/5

ħizmet : Ar. birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma; görev, iş krş. ħizmet

ħ. eyledi 9a/11

ħ. itdi 9b/4/5

ħ. teklif iderse 10b/11

ħ.+ e gönderse 10b/14

ħizmet : Ar. birinin işini görme veya birine yarayan bir işi yapma; görev, iş krş. ħizmet

ħ. için 23b/9

ħ.+ i 10b/12, 10b/15

ħ.+ inde 11a/10

ħ.+ inde olurlar 5b/4

maķşūd ħ.+ inde 10b/17

ħoca : F. din görevlisi, öğretmen

ħ.+sınuñ 13/15

ħod : F. işte, kendi, bizzat krş.
ħod

Ĥüdā ħ. bilür 39b/2, 39b/4

ħ. devedür 1b/8

ħod : F. işte, kendi, bizzat krş.
ħod

ħ. 49a/6

ħokķa : Ar. metal, cam veya topraktan yapılmış, içine mürekkep vb. şeyler konulan küçük kap

ħ.+ ya 55a/6

h.+ da ķokķusu ķalır 55a/8

Ĥorasānī : (F. ĥurāsān + Ar. -ī) Üst bölümü sarıktan taşacak biçimde yapılmış hoca kavuġu

Ĥamza'-i Ĥ. 11b/7

ħoş : F. güzel, iyi, tatlı krş. ħoş
ħ. şoĥbetler oldı 35a/4

ħoş : F. güzel, iyi, tatlı krş. ħoş
mezhebi ħ.+ dur 27b/6

ħoşnutluk : F. hoşnutluk, memnunluk
ħ. 9b/8

ħoz : ?
ħ. 15a/10, 40a/6
ħ.+ dur 49a/16

ħüb : F. hoş, güzel, hasen
ħ. 51a/1
ħ. şurete 51a/5

ħüccet : Ar. delil, belge, senet
ħ.+ leri 7b/7

ħüccet el-fakr-i fahrī: fakirlik benim övüncümdür

h. 9a/1	h.+ de lağnet okutdı 28a/12
hucetü'l-kā'im: ayakta	
durmanın delili	hūy : F. yaradılış, mizaç, tabiat
h. 27b/14	h.+ i yoldan gidersindür 48b/15
hukūk : Ar. toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaların bütünü, tüze	huzūr : Ar. dirlik, baş dinçliği, gönül rahatlığı, rahatlık, erinç; ön, yan, kat, makam, yamaç krş. huzūr
h.-ı şultāniyyeyi 1b/9	h. ile oturdı 22b/14
hulefā : Ar. halifeler	şeyh h.+ una iricek 44b/10
h. 20b/15	şeyhūñ h.+ unda oturmaya 13a/8
h. kuṭb-ı 20a/14	huzūr : Ar. dirlik, baş dinçliği, gönül rahatlığı, rahatlık, erinç; ön, yan, kat, makam, yamaç krş. huzūr
hurmā : F. hurma, sıcak iklimde yetişen tatlı bir meyve türü, nahl	h. virmez 48b/17-49a/1
h. yabrağıyla 17a/14	hücre : Ar. tekkelerde, çilehanelerde dedelere ayrılmış odaların her biri
h. yaprağından parmağım gidürebildi 18a/7	birbirinūñ h.+ sine 13a/7
huşūş : Ar. husus, konu	Hüdā : Ar. doğru yol, hidayet; kur'ân-ı kerîm
h.+ ā 4a/5	H. 25b/11, 39b/4, 40a/4
huṭbe : Ar. cuma ve bayram namazlarında minberde okunan dua ve verilen öğüt krş. huṭbe	H.+ ya 44a/17
h.+ de 43a/13	H. bile 39b/1
h.+ ye koydı 28a/15	H. hod bilür 39b/2, 39b/4
huṭbe : Ar. cuma ve bayram namazlarında minberde okunan dua ve verilen öğüt krş. huṭbe	H. intiķam alıcudur 49a/9
	H.+ ya şalmaķdur 49a/8
	h.+ ı ademde 37b/4
	H.+ nuñ vücūduna 37b/3
	H.+ yadur 37b/11

hüküm : Ar. hüküm, emir, kesin karar
kâfdan kâfa h. iderdi 18a/5
iki 'aleme h. itmekdür 3b/10
ol h. itse gerekdür 18a/3
h. (hüküm) ile 24b/9, 43b/12
Kur'ānuñ h. (hüküm) ile 15a/2
hüküm-i şerī: şeriat hükümleri
h. (hüküm) -i şerī 46b/13

hürmet : Ar. saygı
h. için 31a/13
h. ve 'izzet ideler 13a/3

hüseynī : Ar. Hz. Muhammed'in torunu
ve Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hüseyin ve onun
soyu ile ilgili
h.+ ler 28a/8
h.+ lerdendür 28a/9

hüsn : Ar. güzel
h.+ i anuñ cemālinden 51a/3
hüsn-ü hāl: halin güzelliği
h.- ü hāle yetişdi 11a/15

hüve : Ar. Arapçada tekil üçüncü şahıs
zamiridir; Allah
h. 37b/5, 37b/6

ı- : Eski Türkçede er- olan ve i-
olarak isimlere gelerek onları yüklem
yapan ek fiildir krş. i-
gölgesi yoğ ı.- dı 25b/9
kişfi yoğ ı.- dı 25b/14
Muhammedüñ gölgesi yoğ ı.- dı
26a/5
yoğ ı.- dı 10a/4, 25b/14

içün : amacıyla, maksadıyla; -den
dolayı, -den ötürü krş. için,
içün
dörtten aldug ı. 35b/8

ıla : ile, birlikte krş. ile
ı. 28b/11

ışlāh : Ar. düzeltme, iyileştirme
ı. 20b/1, 39b/16

ışlāh-ı nās: insanın düzeltilmesi
ı. 20b/3

ısmarla- : bir şeyin yapılmasını veya
getirilmesini, bu işlerle uğraşan birine
söylemek, ısmarlamak krş.
ısmarla-

Hasan Başrıye ı.- dı 43b/1
bir kişiye ı.- nmaz 41b/4
ı.- rsın 41a/17

ısmarla- : bir şeyin yapılmasını veya getirilmesini, bu işlerle uğraşan birine söylemek, ısmarlamak krş.
ısmarla-

Hasan Başratına 1.- dı 40a/16
‘ Alî hazretine 1.- dı 40a/15
Allâha 1.- dum 23a/13
hağ tarafından 1.- nandur 16a/4
aña 1.- nmış ola 15b/12
1.- nmışdur 33b/11
aña 1.- nmışdur 33a/5
miğdarınca 1.+ nmışdur 39b/13
ol dört kişiye 1.- nmışdur 33b/9
bizi kime 1.- rsın 23a/13

ıssı : sıcak, ısıtılmış
i. idi 8b/13
i.+ dur 8b/5

‘ışk : Ar. aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, sevi, sevdâ; tutku, muhabbet
krş. ‘aşk
‘1. 49b/12
‘1.+ da 50b/17
‘1.+ da urmağ 49a/14
Allâh ‘1.+ ndan 50a/2
mertebe-i ‘ışk: aşkın mertebesi
mertebe-i ‘1. 49a/16
mertebe-i ‘1.+ a 50a/1
mertebe-i ‘1.+ da 49a/12, 49a/15
mertebe-i ‘1.+ da küfürdür 49a/12
makâm-i ‘ışk: aşk makamı

makâm-i ‘1. 49b/1

ızlâl : Ar. doğru yoldan sapma, dalâlete düşme

1. yola ilemeler 15a/16
1. yola gitmişlerdür 20a/4

- İ -

i- : Eski Türkçede er- olan ve i- olarak isimlere gelerek onları yüklem yapan ek fiildir krş. 1-

‘aleb i.- delüm 2a/9
i.- di 25b/12
Allâh ile i.- di 35a/8
benim karnımda i.- di 9b/1
benüm rûhum i.- di 22b/3
cânı müşâhede içinde i.- di 9a/10
Ebû Bekir i.- di 23a/16
issi i.- di 8b/13
kâmîl i.- di 10a/8
kişi i.- di 33b/17
kuṭb i.- di 40a/14
laṭif i.- di 25b/13
murâd qarâbet i.- di 21b/16
mü’min i.- di 33b/17
nūr-ı nūr i.- di 25b/13
‘ilim i.- di 40a/7
padişâh i.- di 40a/14
pâk i.- di 25b/13
Resülüh yârenleri i.- di 26b/9
şeyh i.- di 40a/14

tayr-ı niḳāc i.- di 52a/6	‘i. 11a/8, 11b/2
zāhīr i.- di 26a/6	
maşrıḳdağı ben i.- düm 22b/7	iblis : Ar. iblis, şeytan
gözleri görmez i.- ken 5b/11	üçüncü i.+ i düşmān olmakdur
mü’min i.- ken 43a/1	10a/11
müslimān i.- ken 42b/13	
böyle i.- miş 52b/1	‘ibret : Ar. kötü bir olaydan alınması
i.- se 24b/15, 28b/4, 50b/9	gereken ders, uyarıcı sonuç
ḫavāricī i.- se 28b/1	‘i.+ siz naẓar belādūr 2b/12
mu‘āmeletden söyler i.- se 19a/5	
murādī ḫāşıl olmaz i.- se 45a/3	ibtidā : Ar. başlangıç, ilk, ilklük
‘Alī dostlarından i.- se 28b/3	i. iderse 31b/10
şālih i.- se 38b/17	mübtedī i. ṭāliblerdür 49b/3
şerī‘atı kāmīl i.- se 20a/8	
yanuña ḫalmaz i.- se 49a/7	icābet : Ar. davete katılma; bir emre
yoğ i.- se 20a/9	veya isteğe uyma
yoğ i.- se 10b/6	tīz i. ide 42a/7
yoldaş i.- se 28b/13, 28b/14	i. itmeyeni 20b/6, 41b/12
zālimlerden i.- se 48b/10	
‘āḳıl i.- señ 15a/10	icāzet : Ar. izin, onay, onaylama
	emr-i Ḥaḳkile Rasūl Ḥazretinüñ
‘ibādet : Ar. ibadet, bir dinin	i.+ iyle 6a/11
buyruklarını yerine getirme	i. olmayınca 45a/1
‘i. idüñ 13b/9	i.+ iledür 2b/2
‘i. itmekdür 10a/13	ricāl-i ḡaybın i.+ iyle 6a/14
‘i. on yaḫşıdır 10a/12	
‘i.+ de 36b/11	iç : iç, içeri; orta
‘i.+ e 47a/14	i.+ i mücevvef olur 36b/5
küllü ‘i.+ üñ 47a/4	i.+ inde 9a/2, 9a/8, 26b/4
	anuñ i.+ inde 15a/9
‘ibādu’llāh : Ar. Allah’a inananlar,	dervişler i.+ inde 22a/5
Tanrı’nın kulları	Ḳur’ān i.+ inde 40a/5

‘ ilim i.+ inde 10a/7	
‘ ömür i.+ inde 8b/17	
riyāzāt i.+ inde 8b/3, 8b/6	
uṣūl-i din i.+ inde 8b/13	
cānı müşāhede i.+ inde idi 9a/9	
vaḥdāniyyet i.+ inde uçdum	
9b/11	
maḥlūk i.+ inden giderler 39a/10	
melekesi i.+ inden hareket	
kıldurur 28b/6	
göñlüñi i.+ ine 21b/7	
ḥalk i.+ ine gelürler 39a/9	
şeytān i.+ ine girür 28b/1, 36b/6	
i.+ ine kadem başup 2a/13	
bunlaruñ i.+ lerinde 39a/5	
i.+ lerinden 38b/15	
i.+ lerine alur 38b/16	
i.+ üñüzde ulu ‘ azābdur 38b/5	
iç- : bir sıvıyı ağza alıp yutmak	12b/4
ab-ı ḥayāt i.- di 24b/8	
bir kadeh i.- dim 9b/10	
and iç-: yemin etmek	
and i.- digim 8b/1	
içerü : içeri, iç kısım	
tacuñ i.+ sinde 3b/15	53a/8
için : amacıyla, maksadıyla; –den dolayı, –den ötürü krş. için, içün, çin	
anıñ i.+ dür 6b/15	
içün : amacıyla, maksadıyla; –den dolayı, –den ötürü krş. için, içün, çin	
Allāh i. 30b/3	
anıñ i. 35a/8	
anuñ i. 27a/3	
baḥş-i ‘ izām i. 30b/13	
da‘ vet itmek i. 14b/11	
dutunmaḥ i. 40b/13	
dügin Allāh i. 53a/9	
dünyā manşıbı i. 30b/12	
dünyā maşlaḥatı i. 47b/11	
ḥizmet i. 23b/9	
mek i. 14b/12	
nās üzerine ulūlanmaḥ i. 30b/13	
yimek teberrük i. 48b/9	
biri rızq i. emīn olmaḥ 10a/10	
şeyātinleri racīm itmek i. kıldım	
‘ ilim Allāh i. oḡusa 30b/11	
manşıb i. oḡuyanlar 15a/5	
Allāhu Te‘ ālā i. oḡuyup 14b/16	
Allāh rızası i. ola 47a/9	
Allāh i. seve 53a/8	
yigrendügin Allāh i. yigrene	
yitürdügin Allāh i. yitüre 53a/9	
i.+ dür 45b/10	
Allāhı bulmaḥ i.+ dür 45b/12	
siziñ i.+ dür 40a/9	
üns-i ilāhī i.+ dür 47a/16	

hürmet i. 31a/13	beyān id-: bildirmek, anlatmak
şakk i. 15a/4	beyān i.- elim 27b/10
id- : etmek, yapmak, eylemek	beyān i.- elüm 27a/7
krş. it-	bey^ç at id-: biat etmek
i.- er 11b/6, 45b/5	bey ^ç at i.- üp 43a/9
i.- erdi 54a/11	bezl id-: esirgemededen vermek
i.- e 19a/13	bezl i.- elüm 2a/16
i.- en 18b/3, 30a/17	cehd id-: çalışıp çabalamak
i.- erler 14b/12, 37b/4	cehd i.- e 34a/15
i.- erse 38b/1, 49a/2-3	cemi^ç id-: toplamak
i.- se 51b/2	cemi ^ç i.- üp 30a/8
i.- en	da^ç vet id-: çağırarak
i. (ifrād) ile şarmı 48a/5	da ^ç vet i.- icileridür 14a/1
ç adli id-: hakka uygun olmak	dermān id-: şifa olmak
ç adli i.- e 14a/5	dermān i.- emedi 17b/12, 17b/16
āhż id-: teslim etmek	dünya[y]ı terk id-: ölmek
āhż i.- erlerdi 29b/11	dünya[y]ı terk i.- e 47a/6
ç amel id-: gereğince hareket	edā id-: ödemek, vermek
etmek	edā i.- e 10b/12
ç amel i.- e 15b/5, 48b/4, 52b/1	sünneti edā i.- ici ola 53a/3
ç amel i.- emese 44a/1	edā i.- ici olan gerekdür 53a/2
ç amel i.- er 27b/17	emri id-: emretmek
ç amel i.- erler 14b/14, 14b/16	emri i.- iciye 13b/12
ç amel i.- erse 44a/9	eşer id-: tesir etmek
ç arz id-: sunmak	eşer i.- e 52b/3
ç arz i.- erler 25b/1	fehīm id-: anlamak
āşikāre id-: meydana çıkmak,	fehīm i.- emez 26a/17
ortaya çıkmak	fehīm i.- emezler 30a/3
āşikāre i.- erüz 43a/4	fi^ç l-i şeri^ç at ile ç amel id-: şeriatin
ç azāb ihsās id-: azap hissetmek	eylemleri ile hareket etmek
ç azāb ihsās i.- en 55a/10	fi ^ç l-i şeri ^ç at ile ç amel i.- e 46b/13
	ğavğa id-: tartışma, mücādele

ğavğa i.- erler 31b/17	hıyānet id-: ihanet etmek
göñlin ihyā id-: gönlünü iman ile diriltmek	hıyānet i.- en 11b/4
göñlin ihyā i.- e 37a/1	hürmet ve izzet id-: saygı göstermek ve hürmet etmek
halāş id-: bentten kurtarmak	hürmet ve izzet i.- eler 13a/3
halāş i.- emedi 17b/8	ıslāh id-: düzeltmek
halāş i.- emedi 17b/2	ıslāh i. 20b/1
hareket id-: durumunu değiştirmek	ıslāh-ı nās id-: insanı düzeltmek
hareket i.- erdi 9b/2	ıslāh-ı nās i. 20b/3
hāşıl id-: peydâ etmek, elde etmek	ibādet id-: ibadet etmek, tapmak
hāşıl i.- erler 30a/3	ibādet i.- üñ 13b/9
hıfz id-: ezberlemek	ibtidā id-: başlamak
hıfz i.- erler 33b/12	ibtidā i.- erse 31b/10
hüküm id-: nüfuzunu devam ettirmek	ihtirāz id-: çekinmek, kaçınmak
ķāfdan ķāfa hüküm i.- erdi 18a/5	ihtirāz i.- e 11a/16
hareket id-: hareket etmek	ihtiyār id-: seçmek, tercih etmek
ķarnımda hareket i.- üp 10a/6	ihtiyār i.- erseñüz 43a/8
hased id-: kıskanmak	infāk id-: beslemek
hased i.- üp 25b/16	nefsine infāk i.- inse 51b/1
hāşıl id-: elde etmek	intihāb id-: seçmek
hāşıl i.- e 53b/4, 53b/15, 53b/16,	intihāb i.- üp 12a/8
54b/11	irşād id-: doğru yol göstermek
hayra taleb id-: hayır istemek	irşād i.- er 40a/3
hayra taleb i.- e 28b/9	işbāt id-: kanıtlamak
hazār id-: barışmak	işbāt i.- er 41a/2
hazār i.- e 11a/7, 11b/1	işbāt i.- erler 37b/5
hıfz id-: ezberlemek, saklamak	ispāt i.- erler 41a/1
hıfz i.- e 16b/16	istikbāl id-: karşılamak
hıfz i.- üp 14a/5	istikbāl i.- üp 13b/3
	imāmlık id-: imamlık görevini yerine getirmek
	imāmlık i.- erdi 54a/12

it̄ā' at id-: emre uymak	ma'şiyet i.- üp 11a/13
it̄ā' at i.- üñ 13b/9	meleklerden 'ilim ta'lim id-:
ittibā' id-: ona tâbi olmak	meleklerden ilim öğrenmek
aña ittibā' i.- eler 14a/11, 15a/14	meleklerden 'ilim ta'lim i.- e
ittibā' i.- en 43b/2	54a/11
'izzet id-: saygı göstermek	men' id-: yasaklamak,
'izzet i.- erdi 29a/16	engellemek
'izzet i.- erler 31a/3	men' i.- er 49a/1
'izzet i.- üñ 20a/9	merḥamet id-: acılamak
kār id-: kazanmak	merḥamet i.- eler 13a/4
kār i.- e 51b/11	muḥarebe id-: tartışmak
ḳardāş id-: kardeş olarak kabul	muḥarebe i.- er 49a/2
etmek	muḥālifet id-: karşı çıkmak,
anı ḳardāş i.- indi 21b/7	aksini savunmak
ḳatı' id-: katlamak	muḥālifet i.- eni 41b/15
ḳatı' i.- e 16a/8	murād id-: istemek, dilemek
kesbi helāl id-: kazancı cân ü	murād i.- inmeyeler 47a/1
gönülden bağışlamak	mücāhede id-: uğraşma,
kesbi helāl i.- e 47b/6	mücādele etmek
keşf id-: ortaya çıkarmak	mücāhede i.- e 7b/5
keşf i.- e 38a/12	müşāhede id-: görmek, gözlemek
keşf-i 'ilm-i ma'rifet id-: marifet	müşāhede i.- en anlardır 36a/8
ilmini keşf etmek	müşāhede i.- er 50a/5
keşf-i 'ilm-i ma'rifet i.- e 11b/16	müşerref id-: onurlandırmak
ḳulāvüz id-: yol göstermek	müşerref i.- er 12b/2
ḳulāvüz i.- üp 11b/14	müşerref i.- erse 12b/1
loḳmayı ḥelāl id-: yiyeceği cân ü	münevver id-: aydınlatmak,
gönülden bağışlamak	nurlandırmak
loḳmayı ḥelāl i.- e 48b/7	şehri münevver i.- üp 12b/12
maḥıv id-: yok etmek	naḳil id-: bildirmek
maḥıv i.- er 7b/6	naḳil i.- erler 25a/14
ma'şiyet id-: günaha girmek	nās id-: ifade etmek

nās i. diyü 39b/15	sa'y i.- erler 39a/13
naşibe id-: kısmet etmek	selām id-: selāmını bildirmek
naşibe i.- e 42a/1	saña selām i.- er 22b/17
nażar id-: bakmak	semā^ʿ-ı şafā id-: huzurla dönme
nażar i.- e 15b/9	semā ^ʿ -ı şafā i.- erler 8a/3
nażar i.- er 45b/3	seyir id-: seyretmek
nażar i.- erek 20a/7	seyir i.- elüm 1b/10
nisbet id-: kıyaslamak	seyir i.- er 54a/8
n.+in i.- er 28b/6	şoĥbet id- : söyleşmek
n.+leriñ i.- er 28a/17	dervişlerle şoĥbet i.- erler 17a/5
n.+leriñ i.- erler 28b/2	söz id-: söylemek, konuşmak
öz cānuñ kurbān id-: kendi canını	söz i.- erler 31b/14
fedat etmek	su'āl id-: soru sormak
öz cānuñ kurbān i.- e 46a/10	su'āl i.- erlerse 5b/8
pak id-: temizlemek	şeyhlik da'vāsın id-: şeyhlik
pak i.- icüdü 36b/12	hakkını elde etmek
perhizi id-: yasaklanan şeylerden	şeyhlik da'vāsın i.- eler 15a/15
kendini çekmek	taĥliş id-: kurtarmak
perhizi i.- e 36a/5	taĥliş i.- e 11b/2
perhiz i.- ecek olursa 35b/11	taĥrīk id-: kışkırtmak
rabṭ-ı kalb id-: kalbini bağlamak	taĥrīk i.- e 19a/6
rabṭ-ı kalb i.- ecegi 10b/6	taĥsīn id-: beğenmek, takdir
rızqın zaḅṭ id-: rızqını tutmak	etmek
rızqın zaḅṭ i.- emez 48a/14	taĥsīn i.- er 30b/12
ri'āyet id-: bağlı kalmak	taḅleb id-: istemek, dilemek
ri'āyet i.- eler 13b/5	taḅleb i.- elüm 2a/9-10
ri'āyet i.- üp 10b/8	taḅleb i.- indiler 51a/16
şabır id-: sabretmek	taḅleb i.- üp 12a/7
şabır i.- üñ 43a/5	tebdīl id-: deĝiştirmek
şarf id-: harcamak	tebdīl i.- e 50a/1, 52b/12, 52b/13,
şarf i.- e 19a/17, 53b/3	53b/16, 54a/3
sa'y id-: çalışmak, emek vermek	tefsīr id-: yorumlamak

tefsîr i.- erler 14b/15	zaferet i.- emedi 18a/1
teklîf id-: öneride bulunmak	zafer i.- emez 18a/9
hizmet teklîf i.- erse 10b/11	ziyâret id-: ziyaret etmek, görmeye gitmek
tekzîb id-: yalanlamak	ziyâret i.- er 45b/15
tekzîb i.- eler 38a/11	ziyâret i.- er 45b/14
tekzîb i.- üp 37b/8	
terbiyyet id-: eğitmek	ifrâṭ : Ar. herhangi bir konuda çok ileri gitme, ölçüyü aşma, aşırı davranma, taşkınlık
terbiyyet i.- e 15b/10	i. ile 35b/10
terbiyyet i.- er 44b/4, 44b/5	i. ile degül 35b/10
terbiyyet i.- üp 14a/6	i. (ifrâd) ile ıarnı 48a/5
terk id-: bırakmak	ıarnı i. ile acıkmayınca 48a/3
terk i.- e 47b/5	i.+ ina 54a/4
terk i.- üp 14a/7	i.+ (ifrâd) ı dîvânelerdür 33b/6
teveccüh id-: doğrulamak	
teveccüh i.- üp 10b/5	
teselli id-: avutmak	
teselli i.- e 19a/14	
tîz icâbet id-: hemen kabul etmek	iḥlâş : Ar. halis, temiz, doğru, gönülden gelen dostluk
tîz icâbet i.- e 42a/8	i. ile olmakdur 10a/11
‘uzlet id-: inzivaya çekilmek	şıdḳ u i.+ dur 5a/15
‘uzlet i.- eler 38a/13	
ḥalkdan ‘uzlet i.- erse 8b/4	
‘uzlet i.- üp 8a/7	
vâşıl id-: kavuşturmak	iḥsâs : Ar. üstü kapalı anlatma, sezdirme, ima
vâşıl i.- ici 16a/5	‘azâb i. iden 55a/10
vefâ id-: sevgi ve dostluk göstermek	iḥtilâf : Ar. ayrılık, anlaşmazlık, aykırılık, uyuşmazlık.
vefâ i.- e 53a/15	i. itmeyeler 38a/17
zabt id-: almak, sâhip olmak	
zabt i.- e 28b/9	
zafer id-: zafer kazanmak	iḥtirâz : Ar. çekinme, sakınma
zafer i.- emedi 18a/8	i. ide 11a/16

- iḥtiyāç** : Ar. gereksinim
 ııtba i.+ ları yoıdur 33b/7
- iḥtiyār** : Ar. seçmek, ortaya koymak
 krş. iḥtiyār
 i.+ ina oturmak 5a/10
- iḥtiyār** : Ar. seçmek, ortaya koymak
 krş. iḥtiyār
 i. iderseñüz 43a/8
- iḥvān** : Ar. yakın dostlar, arkadaşlar
iḥvān-ı ‘irfān: tefekkür eden
 dostlar
 i. 1b/8
iḥvān-ı şafā: gönül şenliğı olan
 dostlar
 i. 10b/4
- iḥyā** : Ar. mübarek krş. iḥyā
 i. gicelerinde 7b/5, 7b/7
- iḥyā** : Ar. yeniden canlandırma,
 diriltme. çok iyi duruma getirme,
 geliştirme, güçlendirme krş.
 iḥyā
 gönlin i. ide 37a/1
- iki** : birden sonra gelen sayının adı;
 bu sayıyı gösteren 2 ve II rakamlarının
 adı
- i. 5a/17, 14a/14, 42a/3, 52a/12
 baş i. 21b/13
 i. baş parmağııı bağladı 17a/14
 i. diğı üzerine 22a/8
 i. dür 34a/12
 i. dürlüdür 47a/5
 ııtbuñ i. imāmı 33a/14
 i. ıardaşuñ gönli 50b/11
 i. noıtası ‘alāmeyndür 54b/10
 i. ‘aleme hüküm itmekdür 3b/10
 şeyhüñ tālibi i. olsa 16b/7
 altıya dört veya i. rek‘at 7a/15
 i. tālibe 16b/9
 tāc i.+ dür 4a/2
 yol i.+ dür 9a/4
 i.+ nin de 16b/11
 i.+ si 19b/1, 31a/11, 36b/11,
 49b/15
 ol i.+ si 23a/9
 i.+ sinüñ 54a/17
- iki ol-**: iki olmak, ayrı olmak
 i. olmaz 41b/5, 41b/8
- ikinci** : ikinci, iki sayısının sıra sıfatı
 i. bucağıında 5a/12
 i. mevti yakın bilüp 10a/10
 i. şeri‘at-ı kāmīl ola 15b/5
- iki buçuk** : iki buçuk sayısı
 i. yıl āḥir 21a/5
- iklim** : Ar. ülke, diyar

vedi i.+ de 33b/13	
vedi i.+ i 33b/11	
ikrar : Ar. tasdik, kabul i. öter 20a/15	ile : ile, birlikte krş. ıla i. 2a/4, 2a/13, 4a/4, 7a/10, 7b/3, 8b/2, 8b/7, 8b/8, 8b/10, 9b/11, 10a/11, 11a/16, 11b/10, 11b/12, 12b/3, 12b/5, 12b/12, 13a/12, 13b/4, 13a/12, 14a/17, 14a/17, 14b/1, 14b/2, 14b/2, 14b/3, 14b/3, 14b/4, 14b/8, 14b/12, 15a/2, 15b/5, 15b/10, 16a/8, 16a/13, 16b/17, 19b/7, 19b/15, 19b/17, 22b/11, 22b/14, 23a/8, 23b/3, 23b/16, 24a/10, 24b/9, 25a/7, 25b/3, 25b/11, 26a/13, 27a/15, 27b/2, 27b/17, 28b/13, 29a/3, 29a/5, 30b/6, 30b/9, 30b/17, 32a/9, 32a/10, 35a/5, 35a/5, 35a/8, 35b/9, 35b/10, 36a/8, 36a/9, 36b/17, 37a/3, 37a/4, 37a/7, 37a/9, 37a/10, 38a/3, 38a/14, 40b/3, 41a/3, 41a/3, 42b/5, 44a/3, 45a/4, 45b/1, 46b/12, 46b/16, 45a/7, 48b/6, 48b/7, 49b/8, 46b/12, 46b/13, 46b/14, 47b/7, 48a/3, 48a/5, 48a/10, 49b/10, 50b/6, 50b/16, 51b/9, 52b/14
ilā : Ar. belirtilen sayıların da dâhil edildiği aralığı anlatan söz i. 36b/2	
ilāh : Ar. Tanrı i.+ üm tabduğum Allāh rahmet Muḥammed üzerine 27a/9	
ilāhī : Ar. ey Allah'ım; Tanrıyla ilgili olan, Tanrı'ya özgü olan, tanrısal i. 41a/15 i. dergāhıña 9b/15 teveccüh i. kılpur 34a/2 i. 'izzetüñ celālüñ 31a/12 şoḥbet-i ilāhī : Tanrı'yla ilgili sohbet şoḥbet-i i. eyleyüp tırurdı 8b/7 üns-i ilāhī : Allah'ın yakınlığı üns-i i. içündür 47a/16	
ilāhiyye : Ar. ilāhī sözünün müennes biçimi krş. ilāhī esrar-ı ilāhiyye : ilahinin sırları esrar-ı i.+ ye 11b/5 nūr-ı ilāhiyye : ilahî nuru nūr-ı i. 11b/12	iled- : iletmek, ulaştırmak izlāl yola i.- eler 15a/16 ilerü : ileri, herhangi bir şeye göre daha ötede olan; önde bulunan sidreden i. geçmedi 40b/14 bundan i. yol yoḡdur 40b/15

ilhām : Ar. esin; Tanrı'nın peygamberlerin yüreğine doldurduğu tanrısal âleme özgü duygu ve düşünceler

i. 14b/4

ilhām-ı Rabbānī: ilâhî ilhamı

i.- ı Rabbānī 45b/5

ķabz-ı ilhām: ilhamın sıkıntısı

ķabz-ı i. 45a/17

‘ilm : Ar. bilim; ayrıntı, özellik, nitelik

‘i. 30b/9, 40a/3

‘i. Allāh için oķusa 30b/11

‘i. birle oķumazsa 31a/7

‘i. içinde 10a/7

‘i. idi 40a/7

‘i. müderrisinde 31b/9

‘i. nurdur 30b/3

‘i. nūrdur 31a/8

‘i. oķurlar 30b/17

‘i. oķusa 30b/3

‘i. oķuyan 30b/5

‘i. rūhīdür 41a/6

meleklerden ‘i. ta‘lim ide 54a/11

‘i.+ ler ile 30b/17

‘i.+ siz ‘amelūñ fā’ide olmaz

54b/7

‘i. (‘ilm) ile 15b/5, 30b/6

‘i. (‘ilm) ile Allāhı bilürsin 14b/2

‘i.+ (‘ilm)i 9b/6

cihāz-ı meşayihūñ ‘i.+ (‘ilm)i

lāzımdur 6b/4

‘i.+ (‘ilm) ile 14a/4, 48b/4

bāṭın ‘i.+ (‘ilm) ile 14a/5

‘i.+ (‘ilm) iñ nūrı nārı 30b/2

‘i.+ (‘ilm) iñ şehri benim 22b/9

‘i.+ (‘ilm) inden 30b/15

‘i.+ (‘ilm) üñ 21b/6, 30a/5,

37b/14, 45a/13

‘i.+ (‘ilm) ine 7a/3

keşf-i ‘ilm-i ma‘rifet: marifet

ilminin keşfi

keşf-i ‘i.(‘ilm) -i ma‘rifet ide

11b/16

‘ilm-i meşāyih: şeyhlerin ilmi

‘i. 19a/10

‘ilm-i mükevvināt: yaratılanların

ilmi

‘i.+ dur 40a/9

‘ilm-i zāhīr: görünen âlemin ilmi

‘i.+ 41a/1

‘i.+ de 15b/5

‘ilme’l- yakīn: müşahede ederek

bilme

‘i. 14b/1

iliş- : bir şeyin kenarına kısa bir süre için oturmak

i.- düm 17a/12

illā : Ar. ne olursa olsun, ancak, yalnız, sadece

i. 10a/9, 11b/6, 18a/9, 29a/6,
30a/3, 36b/9, 39b/1, 48a/4, 48a/14

‘**ilmu’llāh** : Ar. Allah’ın ilmi
‘i.+ dan alur 45a/17

iltifat : Ar. ilgi gösterme, rağbet etme
iltifat kı1-: iltifat etmek
i. kı1ılmadı 34b/10

imām : Ar. cemaate namaz kıldıran
kimse; Müslümanlıkta mezhep kuran
kimse; Hz. Muhammed’den sonra onun
vekilliği görevini üzerine alan halifelere
verilen unvan

İ.- ı Şāfi’i 29a/10, 29a/15
İ.- ı Ṭahavī 27a/10
İ.- u A’zam 52a/4, 52a/7, 52a/17
i. 27b/8, 29b/2
i.+ dur 31b/16
dūvāzde i.+ dur 31b/4
ḳuṭbuñ iki i.+ ı 33a/14
i.+ ları 27b/10
i.+ lıḳ iderdi 54a/12
i. ‘Alī 11b/9

imāme’l-müslimīn :
Müslümanların imamı
i. 52a/11

imāmeyin : Ar. iki imam (zaman zaman
‘İmām-ı A’zam’, ‘İmām-ı Şafī’ için
kullanılmış; çok defa da ‘İmām-ı Ebu

Yūsuf’ ile ‘İmām-ı Muhammed’ için
kullanılmıştır.)

i. 33a/14

ḳuṭb-ı imāmeyn: iki imamın
kutbu

ḳuṭb-ı i. (imāmeyn) 20a/15

imāmzāde : [Ar. imām + F. zāde] imam
çocuğu, Hz. Ali’nin oğulları Hasan ve
Hüseyn

i.+ ler 28a/12-13

imān : Ar. güçlü bir inanç duymak,
inanma

ī. 14a/14, 14b/8, 16b/10, 50a/3
ī. eşeri olmasa 8a/13
ī.+ dandur 14a/14
ol ī.+ a gelmeyince 21a/7
ī.+ dan 12a/4
ī.+ ı 14b/5, 30b/14
ī.+ inuñ 36b/14
ī.+ ların 16b/17
ī.+ larına 16b/10-11/15
ī.+ uñ ūlāsı 48b/14

imdi : şimdi
i. 1b/8, 2a/5, 2a/11, 2b/5, 2b/9,
2b/10, 3b/6, 4a/1, 4a/17, 4b/5, 5a/3,
5b/15, 6a/5, 6a/9, 6a/12, 6b/4, 6b/10,
6b/16, 7a/1, 8a/4, 8a/13, 10a/13, 10b/4,
12b/4, 12b/8, 13a/2, 15a/16, 18b/5,
29a/17, 29b/1, 34b/14, 44a/16

in- : yüksekten veya yukarıdan
aşağıya doğru gelmek

baş i.- dürmekdür 5a/6

ferşe i.- er 50b/9

2. nazil olmak

āyet i.- di 30a/7

gökden i.- mesiyle 30a/8

gökden kitāb i.- se gerekdür

17b/14

inan- : sevecek, güvenecek ve
bağlanacak en yüksek varlık olarak
bilmek, iman etmek

i.- maqlık 14a/16, 14a/17

‘**ināyet** : Ar. iyilik, yardım, lütuf

āḥiret nazarı ‘i.+ i 29a/5

inci : istiridye gibi bazı kavkılı deniz
hayvanlarının içerisinde oluşan, değerli,
küçük, sert, sedef renginde süs tanesi;
değerli krş. incü

i.+ den 28a/6

dervişleri i.+ dür 48b/17

incil : Ar. Hz. İsa’ya indirilen kutsal
kitap, Ahd-i Cedit

İ. 37a/13

incin - : incinmek, zahmet çekmek

i.- ecek nesnelere 19b/6

incit - : kötü söz veya davranışla birini
kırmak, üzme krş. incüd-

i.- medüklerinden 39a/15

incü : istiridye gibi bazı kavkılı deniz
hayvanlarının içerisinde oluşan, değerli,
küçük, sert, sedef renginde süs tanesi;
değerli krş. inci

ednāsī i.+ dü 48b/15

incüd - : kötü söz veya davranışla birini
kırmak, üzme krş. incit-

i.- ürse 49a/8

infāk : Ar. nafaka verip bir kimsenin
geçimini sağlama

nefsine i. idinse 51b/1

i. itmek gerekdür 51b/7

infisād : Ar. bozulma, özelliğini yitirme
i. işidüp bilmekligile 14a/15

inkār : Ar. yaptığı veya söylediğini
saklama, gizleme, yadsıma

inkār eyle-: inkar etmek,

reddetmek

i. eylemeye 11a/9

inkār ol-: inkar etmek

i. olmaya 53a/5

i.+ dan 11a/16

inşāf : Ar. acımaya, vicdana veya mantığa dayanan adalet

i. 22a/5

i. itdi 22b/8

i. virdi 52a/17

insān : Ar. toplum halinde bir kültür çevresinde yaşayan, düşünme ve konuşma yeteneği olan, evreni bütün olarak kavrayabilen, bulguları sonucunda değiştirebilen canlı krş. adam, ādem, adem, beşer

i. 28b/7, 35b/9

şol i. 33a/9

i. olān 15a/11

i.+ uñ terkibi 35b/2

insān-ı kāmīl: olgun insan

i. 33a/2

i.+ üñ kalbinden 33a/13

levh-i insān: insanın levhası

levh-i i.+ e 15b/8

insānī : [Ar. insān + -ī] insana özgü, insanla ilgili, insanca

i.+ si 54a/16-17

rūḥ-ı insānī: insanın ruhu

rūḥ-ı i. 55a/5

rūḥ-ı i.+ si 54a/13

rūḥ-ı i.+ dūr 54b/17, 55a/1

rūḥ-ı i.+ nüñ 54a/15

insilāḥ : Ar. kusursuz ve düzgün söz söyleme, fasih olma

i. 54a/9

i. ḥāşıl oldı 54a/10

i.+ dur 54a/3

insu'llah :?

i. olmak gerekdür 47b/1

murādı i. olmak gerekdür 47b/2

inşā'allāh : Ar. Allah isterse, Allah nasip etti ise, kısmetse

i. ü te'ālā 20a/13, 26b/14, 27a/6

inşirāḥ : Ar. iç açılması, gönül açılması, ferahlık

inşirāḥ-ı sadır: yüreğin açılması

i.- ı sadır 10b/7

intiḥāb : Ar. seçme, seçip toplama, seçerek bir araya getirme

i. idüp 12a/8

intiḳām : Ar. öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma

Ḥüdā i. alıcudur 49a/9

kimsenüñ i.+ uñ 49a/9

ir - : yetişmek, erişmek; kendini Tanrı yoluna vermiş kimse insanüstü kutsal bir aşamaya erişmek

i.- di 40b/7	irür- : erdirmek
i.- meye 26a/16-17	i. 38b/6
i.- meyen 26a/16-17	
ķābe ķavseyne i.- di 40b/1	ir- : ulaşmak
mertebeyeye i.- di 8b/14	ardından i.- diler 24b/17
Ėanifi i.- diler 24a/1	
‘aķılları i.- dūgi 19a/8	ir- : sevilmek
tecellā-yı zāta i.- e 54b/12	ķiřinūñ ķalbine i.- e 36b/15
cinsine i.- er 36a/6	
ķaķ yoldan i.- er 49a/1	irādet : Ar. irade, dileme; gōnūl isteēgi
maķamına i.- er 50b/1	krş. irātet
mertebelere i.- er 44a/9	andan i. 41b/17
maķāmlarına i.- erler 49b/9	i. getürse 42b/6
mücāhede ile girü maķāmlarına	i. giyenler 5b/3
i.- erler 49b/10	i. loķması Ėelāldür 47a/10
sırrına i.- esin 26a/9	yimek i.+ le mi gelmişdür 48b/5
řeyĖ Ėużūruna i.- icek 44b/10	Ėırķa-i i.+ dür 5b/1
‘Alī i.- medi 45a/14	Ėırķa-i i.+ dür 5b/1
şeyiğ i.- medi 45a/15	kendi i.+ i olursa 11a/6
mertebeyeye i.- medūñ 48b/3	
Ėālūñ mertebesine i.- meyince	irātet : Ar. irade, dileme; gōnūl isteēgi
49a/10	krş. irādet
veliyyete i.- meyince 39b/14	kendü i.+ ini 11a/5
maķamına i.- mez 49b/11	
ķālib i.- mez 45a/15	‘irfān : Ar. bilme, anlama, kavrama
mertesinesine i.- miş ola 54b/15	‘i. 49b/13
ecel i.- se 16b/9, 16b/15	‘i.+ ında 10a/1
‘arşu’llāha i.- se 54a/16	ihvān-ı ‘irfān: tefekkür eden
řifāt-ı zāta i.- se 50a/8	dostlar
ķarīķat mertebesine i.- se 50b/10	ihvān-ı ‘i. 1b/9
i.- sün 40b/6	mertebe-i ‘irfān: irfan mertebesi
	mertebe-i ‘i. 49a/13

mertebe-i ʿi.+ a 50a/9	işbāt : Ar. şahit ve kanıt göstererek bir şeyin gerçek yönünü ortaya çıkarma, tanıtlama, kanıt krş. ispāt, ispāt
mertebe-i ʿi.+ lık maḳamı 49a/17	i. ider 41a/2
maḳam-ı ʿirfān: irfan makamı	i. iderler 37b/5
maḳam-ı ʿi. müntehānuñdur	i.+ ımızı 2b/10
49b/1	i.+ ını 3b/7, 4a/9
irin : irin, iltihap krş. iriñ	i.+ ını Muḫammede 4a/4
ḳan ve i. aḳar 17a/9	
iriñ : irin, iltihap krş. irin	isim : Ar. ad; kişi, insan
i. ḳanlar aḳdı 17a/16	i.+ iyle 13a/5
iriş- : erişmek, ulaşmak	i.+ (ism) e 39a/10
i.- dũñ 8a/15	i.+ (ism) i dũrt olmasınũñ sırrı
dilege i.- mek 9b/14	54b/13
ʿukũbete ve nedāmete i.- ũp 7a/8	i.+ (ism) ini 12a/9
i.- ũrler 9b/16	ism-i mũsemmā: tesmiye
iriřdũr- : eriştirmek, yetiştirmek	olunmuş isim
i.- dũrũr 16b/5	i.- (ism) i mũsemmāsına 52b/17
irřād : Ar. doğru yolu gũsterme, uyarma	ism-i zād: zatın adı
i. ider 40a/3	i.+ (ism) i zād 13b/5
i. itmege 40a/2	
i.+ ı 14b/12	islām : Mũslũmanlık
irte namāzı : T+F sabah namazı	din-i islām: islām dini
i.+ n ḳılmaęa 23b/15	din-i i.+ dan 42b/12
	ispāt : Ar. şahit ve kanıt göstererek bir şeyin gerçek yönünü ortaya çıkarma, tanıtlama, kanıt Krş. işbāt, ispāt
	i. iderler 41a/1

ispāt : Ar. şahit ve kanıt göstererek bir şeyin gerçek yönünü ortaya çıkarma, tanıtlama, kanıt krş. ispāt, işbāt
i.+ ını 2b/9

iste- : istemek, arzulamak
biryān i.- di 8b/16
ögüt i.- di 9a/3
şöhret i.- mesünler 7a/9
i.- r 8b/15
i.- rseñ 9a/4
Allāhı görmek i.- rseñ 35a/11
kici yol i.- rseñ 9a/5

isti'ānet : Ar. yardım isteme, dua, yalvarma
i. 12a/6

istifsār : Ar. açıklığa kavuşturma, aydınlığa kavuşmasını isteme, anlamaya çalışma, sorup soruşturma
i. itmeyüp 10b/12

istihsān : Ar. güzel bulma, güzel görme
i. eyledi 10b/16

istikāmet : Ar. doğrultu, yön; taraf, civar
i. itmek 6b/7

istikbāl id- : Ar. karşılamak, karşıya çıkmak
i.- üp 13b/2

istimdād : Ar. imdat isteme, yardıma çağırma
i. 2a/9
rūhāniyyeden i. dileye 10b/6

iş : iş güç, meşgale
yaramaz i. 51b/7
andan yaramaz i. gelmeye 29a/9
meşru' i. görse 51b/6
i. işleye 53b/1
yaramaz i. yoğise 51b/9
i.+ de 18a/10
her i.+ de 10a/11
bu i.+ i 24a/3
her i.+ i 53b/2
bu i.+ i iden 18b/3
i.+ i müntehiyyānda yıkanmağdur 49b/16
yaramaz i.+ i terk itmek gerekdür 51b/8
i.+ iden gören Allāh 50b/1
i.+ ine 33a/8
her i.+ ini 19b/8, 19b/9, 19b/11, 19b/13
i.+ ini abdest ile 47b/7
i.+ ler 29a/8
yaramaz i.+ ler 54a/1
ahiret i.+ lerin terk itmeye 47b/11

işāret : Ar. anlam yükletilen şey, anlamlı iz, im; belirti, gösterge, alamet

i. 23a/16, 40b/12	‘amel i.- rse 25b/1
Ḥaḳ tarafından i. işleye 19b/17	bilmeden i.- se 31a/6
i.+ den murād ‘Alīyidi 23a/15	günāhı bilüp i.- se 31a/4
Allāh i.+ iyle işleye 19b/13	her ne kim i.- se 14b/5
işāret kıl- : işaret etmek	kelāmı i.- sinler 37b/8
barmağıyla i. kıldı 18b/9	Allāh görür gibi i.- ye 19b/11
parmağıyla i. kıldı 23a/14	Allāh işāretiyle i.- ye 19b/13
	Allāhı görür gibi i.- ye 19b/10
iş bu : işte bu, özellikle bu	Allāhu Te‘alā ḳorḳusuyla i.- ye
i. 27a/15	19b/9
i. ki 20b/16	Ḥaḳ tarafından işāret i.- ye 20a/1
	ḥaḳīḳat ile i.- ye 19b/17
işit- : kulakla algılamak, duymak,	iş i.- ye 53b/1
işitmek	zikīrle i.- ye 47b/8
bunu i.- diler 21b/10	i.- yen 50a/17
i.- dūgūnleyin añlar 32a/7	i.- yin 13b/11
ḥikāyet i.- medin mi 38b/7	
anı i.- (işid-) icek 11a/14	işrāk : Ar. güneşin doğuşundan ufukla
‘ālimden i.- (işid-) üp bilmek	bir veya iki mızrak boyu yükselmesine
31a/11	kadar geçen zaman; bu zaman diliminde
infisād i.- (işid-) üp bilmekligile	kılınan namaz
14a/16	işrāk namāzı : güneş doğduktan
	kırk-elli dakika sonra kılınan namaz
işle- : bir şeye emek vererek onu daha	teheccüd ve i. kıluḫ 8a/3
elverişli bir duruma getirmek, işlemek,	i. +n kılmadan 7b/3
yerine getirmek	
şer i.- di 25b/3	it- : etmek, yapmak, eylemek,
i.- mekdür 34a/17	yapmak, eylemek krş. id-
Resūlūñ sūnnetin i.- mez 36a/17	i.- di 24a/3
rabbān ile i.- nir 14b/4	i.- düre 16a/9-10
muḥālif-i nefis i.- rdi 19b/6	i.- mese 7b/10
her ne kim i.- rse 19b/16	i.- meye 41b/9

i.- meyelüm 10b/3	da‘ vet it-: davet etmek
i.- seler 33b/7	da‘ vet i. 20b/6
‘ ahd it-: yemin etmek	da‘ vet i.- dügi 13b/11
‘ahd i.- di 18b/7	da‘ vet i.- mek 41b/10
‘ahdi i.- diler 43a/13	da‘ vet i.- mek için 14b/11
‘ahid i.- diler 43a/9	devrân it-: zikir etmek
‘ahd i.- dügin 53a/11	devrân i.- dükleri 4b/15
‘ amel it-: (gereğince) hareket	dostluk it-: dost olmak
etmek	dostluk i.- mesünler 7a/10
‘amel i.- dük 15a/2	dünyayı terk et-: ölmek
‘amel i.- dük 15a/3	dünyayı terk i.- mekdür 47a/4
‘amel i.- mediler 31a/1	dünya-yı terk i.- se 47a/7
‘amel i.- mese 30b/6	edeb it-: edepli davranmak
‘amel i.- mez 37a/11	edeb i.- di 22b/15
‘amel i.- se 30b/3	ehl-i dünyayı terk it-: dünya
ārām it-: dinlenmek	ehlinin ölmesi
leynü’n-nihār ārām i.- mezler	ehl-i dünyayı terk i.- mek
8a/2	gerekdür 47b/2
‘ arz it-: sunmak	ehl-i dünyayı terk i.- mese 47b/3
‘arz i.- düm 17b/12, 18a/6	eser it-: eser meydana getirmek
bey‘at it-: biat etmek, birinin	eser i.- di 51b/14
hâkimiyetini kabul etmek	eşer i.- di 52a/3
bey‘at i.- diler 43b/2	eşer i.- mezdi 52a/4
bey‘at i.- se 42b/6	fâş it-: açığa çıkarmak
bey‘at i.- miş 42b/14	fâş i.- seler 19b/1
cehd it-: çalışmak, çabalamak	fidâ it-: feda etmek
cehd i.- di 17b/2, 17b/7	fidâ i.- dük 43a/12
cemi‘ it-: toplamak	fikir it-: düşünmek
cemi‘ i.- düm 52a/2	fikir i.- meye 42a/8
cemi‘ i.- mesidür 30a/15	halvet it-: mânen sohbet etmek
cevâb it-: cevap vermek	halvet i.- miş 37b/16
cevâb i.- di 8a/16, 10b/15	

hıyānetlik itmiş ol-: ihanet etmiş olmak	‘ izzet i.- di 22a/10
emānete hıyānetlik i.- miş olurlar	‘ izzet i.- dim 29a/13
19b/2	‘ izzet i.- dün 22a/12
hizmet it-: hizmet etmek, çalışmak	‘ izzet i.- mek gerekdür 28a/5, 29b/1
hizmet i.- di 9b/5	ķabūl it-: kabul etmek
hizmet i.- di 9b/4	ķabūl i.- diler 14a/7
hüküm it-: hükmetmek	ķabul i.- medük 41a/15
iki ‘aleme hüküm i.- mekdür	ķa‘ tı‘ it-: yol almak
3b/10	ķa‘ tı‘ i.- se 50a/7
ol hüküm i.- se gerekdür 18a/3	ķatl it-: katletmek, öldürmek
‘ ibādet it-: ibadet etmek	ķatl i.- se 41b/12
‘ ibādet i.- mekdür 10a/13	kesb it-: kazanmak
icābet it-: kabul etmek	kesb i. 28b/11
icābet i.- meyenı 20b/6, 41b/12	münāsibet kesb i.- mez 28b/16
infāk it-: beslemek	kelām it-: konuşmak
infāk i.- mek gerekdür 51b/7	kelām i.- mek 7b/3
inşāf it-: acıyıp merhamet etmek	maḥv it-: yok etmek
inşāf i.- di 22b/8	maḥv i.- melüm 10a/15
irşād it-: doğru yolu göstermek	meni‘ it-: yasaklamak, engellemek
irşād i.- mege 40a/2	meni‘ i.- meyeler 38b/10
istifsār it-: açıklama istemek	meni‘ i.- mez 32a/3, 32a/5
istifsār i.- meyüp 10b/12	meni‘ i.- mez gerek 31b/11
istikāmet it-: doğru yola sevketmek	muḥālifet it-: muhalefet etmek, karşı olmak
istikāmet i.- mek 6b/7	muḥālifet i.- medi 23b/1
i‘ tıķād it-: inanmak	muḥālifet i.- mek 7b/10
i‘ tıķād i.- dim 11a/12	şerī‘atine muḥālifet i.- meñ
i‘ tıķād i.- mek yoķdur 20a/11	13b/10
evliyāya i‘ tıķād i.- mese 30b/7	Ḥaķķa muḥālifet i.- meye 36b/11
‘ izzet it-: hürmet etmek	

muşhaf it-: Kur'an'ı kitap haline getirmek

muşhaf i.- diler 30a/8

mütāba'at it-: tâbi etmek

mutaba'at i.- memiş 34b/6

mütāba'at i.- se 46b/14

mücādeye it-: çatışmak

Mu'āviye ile mücādeye i.- di 23b/3

münācāt it-: yalvarmak, yakarmak

münācāt i.- di 34b/16

mürīd it-: irāde sâhibi olmak

mürīd i.- mek 5a/11

müşāhede it-: görmek, gözlemek

aña müşāhede i.- dü 16a/9

müşkül hāl it-: müşkülünü, sıkıntısını dile getirmek
müşkül hāl i.- di 22b/8

naşihat it-: nasihat etmek

naşihat i. 51b/12

nāz it-: naz etmek

nāz i.- di 41b/1

naẓar i.- di 9a/16

naẓar it-: bakmak

naẓar i.- dügi 36b/15

naẓar i.- dügi kişiyi 36b/13

naẓar i.- düm 12a/1

naẓar i.- mek gerekdür 51b/6

naẓar i.- sün 28b/12

nehy-i münker it-: yasakları inkar etmek

nehy-i münker i.- mek gerekdür 51b/10

nikāh it-: nikahlanmak

nikāh i.- düm 23a/1

nūş it-: içmek

nūş i.-di 24b/6

perhīz it-: yasaklanan şeylerden kendini çekmek

perhīz dağı i.- se 36b/5

perhīz i.- se 35b/9

pinhān it-: saklamak, gizlemek

pinhān i.- diler 43b/7

racīm it-: taş atarak cezalandırmak

şeyātinları racīm i.- mek için kıldım 12b/4

red it-: reddetmek

şeyhūñ sözün red i.- meye 11a/3

riyā it-: içi dışı bir olmamak

riyā i.- mesünler 7a/9

riyāzet it-: dünya nimetlerinden sakınmak

riyāzet i.- se 46a/5

şabır it-: sabretmek

şabır i.- düm 17b/11

şabır i. 17b/4

şabr i. 18a/2

setir it-: örtmek

setir i.- mekdür 6b/6

setir i.- meyeler 38a/12

semā' it-: sema yapmak, dönmek

semā' i.- meyelüm 10b/2

semā' a i.- mek gerekdür 7b/8	temiz it-: temizlemek
su'āl it-: soru sormak	temiz i.- mege 46a/6
su'āl i.- di 10b/13	tenezzül it-: kabul etmek
sū'āl i.- di 8b/17	tenezzül i.- mese 49b/9
su'āl i.- diler 1b/7, 8a/15, 29a/12,	tenezzül i.- mezse 44a/8
35a/7, 51b/16	tenezzül i.- se 49b/11
su'āl i.- dükde 11a/11	tenezzül dağı i.- seler 49b/8
halkdan su'āl i.- mek vācibdür	terk it-: ter etmek
47a/15	terk i.- diler 51b/15
su'āl i.- meye 47a/13	terk i.- mek gerekdür 47a/17
su'āl i.- mişler 40a/4, 47b/14	yaramaz işi terk i.- mek 51b/8
su'āl i.- se 47a/15	terk i.- mesünler 7a/13-14
su'āl i.- seler 37a/8	aḥiret işlerin terk i.- meye 47b/11
sū-i zān it-: kötü zan etmek	terk i.- meye 47b/5
sū-i zān i.- mekden 11a/7	veḫayīfleri terk i.- meye 47b/10
şahlık it-: şeyhlik etmek	teselli it-: teselli etmek, avutmak
şahlık i.- se 16a/2	teselli i.- mek 16a/1
taḫsīr it-: kusurlu davranmak	seyir it-: seyretmek
taḫsīr i.- medi 11a/10	ḫudret-i ḫāfını seyir i.- mek gerek
ṭaleb it-: talep etmek, istemek	6b/8
ṭaleb i.- medi 16b/3	teşebbüh it-: benzemeye çalışmak
gelmeyeni ṭaleb i.- meye 47a/12	teşebbüh i.- mişler 52b/8
Allāhı ṭaleb i.- se 46a/4	tevbe it-: tövbe etmek
tamām it-: tamamlamak	tevbe i.- miş gibidür 43b/9
dersin tamām i.- miş 37b/15	tevbe i.- mek 43b/7, 43b/8
te'dīb it-: terbiye etmek	tevbe i.- megūñ 43a/17
te'dīb i.- mek 41b/16	tevbe i.- se 43b/17
terbiyyet i.- mek 44a/15	tevbe i.- sün 18b/6
tefsīr it-: yorumlamak	teveccih it-: doğrulmak,
tefsīr i.- mezler 14b/14	yönelmek
te'hīr it-: ertelemek	teveccih i.- mişler 52b/5
te'hīr i.- meye 10b/11	tevhīd it-: birleştirmek

tevhîd i.- dükleri 4b/13	
‘urûc it-: yukarı çıkmak, yükselmek	i‘tikâd : Ar. inanma, inan; inanç, iman i. itdim 11a/12 i. itmek yokdur 20a/11 evliyâyâ i. itmese 30b/7 i.+ ı 42a/2, 42a/11 i.+ ında ola 11a/8 i.+ ıyla 11a/12 i.+ ları yokdur 37b/3
‘urûc i.- mekdür 3b/9	
va‘ de it-: mühlet vermek	
va‘ de i.- mişdür 25b/5	
va‘ z-1 naşihat it-: nasihat içeren dinî konuşma yapmak	i‘tikâd-ı şaḥîḥ: hakikatin inancı i.- ı şaḥîḥ ile 44a/3
va‘ z-1 naşihat i.- di 51b/13	
va‘ z-1 naşihat i.- düm 52a/3	
va‘ z-1 naşihat i.- düñ 18b/4	
vefâ it-: sevgi ve dostluk göstermek	i‘tikâf : Ar. dünya işlerinden vazgeçip bir yere kapanma, ibadet etme i.+ a 7a/13
vefâ i.- meyenüñ 53a/16	
zikir it-: zikretmek	
zikir i.- dük 4a/10	
ziyâret it-: ziyaret etmek	i‘timât : Ar. güven, güvenç i.+ dur 10b/17
ziyâret i.- mekden 45b/12	
it : aşâğılık i.+ lerdür 15a/8	i‘tirâz : Ar. bir düşünce veya kararı benimseme karşı çıkma şeyḥe i.+ ı buluna 11a/3
itmek : ekmek i. 35b/16 şol i. 19a/10 emer oğlâna i. vir- 19a/12	ittibâ‘ : Ar. uyma, tabi olma i. ideler 14a/11 aña i. ideler 15a/14 i. iden 43b/2
i‘tibâr : Ar. saygı görme, saygı gösterme, değer verme, kendine değer verme i. 30b/8 i. kalmadı 8a/6	ittifâk : Ar. anlaşma, birleşme i. 39b/14

itā‘at : Ar. söz dinleme, boyun eğme,
buyruğa ermek

i. idüñ 13b/9

‘**izām** : Ar. büyükler, ulular

baḥş-i ‘izām: büyüklerin üzerine
konuşmaları

baḥş-i ‘i. için 30b/13

izhār : Ar. belirtme, gösterme, ortaya
çıkarma, açığa vurma

i. olmuşdur 37b/14

i. olur 28a/17

izin : Ar. bir şey yapmak için verilen
veya alınan özgürlük, müsaade

krş. izīn

i. taleb idüp 12a/7

şeyiḥden i.+ siz bir yire gitmeden

10b/8

i.+ siz girmeye 13a/7

izīn : Ar. bir şey yapmak için verilen
veya alınan özgürlük, müsaade

krş. izin

Fāḫıma i. virmedi 23a/3

‘**izzet** : Ar. büyüklük, yücelik, ululuk;
saygınlık, şeref, itibar, kıymet; kudret,
güç

‘i. 22a/14, 27a/7, 28a/6

ḥürmet ve ‘i. ideler 13a/3

‘i. iderdi 29a/16

‘i. iderler 31a/3

‘i. idüñ 20a/8

‘i. itdi 22a/10

‘i. itdim 29a/13

‘i. itdün 22a/12

‘i. itmek gerekdür 28a/5, 29b/1

ilāḫī ‘i.+ üñ celālün 31a/13

şolı ‘i.+ dür 5a/5

ḥıṭāb-ı ‘izzet: izzetin hitabı

ḥıṭāb-ı ‘i. geldi 34b/16

ṭarāf-ı ‘izzet: yüceliğin tarafı

ṭarāf-ı ‘i.+ den ḥıṭāb geldi 9b/13

- K -

ḳā‘im : Ar. namaz kılan, vaktini namaz
kılarak geçiren

ḳ. 12a/17, 33a/4

ḳab- : kapmak; el almak

ādem oğlanın ḳ.- dum 17a/12

ka‘be : Ar. Arabistan’da Mekke’de
bulunan mukaddes bina; Müslümanların
hacı olmak amacıyla ziyaret ettikleri
kutsal yapı belde

K.+ ye 45b/2, 45b/7

K.+ ye gider 45b/6

K.+ ye varmaḳdan 45b/1, 45b/9

ķābe ķavseyñ : Ar. vücut dairesinde 'ibda, iade, inme, yükselme, failiyet ve kabiliyet' gibi isim ve sıfatların, yani Allah'a olan yakınlık mesafesini ifade eden söz

ķ.+ e irdi 40b/1

ķābil : Ar. olabilir, mümkün krş.
ķābil

ķ. 36b/10

ķ. eyler 44b/4, 44b/5

ķābīl : Ar. olabilir, mümkün krş.
ķābil

ķ. degıldür 37b/2

ķ. degüllerdür 37b/1

ķābir : Ar. kabir, mezar

ķ.+ de çürüyecek 26a/11

ķ.+ den giden 36a/9

ķ.+ (ķabr) inden ķalkar gider
26a/11

ķ.+ (ķabr) üñ taşın topraguñ
45b/13

ķābir-i Muķammed: Hz.
Muķammed'in kabri

ķ.- (ķabr) i Muķammed 45b/12

ķapla- : örtmek, üstüne zar çekmek

ālemi ķ.- yup 1b/3

ķabūl : Ar. bir şeye isteyerek veya istemeyerek razı olma

ķ.+ den 11b/3

ķabūl eyle-: kabul etmek

ķ. eylemedi 10a/4

ķabūl it-: kabul etmek

ķ. itdiler 14a/7

ķ. itmedük 41a/15

ķabūl kııl-: kabul etmek

ķ. kıılmadı 24b/6

ķabz : Ar. Allah'ın kuluna siteminden, lutfunu esirgemesinden ileri gelen gönül daralması durumu, manevî feyzin kesilişinden dolayı hissedilen sıkıntı ve darlık

ķabz-ı ilhām: ilhamın sıkıntısı

ķ. 45a/17

ķaç- : kaçmak, bırakıp gitmek

emcek emer ķ.- (ķac) ar 19a/11

tenezzülden ķ.- a 53b/8

bizden ķ.- arsin 34b/12

ķalkdan ķ.- mağıla buldum 8a/16

doķuzuncı ķalkdan ķ.- maķdur

10a/13

ķalkdan ķ.- maķdur 8a/17

nā-maķremden ķ.- maķdur 34b/4

ķaç : herhangi bir şeyin niceliğini sormak için kullanılan soru sıfatı; bir çok

ķ. 15a/10

bir k. 29a/11
bir k. ʿ alāmetlerinden 15a/17
tāc k.+ (kac) dur 4a/2

kaçan : ‘ne zaman’ sorusu
k. 9b/1, 28a/16, 31a/16, 31a/17,
31b/15, 32a/1, 37b/7, 46b/13, 46b/14,
50b/8, 50b/15, 54a/15
k. (kaçan) 33a/17
k. aşhāblar 31b/3
k. kim 12b/8, 38b/15
k. peygamberler 31b/2

kadar : Ar. dek, kadar, miktar
fūlān şol k. 25b/2

kadd : Ar. boy, endam
k.+ ī 2a/4

kadeh : Ar. içki içmeye yarayan ayaklı
bardak
bir k. içdim 9b/10

kadem : Ar. ayak; yardımcı
k. başar 50a/1, 50a/9
içine k. başup 2a/13
beş k.+ i 13a/16
şeyhūñ evvelā beş k.+ i 12b/16
k.+ i kāmere beñzer 4b/12

kaddese sırrahu: Allah’ın kutsal,mübarek
sırrı

s. 10a/7

kağı : Ar. İslām hukukuyla yönetilen
devletlerde davaya bakan memur
K. Muħyi’d-dīn ħazretine 3a/1

kağim : Ar. eski dost, başlangıcı
olmayan, eski, ezeli krş. kağim
k. yüce ergin eli 17a/8
uşūl-i meşāyih k.+ dūr 7b/8

kağim : Ar. eski dost, başlangıcı
olmayan, eski, ezeli krş. kağim

k. yüce ergin eli 17a/8

k. rūḥ 22a/3

zamān-ı k.+ de 17a/11

kelām-ı k.+ lıgıla 30a/9

kağim ol-: kadim olmak, geçmiş
zamana dayanmak

kelāmu’llāh k. olmasıyla 30a/16

uşūl-i kađim: eski usul

uşūl-i k.+ leri 12b/13

kağir : Ar. değer, kıymet, itibar

k.+ (kağr) e 22b/17

k. olduđuñ ħinde 49a/5

kağiri : Ar. Kadirlik’e mensup olan
kimse

K. 4a/7, 4a/16

ḳāf : kaf (ق) harfinin adı; Kur'an-ı Kerim'de bir surenin adı

ḳ.+ a beñzer 4b/9

ḳāfdan ḳ.+ a hüküm iderdi 18a/5

ḳ.+ dan ḳāfa hüküm iderdi 18a/5

ḳudret-i ḳāfi: kafın kudreti

ḳudret-i ḳ.+ ını seyir itmek gerek

6b/8

kūh-ı ḳāf: kaf dağı

kūh-ı ḳ. ardından diledim 17a/12

ḳafā : zekā, fitnat, akıl ve ferāset

ḳ.+ sınca 26b/11

kāfir : Ar. Allah'ın birliğine ve yaratıcılığına inanmayan, Cenab-ı Hakk'a ortak koşan kimse

k. daḫı olursa 35a/16

k. olanı 42b/13

k. olur 14b/7, 30a/10, 30b/1,

43b/12

k. öldürmekden 49a/4

ḳ.+ den eşeddür 29b/2

münāfiḳ ḳ.+ den eşeddür 48b/14

münāfiḳ ḳ.+ den eşetdür 37a/12

ḳ.+ ler gālibdür ellerinde 43a/6

ḳ.+ ler kitāblarına uyarlar 37a/13

ḳ.+ lerdan öldürmek gibi 48b/13

ḳahḳaha : Ar. sesle ve çok gülme

ḳ. ile gülmeye 13a/12

ḳāim : Ar. namaz kılan, vaktini namaz kılarak geçiren

ḳ. maḳam 13b/16

ḳal- : olduğu yerde durmak; terkolunmak, vazgeçilmek, bırakılmak; yapamamak, becerememek, başaramamak, çaresiz olmak

ḳ.- an 38b/16

kimden ḳ.- dı 22a/5

‘āciz ḳ.- dım 17a/16

esfel-i sāfilinde ḳ.- mayup 11b/11

ḳ.- mışdur 4b/3

taḳlīdinde ḳ.- mışlardur 30a/4

teraḳḳīden ḳ.- ur 10b/10

maḫrūm ḳal-: bir şeyden nasibini alamamak

maḫrūm ḳ.- a 16a/14

maḫrum ḳ.- mayalar 15b/2

müşāhededen maḫrūmı ḳ.- sun

16a/16

bedenden ḳal-: bedenden geriye kalan

bedenden ḳ.- an 55a/6

bedende ḳ.- ur 55a/9

Cebrā'ilden ḳal-: Cebrail'den iletilen

Cebrā'ilden ḳ.- dı 22a/6

‘āciz ḳal-: yapmaya gücü yetmemek

‘āciz ḳ.- dı çün 18a/8

‘āciz ḳ.- dım 17a/17

ḥayrān ḳal- : çok beğenmek	kişinüñ ḳ.+ ine ire 36b/15
ḥayrān ḳ.- dılar 26b/4	ḳ.+ lerinde 8a/12
ḥayrān ḳ.- up 25b/16	rabṭ-ı ḳalb : kalbi bağlama
yanuña ḳal- : karşılıksız kalmak	rabṭ-ı ḳ. idecegi 10b/6
yanuña ḳ.- ursa 49a/6	ḥuzur-ı ḳalb : gönül huzuru, iç
yanuña ḳ.- maz ise 49a/7	huzur
i'tibār ḳalma- : saygı ve değeri	ḥuzur-ı ḳ.+ e durmaḳ gerek
kalmamak	44b/11
i'tibār ḳ.- dı 8a/6	maraz-ı ḳalb : kalbin marazı,
bağlanup ḳalma- : bağlanıp	kalbin kötü olması, kötü hisler beslemek
kalmamak	maraz-ı ḳ.+ e 8b/12
birisile bağlanup ḳ.- maya 29b/14	ḳāle : Ar. söylemek suretiyle,
cehliyyetde ḳal- : cahiliye	söyleyerek
döneminde kalmak, kendini	ḳ. 36a/13, 42b/10
geliştirmemek	ḳāle'n- nebī : Hz. Peygamberin
cehliyyetde ḳ.- mışlardır 30a/2	söylemesi
ḳoḳusu ḳal- : kokmaya devam	ḳ.+ yyü 36a/13, 36b/7, 38b/11,
etmesi	46b/8, 48b/11, 53a/15, 54b/6
hoḳḳada ḳoḳusu ḳ.- ur 55a/8	ḳ.+ yyü 41a/9, 46a/1, 47a/2
ḳāl : Ar. söz, lakırdı, lâf	ḳalk- : ayak üzere durmak vaziyeti
ḳ.+ den geçse 50a/12	almak, ayağa kalkmak
ehl-i ḳāl : söz ehli	ḳ.- ar 29a/15, 54a/8
ehl-i ḳ. ḳatında şıgmaz 19a/9	ḳabrinden ḳ.- ar gider 26a/11
ḳalan : geri kalan	ḳ.- dı 29a/11
ḳ.- ina sögeler 26b/17	Ḥanifî ḳ.- dılar 24b/16
ḳalb : Ar. gönül, sevgi; her şeyin	bir ḳarış yukarı ḳ.- mış 9a/16
ortası, önemli olan yeri, can alıcı noktası	semā ^c -ı şafāya ḳ.- mışdur 7b/14
insān-ı kāmilüñ ḳ.+ inden 33a/13	ḳ.- up 7b/2
ḳ.+ ine 49b/16	ḳāll : Ar. söz, lâf

- ehl-i k̄āl:** söylediğini yapmayan
ehl-i k̄. ile seslenmek 32a/9
- k̄amer** : Ar. ay, mah; ay gibi güzel ve parlak
k̄. 10a/17, 12b/1
güneşi k̄.+ den ā' lā yarattı
12a/16
k̄ademi k̄.+ e beñzer 4b/12
k̄.+ i 12a/16
- k̄āmīl** : Ar. yetkin, erişkin, eksiksiz, ağırbaşlı, mükemmel krş. k̄āmīl
k̄.+ ī k̄āmīl bilür 17a/2
mürşid-i k̄.+ leri 13b/14
insān-ı k̄āmīl: olgun insan
insān-ı k̄.+ ũñ k̄albinden 33a/13
- k̄āmīl** : Ar. yetkin, erişkin, eksiksiz, ağırbaşlı, mükemmel krş. k̄āmīl
k. 40a/1, 41b/7
k̄.+ ler 35a/3
k̄.+ ler dirler 46a/5
ekmel-i vilāyetde k̄.+ lerdür
39a/13
k. 20a/16, 42a/14
mürşid-i k. 19b/15, 20a/16
şeyh k. 41b/13
k̄āmīl-i k. bilür 17a/2
k. idi 10a/8
şerī' atı k. ise 20a/8
k. mükemmīl Muhyiddīn 54a/9
- k. oldur 16b/16
k. velī 31b/13
insān-ı k̄āmīl: olgun insan
insān-ı k. didükleri 33a/2
k̄āmīl-i mükemmel: mükemmel olgunluk
k.- i mükemmel 16b/13
k̄āmīl ol-: olgun olmak
k. ola 14a/4, 15b/5, 54b/6
şeyh-i k̄āmīl-i mükemmel:
mükemmel olgunluğun şeyhi
şeyh-i k.- i mükemmel 16b/4
şerī' at-ı k̄āmīl: kamilin şeriatı
şerī' at-ı k. ola 15b/6
şeyh-i k̄āmīl: kamil şeyh
şeyh-i k. kosa 44a/13
şeyh-i k. oldur 16a/10
şeyh-i k. 15b/2/15
şeyh-i k. 39b/11, 41b/17
- k̄amu** : hep, bütün
k̄. 7b/17, 8a/1
- k̄an** : atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme, yardımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı; soy krş. k̄ān
Resülũñ k̄.+ ı atāsıdur 21a/2
- k̄ān** : atardamar ve toplardamarların içinde dolaşarak hücrelerde özümleme,

yardımlama görevlerini sağlayan plazma ve yuvarlardan oluşmuş kırmızı renkli sıvı; soy krş. k̄ān

ķ.+ ları 20b/12

et ķ. ma^ç nisi 22a/1

iriñ ķ.+ lar aķdı 17a/16

ķ. ve irin aķar 17a/9

ķanuñ ķ.+ ımdur 21b/14

ķ.+ uñ ķanımdur 21b/14

ķ.+ lu ħancer elinde dilediler
24a/5

ķān ol-: kanla kaplanmak

ķ. oldı batdı 24b/1

ķanad : kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ

ķ.+ laruñ şıyuñ 20a/10

ķande : nerede, nereye

ķ. 8b/15, 36b/7

ķ. dilerse 36a/7

ķaŋı : hangi krş. ķanķı

ķ.+ sında gerekse olsun 29b/15

ķanķı : hangi krş. ķaŋı

ķ. şeyħinde bulunsa 15b/3

ķapan- : kapanmak

evde ķapan-: dışarı ile ilişiliğini kesmek

evde ķ.- up 8a/7

ķapu : bir yere girip çıkarken geçilen ve açılıp kapanma düzeni olan duvar veya bölme açıklığı; bir işe veya bir konuya öncelikli olarak başlamak

sekiz cennet ķ. 9a/11

ķ.+ların 9a/11-12

ķ. nne uğrardı 29a/15

ķ.+ m 34a/5

ilmñ Şehri ve ķ.+ sı 21b/6

Őerī^ç at ķ.+ sıdur 52b/6

ilmiñ ķ.+ sı ^ç Alīdür 22b/9

ķānn : Ar. herhangi bir konuda tarikat erbaplarının uyması gereken kural, nizam, kaide.

ķānn-ı ezeliyye: başlangıcı olayanın kanunu

ķ.+ leri 12b/13

ķār : F. yarar, fayda

k. ide 51b/11

ķarābet : Ar. yakınlık

murād ķ. idi 21b/16

ķaranlıđ : belirsiz, karışıklık

beden ķ.+ ımdan 11b/15

ķarañu : karanlık; üzüntü, sıkıntı, perişanlık; belirsiz, karışıklık

ķ.+lıkdur 31a/9-10

küfür zulumât kı.+ lıgından
kırtara 36b/16

kı.+ luğdan çıkarmağa 31a/9

cahiliyyetden kı.+ luğdan çıkarur
30b/4

kırar : Ar. bir iş veya sorun hakkında
düşünülerek verilen kesin yargı

krş. kırār

kı. 29b/17

kırār : Ar. bir iş veya sorun hakkında
düşünülerek verilen kesin yargı

krş. kırar

kı. bağlar 50a/9

kıavl-i kırār: bir kararda anlaşma

kıavl-i kı. eylediler 23b/14

kıardaş : aynı anne babadan doğmuş veya
anne babalarından biri aynı olan
çocukların birbirine göre adı; aralarında
değer verilen ortak bir bağ
bulunanlardan her biri krş.

kıardāř, kıarındaş

kı.+ ın dilemek 44a/6

kıardāř : aynı anne babadan doğmuş veya
anne babalarından biri aynı olan
çocukların birbirine göre adı; aralarında
değer verilen ortak bir bağ
bulunanlardan her biri krş.

kıardaş, kıarındaş

kı. 51a/7/7

kı.+ ı 51b/1

tırıkat kı.+ ı 50b/2

ħaķıķat kı.+ ı olur 50a/13

řerī^c at kı.+ ı olur 46b/12, 50a/11

tırıkat kı.+ ı olur 46b/14

ħaķıķat kı.+ ı var 46b/11

řerī^c at kı.+ ı var 46b/10

tırıkat kı.+ ı var 46b/10

faķır kı.+ ınuñ 51a/16

da^c vā-yı kı.+ lığı 51a/12

kı.+ lıđuñ řıdķı 50b/14

fı-şart-ı kı.+ lıķ 46b/8

kı.+ lıķ dūrūdūr 51b/4

iki kı.+ uñ göñli 50b/11

anı kı. idindi 21b/7

faķır k.+ına 51a/11-12

kı.+ dur 46b/10

ħaķıķat kı.+ ı olur 46b/16

tırıkat kı.+ ı olur 50a/12

kı.+ laruñ göñül bir ola 46b/17

kıarm : insan ve hayvanlarda gövdenin
kaburga kenarlarından kasıklara kadar
olan ön bölgesi

kı.+ ımda 9b/2

benim kı.+ ımda idi 9b/1

kı.+ ımda iken 10a/5

kı. acıķsa 47a/14

kı. toytuğundan řoñra 35a/17

ifrād ile kı.+ (kıarm) ı 48a/5

ķ.+ (ķarn) ı doyunca yimeye
48a/6

ķ.+ (ķarn) ı ifrāt ile acıķmayınca
48a/3

ķ.+ (ķarn) ımda ģareket idüp
10a/6

ķ.+ (ķarn) uñ acıķdursa 35a/15
derviř ķ.+ (ķarn) uñ ųoyurunca
35b/1

ķarındař : aynı anne babadan doğmuş
veya anne babalarından biri aynı olan
çocukların birbirine göre adı; aralarında
değer verilen ortak bir bağ
bulunanlardan her biri krş.
ķardāř, ķardař
k. 2a/12

ķariř- : müdahale etmek, araya girmek
ehl-i dũnyāya ķ.- mayup 8b/2
ģalkķa ķ.- mayup 8a/7

ķariř : parmaklar birbirinden uzak
duracak biçimde gergin duran elde,
başparmak ile serçe parmağın uçları
arasındaki açıklık
bir ķ. yuķarı ķalkķmıř 9a/16

ķarřılař- : karşı karşıya gelmek
krş. ķarřılař-
bunlaruñla ķ.- madı 23a/17

ķarřu : bir şeyin, bir yerin, bir
kimsenin, esas tutulan yüzünün ilerisi;

karşıt, zıt, muhalif
ķ. 27a/13

ķ. durmaķ gerekdür 44b/16

ķ. gelen ģāricīlerdür 41b/14

ķ. gelmeye 32a/12

Resũlũñ ķ.+ sına 22b/14

ķarřulař- : karşı karşıya gelmek

krş. ķarřılař-

ķ.- mak 32a/8

ķařd : Ar. öldürmeyi, yaralamayı veya
zarar vermeyi isteme, kötü niyet

ķařd ķıl-: kasdetmek

ķ. ķılsa 16b/10, 16b/11, 16b/15

ķat- : biraraya getirmek

ķ.- maya 10b/11

ķat : üst üste konulmuş şeylerden her
biri, tabaka; huzur, makam, mevki

yedi ķ. 12a/12

ķ.+ ımuзда 34b/12

ķ.+ ına 3a/17, 31b/13

ķ.+ ına geldügi vaķit 15b/9

ķ.+ ında 37a/1, 42b/11

bunlaruñ ķ.+ ında 11a/4

dervişler ķ.+ ında 48a/9

ehil ķ.+ ında 33a/8

Ĥābīb-i ‘Acemī ķ.+ ında 35a/3

maḥcublar q.+ ında 41a/8
meşāyih q.+ ında 54a/3
zāhīr q.+ ında 25a/14
ḥalīfe q.+ ında olmasa 46b/4
şeyḥi q.+ ında olmasa 46a/11
şeyḥinūñ q.+ ında ura 44b/15
mübtedīler q.+ ındadır 20a/2

ḳatı : Ar. ilgiyi kesme; sonuca
bağlama, bitirme krş. ḳa'ṭı
q. ide 16a/8
q. olsa 50b/10

ḳatī : Ar. öldürme
q. itse 41b/12
q.+ i helāldür 42b/10, 42b/16
anuñ q.+ i helāldür 49a/2
ḳatī ol-: katletmek, öldürmek
q. olan 29b/5

ḳa'ṭı : Ar. ilgiyi kesme; sonuca
bağlama, bitirme krş. ḳatı
q. itse 50a/7

ḳavīlik : Ar. dayanıklı, güçlü, zorlu
q.+ (k)ğini 35b/8

ḳavī : Ar. söz; sözleşme, anlaşma
ḳavī-i ḳarar: bir fikir üzerinde
anlaşma
q.- i ḳarar eylediler 23b/14

ḳavlehu : Ar. hâdis
q. 37a/14, 38b/3

ḳavm : Ar. aralarında töre, dil ve kültür
ortaklığı bulunan, boy ve soy
bakımından da birbirine bağlı insan
topluluğu, budun
ol q.+ e 10a/2

ḳavseyn : Ar. iki kavis
q.+ edür 54b/9

ḳābe ḳavseyn: Hak ile ittihad ve
aynü'l-cem' makamı
ḳābe q.+ e irdi 40b/1

ḳay- : kaymak; düz, ıslak, donmuş
veya kaygan bir yüzey üzerine
sürtünerek kolayca yer değiştirmek
k.- asuñ 52a/9

ḳāyed : ilgi, bağ
q. 16a/11

ḳayna- : bir sıvı, sıcaklığı belli bir
dereceyi bulduğunda buhar durumuna
geçerek fokurdamak
deñiz q.- dı 24b/1

ḳazan- : kazanmak
ḥalkdan q.- duğı 52b/14

ḳāzīb : Ar. yalan söyleyen, yalancı

- k.+ dūr 47b/4
anlarda bulunmasa k.+ lerdür
36a/12
anlar k.+ lerdür 20a/4
- kebāyir** : Ar. kantar, büyük günahlar
günāh-ı k.+ i 7b/6
- kebir** : Ar. büyük, ulu, yüce
şeyh-i k. 22a/3
- kefinle-** : ölüyü kefene sarmak
beni yuñ k.- yuñ 24a/8
k.+ diler 24b/10
- kelām** : Ar. söz; başta Tanrı'nın varlığı,
birliği, peygamberlik ve ahiret olmak
üzere İslamiyetin ana ilkelerini konu
edinen bilim
k. 15a/10, 31b/14, 31b/17, 32a/7
hāşıl-ı k. 10b/7
k. itmek 7b/3
k. söyleşdi 41a/4
k.+ ı 26a/4
k.+ ı işlesinler 37b/8
‘ulemānuñ k.+ ından 32a/8
her şahış k.+ ından bilmişdür
32a/6
k.+ lar 32a/11
k.+ lardan 30a/2
her k.+ uñ aşlın 32a/6
k.+ uñ hikmetin añlarlar 30a/1
- kelām-ı qadīmliq:** kadimliğin
sözü
k.- ı qadīmliqla 30a/9
- kelāmu'llāh** : Ar. (Allah'ın sözü) Kur'an
k. qadīm olmasıyla 30a/15
- kelbī** : Ar. köpeğe özgü, köpekle ilgili.
k.+ ler oldılar 15a/6
- kelimāt** : Ar. kelimeler, sözler
haqīqat k.+ ları 9a/7
- kelime** : Ar. bir düşünceyi anlatan bir
veya birkaç heceden oluşan gelen ses,
söz
dört k. 5a/9
k.+ leri 5a/10
kelime-i tevḥid: “Lâ ilâhe
illallah” sözü
k.- i tevḥidile 50a/10
- kemāl** : Ar. olgunluk, pişkinlik, erginlik
ol daḥı k.+ indendür 33a/7
kemāl-i ma'rifet: marifetin
olgunluğu
k.- i ma'rifetinüñ 45a/10
- kemer** : F. kuşak, mıntıka
k. 2b/5
k.+ den murād 6b/8
k.+ leri 4b/9

kemhā : F. bir tür ipek kumaş

k.+ larından 2a/6

kenar : F. uç, kıyı, çevre

tācuñ k.+ ı 3b/10

kendi : öz, zat, nefis krş. kendü

k. 4b/11, 7b/9, 11b/1, 30a/15

k. cānibinden olmak 11a/2

k. irādeti olursa 11a/5

k.+ lerini 7a/7

kendü : öz, zat, nefis krş. kendü

k. 9a/1, 15b/15, 26b/2, 28b/14,
30a/17, 39b/2, 39b/3, 52a/17

k. arasındaki hāldür 19b/7

k. bildürmes ile 37a/9

k. bile 39b/1, 39b/4

k. hālime 51b/17

k. irādetini 11a/5

k. maşlahatlarına 5b/6

Ḳur'ānı k. murādlarınca 14b/14

k. özinden 26a/8

k.+ de 51b/7, 51b/8

k.+ den 37b/16

k.+ den soñra 18b/15

‘azābıñ k.+ den şunalar 38b/2

ümmeti mürşidi k.+ dür 40b/10

k.+ lerden 26a/6

k.+ lere 38a/14

k.+ ni yok bil 9b/15

k.+ ye 45b/7, 46a/9, 51b/6, 52b/1

k.+ ye bildürmemişdür 39b/6

k.+ ye muğayib 39b/8

k.+ yi 28b/9/11, 52b/2

k.+ yī 39b/5, 39b/7

velī ki k.+ yi bildi ki velīdür

39b/10

k.+ zı 16b/8

kerāmet : Ar. ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, dağüstü, şaşkınlık uyandırıcı davranış veya durum; olağanüstü durum

k. 18b/11, 18b/12

k. dağı gösterirse 36b/3

yalāncıdan k. gelmez 36b/9

k. təcın 9b/9

k.+ i 9b/3, 20a/12

k.+ leri 9a/7

k.+ lerine 6b/17

Kerbela : Ar. Irak'ta Hz. Hüseyin'in şehit edildiği yer

şehid-i k. 27b/11

k.+ da 29b/4

kerhiyye : Ar. iğrenme, tikslenme; zorlama

k.+ ye 4a/13

kerīm : Ar. kerem sahibi, cömert, lütuf
furqān-ı k.+ inde 7a/17

kerre : Ar. kez, kere, defa, merre k. 6a/13	k.+ (keşf) i 46a/6 k.+ (keşf) i halk kılmayalar 38a/16 k.+ (keşf) i müşküldür 21a/16, 29b/12
kerremallah : Ar. Allah'ın lütfu İmām' Alī k. u vecchēhū buyurur 11b/9	şu toprak k.+ idür 35b/7 k.+ (keşf) ilığı vardur 35b/4 k.+ (keşf) üñ 53b/15
kes- : kesici bir alet ile ayırmak, biçmek sögüt k.- eler 35b/16 yaş sögüt k.- eler 35b/13 mevc kesil- : dalgayı durdurmak, dindirmek mevc k.- ilmez 45b/4	k.+ (kişf) i yoğ ıdı 25b/14 keşif ol- : ortaya çıkmak k. olmuşdur 39b/9 k. olur 48b/1 yılduzdan k. +i olmuşdur 38a/1 keşfi kıl- : keşfetmek k. (keşf)+ i kılup 48a/17 keşf-i kubür : kabirlerin keşfi k. (keşf) - i kubür 48a/17 keşf-i laţif : latifin keşfi k. (keşf) - i laţif olur 36a/5 keşf-i ma'rifet : marifet keşfi k. (keşf) - i ma'rifetdārına 11b/14 keşf-i muğāyib : gizliliğin keşfi k. (keşf) - i muğāyib olmamışdur 39b/6 k. (keşf) - i muğāyib olmuş 37b/16 k. (keşf) - i muğāyib olunur 14b/3-4
kesb : Ar. çalışıp kazanma, alma, elde etme k. it 28b/11 münāsibet k. itmez 28b/16 k.+ i helāl ide 47b/6 k.+ inde şübhelülerden 47b/6 'avam halkuñ k.+ inden 47a/11	keşf-i 'ilm-i ma'rifet : marifet ilminin keşfi k. (keşf) - i 'ilm-i ma'rifet ide 11b/16
kesil- : sona ermek şoy k.- memişdür 28a/15-16 yimekden k. (yememek) 35a/12	
kesif : Ar. koyu, yoğun; şeffaf olmayan k.+lığı 35b/4	
keşif : Ar. meydana çıkarma	

keşf id- : keşfetmek	böyle k.- dılar 17b/1
k. (keşf) +i ide 38a/12	da' vāsın kıl- : davacı olmak
	da' vāsın k.- ur 28a/4
kevākib : Ar. kevkebeler, yıldızlar	erzānī kıl- : layık görme
k.- i sā'ir 12a/15	erzānī k.- dı 9b/6
k.+ den ā' lā yaratdı 12a/16	eşir kıl- : esir olmak
	eşir k.- maz 15a/10
kez : defa, kere, sefer	evvābīn kıl- : nâfile namazı
k. 23b/11, 50a/8	kılmak
bir k. 9a/12	evvābīn k.- sunlar 7a/16
bu k. 24a/14	halk kıl- : yaratmak
günde yetmiş k. 45b/3	keşfi halk k.- mayalar 38a/17
yetmiş biñ k. 22b/2	haram kıl- : haram etmek
yüz k. daħı añılsa 27a/13	haram k.- duğı 34b/1
bir k. getirürüz 27a/15	haram k.- mışdur 34b/5
nice k. varup gelüp dururum	hareket kıl- : hareket etmek
40b/17	melekesi içinden hareket k.-
	durur 28b/6
kıble : Ar. bazı ibadetler yerine	iltifat kıl- : iltifat etmek
getirilirken dönülen Kâbe'nin bulunduğu	iltifat k.- madı 34b/10
yön	işâret kıl- : işaret etmek
tācuñ k.+ si 3b/11	barmağıyla işâret k.- dı 18b/9
	parmağıyla işâret k.- dı 23a/14
kıl- : etmek, yapmak; namaz kılmak	ķabūl kıl- : kabul etmek
şeyātinları racīm itmek için k.-	ķabūl k.- madı 24b/6
dım 12b/4	ķaşd kıl- : kasdetmek
teveccüh ilāhī k.- up 34a/2	ķaşd k.- sa 16b/10, 16b/11,
k.- ur 42a/10	16b/15
k. -sa 16a/2	keşfi kıl- : keşfetmek
ā' lā kıl- : çok yüce olmak	keşfi k.- up 48a/17
birbirinden ā' lā k.- dı 12b/6	ķuvvet kıl- : kuvvetlenmek
böyle kıl- : böyle yapmak	ķuvvet k.- dum 17a/15

	musāvī kı́l- : eşit olmak	nazar kı.- urlar 51a/5
	musāvī kı.- up 53b/2	nūr kı́l- : nurlanmak
	muṭāliġa kı́l- : okumak	nūr kı.- up durdın 26a/2
	muṭāliġa kı.- dum 52a/1	nūrāni kı́l- : mübarek kılmak
	münācāt kı́l- : yalvarıp yakarmak	nūrāni kı.- mışlardur 26a/14
	münācāt kı.- duġuma degmez didi	öyle kı́l- : öyle yapmak
9a/13		öyle kı.- a 36b/14
	münevver kı́l- : nurlu kılmak	pāk kı́l- : temizlemek
	münevver kı.- a 36b/15	günahdan pāk kı.- a 16a/7
	münevver kı.- ur 12b/11	rivāyet kı́l- : rivayet etmek
	müşerref kı́l- : şereflenmek	rivāyet kı.- ur 17a/7
	şehri müşerref kı.- maġ dilese	tebdīl kı́l- : deġiştirmek
12b/9		tenlerüñ bunda tebdīl kı.-
	müşerref kı.- ur 12b/8	mışlardur 26a/12
	müzeyyīn kı́l- : süslenmiş	terbiyyet kı́l- : terbiye etmek
	müzeyyīn kı.- dı 12b/6	terbiyyet kı.- a 16b/5
	namāz kı́l- : namaz kılmak	tecellī kı́l- : tecelli etmek
	namāz kı.- alar 8a/12	tecellī kı.- ur 37a/4
	namāzıñuzu girü siz kı.- asız 25a/6	terk-i dünyā kı́l- : ölmek
	cemā' atile vaġtinde k.- up 7a/11	terk-i dünyā kı.- sa 47b/1
	namāzın kı.- dı 24b/12	terk-i dünyāyı kı.- sa 47b/3
	işrāk namāzın kı.- madan 7b/3	tesbih namāzın kı́l- : tesbih
	irte namāzın kı.- maġa 23b/15	namazı kılmak
	tesbih namazın kı.- maġda 7b/6	tesbih namāzın kı.- a 7b/5
	namāz daġı kı.- maya 13a/12	vāsıta kı́l- : aracı olmak
	teheccüd ve işrāk namāzı kı.- up	vāsıta kı.- a 42a/6
8a/3		vaşiiyyet kı́l- : vasiyet etmek
	namāz kı.- urdum 10b/16	vaşiiyyet kı.- dı 24a/7
	namāzumı kı́l- : namaz kılmak	vaşiiyyet kı.- dı 23a/8
	namāzumı kı.- a 24a/10	vesvese kı́l- : işkillenmek
	nażar kı́l- : düşünmek	vesvese kı.- ur 28b/1
	nażar kı.- dım 52a/1	

yıldızlar ile kı1-: yıldızlarla bezemek

yıldızlar ile kı.- dı 12b/5

kı1 : ikinci tekil emir kipiyle çekimlenmiştir ve emir verir

dermān kı. 18a/11

ḥalāş kı. 18b/5

namāz kı. 34a/5

ziyāde kı. 40a/9

kırmızı: Ar. al, kızıl renk

kı. 4a/6

kır- : dileğini kabul etmeyerek veya beklenmeyen bir davranış karşısında bırakarak gücendirmek, incitmek; öldürmek.

nesl-i resūli kı.- dı 28a/11, 43b/5

yezīdleri kı.- dı 28a/14

kı.- sa 41b/15

kırk : otuz dokuzdan sonra gelen sayının adı; pek çok

kı. deve yükü 10a/8

kı. gürz 39a/2

kı. nefesdür 39a/6, 39a/8

kı. sene 8b/16

kısım : Ar. parçalara ayrılmış bir şeyin her bölümü, bölük, kesim

kı. 47b/4

lü kı.+ dur 34a/13

kıt : Ar. düşünce, zihniyet, taraf.
kı.+ ında 19a/9

ehl-i kāl kı.+ ında şıgmaz 19a/9

kıy- : acımadan vermek, esirgememek, feda etmek
kı.- amadı 23b/11, 24a/14

kıyāmet : Ar. tek Tanrılı dinlerin inanişına göre dünyanın sonu ve bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacağı zaman, hesap günü, kıyamet günü, mahşer günü

kı. gününde 30b/10

kı.+ e 37a/17

kı.+ de 44a/5

kız : dişi çocuk

kı. 47a/6

ol kı. 23b/13

ḥasanīler kı.+ dandur 28a/9

Resūlūñ kı.+ ı Fāḫimatü'z-Zehrā

‘aleyhimü’s-selām 22b/10

anuñ kı.+ ıdur 21a/3

kı.+ ımuuz 43a/11

bir cūḫud kı.+ ın düzdiler 23b/12

kı.+ uñuz 43a/7

ki : F. “ki” bağlacı

k. 1b/4, 2b/4, 2b/9, 2b/10, 3b/13, 3b/14, 3b/15, 3b/16, 4a/1, 4a/2, 4a/3, 4b/1, 4b/3, 4b/5, 4b/7, 5a/12, 5b/9, 5b/12, 5b/17, 6a/5, 6a/12, 6b/14, 7a/2, 7a/5, 7a/6, 7a/7, 7a/9, 7b/1, 7b/9, 8a/12, 8b/7, 8b/11, 9b/1, 9b/16, 10a/4, 10b/10, 10b/13, 10b/17, 11a/3, 11a/5, 11a/9, 11a/12, 11a/13, 11a/17, 11b/4, 11b/9, 11b/17, 12a/1, 12a/5, 12b/13, 12b/14, 13a/3, 13a/8, 13b/17, 14a/2, 14a/10, 14a/13, 14b/6/9, 14b/13, 15a/1, 15a/11, 15a/12, 15a/17, 15b/2, 15b/11, 15b/12, 16a/4, 16a/5, 16a/11, 16a/15, 16b/2, 16b/3, 16b/4, 16b/13, 16b/16, 17a/1, 17a/7, 17a/10, 17a/12, 18b/6, 18b/7, 18b/14, 19a/2, 19a/3, 19a/4, 19a/10, 19a/11, 19a/13, 19a/14, 19a/15, 19a/16, 19a/17, 19b/3, 19b/5, 19b/7, 19b/8, 19b/9, 19b/11, 19b/13, 20a/1, 20a/7, 20a/9, 20a/14, 20a/17, 20b/3, 20b/5, 20b/6, 20b/10, 20b/11, 20b/12, 20b/16, 21a/3, 21a/4, 21b/6, 21b/10, 21b/11, 21b/14, 21b/16, 22a/6, 22a/13, 22b/9, 22b/16, 22b/17, 23a/5, 23a/13, 23b/1, 23b/17, 24a/5, 24a/6, 24a/9, 24b/7, 24b/8, 25a/3, 25a/5, 25a/6, 25a/10, 25a/13, 25a/14, 25b/5, 25b/7, 25b/10, 25b/15, 25b/16, 26a/4, 26a/5, 26a/6, 26a/7, 26a/9, 26a/10, 26a/11, 26b/5, 26b/6, 26b/15, 26b/17, 27a/2, 27a/3, 27a/8, 27a/11, 27a/15, 27b/2, 27b/3, 27b/6, 27b/8, 27b/9, 27b/15, 28a/1, 28a/2, 28a/2, 28a/3, 28a/4, 28a/6, 28a/10, 28b/9, 28b/11, 28b/13, 28b/16, 29a/3, 29a/9, 29a/13, 29b/1, 29b/4, . 29b/8, 29b/9, 30a/12, 30b/5, 30b/17, 31a/1, 31a/7, 31a/10, 31a/16, 31b/4, 31b/10, 31b/12, 31b/15, 31b/17, 32a/2, 32a/11, 33a/2, 33a/9, 33a/13, 33a/14, 33a/16, 33a/17, 33b/4, 33b/5, 33b/10, 33b/12, 34a/8, 34a/13, 34a/14, 34a/16, 34b/4, 34b/14, 34b/16, 34b/17, 35a/2, 35a/4, 35b/13, 36a/3, 36a/8, 36a/11, 36a/15, 36b/13, 37a/4, 37a/5, 37a/6, 37a/8, 37a/9, 37a/10, 37a/11, 37a/13, 37b/7, 37b/9, 38a/5, 38a/11, 38a/13, 38a/16, 38b/1, 38b/2, 38b/4, 38b/5, 38b/7, 38b/10, 39a/1, 39b/2, 39b/3, 39b/10, 39b/14, 39a/5, 39a/16, 39a/17, 39b/4, 39b/5, 39b/7, 39b/8, 39b/10, 39b/11, 39b/13, 40a/1, 40a/2, 40a/3, 40a/4, 40a/5, 40a/8, 40a/11, 40a/17, 40b/2, 40b/8, 40b/9, 40b/11, 40b/13, 41a/4, 41a/12, 41a/17, 41b/2, 41b/3, 41b/4, 41b/7, 41b/8, 41b/11, 41b/13, 41b/17, 42a/2, 42a/9, 42a/10, 42b/1, 42b/3, 42b/4, 42b/12, 43a/3, 43a/17, 43b/3, 43b/8, 43b/14, 44a/4, 44a/10, 44b/8, 45a/5, 45b/2, 46a/5, 46a/7, 46b/3, 46b/7, 46b/17, 47a/5, 47a/8, 47a/12, 47b/12, 47b/15, 48a/3, 48a/7, 48a/10, 48a/11, 48a/12, 48a/13, 48a/14, 48a/15, 48a/17, 48b/2, 48b/5, 48b/7, 48b/8, 48b/17, 49b/5, 49b/6, 49b/12, 50a/4,

50a/16, 50b/2, 50b/3, 50b/4, 50b/5,
50b/14, 50b/17, 51a/15, 51b/2, 51b/5,
51b/6, 51b/11, 51b/17, 52b/2, 52b/4,
52b/5, 52b/9, 52b/12, 53a/1, 53a/2,
53a/4, 53a/6, 53a/10, 53a/17, 53b/1,
53b/4, 53b/7, 53b/13, 53b/15, 54b/5,
54b/10

kibār : Ar. soylu, köklü kimse ya da
aile; büyükler, ulular

ba^ʿz-ı kibār: nezaketin aslı, şeyhe
sunulan saygının temeli

ba^ʿz-ı k. 11b/4

meşāyih-i kibār: ulu kimselerin
şeyleri

meşāyih-i k. 13b/14

kibir : Ar. kendini beğenme,
başkalarından üstün tutma, büyüklenme,
benlik, gurur

gönlünden kin k. ^ʿucup 53a/7

kici : küçük, küçük

k. yol istersen 9a/5

kiçrek : küçücük, pek küçük

k. oğlandı 18a/17

kim : ‘ki’ gibi kullanılan bir bağlaç;
k. 2a/2, 2b/6, 2a/10, 4a/9, 4a/10,
4b/17, 5b/2, 6b/15, 7a/1, 8a/15, 8a/9,
8a/16, 8b/14, 9b/13, 10a/8, 10b/5,

10b/15, 12b/15, 12b/16, 13a/14, 13b/8,
14b/5, 15a/7, 15a/9, 15a/13, 15b/1,
15b/4, 15b/14, 16a/6, 16b/11, 16b/13,
16a/16, 19a/4, 19a/7, 19a/13, 19b/16,
20a/3, 20a/13, 20a/15, 23a/12, 23a/14,
24a/3, 27b/1, 29a/3, 29a/4, 30a/2, 35a/8,
35a/15, 35b/17, 39a/17, 46a/4, 47b/4,
48a/8, 51b/3, 51b/16, 52a/1, 52a/4

her k. 8b/4, 16b/1

kaçan k. 12b/8, 38b/15

kim : soru zamiri

k.+ den kaldı 22a/5

k.+ dür 15a/14, 24b/15, 27a/7,
28a/1

k.+ e gerekse 8a/4

bizi k.+ e ısmarlarsın 23a/13

k.+ üñile 28b/16

kimi : kimi (belirsizlik zamiri)

k. 4a/6, 52b/8

k.+ si 4a/6, 4a/7, 4a/8

kimesne : kimse, hiç kimse krş. kimse

k. 7a/1

k.+ lere 7a/2

kimse : kimse, hiç kimse krş.

kimesne k. 7b/3, 29a/6, 35a/15,
39b/4, 46a/3, 47a/17

cihāz-ı meşāyihden olan k. 2a/17

hiç k. 32a/3, 32a/5, 32a/12

k. çün 18a/8	biñ k. 42a/3
benüm aramda k. girmez 42b/5	bir k. 23b/8, 30b/11, 33b/15
k. yoqdur 21b/9	er k.+ yle 50b/6
k.+ ler 7a/6, 39a/14	her k. 15b/9
k.+ lerüñ haqqıdır 14a/2	müteşerri ^c k. 46b/5
k.+ nüñ intikamuñ 49a/9	ol k. 24a/9
k.+ ye qomaz 49a/9	şeyih olan k. 12b/14
k.+ yi 30b/6	taqvadan k. 48a/16
	yetmiş biñ k. 38b/9
kin : F. kin, gizli düşmanlık, garaz	bir k. dilese 28b/11
k. dökdülerdi 23a/9	fı ^c il k. ehline 28b/10
göñlünden k. kibir ^c ucup 53a/7	k. geldi 24b/11
	k. idi 33b/17
kispet : güreşçi pantolonu, don	hatun k. ile 50b/6
k.+ idür 4a/8	bir k. mağ 22b/4
	bir k. maşırıqda 22b/5
kisve : Ar. bir sınıfa, bir mesleğe	k. mertebesi yitdüğü 44b/8
mahsus olan veya belli bir yerde giyilen	her k. mertebesince 13a/2
özel kıyâfet; görünüş, kılık krş. kisvet	yedi k. öcinden 38b/8
kisve-yi meşâyih: şeyhlerin	k. tevbeden geçse 43b/11
görünüşi	k.+ de 8b/16, 51b/5
k.- yi meşâyihle 52b/13	k.+ den 37b/14
	evtād dört k.+ dür 33b/8
kisvet : Ar. bir sınıfa, bir mesleğe	bir k.+ i 20a/7
mahsus olan veya belli bir yerde giyilen	k.+ ler 34b/7, 51b/14
özel kıyâfet; görünüş, kılık krş. kisve	k.+ lere lāzımdur 38a/11
k.+ inden çıksa 42b/7	şol k.+ nüñ 14a/13
	k.+ nüñ qalbine ire 36b/15
kişi : insan, kimse, şahıs 2. Erkek	her k.+ nüñ müşküli 15b/6
k. 7b/9, 9a/14, 15b/4, 24b/17,	bir k.+ nüñ vilāyetin görüp
34a/8, 37a/2, 38b/1, 39b/14, 42b/5,	20a/10
42b/14, 43b/17, 45b/6, 50b/8	sen nice k.+ sin 25a/1

ḫalfe k.+ nūñ 46b/1
k.+ ye 31a/6
ol k.+ ye 16a/15
bir k.+ ye ısmarlanmaz 41b/3
ol dört k.+ ye ısmarlanmışdur
33b/9
k.+ ye virdük 24b/14
k.+ yi 16a/1
naẓar itdügi k.+ yi 36b/13
k.+ yi dilerler 44a/6
mürşidsiz k. de 14b/8
ol k.+ ler ḫaḫḫında 16b/2
k.+ yle 46b/6

kitāb : Ar. bir araya getirilmiş yazılı veya basılı yapraklardan meydana gelen bütün; Allah tarafından vahiy yoluyla peygamberlere indirilen Zebur, Tevrat, İncil ve Kur'an

k. 20b/1, 39b/16
k.+ dan 31a/3
k.+ dan oḫudı 31a/2
gökden k. inse gerekdür 17b/14
k. oḫudum 10a/9
k. virilmeye 20b/4
hāzā k.+ ı ism-i 13b/5
mülḫidlerüñ daḫı k.+ ları vardur
37b/12

kāfirler k.+ larına uyarlar 37a/13

kitāb-ı müsteḫābī: XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin bozuk düzenini iyi saptayan fakat kimliği bilinmeyen

tarafından yazılmış bir kitaptır; beğenilen, güzel kitap

k.- ı müsteḫābī 3a/16

Ḥaḫḫ kitābı: Allah'ın Cebrail aracılığıyla insanlara ulaştırılan kitaplar

Ḥaḫḫ k.+ nda 37b/11

kitāb yükled-: kitap taşımak

k. y.-eler 31a/2

ḫo- : bırakmak, koymak krş. ḫoy-

ameli k.- dum 9b/6

başıma ḫ.- dı 9b/9

ḫ.- dı gecti 25b/17

ḫ.- dı geçdi 25b/15

ḫālib-i dünyāya ḫ.- duḫ 15a/4

Alī ḫ.- madı 24a/6

ḫalfe ḫ.- maḫ 15b/17

ḫ.- masalar 45b/9

ata ve anası ḫ.- masalar 45b/7

nesne ḫ.- maya 47b/7

beşeriyet ḫ.- mayup 26a/1

kimseye ḫ.- maz 49a/9

ḫ.- mışlardır 21b/1

ḫāmūya ḫ.- rsan 10a/1

ḫeyḫ-i kāmīl ḫ.- sa 44a/13

ḫ.- dılar 21a/6

ḫo : ikinci tekil emir kipiyle çekimlenmiştir ve emir verir

beni ḫ. 52a/11

koğu : nesnelere yayılan küçücük
zerrelerin burun zarı üzerindeki özel
sinirlerde uyandırdığı duygu

krş. koğu

yimegün k.+ sından alur 36a/3

koğu : nesnelere yayılan küçücük
zerrelerin burun zarı üzerindeki özel
sinirlerde uyandırdığı duygu

krş. koğu

hoğkada k.+ sı kalur 55a/8

konşu : komşu, konutları yakın olan
kimselerin birbirine göre aldıkları ad

k.+ m 10a/5

kop - : herhangi bir yerinden ikiye
ayrılmak

dilsüz şeytân k.- ar 38b/13

korq- : korku duymak, ürkmek, dehşete
kapılmak; yapamamak, cesaret
edememek

Allâhdan k.- anuñ ' alâmeti 29a/8

Teñriden k.- mazlar 29a/7

Allâhdan k.- sa 29a/4

Allâhıñ k.- usından 29a/5

pîr k.- usıdır 5a/8

Allâhu Te' alâ k.- usıyla işleye

19b/9

kooy- : bırakmak, koymak krş. ko-

anlaruñla k.- a 28b/17

huḫbeye k.- dı 28a/15

ta k.- dılar 24b/11

tâbuda k.- iñ 24a/8

misk k.- sañ 55a/7

k.- up durmaq gerek 45a/1

köşe : köşe, bucak; bölüm, yer veya
yan

dört k. 33b/8

k.+ de 1b/5

köşek : bir yaşına kadar olan deve
yavrusu

k.+ dür 1b/8

k.+ i 1b/8

qubbe : Ar. yarım küre biçiminde olan
ve yapıyı örten dam, kümbet

tâcuñ k.+ si noқта-i 3b/10

k.+ sinde yazılmışdır 4b/4

tâcuñ k.+ sinde yazılmışdır
3b/13

qubür : Ar. kabirler, mezarlar

keşf-i qubür: kabirlerin keşfi

keşf-i k. 48a/17

kuddüs : Ar. temiz, arı; Allah
adlarındandır

k.-ı sırrah: din büyüklerinin isimleri
söylenmeden önce zikredilir

k. 10a/7

ḳudret : Ar. güç, erk, erke; Tanrı yapısı

ḳudret-i ḳāfi: kafın kudreti

ḳ.- i ḳāfını seyir itmek gerek 6b/8

ṣāhib-i ḳudret: kudretin sahibi

ṣāhib-i ḳ. olmak dileyen 37a/2

Kūfe : Necef ile Kerbelâ arasında bir şehir

K.+ de olurdu 23b/7

K.+ ye geldi 23b/11

ḳūh : F. dağ, cebel

kūh-i ḳāf: kaf dağı

kūh-ı ḳāf 17a/12

ḳul : Tanrı'nın yarattığı insan; köle

ḳ. 36a/16, 50a/16, 51a/10

ḳ. dağı Allāhuñ 51b/2

ḳ. dağı Allāhuñdur 51a/10

ḳ.+ a beñzer 4b/11

ḳ.+ lar dururlar 44b/12

mü' min ḳ.+ larıyla 12b/6

ḳ.+ um 34b/16

ḳulāvūz : yol gösteren, tarihî ve turistik yerleri gezerken bilgi aktaran kimse, rehber

ḳulāvūz id-: rehberlik etmek, yol göstermek

ḳ. i.-üp 11b/14

ḳur- : yazılmak

Ḳur'ân ḳ.- uldığı vaḳıt 30b/1

ḳur'an : Ar. İslâm dininin temel ilkelerini, Hz. Muhammed'e gönderilen Tanrı buyruklarını içeren, Müslümanlığın temel kitabı, Kur'an-ı Kerim, Kelam-ı Kadim, Mushaf, Mushaf-ı Şerif krş. ḳur'ân

Ḳ.+ dur 14b/9

Ḳur'ân : Ar. İslâm dininin temel ilkelerini, Hz. Muhammed'e gönderilen Tanrı buyruklarını içeren, Müslümanlığın temel kitabı, Kur'an-ı Kerim, Kelam-ı Kadim, Mushaf, Mushaf-ı Şerif krş. ḳur'an

ḳ.- ı muṭahharei 11b/13

Ḳ.- ı 'azîminde 7a/17

Ḳ. 14b/10, 15a/4, 27b/15, 30a/15, 40a/6, 40a/8

Ḳ. dīvân-ı 37b/2

Ḳ. içinde 40a/5

Ḳ. ile iderler 14b/12

Ḳ. ḳurulduğu vaḳıt 30b/1

Ḳ. maḳluḳdur 30a/6, 30a/12

Ḳ. yiter 30b/8

Ḳ.+ da Allāhu Te'ālā 30b/16

Ḳ.+ ı 14b/15, 21a/11

Ḳ.+ ı kendü murādlarınca 14b/14

Ḳ.+ ıñ 14b/13

Қ.+ ыла 37a/10	қ. da 40a/5
Қ.+ уñ һүкм иле 15a/2	
Қ.+ уñ ма'нин алдуқ 15a/1	қурве : ?
Қ. оқуылар 8a/12	меşāyihūñ қ.+ sīdūr 15b/17
қurbān : Ar. dinin buyruǵunu veya bir adaǵı yerine getirmek için kesilen hayvan	қушūr : Ar. eksiklik, noksan, nakısa
öz cānuñ қ. ide 46a/10	қ.+ ı ola 20a/4
kurre : Ar. parlaklık	қуш : куш
k.+si 15b/17	қ.+ lar 10b/1
қurtar- : bir canlıyı bir felaketten, tehlikeden veya zor durumdan uzaklaştırmak	қушақ : bele bağlanan uzun, enli veya ensiz kumaş, şeyhin кушаǵı
küfür zulumāt қараñulıǵından қ.- a 36b/16	қ.+ ğına 13a/10
қүдүрāt-i beşeriyyetden қ.- dı 9b/9	қutıb : Ar. manevî mertebelerin en yükseǵinde bulunan kimse krş. қutub
қurtul- : tehlikeli veya kötü bir durumu atlatmak	қutub ol- : ālemin kalbi olmak
қ.- up 11b/15	ol қ. ҳarekātı 10a/2
benden қ.- ur 20b/13	қutbu'l-aқtāb : Ar. şeyhlerin şeyhi
қuru - : ıslaklıǵını, nemini yitirerek kuru duruma gelmek	қ.+ dur 41b/4
қ.- ya 35b/15	қutub : Ar. manevî mertebelerin en yükseǵinde bulunan kimse krş. қutıb
қuru : suyu, nemi olmayan, yaş ve nemli karşıtı	қ. 32b/5, 33b/1
	қ.+ luǵıla 41a/12-13
	қ. (қutūb) ola 40a/12, 41b/2
	şolundaǵı қ. ölür 33b/1
	қ.+ dan ҳāricdūr 33b/5
	қ.+ lıǵa 33b/4
	қ.+ lıǵı 40a/15

bize k.+ lığı virdiler 41a/14
 k. (kūṭb) idi 40a/14
 k.+ (kūṭb) a ihtiyācları yoğdur
 33b/7
 k.+ (kūṭb) muñ nazarı 32b/5
 k.+ (kūṭb) uñ iki imāmı 33a/14
kūṭb-ı akṭāb: kutupların kutbu,
 şeyhlerin şeyhi
 k.- (kūṭb)ı a. 33a/3
 k.- (kūṭb)ı a.+dur 33a/13
kūṭb-ı imāmeyn: iki imamın
 kutbu
 k.- (kūṭb)ı imāmeyn 20a/15
kūṭub ol-: âlemin kalbi olmak
 k. olmamasına 33b/3
 k. olmasa 41a/13
 k. olur 41b/3
kūvvet : Ar. kutlu, bahtlı; güç
 şol k.+ dedür 33b/12
 kūvvetlü k.+ i bittikçe 29b/10
 k.+ i yitirse 53b/14
 k.+ lü kūvveti bittikçe 29b/10
kūvvet kıl-: kuvvetlenmek
 k. kıldum 17a/15
kūçik : yaşı daha az olan
 k. vālīde 51b/11
kūçük : boyutları, benzerlerinininkinden
 daha ufak olan, mikro, büyük karşıtı
 k. yitdüğü çinde 48b/16

kūdūrāt : Ar. bulanıklıklar; tasalar,
 gamlar, kaygılar
kūdūrāt-ı nef sāniyye: nefsin
 tasaları
 k.- ı nef sāniyyeden 11b/16
kūdūrāt-ı beşeriyyet: insanlığı
 kaygısı k.- ı beşeriyyetden
 kırtardı 9b/9
kūfür : Ar. Allah'ın varlığını, birliğini
 kabul etmeme, dīnin esaslarına
 inanmama; İslām inanç esaslarına aykırı
 söz
 k. 45b/11, 50a/3
 k. zulumāt karañulığından
 kırtara 36b/15
 k.+ dūr 31a/10, 49a/11, 49a/14
 mertebe-i ʿ işğda k.+ dūr 49a/12
 ʿ āriflikden dem urmağ k.+ dūr
 49a/15
 tebe-i ʿ irfān k.+ dūr 49a/13
 anlaruñ k.+ lerini 38a/11
kūlli : Ar. umumî, hep, bütün
 krş. küllü
 k. 8b/3, 26a/1, 26a/2, 26a/3,
 44a/4
 k. cān 22a/1
kūllü : Ar. umumî, hep, bütün
 krş. küllü

k. 45a/13, 46b/17
k. maḥlūḳa 33a/6
k. maḥlūḳdan 34b/7
k. ‘ibādetūñ 47a/4
k. şey’in 45b/16

kürsi : Ar. kürsü

k. 12a/14, 38a/2
k.+ den 12a/14
k. (kürs) 10a/16
k.+ e beñzer 4b/16

küyāsı : ?

k.+ dur 21a/11

- L -

lā : Ar. dilimizde ‘-siz, yok, değil’
anlamına gelen olumsuzluk edatı

l. 30b/12
l. buyurur 50b/4

lā-bid : Ar. gerekli, gerek, yararlı,
zarurî, lâzım

l.+ dūr 19a/3

lā-ümmetî : Ar. ümmetsiz, imân edenler
olmaksızın

l.+ lerdir 36a/14

lafz : Ar. anlamlı veya anlamsız
ağızdan çıkan söz

dede l.+ ıyla çağıra 13a/6

lağnet : Ar. Allah’ın korumasından, afv
ve merhametinden uzak olmaya ilişkin
beddua, ilenç, kargıma, kargış
ḥuṭbede l. oḳutdı 28a/12

lā ilahe illallah: Ar. Allah’tan başka ilâh
yoktur

l. illā hüve 3b/14
l.+i 20b/11
l.+dur 48b/15

lā ilahe illallah muhammeden resūlu’llah:

Ar. Allah’tan başka ilah yoktur. Hz.
Muhammed aleyhisselam da onun
resulüdür

l. 3b/16
l. 43b/3-4
l. 46b/11

lakin : Ar. ama; ancak krş. lākin
l. 20b/4, 23b/4, 29b/12, 29b/16,
35b/9

lākin : Ar. ama; ancak krş. lākin
l. 14b/13, 16a/11, 17a/4, 18b/15,
22b/14, 25a/12, 30a/17, 31a/3, 33a/7,
37a/5, 37a/8, 37b/4, 37b/14, 38a/17,
39a/3, 39a/13, 39b/6, 39b/9, 39b/15,
40a/1, 41b/9, 44a/2, 45a/7, 47b/5, 51a/2,
54a/6, 54b/12

la‘n : Ar. lanet etme, beddua etme l.+ ĩ 43b/5	l.+ dur 6a/5, 41b/10 cihāz-ı meşayihūñ ‘ilmi l.+ dur 6b/4
laṭif : Ar. yumuşak, hoş, güzel, nazik; Allah’ın adlarından l. idi 25b/13 l.+ dūr 35b/4, 35b/5 l.+ lıgı vardır 35b/3 cism-i laṭif : hoş nesne c.- i laṭif olur 36a/6 keşf-i laṭif : latifin keşfi keşf-i l. olur 36a/5	kişilere l.+ dur 38a/11 l. budur 38b/9 l.+ lar 26b/14 lāzım ol- : gerekmek l. olan 7a/9 l. oldı 15a/12
laṭife : Ar. güldürecek tuhaf ve güzel söz ve hikāye, şaka l. 53b/15	lenger : F. yayvan ve kenarları geniş, büyük bakır kap tācuñ l.+ i 3b/11
lāyık : Ar. yakışan, uygun düşün, münasip l. degildür 7b/17, 8a/1 l. degülüz 41a/16 lāyık ol- : layık olmak, hak etmek l. oldur 11a/17 l. olmaz 33b/4	levh : Ar. kutsal yazgı belgesi levh-i mahfūz : Allah’ın takdir ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen levha l.- i m.+a 15b/8 levh-i insān : insanın levhası l.+ e 15b/8
lāzım : Ar. gerek, lüzumlu, gereklilik l. 11a/15, 29b/13, 41b/17 dervişlere l. 27a/2, 38a/16 l. geldi 2b/10 l. gelmez 27a/16 münkir olmak l. gelür 7b/10	levh : Ar. levha, yassı, düz, üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne l.+ a beñzer 4b/10 üçüncü l.+ ayne ve ‘ālemeyne 15b/7 levvāme : Ar. parlayanlar nefs-i levvāme : nefsin yedi mertebesinden ikincisi için kullanılır; bu mertebede kişi, kendini suçlar

nefs-i l.+ dūr 55a/1

l.+ y1 helāl ide 48b/7

leynü'n-nihār: Ar. gece-gündüz

l. 8a/2

lü'lü : Ar. inci

lü'lü-i yāḳut: yakutun incisi

l.- i yāḳut 2a/1

libās : Ar. giysi, elbise

fuḳara l.+ larından alup 2a/7

libās-ı pādişāhī: padişahın

elbisesi

l.- ı pādişāhīden 1b/11, 2a/14

- M -

mā : Ar. su

m.- i muṭlaḳ 48a/4

licām : Ar. hayvanın ağzına vurulan
gem, dizgin

l.+ sız başda 46b/7

mā-bād : Ar. bir nesnenin alt tarafı,
arkası, ötesi, sonu, sonrası, devamı

m.+ a 39a/16

liḳā : Ar. mürekkep hokkalarına
konulan ham ipek

ḫaḳkuñ l.+ sın 16b/3

mā-bāze : ?

m. 16a/13

lisan : Ar. dil

l.+ dur 28b/7-8

ma'ānī : Ar. mânâ

m.+ dūr 36b/12

loḳma : Ar. ağza bir defada götürülen
yiyecek parçası, sokum

l. 48b/2

şübhesiz l. 48a/4

hiç l. bulunmasa 47b/17

l. bulunsa 48a/1

şübhelü l. daḫı helāl olur 48a/7

l. ol vaḳit helāl olur 47b/16

irādet l.+ sı helāldür 47a/10

dervīşüñ l.+ sından 47b/14

ma'ārīf: Ar. ilgi, kültür

ehl-i m. ola 36b/17

mābeyn : Ar. ara, orta

m.+ inde 11a/13

mādur : Ar. mağdur, haksızlığa
uğramış, kendisine haksızlık olunmuş

eşer-i mādur: mağdurun eseri

eşer-i m. 55a/6

mağbūn : Ar. şaşkın, hayrette kalmış,
hayal kırıklığına uğramış

mağbūn ol-: şaşkın, şaşırmış
olmak

m. olurlar 7a/8

mağfūr : Ar. Allah tarafından günahları
bağışlanması için dua edilen ölü kimse

m. gider 44a/3

mağrib : Ar. garp, batı tarafında olan
memleketler

m.+ de 22b/4-5, 33b/15

biri m.+ de 16b/7

m.+ dağı ' Alīdūr 22b/7

mağrūr : Ar. gurur

emr-i mağrūr: gururlu emir

emr-i m. 51b/10

mağsūd : Ar. kastedilen, amaçlanan

m.+ e 5b/4

mağsūm : Ar. suçsuz, günahsız

m. 29b/3

mağbūb : Ar. sevgili, maşuk; Allah
katında Hz. Muhammed

m. 50b/17

m.+ 1 ola 42a/3

mağcub : Ar. utanan, utanmış

m.+ lar 41a/8

mağfūz : Ar. alçalmış, bayağılaşmış,
âdileşmiş

levh-i mağfūz: Allah'ın takdir
ettiği, olmuş ve olacak bütün şeylerin
üzerinde yazılı bulunduğu kabul edilen
levha

levh-i m.+ a 15b/8

mağiv : Ar. yok etme, ortadan kaldırma,
izale etme krş. mağiv, mağv

m. ider 7b/6

māhīr : Ar. elinden iş gelir, becerikli,
üstat, usta, maharetli, hazık

m.+ dūr 33a/5-6

māhīr ol-: usta, becerikli olmak

m. ola 15b/7, 15b/13

mağiv : Ar. yok etme, ortadan kaldırma,
izale etme krş. mağiv, mağv

m. olsa gerekdür 30b/2

mağlūq : Ar. halk olunmuş, yaratılmış,
yoktan var edilmiş krş.

mağlūq

Qur'ān m.+ dur 30a/6

mahlūk : Ar. halk olunmuş, yaratılmış,
yoktan var edilmiş krş.
mahluk

m.+ dur 34b/7-8, 30a/10

Qur'ân m.+ dur 30a/6, 30a/13

küllü m.+ dan 34b/7

anuñ m.+ ından 35a/1

m.+ luğı 30a/14

m. yazmasıyla 30a/16

küllü m.+ a 33a/6

m. içinden giderler 39a/10

ğayr-ı mahlūk: yaratılmış değil

ğayr-ı m.+ a 30a/17

ğayr-ı m. 30a/15

ğayr-ı m.+ dur 30a/6, 30a/9,

30a/11

mahlūkāt : Ar. yaratıklar, canlılar

m.+ a 39a/12

m.+ uñ hayātına memātına
sebebdür 33a/4

maħrum : Ar. saklanmış, istediği
verilmemiş krş. maħrūm

m. kalmayalar 15b/2

maħrūm : Ar. saklanmış, istediği
verilmemiş krş. maħrum

m. kıala 16a/14

dan m. olmak 8a/1

şafādan m. olmak 7b/16

müşāhededen m. mı kıalsun
16a/16

maħşūş : Ar. başkasında bulunmayan,
kendisine özgü

enbiyāya m.+ dur 32a/1

maħv : Ar. yok etme, ortadan kaldırma,
izale etme krş. maħviv, maħviv

maħviv et-: mahvetmek, yok
etmek

m. (maħviv) itmelüm 10a/15

maħviv-ı vüçüd: vücudun mahvı

m.- ı vüçüd 10b/3

maķām : Ar. yer, mevki

ķāim m.+ larıdur 13b/16-17

m. vardur 50b/17

m.+ da 12b/13, 54b/13

ol m.+ da 50a/4

m.+ ı 49a/16, 54a/15

mertebe-i ırfānlık m.+ ı 49a/17

m.+ ı yirdedür 54a/14

m.+ ıdur 12a/17, 50a/16

ħaķikat birlik m.+ ıdur 50a/16

m.+ ın 53b/16

m.+ ına irer 50a/17-50b/1

m.+ ına irmez 49b/11

büdālā m.+ ında 35a/9

m.+ lara 26a/16

m.+ larda 54b/12

bu aralıkdağı m.+ lardan 16a/14

m.+ ların 12b/16

m.+ laruñ seyir ider 54a/7

m.+ laruñ şaşırılmazlar 49b/7	m.+ a 16b/5
m.+ a 40b/6	m.+ ı bulduq 15a/3
m.+ dur 33a/4	
münāfıqlaruñ m.+ ı 37a/15	mağşūd : Ar. amaç, hedef krş.
m.+ larına irerler 49b/8	mağşūd
mücāhede ile girü m.+ larına	aḫiret murāduñ m.+ ın 51a/16
irerler 49b/10	m. hizmetinde 10b/17
m.+ ı zühd 49a/17-49b/1	
maḳām-ı fenā : fenâ makamı	maḳtel : Ar. katledilen yer, öldürme
m.- ı fenâ 53b/15	olayının gerçekleştirildiği yer
m.- ı fenâdur 50b/1	maḳtel-i ‘Alī : Hz. Ali’nin
maḳām-ı ‘ışk : aşk makamı	öldürülmesi
m.- ı ‘ışk 49b/1	m.- i ‘Alī 23b/6
maḳām-ı orta : aradaki makamı	
m.- ı ortadur 49b/6	mal : Ar. bir kimsenin sahibi olduğu
maḳām-ı vahdet : vahdet makamı	kıymetli ve gerekli; varlık, servet
m.- ı vahdet 53b/4	m. daḫı Allāhuñ 51b/3
maḳām-ı zühd : takvâ makamı	m.+ inuñ yarısın virmek gerek
m.- ı zühd mübtedinüñdür 49a/17	51a/8
maḳām-ı ‘irfān : irfan makamı	m.+ inuñ yarısın virmese 51a/12
m.- ı irfān 49b/1	m.+ inuz telef 43a/6
	m.+ ları 20b/12
maḳdur : Ar. kudret, irade, Allah’ın	ḫelāl olıcaq m.+ ları 48b/12
takdiri, kader, takdîr-i İlâhî	
m. 5a/9	mālik : Ar. sahip, efendi
maḳrama : Ar. kumaş parçası, kırmızı	m.+ i 10a/14
veya nakışlı yün örtü	m.+i sırrı gibi ateş-i 10a/14
m.+ ya şokmaya 13a/10	m.+ ler üstüvāsıdur 3b/11
mağşūd : Ar. amaç, hedef krş.	malum : Ar. bilinen, bilinmiş,
mağşūd	öğrenilmiş
	krş. ma‘lūm

m.+ uz 43a/11

ma' lūm : Ar. bilinen, bilinmiş,
öğrenilmiş krş. ma' lūm

m. 48b/2

m. oldı 22a/11

m. olur 37a/2

Teñri Resūlüne m.+ dur diyü
22b/15

ma' na : Ar. anlam, kavram, mefhum,
bir sözün ifade ettiği şey

krş. ma' nā, māni'

m.+ sı 25a/10

ma' nā : Ar. anlam, kavram, mefhum, bir
sözün ifade ettiği şey

krş. ma' nā

m. çokdur 4b/6

m. nedür 14b/10

m.+ sı 8a/11, 14b/6

taciñ bir m.+ sı 3b/6

tācuñ bir m.+ sı 2b/8

ma' nā-yı hadiṣ: hadisın mânâsı

m.- yı hadiṣ budur 21b/14

ma' nā-yı şeyhlik: şeyhlik mânâsı

m.- yı şeyhlik 44a/10

ma' nā-yı zāhīr: görünen âlemin
anlamı

m.- yı zāhīr 54a/1

ma' ni : Ar. anlam, kavram, mefhum, bir
sözün ifade ettiği şey

krş. ma' nā, mā' na

m.+ den 29b/17

Ḳur'ānuñ m.+ n alduḳ 15a/1

m.+ sı 21b/17, 25a/11, 30a/11,
30a/14

et ḳan m.+ sı 22a/1

rūḥ m.+ sı 22a/2

m.+ sin 14b/13

ma' nūn: halife olarak tanınmış

m.+ dur

ḥilāfet-i ma' nūndur

māni' : Ar. engel, bir işin
yapılmamasına sebep olan

m. tām 11a/4

māni' ol-: engel olmak

m. olmaz 33a/8

manşib : Ar. makam, rütbe, derece, orun

dünyā m.+ ı için 30b/12

m. için okuyanlar 15a/5

maraz : Ar. hastalık; keyifsizlik, dert,
belâ

maraz-ı ḳalb: kalbin marazı,
kalbin kötü olması, kötü hisler beslemek

m.- ı ḳalbe 8b/12

ma' rifet : Ar. bilme, ilim, daniş; dört
mertebe: şeriat, tarikat, hakikat, marifet

m. 9a/2, 12b/15, 52b/7, 54b/14	kendü m.+ larına 5b/6
m. bahrılığ 52b/8	
m. bilir 15a/10	ma'şüm : Ar. suçsuz, günahsız
m. gülleriñ derüp 1b/13	m.+ dur 42a/15
m. şahrasında segirdüp 11b/11	ma'şüm ol- : masum, günahsız
m.+ e sebebdür 46b/7	olmak
m.+ i 5a/3, 5a/7	m. olmağ 11a/12
kemâl-i m.+ inüñ 45a/10	
m. nürıyla 12b/10	maşrık : Ar. doğu, mağrib karşıtı
keşf-i ma'rifet : marifet keşfi	bir kişi m.+ da 22b/5
keşf-i m.+ dārına 11b/14	biri m.+ da olsa 16b/8
keşf-i 'ilm-i ma'rifet : marifet	m.+ dağ ı ben idüm 22b/7
ilminin keşfi	
keşf-i 'ilm-i m. ide 11b/16	ma'şük : Ar. aşk ile sevilen, âşık olunan
	m.+ ile 50a/6
ma'rifetullāh : Ar. Allah'ı anlama	m. yüzi görünür 50a/5
m. 36b/17	
ma'şiyet : Ar. başkaldırı, serkeşlik,	ma'plüb : Ar. talep olunan, istenilen
isyan; günah, suç krş.	m.+ um 11a/12
ma'şiyet	
m.+ de 11a/9	mazhar : Ar. bir şeyin görüldüğü ya da
	çıktığı yer
ma'şiyet : Ar. başkaldırı, serkeşlik,	m. düşdüğü 6a/17
isyan; günah, suç krş.	m. düşe 6a/15, 6a/16, 6b/3
ma'şiyet	himmete m. düşe 6b/3
m. idüp 11a/13	
maşlahat : Ar. barış, güven ve huzur	ma'zin : Ar. sanı, zan; keçi
yolu, iyilik yolu	m. 15a/1
m. 10b/11	
dünyā m.+ ı için 47b/11	mecāz : Ar. hakikat dışı, gerçek, hakikat
	karşıtı; bir ilgi ve benzetme sonucu bir

sözü gerçek anlamının dışında başka bir anlamda kullanma sanatı

m.+ ı 51a/10

m.+ î 14a/8

mecāzen : Ar. mecazlı olarak, mecaz sanatını yaparak

m. olmuşdur 26a/2

mecāzî : Ar. mecaza özgü, mecazla ilgili olan

m. degildir 51a/2

m. şanur 51a/2

medār : Ar. etrafında dönülen nokta

m. 10a/17

mefātiḥu'l-'ulūm : Ar. ilimlerin anahtarı

m.+ dur 8b/11

meḡer : ancak, illâ, şu kadar ki, oysa ki

m. 7a/1, 9a/13, 13a/9, 18a/17, 29a/13, 44a/10

mehdî : Ar. Hak yoluna giren, hidayete eren, doğru yolu bulan

Muḡammed m. 27b/13

mehyāne : Ar. (meyḡāne) içinde içki içilen veya satılan yer

m. 50a/3

mekān : Ar. yer; ev, hane

ṭayy-i mekān: mekan değiştirme

ṭayy-i m. olur 36a/7

mekr : Ar. oyun, hile, dalavere

Allāh m.+ inden 29a/6

m.+ inden girü 29a/4

mektebhāne : Ar. okul

m.+ ye varup 7b/2

melek : Ar. Allah katında bulunan ve nur olarak yaratılan varlıkların her biri

m.+ ler 25b/15

m.+ lerden 'ilim ta'lim ide 54a/11

m.+ leri 25b/15

meleke : Ar. bir işi yapa yapa oluşan ustalık, maharet, yordam, alışkanlık

m.+ si içinden hareket kıldurur 28b/6

melekiyye : Ar. meleklere özgü veya ilişkin

cihet-i melekiyye: melek tarafı

cihet-i m. 45a/16

cihet-i m.+ sile 45a/16-17

melik : Ar. padişah, sultan, hakan

m. 9a/3

m.+ inüñ 8b/1

memāt : Ar. ölüm, vefat, mevt

m.+ ı 36a/4

maḥlūqātuñ ḥayātına m.+ ına
sebebdür 33a/4

men : ben (teklik birinci kişi zamiri)
krş. ben

m. 9b/5, 9b/13, 11b/17, 12a/5

men^ç : Ar. engelleme, savma,
durdurma, yasak etme

m. ider 49a/1

m.+ i itmez 32a/3

m. +i 41b/15

m.+ i itmeyeler 38b/10

m.+ i itmez 32a/5

m.+ i itmez gerek 31b/11

men^çi : Ar. zor

ḥalvet m.+ idür 37b/17

men^ç ol-: engel olmak

m.+ i olunmuşdur 34a/17

menākıb : Ar. menkıbeler, söylenceler

menākıb evliyā: evliya

menkıbeleri

m.- ı evliyâyile geçdi 35a/5

merātıb : Ar. makam, mertebeler,
rütbelere

m.+ ini 11b/2

mercān : Ar. mercan

m.+ lar 2a/2

merdüd : Ar. defedilmiş, kovulmuş

m.+ dur 46b/1

merḥabā : Ar. merhaba, selām sözü

m.+ dur 50a/6

merḥamet : Ar. bağışlama, şefkat, acıma

m. ideler 13a/4

mertebe : Ar. aşama, derece, rütbe; evre,
safha

m.+ i 8b/17

m.+ lere irer 44a/9

m.+ lü 29b/10-11

m.+ si 36a/6

m.+ since 13a/15-16

ṭālībūñ m.+ si artduķca 45a/9

m.+ si ^ç arşdaysa 50b/8

kişi m.+ si yitdügi 44b/8

m.+ sin 39b/6

her kişi m.+ since 13a/2

tebelü m.+ since 29b/11

m.+ sine göre 19a/15

ḥālūñ m.+ sine irmeyince 49a/10

m.+ sine irmiş ola 54b/15

ṭarīķat m.+ sine irse 50b/9

m.+ ye irdi 8b/14

m.+ ye irmedüñ 48b/3

mertebe-i ā^ç lā : üst makam

m.- i a^çlādur 49b/9
meretebe-i fetvā: fetva, şeriat kararı mertebesi
m.- i fetvā 49a/11
meretebe-i fiķ: sabırsızlık mertebesi
m.- i fiķda 49a/13
meretebe-i muḥabbet: sevgi mertebesi
m.- i muḥabbetdür 49b/12
meretebe-i muḥammed: Hz. peygamberin mertebesi
m.- i Muḥammedde 33a/5
m.- i Muḥammede 15b/13
meretebe-i ‘Alī: Ali’nin mertebesi
m.- i ‘Alīye 45a/14
meretebe-i Resūl: Hz. peygamberin mertebesi
m.- i Resūle 45a/14
meretebe-i şeyḥ: şeyhin mertebesi
m.- i şeyḥe 45a/15
meretebe-i taķvā: takva mertebesi
m.- i taķvā 49a/11
meretebe-i i tālib-i ḥaķ: hak talinin mertebesi
m.- i tālib-i ḥaķdur 49b/12
meretebe-i vāşıl-ı ḥaķ: hakka kavuşma mertebesi
m.- i vāşıl-ı ḥaķdur 49b/13
meretebe-i zūhd: takvâ mertebesi
m.- i zūhd 49a/1516
m.- i zūhdde 49a/14

m.- i zūhdem 49a/11-12
meretebe-i ‘irfān: irfan mertebesi
m.- i ‘irfāna 50a/9
m.- i ‘irfānlık maķamı 49a/17
meretebe-i ‘ışķ: aşkın mertebesi
m.- i ‘aşķda 45b/11
m.- i ‘ışķ 49a/16
m.- i ‘ışķa 50a/1
m.- i ‘ışķda 49a/12, 49a/15
m.- i ‘ışķda küfürdür 49a/12

mervā : Ar. rivayet olunan, birinden işiterek söylenen, sağlam olarak bilinmeyen

m.+ nuñ nisbetleriñ iderler 28b/1

mescid : genellikle minaresiz, küçük cami krş. mescīd

m. 50a/3

bir m.+ e vardı 23b/15

mescīd : genellikle minaresiz, küçük cami krş. mescid

yoluñ m.+ e uğrasa 10b/14

meşelā : Ar. örneğın, söz gelimi

krş. meşela

m. 2b/4, 3b/1, 4a/10, 4b/3, 4b/6, 5a/11, 5b/10, 5b/16, 6b/5, 12b/16, 13a/5

meşela : Ar. örneğın, söz gelimi

krş. meşelā

m. 31a/1	m.+ lerimizden 12a/6-7
meskenet : Ar. miskinlik, uyuşukluk; yoksulluk, acizlik	cihāz-ı m.+ üñ ‘ilmi lâzımdur 6b/4
m. 7a/3	m.+ üñ sözlerine 8a/6
m. üzere olmak gerekdür 7a/5	cihāz-ı meşāyih : şeyhlerin eşyaları
meskūn : Ar. yerleşen, oturan	cihāz-ı m. 6a/12
rub’-ı meskūn : “Oturulan dörtte bir kısım” eski coğrafyacılara göre dünyânın, üzerinde hayat bulunan oturulmaya elverişli karalarla kaplı kısım	cihāz-ı m.+ den 2a/14
rüb ^c -ı m.+ a beñzer 4b/11	cihāz-ı m.+ den olan kimse 2a/17
mest : F. kendinden geçmiş, sarhoş	cihāz-ı m.+ üñ 7a/2
mest-i hayrân ol- : hayranlıktan mest olmuş	‘ilm-i meşāyih : şeyhlerin ilmi ‘ilm-i m. 19a/10
m.- i hayrân olur 50a/3	sinsile-i meşāyih : şeyhlerin silsilesi
meşāyih : Ar. şeyhler, ulular	sinsile-i m. 27a/3
krş. meşāyih	tarîk-i meşāyih : şeyhlerin yolu
m. 44a/16	tarîk-i m. 46a/14
m. ile 26a/13	uşûl-i meşāyih : şeyhlerin usûlü
m.+ den 10b/13	uşûl-i m. kadimdür 7b/8
m.+ e 7b/11, 10b/3	uşûl-ı m.+ den olan 12a/7
m.+ lerdür 33b/5	kisve-yi meşāyih : şeyhlerin görünüşü
m.+ üñ geçmişlerinden 31b/5	kisve-yi m.+ le 52b/13
m.+ üñ kurvesîdür 15b/17	meşāyih-i kibâr : ulu kimselerin şeyleri
m.+ üñ sırrını 19b/10	m.- i kibâr 13b/14
m.+ den 2a/7	meşāyih : Ar. şeyhler, ulular
m.+ e teslim 6b/6	krş. meşāyih
	m. 5a/16, 43a/16
	m. katında 54a/3
	m.+ a 48b/17

- m.+ uñ 2b/1
- m.+ uñ 54a/12
- m.+ uñ cānı 44a/14
- bisibyād-ı meşāyih:**
bisibyād-ı m. 8b/9
- cihāz-ı meşāyih:** şeyhlerin eşyaları
cihāz-ı m. 1b/10
- cihāz-ı meşāyih:** şeyhlerin eşyaları
cihāz-ı m. 2b/4
- rıza-yı meşāyih:** şeyhlerin rızası
rıza-yı m. 47a/1
- tarīk-i meşāyih:** şeyhlerin yolu, usûlü
tarīk-i m. 46b/3
- meşgûl :** Ar. meşgul, ilgili olan
meşgûl ol-: meşgul olmak, ilgilenmek
m. olmak gerekdür 32b/4
- meşhed :** Ar. şehid olunan yer
meşhed-i ‘Alī: Hz. Ali’nin şehid olduğu yer
m.- i ‘Alī 26b/5
- meşreb :** Ar. yaradılış, huy, karakter
m. 27a/3
büdālā m.+ sizdirler 36a/11-12
- meşrû‘ :** Ar. şeriat hükümlerine uygun
m. iş görse 51b/6
- meta‘ :** Ar. mal, ticaret malı
şük-ı halvetinüñ m.+ larınuñ revāyişi 2a/4
- mevazi‘ :** Ar. mevkiler, bölgeler
mevazi‘-i töhmet: töhmetin, hatanın mevkisi
m.- i töhmetden 11b/1
- mevc :** Ar. dalga
m. kesilmez 45b/4
- mevcüd :** Ar. var olan, bulunan; bir topluluğu oluşturan bireylerin tümü
m. 39a/7
m. bile 44b/13
mevcüd ol-: varolmak
m. olana varmak gerekdür 44a/12
m. olmaya 44a/11
- mevt :** Ar. ölüm
ikinci m.+ i yakın bilüp yarağuş görmekdür 10a/10
- meydan :** Ar. açık alan, düzlük yer, geniş saha, geniş ve düz yer; (Mevlevî vb. tekkelerinde) ayin yapılan yer, dervişlerin toplandığı yer
m.+ a gelen täliblere 2a/16
erenler m.+ ina 6b/6
fuğara m.+ ında segirdelüm 2a/7

meyl : Ar. eğilim, tutku, gönül bağı
m.+ i 35b/7

meyve : ürün
haķikāt m.+ lerinden yiyüp 1b/13

meyyīt : Ar. ölü, cenaze
m. 42a/9

mezheb : Ar. yol, tarik; bir dinin
kollarından her biri
haķ m. 27b/1
m.+ i hoşdur 27b/6
m.+ üñdür 29b/13
m.+ lerüñ sırrı 29b/6

mezmūm : Ar. ayıplanmış,
beğenilmemiş, hor görülmüş
m.+ dur 47a/8

mi : sonuna getirildiği cümleye veya
kelimeye, söyleyiş biçimine ve
tonlamaya göre soru, şaşma veya inkâr
anlamı veren bir söz krş. mi
evlā m. 49a/8
hayır m. 42a/8
senden uluya m. gerek yoħsa
22a/14
haram m.+ dur 48b/6
var m.+ dur 5b/9
yaramaz m.+ dur 28b/12

Mısır : Mısır şehri
sultān-ı M. 9a/3

mi : sonuna getirildiği cümleye veya
kelimeye, söyleyiş biçimine ve
tonlamaya göre soru, şaşma veya inkâr
anlamı veren bir söz krş. mi
m. 3a/17, 38b/16
gelmedi m. 25b/8
gence m. 22a/15
girmedim m. 25b/7
girü geldi m. 25b/8
güc ile m. 48b/6
hikāyet işitmedin m. 38b/7
mübārek bedeniñiz çürümez m.
25b/4

sen m. 18b/4
şer m. 42a/8
yire girdi m. 25b/7
yimek irādetle m. gelmişdür
48b/5
eyü m.+ dür 28b/12
helāl m.+ dür 48b/6
ādem m.+ in 17a/15
bilür m.+ in 40b/16
ol oğlanı göricek bilür m.+ in
18a/12
pir m.+ in 17a/15

mihrāb : Ar. cami ve mescitlerde Kābe
yönünde bulunan duvarda imamın

namaz kılması için oyuk ve girintili olarak yapılan yer; umut bağlanan yer

m.+ ı 5a/1

m.+ ı dīdārdur 5a/7

Mikā'il : Ar. Allah'ın verdiği rızık ile ilgilenen dört büyük melekten biri

M. Fāṭıma tarafından vekil 23a/1

miḳdār : Ar. bütünü parçası, bir bölüm

m. 54b/13

m.+ ı 35b/17

bādem m.+ ı 36a/2

oyan m.+ ı 47a/14

m.+ ınca işmarlanmışdur 39b/13

m.+ lu 39b/13

min : Ar. eklendiği söze '-den', '-den beri' anlamı veren ön ek

m. 15b/15

mi' rāc : Ar. yükselme, göğe çıkma

m. 40b/7, 54b/11

m.+ a çıkdı 25b/15, 40a/17-40b/1

m.+ a çıktığı vāḳit 25b/8

m.+ dan geldi 25b/10

m.+ dan soñra 25b/9

m.+ uñ 41a/1

miṣāl : Ar. örnek olarak gösterilen şey, örnek

m.+ i 55a/6

misk : Ar. misk, güzel koku

m. ḳoysañ 55a/6

m.+ i heb çıkarsañ 55a/7

mizān : Ar. terazi, mahşer gününde insanın günahı ile sevabının tartılacağı alet

mürşīde m.+ dur 40a/10

anuñ m.+ ı 35b/16

ma' nūn : Ar. tanınmış

m.+ dur 6b/9

ḫilāfet-i ma' nūn: halife olarak tanınmış; seccade, tarikatta makamı temsil ediyor yani bir şeyh, makamını başkasına vereceği zaman, seccadesini verdi denilir; dolayısıyla halef olarak tanınmış, seccadeyi aldığı bilinendir

m.+ dur 6b/9

mu' āmelet : Ar. muameleler, işlemler

m.+ den söyler ise 19a/5

mūcibince : Ar. gereğince

sünnet m.+ dir 41b/11

mu' cizāt : Ar. mucizeler

m. 37a/5

peygamberüñ m.+ indandur 18b/12

muğāyib : Ar. (mugayyeb) duyularla hakkında bilgi edinilemeyecek şekilde gizlenmiş, saklanmış, ilahî sır

m.+ ler 48b/1

kendüye m. 39b/8

keşf-i muğāyib: gizliliğin keşfi

keşf-i m. olmamışdır 39b/7

keşf-i m. olmuş 37b/16

keşf-i m. olunur 14b/4

muğā : muğayibin ilk iki hecesidir

m. ('muğā' muğayibin ilk iki hecesidir) 48a/17

muğāyibet : Ar. bilinmezler krş. muğayyibāt

m. 20a/17, 20b/3

muğayyibāt : Ar. bilinmezler krş. muğāyibet

m. 39b/16

muḥabbet : Ar. sevgi, dostluk, samimî yakınlık, mahabbet

ṭarīqat günāhı göñlüne m. 34b/1

ortası m.+ dūr 5a/7

m.+ i 47a/7

göñlün Allāh m.+ ile 53b/5

m.+ in terk ide 47b/5

muḥabbet-i dūnya: dünya sevgisi

m.- i dūnya 46b/17

muḥabbet-i ilāhî: Allah sevgisi

m. 52b/13

mertebe-i muḥabbet: sevgi mertebesi

mertebe-i m.+ dūr 49b/12

muḥabbetu'llāh : Ar. Allah sevgisi

m.+ a göñül bağlamağdır 10a/12

muḥakkīk : Ar. gerçeği araştıran

m. dervişlere 32b/3

muḥāl : Ar. olamaz, olmaz, olmayacak, olması, gerçekleşmesi olanaksız

m.+ dūr 9b/14

muḥālif : Ar. bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olan, aykırı olan kimse krş. muḥālif

muḥālif-i nefis: nefsin zıddı

m.- i nefis işlerdi 19b/5

muḥālif : Ar. bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olan, aykırı olan kimse krş. muḥālif

m. (muḥālif) 11a/17, 20a/2

m. degildür 20a/2

m.+ dūr 41a/8

muḥālifet : Ar. bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olma durumu, aykırılık krş. muḥālifet

m. itmedi 23a/17-23b/1

m. itmek 7b/10

m.+ e 48b/8

muḥālifet : Ar. bir tutuma, bir görüşe, bir davranışa karşı olma durumu, aykırılık

krş. muḥālifet

m. ideni 41b/15

şerī'atine m. itmeñ 13b/10

Ḥaḫḫa m. itmeye 36b/11

muḥalli : Ar. boşaltan, boş bırakan

m.+ ne 19a/17

m.+ ne şarf ide 53b/2

muḥammedī : Ar. Hz. Muhammed'e özgü; Hz. Muhammed ümmeti, müslüman

tāc-ı m.+ den 1b/11, 2a/15

muḥammedü'l-meşreb: Ar. Hz. Muhammed'in huyu, karakteri

m. 26a/4

muḥarebe : Ar. harbetme, savaşma, kavga çıkarma

m. ider 49a/2

muḥarrem : Ar. kâmerî ayların birincisi, aşure ayı; haram kılınmış, yasaklanmış

m. 7a/12

m. olmuş 7a/1

muḥîb : Ar. dost, sevgi besleyen

muḥkem : Ar. sağlam, kavi, sağlam duruma getirilmiş

muḥkem ol-: sağlam olmak

m. ola 42a/2

muḥtâc : Ar. gereksinimi olan, ihtiyaç hisseden

şeyḫe m.+ dur 46a/7

muḥtaşar : Ar. kısaltılmış, özetlenmiş, özlü

m.+ ı evlâdur 29b/16

muḫa' : ?

m. 34a/4

muḫallid : Ar. taklid yapan, soyтары

m. 8a/5

muḫâtele : Ar. öldürüsiye dövüşme, meydanda çatışma, kıtal

m. eyleyem 20b/11

mūnis : Ar. candan, içten, yumuşak huylu

mūnis ol-: cana yakın olmak

m. ola 53b/6

m.+ i ben olam 35a/1

munḳatı^ᶑ : Ar. arkası kesilen, tükenen,
kalmayan, biten

m. eyledi 8b/3

munşıf : Ar. insafli

munşıf ol-: insafli olmak

m. oldu 21b/13

muntaẓır : Ar. dört gözle bekler veya
bekleyen

m. oturdılar 1b/5

murād : Ar. istek, arzu, dilek

m. 3b/8, 6b/5, 24b/6, 45b/10,

45b/11, 51b/16, 52b/9

m.+ lıgın 24b/6-7

hırḳadan m. 6b/5

kemerden m. 6b/8

niḳābdan m. 6b/9

ᶑaşādan m. 6b/7

postdan m. 6b/10

rızadan m. 6b/6

seccādeden m. 6b/9

m. budur 29b/10, 39a/11

m. budur ki 28a/2

m. idinmeyeler 47a/1

m. ḳarābet idi 21b/16

işāretten m. ᶑAlīyidi 23a/15

m. olan 52b/10

m.+ ı 47b/1

m.+ ı ḥāşıl olmaz ise 45a/3

m.+ ı insu'llah olmak gerekdür
47b/2

şeyḥinden bir m.+ ı olursa 45a/2

m.+ ına getürmişdür 36b/2

m.+ ları 47a/1

m.+ ları Allāh olsa 50b/12

Ḳur'ānı kendü m.+ larınca
14b/14

m.+ umuz 39a/5

aḥiret m.+ uñ maḳşudıñ 51a/15

Allāhu Teᶑālā m.+ ınca 14b/15

murdār : Ar. pis, kirli

m. 47b/17

muşāḥabet : Ar. iki veya daha fazla kişi
arasında konuşma, sohbet etme, ülfet,
akrabalık

muşāḥabet-i ünsi:

m.- i ünsi 34b/17

muşḥaf : Ar. Kur'an-ı Kerîm

m. itdiler 30a/8

mutabāᶑat : Ar. izleme, birini takip etme

m. itmemiş 34b/6

muᶑteber : Ar. itibarlı, hürmetli, şerefli,
haysiyetli

m.+ dür 26a/7

muti^ᶑ : Ar. boyun eğen, itaat eden, bağlı

muti' ol-: bağlı olmak

m. olun 13b/8

m. oluñ 13b/12

muṭābık : Ar. birbirine uyan, uygun, muvafık

muṭābık ol-: anlaşmak, uymak

m. ola 52b/17

muṭahhara : Ar. mübarek, mukaddes

muḥammedüñ nuru m.+ dur 26a/9

Ḳur'ān-ı m.+ i 11b/14

muṭāli : Ar. herhangi bir yazı veya kitap okuyan

muṭāliğa kııl-: okumak

m.+ ğa kııldum 52a/1

muṭlak : Ar. kayıtsız, şartsız

m. 48a/8

mā-i m. 48a/4

muṭma'in : Ar. yürekten inanmış, emin olmuş, içi rahat, şüphesi yok kimse

nefs-i muṭma'in: inananın nefsi

nefs-i m.+ neden 55a/2

muṭṭali' : Ar. haberi olan, malumatlı, bilen, özüne inen

muṭṭali' ol-: bilmek, öğrenmek

m. olmaz 7a/1

muvāfık : Ar. başarıya ulaştıran Allah

muvāfık ol-: başarılı olmak

fi'ilden m. olmayınca 28b/15

mü'min : Ar. Allah'ın birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliği ile öteki

din büyüklerine inanan, iman sahibi, inanmış, inanan kimse

krş.

mü'min

m. 32a/2, 32a/3, 48b/8

her m. 46b/9

m. idi 33b/16

m. iken 43a/1

m.+ e 32a/3

m.+ ler 36b/17, 37b/7, 43a/15

m.+ ler görmesün 34b/5

m.+ lerdür 21b/10, 21b/11

m.+ lere 14a/9

m. kıullarıyla 12b/5

m.+ leri 13b/17

mü'min : Ar. Allah'ın birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliği ile öteki

din büyüklerine inanan, iman sahibi, inanmış, inanan kimse

krş.

mü'min

m. 32a/1, 43b/2

m.+ ler ölmezler 25a/12

mü'anven : Ar. görkemli, şaşaalı

ḥilāfet-i mü'anven: görkemli hilafet

ḥilāfet-i m.+ dür 6b/9

mübah : Ar. işlenmesinde sevab ve günah olmayan şey
yemek aña m. olmaz 48a/3

mübârek : Ar. saygın, aziz, hürmetli; uğurlu, kutlu
m. 17a/4
m. bedeniñiz çürümez mi 25b/4
m. elinden 5b/10
şeyhüñ m. elinden 5b/17
şeyhi m. elinden geymek 5b/15
m. eliyle sığındı 18b/8
m. gicedür 35a/4

mübtedi' : Ar. ibdâ eden, yeni bir şey yapan, yeni bir şey ortaya koyan
m.+ lerden haq 42b/17
m.+ lere 42b/15

mübtedî : Ar. bir işe yeni başlayan, acemi; tarikata yeni intisap eden ve çileye çekilen kimse
m. 49b/2, 49b/11, 55a/1
m. ibtidâ t̄aliblerdür 49b/3
m. t̄alibe 16a/6
m. t̄alibler 44b/1
m.+ ler 41a/8
şeyhüñ m.+ ler 15a/12
m.+ ler katındadır 20a/2
maqam-ı zühd m.+ nündür 49b/1
mübtedî ol-: acemi olmak

m. olup 12a/3

mücâhede : Ar. nefsi yenmeye çalışma; din uğrunda savaş verme
m. 8b/2, 8b/5, 8b/13, 9a/9, 10b/9, 46a/4, 49b/10
m. çekmişler 26a/13
m. ide 7b/5

mücâdele : Ar. mücadele, savaş
m.+ye itdi : savaştı 23b/3

mücâze : Ar. helâl, meşru, caiz, uygun görülmüş
m.+ e 26a/3

mücevvef : Ar. içi oyumlu, boş
içi m. olur 36b/5

müdâm : Ar. sürekli, kesintisiz, daimî
m. 8b/2

müderris : Ar. ders veren kimse, muallim, hoca
m. 31b/11
ç ilim m.+ inde 31b/10

müfessir : Ar. Kur'ân-ı Kerîm'i şerh eden ve yorumlayan bilgin
m.+ ler 30a/11

mühlet : Ar. süre verme, geçici bir süre tanıma

m. diledi 51b/12	m. 23b/11
mükemmel : Ar. eksiği giderilmiş, kemal bulmuş, tamamlanmış, kusursuz, tam, kâmil	M. 23b/15, 24a/2, 24b/6
m. gerek 11b/10	M. aña 23b/13
kāmīl-i mükemmel : olağanüstü olgun	M. diledi 23b/17
kāmīl-i m. 16b/13	M.+ e 24b/7
şeyh-i kāmīl-i mükemmel : olağanüstü olgun şeyh	M.+ e gösterdiler 23b/12
şeyh-i kāmīl-i m. 16b/5	M.+ e viridi 24b/5
mükemmil : Ar. tamamlayıcı	M.+ i 24a/4
m. 20a/16	mülhid : Ar. Haktan şaşırıp batıl bir mezhebe bağlanan Allah'ın varlığına inanmayan, dinsiz, imansız
m.+ den 40a/1	m.+ lerüñ dağı kitâbları vardır
m.+ dür 41b/7	37b/11
kāmīl m. Muhyiddin 54a/9	m.+ elerdür 20a/4
mükemmil ol- : tamamlayıcı olmak	mülhim : Ar. ilham eden
m. ola 41b/13	nefs-i mülhime : ilham eden nefis
mükerrer : Ar. ikinci kez veya daha fazla olarak yapılmış, vukua gelmiş	nefs-i m.+ e 55a/2
ulu m. 26b/6	mümkün : mümkün, olabilir, olabilen
mükevvenât : Ar. yaratılmış şeylerin tamâmı, varlıklar, mahlûkat, mevcûdat	m. degildür 45b/17
‘ilm-i mükevvinât: yaratılanların ilmi	münâcât : Ar. Allah'a yalvarıp yakarma, duâ ve niyazda bulunma
‘ilm-i m.+ dur 40a/9	m. itdi 34b/15
mülcem : Ar. gemlenmiş, yuları takılmış	münâcât kıl- : yalvarıp yakarmak
	m. kılduğuma degmez didi 9a/13
	münâfık : Ar. nifak sokan, fesatlık çıkarıcı, iki yüzlülük eden, iki yüzlü
	m. kâfirden eşeddür 48b/14

m. kâfirden eşetdür 37a/12
m.+ lar 37a/17
m.+ lardan olur 50b/16
m.+ lardur 37a/11
bunlar m.+ lardur 27a/1
m.+ laruñ maqāmı 37a/15
m.+ uñ fursatın bulsañ 49a/4
münāfık ol-: fesat olmak
m. olsa 30b/9

münāsib : Ar. yakışır, uygun, yaraşır

münāsib ol-: uygun olmak
m. olanı 29b/14

münāsibet : Ar. ilişik, ilişki, ilinti; sebep,
gerekçe

m. kesb itmez 28b/16
anuñ m.+ i yokdur 16a/13

münevver : Ar. aydın; okumuş, yazmış
ve devletine milletine yararlı işler yapan
kimse; açık, aydınlık, net

şehri m. idüp 12b/12

münevver eyle-: aydınlatmak
m. eyledi 9b/8

münevver kııl-: bilgilendirmek
m. kııla 36b/15
m. kıılır 12b/11

münevver ol-: aydınlanmak, bilgi
sahibi olmak
m. olup 11b/12

münker : Ar. Allah'ın hoşlanmadığı,
akılın uygun bulmadığı şey

nehy-i münker: Allah'ın men
ettiği şeylerin yasaklanması
nehy-i m. itmek gerekdür 51b/10

münkeşif : Ar. açığa vurulan, meydana
çıkan, görünen

m.+ dür 20b/1

münkeşif ol-: meydana çıkmak
m. ola 20b/3, 39b/15

münkir : Ar. inkâr eden, kabullenmeyen;
onaylanmayan, tekzip eyleyen,
inanmayan, imansız krş. münkir

m. 11a/10

münkir ol-: inkâr eden biri olmak
m. olmak 7b/11
m. olmak lâzım gelür 7b/10
m. olsa 42b/14

münkir : Ar. inkâr eden, kabullenmeyen;
onaylanmayan, tekzip eyleyen,
inanmayan, imansız krş. münkir

m. 30b/9, 49a/4

m.+ dür 48b/17

m.+ lardan 48b/10

m.+ âtdan 11a/17

müntehâ : Ar. bir şeyin gayesi, artık
ötesine varılması mümkün olmayan yeri

m. 49b/6
maḳam-ı irfān m.+ nuñdur 49b/2

müntehī : Ar. bir yere, bir Şeye varıp
ulaşan, son bulan
işi m.+ yyānda yıḳanmaḳdur
49b/17

mürīd : Ar. tarikatte bir Şeyh ve mürşide
baḳlanarak kendisinden usul ve tasavvuf
yolunu öğrenen kimse
m.- i ḫaḳīḳiyye geydürür 5b/2
m.- i müteşebbih 5b/6
m.- i müteŐebbīhe geydürürler
5b/3
m.- i rāh-ı Ḥudā degüldür 11a/6-
7
m. 5a/9, 6a/15, 6a/17, 6b/3,
10b/9, 10b/15, 11a/2, 11a/7, 11a/9,
11a/11, 11a/15, 42a/10
m. eline 6a/16
m. Ḥudādur 11a/6
m. itmek 5a/11
m. olan 7a/2, 13a/8
m. oldur ki 11a/5
m.+ e 6a/5, 6a/13, 6b/4, 10b/13
ṭālib-i Ḥaḳ olan m.+ e geredür
10b/4
anuñ m.+ i olsa 16b/14
m.+ ler 13a/3, 13a/14
m.+ leri 4b/12
m.+ lerinden oldı 9a/17

m.+ lerine 12b/14
ṭācı m.+ lerine virdi 4a/15
m.+ likleri ḫarām olur 2b/1
m.+ üñ 5b/17, 11a/3
m.+ üñ eline ‘aşāsın 6b/1
ḫırḳa-i m.+ üñ 6a/4
m.+ üñ geredür 42a/1
andan sāir m.+ leri 13a/1

mürsel : Ar. irsal olunmuş, gönderilmiŐ;
Resul, peygamber
m. peygamberden 17b/14
m.+ lerdür 20b/2

mürşid : Ar. müritlere tarikatı öğreterek
tasavvuf yolunda sırları gösteren tarikat
Şeyhi krş. mürşid
m. 10b/3
m.+ (mürŐit) den 49a/1
m.- i kāmīl 19b/15, 20a/16
m.- i ‘ālem 4a/14
m. 15a/13, 16b/15, 20a/16, 46a/5
m. gerekmiş 15a/11
m. göñlüne 45b/3
m. ile 14a/17, 14b/3
m. oldur 16a/4
m. oldur kim 16a/6, 16b/11
m.+ dür 14b/10
m.+ e 14a/10, 42a/8
m.+ e boyun virmese 30b/7
m.+ e gider 45b/8
m.+ e mīzāndur 40a/10

m.+ e ulaşmadı 16b/3
m.+ i 36b/3, 46a/3
şeyh m.+ i 45a/9
Resülün m.+ i Allâhdur 40b/10
Resülün m.+ i dağı Cebrâ'ildi
40b/12
ümmei m.+ i kendüdür 40b/10
tâlib m.+ i şeyhidür 45a/8
bu m.+ ler 14b/12
m.+ ler oldı 14a/9
m.+ leri 37a/12
ülü'l-emir m.+ leri 13b/15
m.+ leri şeytân olmışdur 20a/5
m.+ lik 44a/11
m.+ siz 37b/17
m.+ siz kişide 14b/8
m.+ siz Allâh bulunmaz 45b/17
fağiriñ m.+ i 3b/5

mürşid : Ar. müritlere tarikatı öğreterek
tasavvuf yolunda sırları gösteren tarikat
şeyhi krş. mürşid

m.- i kâmilleri 13b/14

mürted : Ar. İslâm'ı terk ederek eski
dinine veya bir başka dine giren

m.+ dür 42b/8

mürted ol-: dinden dönmek

m. olur 42b/16, 43a/2

mürüvvet : Ar. insaniyyet, cömertlik

mürüvvet ol-: cömert olmak

m. olur 52a/16

müsâ'ade : Ar. izin, serbest bırakma
m. 10b/9

müşabet : ?

m.+ inde 46a/11-12

m.+ inde duta 46b/6

müsâvî : Ar. eşit, denk

müsâvî kı1-: eşit olmak

m. kı1up 53b/2

müsemmâ : Ar. tesmiye olunmuş, ad
konulmuş

ism-i müsemmâ: tesmiye

olunmuş isim

ism-i m.+ sına 52b/17

müslimân : Ar. İslâm dininden olan
kimse; İslâm dînine yürekten bağlı,
dindar; özü sözüne uygun, dürüst, ahlâklı
krş. müslimân,
müslümân

m. iken 42b/13

m.+ lara bildüreler 38a/12

m.+ ları 14a/4

müslimân ol-: müslüman olmak

gerçek m. olan 29a/17

m. olana 38b/9

m. oldı 18b/6

m. olmuş gibidür 43a/1

m. olsun 18b/5

müslimān : Ar. İslâm dininden olan kimse; İslâm dînine yürekten bağlı, dindar; özü sözüne uygun, dürüst, ahlâklı
krş. müslimān,
müslümān

cümle m.+ ları 31a/14

müslümān : Ar. İslâm dininden olan kimse; İslâm dînine yürekten bağlı, dindar; özü sözüne uygun, dürüst, ahlâklı
krş. müslimān,
müslimān

m.+ ları aldayalar 15a/16

müstağrāk : Ar. sevgi, heyecan vb. bir duyguyle kendinden geçmiş, kendini bilmeyecek derecede coşku ve vecit içinde olan

m. 11b/13

müstakīm : Ar. doğru, gerçek, hak

tarīk-i müstakīm: hak yolu

tarīk-i m.+ den 15b/1

müstaḥıq : Ar. hak etmiş, elde etmiş

müstaḥıq ol-: hak edilmiş olmak

m. olmağ gerekdür 6a/13

müsteṭāb : Ar. istitâbe edilen, beğenilen, güzel

kitāb-ı müsteṭābī: XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin bozuk düzenini iyi saptayan fakat kimliği tarafından yazılmış bir kitaptır; beğenilen, güzel kitap

kitāb-ı m. 3a/17

müşāhede : Ar. bir şeyi gözle görme; Allah âlemini görme

cānı m. içinde idi 9a/9

m. iden anlardır 36a/8

m. ider 50a/5

aña m. itdü 16a/9

m.+ den maḥrūmı ḳalsun 16a/16

m.+ lerine 6b/17

m.+ ye 16a/11

müşāhedu'llah : Ar. her şeyi gören Allah

müşāhedu'llah ol-: Allah'ın her şeyi görmesi

m. ola 19b/15

m. olan 36a/10

müşerref : Ar. onurlu, şerefli

müşerref id-: onurlandırmak

m. ider 12b/1

m. iderse 12b/1

müşerref ḳıl-: şereflenmek

şehri m. ḳılmağ dilese 12b/9

m. ḳılır 12b/8

müşkül : Ar. güç, zor, çetin; engel, güçlük, zorluk

m. 10b/7

m. hāl itdi 22b/8

keşfi m.+ dür 21a/16, 29b/12

her kişinin m.+ i 15b/6

m.+ i hāl 45a/3

m.+ i yokdur 45a/6

müşteri : Ar. hizmet alan ve karşılığını ödeyen kimse

m. yogudi 9a/9

mütāba‘at : Ar. birine uyup arkasından, izinden gitme, ona tâbi olma

mütāba‘at it-: tâbi etmek

m. itse 46b/13

müteşebbih : Ar. birbirine benzeyen

mürīd-i m. 5b/6

Ḥazret-i Āḥmedüñ ḥadīşi m.+ dür 5b/7

mürīd-i m.+ e geydürürler 5b/3

müteşerra‘ : Ar. şeriat hükümlerini bilen krş. müteşerri‘

müteşerra‘ ol-: şeriat hükümlerini bilmek

m. ola 15b/6

müteşerri‘ : Ar. şeriat hükümlerini bilen krş. müteşerri‘

m. degülse 38b/17

m. kişi 46b/5

müteşerri‘ ol-: şeriat hükümlerini bilmek

m. olan 38a/10

mutevāşid : Ar. tasavvut eden, vâsıta olan, aracılık eden, aracı

m. 49b/5, 49b/9

m. dervişler 49b/2

m.+ añdur 49b/1

müttaķī : Ar. Allah’tan korkan, zahit

m. 27b/9, 33b/17, 48a/2, 48a/8, 48b/8

m.+ dür 48a/16

m.+ ler 28a/1

müzeyyīn : Ar. süslemeci

müzeyyīn kıl-: süslenmiş

m. kıldı 12b/6

- N -

nāmeşrū : Ar. şeriata uymayan, kanuna aykırı, meşru olmayan

n. 51b/5

nā-maḥrem : [F. nā + Ar. mahrem] Allah’ın haram kıldığı, yasaklı olan krş.

nā-maḥrem

n. 50b/8

n.+ dūr 34b/6, 34b/7
n.+ e baqmaq 50b/5

nā-mahrem : [F. nā + Ar. mahrem]
Allah'ın haram kıldığı, yasaklı olan krş.
nā-mahrem

n.+ den qaçmaqdur 34b/3
n. ol nesnelerdür 34b/4

nāfile : Ar. boş, faydasız, işe yaramaz
n. var 45b/1

nāgāh : [F. nā + gāh] zamansız, vakitsiz
n. 34a/2

nāqıs : Ar. eksik, tam olmayan;
kusurlu, noksan
n.+ uñ zannını 17a/2

naqī : Ar. temiz, pak, arı
fi' l-i n.+ lerdür 38b/14

naqıl : Ar. yazı veya sözlerin suretini
çıkarma, aynını çekme
n. iderler 25a/14
n.+ dūr 16b/6, 35a/2, 45b/5,
51b/11, 52a/4
İbrāhimden n.+ dūr 50b/7

naqlī : [Ar. nakl + -ī] akla değil, nakle
dayanan gerçek, aklī karşıtı
biri n.+ dūr 14a/15

n.+ (naql) dūr 17a/3

namāz : F. beş vakitte kılınması
Müslümanlar için farz olan ibadet

n. dağı kılmaya 13a/11

n. kıllalar 8a/12

n. kıldurdum 10b/16

n. şoñuna oqumaq gerekdür
32b/4

vaqıt n.+ a degin 54a/5

n.+ da olsalar 10b/14

vaqıt n.+ dan 54a/5

n.+ dan soñra 7b/4/12

beş vaqıt n.+ ı cemā' atile
vaqıtinde kıllup 7a/10

teheccüd ve işrāq n.+ ı kıllup 8a/3

n.+ ı vaqıtlü vaqıtinde geçürmeye
47b/8

n.+ ın kıldı 24b/12

işrāq n.+ ın kıllmadan 7b/3

aḥşam n.+ ından soñra 7a/15

n.+ ıñuzı girü siz kıllasız 25a/6

n.+ sız 36b/4

n.+ umı kılla 24a/9

n. kıll 34a/5

n.+ da 24a/3

n.+ ı bozmadı 23b/17

irte n.+ ın kıllmağa 23b/15

tesbih n.+ ın kıllmağda 7b/6

tesbih n.+ ın kılla 7b/5

nār : F. ateş gibi yakıcı şey, aşk ateşi,
elem, ızdırıp
n. oldur ki 30b/5
n. olur 30b/10
‘ilmiñ nūrı n.+ ı olmasına 30b/2
bu ‘ilmüñ dağı nūrı n.+ ı vardur
30a/5
nār-ı ‘aşk: aşk ateşi
n.- ı ‘aşka 10b/2

nās : Ar. insanlar, herkes, halk
n. 20b/13
n. arasına gelmez 18b/16
n. arasından 19a/16
n. id diyü 39b/15
n. üzerine 21a/5
n. üzerine olsun gerek 53a/12
n. üzerine ulūlanmağ için 30b/13
n. yazduğı 30a/16
n.+ a 54a/12
n.+ a bildüreler 38b/11
n.+ a söyleye 52b/2
‘avām-ı nās: insanların hepsi
‘avām-ı n.+ a 26b/14
eşref-i nās: insanların şerefli
eşref-i n.+ dan 31b/15
ıslağ-ı nās: insanların ıslahı
ıslağ-ı n. it 20b/3

nāşih : Ar. nasihat eden, öğütleyen
n. 11a/8

naşīb : Ar. hak, nasip, pay
n. virürler 38b/14
n.+ e ide 42a/1

naşihat : Ar. öğüt, ders, pend
n. 52b/1
n. it 51b/12
va‘z-ı naşihat: nasihat vaazı
va‘z-ı n. 51b/13, 52a/3

na‘t : Ar. Hz. Muhammed’i övmek ve
onun vasıflarını anlatmak amacıyla
kaleme alınan kaside veya şiir
n. oğumışdur 7b/13
n.- ı şerif oğuya 7b/13
n.- ı şerif oğuyalar 7b/15

nāz : F. cilve, şımarıklık; yalvarma
n. itdi 41b/1

nazar : Ar. bakma, bakış; dikkat,
izleme; düşünme, fikir, niyet, zan
‘ibretsiz n. belādür 2b/12
n. eydürüñ 20a/7
n. ide 15b/9
n. ider 45b/3
şehvet n. ile bağsa 50b/16
n. itdi 9a/16
n. itdügi 36b/14
n. itdügi kişiyi 36b/13
n. itdüm 12a/1
n. itmek gerekdür 51b/6

n. itsün 28b/12	nāzır ol-: bir işin yönetimine hazır olmak
n.+ a 6b/3	n. ola 15b/8
n.+ ı 33b/5	
kuṭbınıñ n.+ ı 32b/5	
şehvet n.+ ı 50b/10	ne : hangi, nasıl, ne şekilde, ne olur, ne var, ya, ne kadar, ne çok, kim
āḥıret n.+ ı ‘ināyeti 29a/5	n. 5a/3, 7a/5, 9b/12, 10b/10,
şeyḥüñ n.+ ına 6a/15, 6a/17	14b/5, 16a/16, 18a/6, 18a/7, 19b/16,
heybetlü sulṭān n.+ ında 44b/12	22a/12, 22b/1, 22b/4, 24a/14, 25a/4,
nāzar-ı şehvet: şehvet bakışı	25a/17, 25b/1, 26a/4, 26a/7, 29a/7,
n. -ı şehvet 51a/1	29a/12, 30b/8, 31a/8, 33b/7, 33b/13,
nāzar kııl-: düşünmek	34a/10, 35a/1, 35a/4, 37a/3, 38b/1,
n. kııldım 52a/1	39b/1, 40a/5, 41b/6, 46a/9, 46a/13,
n. kıılırlar 51a/5	47b/15, 48a/12, 48a/13, 50a/14, 50a/14,
	50a/15, 50a/15, 51a/9, 51a/9
nāzır : Ar. yeni yetme; benzer, misil, eş	n.+ dür 4b/17, 5a/1, 5a/2, 5a/3,
krş. nāzır	14b/10, 19b/3, 19b/4, 40b/9, 43a/3
n.+ dur 33a/16, 33a/17	n.+ lerse 42a/10
n.+ ı 8b/6/13, 9a/2	n.+ yidi 51b/16
nāzır ol-: bir işin yönetimine hazır olmak	n.+ yle 8a/15, 8b/17, 9b/16, 34a/8
ḥāzır n. ola 17a/1	n.+ ylerdüñ (ne yapardın) 10b/15
n. ola 15b/12	
n. olmayınca 33b/4	ne‘am : Ar. ‘evet, olur’ anlamında
	n. 34b/13, 40b/17
nāzil : Ar. nüzul eden	nebi : Ar. haberci, peygamber
nāzil ol-: inmek, nüzul etmek	n.+ lerüñ 25b/5-6
n. olmuşdı 40a/7	n. 20b/2, 25b/5
	n.+ den 42a/13
nāzır : Ar. yeni yetme; benzer, misil, eş	veliden n.+ den gelür 37a/6
krş. nāzır	n.+ nūñ velinūñ 18b/14
bāṭından n.+ i 10a/4	

n.+ nūñ velīnūñ bedenleri çürümez 25a/15 n.+ ye 42a/16 Hâzreti n.+ yyi 8a/8	er n.+ (nefs) idür 53a/12 n.+ (nefs) inde dürüst ola 53a/13 fi'l-cümle n.+ inden haberdâr ola 46b/5 n.+ (nefs) ine âyine dutarlar 54a/6 n.+ (nefs) ine infâk idinse 51b/1 n.+ (nefs) ini 8b/2, 9b/16 n.+ (nefs) üñ zaḥmetinden 49a/7 n.+ (nefs) lerin 5a/16 nefs-i emmāre: emredici nefis n.- (nefs) i emmāre zülmetinden 11b/15 nefs-i muṭma'in: inananın nefsi n.- (nefs) i muṭma'inneden 55a/2 nefs-i mülhime: ilham eden nefis n.- (nefs) i mülhime 55a/2 muḥālif-i nefis: nefsin muhalifi muḥālif-i n. işlerdi 19b/6 ehl-i nefis: nefis ehli ehl-i n. 11a/6 ehl-i n.+ dür 25b/17 arzu-yı nefis: nefsin arzusu arzu-yı n.+ dür 45b/10 nefs-i levvāme: nefsin yedi mertebesinden ikincisi için kullanılır; bu mertebede kişi, kendini suçlar n.- (nefs) i levvāmedür 55a/1 nefsānī : Ar. nefis ile ilgili, bene özgü krş. nefsāniyye
Necāf : Orta Doğu'da bulunan deniz N. deñizine şaldılar 24a/13	
necāt : Ar. kurtulma, kurtuluş necāt-ı ḥaḳḳ: hakkın, doğruluğun kutuluşu n.- ı ḥaḳḳ 49a/17	
nedāmet : Ar. pişmanlık duyma, pişman olma ‘ukübete ve n.+ e irişüp 7a/8	
nedēn : bir olayı doğuran başka bir olayı sormak için kullanılan bir söz; niçin n. 3a/17 n.+ dür 41a/17	
nefes : Ar. ciğere alınıp verilen hava, soluk, dem kırk n.+ dür 39a/6, 39a/8	
nefis : Ar. öz, iç, ruh, can üç yüz n. demekden 39a/4 n.+ (nefs) i 8b/16, 9a/5, 36b/2 ḥalkūñ n.+ i 41a/11 n.+ (nefs) i bilmiş ola 54b/16 n.+ (nefs) i ola 54a/2	

nefsānī ol- : nefisle ilgili olmak n. olmaya 53a/7	n.- (nesl) i resūli kırdı 28a/11, 43b/5
nefsāniyye : Ar. nefis ile ilgili, bene özgü krş. nefsānī n.+ si 25b/14	nesne : varlık, madde, şey n. 35b/17, 42a/7 üç n. 15b/17 zāhirinde n. bilünmezler 39a/14 n. bulunmaz 52b/10 n. kıomaya 47b/7 şāğına bir n. şokup 13a/10 şübhelü n. yisem 9b/2 n. yok 26b/4 n. yokdur 45b/16 Hakkuñ yolunı dört n.+ de buldum 10a/9 dört dürlü n.+ dür 35b/2 incinecek n.+ ler 19b/6 n.+ lerdür 34b/1 nā-mahrem ol n.+ lerdür 34b/4 n.+ leri ödese 44a/2 n.+ ye yetişdürmişdür 36a/2 ğayrı n.+ yi 34a/15
küdurāt-ı nefsāniyye : nefsin tasaları küdurāt-ı n.+ den 11b/16 zulumāt-i n.+ den 11b/10	
nehāyet : Ar. sonuç, netice, son. krş. nihāyet n.+ i yokdur 45a/11	
nehiy : Ar. yasaklama, yaptırmama, engelleme, menetme nehy-i münker : Allah'ın men ettiğı şeylerin yasaklanması n.- (nehy) i münker itmek gerekdür 51b/10	
nesil : Ar. soy, akraba, döldöş n. 27a/6 n.+ (nesl) idür 27a/8 şeyh Muhammed ^c Alī n.+ (nesl) inden olsa 42b/9 yā n.+ (nesl) ine 28b/4 ^c Alī n.+ (nesl) ini sevmezler 29b/1 nesl-i resül : resulün nesli n.- (nesl) i resüldür 27b/8 n.- (nesl) i resüle 29a/17	
	neşr : Ar. dağıtma, yayma n.+ e 37b/1
	netice : Ar. sonuç, son, nihayet netice-i seher : seherin sonu n.- i seherdür 35a/10
	nev^c : Ar. çeşit, türlü n. ile 25b/3

n.+ ile 53b/14
n.+i 5a/17, 39a/1
güzide-i nev^c-i ben-i âdem: köle
insanın bir çeşit güzidesi
güzide-i n. -i benî âdem 1b/6

neyilüyin : ne olduğun gibi

n. 42a/11

nice : kaç, ne kadar; nasıl; uzun
süredir; oldukça fazla, pek çok krş.
niçe

n. 2b/6, 4b/3, 6a/13, 9b/13,
37a/9, 44a/9, 46a/8

n. kez varup gelüp dururum
40b/17

sen n. kişisin 25a/1

n. yirlerde 17a/4

n.+ dür 12b/16

niçe : kaç, ne kadar; nasıl; uzun
süredir; oldukça fazla, pek çok krş.
nice

n.+ dür 27a/7

niçün : bir olayın sebebini ve amacını
anlamak için kullanılır, niçin, ne için

n. 10a/15, 10b/3, 27a/3, 34b/12

nidā : Ar. seslenme, çağırma, bağırma
n. geldi 9b/16

nifāk : Ar. ara bozuculuk, iki yüzlülük,
fitnecilik

n. ile 30b/9

nihāden : ?

t. degildür 11a/1

nihāyet : Ar. sonuç, netice, son krş.
nehāyet

bunuñ şevābıñ n.+ i yoğdur 32b/3

nikkāb : Ar. yaşmak, peçe; örtü, perde,
gergi

n. 2b/5

n.+ iñ 6b/2

n.+ lu hicinle 24a/9

yüzinden n. sıyırdılar 25a/2

n.+ dan murād 6b/8

yüzi n.+ lu 24b/12

niḳāc : ?

tayr-ı n. idi 52a/6

nikāḥ : Ar. nikah, evlilik akdi

n. itdüm 23a/1

n.+ da 23a/3

ni^cmet : Ar. lütuf; Allah'ın nimeti

şāḥib-i ni^cmet: nimetin sahibi

şāḥib-i n. 48b/8

nişār : F. dağıtma, serpmeye, saçma

- n. 2a/1
- nişār id-:** dağıtmak, saçmak, serpmek
- n. idelüm 2a/1
- nisbet :** Ar. ilgili olma, özgürlük, mensup bulunma, bağlı olma
- n. 37b/13
- nisbet id-:** kıyaslamak, karşılaştırmak
- n.+ in ider 28b/6
- n.+ leriñ ider 28a/17
- mervānuñ n.+ leriñ iderler 28b/2
- nişān :** F. iz, alâmet, eser
- n.+ ı 8a/17
- murādlığın bir n.+ ı 24b/7
- nite :** E. T. nasıl
- n. 22a/17, 26a/8, 35a/7
- nitekim :** nasıl ki, olduğu gibi mânâlarıyla teşbih ifade eder
- n. 6b/11, 8a/14, 9b/7, 12a/10, 12a/14, 12b/1, 12b/6, 14a/11, 15a/6, 15a/14, 15b/16, 17a/15, 17b/2, 19a/5, 19a/6, 20a/6, 25a/15, 26b/12, 29a/1, 30a/6, 38a/3, 40a/4, 42a/17, 42b/17, 43a/13, 44b/11, 45a/11, 45b/3, 46b/1, 48b/13
- niyāz :** F. yalvarma, duâ
- n. şeyhe virdiler 41a/16
- niyyet :** Ar. niyet, istek, amaç
- n. 48b/8
- göñlünden n. dutup 45a/2
- n. ile 48b/7
- n.+ e 41b/5
- n.+ ine 48b/11
- hediyeye n.+ ine yirüm 48b/9
- noķşān :** Ar. eksiklik, azlık; kusurlu
- n. gerekdür 52b/2
- hemişe n.+ dur 17a/3
- noķta :** Ar. en ince ayrıntı; yer, mevki
- iki n.+ sı ‘alāmeyndür 54b/10
- noķta-i haķīkat:** hakikat mevkiisi
- n.- i haķīkatdür 6b/5
- n.- i haķīkatdür 3b/10
- nukab :** Ar. nukbeler
- n.+ ā 20a/15, 38b/14, 39a/4
- nūr :** Ar. aydınlık, ışık, ziya; parlaklık, gösteriş
- ‘ ilim n.+ dur 30b/3
- muħammedün n.+ ı 1
- muṭahharadur 26a/9
- n.+ lu 22b/2
- yüzi n.+ lu 34a/3
- teñrinün n.+ ın görürdi 8b/15
- ‘ ilim n.+ dur 31a/9

‘ilmiñ n.+ ı nārı olmasına 30b/2
bu ‘ilmüñ dağı n.+ ı nārı vardur
30a/5
‘ilim ‘amelüñ n.+ ıdur 54b/8
ma‘ rīfet n.+ ıyla 12b/10
n.+ uñ gölgesi yoqdur 26a/5
nūr-ı celāl: büyüklüğün nuru
n.- ı celālde ḥāyir 2a/11
n.- ı vīlāyet 15b/10
nūr-ı ilāhiyye: ilahî nuru
n. 11b/12
nūr kııl-: nurlanmak
n. kıılup durdın 26a/2
nūr-ı nūr: nurun nuru
n.- ı nūr idi 25b/13
nūr-ı n. idi 25b/13
nūr-ı tevhīd: tevhidin nuru
n.- ı tevhīde 11b/13

nūrāni : Ar. nurlu, ışıklı, aydınlık,
ziyadar
nūrāni kııl-: mübarek kılmak
n. kıılmışlardur 26a/14

nūş : F. içme
nūş it-: içmek
n. itdi 24b/6

nübüvvet : Ar. Peygamberlik, nebilik
Ḥazreti Süleymāna n. degsün
18a/2
n.+ ine 37b/2

nücebā : Ar. Tanrı erenleri denilen 40
kişiyeye verilen ad
n. 20a/15, 39a/6

nükabā : Ar. harmanlar
n.+ ya varınca 33b/2

nükte : Ar. ince, nazik ve lâtif manası,
yalnız ‘dikkat-i nazar’ ve ‘iman-ı fıkır’ ile
anlaşılan şey
bir n.+ de 24b/8

- O -

o : üçüncü tekil kişi.
krş. a(n/ñ), ol, şol
o. 11a/12, 11a/15, 18a/3, 23b/1,
37b/14
o.+ na yitdi 43a/3
o.+ nda 25b/12
o.+ nlar kim 30a/2
o.+ nlaruñ yimegin sor yi 48a/15
o.+ nu unudsa 33a/9

od : ateş, od
o. 35b/2, 35b/4, 36a/5
cinniler o.+ dan ve yildendür
35b/5
o.+ uñ 35b/6

oglan : erkek çocuk, evlat, delikanlı

o. 52a/8, 52a/10
ol o. 29a/16
o. elinde 52a/6
genc o. gibidür 44b/1
Resül Hâzretinüñ o.+ cıqları
29b/3
giden o.+ cıqlarıdur 29b/5
‘alevî oğlân o.+ cıqlarla oynardı
29a/14
o.+ cıqlarıyla 18a/14
ol o.+ ı göricek bilür misin
18a/12
kiçrek o.+ ıdı 18a/17
âdem o.+ ın qabdum 17a/11
adem o.+ ıyım 42b/2
‘Alîye o.+ ları 24a/2
muştafânuñ o.+ larıdur 27b/7
o.+ larım 25a/7
o.+ larına 26b/1
âdem o.+ larına 19a/8
o.+ larınıñ 53b/11
o.+ uñ elinden 18b/2
şüretlü o. 17a/13
o. gibidür 19a/11
‘alevî o. oğlancıklarla oynardı
29a/14
emer o.+ a itmek 19a/11

oğul : erkek çocuk; hanedan veya soy
adlarını belirtmek için kullanılır

o. 47a/6
o.+ (oğl) lanlarından 17b/1

o.+ (oğl) anlarımdan 17b/3
fülân o.+ (oğl) ı 25b/2
o.+ (oğl) ıdur 21b/16
Rasülün ammusıdur o.+ (oğl)
ıdur 21b/4
Şeyh O. (oğl)ı Derviş ‘Osmândur
11b/17
o.+ (oğl) umuz 43a/11
o.+ (oğl) uñuz 43a/7

oķu- : yazılmış bir şeyi gözden geçirip
anlamaya çalışmak ve bunu sesli veya
sessiz olarak söylemek, kıraat etmek;
öğrenmek, tahsil etmek; ezberlemek

o.- dı 31a/2
o.- dum 10a/9
o.- maķ gerek 7b/3
o.- maķ gerekdür 32b/4, 33a/11
o.- mazsa 31a/7
o.- mışdur 7b/14
o.- rlar 30b/17, 37b/12
o.- rsa 30b/14
o.- sa 30b/3, 30b/11
o.- ya 7b/13
o.- yalar 7b/15, 8a/12
o.- yan 15a/4, 30b/5
o.- yanlar 15a/5
o.- yup 14b/16, 31a/10

oķun-: okunulmak, okuma işine konu
olmak

o.- nmaķ 50b/7

okut- : okuma işini yaptırmak

o.- tdi 28a/12

ol- : olmak; bir durumdan bir başka duruma geçmek, yeni bir durum oluşmak

o.- a 7a/1, 7a/3, 15b/13, 16a/16, 19a/3, 19b/14, 19b/15, 34b/11, 35a/1, 36b/11, 39a/16, 41b/12, 41b/14, 47a/2, 47a/9, 47a/9,

o.- dılar 21b/13-14

o.- duguñ 54a/5-6

o.- duğıçün 35b/8

o.- dum 9b/12

o.- ıcak 23b/1-2

o.- an 11a/15-16

o.- urisa 18a/3-4

o.- a 2a/10, 4a/5, 11a/5, 11a/8, 14a/3, 15b/6, 19a/4, 20a/4, 35a/2, 35b/17, 36b/17, 40a/12, 41b/2, 42a/4, 42a/4, 53a/3, 53a/6, 53a/10, 53b/1, 53b/7, 54a/2, 54b/16

o.- acağdur 33b/13

o.- adı 10a/2

o.- alar 32b/6

o.- am 1b/3, 35a/1

o.- an 1b/10, 2a/1, 7a/2, 10b/4, 12a/7, 12b/14, 13a/8, 15b/4, 15a/11, 18b/13, 2a/17, 21a/17, 28a/8, 46b/2, 53a/1, 53a/2

o.- ana 29b/13, 32a/9

o.- dı 5b/12, 9a/17, 12a/3, 12a/2, 14a/8, 14a/9, 16b/4, 17b/6, 17b/17, 21a/5, 23b/5, 28a/3, 35a/4, 35a/9, 44a/5

o.- dılar 15a/6

o.- duğı gibi 39b/16

o.- ıcağ 23b/2

o.- mağ 7a/6, 8a/5, 9b/7, 11a/2,

o.- mağdur 6b/10, 10a/11, 34b/3

o.- masa 8a/13, 30b/14, 46a/11, 46b/4

o.- masına 30b/2

o.- masından 6a/7

o.- masınıñ 54b/13

o.- maya 47a/10

o.- mayalar 14a/10

o.- mayan 14b/7

o.- mayanıñ 14b/6

o.- mayınca 37a/7

o.- mış 47b/15

o.- maz 24a/7, 37a/4, 38b/6, 52b/5

o.- mış degüldür 2b/3, 4b/2

o.- mışdur 2b/2, 7b/9, 21a/9, 36a/3

o.- sa 3b/6, 4a/17, 6b/11, 7b/15, 11a/15, 12a/5, 14a/8, 14a/9, 14b/5, 16b/7, 16b/8, 16b/8, 16b/14, 17b/4, 17b/10, 42a/5, 45b/4, 42b/9, 45b/6, 45b/8, 45b/8, 46a/3, 47a/7, 47b/6, 50b/12

o.- salar 10b/15

o.- sun 23a/14, 26b/2, 29b/15,
31b/12, 31b/12, 53a/12

o.- sunlar 7a/13

o.- up 19a/1, 21a/9, 33b/13

o.- ucu 2a/12

o.- ur 14b/9, 17b/5, 17b/11,
17b/15, 18a/4, 26b/17, 29a/5, 31a/12,
37b/7, 39a/6, 40a/11, 41b/6, 46b/12,
46b/14, 46b/16, 47b/15-16, 48b/2,
50a/11, 50a/12, 50a/13, 50b/1, 52a/12,
53a/17

dost o.- urlar 5b/4, 19b/2, 51a/1

o.- urisa 11a/6, 25b/3, 29a/3,
35b/11

o.- urisañ 52a/15

abdāl ol-: abdal, derviş olmak

abdāl o.- ur 34a/9

adem ol-: yok olmak

adem o.- alar 20a/3

āḥir ol-: âhir, son olmak

āḥir o.- unca 39a/9

‘**āk ol-:** temiz olmak

‘āk o.- an gibidür 16a/3

‘**ākīl ol-:** akıllı olmak

‘ākīl o.- an 28b/8

‘**ālim ol-:** alim, bilgin olmak

‘ālim o.- a 15b/4, 54b/5

‘ālim o.- up 7a/3

‘**āmīl ol-:** icra etmek, yapmak

ḥadīşle ‘āmīl o.- a 53b/10

‘āmīl o.- a 15b/4

‘āmīl o.- dı 15a/5

anlamaz ol-: anlamamak

cāhil anlamaz o.- ur 26a/7

‘**ārif ol-:** arif olmak

‘ārif o.- ana 15a/9

‘ārīf o.- ana 32a/6

‘ārīf o.- ur 50a/10

‘**āsī ol-:** asi olmak, başkaldırmak

‘āsī o.- mayalar 13b/13

‘**āşık ol-:** aşık olmak, gönlünü
kaptırmak

‘āşık o.- dı 23b/13

āşikāre ol-: meydana çıkmak

āşikāre o.- madı 21a/7

āşikāre o.- maz 54b/9

‘**ayne’l-yaqīn ol-:** gözle görünen
olmak

‘ayne’l-yaqīn o.- unur 14b/1

‘**azāb ol-:** azap olmak

‘azāb o.- unur 31a/6

‘azāb o.- ur 31a/5

‘**azīz ol-:** değeri yükselmek

‘azīz o.- a 8b/4

berāber ol-: birlikte olmak

dördü berāber o.- masına 35b/3

beyān ol-: anlatmak, bildirmek

beyān o.- una 26b/13

beyān o.- unur 3b/1

bī-ḥavf ol-: korkusuz olmak

bī-ḥavf o.- maḥdur 49a/16

bir ol-: bir araya gelmek

bir o.- sa 50b/12

bir o.- ur 41b/5, 41b/8, 50a/4

buyruk ol-: buyurmak	ehlu'llāh o.- dı 15a/5
buyruk o.- maya 39b/16	ehlü'llāh ol-: velî olmak
cebel ol-: sahihsiz olmak	ehlü'llāh o.- an 39a/14
cebel o.- maya 52a/9	ehl-i ḥaḳīkat ol-: tarikat ehli
cemi' ol-: toplamak	olmak
cemi' o.- up 35a/3	ehl-i ḥaḳīkat o.- dur 19b/11,
çok ol-: çok olmak	19b/13
çok o.- dı 9b/3	ehl-i şerī' at ol-: şeriat ehli olmak
da' vācı ol-: şikayetçi olmak	ehl-i şerī' at o.- dur 19b/8
da' vācı o.- up 30b/10	ehl-i tevekkül ol-: tevekkül ehli
deriğ ol-:	olmak
deriğ o.- maya 50b/15	ehl-i tevekkül o.- maz 47a/13
dermān ol-: derman, çare olmak	eksik ol-: eksik olmak, mevcut
dermān o.- ursa 17b/5, 17b/10,	olmamak
17b/15	ḫilafarınıñ artuḳ eksik o.- duğuna 29b/7
dürüst ol-: dürüst olmak	eksük ol-: eksik olmak
nefsinde dürüst o.- a 53a/13	eksük o.- mazlar 39a/7
dürüst o.- maz 30b/15, 51a/13	emīn ol-: inanmak, güvenmek
düşmān ol-: düşman olmak,	emīn o.- anlara 11b/6
nefret etmek	biri rızḳ için emīn o.- maḳ
üçüncü iblisi düşmān o.- makdur	10a/10
10a/11	emin o.- maz 11b/5, 29a/6
ehl-i cefā ol-: cefa ehli olmak	emir ol-: emretmek
ehl-i cefā o.- maya 53a/11	emir o.- a 20b/6
ehl-i bid' at ol-: yeni âdet olmak	emir o.- undum 20b/11
ehl-i bid' at o.- mışlar 12a/3	emir o.- ur 40a/2
bī-ḥuzūr ol-: huzursuz olmak	esir ol-: esir olmak, kayıtsız
bī-ḥuzūr o.- mışlardur 12a/5	şartsız kendine bağlamak
ehl-i ḥāl ol-: hal ehli olmak	esir o.- ur 43a/7
ehl-i ḥāl o.- masıyla 50a/13	fā'ide ol-: yarar sağlamak
ehl-i ḥāl o.- sa 46b/15	fā'ide o.- maz 30b/15
ehlu'llāh ol-: evliya olmak	

‘ilimsiz ‘amelüñ fâ’ide o.- maz
54b/7

faķır ol-: fakir olmak
faķır o.- sa 51a/8

farz ol-: şart olmak
farz o.- an 44a/2

fāsīd ol-: fasid olmak, bozulmak
fāsīd o.- dı 8a/5

fevt ol-: ölmek
fevt o.- sa 44a/12

ġālib ol-: galip olmak
ġālib o.- ur 36a/5, 36b/6

ġanī ol-: zengin olmak
ġanī o.- sa 51a/7

ġarķ ol-: içine batmak
ġarķ o.- up 11b/12

ġayet ol-: çok olmak
ġayet o.- dı 34a/10

ġāyīb ol-: kaybolmak, mahrum
kalmak
ġāyīb o.- dı 26b/3
ġāyīb o.- dılar 38b/16

ġörmez ol-: görmemek, kör
olmak
ġörmez o.- dı 5b/13

ġünahķār ol-: günaha girmek
ġünahķār o.- maya 53b/2

ġöñül bir ol-: gönülleri eş, denk
olmak

ħaberdār ol-: haberi olmak,
bilmek

fi’l-cümle nefsinden ġaberdār o.-
a 46b/5

ħaberdār o.- a 54b/15

ħācet ol-: ihtiyaç olmak
ħācet o.- mazdı 44a/16
ħācetüñ o.- a 34b/12

ħaķ ol-: hak, doġru olmak
ħaķ o.- ur 50a/17

ħaķaret ol-: küçük düşürmek
ħaķaret o.- ur 46a/9

ħalāş ol-: kurtulmak
ħalāş o.- a 11b/17
ħalāş o.- up 11b/10

ħāl ol-: zor durumda olmak
ħāl o.- a 15b/7
ħal o.- unur 10b/7

ħalīlu’llāh ol-: Allah’ın sevgili
dostu olmak
ħalīlu’llāh o.-sa gerekdür 17b/10

ħalk ol-: yaratılmak
ħalk o.- sa 42b/15
ħalk o.- up 4b/13

ħarām ol-: haram olmak
geydüġi ħarām o.- ur 2b/1
ħarām o.- ur 6a/8, 6a/9
mürīdlikleri ħarām o.- ur 2b/1

ħāşıl ol-: meydana gelmek
ħāşıl o.- a 10b/7
ħāşıl o.- an 49b/16
ħāşıl o.- dı 40b/11, 54a/10
ħāşıl o.- maz ise 45a/3
ħāşıl o.- ur 40a/3, 40b/8, 54a/4

hāşıl o.- ur 55a/3	izhār ol:- açığa çıkarmak
hāşıl o.- ur 50a/8	izhār o.- mışdur 37b/14
haşır ol:- kıyamet gününde bir araya toplanmak	izhār o.- ur 28a/17
haşır o.- duğı vākit 36a/9	kadīm ol:- kadim olmak, geçmiş zamana dayanmak
hayır ol:- hayrı, faydası olmak	kelāmu'llāh kadīm o.- masıyla 30a/16
hayır o.- maz 46b/7	kādir ol:- gücü yetmek, muktedir olmak
helāk ol:- mahvolmak	kādir o.- duğıñ hinde 49a/5
helāk o.- a 16a/14	kāfir ol:- kafir olmak, Tanrı'nın varlığına inanmamak
helāk o.- mışdur 38b/9	kāfir o.- anı 42b/13
helāk o.- ur 33a/10, 35b/12, 48a/1	kāfir o.- ur 14b/7, 30a/10, 30b/1, 43b/12
helāk o.- ursız 43a/6	kāfir dağı o.- ur 35a/16
helāl ol:- hak edilmiş olmak	kāmīl ol:- olgun olmak
helāl o.- a 48a/10	kāmīl o.- a 14a/4, 15b/5, 54b/6
helāl o.- ıcağ malları 48b/12	kān ol:- kanla kaplanmak
helāl o.- ur 47b/15, 47b/16, 48a/2, 48a/7	kān o.- dı batdı 24b/2
hikāyet ol:- hikaye olmak	katı' ol:- katetmek
hikāyet o.- unur 10b/13, 13b/5	katı' o.- sa 50b/10
icāzet ol:- icazet olmak, müsaade etmek	katl ol:- katletmek, öldürmek
icāzet o.- mayınca 45a/1	katl o.- an 29b/5
iki ol:- iki olmak, ayrı olmak	keşf-i laţif: latifin keşfi
iki o.- maz 41b/5, 41b/8	keşf-i laţif o.- ur 36a/5
inkār ol:- inkar etmek	keşf-i muğāyib: gizliliğın keşfi olmak
inkār o.- maya 53a/5	keşf-i muğāyib o.- mamışdur 39b/7
insu'llah ol:- ?	keşf-i muğāyib o.- mış 37b/17
insu'llah o.- mağ gerekdür 47b/1	keşf-i muğāyib o.- unur 14b/4
murādı insu'llah o.- mağ gerekdür 47b/2	
irmiş ol:- erişmek	
mertebesine irmiş o.- a 54b/16	

keşif ol-: ortaya çıkmak	māni ^ç o.- maz 33a/8
keşif o.- mışdur 39b/9	ma^çşüm ol-: masum, günahsız
yılduzdan keşif o.- mışdur 38a/1	olmak
keşif o.- ur 48b/1	ma ^ç şüm o.- mağ 11a/12
ķuķub ol-: âlemin kalbi olmak	ma ^ç lüm o.- ur 37a/2
ķuķub o.- a 41b/2	meşğul ol-: meşgul olmak,
ķuķub o.- a 40a/12	ilgilenmek
ķuķub o.- mamasına 33b/3	meşğul o.- mağ gerekdür 32b/4
ķuķub o.- masa 41a/13	men^ç ol-: engel olmak
ķuķub o.- ur 41b/3	meni ^ç o.- unmişdur 34a/17
ķuķub o.- ur 41b/3	mest-i ĥayrān ol-: hayranlıktan
laķif ol-: nazik, merhametli olmak	mest olmuş
cismi laķif o.- ur 36a/6	mest-i ĥayrān o.- ur 50a/3
lāzım ol-: gerekmek	mevcūd ol-: varolmak
lāzım o.- an 7a/9	mevcūd o.- ana varmağ gerekdür
lāzım o.- dı 15a/12	44a/12
lāyık ol-: layık olmak, hak etmek	mevcūd o.- maya 44a/11
lāyık o.- dur 11a/17	muķarrem ol-: yasaklanmak
lāyık o.- maz 33b/5	muķarrem o.- miş 7a/1
mağbūn ol-: şaşkın, şaşırmış	muķkem ol-: sağlam olmak
olmak	muķkem o.- a 42a/2
mağbūn o.- urlar 7a/8	mūnis ol-: cana yakın olmak
māhīr ol-: usta, becerikli olmak	mūnis o.- a 53b/6
māhīr o.- a 15b/7, 15b/13	munşıf ol-: insafılı olmak
maķiv ol-: mahv olmak	munşıf o.- dı 21b/13
maķiv o.- sa gerekdür 30b/2	murād ol-: amacına ulaşmak
maķrūm ol-: yoksun olmak	murād o.- an 52b/10
maķrūm o.- mağ 8a/1	şeyķinden bir murādı o.- ursa
şafādan maķrūm o.- mağ 7b/16	45a/2
ma^çlüm ol-: bilinmek	muķābık ol-: anlaşmak, uymak
ma ^ç lüm o.- dı 22a/11	muķābık o.- a 52b/17
māni^ç ol-: engel olmak	muti^ç ol-: bağlı olmak

muti ^ç o.- un 13b/8	mürted o.- ur 42b/16, 43a/2
muti ^ç o.- uñ 13b/12	mürüvvet ol-: cömert olmak
muṭṭali^ç ol-: bilmek, öğrenmek	mürüvvet o.- ur 52a/16
muṭṭali ^ç o.- maz 7a/1	müslimān ol-: müslüman olmak
muvāfiḳ ol-: başarılı olmak	gerçek müslimān o.- an 29a/17
fi ^ç ilden muvāfiḳ o.- mayınca	müslimān o.- ana 38b/9
28b/15	müslimān o.- dı 18b/7
mübaḥ ol-: caiz olmak	müslimān o.- sun 18b/6
yemek aña mübaḥ o.- maz 48a/4	müslimān o.- mış gibidür 43a/1
mübtedī ol-: acemi olmak	müstaḥiḳ ol-: hak edilmiş olmak
mübtedī o.- up 12a/3	müsteḥiḳ o.- maḳ gerekdür 6a/13
mücevvef ol-: içi boş olmak	müşāhedu'llah ol-: Allah'ın her
çici mücevvef o.- ur 36b/5	şeyi görmesi
mükemmil ol-: tamamlayıcı	müşāhedu'llah o.- a 19b/16
olmak	müşāhedu'llāh o.- an 36a/10
mükemmil o.- a 41b/13	müteşerra^ç ol-: şeriata uygun
ḳardāşlaruñ göñül bir o.- a	olmak
46b/17	müteşerra ^ç o.- a 15b/6
münāfiḳ ol-: fesat olmak	müteşerri^ç ol-: şeriat hükümlerini
münāfiḳ o.- sa 30b/9	bilmek
münāfiḳlardan o.- ur 50b/16	müteşerri ^ç o.- an 38a/10
münāsib ol-: uygun olmak	nār ol-: ateş olmak, yanmak
münāsib o.- anı duta 29b/15	nār o.- ur 30b/11
münevver ol-: aydınlanmak, bilgi	nāzil ol-: inmek, nüzul etmek
sahibi olmak	nāzil o.- mışdı 40a/7
münevver o.- up 11b/12	nāzır ol-: bir işin yönetimine
münkeşif ol-: meydana çıkmak	hazır olmak
münkeşif o.- a 20b/3, 39b/15	nāzır o.- a 17a/1
münkir ol-: inkâr eden biri olmak	nāzır o.- a 15b/8, 15b/9, 15b/12
münkir o.- maḳ 7b/10, 7b/11	nāzır o.- mayınca 33b/4
münkir o.- sa 42b/15	nefsānī ol-: nefisle ilgili olmak
mürted ol-: dinden dönmek	nefsānī o.- maya 53a/7

pak ol-: temiz olmak	seyyah ol-: gezgin olmak
pak o.- a 36b/13	seyyah o.- du 54a/5
peşimān ol-: pişman olmak, yaptığına hayıflanmak	şifat ol-: sıfat, nitelik olmak
peşimān o.- dı 9a/17	şifat o.- ur 37a/5
peydā ol-: ortaya çıkmak	şifat o.- urlar 45a/8
peydā o.- dı 22a/2	su'āl ol-: sormak
peydāh ol-: peyda etmek, edinmek	su'āl o.- unursa 4a/2, 4b/17
peydāh o.- dı 34a/3	su'āl o.- ursa 40b/8
peydāh o.- duğuna 34a/6	sünnet ol-: sünnet olmak
pinhān ol-: saklı olmak	sünnet o.- up 40b/13
pinhān o.- dı 43b/6	şoḥbet-i ḥāş ol-: has, özgü sohbeti olmak
rivāyet ol-: rivayet edilmek	şoḥbet-i ḥāş o.- dur 19a/4
rivāyet o.- unur 11a/9	şākird ol-: talebe olmak
rūḥ-ı rabbānī ol-: ilāhî ruhu olmak	şākird o.- dum 10a/8
r.- ı rabbānī olur 54a/17-54b/1	şehid ol-: şehit olmak, kutsal bir amaç uğruna savaşırken ölmek
şādık ol-: sadık, sadakatli olmak	şehid o.- dı 21a/5, 21a/10, 21a/15, 23b/6
şādık o.- a 53a/4	şehid o.- dılar 28a/13
şādık o.- a 32a/11	şeyḥ-i kāmīl ol-: olgun şeyh olmak
şāliḥ ol-: salih olmak	şeyḥ-i kāmīl o.- dur 16a/11
şāliḥ o.- a 53a/2, 53a/3	şeytan ol-: şeytan, çok kötü olmak
şāḥib-i kudret ol-: kudret sahibi olmak	şeytan o.- mışdur 37a/12
şāḥib-i kudret o.- maḳ dileyen 37a/2	şeytān o.- mışdur 36b/3
şāim ol-: oruçlu olmak	mürşidleri şeytān o.- mışdur 20a/5
şāim o.- maḳ gerek 8a/4	şeytān o.- ur 46a/3, 46a/5, 46a/6
şakī ol-: yaramaz olmak	şeytānī ol-: şeytana ait özellikler taşımak
şakī o.- up 15a/6	
setir ol-: gizli, saklı olmak	
setir o.- adur 23b/4	

şeytānī o.- ur 20a/12	temām o.- ur 52a/13
tabi^c ol-: tabi olmak, uymak	terk-i dūnyā ol-: ölmek
tabi ^c o.- mayalūm 10b/4	terk-i dūnyā o.- an 47a/11, 47a/17
ṭālib ol-: istekli olmak	teslīm ol-: boyun eğmek
ṭālib o.- a 53b/9	teslīm o.- maḡ gerek 46a/13
tanur ol-: tanımak	teslīm o.- maḡ gerekdür 42a/9
ziyānuñ tanur o.- a 53b/8	teslim o.- ur 42a/10
taṭvīl ol-: uzatmak	tesmiye ol-: adlandırmak
söz taṭvīl o.- ur 23b/4	tesmiye o.- masından 39a/11
taḥḫīḳ ol-: araştırmak	ümmet ol-: ümmet olmak, bir
taḥḫīḳ o.- ur 14b/6	peygambere îman edenlerden olmak
tecellī ol-: zuhur olmak,	ümmet o.- an 40b/6
görünmek	ümmet o.- ana 28a/5
tecellī o.- ur 49b/16, 50a/2	ümmī ol-: okuma yazma
temiz ol-: temizlemek	bilmemek
temiz o.- ur 52a/14	ümmī o.- up 31a/5
ṭayy-i mekān ol-: mekan	vācib ol-: vacip olmak, şart
değiştirme	olmak
ṭayy-i mekān o.- ur 36a/6-7	vācib o.- an 47b/10
tebdīl ol-: değiştirmek	vācib o.- dı 14a/10, 15a/17
tebdīl o.- up 3b/9	vācib o.- ur 44a/6
tecellī ol-: görünmek, zuhūr	vāḳıf ol-: bilmek, kavramak
etmek	vāḳıf o.- a 19b/16
tecellī o.- an 51a/6	vāḳıf o.- ursa 46b/15
tekellūf ol-: tekellūf olmak,	vaşıl edici ol-: ulaştırılmak,
güçlüğe katlanmak	kavuşturulmak
tekellūf o.- masa 50b/13	vaşıl edici o.- a 16a/5
tekellūf o.- maya 50b/3	vāşıl ol-: kavuşmak, ulaşmak
temām ol-: tamamlanmak	vāşıl o.- up 11b/14
temām o.- a 39a/9	vāşıl o.- unca 5b/5
eli temām o.- mayınca 52b/4	vāḳi^c ol-: ortaya çıkmak
temām o.- mayınca 52b/9	vāḳi ^c o.- dı 38a/7

vāki ^ç o.- mışdur 42a/17	
vāki ^ç o.- duğı vaķit 38a/6	
vekil ol- : başkası adına söz söylemek ya da hareket etmek	ol : üçüncü tekil kişi krş. o, a(n/ñ), şol
Cebrā'il ^ç Alī tarafından vekil o.- dı 23a/1	o. 1b/9, 1b/10, 1b/11, 1b/12, 2a/1, 2a/7, 2a/13, 2a/14, 2a/16, 2b/3, 2b/4, 2b/7, 2b/13, 2b/14, 2b/15, 2b/16, 2b/17, 3a/1, 3a/2, 3a/3, 3a/4, 3a/5, 3a/6, 3a/7, 3a/8, 3a/9, 3a/10, 3a/11, 3a/12, 3a/13, 3a/14, 3a/15, 3a/16, 4a/15, 4b/3, 5b/1, 5b/2, 5b/3, 5b/5, 6a/4, 6b/1, 8a/17, 8b/4, 8b/7, 8b/8, 8b/12, 8b/15, 9a/1, 9a/4, 9a/6, 9a/15, 10a/2, 10a/2, 10b/7, 10b/12, 11a/6, 11a/14, 12b/9, 12b/10, 12b/12, 12b/13, 12b/16, 14a/6, 15b/3, 16a/2, 16a/12, 16a/15, 16b/2, 16b/4, 16b/9, 17b/4, 17a/5, 17a/10, 17a/16, 17b/5, 17b/7, 17b/12, 17b/16, 18a/1, 18a/3, 18a/6, 18a/17, 18b/12, 18a/12, 19a/16, 19a/16, 19b/2, 20a/8, 21a/7, 21a/9, 21a/12, 21a/13, 21a/14, 22b/3, 22b/5, 22b/6, 23a/9, 23b/5, 23b/6, 23b/6, 23b/13, 24a/9, 24b/2, 24b/11, 25a/2, 25b/14, 26a/13, 26b/2, 28a/3, 28a/12, 28a/13, 28a/15, 28a/15, 28a/16, 28b/3, 29a/14, 29a/16, 29b/3, 31a/2, 31a/3, 31a/4, 31a/5, 33a/7, 31b/11, 33b/9, 33b/17, 34a/9, 34b/4, 34b/9, 34b/16, 36a/3, 37a/4, 37b/6, 37b/11, 37b/15, 38a/1, 38a/5, 38a/7, 38a/8, 39a/3, 39b/4, 39b/5, 39b/7, 39b/8, 39b/10, 40a/9, 40a/17, 41a/6, 41a/17, 41b/4, 41b/7, 42a/2, 42b/4, 42b/7, 43a/3, 43a/17,
veli ol- : velî olmak, Allah'ın sevgili kulu olmak	
veli o.- maz 39b/14	
veli o.- ur 44a/9	
yakın ol- : yakın olmak	
yakın o.- ursın 14b/2, 14b/3	
yoldaş ol- : yoldaş, dost olmak	
yoldaş o.- ur 28b/17	
zā'il ol- : kaybetmek, yok etmek	
zā'il o.- maya 42a/12	
zamān ol- : belli bir zaman gelmek	
zamān o.- dı 28a/10	
ziyān ol- : bir işe yaramayıp heder olmak	
ziyān o.- maz 41a/13	
zāyi^ç ol- : kaybolmak	
zāyi ^ç o.- maya 52a/10	
zāhīr ol- : açık, görünür olmak	
zāhīr o.- mışdur 23a/10	
zāhīr o.- ur 18b/15, 28b/7	
za'if ol- : zayıf olmak	
za'if o.- sa 47a/14	
zikir ol- : ismi söylenmek, anılmak	
zikir o.- unur 2b/5	

44a/3, 44a/4, 44a/10, 44a/11, 46a/13,
47a/8, 47b/16, 48a/2, 48a/6, 48a/15,
48b/5, 48b/7, 49a/2, 49a/10, 50a/4,
50b/12, 51a/6, 51a/11, 51b/4, 51b/8,
52a/10, 54a/16, 55a/4, 55a/7

o.+ dur 2b/9, 4a/3, 11a/5, 11a/13,
15b/4, 16a/6, 16b/11, 16b/13, 19a/2,
19a/13, 19b/9, 26b/5, 28b/9, 29a/9,
30b/5, 39a/17, 39b/2, 39b/4, 39b/8,
39b/14, 40a/11, 43b/8, 47a/5, 47a/8,
47b/4, 48a/7, 48a/8, 48a/10, 48b/7,
50b/2, 52b/12, 53b/13, 55a/10

ol- : doğmak
o.- dı 22a/1

olur- : oturmak, ikamet etmek
o.- urdı 23b/7

on : dokuzdan sonra gelen sayı
o. 11b/9
o. rūḥ ile 41a/3
‘ibādet o. yaḥşıdır 10a/12
o. yıl 9a/5

on iki buçuk : on ikinin yarısı
o. yıl 21a/9

on sekiz biñ : on yedi binden sonra
gelen sayı
o. 10a/15

on üç : on ikiden sonra gelen sayı
o. yıl 21a/13

on yedi : on altıdan sonra gelen sayı
o.+ sin 41a/2

ora : o yer, o mahal, o cihet, ‘bura’
karşıtı
devesi o.+ da çökdi 26b/3
o.+ da gömdiler 26b/4

orta : orta, ara, iç
maḳam-ı o.+ dur 49b/6
o.+ sı 5a/1
o.+ sı muḥabbetdür 5a/6
şahranuñ o.+ sında 1b/2
o.+ sında yazılmışdur 4b/3-4
tācuñ o.+ sında yazılmışdur
3b/14

ortak : ortak, şerik
o.+ dur 8b/8

oruc : İslâmın beş şartından olan ve
gün boyunca yiyip içmeme ve kötü
davranışlardan uzak durma ilkelerine
bağlı inanç.

o. tutsunlar 7a/14

otur : ikinci tekil emir kipiyle
çekimlenmiştir ve emir verir
o. 5a/8, 5a/16

otur- : oturmak; sakin olmak, ikamet etmek

o.- makdur 5a/8-9

epsem o.-mak 8a/7-8

o.- a 44b/13

altı yanında o.- a 13a/16

o.- alar 13b/2

since o.- alar 13a/16

huzūr ile o.- dı 22b/14

muntazır o.- dılar 01b/6

o.- dum 34a/2

ihtiyārına o.- maḳ 5a/11

posta o.- maḳ 6a/8

o.- maḳdur 5a/17

birinüñ postunda o.- maya 13a/7

şeyhün huzūrunda o.- maya 13a/8

şadırda o.- miş 1b/7

şavma^ç amda ḫalvāte o.- mışdum

34a/1

o.- up 17a/5

İmām-ı Şāfi^ç i dergāhında o.- up

29a/11

o.- urşa 44b/12

girü o.- dı 29a/12

otuz : yirmi dokuzdan sonra gelen sayının adı ve bu sayıyı gösteren rakam, 30

o. yıl 9b/3

otuz biñ : yirmi dokuz binden sonra gelen sayı

o. ḫaḳīkat 41a/6

o. şerī^ç at 41a/4

o. yıl 9b/10, 9b/11

o.+ i ḫaḳīkat 41a/5

o.+ i ṭarīkat 41a/5

oyan : gem, dizgin

o. miḳdārı 47a/14

o.+ latdı 24a/11

oyna- : sıçramak, hoplamak, sağa sola atılarak oyunlar yapmak

ç alevī oḡlān oḡlancıklarla o.- rıdı 29a/14

- Ö -

öc : intikam, sar

Mu^ç āvīye ö.+ ünden 21a/14

yedi kişi ö.+ inden 38b/8

öde- : ödemek, vermek

nesneleri ö.- se 44a/2

öğred- : bilmediği şeyi bildirmek, talim etmek

ö.- e 12b/15

öğren- : anlamak, haber almak, bilgi edinmek; eğitilerek yetişmek, bilgi kazandırılmak

ö.- e 6a/6, 6a/7

oğuyup ö.- mekle 31a/10	‘ö. içinde 8b/17
	‘ö.+ (‘ömr) önce 8b/1
öğüt : nasihat, pend, vaaz	
ö. istedi 9a/3	ön : ön, ön taraf krş. ön
	kapu ö.+ üne uğrardı 29a/15
öl- : yaşamaz olmak, can vermek,	
vefat etmek, fevt olmak	öñ : ön, ön taraf; huzur, makam.
ö.- di 24b/10	krş. ön
ö.- digi vakit 23a/7	ö.+ imden geçsünler 18a/14
ö.- dükten soñra 18b/16	ö.+ önce 26b/11
‘Alīyi ö.- dür 23b/13	erenler ö.+ üne 5a/6
ö.- dürdi 21a/15	resinüñ ö.+ üne 13a/15
ö.- düre 24a/5	ö.+ üne gelür 48b/2
‘Alīyi ö.- dürivir 23b/10	ö.+ üne ta‘ām gelse 48b/4
‘Alīyi ö.- dürmege 23b/11	‘aşr-ı öñ: ilk on gün
kāfirlerden ö.- dürmek gibi	‘aşr-ı ö.+ ünde 7a/12
48b/13	öñle- : bir şeyin olmasına veya
kāfir ö.- dürmekden 49a/4	yapılmasına engel olmak
ö.- dürürse gāzi 49a/3	boynum ö.- di bildi 18a/6
ben ö.- em 24a/8	
ö.- medüñ 25a/9	öp- : sevgi, saygı, bağlılık, teşekkür
ö.- meysin 24b/5	belirtmek amacıyla dudaklarını bir şeye
ö.- meyince 24a/6	veya birine değıdirmek
ö.- mezden evvel 54a/1	elin ö.- e 13b/4
mü’mīnler ö.- mezler 25a/12	elin ö.- eler 13b/3
ö.- mişdür 26a/2	fūkarā elin ö.- eler 13b/4
ö.- ün 54a/1	ö.- erler 6b/16
şolundağı kütüb ö.- ür 33b/1	şeyhüñ elin ö.- üp 13b/3
yetişüp ö.- ürse 16a/15	elin ö.- üñ 6b/15
ö.- ürse şehid 49a/3	
‘ömür : Ar. yaşayış, yaşama, hayat	

ör- : iplik, yün, tel, saz vb.ni birbirine dolayarak veya geçirerek işlemek veya tezgâhta dokumak

ö.- üldiyse 4b/3

öt- : herhangi bir nesne sürekli ses çıkarmak

ıkrar ö.- er 20a/15

öyle : onun gibi olan, ona benzer; o yolda, o biçimde, o tarzda; o denli, o kadar, o derece; içinde ‘ne, nasıl’ vb. sorular bulunan cümlelerin sonuna geldiğinde o cümlede anlatılan şeyin hoş karşılanmadığını veya ona şaşıldığını anlatan bir söz

ö. 2b/2, 3b/6, 4a/17, 4b/3, 6b/10, 7b/14, 12b/1

ö. gerekdür 7a/2

ö. kıla 36b/14

ö. olsa 11a/15, 12a/5, 14a/8, 14b/5

ö.+ dür 26b/12

öz : bir kimsenin benliği, kendi manevi varlığı, iç, derun; kendi, zat

ö. cānımız yoluña 43a/11

ö. cānuñ qurbān ide 46a/10

kendü ö.+ ünden 26a/8

pādem : F. içi ve taze iken dışı da yenilen ve yağı çıkarılan meyve

p. 35b/17

p. miqdārı 36a/2

padişāh : F. padişah, hükümdar, sultan

p. idi 40a/14

pādişāhī : [F. pādşāh + Ar. -ī] padişah ile ilgili, padişaha ait

libās-ı pādişāhī: padişahın elbisesi

libās-ı p.+ den 1b/11, 2a/14

pahā : F. değer, fiyat, eder

p.+ da ağır 2a/3

pak : F. temiz krş. pāk

şu p.+ dur 36b/12

pak id-: temizlemek, arı hale getirmek

p. idicüdür 36b/12

pak ol-: temiz olmak

p. ola 36b/13

pāk : F. temiz krş. pak

rūh-ı p.+ larına yalvarup 2a/9

pāk id-: temizlemek, arı hale getirmek

p. idi 25b/13

pāk kı1-: temizlemek

günahdan p. kıla 16a/7

pāre : F. parça, kısım
bir p. turşu viridi 10a/5

parmağ : parmak; insanda ve hayvanlarda ellerin ve ayakların son bölümünü oluşturan, boğumlu, oynak, uzunca organların her biri

p.+ ım gidürebildi 18a/7
iki baş p.+ ımı bağladı 17a/14
şol ayağı p.+ inuñ üzerine 44b/17
p.+ ıyla işāret kıldı 23a/14
sağ ayağı baş p.+ uñ 44b/17

pazar : F. satıcıların belirli günlerde mallarını satmak için sergiledikleri belirli geçici yer

andan p.+ a giden 13b/3
andan p.+ a gideni 13a/1, 13b/1

percem : F. perçem, başlarını tıraş edenlerin tepede bıraktıkları saç tutamı, kâkül

başına p. şarķıtmaya 13a/13

perhiz : F. zararlı, sakıncalı ve fazla yüyeceklerden kaçınma

p. 36a/4-5
perhiz it/d-: perhiz etmek
p. daħı itse 36b/5
p. idecek olursa 35b/10
p. itse 35b/9

pervāne : F. geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek
p. gibi düşüp 10b/2

pervāz : F. kapı, pencere vb. yerlerin kenarlarına geçirilen ensiz parça
p. urur 54a/7

perverde : F. eğitilmiş, terbiye olmuş, iyi yetiştirilmiş.

p.- i ekrem 8b/9

pes : F. öyleyse, şimdi, bundan sonra
p. 14a/7, 14a/9, 15a/9, 15a/11, 15a/12, 17a/5, 20a/10, 29a/8, 40a/6, 40a/7, 40a/10, 42a/13, 48a/2, 52a/17

peşimān : F. yaptığından utanan, nadim olan, pişman

peşimān ol-: pişman olmak
p. oldı 9a/17

peydā : F. açık, görünürde olan, mevcut, meydanda olan, alenî

peydā ol-: ortaya çıkmak
p. oldı (görünmek, belirlemek, zahir olmak, zuhur etmek) 22a/2

peydāh ol- : F. peyda olmak; çıkmak, ortaya çıkmak, oluşmak

peydāh ol-: peyda etmek, edinmek

derviş p. oldı 34a/3
p. olduğuna 34a/6

peygamber : F. insanlara Tanrı'nın buyruklarını bildiren, onları Tanrı yoluna, dine çağıran kimse, yalvaç, yalavaç, elçi

p. 17a/10, 21b/6, 22a/8, 23a/6, 25a/11, 26a/2, 27a/11, 27b/17, 41a/10, 53b/11, 53b/17

Ādem p. 17b/1

İbrāhīm p. 17b/9

Nūḥ p. 17b/3, 17b/8

Süleymān p. 18a/4

p. ḥazreti 25a/16, 31a/17

p. ile sevenler 37a/10

Dāvud p. zamānı oldı 17b/17

Mūsā p. zamānında 38b/7

mürsel p.+ den 17b/14

Adem p.+ den günāh geldi
42a/12

p.+ di 40a/13

p.+ e 36a/16

bir yeşil berāt getürdi p.+ e 23a/6

p.+ e çıқа 15b/16

p.+ i 18a/9

p.+ ile 40b/8

p.+ imüz 7b/1

p.+ iñ 25b/8

p.+ iñ bedeni 25b/7

sizüñ p.+ iñüzüm 6b/14

қақан p.+ ler 31b/2

sa'ir p.+ lerdür 20b/5

p.+ lere 39b/16

p.+ üñ 28a/1

p.+ üñ didüğünden 29b/9

p.+ üñ mu' cizātındandur 18b/12

Ādem p.+ e geldüm 17a/17

peyki : F. haberci

andan p.+ i 24b/3

pinhān : F. gizli, saklı, gizlenmiş

p. oқurlar 37b/12

pinhān it-: gizlemek

p. itdiler 43b/7

pinhān ol-: saklı olmak

p. oldı 43b/6

pir : F. yaşlı, koca, ihtiyar kimse; bir tarikat veya sanatın kurucusu krş.

pīr

p. misin 17a/15

pīr : F. yaşlı, koca, ihtiyar kimse; bir tarikat veya sanatın kurucusu krş.

pir

p.- i ā' zam 4a/14

p. ḥalfe 23a/14

p. қорқусıdur 5a/8

p.+ dūr 3b/12

p.+ i 3a/10

poğaz : boynun ön bölümü ve bu bölümü oluşturan organları imik, kursak

krş. boğāz

p.+ ın ayırtlayup 13a/12

post : F. tarikatlarda şeyhlik makamı

p. 4b/17

p. virüp 5a/10

p.+ dan 4b/16

p.+ dan murād 6b/10

p.+ ları 4b/11

p.+ uñ başı 4b/17

p.+ uñ başı teslimdür 5a/4

p.+ uñ bünyādı 5a/14

p.+ uñ döşeyüp 13a/15

p.+ un ḥāsīselere atduḡ 15a/2

birinüñ p.+ unda oturmaya 13a/6

p.+ a oturmak 6a/8

- R -

rabb : Ar. Tanrı, Allah

R.+ i 9b/17

r.+ iñüz 11a/13

R.+ üñ 50a/4

rabbü'l- hāmī: Ar. koruyan Allah

sāmiu^c r.+ ü'l-hāmī 9a/6

rabbe'l-ālem: Ar. alemlerin rabbi Hz.

Allah

r.+ e'l-ālemīn 31a/15

rabbāni : Ar. Allah ile ilgili Allah'a bağlı, ilahi, Allah'tan gelen; kalbini ve fikrini Allah'a bağlamış ve sadece onunla meşgul olan krş. rabbānī

r. ile işlenir 14b/4

tecellā-yı r.+ ye 19b/16

tecellā-yı R.+ ye 46b/15

rūḡ-ı r.+ im 54a/10

rabbānī : Ar. Allah ile ilgili Allah'a bağlı, ilahi, Allah'tan gelen; kalbini ve fikrini Allah'a bağlamış ve sadece onunla meşgul olan krş. rabbānī

r. 14b/4

rūḡ-ı r. 55a/3

rūḡ-ı r. çıkar 54a/7

rūḡ-ı r. olur 54a/17

ilhām-ı Rabbānī: ilâhî ilhamı

ilhām-ı R. şöyle ider 45b/5

rūḡ-ı r.+ dür 54b/17

rabbe'l-ālemīn : Ar. alemlerin rabbi

r. 31a/15

rabṭ : Ar. bağ, bağlama

rabṭ-ı kalb: kalbi bağlama

r.- ı kalb idecegi 10b/6

raci : Ar. geri dönen; ... ile ilgili

r.+ (racī)sin kim 20a/15
r.+ sin 39a/7
şeyâtinleri r.+m itmek için
kıldım 12b/4

rağıya'llāhu: Ar. Allah razı olsun
r. 31b/5

rağıya'llāhu 'anhā: Ar. Allah ondan razı
olsun
r. 21a/2, 21a/10, 26b/7

rağıya'llāhu 'anhu : Ar. Allah ondan razı
olsun
r. 3b/7, 8b/1, 15a/1, 16a/6,
16a/10, 16b/6, 16b/13, 17a/3, 17a/7,
18a/16-17, 21a/6, 22a/3, 23b/4-5, 25b/3-
4, 26b/10, 28a/ 14, 29a/10, 29b/6,
31a/15, 31b/13, 33a/10-11, 33b/14-15,
35a/3, 35b/12, 36a/1, 40a/4, 40a/8,
41a/2, 41a/14, 45b/6, 47b/13, 48a/11,
50b/7-8, 54a/9
r. +dur 40a/16

rağıya'llāhu anhā ve 'an ebihā : Ar. Allah
ondan ve atalarından razı olsun
r. 21a/2-3

rağıya'llāhu anhā 'anhüm: Ar. Allah
ondan (ve) onlardan razı olsun
r. 21a/15-16

rağıya'llāhu 'anhüm: Ar. Allah onlardan
razı olsun
r. 13b/14, 26b/12, 38a/4, 43b/1

rağıya'llāhu 'anküm: Ar. Allah sizlerden
razı olsun
r. 31b/10-11

rāh : F. yol, iz, tarik
rāh-ı Hakk: Hakkın yolu
r.- ı Hakkı 10b/3

rāh : Ar. yol
sālik-i rāh-ı hakikat: hakikat
yolunun yolcusu
sālik-i s.- i haқиkat 10a/14
mürīd-i rāh-ı Hūdā: Hak yolunun
müridi
mürīd-i r.- ı Hūdā degüldür 11a/7

rahāt : Ar. dinlenme, huzur, mutluluk,
asude
rahāt ol-: rahat olmak, dinlenmek
r. olam 1b/3

rahımehu'llāhi: Ar. Allah ona merhamet
eylesin, Allah ona rahmet eylesin
r. 31b/8

rahımehu'llāhu: Ar. Allah ona merhamet
eylesin, Allah ona rahmet eylesin
r. 31b/7

rahmetu'llāhi 'aleyhi: Ar. Allah'ın rahmeti üzerine olsun

r. 15a/14, 34b/8, 35a/6

rahmān : Ar. bütün canlılara merhamet eden Allah; Allah'ın adlarından

vilāyet-i r.+ ı 20a/11

r.+ ilerdür 36a/13

rahmānī : [Ar. rahmān + ī] Allah'a özgü, Allah ile ilgili

ol r.+ dūr 20a/8

rahmet : Ar. esirgeme, koruma, kollama, merhamet; Allah'ın günahları af buyurması, bağışlaması

ilāhüm ṭabduğum Allāh r.

Muḥammed üzerine 27a/9

rahmetu'llāhi 'aleyhi: Ar. Allah ona merhamet eylesin, Allah rahmet eylesin

r.+ u'llāhi 'aleyhi 27a/11

İmām Ğazālī r.+ u'llāhi 'aleyhi 15a/14

ramazān : Ar. hicrî takvimde dokuzuncu ay, oruç ayı

r.+ uñ āhirinde 7a/13

ramazān tut-: oruç tutmak

r. tutsunlar 7a/11

receb : Ar. Arabî ayların yedincisi ve kutsal sayılan üç ayların birincisi

r. 7a/11

r. ayınuñ 39a/8

red : Ar. kabul etmeme, uygun bulmama

şeyhüñ sözün r. itmeye 11a/3

rek'at : Ar. namazın bir kıyam ile bir rükû ve iki secdeden oluşan bölümü

altıya dört veya iki r. 7a/16

resm : Ar. biçim, şekil, suret, heyet

r. ile 27a/15, 27b/2, 32a/10

r.+ e 34a/10

r.+ e gitdügün bilmedüm 34a/11

r.+ ile 43b/6

resül : Ar. elçi, sefir; peygamber, nebi

R.+ den sonra 43a/15

Ḥazret-i R. 4a/11

r. 20a/14, 20a/17

R. 21a/8, 22a/16, 22b/3, 22b/6, 22b/11, 22b/15, 23a/8, 23a/12, 25b/5,

30a/11, 40b/16, 44b/2

ḥazreti R. 29b/8

Ḥazreti R. 21a/3

R. ḥazreti 18b/9, 19a/6, 22a/9, 22a/13, 22a/17, 22b/8, 40a/17, 41a/3,

43b/9, 45a/11, 45a/13

R. ḥazreti 43a/4

R. Һazreti MuҺammedMustafā 42a/17	R.+ üñ mürşidi daҺı Cebrā'ildi 40b/12
R. Һazreti rūҺı yaradıldı 22a/4	R.+ üñ ruhından 22a/1
R. Һazretile 44a/5	R.+ üñ sağ yanında 21a/6
R. Һazretine 22a/6	R.+ üñ şol yanındadırlar 21a/10
R. Һazretiniñ 21a/6	R.+ üñ sünnetin işlemez 36a/17
R. Һazretinüñ oğlancıklar 29b/3	r.+ üñ şefā'ati yoğdur 28a/7
R. Һazretinüñ rūҺı 44a/15	R.+ üñ ulu aşҺābidur 21a/11
R.+ den 12a/6	R.+ üñ ulu sevgülü yārenleridür
R.+ den şoñra 21a/4	uluzādelerdür 21a/1
R.+ den şoñra şaҺābeler 30a/14	R.+ üñ yārenleri idi 26b/8
R.+ den şoñra yazdı 30a/7	Teñri R.+ üne ma'lümdur diyü
nesl-i r.+ dür 27b/8	22b/15
R.+ e 22a/11, 29a/13, 44a/17	r.- i ekrem 1b/6
gökden r.+ e 30a/6	R. Һazreti 20a/6
meretebe-i R.+ e 45a/14	R.- i Ekrem 11b/7
nesl-i r.+ e 29a/17	R. 21a/12
R.+ i 44b/13	R. Һazreti 18a/11, 21b/12
nesl-i r.+ i kırdı 28a/11, 43b/5	r. Һazreti buyurmuşdur 14a/11
R.+ üñ 26b/9, 27b/15	r. Һazreti buyurur 15a/6
'Ali R.+ üñ 27a/7	R.+ e sığındı 18b/1
R.+ üñ aҺir Һayātında şordılar	r.+ i 2b/2
23a/11	R.+ üñ ammusıdur oğlıdur 21b/4
R.+ üñ cismi 25b/13	r.+ üne 13b/9
R.+ üñ elin dutdılar 43a/9	R. 44a/17
R.+ üñ Һātunıdur 21a/3	resūlu'llah : Ar. Allah'ın elçisi Hz.
R.+ üñ Һanı atāsıdur 21a/2	Muhammed
R.+ üñ Һarşusına 22b/14	R. 17a/7, 18b/3
R.+ üñ Һızı Fāṭımatü'z-Zehrā	MuҺammed r. 16a/9
'aleyhimü's-selām 22b/10	yā R. 1b/7, 18a/13, 18b/2/4,
R.+ üñ mürşidi Allāhdur 40b/9	22a/12, 25b/4

ulu'l-emriñ R.+ dan soñra 14a/1	r. vire 13a/9
R.+ u 17a/11	r.+ ları 4b/10
R.+ uñ yirine 13b/16	r.+ lındurmaya 13a/9
R. gönlünden düşe 46a/17	rıza-yı meşāyih : şeyhlerin rızası
Hazret-i R. 2b/6	r.- yı meşāyih 47a/1
revā : F. uygun, lâyük, münasip, caiz	rızık : Ar. Allah'ın verdiği nimet
r. degildür 21b/1, 26a/15, 49a/11	r. haramdur 48a/13
revāyiş : ?	r.+ ın zabtı idemez 48a/14
şük-ı halvetinüñ meta' larınıñ r.+	birbirinüñ r.+ ına 50b/3
i 2a/4	biri r. (rızık) için emîn olmak
rıdvānu'llāhi : Ar. Allah'ın rızası	10a/10
r. te' ālā 3b/5	ri' āyet : Ar. kollama, koruma, esirgeme,
rızā : Ar. gönüllülük, iyimserlik,	gözetme; sayma, saygı, hatır gütme;
memnuniyet; uygun görme, uyma, karşı	uyma, uygun görme
çıkıma, muvafakat; Allah'ın takdirine	ri' āyet id- : uymak, uygun görmek
boyun eğme, tevekkül	r. ideler 13b/5
r. 27b/11	r. idüp 10b/8
r.+ dan murād 6b/6	ricā : Ar. emel, ümit, umma
r.+ ı 6a/9	r.+ dur 49a/17
r.+ ları 6a/8	ricāl : Ar. ileri gelenler, saygın
Allāh r.+ sı için ola 47a/9	kimseler
şeyih r.+ sın 16a/2	r.- i ğaybın icazetiyle 6a/14
r.+ sın vireler 6b/2	r. 39a/11
r.+ sız durmaya 13a/9	rivāyet : Ar. bir haber veya olayı
r.+ sız gitmek gerek 45b/9	nakletme, hikâye
r.- i ' aliyyeden 2a/15	r. 27b/1
r. 2b/5	r.+ dür 16a/5
Mūsā r. 27b/13	

<p>rivāyet ol-: nakledilmek, anlatılmak</p> <p>r. olunur 11a/9</p> <p>rivāyet kı1l-: rivayet etmek</p> <p>r. kı1lur 17a/7</p> <p>riyā : Ar. iki yüzlülük, düşündüğü şeyin tersini söyleme veya yapma, yalandan gösteriş</p> <p>şöhrete ve r.+ ya düşüp 7a/7</p> <p>r. itmesünler 7a/9</p> <p>riyāzāt : Ar. nefse hâkim olmalar, perhiz anuñ r.+ 1 9a/7</p> <p>riyāzet : Ar. nefse hâkim olma, dünya nimetlerinden sakınma; nefsi eğitme, terbiye etme</p> <p>r. 9b/3, 26a/13</p> <p>r. çekdi 9b/3</p> <p>r. içinde 8b/2, 8b/5</p> <p>r. itse 46a/4</p> <p>rub^ç : Ar. dörtte bir, çeyrek, bir şeyin dört kısımdan bir kısmı</p> <p>rub^ç-1 meskûn: “Oturulan dörtte bir kısım” eski coğrafyacılara göre dünyânın, üzerinde hayat bulunan oturulmaya elverişli karalarla kaplı kısmı</p> <p>r.- 1 meskûna beñzer 4b/11</p>	<p>rūh : Ar. ruh, can, nefes krş.</p> <p>rūh</p> <p>r.- 1 rabbānī çıkar 54a/7</p> <p>r.- 1 rabbānīdür 54b/17</p> <p>r. 22a/2, 22a/3, 54b/16</p> <p>Resül hazreti r.+ 1 yaradıldı 22a/4</p> <p>Resülün r.+ 1 indan 22a/2</p> <p>ç Alī r.+ 1 una buluşur 44b/6</p> <p>Muhammed r.+ 1 una ulaşıdurur 44b/7</p> <p>şeyhi r.+ 1 una ulaşıdurur 44b/5</p> <p>rūh-1 pāk: temiz, günahsız ruh</p> <p>r.- 1 pāklarına yalvarup 2a/9</p> <p>benüm r.+ 1 um idi 22b/3</p> <p>r.- 1 rabbānī 55a/3</p> <p>rūh-1 cismānī: maddenin ruhu</p> <p>r. 54a/13, 54b/2, 55a/5, 55a/9</p> <p>r.+ 1 dür 54b/1, 54b/17</p> <p>r.+ 1 nūñ seyri 54b/1</p> <p>rūh-1 hayvān: hayvanın ruhu</p> <p>r.- 1 hayvānīnün 54a/14</p> <p>r.- 1 hayvān 55a/1</p> <p>r.- 1 hayvānī 54a/13</p> <p>r.- 1 hayvānīdür 54b/16</p> <p>rūh-1 insānī: insanın ruhu</p> <p>r.- 1 insānī 54a/13</p> <p>r.- 1 insānīdür 54b/17</p> <p>r.- 1 insānīnün 54a/14</p> <p>r.- 1 insānīsi 54a/16-17</p> <p>r.- 1 insānī 55a/5</p> <p>r.- 1 insānīdür 55a/1</p>
--	--

<p>rūḥ-ı Muḥammed: Hz. Muhammed'in ruhu r.- ı Muḥammed 45b/15 rūḥ-ı rabbānī ol-: ilâhî ruhu olmak r.- ı rabbānī olur 54a/17-54b/1 r.- ı rabbānim 54a/10 on r. ile 41a/3 şāḥib-i rūḥ: ruhun sahibi şāḥib-i r.+ ı 54a/17</p>	<p>rūḥsat : Ar. izin, mezuniyyet, icazet, müsaade, destur r. 10b/10</p> <p>rüçü' : Ar. geri dönme, avdet, ric'at r.+ ı yoḡaruyadur 35b/6</p> <p style="text-align: center;">- S -</p> <p>sā'at : Ar. saat, zaman, an s.+ de 16b/9 bir s.+ de 16b/14, 24b/11, 27a/12-13/17</p> <p>sā'î : Ar. hizmet eden, gayret gösteren andan s. 13b/4</p> <p>sā'ir : Ar. dolaşan, yakıcı ateş, hareket eden; başka, özge, diğeri s. 12a/16 kevākib-i s. 12a/15 zuhūr-ı cemâlde s. 2a/12 s. göklerden ā' la 12a/14, 12a/15 andan s. 'aşādārı 13a/17 s. peygamberlerdür 20b/4 ve s. 31b/7 andan s. fuḡarā yolunca 13b/1</p>
<p>rūḥ : Ar. ruh, can, nefes krş. rūḥ Muḥammed r.+ ı 44b/7 'Alî r.+ ı 44b/6 Resûl ḡazretinüñ r.+ ı 44a/15</p> <p>rūḡānî : Ar. ruhla ilgili, cana özgü 2. Ruh ile sezilir durum r.+ dür 40a/10 r.+ iyyeden istimdād dileye 10b/6 r.+ iyyeleri 51a/5 r.+ iyyesi 18b/14-15 r. iyye 18b/14 r.+ iyyesi 25b/11 'Alinüñ r.+ iyyesi 18b/13 şıfat-ı r.+ iyyesi 17a/1</p> <p>rūḡî : [Ar. rūḥ + Ar. -î] ruha özgü, canla ilgili ' ilim r.+ dür 41a/6</p>	<p>sa'y : Ar. çalışma, sarfetme, gayret etme s. iderler 39a/12</p>

şabır : Ar. telaş göstermeyip bekleme,
nefsine hâkim olma, kendini tutma

şabır it/d-: sabretmek

ş. idüñ 43a/5

ş. it 17b/4

ş. itdüm 17b/11

ş. (şabr) it 18a/2

şābit : Ar. sabit, yerinde duran,
hareketsiz

ş. gerekdür 44b/9

ş. olmağdur 6b/10

şabun : Ar. temizlik için kullanılan ve
zeytin yağıyla kireç, kül veya sodadan
yapılan nesne

ş. ile 52a/13-14

şād : Ar. Arap alfabesinin on
dördüncü harfi (ص)

ş. şafādandur 53a/5

ş. şālihliḳdendür 53a/1

ş. şıdıḳdandur 53a/3

şadaḳ : Ar. ok kuburu, okluk, ok
konulan meşinden uzun kap

ş.+ ında 15b/7

şaddaḳnā : Ar. tasdik ettik, doğruladık

ş. didiler 21b/11

şādıḳ : Ar. içten bağlılığı olan,
sadaḳatli

ş. 31b/16

Ca^ç fer-i Ş. 27b/12

Bāyezīd Ca^ç fer-i Ş.+ a geldi
38a/3

Ca^ç fer-i Ş.+ uñ aduñ añdı 38a/8

şādıḳ ol-: sadık, bağlı olmak

ş. ola 32a/11, 53a/4

şadır : Ar. yürek, gönül, kalp; baş köşe,
oturulacak en iyi yer

ş.+ da oturmuş 1b/7

inşirah-ı şadır: yüreğin açılması

inşirah-ı s. 10b/7

şafā : Ar. safa, gönül şenliği,
kedersizlik

ş. alurlar 51a/1, 51a/6

ş.+ dan mahrūm olmaḳ 7b/16

ş.+ yadan 7b-8a/17-1

şād ş.+ dandur 53a/5

ş.+ sı ola 35a/2

ş.+ ya 7b/17, 8a/2

semā^ç-ı şafā: huzurun göğü

semā^ç-ı ş. iderler 8a/3

semā^ç-ı ş.+ ya gireler 7b/16

semā^ç-ı ş.+ ya ḳalkmışdur 7b/14

iḥvān-ı şafā: gönül şenliği olan
dostlar

iḥvān-ı ş. 10b/4

sāfil : Ar. rezil, aşağı, alçak, ādi
esfel-i s.+ inde kalmayup 11b/11

sağ : vücutta kalbin bulunduğu
tarafın karşısında olan, sol karşıtı ve bu
taraftaki yön krş. şağ

s. ayağı baş parmağın 44b/17
s. ayağın admak gerekdür 44b/14
s. yanınca 26b/9
Resülün s. yanında 21a/6
s.+ ina bir nesne şokup 13a/10

şāğ : vücutta kalbin bulunduğu
tarafın karşısında olan, sol karşıtı ve bu
taraftaki yön krş. sağ

ş. 4b/8
ş.+ ı 5a/1
biri ş.+ ında 33a/15
ş.+ ina 33b/2
ş.+ ındağı şola geçer 33b/2
ş.+ ından 33b/3
ş.+ ındaki 33a/15
ş.+ ı şeḥ elin tutmağdur 5a/4

sāğı : sayı
s.+ şı 41a/12

şahābe : Ar. Hz. Muhammed'i görmüş
ve onun sohbetinde bulunmuş
Müslümanlar, ashap
Resülden sonra ş.+ ler 30a/14

şāhib : Ar. herhangi bir şey üstünde
mülkiyeti olan, onu yasaya uygun bir
biçimde dilediği gibi kullanabilen kimse,
iye, malik; koruyan, arka çıkan, gözeten
kimse

ş. 17b/4, 27b/14

şāhib-i kudret: kudretin sahibi

ş.- i kudret olmak dileyen 37a/2

şāhib-i ni' met: nimetin sahibi

ş.- i ni' met 48b/8

şāhib-i rūḥ: ruhun sahibi

ş.- i rūḥı 54a/17

şāhib-i vilāyet: vilayetinin sahibi

ş.- i vilāyet 25a/4

şahīḥ : Ar. gerçek, doğru, sağın, hakiki

ş. 28a/3

ş.+ çe 15b/14

i' tiḳād-ı şahīḥ: doğru inanç

i' tiḳād-ı ş. ile 44a/3

şahrā : Ar. çöl

ş.+ ya 24a/11

ş.+ nuñ ortasında 1b/2

ma' rifet ş.+ sında segirdüp

11b/11

şā'im : Ar. oruç tutan, oruçlu kimse

şāim ol-: oruçlu olmak

ş. olmak gerek 8a/4

şakın : ikinci tekil emir kipiyle çekimlenmiştir ve emir verir
edebin s. (şakın) 26a/10
ş. 52a/11, 52a/14

şakın- : çekinmek, kendini gözetmek, korunmak krş. şakın-
s.- a 47b/7
s.- alar 38a/13
s.- mağ gerek 46a/15
s.- mağ gerekdür 44b/10
s.- sa 29a/4
fitneden s.- uñ 38b/5
zinādan s.- uñ 50b/4

şakın- : çekinmek, kendini gözetmek, korumak krş. şakın-
dünyadan ş.- uñ 8b/7

şakla- : saklamak, korumak, muhafaza etmek
s. 31a/14
s.- dı 23a/7
s.- rsa 46a/8
s.- sa 35a/15
s.- ya 16b/12, 46a/9

şal- : yaymak, sermek, uzatmak, çıkarmak; göndermek, sevketmek
boynuma s.- arsin 41b/1
Dāvud zamānına ş.- dı 17b/17
Hüdāya ş.- mağdur 49a/8

ş.- up 2a/8
Necāf deñizine ş.- dılar 24a/13

şalavat : Ar. salâtlar, dualar, namazlar, Hz. Muhammed'e okunan dualar
krş. şalavât
ş. 32a/11, 32b/2
ş.+ da 27a/8

şalavât : Ar. salâtlar, dualar, namazlar, Hz. Muhammed'e okunan dualar krş. şalavat
ş. 32b/5
ş. getürenüñ üzerine olalar 32b/6
ş. getiricek 27a/15
ş. getirüp durmağ gerek 27a/13
ş. getirürler 27b/3
sünniler ş.+ ıdur 27b/2
s.+ uñ āhirinde 27a/14
ş. üzerine 27b/1
ş.+ dan 10b/17
ş.+ ü'r-raḥman 27b/15

şaldurt- : hücum ettirmek, taslit etmek, atılmak
ş.- dı 24a/12

şālīḥ : Ar. iyi, yararlı, yakışır, elverişli; yetkisi olan, hakkı olan; takva ehli
ş. ise 38b/16
ş.+ ler 29a/6
ḥalkuñ ş.+ lerinden 38b/15

şād ş.+ liķdendür 53a/1

şāliḥ ol-: salih olmak

ş. ola 53a/1, 53a/3

şāliḥa : Ar. [salāḥ; sālīḥ sözünün müennesi (dişil) biçimi] iyi iş, şer'an ve ahlâken yararlı olan davranış

ş. ḥātunlar 39a/5

sālīk : Ar. mürit, tarikatte şeyhin yolundan giden

s.- i rāḥ-ı hakikat 10a/14

şalla'llahu 'aleyhi : Ar. salat ve onun üzerine olsun

ş. 7b/1

şalla'llahu 'aleyhi ve sellem: Ar. selam onun üzerine olsun

ş. 1b/6, 2b/6, 8a/8-9, 11b/7-8, 14a/11-12, 17a/10, 18a/10, 20b/10, 21b/12-13, 42b/1, 44b/3, 45b/15, 46b/9

şalla'llahu (te'alā) ve 'aleyhi ve sellem (ve) ālihī :Ar. Allah onun ve ailesinin üzerine salat ve selam eylesin

ş. 13b/16, 14a/2, 15a/6-7, 17a/7-8, 18b/10, 19a/6-7, 19b/4-5, 20a/6, 22a/8, 25a/11-12, 25a/16, 27b/7, 27b/17-28a/1, 30a/12, 31b/1, 33a/3, 36a/14, 36b/8, 38b/11-12, 40a/6, 40b/2-3,

41a/10-11, 42b/10-11, 45a/11-12, 53b/17

şalla'llahu 'alā nebiyyinā ve 'aleyhi: Ar. Allah'ın salavatı bizim peygamberlerimiz ve onun üzerine
ş. 31b/2-3

şalavātu'llāhi 'alā nebiyyinā ve 'aleyhi: Ar. Allah'ın salavatı bizim peygamberlerimiz ve onun üzerine
ş. 38b/7-8

sāmi : Ar. ulu, yüce, yüksek
s.+ u' rabbü'l-hāmī 9a/6

şan- : öyle algılamak, zannetmek
mecāzī ş.- ur 51a/2

saña : sen zamirinin yönelme durumu eki almış biçimi krş. sen

s. 17b/5, 17b/10, 17b/15, 18a/3, 18a/10, 22b/11, 22b/16, 23b/14, 24a/3, 37a/4, 38a/6, 52a/15

şarf : Ar. harcama, tüketme, masraf etme

şarf id-: kullanmak, tüketmek

ş. ide 19a/17

muḥalline ş. ide 53b/3

şarkıt - : yukarıdan aşağıya indirmek;
aşağı doğru uzatmak

başına percem ş.- maya 13a/13

şavma^c a : Ar. ibadet yeri, tekke

ş.+ mda halvāte oturmışdum
34a/1

şāyim : Ar. oruç tutan, oruçlu kimse

şāyim ol-: oruçlu olmak

ş. olsunlar 7a/13

sāir : Ar. başka, özge, diğer

andan s. mürīdleri 13a/1

seb^c a : Ar. yedi, 7 sayısı

s. 10a/17

eḳalim-i seb^c a: yedi bölgeler

eḳalim-i s. 33b/11

sebeb : Ar. bir şeyin oluşumunu
gerektiren durum, bais, mucip;

Vesīle, bahane, münasebet

s. 5b/12

s.+ dür 33a/5, 45b/16, 46b/8

s.+ i 11b/3

s.+ in 10b/12

s.+ siz 45b/16

sebeb dut-: sebep olmak

s. dutmuşdur 51a/11

sebeb düş-: sebep olmak

s. düşür 51b/3

sebt : Ar. yazma, kaydetme, deftere
geçirme

s.+ i 21a/16

seccāde : Ar. seccade üzerinde namaz
kılınan küçük kilim; tarikat yolunda
'şerīat, tarīkat ve hakīkat'ı ifade eden
unsur

s. 2b/5

s.+ den murād 6b/9

s.+ mi getirürdi 34a/3

s.+ sin vireler 6b/2

seccāde-i ^c alī: alinin seccadesi

s.- i ^c alīden 1b/12

secde : Ar. namazda eğilip alnını yere
koyarak 'sūbhane rabbiye'l-aliyyü'l-
a'lā' duasını üç defa söyleme; büyük ve
güçlü bir kimsenin önünde eğilmek veya
diz çökmek

s. 37b/11

secde eyle-: secde etmek,
eğilmek

s. eylemek yokdur 37b/10

segird- : koşmak, hızlı hareket etmek

fūḳara meydānında s.- elüm 2a/8

ma^c rifet şahrasında s.- üp 11b/11

sehāb : Ar. bulut

s. 10b/1

- seher** : Ar. sabah açılmaya başladığı vakit, sabah vakti
- vaqt-i seher**: seher vakti
vaqt-i s.+ de 9a/12
- netice-i seher**: seherin sonu
netice-i s.+ dūr 35a/10
- sekiz** : yedi ile dokuz arasındaki sayı
s. cennet kapu 9a/11
- selām** : Ar. bir kimse ile karşılaşıldığında veya bir topluluğa girildiğinde ‘esenlik dileme’ sözü
‘Azrā’il ‘aleyhi’s s. 16b/10
s. getirse 32a/1
saña s. ider 22b/17
s. viridi 22a/7, 22a/9, 34b/9
s.+ ın aldı 22a/10
s.+ ın alduğundan 34b/10
- selāmu’laāhi’** : Ar. Allah’ın selāmu
s. 40a/15
- selāmun ‘aleyküm ve ‘aleykümü’s-selām**: Ar. selam üzerine olsun ve selam senin de üzerine olsun
s. 32a/4
- selāmet** : Ar. kusur ve eksiklikten hastalık ve sakatlıktan uzak olma, salimlik
- s.+ leğıla 16b/17
s.+ lıgıla 16b/12
- semā’** : Ar. işitme, duyma; Mevlevî dervişlerinin ney ve kudüm eşliğinde dönerek yaptıkları zikir ve ayin
s.- ı şafā iderler 8a/2
s.- ı şafāya kalkmışdur 7b/14
s. itmeyelüm 10b/1
ehl-i s. ola 53a/6
s.+ ı 38a/2, 53a/6
s.+ a girüp 4b/14
s.+ a itmek gerekdür 7b/7
s.+ ı şafāya gireler 7b/16
- semāvāt** : Ar. gökler; insanın olgunlaşıp yükseldiği büyük aşamalar
s. 10a/17
s.+ dadur 54a/15
s.+ e 54a/7
- semt** : Ar. yön, cihet, taraf, canip
s.+ in tutmaya 10b/10
- sen** : ikinci teklik şahıs zamiri
krş. saña
s. 10b/15, 18b/5, 22b/13, 25a/1, 31a/13, 37b/6, 40b/16, 50a/15, 52a/11, 52a/14, 52a/15
s. mi 18b/4
s.+ den uludur 22a/16

s.+ den uluya mı gerek yoşsa
22a/14

s.+ i 9b/13, 10b/14, 14b/11,
22b/1, 23a/12, 49a/1, 49a/2, 52a/11

s.+ süz 9b/7

s.+ üñ 10a/1, 17a/17, 18b/11,
25b/2, 34a/8, 41a/15, 50a/14, 51a/9

s.+ üñle 2a/5, 2a/12, 21b/9, 35a/9

sene : Ar. yıl, sâl
kırk s. 8b/16

senet : Ar. kuvvetli delil olabilecek söz
bunların s.+ leri olmuşdur 7b/9

serā-perde : [F. serā + perde] harem
dairesinin önüne çekilen büyük perde,
saray perdesi

serā-perde-i ğāyib: gayb perdesi
s. 10a/16

ses : kulağa gelen sada, avaz, ün
ehl-i kâll ile s.+ lenmek 32a/9

setir : Ar. örtülü, kapalı, gizli; temiz,
namuslu

s. 29b/12, 38a/16

setir it-: örtmek

s. itmekdür 6b/6

s. itmeyeler 38a/12

setir ol-: gizli, saklı olmak

s. oladur 23b/4

settār : Ar. örten; Allah.

S. şıfat olurlar 45a/8

sev- : sevgi beslemek, dostluk,
göstermek krş. çev-

s.- düğün 53a/7

Allāh için s.- e 53a/8

s.- eler 23a/5, 27a/2

birin s.- eler 26b/17

cihetden ziyāde s.- eler 27a/5

dört yāri beraber s.- eler 26b/15

ziyāde s.- eler 27a/3

s.- inmeye 47b/12

dünyayı s.- mekdür 47a/4

s.- meyeler 27a/1

s.- meyen 26b/8

‘ Alī neslini s.- mezler 29b/2

ziyāde s.- seler 26b/16

çev- : sevgi beslemek, dostluk,
göstermek krş. çev-

peyğamber ile ř.- enler 37a/10

řevāb : Ar. bir hayırlı işe karşı Allah
tarafından ihsan olunan mükāfat;
Allah’ın rızasını alan ve mükāfata lāyık
bulunan iş

ř. 7b/6

ř.+ 1 49a/5

bunuñ ř.+ ıñ nihāyeti yoçdur

32b/3

sevgü : sevi, muhabbet, aşk, şefkat
Resülün ulu s.+ lü yârenleridür
uluzâdelerdür 21a/1

seyir : Ar. eğlenmek için bakma,
temaşa; görülecek ve girilecek yer,
görölmeye şayan alay veya eğlence

s. 54a/15
şarkı s.+ dür 5a/5
s.+ (seyr)e çıkısa 54a/16
s.+ (seyr)i 54a/14
rūh-ı cismānīnün s.+ (seyr)i
54b/1
anuñ s.+ (seyr)i bedendedür
55a/3

s.+ (seyr)i yirdedür 55a/2
seyir it/d-: seyretmek
s. idelüm 1b/10
mağamlaruñ s. ider 54a/8
kudret-i kâfını s. itmek gerek
6b/8

seyyāh : uzak yerleri gezen ve dolaşan
kimse

seyyāh-ı ‘ālem: dünyayı gezen
s.- ı ‘ālem 8b/9
seyyah ol-: gezgin olmak
s. oldu 54a/5

seyyid : Ar. efendî, ağa, bey, mevlâ, ileri
gelen, baş, reis, server; Hz.

Muhammed’in soyundan gelen veya Hz.
Hüseyin’in soyundan gelenler

s. 28a/2, 28a/6, 28a/7
s.+ dür 28a/3
s.+ in 28a/5
s.+ ler 27b/9
s.+ lik 28a/3

şiddik : Ar. pek doğru, sözünün eri olan
kimse

‘Āiše-i ş.+ a 21a/2
ş. (şiddik) u ihlâşdur 5a/15
kardaşlıguñ s.+ (şiddik) ı 50b/14
anuñ s.+ (şiddik) ını görüp 11a/11
ş. (şiddik) 21a/4
şād s.+ (şiddik) dandur 53a/3

şifat : Ar. özellik, keyfiyet, nitelik

ş.- ı cemâlden 50a/2
ş.- ı Hâkdur 51a/7
ş.- ı rūhāniyyesi 16b/17
ol ş. ıla 37a/4
ş. ile 45a/4, 51b/9
ş. ile şıfatlansañ 37a/3
ş.+ ı 18b/15
ş.+ ı yidi 18b/14
ş.+ ını 11a/10
Allāh s.+ ıyle şıfatlanmak
gerekdür 37a/3
ş.+ ile 51a/5
ş.+ lanmak gerekdür 51b/9

Allāh şıfatıyla ş.+ lanmañ
gerekdür 37a/3

şıfat ile ş.+ lansañ 37a/3

ş.+ lanup 45a/4

ş.+ lanur 45a/7-8

‘ aşıkuñ çün ş.+ ları 50a/7

ş.+ larıydı 17a/6

ş.+u’llāhdur 37a/6

ş.- ı helālden 49b/15

ş.- ı zāta irse 50a/7

ş. ile 45a/7

şıfat ol-: sıfat, nitelik olmak

ş. olur 37a/5

Settār ş. olurlar 45a/8

şığ- : sığmak

ehl-i kāl qatında ş.- maz 19a/9

sığın- : sığınmak, barınmak

mübārek eliyle s.- dı 18b/8

Rasūle s.- dı 18b/2

sır : Ar. bilinmesi veya açıklanması
istenmeyen, gizli kalan şey, giz; insan
aklının eremediği veya çözemediği olgu
krş. sırr

s. 29b/7, 29b/11, 33a/8, 33b/4,
39a/15, 43a/17, 54b/12

s.+ dan 19b/1, 22b/7

s.+ dur 17a/1, 25a/4, 25a/5, 37a/6

sırr : Ar. bilinmesi veya açıklanması
istenmeyen, gizli kalan şey, giz; insan
aklının eremediği veya çözemediği olgu
krş. sırr

s.+ a 7a/1

s.+ ı 18b/15, 27b/13, 43b/8,
54b/9

ismi dört olmasının s.+ ı 54b/14

s.+ ı budur çün 51a/4

s.+ ina iresin 26a/9

meşāyihüñ s.+ ını 19b/10

şeyhinüñ s.+ ını 42a/6

s.+ un bil 43a/3

tevbenüñ dağı s.+ un bilse 44a/1

mezheblerüñ s.+ ı 29b/6

mālik s.+ ı gibi ateş-i 10a/14

sırrah : Ar. sırrahu, Allah’ın sırrı

kaddese sırrahu: Allah’ın

kutsal,mübarek sırrı

s. 10a/7

sıyur - : şiddetle dokunup sürtünerek, bir
şeyin yüzünü soymak, alıp götürmek.
yüzünden niqāb s.- dılar 25a/2

sidre : Ar. en yüksek makam

s.+ den ilerü geçmedi 40b/14

sikke : düz sokak veya yol

s. 4a/5, 4b/3

sīle : F. açık el ile veya el ayasıyla vurulan tokat

sīle vur-: tokat atmak

s. vurdu 17a/13

silsile : Ar. zincir, zincirleme olan şey

s. 43b/10

s.+ si 3b/1, 15b/14

sinsile-i meşāyih: şeyhlerin

silsilesi

s.- i meşāyih 27a/3

sin : çukur, delik, kabir

s. 27a/16

siz : ikinci çokluk zamiri

s. 11a/13

s. kılasız 25a/6

s.+ e 38b/6

s.+ i 11a/12

s.+ in bunda haqqıñız olmaz

24a/6

s.+ iñ içündür 40a/9

s.+ üñ peygamberiñüzüm 6b/14

‘Alī s.+ üñ şeyhiñüzdür 6b/14

s.+ (sizin gibi) cileyin 42b/2

sohbet : Ar. konuşma, görüşüp söyleşme, muhabbet krş. şöbet

haq s.+ üñ söylemeyen dil 38b/13

şoĥbet : Ar. konuşma, görüşüp söyleşme, muhabbet krş. şöbet

ş. 46b/7

ş.+ i 19a/1, 53b/3, 54b/3

ş.+ im 35a/8

ş.+ imiz 35a/5

ş.+ lerde 17a/5-6

şoĥbet-i ‘ām: umumî sohbet

ş.- i ‘ām 19a/1

şoĥbet eyle-: sohbet etmek

ş. eyledi 8b/10

şoĥbet-i haqīkat: hakikat sohbeti

ş.- i haqīkatden söyleye 19a/15

şoĥbet-i hāş: has sohbeti, özgü

sohbet

ş.- i hāş 19a/1

ş.- i hāş oldur 19a/3

ş.- i hāş oldur kim 19a/12

şoĥbet-i hāşsü’l-hāş: en seçkin

sohbet

ş.- i hāşsü’l-hāş 19a/2, 19a/14

şoĥbet-i ilāhī: Tanrı’yla ilgili

sohbet

ş.- i ilāhī eyleyüp tururdu 8b/7

şoĥbet id-: sohbet etmek

dervişlerle ş. iderler 17a/5

şoĥbet ol-: sohbet etmek

ş.+ ler oldu 35a/4

şoĥbet vir-: sohbet etmek

ş. viren 17a/6

şoĥ- : sokmak, batırmak

- şağına bir nesne ş.- up 13a/10
mağramaya ş.- maya 13a/10
- şol** : insanın kalbinin bulunduğu taraf; soldaki
ş. ayağı parmağının üzerine 44b/17
ş. yanı 4b/9
ş. yanınca 26b/10
Resulün ş. yanındadırlar 21a/10
şağındağı ş.+ a geçer 33b/2
ş.+ 1 5a/1
ş.+ 1 izzetdür 5a/5
biri ş.+ undadır 33a/15
ş.+ undağı 33a/16
ş.+ undağı kütüb ölür 33b/1
- şoñ** : son, nihayet
namāz ş.+ una oğumağ gerekdür 32b/4
tövbe-i bey^c at s.+ ina 43b/3
- şoñra** : zamanca gerilik, sonra
ş. 22a/9, 23a/15, 28a/13, 30a/7, 36a/2
andan ş. 6b/13, 7b/14, 7b/16, 9b/10, 9b/12, 9b/17
bedenden gitdüğinden ş. 55a/9
çıkdüğünden ş. 54b/2, 55a/4
EbūBekirden ş. 21a/9
geldükden ş. 9b/2
geydükden ş. 5b/17
- gitdüğinden ş. 55a/5
ğarın toydüğünden ş. 35a/17
mi^c rācdan ş. 25b/9
namazdan ş. 7b/12
^c Osmāndan ş. 23b/5
^c Ömerden ş. 21a/13
Resūlden ş. 21a/5
andan ş. çıkdı 51b/13
Resūlden ş. şağābeler 30a/14
Resūlden ş. yazdı 30a/7
ağşam namāzından s. 7a/15
bayramdan s. 7a/14
kendüden s. 18b/15
namāzdan s. 7b/4
öldükden s. 18b/16
Resūlden s. 43a/15
ulu'l-emriñ Resūlu'llahdan s. 14a/2
- sor-** : öğrenmek ve bilgi edinmek amacıyla soru yöneltmek krş. sor-s.- dum 17a/17, 17b/6
onlaruñ yimegin s. yi 48a/15
- şor-** : öğrenmek ve bilgi edinmek amacıyla soru yöneltmek krş. sor-ş. 48a/13
ş.- alar 31a/7-8
ş.- asın 48a/12
^c alāmet ş.- dı 24a/16
ş.- dılar 24a/3, 28a/1

Resülün ahir hayâtında ş.- dılar	
23a/11	söyle- : söylemek, konuşmak;
ş.- ma 48a/16	anlatmak, uyarmak, tenbih etmek
ş.- up 6a/7	s. 9b/17, 17a/10
‘ âlimlere ş.+ a 31a/7	s.- medi 22b/15
şoy : ata, ecdat, sülâle	s.- medi ise 24b/15
ş. kesilmemiş 28a/15	şumt s.- memek 34a/12
ş.+ dan 27b/9, 28b/4	s.- memek gerek 45a/1
bu ş.+ dandur 28a/10	s.- meye 13a/9, 45a/5
Fâtımala ‘Alîden olan ş.+ dur	hâk şoĥbetün s.- meyen dil
28a/8	38b/13
bizim ş.+ umızda 17b/9	s.- meyince 28b/8
şoy- : şeytanın kanatlarını soymak	adın s.- mez 37b/15
yani şeytanın kötülüğünü etkisiz hale	halkdan s.- r 9b/5
getirme	mu‘ âmeletden s.- r ise 19a/5
ş.- in 20a/10	söz s.- rdi 29b/8
sög- : E.T. [sök-mek ‘kötü söz	hâkdan s.- rim 9b/5
söylemek’ >sög-mek > söğ-mek > söv-	halka s.- sem 52a/4
mek : ırza, nâmûsa dokunan, ayıp, çirkin	s.- ye 19a/3, 19a/5, 45a/4
ve haysiyet kırıcı birtakım kalıplaşmış	andan s.- ye 45a/4
sözler söylemek, küfretmek	nâsa s.- ye 52b/2
s.- eler 26b/17, 27a/1	şoĥbet-i hâkîqatden s.- ye 19a/15
sögüt : genellikle sulak yerlerde yetişen	sözi s.- yeler 38b/10
yaprağı uzun ve acı olan, kabuğu kolay	s.- yin 19a/8
soyulur bir ağaç	s.- yüz 15b/1
s.+ (sögüd)ji 35b/14	ba‘ zı ‘alâmetlerinden s.- yüz
s. keseler 35b/15	15a/13
yaş s. keseler 35b/13	söylemek: söylemek
	söz s. 34a/12
	ziyâde s. 26a/15

<p>söylen- : söylenmek s.- mez 54b/9 s.- ür 33a/9, 54b/13</p> <p>söyleş- : söyleşmek s.- di 40b/5 kelām s.- di 41a/4 s.- mek 32a/10</p> <p>söylet- : söyletmek s.- (söyled-)en 34a/14</p> <p>söz : söz, konuşma, haber, hikâye s. 2b/11, 13a/9, 15a/9, 16a/2, 21a/16, 23b/3, 23b/4, 26a/15, 27b/5, 29b/8, 29b/16, 31b/14, 34a/12 s.+ den 14b/10, 21b/15 s.+ dür 38b/2 s.+ i 38b/10, 50a/6 s.+ in red itmeye 11a/3 s.+ inde 52b/3 s.+ lerine 8a/6 s.+ ümüz 26a/17, 50a/10, 54b/4 s.+ ünden 26a/8</p> <p>sū : Ar. kötü, yaramaz, fena, muzır krş. şu şū-i zān: kötü zan besleme s.- i zān itmekden 11a/7 s.- i zān 11a/16</p>	<p>şu : Ar. kötü, yaramaz, fena, muzır; su krş. şu ş. 35b/2 ş. hayātdur 36b/16 ş. pakdur 36b/12 ş. toprak keşfidür 35b/6 yabanda ağan ş.+ lar 48a/5 ş.+ ya aydurlar 36b/10 ş.+ ya batmaz 36a/7 şū-i zān: kötü zan besleme ş.- i zandan 11b/2</p> <p>su'āl : Ar. sorma, soru, sorulma; sorulan şey s. 22a/6, 40b/11, 50a/13 su'āl it/d-: sormak s. iderlerse 5b/8 s. itdi 10b/13 s. itdiler 1b/7, 8a/15, 29a/12, 35a/7, 51b/16 s. itdükde 11a/11 halkdan s. itmek vācibdür 47a/15 s. itmeye 47a/13 s. itmişler 40a/4, 47b/14 ziyāde s. itse 47a/15 s. itseler 37a/8 s. itdi 8b/17 su'āl ol-: sormak s. olunursa 4a/1 s. olursa 40b/8 ş. olunursa 4b/17</p>
--	--

şūfi : Ar. tasavvufa ait, tasavvuf bilimiyle uğraşan kimse, tasavvuf ehli

ş. 52b/12

ş. dört harfdür 52b/15

ş. gerekdür 53a/4, 53a/6, 53a/10, 53a/13, 53a/17, 53b/4, 53b/7, 53b/14, 54b/5, 54b/10

ş. olan gerekdür 53a/1

ş. oldur ki 53b/13

ş.+ liķ 52b/11

ş.+ liķe 53a/4

ş.+ yin 52b/16

şūķ : Ar. çarşı, pazar, alım satım yeri

ş.- ı ħalvetide olan 2a/1

ş.- ı ħalvetinüñ meta^ç larınıñ revāyişi 2a/3

ş.- ı sultāniyyeye varup 2a/13

şulah : ?

ş.+ ā 12b/5

ş.+ adan 12b/9

sultān : Ar. manevî saltanatları sebebiyle bâzı din ve tasavvuf büyüklerine ve tarikat pirlilerine verilen ünvan. sultan, padişah

s.+ ım 16a/15

āħiret s.+ lıķıñ 14a/7

heybetlü s. nazarında 44b/11

sultān-ı Mışır: Mısır sultanı

s.- ı Mışır 9a/3

sultāni'l-‘ārif : Ar. ariflerin en yücesi, en büyüğü

s.+ in 8a/14

sultāniyye : sıf. sultānî kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı mânâdaki müennes şekli

şūķ-ı s.+ ye varup 2a/14

ħuķūķ-ı ş.+ yi 1b/9

şumt : Ar. sumut; susma, konuşmama, ses çıkarmama

ş. 34a/12

ş. söylememek 34a/11

dil ş.+ idur 34a/13

göñül ş.+ idur 34a/14

şun- : vermek, uzatmak, takdim, arz etmek

‘azābıñ kendüden ş.- alar 38b/2

şüret : Ar. dış görünüş, kılık; tarz, üslûp, tavır, gidiş

ş.+ lü oĭlān 17a/13

her ş. 50a/4

ħüb ş.+ e 51a/5

ş.+ de 51a/1

ş.+ den 51a/6

sübhān : Ar. her türlü kusurdan, noksan, beşerî nitelik ve zaaflardan uzak olan

Allāhu s.+ ehū 11b/5

süflî : [Ar. süfl + -î] aşağıda bulunan,
aşağıki, ulvî karıtı
s.+ den 3b/9

sülük : Ar. izlenen yol veya yöntem,
uygulama, yapılan işlem
ehl-i s. 46b/6
ḥākīkat s.+ ini 19b/6
ehl-i s.+ ise 46a/14
s.+ un ḡayru'llāhdan geçüre
54b/10
s.+ undan 40b/7
ehl-i s. olur 48b/1
ş. + ā 23b/1

sünnet : Ar. Hz. Muhammed'in
müslümanlarca uyulması gereken
sözleriyle örnek iş ve davranışlarının
tamâmı
s. mûcibincedir 41b/11
s. olup 40b/13
hem s.+ dür 43b/11
s.+ i 53a/2
s.+ i edā idici ola 53a/3
Resülūñ s.+ in işlemez 36a/17
s.+ in tütanlar 27b/16
s.+ iñ tütuñ 13b/10

sünnî : Ar. ehl-i sünnet mezhebinden
olan kmse

s.+ ler 27b/5-6

s.+ ler şalavatıdır 27b/2

sür- : sürmek

yüz sür-: büyük sevgi, saygı gösterilen
birinin eşiğine ayağına doğru yüzünü
yere sürercesine eğilmek
yüzler s.- elüm 2a/8
yüzler s.- erler 6b/16
yüzine s.- ünçe 5b/14

süst : güçsüz

s.+ lügî : güçsüzlük 35b/8

- Ş -

şa'bân : Ar. Arabî ayların recep ile
ramazan arasında kalan sekizincisi
ş. 7a/12

şāfi : Ar. şifa veren, iyileştirici kimse
ş. 8b/12

şahlık : F. şah olma durumu krş.
şahlık
ş.+ itse 16a/2
ş.+ (şahlılığ)ı 40a/14

şah : F. şah olma durumu krş.
şahlık
ş. 16a/3
ş. başına 41a/12

- ş. +(şahlılığ)ına 41a/13
- şahış** : Ar. şahıs, kişi krş. şahış
ş. 37b/15
her ş. kelāmından bilmişdür
32a/6
ş.+ dur 20a/17
- şahış** : Ar. şahıs, kişi krş. şahış
her ş. 28b/8
bir ş.+ dur 20b/2
- şakī** : Ar. yaramaz, haylaz, habīs
şakī ol-: yaramaz olmak
ş. olup 15a/6
- şākird** : F. bilgin ve bilge bir kişinin
dersine devam eden kimse, tilmiz
şākird ol-: talebe olmak
ş. oldum 10a/8
- şān** : Ar. ululuk, azamet, mertebe
hālvetī fuḡarasınuñ ş.+ ina 8a/1
hālvetī fuḡarāsınuñ ş.+ ina 7b/17
- şarāb** : Ar. şarap, içki
‘aşk ş.+ ından 9b/10
- şarḡ** : Ar. güneşin doğduğu yön, gün
doğuşu, garb karşıtı
ş.+ a beñzer 4b/8
ş.+ ı seyirdür 5a/5
- şart** : Ar. koşul, yapılması bazı
gerekçelere bağılı durum
ş.+ ı 5a/6
- şaşır-** : hedeften sapmak, doğru yoldan
ayrılmak
maḡamlaruñ ş.- mazlar 49b/7
- şecā‘at** : Ar. yiğitlik, yüreklilik ve
bahadırılık
ş. 21b/5
- şecer** : Ar. ağaç
ş. 10a/17
- şefā‘at** : Ar. bir suçlunun, suçlanan bir
kimsenin veya aciz ya da zavallı birinin
bağışlanması için aracılık yapma,
yardımda bulunma
resūlüñ ş.+ i yoḡdur 28a/7
- şeh** : Ar. tarikat kurucusu, bir tekke
veya zaviyede en üst makamda bulunan
kimse krş. şeyh, şeyḡ, şeyḡ, şeyih, şeyih
ş. elin tutmaḡdur 5a/4
- şehādet** : Ar. islāmın beş şartından olan
‘Eşhedü enlā-ilahe illallah ve eşhedü
enne muhammedün resulullah’ sözü
‘ālime ş.+ de 45a/6
ş.+ dür 33a/17

‘ālem-i ş.+ dūr 15b/11

şehid : Ar. din ve kelimetullah uğrunda canını feda edip Allah’ın rahmetine kavuşan kimse

ölürse ş. 49a/3

şehid-i kerbelâ: Kerbelâ şehidleri

ş.- i kerbelâ 27b/11

şehid ol-: şehit olmak, kutsal bir amaç uğruna savaşıırken ölmek

ş. oldı 21a/5, 21a/10, 21a/15, 23b/6

ş. oldılar 28a/13

şeh(i)r : Ar. büyük belde, büyük kasaba, vilâyet; çok tanınmış, ünlü, meşhur

ş.+ e 12b/9

‘ilmiñ ş.+ i benim 22b/9

ş.+ i münevver idüp 12b/12

ş.+ i müşerref kılmak dilese 12b/9

‘ilmüñ ş.+ i ve çapısı 21b/6

‘Endelüs ş.+ inde 33b/15

şehvet : Ar. aşırı istek, tutku

ş. enesi 50b/10

ş. nazar ile bakısa 50b/16

ş. nazarı 50b/10

nazar-ı şehvet: şehvet bakışı

n. -ı şehvet 51a/1

şems : Ar. bir ışık kaynağı olarak görünüş alanına çıkan Allah’ın adı

ş.+ i 10a/17

şer : Ar. Allah’ın emri doğrultusunda dinî inançlara göre belirlenmiş kurallar, İlahî kanun

ş. mi 42a/8nançlara göre belirlenmiş

hayırdan ve ş.+ den alur 38a/15

ş.+ leri 38a/13

ş.+ lüsi ademlere 53b/12

şer işle-: günah, kötülük etmek

ş. işledi 25b/2

şerî : [Ar. şer + î] şeriata özgü ve uygun olan, şeriat ile ilgili

hüküm-i ş. 46b/13

şerî‘at : Ar. doğru yol, hak yolu; Allah’ın buyruğu; Kur’an-ı Kerîm hükümlerine ve hadislere dayanan din kuralları

ş.- ı kâmil ola 15b/5-6

ş. 45a/4

ş. dutmasıyla 19b/14

ş. günâhı 34a/17

ş. günâhı var 34a/16

fî‘l-i ş. ile ‘amel ide 46b/12

ş. şerîfe 11a/17

ş. yolında olmuştur 21a/8

ş.+ a 19a/5

ş.+ dan 19a/3	ş.+ i bildür 14b/11
ş.+ de 35a/17	cümlesin şeytān ş.+ inden 16b/16
ḥaḫḫ-ı ş.+ de 42b/10	
ş.+ ı 5a/2	şevket : Ar. büyüklük, heybet
ş. 51b/9, 52b/8, 54b/14	ş. 28a/11
ş. ḫapusıdur 52b/6	ş. dutdı 43b/5
ş.+ de eli temām olmayınca 52b/4	
ş. 7b/7, 11b/2, 12b/15, 19b/4,	şevvāl : Ar. Arabî ayların onuncusu olan
20a/1, 20a/9, 41a/7, 46b/13	ve ilk üç günü şeker bayramı olarak
otuz biñ ş. 41a/5	kutlanan ay
ş. ḫardaşı olur 46b/12, 50a/11	ş.+ de 7a/14
ş. ḫardaşı var 46b/10	şey : Ar. nesne, madde
ş. nedür 19b/3	ş.+ den 10b/5
ş. ‘ahdīn 53a/14	dördünci her ş.+ den geçüp
ehl-i ş. oldur 19b/8	10a/12
ş. şerīfe 11a/1	her ş.+ i 12a/11
ş.+ de 20a/3	şey’in : Ar. kusur, kabahat, ayıp
ş.+ de şol senüñ 50a/13	küllü ş. 45b/16
aḫkām-ı ş.+ e 11b/4	
ş.+ ı kāmīl ise 20a/8	şeyātin : Ar. şeytanlar
ş.+ ine muḫālifet itmeñ 13b/10	ş.+ ları racīm itmek için ḫıldım
	12b/4
şerīf : Ar. şerefli, saygın, kutsal; soylu,	
asil	şeyh : Ar. tarikat kurucusu, bir tekke
na ^ç t-ı ş. oḫuya 7b/13	veya zaviyede en üst makamda bulunan
na ^ç t-ı ş. oḫuyalar 7b/15	kimse krş. şeh, şeyḫ, şeyḫ, şeyih, şeyih
şeri ^ç at ş.+ e 11a/17	ş.- i kebir 22a/3
şeri ^ç at ş.+ e 11a/1	ş.- i kebir 29b/6
	ş.+ e 6b/4, 51b/15
şerr : Ar. yaramazlık, kötülük,	ş.+ üñ 10b/13
iğrençlik	ş.+ üñ elinden almaḫ 6b/11
ş.+ i 38b/10	ş.+ üñ ḫālibi iki olsa 16b/7

şeyh : Ar. tarikat kurucusu, bir tekke veya zaviyede en üst makamda bulunan kimse krş. şeyh, şeyh, şeyh, şeyih, şeyih
ş.- i kāmīl 15b/15
ş.- i kāmīl oldur 16a/10
ş.- i kāmīl-i mükemmel 16b/4
ş. 4b/11, 10b/16, 17a/3, 35a/8,
40b/13
ş.+ü 14b/9
ş. gerekdür 19a/4
ş. gire 19b/12
ş. idi 40a/14
ş. Muhammed^ç Alī neslinden olsa
42b/8
ş. Muhyiddīn 19b/12
ş.+i 16a/1, 19a/3
ş.+i olan 15b/4
ş. t̄alibleriyle 19a/13
ş. ulaşmağa 43b/13
ş.+ e 6a/5, 11a/7
merteb-i ş.+ e 45a/15
üç yüz on üç ş.+ e 9a/11, 9b/4
ş.+ e diyüp 30b/8
ş.+ e geldi 38a/9
ş.+ e i^ç tirāzı buluna 11a/3
ş.+ e ulaşıdurur 44b/4
ş.+ e ulaşmağıla 50a/11
Niyāz ş.+ e virdiler 41a/16
ş.+ he 11a/16
ş.+ i 5b/9, 8b/12, 10b/5, 11a/14,
13a/9, 14a/13, 15a/13, 15b/4, 42a/5

anuñ ş.+ i 15b/15
hağ ş.+ i bileler 15b/1
ş.+ i elinden 5b/8, 6a/10
ş.+ i mübārek elinden geymek
5b/15
ş.+ i olmayan 14b/7
ş.+ i olmayanın 14b/6
kanķı ş.+ inde bulunsa 15b/3
ş.+ inden 42a/3
ş.+ inden bir murādı olursa 45a/2
ş.+ inün 11a/9
^ç Alī sizüñ ş.+ inüzdür 06b/14
ş.+ ler ata gibidür 44b/2
ş.+ iluğı 43b/1
ş.+ süz 37b/16
ş.+ üñ 15a/17, 45a/15
ş.+ üñ bir ^ç alāmeti 41b/8
ş.+ üñ dağı artar 45a/10
ş.+ üñ elin öpüp 13b/3
ş.+ üñ evvelā beş kademī 12b/16
ş.+ üñ huzurına 5b/5
ş.+ üñ huzurında gitmezler 5b/4
ş.+ üñ mübārek elinden 5b/17
ş.+ üñ nazarına 6a/15, 6a/17
ş.+ üñ sözün red itmeye 11a/3
şeyh : Ar. tarikat kurucusu, bir tekke veya zaviyede en üst makamda bulunan kimse krş. şeyh, şeyh, şeyh, şeyih, şeyih
ş.- i kāmīl 39b/11, 41b/17
ş.- i kāmīl kosa 44a/13
ş.- i kāmīlūñ 15b/2

Ş.- i Kebîr 48a/10
ş. 13a/9
dört ş. t̄alibî 41b/15
ş. yanında yatmaya 13a/11
ş.+ e 42b/6, 42b/14, 46b/13
ş.+ e bey^ç at 43b/10
ş.+ e gelse h̄ā'îzdür 42b/17
ş.+ e muhtâcdur 46a/7
ş.+ e ulaştı 16b/4
ş.+ e varmağıla 45b/14
ş.+ e varmak yigdür 45b/2
ş.+ e varmağdan 45b/11
ş.+ i 10b/16, 11a/10, 42a/7,
43b/8, 44a/12, 45b/13, 46a/11, 46b/6
ş.+ i katında olmasa 46a/11
ş.+ i rûhuna ulaşturur 44b/5
h̄ağ ş.+ idür 41b/7
t̄alib mürşidi ş.+ idür 45a/8
ş.+ im elidür 6a/3
ş.+ inde 44a/10
ş.+ inden 7b/9
h̄ağ ş.+ inden yüz çevirse 42b/7
ş.+ ine 7b/10, 34b/6, 42a/2, 45a/5
ş.+ inüñ elin dutsa 43b/17
ş.+ inüñ katında ura 44b/15
ş.+ inüñ nebîlüyin 42a/10
ş.+ inüñ sırrını 42a/6
ş.+ leri 4b/9
h̄alveti ş.+ lerinüñ tâcları 4a/17
ş.+ lerüñ 12b/12
ş.+ lığ da^ç vâsın ideler 15a/15
ş.+ süz 46a/4

ş.+ üñ 13a/16
ş.+ üñ huzûrunda oturmaya 13a/8
ş.+ üñ mübtedîler 15a/12
ş.+ iler 15a/15
ş.+ îler 42a/14
ma^ç nâ-yı şeyhlik: şeyhlik mânâsı
ma^ç nâ-yı ş.+ liğ 44a/11

şeyi' : Ar. nesnel, objektif, âfâkî
ş. 50a/5

şeyih : Ar. tarikat kurucusu, bir tekke
veya zaviyede en üst makamda bulunan
kimse krş. şeyh, şeyh, şeyh, şeyih, şeyh
ş. 9a/15, 10b/10, 11b/17, 16a/5,
16a/10, 16b/2, 19a/5, 19a/17, 30b/8,
31a/15, 34b/11, 38a/5, 40a/11, 41b/2,
41b/15, 44a/16

Ş. oğlı Derviş ^ç Osmândur 11b/17

ş. demek 16a/1

ş. elin aldı 44a/4

andan ş. geldükde 13b/2

ş. rızasın 16a/2

ş.+ den izinsiz bir yire gitmeden

10b/8

ş.+ leriñ 6b/15

ş.+ lerüñ esrârına 6b/16

ş. ola 40a/12

şeyih : Ar. tarikat kurucusu, bir tekke
veya zaviyede en üst makamda bulunan
kimse krş. şeyh, şeyh, şeyh, şeyih, şeyh

ş. 38a/10, 44b/4, 51b/17	ş.+ uñ 38a/2
ş. elin alup 43b/7	
ş. gerekdür 46a/6	şeytāni : [Ar. şeytān + -ī] şeytana özgü,
ş. gibidür 46b/1	şeytanla ilgili, şeytana yakışır tarzda
ş. gönlünden 46a/16	krş. şeytānī
ş. gönlünden düşer 46a/16	ş.+ dur 38a/5
ş. gönlüne 45b/4	
ş. hazretinden 46a/8	şeytānī : [Ar. şeytān + -ī] şeytana özgü,
ş. huzuruna iricek 44b/10	şeytanla ilgili, şeytana yakışır tarzda
ş. irmedi 45a/14	krş. şeytānī
ş. Kāmīl 41b/13	ş.+ dūr 20a/9, 36b/4, 36b/5,
ş. mürşidi 45a/9	37b/17
ş. ola 42a/4	fi' il ş.+ dūr 38a/10
ş. olan kimse 12b/14	şeytānī ol- : şeytana ait özellikler
ş. yoluna 46a/10	taşımak
ş.+ dūr 41b/6	ş. olur 20a/12
ş.+ ler 41b/5	
şeytan : Ar. şeytan, iblis krş. şeytān	şifā : Ar. çare, ilaç, deva
ş. olmuşdur 37a/12	ş. buldı 18b/8
anlar ş.+ ilerdür 36a/13	şimdi : şimdi, şu an
ş.+ uñ dağı çerisi 39a/1	ş. 22b/16, 27b/1, 28b/4
şeytān : Ar. şeytan, iblis krş. şeytān	şol : üçüncü tekil kişi
ş. 16b/15, 36b/9	krş. a(n/ñ), ol, o.
ş. içine girür 28b/1, 36b/6	ş. 8b/14, 14a/2, 14b/9, 18b/17,
dilsüz ş. kıpar 38b/13	24b/14, 26a/3, 28a/2, 28a/3, 35a/15,
ş. 'aleyhü'l-la'ne 16b/10	38b/4, 38b/6, 42a/9, 44a/7, 48a/5
ş. olmuşdur 36b/3	ş. halka 40b/1
mürşidleri ş. olmuşdur 20a/5	ş. insān 33a/9
ş. olur 46a/3, 46a/5, 46a/6	ş. kadar : öylesine, o kadar 25b/2
cümlesin ş. şerrinden 16b/16	ş. kimdür 27a/6

ş. itmek: o ekmek 19a/10	ş. 7b/4
ş. vakıt olur 26b/17	
ş. vakıt ki 41b/11	şu'le : Ar. alev, ateş ışığı ş.+ si 36b/14
şol : şu krş. şol ş. 31a/1, 32a/10 ş. ki 21b/10, 34b/17, 48a/12, 48a/14 ş. kişinüñ 14a/13 ş. kuvvetdedür 33b/12 şerī' atde ş. senüñ 50a/14	şühelü : Ar. zihnin herhangi bir şey hakkında kararsızlığı, kuşku, şek; korku, tereddüt, çekinme, ihtiraz; dinen caiz olmayan ş.+ lü 9b/2, 26a/14, 48a/7, 48a/7, 48a/9 ş.+ lerden 47b/6 ş.+ siz loğma 48a/4
şöhret : Ar. ün, nam, şan ş. istemesünler 7a/9 ş.+ e ve riyāya düşüp 7a/6	şükür : Ar. Tanrı'ya duyulan minneti dile getirme ş. kim 51b/3
şöyle : şunun gibi, şuna benzer biçimde; şu yolda, şu biçimde ş. 6a/12, 13a/8, 13a/14, 40b/3, 41b/13, 42a/9, 46a/9 ilhām-ı Rabbānī ş. ider 45b/5	- T -
şu : şu krş. şol ş. 16a/3 ş.+ na 48a/17 ş.+ ña 35b/16 ş.+ nı 52a/1 ş.+ nlar 20a/3, 21b/11, 26a/6, 26a/11, 29b/17, 36a/11	tā : F. dek, değin, kadar; -den beri t. 4a/7, 5b/4, 14b/11, 15a/13, 15b/1, 20b/11, 35b/16, 39a/9, 51b/11
şuğle : Ar. iş, uğraşacak, meşgul olacak şey; dert; gaile	ta'ām : Ar. yiyecek krş. temām, tamām öñüne t. gelse 48b/5 t.+ lar bişirüp 7a/3
	tab- : ibadet etmek, gönülden sevmek, bağlanmak, meftun olmak

ilāhüm ʔ.- duğum Allāh rahmet
Muḥammed üzerine 27a/9

ṭabaka : Ar. kat, katman

ṭ. 12a/13

cehennemüñ en aşığa ʔ.+ sında
37a/17

ṭabi : Ar. yaradılış gereği

ṭ. 38a/15

ṭabi^c ol- : Ar. birinin kontrolü altına
girmek, bir şeye veya bir kimseye bağlı
olmak

t. olan 28b/4

t. olmayalum 10b/4

ṭabi^c at : Ar. yaradılış, huy, ahlak

t. 38a/15

ṭabūd : Ar. ölü taşımaya yarayan sandık
krş. tābūt

t. ile alsun gitsün 24a/10

t.+ a koyıñ 24a/8

ṭabūt : Ar. ölü taşımaya yarayan sandık
krş. tābūd

t.+ a 24b/10-11

benim t.+ ımı 26b/1

t.+ ı 26b/3, 26b/4, 24b/12

tāc : Ar. tac, bazı tarikat şeyhlerin
giydiği başlık, terek

t. 2b/5, 4a/2, 4a/2

t.+ dan 3b/8, 6b/5

t.+ dur 2b/8

t.+ ı 4a/15, 6a/9

t.+ ıdur 4a/6, 6b/13

t.+ ın 9b/9

t.+ ları 4a/17, 4b/7, 6a/8

t.+ larında 4b/6

t.+ ıñ 3b/6

t.+ uñ 2b/8, 3b/8, 3b/9, 3b/10,
3b/11, 3b/11, 3b/12, 3b/13, 3b/15, 3b/14,
3b/17

tāc-ı ^cārīf: ârifin tacı

t.- ı ^cārīf 4a/3

t.- ı ^cārīf birdür 4a/9

t.- ı ^cārīfdür 4a/3

tāc-ı cāhil: cahilin tacı

t.- ı cāhildür 4a/3

tāc-ı ḥaḳīḳī: hakikat tacı

t.- ı ḥaḳīḳī 2b/9

tāc-ı Muḥammedī: muhammedin
tacı

t.- ı muḥammediden 1b/11, 2a/15

ṭađıl- : dağılmak; sağılmak, birbirinden
uzaklaşmak

terkīb ʔ.- ur 35b/11

tağyir : Ar. değiştirme, ilk biçiminden
başka türlü yapma, başkalaştırma

- t. 11a/10
tebdil ve t. olmuş degildir 4b/2
t. olmuş degildir 2b/3
- taḥāret** : Ar. temiz olma, temizlenme
yetmiş yıl yire t.+ siz başmadı
8b/3
- tāhīr** : Ar. temiz, arı, nazif, pak; abdesti bozmayan
t.+ dūr 27b/6
- taḥkīk** : Ar. doğru olup olmadığını araştırma; ortaya koyma, gerçeği bulup çıkarma
t.+ i 14a/16
t.+ inden 30a/4
t.+ idür 14a/15
taḥkīk ol-: araştırmak
t. olur 14b/6
- taḥlīş** : Ar. halâs etme, kurtarma
t. ide 11b/2
- tahrīk** : Ar. tahrik etme, kışkırtma
taḥrīk id- : tahrik etmek, kışkırtmak
t. ide 19a/6
- taḥsīn** : Ar. güzelleştirme
taḥsīn id-: güzelleştirmek
t. ider 30b/12
- taḥt** : F. tarikat şeyhinin mevkie
taḥt-ı hilāfet: hilafet tahtı
t.- ı hilāfete 6b/10
taḥt-ı yedī: kötülüğün tahtı
t.- ı yedindedür 33a/6
- taḥte'l-lisān**: Ar. imâ edilen söz
t.+ dur 28b/7-8
- taḥlīd** : Ar. belli bir örneğe benzemeye çalışma, öykünme
t. ile geymiş ola 4a/4
t.+ inde kalmışlardur 30a/4
- taḥsīr** : Ar. suç, kusur, kabahat, günah
taḥsīr it-: suç işlemek
t. itmedi 11a/10
- taḥvā** : Ar. Allah aşkı ile bir köşeye çekilip kendisini dine adama; Allah'tan korkma, dinin yasaklarından korkma
t. 21a/4
t. ehli olsun ve olmasun 31b/12
t.+ dan kişi 48a/16
t.+ sıyla 14b/13, 15a/3
t.+ sız 36b/4
t.+ ya 29b/14
ehl-i taḥvā: takva ehli
ehl-i t.+ dur 28a/2
ehl-i t. degildir 48a/15
ehl-i t. oldı 28a/3

mertebe-i takvā: takva mertebesi	ṭ.+ e 44a/14
mertebe-i t. 49a/11	iki ṭ.+ e 16b/9
ṭal- : dalmak, derin bir düşünce ve mülâhaza içine girmek	mübtedî ṭ.+ e 16a/7
ṭ.- dum 9b/12	ṭ.+ eyi 44b/3
ṭalāk : Ar. nikâhlı eşini boşama	ṭ.+ i 41b/9, 41b/17, 44b/10
üç ṭ. 9b/16	şeyhün ṭ.+ i iki olsa 16b/7
ṭaleb : Ar. talep, istek	mübtedî ibtidâ ṭ.+ lerdür 49b/3
ṭ. gönüllerinde 47a/1	ṭ.+ lere 46b/3
ṭaleb it/d- : talep etmek	anuñ ṭ.+ leri 15a/8
ṭ. ide 28b/9	şeyḥ ṭ.+ leriyle 19a/13
ṭ. idelüm 2a/9	ṭ.+ ün mertebesi artduḡca 45a/9
ṭ. idindiler 51a/16	her ṭ.+ e 19a/15
ṭ. idüp 12a/7	mübtedî ṭ.+ ler 44b/1
ṭ. itmedi 16b/3	dört şeyḥ ṭ.+ i 41b/15
ṭ. itmeye 47a/12	mertebe-i i ṭālib-i ḥaḡ: hak talinin mertebesi
ṭ. itse 46a/4	mertebe-i ṭ.- i ḥaḡdur 49b/13
ṭālib : Ar. isteyen, arayan, talep ve arzu eden; öğrenci	ṭālib ol- : istekli olmak
ṭ.- i dünyāya ḡoduḡ 15a/4	ṭ. ola 53b/9
ṭ.- i Ḥaḡ 46a/7	ta' lim : Ar. öğretme, okutma belletme
ṭ.- i Ḥaḡ olan mürīde gerekdür	meleklerden ' ilim t. ide 54a/11
10b/4	talip : Ar. isteyen, arayan, talep ve arzu eden
ṭ.- i Ḥakka 16a/5	meydana gelen t.+ lere 2a/16
ṭ. 31b/9, 44a/13	tām : Ar. bütün, noksansız, eksiksiz; olgun, mükemmel, kāmil insan
ṭ. irmez 45a/15	t. 11a/4
ṭ. mürşidi şeyḡidür 45a/8	
ṭ. üzerine 45a/6	

tamām : Ar. tam, eksiksiz, kemale erme
krş. temām

t. 8b/16

dersin t. itmiş 37b/15

ṭamū : tamu, cehennem

ṭ. ehline 10a/1

ṭ.+ ya ḳorsan 10a/1

yedi ṭ. cennet gibi oladı 10a/2

tanı- : biriyle yakınlığı olmak;
ayrıcalığını görmek, farketmek; kabul
etmek, onalamak krş. tanu-

t.- mamışlar 49b/4-5

t.- mışlardur 49b/6

tanu- : biriyle yakınlığı olmak;
ayrıcalığını görmek, farketmek; kabul
etmek, onalamak krş. tanı-

t.- r 54a/4

ziyānuñ t.- r ola 53b/8

ṭaraf : Ar. yan, yön, cihet, canip
krş.ṭarāf

Allāhu Te^c ālā ṭ.+ indan 40a/2

ḳaḳ ṭ.+ indan ışımarlanandur
16a/4

Ḳaḳ ṭ.+ indan işāret işleye 19b/17

Mikā'il Fāṭıma ṭ.+ indan vekil

23a/2

Cebra'ıl ' Alī ṭ.+ indan vekil oldı

23a/1

ṭarāf : Ar. yan, yön, cihet, canip krş.

ṭaraf

ṭ.- ı ' izzetden ḳıṭāb geldi 9b/13

ṭarīḳ : Ar. İlâhî yol, tarikat yolu

ṭ. 35b/12, 46a/12, 46b/2, 53a/12

ṭarīḳ-ı Ebū' Alī Şaḳīḳ: Ebū' Alī
Şaḳīḳ'ın yolu

ṭ.- ı Ebū' Alī Şaḳīḳ 10a/7

ṭarīḳ-ı 'ārīf: ârifin yolu

ṭ.- ı 'ārīf 11a/8

ṭarīḳ-i Ḳaḳ: Ḳaḳın yolu

ṭ.- i Ḳaḳḳa 11b/8

ṭarīḳ-i ḳalveti: halvetinin yolu

ṭ.- i ḳalvetide 7a/5

edeb-i ṭarīḳ: yolun edebi, ahlâkı

edeb-i ṭ. 44b/8

ṭ.+ in 53a/5

ṭ.- ı hidāyetde 46a/2

ṭ.- ı hidāyete geldiler 51b/15

ṭ.+ ile 47b/9

ṭarīḳ-i meşāyiḳ: şeyhlerin yolu

ṭ.- i meşāyiḳ 46a/14

ṭarīḳ-i meşāyiḳ: şeyhlerin yolu,
usûlü

ṭ.- i meşāyiḳ 46b/3

ṭarīḳ-i müstakim: hak yolu

ṭ.- i müstakimden 15b/1

ṭarīḳat : Ar. Allah'a ulaşmak amacıyla
tutulan yol, ilâhî yol

<p> 31a/16, 41a/7, 54b/14 ehl-i . 11b/9, 12a/4 otuz bii . 41a/5 . avlin 8a/4 ehl-i . bbında aramdur 11a/4 . fi' lidr 19b/5 . gnhı gnlne muabbet 34b/1 . ardaı 50b/2 . ardaı olur 46b/14 . ardı olur 50a/12 . ardaı var 46b/10 . mertebesine irse 50b/9 . ' ahdn 53a/14 ehl-i . oldur 19b/9 . yelkeni 52b/8 . yoldur 52b/6 db-ı . yrdp 12b/11 andan .+ cıı 12b/17 .+ da 42b/9 .+ dan 12a/4 .+ de 35b/1, 42b/8, 42b/13, 46b/16, 52b/4 .+ de ne senn var 50a/14 .+ den 19a/4, 20a/3 .+ ı 5a/2 db-i .+ ı 12b/14 andan .+ ı 13a/17 . yoldaı oldu 44a/5 .+ de 45a/5 </p>	<p> .+ de ne senn vardur 51a/9 .+ nme-i 12a/8 aarrıf : Ar. Allah'ın iradesi t.+ ı 15b/12 aarruf : Ar. sahip olma, sahiplenme, temellük etme t. 33a/5, 39b/12, 41a/15 a : mezar aı abrn .+ ın opragun 45b/14 aır- : fazla getirmek sırdan .+ a olana 19b/1 ariat : Ar. Allah'a ulamak amacıyla tutulan yol, İlh yol t.+ da 34b/5 at- : aızla bir eyin lezzetine bakmak, aza almak, eniine bakmak .- sa 25a/10 atvl : Ar. uzatma t. 32a/7 atvl ol-: uzatmak söz t. olur 23b/4 ayr : Ar. ku t.- ı nic idi 52a/6 </p>
--	---

ṭayan- : dayanmak; güvenmek, itimat etmek	t.+ i 4b/6
yoldan ṭ.- açak olursañ 52a/15	
ṭ.- ur 52a/16	
ṭayy : Ar. atlayıp geçme, öte geçme	te‘ālā : Ar. ‘yüksek olsun’ anlamında bir ululama sözü
ṭayy-ī mekân ol-: mekân değiştirmek	t. 11b/5, 37a/14, 38b/3
ṭ.- ī mekân olur 36a/6	T. 25a/10
ṭayyibet : Ar. iyilikler, hoşluklar, sağlıklar	Allāhu T. 19b/7, 22b/16, 24a/4, 29a/2, 34b/4, 38b/4, 44b/7, 45b/2
ṭ. 27b/7	Allāhu T. ḳorḳusıyla işleye 19b/8
ta‘zīm : Ar. büyütme, ağırlama, saygı gösterme, hürmet etme	inşā’allāhü t. 20a/13
t.+ en 6a/5	inşā’allāhü t. 26b/14
te’dīb : Ar. edeplendirme ve terbiye etme	inşā’allāhü t. 27a/6
te’dīb it-: terbiye etmek	Ḳur’ānda Allāhu T. 30b/16
t. itmek 41b/16	rıḍvānu’llāhi t. 3b/6
te’ḥīr : Ar. geri bırakma, geciktirme	Allāhu T. añılsa 31a/16
te’ḥīr it-: geciktirmek	Allāhu t. buyurduḡuñ 13b/8
t. itmeye 10b/11	Allāhu T. buyurur kim 13b/8
te’sīr : Ar. etkileme, dokunma	Allāhu T. için okuyup 14b/16
t.+ i 5b/16, 6a/10	Allāhu T. murādınca 14b/15
te’vīl : Ar. kapalı olan bir şeyi açma, izah etme	Allāhu T. seni yaratduḡı vaḳit 22b/1
	Allāhu T. tarafından 40a/2
	Allāhu T.+ dan 34a/14
	Allāhu T. ile 40b/3
	Ḥaḳ te‘ālā: yüce Allah
	Ḥaḳ T. 9b/12
	Ḥaḳ t. 4a/8
	Ḥaḳ T. 7a/16, 9b/6, 12b/4, 12b/7, 12b/8, 23a/4, 25b/5, 26a/1
	Ḥaḳ T. Celle Celālehū buyurur 12a/10
	Ḥaḳ T. cemīldür 51a/3

- Hağ T.+ dan 20b/6
- tebdil** : Ar. değiştirme, başka br duruma sokma
t. 2b/3
t. ide 50a/1, 52b/12, 52b/13, 53b/16, 54a/2
t. ve tağyir olmiş degildir 4b/2
t.+ dür 52b/11
tebdil kıı-: değiştirmek
tenlerüñ bunda t. kıılmışlardur 26a/12
tebdil ol-: değiştirmek
t. olup 3b/9
- teberrük** : Ar. mübarek görme, bereketli addetme, uğur sayma
hıręa-i t. giyenler 5b/5
yimek t. için 48b/9
t.+ dür 5b/1
hıręa-i t.+ dür 5b/2
- tecellā** : Ar. görünme; belirme; kader, talih krş. tecellī
t.+ ya duymaya 16a/13
tecellā-yı rabbāni: rabbin tecellisi
t.- yı rabbāniye 19b/16, 46b/15
tecellā-yı zāt: zātın tecellisi
t.- yı zāta ire 54b/12
- tecellī** : Ar. görünme; belirme; kader, talih krş. tecellā
- t. zāt 50a/8
tecellī ol-: görünmek, zuhūr etmek
t. olan 51a/6
t. olur 49b/15, 50a/2
tecellī kıı-: tecelli etmek
t. kıılır 37a/4
- tedennī** : Ar. gerileme, derecesinden düşme
t. 3a/17
katına t. der : azizler katına, derecesine yaklaştırır
- tedkik** : Ar. inceleme, tetkik
t. 12a/6
- tefavüt** : Ar. iki şeyin birbirinden farklı olması
t. 27a/5
- tefekkür** : Ar. fikir, düşünce
t.+ e vardur 22a/13
tefekküre vir-: düşünceye dalmak
t.+ e virdi 22a/10
- tefsir** : Ar. Kur'an-ı Kerim'in anlam bakımından açıklanması
tefsir it-/id-: açıklamak, yorumlamak
t. iderler 14b/15
t. itmezler 14b/14

tehāvün : Ar. ehemmiyet vermeme,
önemsiz görme, önemsememe

t. 11a/1

teheccüd : Ar. Allah rızası için gece
kılınan namaz

t. ve işrāk namāzı kıilup 8a/3

tek : benzeri olmayan, tek

cānı t. birdür 5a/7

tekbir : Ar. Allah'ın büyüklüğünü
zikrile 'Allahü ekber' demek

t.+ en 6a/5

tekebbür : Ar. kibir, büyüklük gösterme

t.+ lense 30b/6

tekellüf : Ar. meşakkatli bir işe katlanma,
zahmete girme

tekellüf ol-: tekellüf olmak,
güçlüğe katlanmak

t. olmasa 50b/13

t. olmaya 50b/3

teklif : önerme, sunma

teklif id-: önermek

t. iderse 10b/11

tekmil : Ar. kelmale erdirme,
olgunlaştırma, geliştirme

t. 11b/2

tekrım : Ar. saygıyla gösterme, ululama

t.+ en 6a/5

tekzib : Ar. yalanmlama, yalan çıkarma

tekzib id-: yalan çıkarmak

t. ideler 38a/11

t. idüp itmek gerekdür 37b/8

telef : Ar. yok etme

maliñuz t. 43a/7

temām : Ar. tam, eksiksiz, kemale erme

krş. tamām

t. 35b/15, 39a/15, 49b/4, 49b/5,

53a/5, 54a/10

temām ol-: tamamlamak

t. ola 39a/9

t. olmayınca 52b/4, 52b/9

t. olur 52a/12

t.+ dur 21a/4

teme'l-enbiyā : ?

t. 18a/11

temiz : Ar. lekeli olmayan, pāk

temiz it-: temizlemek

t. itmege 46a/6

temiz ol-: temizlemek

t. olur 52a/14

temmet : Ar. bitti, tamam oldu

- t. 55a/11
- ten** : F. vücut, gövde, beden, cisim
t. ile 40b/11, 41a/3
t.+ i 9a/9
t.+ lerine 26a/14
t.+ lerüñ 26a/12
t.+ üñ 25b/6
- tenezzül** : Ar. kendi düzeyine göre daha aşağıda olan bir işi, bir durumu kabul etme; alçalma
t.+ den kaç 53b/8
tenezzül it-: kabul etmek, razı olmak
t. dağı itseler 49b/7
t. itmese 49b/9
t. itmezse 44a/8
t. itse 49b/11
- terāhī** : Ar. gayretsizlik ve gevşeklik gösterme, gevşeme
t.+ den
- terākī** : Ar. yukarı kalkma, yükselme
t. 53b/8
t.+ den kalur 10b/10
- terāzū** : Ar. terazi. Tartı aleti, mizan. Muvazene, itidal
t.+ de 2a/2
- terbiyyet** : Ar. eğitme, yetiştirme
t. 15b/16, 26a/12
t.+ e 16b/4
t.+ le 16a/12
t. ile 19b/15
terbiyyet it/d-: terbiye etmek
t. ide 15b/10
t. ider 44b/4, 44b/5
t. idüp 14a/5
t. itmek 44a/15
terbiyyet kı-l-: terbiye etmek
t. kıla 16b/5
- terk** : Ar. bırakma, koyuverme, vazgeçme, dönme
terk eyle-: terk etmek
t. eyle 9a/4
dünyâyı t. eyle 9a/5
terk it/id-: terk etmek
t. ide 47b/5
t. idüp 14a/7
t. itdiler 51b/15
t. itmek gerekdür 47a/17
t. itmek gerekdür 51b/8
t. itmesünler 7a/13
t. itmeye 47b/5, 47b/10, 47b/11
dünyayı terk it/id-: ölmek
dünyayı t. ide 47a/6
dünyayı t. itmekdür 47a/4
ehl-i dünyayı t. itmek gerekdür
47b/2
ehl-i dünyâyı t. itmese 47b/3

- dünyayı t. itse 47a/7
- terk-i ḥaṭā:** hata terki, günah işlememek
- t.- i ḥaṭā 7b/8
- terk-i dünyā:** dünya zevklerinin terki
- t.- i dünyā 47a/4, 47a/16
- t.- i dünyā kılsa 47b/1
- t.- i dünyā olan 47a/11, 47a/16
- t.- i dünyā oldur 47a/8
- t.- i dünyanuñ ‘alāmeti 47b/12
- t.- i dünyāyı kılsa 47b/3
- terkīb :** Ar. birleştirme, terkip
- t. ḡağılur 35b/11
- insānuñ t.+ i 35b/2
- tertib :** Ar. sıralama, sırasına koyma, dizme, tanzim
- t. 13b/4
- t.+ ince değışeler 33b/3
- t.+ ile 36a/1, 44b/6
- tesbih :** Ar. tesbih, ‘sübhānallāh’ diyerek Hak taālā hazretlerini ululama ve kutsama krş. tesbīḥ
- t. namāzın kıla 7b/5
- t. namazın kılmakda 7b/6
- tesbīḥ :** Ar. tesbih, ‘sübhānallāh’ diyerek Hak taālā hazretlerini ululama ve kutsama krş. tesbīḥ
- t. çevirmeye 13a/12
- teselli :** Ar. avunma, rahat olma, emin olma
- teselli it/d-:** teselli etmek, avutmak
- t. ide 19a/14
- t. itmek 15b/17
- teşhīr :** Ar. tezlil etme, alçaltma
- t.+ ler 28b/3
- teslim :** Ar. kendini Allah’ın iradesine bırakma, rıza, tevekkül krş. teslīm meşayīḥe t. 6b/6
- teslīm :** Ar. kendini Allah’ın iradesine bırakma, rıza, tevekkül krş. teslim postuñ başı t.+ dūr 5a/4
- teslīm ol-:** teslim olmak
- t. olmak gerek 46a/13
- t. olmak gerekdür 42a/9
- t. olur 42a/10
- tesmiye :** Ar. ad verme, adlandırma, isim koyma
- tesmiye ol-:** adlandırmak
- t. olmasından 39a/10
- teşebbüh :** Ar. birini taklit etme, ona benzeme, andırma
- t. itmişler 52b/7

tevaffuk : Ar. üstesinden gelme, başarılı olma.

t.+ dan 51b/16

tevbe : Ar. tövbe

kişi t.+ den geçse 43b/11

ğarbi t.+ dür 5a/5

t.+ nün 43a/2

t.+ nün dağı sırrun bilse 44a/1

tevbe et-: tövbe etmek

t. etmiş gibidür 43b/9

t. itmegün 43a/16

t. itmek 43b/7, 43b/8

t. itse 43b/17

t. itsün 18b/6

tevbe vir-: tövbe etmek

t. virdügi 16a/7, 16a/11

tevcih : Ar. mana verme, tevil, (bir işe, bir şeye) bir şekil veya bir suret verme

krş. tevcih

t.- i hāl 19a/9

t.+ iñ ağduğ iderler 37b/4

tevcih : Ar. mana verme, tevil, (bir işe, bir şeye) bir şekil veya bir suret verme

krş. tevcih

yīniñ t.+ i 54b/8

hadīşiniñ t.+ inde gelür 54b/4

teveccih : Ar. yüzünü bir tarafa döndürmek; yüz çevirme, doğrulma, bir yere doğru hareket etme

krş.

teveccüh

t. itmişler 52b/5

her harfuñ dört t.+ i vardır

52b/16

bunuñ t.+ i yoğdur 37a/1

teveccüh : Ar. yüzünü bir tarafa döndürmek; yüz çevirme, doğrulma, bir yere doğru hareket etme

krş.

teveccih

t. idüp 10b/5

t. ilāhī kıilup 34a/2

t.+ leri 49b/8

tevekkül : Ar. bütün işlerini Allah'a havale ile kadere razı olma

ehl-i tevekkül ol-: tevekkül ehli

olmak

ehl-i t. olmaz 47a/13

tevhid : Ar. "lâ ilahe illallah" sözünü tekrarlama

t. 12b/10

tevhid it-: Allah'ın birliğine inanmak

t. itdükleri 4b/13

nūr-ı tevhid: tevhidin nuru

nūr-ı t.+ e 11b/13

kelime-i t.+ ile 50a/11

tevhîd : Ar. birliğine inanma, birleme;
'Lâ-İllâhe illa'llah' sözünün telaffuz
tekrarı

t. 12b/12

t. hâlinde 7b/15

t.+ e başlaya 7b/1

teysîr : Ar. kolaylık
sağlama,kolaylaştırma

t.+ i 5b/9

tîz : tez; çabuk, acele, ivedi

t. 24a/2, 24a/4, 35b/10, 42a/7,
49b/8

top : yuvarlak nesne, küre

bir altun t. ol urur 22b/5

töhmet : Ar. birine isnat olunan suç,
cürüm, kabahat

mevâzi^c -i töhmet: töhmetin,
hatanın mevkisi

mevâzi^c -i t.+ den 11b/1

tövbe : Ar. günahattan dönerek bir daha
işlememeye niyet etme

t.- i bey^c at soñına 43b/3

tuhfe : Ar. hediye, armağan

envâ^c -i tuhfe: hediye çeşitleri

envâ^c -i t.+ ler 2a/2

turşu : F. bazı sebze ve meyvelerin
tuzlu su veya sirke içinde kışlık için
saklanması, turşu

bir pâre t. virdi 10a/5

tut- : el ile yakalamak, elde
bulundurmak; oruç tutmak

şığı şeh elin t.- mağdur 5a/4

ramazân t.- sunlar 7a/11

tükür- : tükürmek

t.- di 38a/8

t.- meye 13a/13

tükür : ikinci tekil emir kipiyle
çekimlenmiştir ve emir verir

t. 38a/6

tâ'ife : [Ar. 'tavâf' sözünün müennes
(dişil) biçimi] cemaat, kabile

t.+ dür 26b/8

t.+ ler 28a/16

ulu t.+ dür 39a/11

ulu t.+ lerdür 33b/14

t.+ ye 39a/15

t.+ ye ulaşa 28b/10

toprak : toprak; evrenin üzerini kaplayan
katı madde; mezar, kabir

t. 35b/2

<p>ķabrũn taşın ř.+ (şoprag) uñ 45b/14 şu ř. keřfidũr 35b/7</p>	<p>şon : don, kılık, elbise ř.+ lar geyũp 7a/4</p>
<p>řoĝ- : doĝmak, dũnyaya gelmek, ana rahminden çıkmak; ortaya çıkmak, hasıl olup meydana gelmek yetmiş biñ yıl ř.- ar 22b/2 anadan ř.- up geldũĝi 18b/17</p>	<p>şoy- : doymak, tok olmak ķarın ř.- duĝundan řoñra 35a/17 ř.- mişlardur 30a/1 derviş ķarnuñ ř.- urunca 35b/1</p>
<p>řoĝrı : doĝru; dũrũst ř. yoldan ayırmaya 4a/8</p>	<p>şoz : ince un halinde toprak, gubar, rĩk ř.+ um 52a/14</p>
<p>řoĝur- : dũnyaya getirmek, tevlit etmek anuñ ř.- duĝun 22b/3</p>	<p>şur- : durmak, oynamamak, hareket etmemek ř. 34a/4 ayaķ ũzre ř.- up 13b/2 boĝazına ř.- ur 19a/12 geçũp ř.- urdı 9a/8 řoķbet-i ilāhĩ eyleyũp ř.- urdı 8b/7 yũzin gũrũp ř.- urdı 8b/10</p>
<p>řoķsan biñ : seksen dokuz binden sonra gelen sayı ř. 41a/4</p>	<p>şut- : el ile yakalamak, elde bulundurmak; zabtetmek ve işgal etmek cānibin ř.- a 10b/9 sũnnetin ř.- anlar 27b/16 ř.- maduĝum 52a/3 semtin ř.- maya 10b/10 ř.- mişdur 13b/13 ř.- mişlardur 13b/15</p>
<p>şol- : dolmak, tamam olmak, tamamlamak ř.- dura 53b/5</p>	<p>şut- : el ile yakalamak, elde bulundurmak; zabtetmek ve işgal etmek cānibin ř.- a 10b/9 sũnnetin ř.- anlar 27b/16 ř.- maduĝum 52a/3 semtin ř.- maya 10b/10 ř.- mişdur 13b/13 ř.- mişlardur 13b/15</p>
<p>şolan- : dũnũp devretmek, dũnmek krş. şolın- gũzden ř.- ndı 24b/10</p>	<p>şut- : el ile yakalamak, elde bulundurmak; zabtetmek ve işgal etmek cānibin ř.- a 10b/9 sũnnetin ř.- anlar 27b/16 ř.- maduĝum 52a/3 semtin ř.- maya 10b/10 ř.- mişdur 13b/13 ř.- mişlardur 13b/15</p>
<p>şolın- : dũnũp devretmek, dũnmek krş. şolan- zāhĩr gũzũnũzden ř.- duķ 25a/8</p>	<p>şut- : el ile yakalamak, elde bulundurmak; zabtetmek ve işgal etmek cānibin ř.- a 10b/9 sũnnetin ř.- anlar 27b/16 ř.- maduĝum 52a/3 semtin ř.- maya 10b/10 ř.- mişdur 13b/13 ř.- mişlardur 13b/15</p>

oruc ʔ.- sunlar 7a/15

ʔ.- uñ 13b/9

sünnetiñ ʔut-: sünnete uygun davranmak

sünnetiñ ʔ.- uñ 13b/10

- U -

‘**ucub** : Ar. kendini beğenme, kendini büyük görme, kibir, gurur
göñlünden kin kibir ‘u. 53a/7

uç- : cennete gitmek
vaḥdāniyyet içinde u.- dum 9b/11

uç : bir şeyin sivri tepesi; kenar, taraf
u. bıķımada 21b/1

uğr : uğur
u.+ ıdur 38a/15

uğra- : geçerken bir yere ilişmek, bir süre durmak

ķapu önüne u.- rdı 29a/15

u.- sa 32a/4

yoluñ mescide u.- sa 10b/14

uḥuvvet : Ar. kardeşlik, dostluk, bağılılık
u. oķunmak 50b/7
u.+ de 21b/7

uḥvān : Ar. (iḥvān) candan dostlar, samimi arkadaşlar

u.+ a geldi 50a/10

‘**ukūbet** : Ar. İslām hukukunun cezâlardan baheden bölümü

‘u.+ e ve nedāmete irişıp 7a/8

‘u.+ den 44a/7

ūlā : Ar. birinci, ilk
imānuñ ū.+ sı 48b/14

ulaş- : belli bir yere varmak, belli bir kimse veya şeye erişmek, ulaşmak

u.- mağıla 28b/10-11

ṭā’ifeye u.- a 28b/10

şeyḥe u.- dı 16b/4

mürşide u.- madı 16b/3

şeyḥe u.- mağıla 50a/11

şeyḥ u.- mağa 43b/13

fūlana u.- maya 15b/16

anlara u.- maz 27a/4

Muḥammede u.- ur 27a/4

ulaşdur- : ulaştırmak

Ḥaķķa u.- dura 14a/6

u.- durur 44a/17, 44b/1

Allāha u.- durur 30b/4

Muḥammed rūḥuna u.- durur 44b/7

şeyḥe u.- durur 44b/4

şeyḥi rūḥuna u.- durur 44b/5

‘ulemā : Ar. alimler, bilginler; eskiden kendilerine mahsus bir kıyafetleri olan müderris, müftü, kadı, vâiz vb. ilmiye sınıfı mensupları, din bilginleri

‘u. 25a/14

‘u.+ nuñ kelāmından 32a/8

‘u.+ ya 35a/3

‘ulemā-i zāhīr: açık, belli bilginler

‘u.- i zāhīr 13b/12

‘u.- i zāhīrīn 31b/8

ulu : E.T. [< uluğ] çok üstün niteliklere sahip, çok büyük, yüce

Resülūñ u. aşhābıdur 21a/11

u. mükerrer 26b/6

içüñüzde u. ‘azābdur 38b/5

u. ‘azzam 20a/14, 41b/12

Resülūñ u. sevgülü yārenleridür

uluzādelerdür 21a/1

u. ṭā’ifedür 39a/11

u. ṭā’ifelerdür 33b/14

dört aşhāb u.+ dur 20b/17

senden u.+ dur 22a/16

u.+ ya gerekdür 22a/15

senden u.+ ya mı gerek yoḥsa

22a/14

Resülūñ ulu sevgülü yārenleridür

u.+ zādelerdür 21a/1

u.+ dur 12a/17

nās üzerine u.+ lanmak için

30b/13

u.+ ları ednālarına 13a/4

ū. aşhābıdur 21a/7

ednālar u.+ larına 13a/4

ulū’l-‘azm : Ar. Allah’ın verdiği görevi eksiksiz ve en iyi şekilde yerine getiren peygamberler (Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Musa, Hz. İsa ve Hz. Muhammed)

u. 20b/5, 20b/13

ulū’l-emir : Ar. kanun koyucu

u.+ lerdür 20b/15

u.+ lik 41b/14

u.+ (emr)i 13b/13

u.+ (emr)iñ Resülü’llahdan soñra

14a/1

u. mürşidleri 13b/15

u.+ (emr)ü 13b/11-12

‘ulūm : Ar. ilimler, bilimler

‘u. 38a/1

‘ulūm-ı dīn: dinin ilimleri

‘u.+ de 54b/6

‘ulvi : Ar. yüksek, yüce, ulu

‘u.+ yyeye 3b/9

umu : umma, ümit, emel

u.+ sı 47a/9

<p>unut- : hatırlıdan çıkılmak u.- mışdım 52a/1 Allāhı u.- mışlardır 29a/7 onu u.- (unud) sa 33a/9</p> <p>ur- : vurmak, eldeki bir nesneyi yere arpılmak; ses çıkarmak iin bir nesneyi bir başka yere arpılmak; öldürmek u.- a 44b/16, 46b/6 u.- dı 23b/16 u.- mağ 49a/14 u.- ur 22b/5, 22b/6, 54a/7 dem ur-: bahsetmek, söz etmek dem u.- mak 49a/13-14 dem u.- mağ gerekdür 44b/9 ‘āriflikden dem u.- mağ küfürdür 49a/15 velilikden dem u.- ur 36a/17 yük ur-: yük yüklemek ağır yük u.- duñ 9a/15 deveye yük u.- up 9a/14</p> <p>‘urüc : Ar. yükselme, yukarı ıkma ‘u. itmekdür 3b/9</p> <p>uşul : Ar. asıllar; yöntem, yol yordam, metod u. 7b/11, 8a/3, 36a/12 u.+ dür 11b/3 bāb-u u.+ e 2a/12 bābu u.+ e girelüm 1b/9</p>	<p>uřul-i esmā’: Allah’ın 99 isminin okunma biçimleri u.- i esmā’i 11b/13 u.- i esmā’i 12b/11 uřul-i dīn: dinin usūlü u. içinde 8b/13 uřul-i kādīm: eski usul u.- i kādīmleri 12b/13 uřul-i meřāyih: şeyhlerin usūlü u.- ı meřāyihden olan 12a/7 u.- i meřāyihden 2a/10 u.- i meřāyih kādīmdür 7b/8</p> <p>‘uřřākī : Ar. uřakī tarikatına mensup olan kimse ‘U. 4a/8 ‘U.+ dür 4a/16</p> <p>utandır- : utandırmak; kendini suçlu hissettirmek u.- ma 33a/13</p> <p>uy- : başkasının düşünce ve arzusuna ortak almak u.- arlar 37a/13 u.- asın 15b/3 u.- mışdur 52a/15 u.- sa 42b/16 u.- up 15b/1, 37a/11</p> <p>uyanıklık : uyanık olma durumu, gözü açıklık, uyanıklık</p>
---	--

u. 35a/11

‘**uyüb** : Ar. ayıplar, kusurlar
‘u.+ 1 6b/5

‘**uzlet** : Ar. inzivaya çekilme, köşeye
çekilme

‘u.- i halk gerekdür 49b/3

‘u. 8b/2, 34b/3

‘u. zamānidur 8a/13

‘u.+ i 34b/7

‘**uzlet id-**: inzivaya çekilmek

‘u. ideler 38a/13

halkdan ‘u. iderse 8b/4

‘u. idüp 8a/7

- Ü -

üç : ikiden sonra gelen sayı, üç (sayı
sıfatı)

şoḥbeti ü. dürlü olup 19a/1

ü. dürlüdür 39a/17

ü. nesne 15b/16

ü. ṭalaḳ 9b/16

ü.+ i birdür 20a/2, 41a/7

cānı ü.+ (üc) dūr 54a/13

üç yüz : üç yüz sayısı

ü. nefis dimekten 39a/4

üç yüz on üç : üç yüz on üç sayısı

ü. şeyḩe 9a/11, 9b/4

üçüncü : üçüncü (sıra sayı sıfatı)

ü.+ ünci iblisi düşmān olmakdur

10a/11

ü.+ ünci levḩayne ve ‘ālemeyne

15b/7

ü.+ üncide 5a/13

ümenā : Ar. güvenilir kimse

ü. 20a/15

ümmet : Ar. bir peygambere inanıp
bağlanan topluluk, cemaat, taife

ü. olan 40b/6

ü. olana 28a/5

ü. üzerine 21b/3

ü.+ i mürşidi kendüdür 40b/10

ü.+ im 36a/16

benüm ü.+ im degildür 36a/15

ü.+ imden 25a/17

benim ü.+ imüñ üzerlerine

08a/11

babamuñ günāhkār ü.+ inden

baña bağışlasun 23a/4

ü.+ ine 40b/13

za‘if ü.+ ine 19b/5

ü.+ üm 40b/6

senüñ ü.+ üñden 25b/2

ümmī : Ar. okuma yazma öğrenmemiş
veya bilmeyen kimse

ümmî ol-: okuma yazma
bilmemek

ü. olup 31a/5

üns : Ar. kalpte, özde Allah'ın insana
görünmesi

muşāḥabet-i ünsî:

muşāḥabet-i ü.+ i 34b/17

üns-i ilāhî: Allah'ın yakınlığı

ü.- i ilāhî içündür 47a/16

üstād : [F. < Ar. üstāz] : uzman kişi,
öğretmen, uzman kişi, muallim

biñ ü.+ a 10a/8

ü. (üstāz) gibidür 44b/3

ü.+ (üstāz) ı olsa 46a/3

üstüvāne : F. sütun, direk

ü.+ si 3b/8

ü.+ sidür 3b/11

üzere : [E.T. üz 'üst'ten yönelme hali
ekinin kalıplaşmasıyla üz+e ve yön
ekiyle üze+re] niyet, gâye, amaç bildirir;
şart bildirir, şartıyla

ḥaḳ ü. 13b/12

üzeri : [üzere'den sesli daralmasıyla
üzeri] : bir şeyin yukarıya, göğe doğru
bakan yüzü, yüzeyi, üst tarafı

ü.+ ne 46a/12-13

ü.+ nde 13a/15

yol ü.+ nde 52a/5

ü.+ nde yük 9a/16

ü.+ ne 27a/10, 31a/2, 44a/2,
47b/10

āşḫāb ü.+ ne 21b/3

birbiri ü.+ ne 12a/13

enbiyālar ü.+ ne 20b/13-14

ḥaḳ ü.+ ne 46a/12

iki dizî ü.+ ne 22a/8

Allāh rahmet Muḥammed ü.+ ne
27a/10

nās ü.+ ne 21a/5

şalavāt ü.+ ne 27b/1

şol ayağı parmağınıñ ü.+ ne
44b/17

tālib ü.+ ne 45a/6

ümmeṭ ü.+ ne 21b/3

yedi fen ü.+ ne 12a/9

ü.+ ne bindi 9a/14

şalavāt getürenüñ ü.+ ne olalar
32b/6

nās ü.+ ne olsun gerek 53a/12

nās ü.+ ne ulūlanmaḳ için 30b/13

ü.+ ne yürürler 39a/2

ü.+ nedir 2b/4

ü.+ nedür 5a/17

aşıl ü.+ nedür 4b/1

benim ümmeṭimüñ ü.+ (üzer)
lerine 8a/11

ü. (üzre) 7a/3, 14b/13

meskenet ü. (üzre) olmaḳ
gerekdür 7a/5

ayağ ü. (üzre) turup 13b/2

üzlükdār : T.+F. ustalık, beceriklilik; usta
ü. 13b/3
andan ü.+ ı 13a/1, 13b/1

- V -

vācib : Ar. yapılması gerekli olan;
yapılması şariat hükümlerine göre
gerekli olan

v.+ dūr 28a/6, 46b/3

aña v.+ dūr 41b/16

halkdan su'āl itmek v.+ dūr
47a/15

vācib ol-: vacip olmak, şart
olmak

v. olan 47b/10

v. oldu 14a/10, 15a/17

v. olur 44a/6

va'de : Ar. bir iş için önceden
belirlenen süre, mühlet

va'de it-: mühlet vermek

v. itmişdür 25b/5

vaḥdāniyyet : Ar. birlik, Tanrı'nın tek
oluşu

v. içinde uçdum 9b/11

vaḥdet : Ar. birlik, teklik, kesret karşıtı;
Allah'a yakınlık, Allah'a ulaşma; tas.
Allah.

maḳam-ı v. 53b/4

vav v.+ dendür 53b/3

vaḳār : Ar. ciddî ve vakur olanın
durumu, ağırbaşlılık, ciddiyet, heybet,
haşmet

ehl-i v. ola 53b/1

v.+ dandur 53a/17

vāḳı' : Ar. vuku bulan

vāḳı' ol-: meydana gelmek

v. olmuşdur 42a/17

vāḳı'a : Ar. gerçek, gerçi, her ne kadar

v. 15b/17

v.+ dur 19a/14

vāḳıf : Ar. bilen, bir konuya hâkim olan
kimse

vāḳıf ol-: haberdar olmak

v. ola 19b/16

v. olursa 46b/15

vāḳı' : Ar. esirgeyen, koruyan

vāḳı' ol-: ortaya çıkmak

v. oldu 38a/7

v. olduğu vaḳit 38a/6

vaḳit : Ar. çağ, zaman, devir; bir iş için geçen veya ayrılan zaman; dünya
v. 16a/8, 31b/12, 43a/3, 43a/17, 44a/11, 47b/15, 48a/6, 50b/12
Allāhu Te^ʿālā seni yaratduğı v. 22b/1
her v. 31b/10
ḳatına geldiğı v. 15b/9
ol v. 6b/1, 23b/6, 28b/3, 48a/2, 51b/4
öldiğı v. 23a/7
vāḳi^ʿ olduğı v. 38a/6
loḳma ol v. ḫelāl olur 47b/16
ol v. ki 40a/17
şol v. ki 41b/11
v. namāza deġin 54a/5
v. namāzdan 54a/5
beş v. namāzı cemā^ʿ atile vaḳtinde kılup 7a/10
v.+ de 42b/5
namāzı v.+ lü vaḳtinde geḳürmeye 47b/8
v. 44a/4, 49a/2
ba^ʿ zı v. 42b/3
Ḳur^ʾān ḳurulduğı v. 30b/1
ol v. 18a/17, 25b/15
şol v. olur 26b/17
v.+ (vaḳt) ā 9b/1, 20b/12
v.+ (vaḳt) ın 16a/11
benüm bir v.+ (vaḳt) im 42b/4
namāzı vaḳitlü v.+ (vaḳt) inde geḳürmeye 47b/8

beş vaḳit namāzı cemā^ʿ atile v.+ (vaḳt) inde kılup 7a/11
ba^ʿ zı v. 33a/6, 42b/1
didüğü v. 16a/9
ḫaşır olduğı v. 36a/10
mi^ʿ rāca ḳıḳduğı v. 25b/8
vaḳt-i seḫer: seher vakti
v.- (vaḳt) i seḫerde 9a/12
vālīde : Ar. doğuran, ana, anne
küçük v. 51b/11
vallāhi : [< Ar. ve + Allah] ‘Allah hakkı için’ anlamında bir yemin sözü. krş. vallāhu
v. 30a/13
vallāhu : [< Ar. ve + Allah] ‘Allah hakkı için’ anlamında bir yemin sözü. krş. vallāhi
v. 30b/11, 55a/11
var : mevcut, vaki, hasıl bulunan, yok karşıtı
v. 1b/3, 1b/5, 22b/13, 24a/13, 25b/7, 27a/3, 27a/6, 34a/16, 34a/16, 40a/5, 42a/8, 45b/1, 46b/10, 46b/11, 46b/11, 50a/14, 50a/15
v. mıdur 5b/9
v.+ a 7b/4
v.+ dı 33b/16

v.+ dur 5a/9, 6a/13, 7a/5, 7a/6,
7b/7, 7b/8, 12b/17, 13a/1, 15b/2, 21a/4,
22a/13, 22a/13, 23b/1, 26b/6, 27a/3-4 ,
30a/5, 32a/8, 33a/8, 33a/14, 35b/3,
35b/4, 35b/8, 35b/9, 35b/10, 37b/12,
38a/2, 39a/1, 39a/3, 40b/15, 41a/11,
42b/4, 45a/16, 48a/11, 50b/5, 50b/17,
51a/9, 52b/16, 54a/14

v.+ ıdı 23b/8

v.+ sa 16a/2, 51b/7

v.+ mağıla 45b/14

var- : gitmek; amaca ulaşmak

v. bırak 24a/15

v.- dı 22b/13, 23a/6, 23b/15,
24a/13, 24a/15

v.- dum 51b/17

v.- ıcağ 23b/9, 33b/3

bey^c ata v.- madı 23b/1, 23b/2

v.- mağıl 45b/13

v.- mağ gerek 45a/3

v.- mağ gerekdür 44a/12, 44a/13

v.- mağ yigdür 45b/2

v.- mağ yokdur 44a/10

v.- mağdan 45b/1, 45b/9, 45b/11

v.- up 2a/14, 7b/2, 40b/17

v.- uñ 6b/15, 20a/9

v.- ur 22b/6

var- : evlenmek

saña v.- ayın 23b/14

vasıf : Ar. nitelik, özellik, ayrıcalık,
sıfat

v.+ a 6a/10

vāşıl : Ar. yetişen, ulaşan, vusul bulan;
Allah'a kavuşan

v. (vāşıl) için 15a/4

vāşıl ol-: kavuşmak

v. olup 11b/14

v. olunca 5b/5

vāşıl edici ol-: kavuşturmak

v. edici ola 16a/5

mertebe-i vāşıl-ı hağ: hakka
kavuşma mertebesi

mertebe-i v.- ı hağdur 49b/13

vāşıta : Ar. iki kişi birbirine bitştiren
üçüncü; aracı, arada bulunan, araya
giren; âlet, araç

vāşıta kıl-: aracı olmak

v. kıla 42a/5

vaşıyyet : Ar. bir kimsenin öldükten
sonra yapılmasını istediği şey; öğüt,
nasihat, ihtar

vaşıyyet kıl-: vasiyet etmek

v. kıldı 23a/8, 24a/7

vav : Ar. ve (و) harfinin adı

v. 53a/17

v. vahdetdendür 53b/3

v. vefādandur 53a/10

va'z : Ar. dinî öğüt

v. 51b/12

va'z-ı naşihat: nasihat vaazı

v.- ı naşihat itdi 51b/13

v.- ı naşihat itdüm 52a/2

ve : F. bağ. iki kelimeyi birbirine bağlayan söz, ve

v. 1b/9, 1b/10, 1b/11, 1b/12, 1b/13, 2a/1, 2a/2, 2a/3, 2a/4, 2a/5, 2a/6, 2a/7, 2a/8, 2a/9, 2a/10, 2a/11, 2a/13, 2a/14, 2a/15, 2a/16, 2b/1, 2b/2, 2b/3, 2b/8, 2b/10, 2b/11, 2b/12, 3a/17, 3b/7, 3b/8, 3b/9, 3b/10, 3b/11, 3b/12, 3b/13, 3b/14, 3b/15, 3b/17, 4a/3, 4a/4, 4a/9, 4a/11, 4b/2, 4b/6, 4b/7, 4b/8, 4b/9, 4b/10, 4b/11, 4b/12, 4b/13, 4b/14, 4b/15, 4b/16, 4b/17, 5a/1, 5a/2, 5a/3, 5a/4, 5a/5, 5a/6, 5a/7, 5a/8, 5a/9, 5a/10, 5a/11, 5a/14, 5a/15, 5a/16, 5a/17, 5b/1, 5b/2, 5b/3, 5b/5, 5b/6, 5b/8, 5b/16, 6a/5, 6a/8, 6a/9, 6a/10/11, 6a/14, 6b/1, 6b/2, 6b/3, 6b/4, 6b/5, 6b/6, 6b/7, 6b/8, 6b/9, 6b/10, 6b/11, 6b/14, 6b/16, 6b/17, 7a/3, 7a/4, 7a/4, 7a/5, 7a/7, 7a/8, 7a/9, 7a/10, 7a/11, 7a/12, 7a/14, 7a/15, 7a/17, 7b/3, 7b/4, 7b/5, 7b/6, 7b/7, 7b/9, 8a/3, 8a/3, 8a/14, 8a/16, 8a/17, 8b/2, 8b/3, 8b/4, 8b/5, 8b/6, 8b/8, 8b/9, 8b/10, 8b/14, 9a/1, 9a/2, 9a/4, 9a/5, 9a/6, 9a/7, 9a/8, 9a/9, 9a/11, 9a/12, 9b/1, 9b/2, 9b/3, 9b/4, 9b/6, 9b/8, 9b/9,

9b/10, 9b/11, 10a/2, 10a/3, 10a/4, 10a/7, 10a/8, 10a/12, 10a/13, 10a/14, 10a/16, 10a/17, 10b/1, 10b/2, 10b/3, 10b/9, 10b/10, 10b/11, 10b/12, 11a/1, 11a/6, 11a/8, 11a/10, 11b/1, 11b/2, 11b/3, 11b/5, 11b/6, 11b/9, 11b/10, 11b/13, 11b/17, 12a/3, 12a/4, 12a/6, 12a/9, 12a/11, 12a/12, 12a/13, 12a/14, 12a/15, 12a/17, 12b/6, 12b/8, 12b/10, 12b/11, 12b/12, 12b/13, 12b/15, 13a/3, 13a/4, 13a/6, 13a/7, 13a/8, 13a/9, 13a/10, 13a/11, 13a/12, 13a/13, 13a/14, 13b/9, 13b/10, 13b/11, 14a/3, 14a/4, 14a/5, 14a/8, 14a/10, 14a/15, 14a/16, 14b/1, 14b/3, 14b/4, 14b/11, 14b/12, 14b/15, 15a/5, 15b/4, 15b/5, 15b/7, 15b/8, 15b/11, 15b/14, 15b/15, 15b/16, 15b/17, 16a/1, 16a/3, 16a/4, 16a/9, 16b/7, 17a/9, 17a/15, 18a/3, 18a/7, 18b/6, 18b/7, 18b/9, 18b/14, 18b/17, 19a/1, 19a/2, 19a/3, 19a/12, 19a/14, 19b/2, 19b/4, 19b/7, 19b/9, 19b/10, 19b/11, 19b/14, 20a/1, 20a/3, 20a/8, 20a/9, 20a/12, 20b/1, 20b/2, 20b/3, 20b/4, 20b/5, 20b/12, 20b/16, 21a/2, 21a/4, 21a/6, 21a/8, 21a/11, 21b/2, 21b/3, 21b/5, 21b/6, 21b/6, 21b/7, 21b/11, 21b/17, 22a/1, 22a/4, 22a/16, 22b/5, 22b/7, 23a/1, 23a/5, 23a/6, 24a/1, 24a/9, 24a/11, 24b/8, 24b/13, 24b/16, 25b/2, 25b/8, 25b/10, 25b/12, 26a/3, 26a/6, 26a/13, 26a/14, 26b/10, 26b/12,

27a/4, 27a/6, 27a/7, 27b/1, 27b/4, 27b/6,
27b/8, 27b/9, 27b/10, 27b/11, 27b/12,
27b/13, 27b/15, 27b/16, 28a/3, 28a/7,
28a/9, 28a/12, 28b/5, 28b/14, 28b/16,
29a/1, 29a/2, 29a/5, 29a/10, 29b/2,
29b/4, 29b/5, 30a/2, 30a/7, 30a/11,
30a/16, 30b/5, 30b/6, 30b/7, 30b/12,
31a/4, 31a/5, 31a/9, 31a/17, 31b/5,
31b/6, 31b/7, 31b/8, 31b/12, 32a/3,
32b/3, 33a/15, 33a/16, 33b/8,
33b/13, 33b/17, 34b/3, 34b/7, 35a/3,
35a/5, 35a/10, 35a/15, 35b/1, 35b/2,
35b/4, 35b/5, 35b/6, 36a/4, 36a/16,
36a/17, 36b/1, 36b/4, 36b/7, 36b/12,
36b/13, 37a/1, 37a/5, 37a/11, 37a/14,
37b/1, 37b/2, 37b/15, 38a/2, 38a/12,
38a/15, 38a/17, 38b/10, 38b/17, 39a/2,
39a/7, 39b/1, 39b/4, 39b/7, 39b/10,
39b/16, 40a/9, 40a/12, 40a/14, 40a/15,
40b/8, 40b/10, 40b/11, 41a/3, 41a/5,
41a/6, 41a/7, 41a/8, 41b/2, 41b/6, 42a/3,
42a/4, 42a/6, 42a/7, 42a/8, 42a/11,
42a/14, 42b/3, 42b/8, 42b/9, 42b/16,
43a/2, 43a/7, 43a/10, 43b/2, 43b/11,
43b/13, 44a/8, 44a/17, 44b/2, 44b/4,
44b/6, 44b/7, 44b/12, 44b/13, 44b/14,
44b/17, 45a/2, 45a/3, 45a/6, 45a/7,
45a/14, 45a/16, 45b/1, 45b/7, 45b/7,
45b/8, 45b/12, 45b/14, 45b/17, 46a/11,
46a/16, 46b/3, 46b/15, 47a/4, 47a/6,
47a/7, 47a/13, 47b/1, 47b/3, 47b/4,
47b/7, 47b/8, 47b/9, 47b/11, 48a/7,

48a/8, 48a/10, 48a/12, 48a/13, 48a/14,
48a/17, 48b/1, 48b/2, 48b/3, 48b/10,
48b/15, 49a/1, 49a/2, 49a/3, 49a/6,
49a/7, 49b/11, 49b/12, 49b/13, 49b/14,
50a/3, 50a/15, 51a/7, 51a/9, 51a/11,
51a/14, 51a/15, 51b/5, 52b/3, 52b/5,
52b/7, 52b/13, 52b/14, 52b/15, 53a/5,
53a/7, 53a/9, 53b/2, 53b/6, 53b/12,
54a/5, 54a/13, 54a/14, 54a/17

vecd : Ar. kasıt ve zorlama olmadan
Allah'tan bir lütuf şeklinde kalbe gelen
çoşkunluk ve istiğrak durumu, ilâhî aşka
dalıp kendinden geçme

v.- i hâl 54a/3

vech : Ar. sebep, neden; yol, yöntem

v.+ ile 44b/6

v.+ in 15b/15

v.+ in 10b/12

v.+ inden 11a/11

İmâm^c Alî kerremallahu v.+ ehü
buyurur 11b/9

vefâ : Ar. sözünde durma, verilen sözü
yerine getirme; dostluk ve muhabbetinde
sebat etme, sevgide süreklilik, bağlılık
ve sadâkat

vav v.+ dandur 53a/10

ehl-i vefâ ol-: vefa ehli olmak

ehl-i v. ola 53a/10

vefā id-: vefa etmek, bağlılık göstermek

v. ide 53a/15

‘ahdine v. itmeyenün 53a/16

vekil : Ar. başkası adına söz söyleyen veya hareket kimse

v. 23a/2

vekil ol-: başkası adına söz söylemek ya da hareket etmek

Cebrā’il ‘Alī tarafından v. oldı 23a/1

velakin : Ar. bağ. lakin, fakat

v. 17a/2, 23b/2

velāyet : kulun Hakk’a yakınlığı ve Hakk’ın kulu, kulun Hakk’ı dost edinmesi durumu, velî olma, velîlik, ermişlik

v. 8a/17

v.+ (vilāyet) in 39b/9

velî : Ar. Cenâb-ı Hakk’a yakınlık mertebesini kazanmış olan seçkin kul, Allah’ın dostu ve sevgili kulu

v. 20a/16, 21a/16, 39a/17, 39b/7, 39b/14, 42a/14

kāmîl v. 31b/13

v. ki kendüyi bildi ki velîdür 39b/10

v.+ den gelse 42a/14

v.+ den nebîden gelür 37a/5

v.+ dür 39b/5, 39b/8, 39b/11, 39b/11

v.+ le hağdur 15a/4

v.+ ler 31b/7, 36b/1

v.+ lerdür 20b/17, 39b/13

v.+ lerün 25b/6

v.+ likden dem urur 36a/17

nebînün v.+ nün 18b/14, 25a/15

v.+ yiken 39a/17, 39b/2, 39b/3, 39/4

v.+ yyete ırmeyince 39b/13

velî ol-: velî olmak, Allah’ın sevgili kulu olmak

v. olmaz 39b/14

v. olur 44a/9

Vesîle : Ar. üzerine çalışılan eserin adı; sebep, bahane; fırsat, elverişli durum

V. diyü ad virdim 12a/9

Vesîle-nâme : Ar. üzerine çalışılan eserin adı

hezā V. 1b/1

vesselām : Ar. ‘işte o kadar, son söz bu’ anlamında sözü kısa kesmek için kullanılır

v. 15a/11

vesvese : Ar. şüphe, kuruntu

- dürlü v.+ ler 36b/6
vesvese kı1-: işkillenmek
v. kı1ur 28b/1
- veyā** : [Ar. ve F. yā ile ve yā] ya da, yahut krş. veyāḥud
v. 5b/9, 7a/15, 7b/13, 7b/15, 10a/15, 28a/16, 30b/12, 30b/13, 34b/4, 42b/15, 51b/1
- veyāḥud** : [Ar. ve, F. yā ve ḥūd ile yāḥūd] ya da, yahut krş. veyā
v. 48a/1
- vezāyif** : Ar. vazifeler, görevler
v.+ leri terk itmeye 47b/10
v.+ um 34a/1
- vilāyet** : Ar. il, memleket; hakimiyet, hakim olunan, yönetilen yer
v.- i raḥmānı 20a/11
v. 37a/5
her v. 41b/3
ekmel-i v.+ de kāmildür 39a/13
bir kişinüñ v.+ in görüp 20a/10
nur-ı v. 15b/10
şāḥib-i vilāyet: vilayetin sahibi
şāḥib-i v. 25a/4
- vir-** : [< vir-mek < E.T. bīr-mek] bir şeyi bir kimseye iletmek, eriştirmek; bir şeyi karşılık beklemeden birine bırakmak, bağışlamak; ödemek, tediye etmek; evlenme bağı kurması için kızını müstakbel eşine vermek
v. 2b/7
v.- di 2b/7, 2b/13, 2b/14, 2b/15, 2b/16, 2b/17, 3a/1, 3a/2, 3a/3, 3a/4, 3a/5, 3a/6, 3a/7, 3a/8, 3a/9, 3a/10, 3a/11, 3a/12, 3a/13, 3a/14, 3a/15, 3a/16, 3b/5, 4a/15, 4a/15, 10a/5, 21b/17, 22a/11, 23a/7, 24a/12, 24b/4, 24b/5, 24b/7,
v.- diler 41a/15, 41a/16
v.- düği 23a/9
v.- dük 24b/14
v.- e 53b/3
v.- eler 6b/2
v.- en daḥı Allāhdur 51a/10
v.- ile 20b/2
v.- ilmemişdür 39b/10
v.- ilmeye 20b/4, 40a/1
v.- iñ 24a/10
v.- medi 8b/17, 9a/6
v.- mege 22b/11
v.- mek gerek 51a/8
v.- mese 51a/12
v.- mezler 6a/16
v.- se 51a/17
v.- seler 9a/12
v.- señ 19a/12
v.- ür 12b/10, 45b/1
ad vir-: adlandırmak
Vesîle diyü ad v.- dim 12a/9
boyun vir-: boyun vermek

boyun v.- mekdür 6b/7	rızā vir-: razı olmak, kabul etmek
mürşide boyun v.- mese 30b/8	rızā v.- e 13a/9
cevāb vir-: cevap vermek,	rızasın v.- eler 6b/2
cevaplamak	selām vir-: selam vermek, birini
cevāb v.- di 11a/11, 51b/17	selāmlamak
cevābı v.- di 29a/13	selām v.- di 22a/7, 22a/9, 34b/9
cevab v.- miş 16b/2	şoḥbet vir-: sohbet etmek
cevāb v.- miş 40a/8	şoḥbet v.- en 17a/6
cevāb v.- ürüz 5b/9	tevbe vir-: tevbe vermek, tevbe
cevāb v.- üp 32a/2	etmek
dünyālık vir-: mal, mülk vermek	tevbe v.- düği 16a/7, 16a/11
dünyālık v.- di 23b/10	
Fāṭımayı ‘Alīye vir-:	vur - : [E.T. ür-mak] vurmak, hızla
evlendirmek	çarpmak
Fāṭımayı ‘Alīye v.- di 23a/3	sīle vur-: tokat atmak
Ḥazret-i ‘Alīye v.- di 4a/11	sīle v.- dı 17a/13
Fāṭımayı ‘Alīye v.- sün 22b/17	
göñül vir-: sevmek	vuşlat : Ar. sevdiğine kavuşma
göñül v.- üp 8a/2, 12a/2	v. 50b/2
ḥaber vir-: haber, bilgi vermek	
ḥaber v.- di 23a/2	vücūd : Ar. insan veya hayvan gövdesi,
ḥaber v.- di 38a/9	beden; var olma, bulunma
ḥuzūr vir-: huzur vermek	ğayibden v.+ a getüren 10a/16
ḥuzūr v.- mez 49a/1	Bāyāzīduñ v.+ ı 9b/14
inşāf vir-: insaf etmek	Ḥüdānuñ v.+ una 37b/3
inşāf v.- di 52a/17	v.+ umuz yaqup 10a/15
izīn vir-: izin, müsaade vermek	maḥv-ı vücūd: bedeninin mahvı
Fāṭıma izīn v.- medi 23a/3	maḥv-ı v. 10b/3
naşīb vir-: nasip vermek	vücūd-ı ḥānegāh: tekkenin varlığı
naşīb v.- ürler 38b/14	v.- ı ḥānegāhlarında 17a/4
post vir-: post, mevkii vermek	
post v.- üp 5a/10	

- Y -

yā : Ar. ünl. ey
y. 9b/17, 15a/15, 17a/11/17,
17b/9, 18a/10, 23a/13, 25b/5, 31a/15,
34b/11, 47b/4, 52a/8, 52a/11
y. Allāh 26b/5, 30a/5
y. Cebrā'il 22a/14, 22a/17
y. Fārisī 26b/16
y. Ḥasan 31b/16
y. Ḥüseyin 31b/16
y. nesline 28b/4
y. 'Alī 6b/12, 18b/3, 31b/16
y. Resūla'llah 18a/13, 18b/4
y. resulāllah 1b/7
y. Resulu'llāh 18b/2
y. Resūlu'llah 25b/4
y. Resūlu'llāh 22a/12
y. şāḥib-i 25a/4

yaban : F. insan yaşamayan ıssız yer
y.+ da akan şular 48a/5

yabrağ : [E.T. yapurğak, yap-mak
'örtmek' > yap-ur-mak 'gizlemek'ten
yap-ur-ğak 'ağacın dallarını örten şey' >
*yapurak > yaprak] yaprak krş. yabrağ
hurma y.+ ıyla 17a/14

yaḥşı : güzel, iyi
y. 10a/13
'ibādet on y.+ dur 10a/12

yağ - : yanmasını sağlamak,
tutuşturmak; ateşe vermek, ateşle yok
etmek

cehenneme y.- ar 30b/10
vücudumuz y.- up 10a/15

yağa : giyeceklerin boynun etrafına
gelen kısmı ve bu kısma eklenen türlü
biçimdeki parça
y.+ ları 4b/8

yakın : arada az mesafe bulunan;
andıran, benzeyen, yaklaşan; aralarında
sıkı ilişki bulunan

ikinci mevte y. bilüp yarağın
görmekdür 10a/10

birbirine y. gelür 40b/2

ayne'l- y.+ lıg ile bulunan 14b/8

y.+ lık buldı 40b/4

y. olursın 14b/2, 14b/3

yākūt : Ar. yakut

lü'lü-i y. 2a/2

yalāncı : yalan söylemeyi huy edinmiş
kimse

y. 36a/15

y. oldur 36a/15

y.+ dan kerāmet gelmez 36b/9

yalñuz : [E.T. yalñus < yalñ ‘çıplak’]
yalnız, tek başına krş.
yalñuz
y. ide 19a/13

yalñuz : [E.T. yalñus < yalñ ‘çıplak’]
yalnız, tek başına krş. yalñuz
y. 38b/5

yalvar- : (-e) yalvarmak
rūh-ı pāklarına y.- up 2a/9

yan : E.T. yan, taraf, yön krş.
yañ
şol y.+ ı 4b/9
bir yanından bir y.+ ina 23b/16
sağ y.+ inca 26b/9
şol y.+ inca 26b/10
Resülñ sağ y.+ ında 21a/6
altı y.+ ında otura 13a/16
şeyh y.+ ında yatmaya 13a/11
Resülñ şol y.+ ındadır 21a/10
bir y.+ ından bir yanına 23b/16
y.+ uña qalırca 49a/6
y.+ uña qalmaz ise 49a/7

yan- : ısı ve ışık yayarak yok olmak,
kül haline gelmek; tutuşmak, alev almak.
y.- dı 18b/9
‘arşı y.- dı 38a/9
y.- up 10b/2

yañ : yan, taraf, yön krş.
yan
y.+ ları 4b/8

ya‘ni : bağ. [Ar. ‘any ‘demek
istemek’ten ya‘ni ‘demek istiyor’]
demek, şu demek; sözün kısası, doğrusu,
senin anlayacağın

y. 6b/3, 11b/15, 12a/11, 12a/17,
12b/3, 13b/7, 13b/8, 13b/10, 13b/12,
13b/15, 14a/12, 14a/14, 14a/15, 14a/17,
14b/1, 14b/6, 14b/7, 15a/2, 15a/3, 15a/8,
15b/4, 15b/7, 15b/8, 15b/9/14, 16b/1,
16b/17, 18b/11, 18b/16, 19a/1, 19a/2,
19a/7, 19b/6, 19b/14, 19b/15, 19b/17,
20a/5, 21b/14, 21b/16, 24b/10, 25a/9,
25a/13, 25b/1, 25b/11, 26a/12, 27a/9,
27b/4, 28a/1, 28a/2, 28a/10, 28a/17,
28b/3, 28b/8, 29a/2, 29a/3, 29a/6, 29a/7,
30a/3, 30a/9, 30b/16, 31a/8, 33a/12,
34a/11, 34a/12, 34a/17, 34b/6, 35a/10,
35a/14, 35b/4, 36a/15, 36b/10, 36b/14,
37a/10, 37a/15, 37a/16, 37b/5, 37b/6,
37b/7, 38a/2, 38a/14, 38b/4, 38b/12,
39b/6, 39b/10, 40b/1, 41a/10, 41b/3,
41b/6, 42a/4, 42a/11, 42b/2, 42b/4,
42b/11, 42b/13, 46a/3, 46b/9, 47a/3,
47a/11, 47a/12, 47a/16, 47b/5, 47b/11,
47b/17, 48a/5, 48a/12, 48a/14, 48b/8,
48b/14, 48b/16, 49a/5, 50b/1, 50b/4,
50b/5, 52b/9, 52b/15, 53a/2, 53a/3,
53a/4, 53a/6, 53a/12, 53a/16, 53b/1,

53b/7, 53b/8, 53b/10, 53b/17, 54b/5,
54b/16

ḳale'n-nebiyyü y. 46a/2

yaprağ : [E.T. yapurğak, yap-mak
'örtmek' > yap-ur-mak 'gizlemek'ten
yap-ur-ğak 'ağacın dallarını örten şey' >
*yapurak > yaprak] yaprak krş.
yabrağ

ḥurmā y.+ından parmağım
gidürebildi 18a/7

ḥazān y.+ı gibi ditredi 18b/1

yara- : yarar sağlamak, faydalı olmak,
kendisinden faydalanılmak; sağlığa
uygun gelmek

y.- maz 28b/14, 35a/7

y.- mazdur 28b/15

y.- maz fi' iller 52b/14

y.- maz iş 51b/7

andan y.- maz iş gelmeye 29a/9

y.- maz iş yoğise 51b/9

y.- maz işi terk itmek gerekdür

51b/8

y.- maz işler 54a/1

y.- maz mıdur 28b/12

anuñ bir ' ameli y.- mışdur 39b/5

yarad- : [E.T. yarat-mak < yara-mak]
(Allah) yoktan var etmek, halketmek
krş. yarat-

beşerden y.- ıldı 25b/17

Resül ḥazreti rūḥı y.- ıldı 22a/4

y.- ılmış 30a/9

yarag : hazırlık, malzeme, teçhizat
ikinci mevte yakın bilüp y.+ uñ
görmekdür 10a/10

yārān : F. arkadaş, dost
Resülün y.+ ları idi 26b/9
Resülün ulu sevgülü y.+ (yāren)
leridür uluzādelerdür 21a/1

yarat- : [E.T. yarat-mak < yara-mak]
(Allah) yoktan var etmek, halketmek
krş. yarad-

y.- dı 12a/14

güneşi ḳamerden ā' lā y.- dı
12a/16

kevākibden ā' lā y.- dı 12a/17

Allāhu Te' ālā seni y.- duğı vaḳit
22b/1

yarı : bir bütünün iki eşit parçasından
her biri, nısıf

malınuñ y.+ sını virmek gerek

51a/8

malınuñ y.+ sını virmese 51a/12

yār : F. sevgili; dost
dört y.+ i beraber seveler 26b/15

yas : ölüm veya çok büyük bir felaketten duyulan acı ve bu acıyı belirtmek üzere yapılan şeyler, mâtem
y.+ ını 10b/2

yaş : ıslak, nemli
y. budağı 1b/2
y. da 40a/5
y. sögüt keseler 35b/13

yat- : boylu boyunca uzanmak
ağacuñ dibinde y.- dı 1b/4
şeyh yanında y.- maya 13a/11

yaz- : belli söz veya düşünceyi belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek;
(Allah) kader olarak belirlemek

y.- alar 30b/1
y.- an 3a/17
y.- dılar 30a/7-8
Resûlden soñra y.- dı 30a/7
nās y.- duğı 30a/16
y.- ıldı 30a/7
y.- ılmışdur 4a/1, 5a/3, 5a/13,
5a/14

ķubbesinde y.- ılmışdur 4b/5
ortasında y.- ılmışdur 4b/4
sinde y.- ılmışdur 3b/16
tācuñ eteginde y.- ılmışdur 3b/15
tācuñ ķubbesinde y.- ılmışdur
3b/13

tācuñ ortasında y.- ılmışdur 3b/14

maħlūk y.- masıyla 30a/16
y.- ılmışdur 5a/12

ye- : ağızda çiğneyerek yutmak krş.
yi-
y.- mek ħaramdur 35b/1

yedi : [E.T. yītti – yīti > yiddi > yedi]
altıdan sonra, sekizden önce gelen sayının adı

y.+ si 41a/2
y. dünyayı virseler 9a/12
y. fen üzerine 12a/9
y. iklimde 33b/13
y. iklimi 33b/11
y. ķat 12a/12
y. kişi öcinden 38b/8
y. tamu cennet gibi oladı 10a/2
y.+ ler 39a/2
būdālā y.+ lerdür 33b/10
y.+ nci 12a/15
y.+ şer 12a/11, 12a/12

yedī : altından kalkılması çok zor mesele

taħt-ı yedi: kötülüğün tahtı
t. + ndedür 33a/6

yegle- : üstün tutmak, tercih etmek
y.- yüp 5a/16

yeğ : daha iyi, daha üstün, müreccah,
evlâ

y.+ dūr 9b/7

yelken : kapsama

ṭarīkat y.+ i 52b/8

yemek : yenmek için pişirilip
hazırlanmış yiyecek, aş, taam, ekmek

krş. yimek

y. aña mübah olmaz 48a/3

şübhelü y.+ leri ve tenlerine

26a/14

ol y. 48a/2

yen : giyeceklerin kol kısmı

ḥırkanuñ y.+ ine 6a/2

yer : bir şeyin, bir kimsenin kapladığı
veya kaplayabileceği boşluk, mahal,
mekân krş. yir

y.+ leri 12a/11

y. +i 11a/9

yeşil : sarı ve mavinin karışmasından
ortaya çıkan, bitki yapraklarının çoğunda
görülen renk

bir y. berāt getürdi peygambere

23a/6

yet- : yetmek

günahına y.- miş 31a/5

yetiş- : ulaşmak, ermek, varmak;
vaktinde tamam olmak, bitmek,
hazırlanmak, hazır olmak; bir işe
başlamış olanlara veya gidenlere
sonradan katılmak; eğitim görmüş
olmak, öğrenmek, gelişmek

ḥüsn-ü ḥāle y.- di 11a/15

y.- düğüm 40b/5-6

y.- düre 16a/12

ḥālīka y.- düre 54b/11

y.- dürmekdür 2b/10, 3b/8

ve ‘Aliye y.- dürmeye 4a/4

Muḥammed ve ‘Aliye y.- dürmüş

ola 4a/10

nesneye y.- dürmüşdür 36a/2

zīnāra y.- dūrür 30b/5

y.- üp ölürse 16a/15

yetişdür- : bir haber ya da bilgiyi
ulaştırmak

Muḥammed ve ‘Aliye y.-

dürelüm 2b/11

yetmiş : altmış dokuzdan sonra, yetmiş
sayısı

günde y. kez 45b/3

y. ‘azāb 31a/12

y. yıl yire ṭaḥāretsiz başmadı 8b/3

yetmiş biñ : yetmiş bin

y. kez 22b/2

- y. kişi 38b/8
y. yıl ıoğdı 22b/2
- yeyni** : hafif
y. 2a/2
- yezid** : Ar. Musul taraflarında bulunan bir mezheple ilgili veya bu mezhep taraftarı olan kimse
y.+ leri kırdı 28a/14
y.+ ler elinde 29b/5
- yığnak** : yığnak, bir yerde çokça biriken şey; bir şeyin biriktiği yer
y. 1b/5
- yık-** : parça parça aşağı indirmek, yere vurmak, yere vurmak, hedm, tahrip etmek, bozmak; bir tarafa eğmek
‘Alıye ve Muğammede y.- a 15b/14
- yık-** : yumak, su ile temizlemek, gasl etmek
işi muntehiyyānda y.- nmağdur 49b/17
- yıl** : yeryüzünün güneşin etrafını bir kerre dönmesiyle geçen zaman, sene on iki aydan ibarettir, sene, âm, sāl
dört y. 23b/5
on y. 9a/5
- on iki buçuk y. 21a/10
on üç y. 21a/13
otuz y. 9b/3
otuz biñ y. 9b/10, 9b/11
iki buçuk y. āđir 21a/5
yetmiş biñ y. ıoğdı 22b/2
yetmiş y. yire tađāretsiz başmadı 8b/3
- yıldız** : gökyüzünde parlayan cisim; yıldız şeklinde olan şey krş.
yılduz bir y. 22b/2
dünyā göğünü y.+ lar ile bezedük 12b/3
y.+ lara beñzer 4b/13
y.+ lar ile kıldı 12b/5
- yılduz** : gökyüzünde parlayan cisim; yıldız şeklinde olan şey krş.
yılduz
y. + lar 12b/3
y.+ a beñzer 4b/10
y.+ dan keşf olmuşdur 38a/1
- yi-** : ağızda çiğneyerek yutmak krş.
ye-
y. 48a/13, 48a/16
onlaruñ yimegin sor y. 48a/15
y.- megi 7a/4
onlaruñ y.- megin sor yi 48a/15
y.- megün şoğusından alur 36a/3
y.- mek 35a/17

y.- mekten kesil 35a/11	y.- düğün Allāh için yigrene
y.- mese 48a/1	53a/8
adam y.- meye 18b/7	yigrendüğün Allāh için y.- e
ayruğ adam y.- meye 18b/6	53a/8
ğarnı doyunca y.- meye 48a/6	y.- eler 38a/17
ğarāmıñ y.- mez 48b/3	
ğelālin y.- r 48b/3	yil : yel, rüzgar
y.- rem 48b/11	y. 35b/2, 35b/4, 36a/5
evliyā y.- se 48b/9	y. olsa 45b/4
şühelü nesne y.- sem 9b/2	cinniler oddan ve y.+ dendür
y.- ye 48b/6	35b/5
azacığ y.- ye 48a/6	y.+ üñ 35b/6
y.- yeler 35b/14, 35b/16	
y.- yem 17a/12	yimek : yenmek için pişirilip
y.- yesin 48a/12	hazırlanmış yiyecek, aş, taam, ekmek
ğağığat meyvelerinden y.- yüp	krş. yemek
1b/13	y. 35b/14, 48a/11
hediyeye niyyetine y.- rüm 48b/9	y. irādetle mi gelmişdür 48b/5
y.- r ola 35b/17	y. teberrük için 48b/9
yi- : bünyesine almak	yī : Arap alfabesinin yirmi sekizinci
şıfatı y.- di 18b/14	harfi; sufi kelimesinin son harfi (ی)
	y.+ nüñ sırrı 54b/9
yig : daha iyi, daha üstün, müreccah,	yir : Bir şeyin, bir kimsenin
evlā	kapladığı veya kaplayabileceği boşluk,
şeyhe varmağ y.+ dūr 45b/2	mahal, mekân krş. yer, yeryüzü
ziyāret y.+ dūr 45b/13	y. yüzini 12b/7
yigren - : iğrenmek, bir şeyi tiksindirici	y.+ de 5a/8, 5a/17, 10b/1, 29a/4,
bulmak, istikrah etmek; aşığılık, bayağı	48b/4
bulmak, tiksirmek	y.+ dedür 54a/14, 55a/2
	y.+ den 6a/16, 44b/9

y.+ e dek 19a/9
y.+ e girdi 25b/10
y.+ e girdi mi 25b/7
y.+ e girmiştir 26a/3
y.+ e gitmeden 10b/8
y.+ e tahāretsiz başmadı 8b/3
y.+ ine 13b/16, 33a/3, 34a/4,
44a/13, 53a/11
y.+ lerde 17a/4

yirin- : kederlenmek, tasalanmak
gitdüğine y.- meye 47b/13

yiryüzi : yeryüzü
y.+ ni 12b/5, 12b/7

yit- : yetişmek, ulaşmak
ona y.- di 43a/3
kişi mertebesi y.- düğü 44b/8
küçük y.- düğü içinde 48b/16
Kur'an y.- er 30b/8
söz y.- er 15a/9
y.- ürdüğün Allāh için yitüre
53a/9

yitürdüğün Allāh için y.- üre
53a/10

yitir- : nerede olduğunu bilememek,
kaybetmek; yok olmak
kuvveti y.- se 53b/14

yitiş- : gelişmek, büyümek

y.- ür 48a/17

yoğ : var olmayan; 'caiz değil'
anlamında krş. yok

y. ıdı 10a/4, 25b/14
gölgesi y. ıdı 25b/9
kişfi y. ıdı 25b/14
Muhammedüñ gölgesi y. ıdı
26a/5

y. ise 20a/9

y.+ ıdı 9a/2

y.+ ı-dı 8b/6, 8b/13

yaramaz iş y.+ ĩ-se 51b/9

müşteri y.+ udı 9a/9

yoğur- : koyulaştırmak, hamur haline
getirmek

y.- diñ 52a/9

yoğurt : ekşi bir maya karıştırmakla
koyulaştırılmış süt

bir çanak y. alup 52a/7

y.+ (yoğurd) umla 52a/13

yoğsa : yoksa, "aksi takdirde"
anlamında kullanılan bağlaç krş. yoğsa,
yoğsa

y. 28b/12

senden uluya mı gerek y. 22a/14

yoḥsa : yoksa, “aksi takdirde” anlamında kullanılan bağlaç krş. yoḥsa, yoḥsa
y.+ sa 48b/6

yok : var olmayan; ‘caiz değil’ anlamında krş. yoğ

y. 42a/3

ḥālī y. 36b/2

nesne y. 26b/4

kendüni y. bil 9b/15

y. ise 10b/6

y.+ dur 14a/13

anuñ münāsibeti y.+ dur 16a/13

aşlı y.+ dur 38b/2

bundan ilerü yol y.+ dur 40b/15

bunuñ şevābiñ nihāyeti y.+ dur 32b/3

bunuñ teveccihī y.+ dur 37a/1

delīl y.+ dur 11b/8

dini y.+ dur 30b/14

dīni y.+ dur 53a/17

emir ile y.+ dur 22b/11

ḥavf y.+ dur 44a/7

ḥicāb y.+ dur 45a/6

ḥilāf y.+ dur 30a/17

ī‘ tiḳād itmek y.+ dur 20a/11

ī‘ tiḳādları y.+ dur 37b/3

kimse y.+ dur 21b/9

ḳuṭba ihtiyācları y.+ dur 33b/7

müşkili y.+ dur 45a/6

nehayeti y.+ dur 45a/11

nesne y.+ dur 45b/16

nūruñ gölgesi y.+ dur 26a/5

‘aded y.+ dur 54a/4

‘aḳluñ bunda eli y.+ dur 37a/7

‘azāb y.+ dur 49a/6

resūlūñ şefā‘ati y.+ dur 28a/7

secde eylemek y.+ dur 37b/11

taḥḳiḳinden ḥaberleri y.+ dur

30a/5

varmaḳ y.+ dur 44a/10

y.+ dur dimek olur 14b/9

y.+ sa 11a/13

yoḳaru : yüksek, yüksekte bulunan, üstündeki, aşağı karşıtı, fevk krş. yuḳarı

y.+ da 4a/10, 6a/6

rücū‘ı y.+ yadur 35b/6

yoḳaru : üstün

y.+ dur 13a/2

yoḳsa : yoksa, “aksi takdirde” anlamında kullanılan bağlaç krş. yoḥsa, yoḥsa

y. 10b/17

yol : karada, suda, havada her yöne gidilecek yer, tarik, rah; usul, üslup, tarz

y. 52a/5

y. ikidür 9a/3

kici y. isterseñ 9a/5

y. üzerinde 52a/5
bundan ilerü y. yokdur 40b/15
hağ y.+ a 13b/17, 14b/11
y.+ a girüñ 13b/11
ızlâl y.+ a gitmişlerdür 20a/4
ızlâl y.+ a ilemeler 15a/16
y.+ da 9b/14
y.+ da geçen dervişlerle 44a/4
toğrı y.+ dan ayırmaya 4a/8
hūyi y.+ dan gidersindür 48b/15
hağ y.+ dan irer 49a/1
y.+ dan tayanacağ olursañ 52a/15
tarikat y.+ dur 52b/6
y.+ ı 9a/4, 26a/6, 52b/5
şeri' at y.+ nda olmuşdur 21a/9
y.+ lar 41a/11
y.+ uñ mescide uğrasa 10b/14
öz cānımız y.+ uña 43a/12
şeyih y.+ una 46a/10
andan sār'ir fuqarā y.+ unca 13b/1
y.+ unda 53a/4
dīn y.+ unda 21a/8
y.+ undan dönmeye 43a/10
y.+ uñı 52a/8
Hağkuñ y.+ unı dört nesnede
buldum 10a/9

yoldaş : birlikte yola çıkan, yol ve seyahat arkadaşı

y. 11b/13
y. ise 28b/13, 28b/14
y. olursañ 28b/17

tarikat y.+ ı oldı 44a/5

yu- : yıkamak, temizlemek
y.- dılar 24b/10
beni y.- ñ kefinleyiñ 24a/8
y.- sını 23a/12
' Alı y.- sını 23a/12

yokarı : yüksek, yüksekte bulunan, üstündeki, aşağı karşıtı, fevk karşı.
yokarı

bir qarış y. kalkmış 9a/16

yüce : ulu, büyük, âlî
kadim y. ergin eli 17a/8

yük : hayvanın veya hamalın sırtına konulan şey; ağır görev ve sorumluluk
üzerinde y. 9a/16
ağır y. urduñ 9a/15
deveye y. urup 9a/14
kırk deve y.+ i 10a/9
kitāb y.+ ledeler 31a/2

yükle- : sırtına eşya ve yük almak.
deveye y.- tdi 24b/13

yüri- : ayakları kullanarak hareket etmek; ilerlemek, ileri gitmek, terakki etmek karşı. yürü-
y. 52a/8

yürü- : ayakları kullanarak hareket etmek; ilerlemek, ileri gitmek, terakki etmek krş. yürü-

ādāb-ı ʔarīkat y.- düp 12b/11

y.- mesünler 7a/4

y.- r 50a/3

y.- rdi 26b/10, 26b/11, 52a/5

y.- tmiş 4a/5-6

üzerine y.- rler 39a/2

yüz : çehre; yüzey, satıh, bir nesnenin dış görünüşü

y. çevirdüğü 42b/8

y. çevirse 42b/12, 42b/14

ħağ şeyħinden y. çevirse 42b/7

ħalfesinden y. çevürse 43a/1

y. kez daħı añılsa 27a/13

y.+ i 24a/9

ma^ç şük y.+ i görünür 50a/6

y.+ i niķāblu 24b/12

y.+ i nurlu 34a/3

y.+ in görüp ʔururdı 8b/10

y.+ inden niķāb sıyırdılar 25a/2

y.+ ine baķsa 50b/8

y.+ ün açalum görelüm 24b/15

aç y.+ ün görelüm 25a/1

y.+ üñ göremeyem 34b/14

yüz sür-: yönelmek, ibadet etmek

y.+ ine sürünce 5b/14

y.+ ler sürelüm 2a/8

y.+ ler sürerler 6b/16

yir yüzi: yeryüzü

yir y.+ ini 12b/7

- Z -

zabt id- : ele geçirmek, fethetmek; tutmak, yakalamak, hakim olmak; yazmak, kaydetmek; bellemek, akılda tutmak

z. ide 28b/9

rızķın z. idemez 48a/14

zād : F. eklendiğı sözlere ‘doğma, doğuş, doğmuş’ anlamları kazandırarak birleşik söz varlıkları oluşturur

ism-i zād: zatin adı

ism-i z. 13b/5

zafer : Ar. büyük sıkıntılarla istenilen amaca ulaşma, hedefi yakalama, başarma 2. Düşmanı yenme, üstünlük sağlama

z. idemedi 18a/8

z. idemez 18a/9

z.+ et idemedi 18a/1

zaħın : ?

z.+ da 16b/8

zāhīd : Ar. aşırı sofu, bilinçsizce kendini dine veren kimse

z. 38b/17, 49b/15

zāhīr : Ar. açık, belli görünen krş.
zāhīr

z.+i 10a/4

z.+ de 14a/3

‘ulema-i z.+ ĩn 31b/8

z.+ inde nesne bilünmezler

39a/14

z.+ inden 42a/6

zāhīr : Ar. açık, belli görünen krş.
zāhīr

z. 14a/4, 14b/1, 24b/9

‘ulemā-i z. 13b/13

z. bedenim 54a/11

z. gözünüzdən tölündük 25a/8

z. idi 26a/6

z. katında 25a/14

z.+ de 28b/15

dil-i z.+ de 16a/3

‘ilm-i zāhīr: görünen âlemin ilmi

‘ilm-i z.+ de 15b/5

z.+ den 41b/10, 45a/4, 52b/11,

53b/6

z.+ den itmeye 41b/9

z.+ inden tebdīl ide 52b/12

z.+ ler 42b/11

z.+ den 53a/4-5

‘ilm-i z. 41a/1

ma‘nā-yı zāhīr: görünen âlemin

anlamı

ma‘nā-yı z. 54a/1

zāhīr ol-: açık, görünür olmak

z. olmuşdur 23a/10

z. olur 18b/15, 28b/7

zāhmet : Ar. sıkıntı, eziyet, mihnet,
rahatsızlık

z.+ ile 49b/10

nefsün z.+ inden 49a/7

zā‘if : Ar. zayıf, kuvvetsiz, güçsüz,
mecalsiz

z. ümmetine 19b/5

zā‘if ol-: zayıf olmak

z. olsa 47a/14

zā‘il ol- : kaybolmak, yok olmak,
düşmek

zā‘il ol-: kaybetmek, yok etmek

z. olmaya 42a/12

zākīr : Ar. zikreden, sürekli zikir ve
dua ile meşgul olan.

z. 7b/12

andan z.+ i 13a/17

andan z.+ ĩ 12b/17

zālīm : Ar. haksızlık yapan ve
zulmeden, haksız, gaddar, kıyıcı,
merhametsiz

z. 48b/16

z.+ dür 48a/12-13

z.+ lerden ise 48b/10

z.+ lerün başı 48b/12

<p>zamān : Ar. vakit, çağ; devir, ahd; süre, mühlet, mehil; dönem, mevsim</p> <p>z.+ a dek çün 17b/6</p> <p>her z.+ da 39a/6</p> <p>aḥır z. 27b/14</p> <p>āḥır z. 18a/9</p> <p>ol z. 28a/13</p> <p>bu z.+ a gelince 2b/3</p> <p>ol z.+ dan berü 28a/15</p> <p>İbrāhīm z.+ ı geldi 17b/11</p> <p>Mūsā z.+ ı geldi 17b/16</p> <p>Dāvud peygamber z.+ ı oldu 17b/17</p> <p>Nūḥ z.+ ı oldu 17b/6</p> <p>‘uzlet z.+ ıdur 8a/14</p> <p>anuñ z.+ ina 17b/4</p> <p>Dāvud z.+ ina şaldı 17b/17</p> <p>z.+ ında 40a/13</p> <p>z.- ı qadimde 17a/11</p> <p>her z. 8b/16</p> <p>bu z.+ a gelince 4b/2</p> <p>aḥır z.+ da 15a/15</p> <p>her z.+ da 41b/5, 41b/7</p> <p>ol z.+ da 42a/2</p> <p>ol z.+ dan 2b/3</p> <p>z.+ e 8a/5</p> <p>Mūsā peygamber z.+ ında 38b/7</p> <p>z. gele 8a/12</p> <p>z.+ da 8a/6, 8a/13, 11a/14</p> <p>fī z.+ inā 4a/5</p>	<p>zamān ol-: belli bir zaman gelmek</p> <p>z. oldu 28a/10</p> <p>zān : Ar. düşünce, görüş, fikir, farz ve tahmin; sanı, sanma; şüphe, tereddüt, şekk</p> <p>nākısuñ z.+ nını 17a/2</p> <p>su-i zān: kötü zan</p> <p>su-i z. 11a/16</p> <p>şu-i z.+ dan 11b/2</p> <p>sū-i z. itmekden 11a/7</p> <p>zarūrī : Ar. ister istemez olan, mecburî</p> <p>z. yirde 48b/4</p> <p>zāt : Ar. kendi; saygın, itibarlı</p> <p>baḥır-ı z.- ı aḥadiyyete 11b/12</p> <p>tecellī z. 50a/8</p> <p>tecellā-yı z.+ a ire 54b/12</p> <p>şifāt-ı z.+ a irse 50a/7</p> <p>zāyi‘ : Ar. kaybolmuş, yok olmuş, telef olmuş</p> <p>zāyi‘ ol-: kaybolmak</p> <p>z. olmaya 52a/10</p> <p>Zebūr : Ar. hz. Davud’a vahy olunan semāvî kitap</p> <p>Z.+ dur 37a/14</p>
--	---

zēmīm : Ar. eleştiriye açık,
beğenilmeyen

aḥlāk-ı z.+ esin 54a/2

aḥlāk-ı z.+ esin 49b/17

zerre : Ar. bir nesnenin en küçük
parçası

z. 8a/13

bir z. 10a/1

zīkīr : Ar. anma, söyleme, vird çekme
krş. zīkīr

z. 12b/10, 12b/11

z. (zīkīr) +e 7b/7

zīkīr it-: anmak

z. itdüğ 4a/10

zīkīr ol-: ismi söylenmek,
anılmak

z. olunur 2b/5

zīkīr : Ar. anma, söyleme, vird çekme
krş. zīkīr

z.+ le işleye 47b/8

z. fikri 42a/4

z.+ (zīkīrullāh) a başlamak gerek
7b/12

zilhicce : Ar. Arabî ayların on ikincisi
olup, onuncu günü kurban bayramına
rastlar

z.+ nūñ 7a/12

zinā : Ar. evlilik dışı cinsel ilişki
z.+ dan saḫīnuñ 50b/4

göz z.+ sı vardır 50b/5

zīnār : ?

z.+ a yetiştirür 30b/5

zīrā : F. çünkü, şundan dolayı.

z. 2a/3, 2a/16, 2b/1/11, 4a/9,
6a/7, 6a/11, 6a/16, 7a/6, 7a/8, 7a/16,
7b/5, 7b/8, 7b/13, 7b/16, 8a/5, 8a/8,
11a/1, 11a/4, 12b/7, 16a/12, 16a/16,
19a/9, 20a/11, 23a/10, 26a/5, 26a/16,
27a/14, 28a/6, 28a/9, 28b/15, 33a/7,
35b/6, 37a/13, 37b/17, 38a/1, 38a/13,
40b/13, 42a/12, 43b/10, 44a/14, 45a/5,
45b/2, 45b/9, 45b/13/16, 46b/7, 49b/4,
50b/3, 50b/13, 51a/8, 52b/2

zīyā : Ar. ışık

z.+ nuñ tanur ola 53b/8

zīyāde : Ar. fazla, çok; lüzumsuz, boş; -
den daha çok

z. 7b/5, 44a/1, 49a/5

benden z. 22a/12

z. bekleyeler 27a/5

z. geçerse 44b/9

z. kıl 40a/9

z. ʿamel iderse 44a/8

z. seveler 27a/2

cihetden z. seveler 27a/5

z. sevseler 26b/16
z. söylemek 26a/15
z. su'âl itse 47a/15

ziyân : F. bir şey ya da kimsenin sebep olduğu çıkar kaybı, zarar
z.+1 degendür 53b/13
düşersen z.+ ım 52a/12
z.+ ların 49b/4
z.+ laruñ 49b/5
ziyân ol-: bir işe yaramayıp heder olmak
z. olmaz 41a/13

ziyâret : Ar. bir kimseyi veya bir yeri görmeye gitme; gidilmesi, duâ edilmesi sevap sayılmış ve âdet durumune gelmiş kutsal yer, ziyâretgâh
z. yigdür 45b/13
z.+ ım 26b/2
ziyâret it/d-: ziyaret etmek
z. ider 45b/14
z. itmekden 45b/12

zuhûr : Ar. görünen, görünme
zuhûr-ı cemâl: güzelliğin görünümü
z.- ı cemâlde sâ'ir 2a/11

zulmet : Ar. karanlık
cehil z.+ dür 31a/9
nefs-i emmâre z.+ inden 11b/15

zulumât : Ar. karanlıklar, zulmetler
küfür z. karşıuluğundan kırtara 36b/15

cehil z.+ dur 54b/8

zulumât-i nefsâniyye:
nefsin zulümleri
z.- i nefsâniyyeden 11b/10

zühd : Ar. dünyaya rağbet etmeyip kendini ibadete verme, nefsin her türlü zevkten alıkoyup ibâdet yolunu seçme, perhizkârlık

mağam-ı z. (zühüd)
mübtedînüñdür 49b/1
z.+ e 49a/13
mertebe-i zühd: takvâ mertebesi
mertebe-i z.+ de 49a/14
mertebe-i z.+ em 49a/12
mertebe-i z.+ i 49a/16

zühdi : Ar. zühde ilgili
z. dimişler 49b/12

zülfikâr : Ar. Hz. Ali'nin ucu çatallı, ortası yivli olan çok meşhur kılıcı
z.+ ı bırağdum 24b/1
z.+ ı Hâsana virdi 24a/12

5.1. KİŞİ ADLARI DİZİNİ		
‘Abdu’l-Mecîd	33b/16	18b/10, 18b/13, 20b/16, 21b/2, 21b/4, 21b/7, 22a/4, 22a/5, 22a/12, 22a/16, 22b/7, 22b/9, 22b/12, 22b/13, 22b/17, 23a/1, 23a/3, 23a/5, 23a/8, 23a/9, 23a/3, 23a/12, 23a/15, 23a/17, 23b/4, 23b/6, 23b/7, 23b/8, 23b/10, 23b/11, 23b/13, 23b/14, 23b/16, 23b/17, 24a/2, 24a/3, 24a/6, 24a/7, 24a/14, 24a/15, 24b/2, 24b/4, 24b/5, 24b/6, 25a/3, 25a/4, 26a/17, 26b/5, 26b/11, 27a/2, 27a/4, 27a/7, 27a/10, 27b/9, 27b/11, 27b/12, 27b/13, 28b/2, 28a/4, 28a/6, 28a/7, 28a/11, 28a/14, 28a/16, 28b/3, 28b/4, 28b/5, 29b/1, 31b/16, 35a/12, 35a/14, 40a/15, 40a/15, 41b/13, 42b/8, 43b/6, 43a/17, 44b/6, 44b/6, 45a/14, 45a/14
‘Abdullah İbn-i Mülcem	23b/7	
‘Abdurrahmân Gâzî	21a/15	
‘Abdurrahmân İbni Ebû Bekir	21a/14	
Âdem	17a/17, 17b/1, 17a/17, 17a/17, 37b/10, 42a/12	
‘Adni Ebû Hâzîm Medenî	8b/5	
Âhmed	5b/7	
Âhmed Şâh	27b/14	‘Ali Mûsâ-ı Kâzım 27b/12
Âhmed Erzencâni	3a/10	‘Alî Naķî ‘Askerî 27b/13
Âhmed Yegitbaşı	3a/12	‘Ali Zeynel‘âbidîn 27b/11
‘Âişe	21a/2	‘Aliyyü’l-Murtaşâ 27b/10-11
‘Alâ’e’d-dîn	3b/3	‘Aze’d-dîni’l-Halvetî 3a/8
‘Alâeddîn ‘Uşşâki	3a/11-12	Hâsan-ı Başrî 2b/7, 2b/12, 4a/12
‘Ali	2b/9, 2b/10, 2b/11, 3b/7, 3b/8, 4a/4, 4a/6, 4a/9, 4a/11, 4a/11, 4b/1, 6b/12, 6b/14, 15b/14, 18a/16, 18a/16, 18a/17, 18b/3, 18b/4, 18b/5, 18b/7,	Bâyâzîd 9a/13, 9b/1, 9b/1, 9b/12, 9b/14, 9b/16, 9b/17

Bāyāzīd-i Beṣṭāmī 9a/6, 9a/7	Ebū Ḥanīfe 8b/10
Bāyezīd 8a/15, 34b/8, 34b/10, 34b/11, 34b/11, 34b/15, 34b/16, 38a/7, 38a/3, 38a/9	Ebū Hureyre 8b/6
Beṣīr-i Hāfi 8b/12	Ebū Müslīm 28a/13
Ca' fer 17a/6	Ebū Şeyḥ 16b/12
Ca' fer-i Şādīk 9b/5, 9b/4, 27b/12, 38a/3, 38a/8	Fāṭıma 21b/17, 22b/17, 23a/2, 23a/3, 23a/3, 23a/7, 23a/7, 23a/8, 27b/8, 28a/7
Cemāle'd-dīnū Tüsterī 3a/5	Fāṭımatü'z-Zehrā 22b/10
Cüneyd-i Bağdādī 2b/16, 8b/10	Fetiḥ Nuşrī 8b/1
Cüneyd 4a/14, 4b/1, 4b/2, 9a/10	Fir'avn 8b/8
Dāvūd 4a/12, 17b/17, 17b/17, 18a/1	Ḥabīb Efendi 3b/3
Dāvūd-u Taî 2b/14, 4a/12-13	Ḥabīb-i 'Acemī 2b/13, 4a/12, 35a/2, 35a/6
Ebu'l-Ḥasan 36a/1	Ḥacı Karamānī 3a/13
Ebu'n-Necīb Sehre 3a/2	Ḥamza'-i Ḥorasānī 11b/6
Ebū 'Alī Şakīk 10a/7	Ḥasan 4a/12, 21b/17, 24a/1, 24a/12, 24a/13, 24a/15, 24b/13, 24b/16, 29b/4, 31b/16
Ebū Bekir 20b/16, 21a/1, 21a/2, 21a/3, 21a/9, 23a/16, 25b/3, 26b/9, 27a/2	Ḥasan Rızā 27b/11

Ḥasan-ı Başrī 2b/7, 2b/12

krş. Ḥasan Başrī

Ḳārūn 8b/8

Ḥasan Başrat 40a/16

Ḳasım Efendi 3a/14, 3b/2, 27b/6

Ḥasan Başrī 43b/1 krş. Ḥasan-ı Başrī

Laḥmī 27b/4

Ḥızır 8b/12

Ḳadı Muḥyi'd-dīn 3a/1

Ḥüdāvendigār 15a/1

Ḳudsi 26b/13

Ḥüseyin 21b/17, 24a/1, 24a/15, 24a/15,
24a/16, 24b/13, 24b/16, 27b/11, 29b/4,
31b/16

Ḳuṭbu'd-dīnū Behrī 3a/2-3

Ḥüseyin Efendi 3a/15

Mevlānā 14b/17-15a/1

İbrāhīm 50b/7 krş. İbrāhīm

Mimşāde'd-Din Nūrī 2b/17

İbrāhīm 3a/5, 3a/6, 8b/11, 17b/9,
17b/11, 17b/13, 27b/6
krş. İbrāhīm

Miri'l-Ḥalveti 3a/7

Mu'āviye 21a/14, 23b/3, 23b/9

İbrāhīm İbn-i İdhem 8b/9

Muḥammed 2b/9, 2b/9, 2b/11, 3b/7,
3b/8, 4a/4, 4a/9, 15b/13, 15b/14, 16a/9,
22a/3, 23a/2, 24a/1, 24b/16, 26a/5,
26a/9, 27a/4, 27a/10, 27a/14, 27b/13,
27b/13, 28a/4, 28a/6, 33a/5, 37b/2,
40b/2, 40b/15, 41a/8, 41b/13, 42b/8,
44b/7, 44b/7, 45b/12, 45b/15

İbrāhīm Ḳayşarī 3a/11

İmām Ġazālī 15a/14

İmām-ı Şāfi'ī 29a/10, 29a/15

Muḥammed Mehdī 27b/13

İskender 3b/4

Muḥammeden Bākır 27b/12

Muḥammed ‘Azīzī 3b/1

Muḥammede’ d-Dīn Nūrī 2b/17

Muḥammede’ l-Ḥalvetī 3a/6

Muḥammed Efendi Kara Hısarī 3b/2

Muḥammedi’ l-Muṣtafā 27b/10

krş. Muḥammedini’ l-Muṣtafā,
Muḥammed Muṣtafā

Muḥammedini’ l-Muṣtafā 18a/9, 31b/1

krş. Muḥammedi’ l-Muṣtafā,
Muḥammed Muṣtafā

Muḥammed Nakī 27b/13

Muḥammed Karabaş 3a/15

Muḥammed Muṣtafā 19b/4, 20b/13,
33a/2, 37b/1, 40a/6, 40a/12, 42a/17

krş. Muḥammedini’ l-Muṣtafā,
Muḥammedi’ l-Muṣtafā

Muḥyed’ d-dīn 22a/3 krş. Muḥyiddīn

Muḥyiddīn 3a/14, 19b/12, 54a/9

krş. Muḥyed’ d-dīn

Murtażā 2b/7

Mūsā 17b/15, 27b/12, 27b/12, 35a/11,
38b/7

Mūsā Kelīmu’ llāh 17b/13

Muṣtafā 27b/7

Müntehī 28a/10

Nemrūd 8b/8

Nūḥ 17b/3, 17b/6, 17b/8

‘Osmān 8b/6, 20b/16, 21a/15, 21a/11,
21a/12, 21b/1, 22b/12, 23b/5, 23a/16,
26b/11, 27a/2

Şeyḫ Oğlı Derviş ‘Osmān 2a/5, 11b/17,
12a/1

‘Ömer 8b/6, 20b/16, 21a/6, 21a/13,
22b/10, 23a/15, 26b/10, 27a/2

Rüknü’ d-dīn en-Neḥāşī 3a/3

Şadre’ d-dīni Hācı 3a/8

Selmān-ı Farsī 18a/15

Serīr-i Saḳatī 2b/15, 4a/13

Seyyid ‘Alī 16b/13, 40a/4
Seyyid Cemāle’ d-dīn 16b/6

Seyyidi’ l-enām 6b/12

Seyyid İbrāhīm 47b/13

Seyyid Muḥammed Efendi 3b/5

Seyyid Yahyaeş-Şirvānī 3a/9

Süfyān 10a/5, 10a/6

Süfyān Sevrī 10a/3

Süleymān 18a/2, 18a/4

Şehābe’ d-dīn 16a/5

Şehābe’ d-dīn ü Tebrīz 3a/4

Şeyḥ Maḥye’ d-dīn 35b/12, 41a/14

Şeyḥ Seyyid ‘Alī 16a/10, 40a/8

Şeyḥ Seyyid Şāfi 16a/10

Şeyḥ Kebīr 29b/6, 48a/10

Şeyḥ Maḥye’ d-dīn 33b/14, 41a/1-2

İmām-ı Ṭahavī 27a/10

Ya’kūb 3b/3, 5b/10, 5b/11, 5b/12,
5b/14, 6a/1

Yezīd 28a/10, 28b/1, 43b/5

Yūsuf 5b/11, 5b/13, 5b/13

Zāhid Gīlānī 3a/6

Zennūn-ı Mıṣrī 9a/2

SONUÇ

Vesîle-nâme adlı eser üzerinde yapılan bu çalışma metninin birinci bölümünde yazım özellikleri incelenmiş; bu bölümde ünlü ve ünsüzlerin ayrıntılı olarak başta, ortada ve sonda olmak üzere çeşitli şekillerdeki yazılışları belirlenmiştir. Ayrı yazılan ekler ve bitişik yazılan kelimeler tespit edilmiş, ses bilgisi bölümünde ise damak uyumu ve dudak uyumu, yuvarlaklaşma, düzleşme, yutulma, ötümlüleşme, ötümsüzleşme, erime, düşme gibi hadiselerin örnekleri elden geldiğince verilmeye çalışılmıştır. Biçim bilgisi bölümünde ise isim ve fiil çekimi ayrıntılı olarak işlenmiştir. Durum ekleri, kendi anlamlarının yanında, birbirlerinin yerine kullanılışları tespit edilmeye çalışılmıştır. Zaman ve kip ekleri örneklerle açıklanmıştır. Metinde geçen yazım ekleri ve kelime grupları yine aynı titizlikle verilmeye çalışılmıştır. İkinci bölümünde metin çevriyazı ile latin harflerine aktarılmıştır. Üçüncü bölümde ise metindeki anlamları esas alınarak tanımlanan kelimelerin dizini verilmiştir; ayrıca ‘Kişi Adları Dizini’ hazırlanmıştır. İnceleme neticesinde elde edilen sonuçlar şöyle sıralanabilir:

1) *Vesîle-nâme* dönemin konuşma diliyle yazılmış olmasından dolayı bu konuda zengin malzeme sunmaktadır. Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalara az yer verilmesi; isim, sıfat, fiil ve fiilimsilerden ziyade kısa cümlelerin yer alması; basit benzetme ve istiareler ile günlük hayattan alınan örneklerin çokça olması; Arapça ve Farsçadan alıntı kelimelerdeki uzun ünlülerin konuşma dilinde bazen kaybolması; yer yer şivelerden alınmış kelime, ifade ve gramer şekilleri ile ağızlarda yaşamaya devam eden Eski Anadolu Türkçesinin de özelliklerinin görülmesi; konuşma dilinde bazı arkaik kelimelerin varlığını sürdürmesi; yazı dilinde Arapça u, ü, vu, vü bağlaçları kullanılırken konuşma dilinde sadece ‘ve’ bağlacının kullanılması; Türkçe eklerin tercih edilmesi; Türkçede kullanılan Arapça, Farsça kelimelerin, halk diliyle yazılmış metinlerde, aslı yazımlarıyla yazılmaması; cümle yapılarının karmaşık olmaması; devrik cümlelerin ve eksilteli ifadelerin kullanılması; karşılıklı konuşmalara yer verilmesi gibi özellikler metnin konuşma diliyle yazıldığını gösterir.

2) *Vesîle-nâme* didaktik bir eser olmasıyla birlikte metinde konuyla ilgili hikâyelere yer verilmek suretiyle anlatım zenginleştirilmiştir

3) *Vesîle-nâme*’de dikkat çekici bir üslup özelliği olarak diyaloglara çok yer verilmiştir. Diyaloglar iki şekilde yer almaktadır: İlki, konuyla ilgili rivayetlerde ve hikâyelerdeki

şahısların karşılıklı konuşmaları şeklindeyken, ikincisi ise bizzat anlatıcının okuyucuyu muhatap kabul ederek oluşturulan diyaloglardır.

4) Eserde birçok yazım hatası vardır. Bunun gibi hatalar, özellikle alıntı kelimelerde, genellikle uzun ünlülerin kısa ya da kısa ünlülerin uzun yazılması şeklindedir. Hem kelime hem de ek bazından görülen bu tarz hatalar, metnin genelinde söz konusu olmasa da örnekleri azımsanmayacak derecedir. Buna sebep katip ya da yazarın hat bilgisinin yetersiz oluşu ve buna bağlı kelimenin konuşma dilindeki haliyle yazıya geçirilmesidir.

5) Türkçe kelimelerin hâkim olduğu metinde, yer yer şivelerden alınmış kelime ve ifadeler ile ağızlarda yaşamaya devam eden Eski Anadolu Türkçesi özellikleri de görülür.

6) 18. yüzyılda yazılmış olmasına rağmen dudak ve damak uyumları tamamlanmamıştır. Örneğin: -(y)AlUm istek kipi 1. çokluk kişi eki sadece bir örnekte hem düz hem yuvarlak olmak üzere ikili kullanımı vardır. *Vesîle-nâme*'de 6 kelimedede vav (و) harfi yazılmış olmasının yanısıra 12 kelime de sadece ötre (و) kullanılarak yazılmış ve vav (و) harfi gösterilmemiştir. "idelim 27b/10, idelüm 2a/1"

7) Metinde -IsAr gelecek zaman eki örneklerine rastlanmaktadır: kendü özünden nite añlayısardur (26a/8)

8) *Vesîle-nâme*'de -yor şimdiki zaman ekine rastlanmamıştır. Şimdiki zaman eki anlamı, geniş zaman kipi kullanılarak sağlanmıştır.

9) *Vesîle-nâme*'de çoğul 1. şahıs eki, emir/istek çekiminde bir örnekte -vUz eki, giğerlerinde -AlUm eki kullanılmıştır. Söz konusu kullanımlar, biz >>vuz>uz değişimi neticesinde meydana gelen bir özellik olarak değerlendirilebilir. "birbirimüz yolundan dönmeyevüz (43a/10-11)"

10) Zamir n'si kullanılmayan örnekler sadece kendü dönüşlülük zahirinde tespit edilmiştir. "kendüden 18b/15, 37b/16, 38b/2"

11) İncelenen metnin dizininde 2041 madde başı kelime bulunmaktadır. 1247 Arapça, 138 Farsça, 656 Türkçe kökenli kelime tespit edilmiştir. Ayrıca 'Kişi Adları Dizini'nde de 121 kişi adı bulunmaktadır.

KAYNAKLAR

- ABDULKADİROĞLU Abdülkerim, *Halvetîlik'in Şa'baniyye Kolu Şeyh Şa'bân-ı Vefî ve Külliyesi*, 1. Baskı, Ankara: Türk Hava Kurumu Basımevi, 1991.
- AĞANOĞLU H. Yıldırım, *Rumeli'de Bir İrfan Ocağı-Ohri Halvetî Hayâtî Âsitânesi*, 1. Baskı, İstanbul: İz Yayıncılık, 2016.
- AHMET CEVDET PAŞA, *Belâgât-ı Osmanîyye*, haz. Turgut Karabey, Mehmet Atalay, 2. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları, 2017.
- AKALIN Şükrü Halûk ve diğerleri, *Türkçe Sözlük*, 11. Basım, Ankara: TDK Yayınları, 2019.
- AKAR Ali, "Satırarası Bir Kuran Tercümesinde Bazı Türkçe Terimler", İstanbul: *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, S. 91, 1994, ss. 54-58.
- AKAR Ali, *Oğuzların Dili Eski Anadolu Türkçesine Giriş*, 1. Baskı, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2018.
- AKAR Ali, "Eski Türkçeden Oğuzcaya Saklantılar", İstanbul: *Köktürk Yazısının Okunuşununun 125. Yılında Orhun'dan Anadolu'ya Uluslararası Türkoloji Sempozyumu*, C. 1, 2018.
- AKSAN D. ve diğerleri, *Sözcük Türleri I-II*, Ankara: TDK Yayınları, 1976, I. C.; II. C., 2. baskı, Ankara: TDK Yayınları, 1983.
- AKSAN Doğan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, 6. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2015.
- ALTUN Mustafa, *Sî-Nâme-i Hü mâmî*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2017.
- ALYILMAZ Cengiz, *Orhun Yazıtlarının Söz Dizimi*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 1994.
- ALYILMAZ Selma, "Türkçede Olumsuz Fiillerin Geniş Zaman Biçimbirimi", Ankara: *Turkish Studies*, S. 5/4, 2010.
- ARAT Reşit Rahmeti, "Türkçede Kelime ve Eklerin Yapısı", C: IV, İstanbul: *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 1955, S: 43, ss. 397-400.
- ARGUNŞAH Mustafa, SAĞOL YÜKSEKKAYA Gül den, *Karahanlıca Harezmece Kıpçakça Dersleri*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2020.
- ATALAY Besim, *Divanü Lûgat-it Türk (Dizin) - Kaşgarlı Mahmud*, 6. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2013.

- AYDIN Erdal, *Muhammed bin Hüseyin Er-Revani'nin Hilyet'ül-Mülûk Adlı Eseri (İnceleme-Metin-Dizin)*, (Doktora Tezi), Bursa: Uludağ Üniversitesi, 2019.
- AYVERDİ İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, C. I-II-III, 1. Baskı, İstanbul: Kubbealtı Lugatı, 2005.
- BAHAEDDİN Mehmed, *Yeni Türkçe Lügat*, 1. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları, 1997.
- BANGUOĞLU Tahsin, *Türkçenin Grameri*, 10. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2015.
- BAŞDAŞ Cahit, “Türkiye Türkçesinde Aslı Uzunluk Belirtileri”, Ankara: *Turkish Studies, Türkoloji Araştırmaları* Volume 2, 2007, ss. 89-101.
- BAYRAKTAR Nesrin, *Orta Türkçede Fiilimsiler*, (Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe SBE, 2000.
- BİLGEGİL Kaya, *Türkçe Dilbilgisi*, 2. Baskı, Erzurum: Salkımsöğüt Yayınevi, 2014.
- BOZ Erdoğan, “Ünsüz Düşme ve Kaybolmalarında Terim ve Tasnif Sorunu”, C. 1, Ankara: *Türk Dili*, S. 600, 2001, ss. 856-864.
- CAFEROĞLU Ahmet, *Türk Dili Tarihi*, 4. Baskı, İstanbul: Alfa Yayınları, 2001.
- CANIM Rıdvan, *Latîfi Tezkiretü's-Şu'arâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ (İnceleme-Metin)*, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, 2000.
- CEBECİOĞLU Ethem, *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 5. Baskı, İstanbul: Ağaç Kitabevi Yayınları, 2009.
- CEYHAN Semih, *Türkiye'de Tarikatlar Tarih ve Kültür*, 2. Basım, Ankara: İSAM Yayınları, 2018.
- CLAUSON Sir Gerard, “Türkçede Sekizinci Yıldan İtibaren Kullanılan Ekler”, C. I, Ankara: *Dil Araştırmaları Dergisi*, S. 1, Güz, 2007.
- CLAUSON Sir Gerard, *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish*, Oxford, 1972.
- DEMİR Nurettin, YILMAZ Emine, *Türk Dili El Kitabı*, 1. Basım, Ankara: Grafiker Yayınları, 2003.
- DEMİR Nurettin, YILMAZ Emine, “Osmanlı Türkçesi”, XI. C., Ankara: *Türkler Ansiklopedisi*, 2002.
- DENY Jean, *Türk Dil Bilgisi*, çev. Ali Ulvi Elöve, 1. Basım, İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2012.
- DEVELİ Hayati, *Evlîya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyıl Osmanlı Türkçesinde Ses Benzeşmeleri ve Uyumlar*, 1. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 1995.

- DEVELİ Hayati, *XIII. Osmanlı Türkçesi Kılavuzu*, İstanbul: Bilimevi, 2003.
- DEVELİ Hayati, *XVIII. Yüzyıl İstanbul Hayatına Dair Risâle-i Garîbe*, İstanbul: Kitabevi, 1998.
- DEVELİ Hayati, *Osmanlı'nın Dili*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2009.
- DEVELLİOĞLU Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 19. Baskı, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları, 2002.
- DİZDAROĞLU Hikmet, *Türkçe Fiiller*, Ankara: TDK Yayınları, 1963.
- DUMAN Musa, "Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde Dil Uyumuna Aykırı Örnekler Üzerine", *Makaleler - Eski Türkiye Türkçesinde Osmanlı Türkçesine*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2013.
- DUMAN Musa, (2004), "Eski Anadolu Türkçesi Dönemine Ait Bazı Metinlerdeki Dil Uyumuna Aykırı Örnekler Üzerine", *V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri*, I C., ss. 793-804.
- DUMAN Musa, *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*, 1. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 1995.
- DUMAN Musa, *Vasiyyet-name, Birgili Muhammed Efendi*, İstanbul: R yayınları, 2000.
- ECKMANN Janos, "Türkçede -raq, -rek Ekine Dair", *TDAY-Belleten*, Ankara: TDK Yayınları, 1953, ss. 49-52.
- ECKMANN Janos, *Çağatayca El Kitabı*, çev. Günay Karaağaç, 1. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2017.
- EDİSKUN Haydar, *Yeni Türk Dilbilgisi*, 13. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2017.
- EKŞİOĞLU Serap, "Tarihî Gelişim Sürecinde +DAş Eki", *XII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu*, Ankara: Gazi Üniversitesi, 21-23 Ekim 2020, ss. 854-874.
- EMRE Ahmet Cevat, *Türk Dil Bilgisi: Türkçenin Bugünkü ve Geçmişteki Gelişmeleri Üzerine Gramer Denemesi*, Ankara: TDK Yayınları, 1945.
- ERASLAN Kemal, *Eski Türkçede İsim-Fiiller*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1980.
- ERASLAN Kemal, *Eski Uygur Türkçesi Grameri*, 1. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2012.
- ERCİLASUN Ahmet Bican, *Kutadgu Bilig Grameri - Fiil*, 3. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları, 2020.
- ERCİLASUN Ahmet Bican, *Türk Dili Tarihi*, 17. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları, 2016.
- ERDAL Marcel, *Old Turkic Word Formation*, Vol. I-II, Wiesbaden, 1991.

- ERDEM Mehmed Dursun, “Birincil Ünlü Uzunlukları ve İmâle”, Ankara: *Turkish Studies, Türkoloji Araştırmaları* Volume 3, 2008, s. 252-276.
- ERDEM Mevlüt, “Yön Ekleri Çekim ve Türetim Özellikleri Bakımından Tarihsel Bir Değerlendirme”, *Prof. Dr. Mine Mengi Adına Türkoloji Sempozyumu Bildirileri*, Adana: Ç. Ü. Sos. Bil. Dergisi, 2012, ss. 624-632.
- ERDOĞAN Mehtap, *Osmanlı Türkçesinde Benzer Yazılışlı Kelimeler Sözlüğü*, 2. Baskı, Ankara: Grafiker Yayınları, 2014.
- EREN Hasan, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, 1. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2020.
- ERGİN Muharrem, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak yay., 2002.
- ERSOY Mehmet Nuri, *Türk Edebiyatı Tarihi*, C. I, 3. Baskı, İzmir: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2019.
- GABAİN A. Von, *Eski Türkçenin Grameri*, çev. Mehmet Akalın, 4. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2003.
- GENCAN Tahir Nejat, *Dilbilgisi*, Ankara: TDK Yayınları, 2001.
- GÖKÇE Aziz, “Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine Dudak Uyumu ve Ünsüz Uyumu”, Ankara: *Turkish Studies*, Volume 4/3 Spring, 2009, ss. 991-1012.
- GÜLENSOY Tuncer, *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, 1. Basım, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2018.
- GÜLSEVİN Gürer ve BOZ Erdoğan, *Eski Anadolu Türkçesi*, 1. Baskı, Ankara: Gazi Kitabevi, 2004.
- GÜLSEVİN Gürer, “Türkçede Sıra Dışı Ekler ve Eklerin Tasnif-Tanımlanma Sorunu Üzerine”, *5. Uluslararası Türk Dili Kurultayı*, 20-26 Eylül, Ankara: TDK Yayınları, 2004.
- GÜLSEVİN Gürer, “Türkiye Türkçesinde Zaman ve Kip Çekiminde Birleşik Yapılar Üzerine”, *TDAY-Belleten*, Ankara: TDK Yayınları, 1997, s. 215-224.
- GÜLSEVİN Gürer, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, 5. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2020.
- GÜLSEVİN Selma, “-DIK / (y)ACA+İyelik Eki Yapılarının Öznelerinde İlgi Ekinin Kullanılması Üzerine”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2015, S. 4/3, ss. 889-898.
- GÜNEŞ Sezai, *Türk Dili Bilgisi*, 4. Basım, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları, 1999.
- GÜRBÜZ Faruk, “Üleştirme Sıfatları mı, Üleştirme Zarfları mı?”, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDER)*, 2016, S. IX-1: 194-210, ss. 195-209.

- GÜZEL Ferdi, “Türkçenin Az Bilinen Bir Eki: +lAn”, *TAED-Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, 61, Erzurum, 2018, s. 191-202.
- HACIEMİNOĞLU Necmettin, *Türk Dilinde Edatlar*, 1. Baskı, İstanbul: M.E.B. Yayınları, 1992.
- HACIEMİNOĞLU Necmettin, *Türk Dilinde Yapı Bakımından Fiiller*, 1. Basım, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2016.
- HALMAN Talât Sait, vd., *Türk Edebiyatı Tarihi*, 3. Baskı, İzmir: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2019.
- HAMİT Furkan, *Şemseddin Sami ve Nev-Usûl Sarf-ı Türkî*, 1. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2009.
- HATİBOĞLU Vecihe, *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları, 1972.
- HATİBOĞLU Vecihe, *Türkçenin Ekleri*, Ankara: TDK Yayınları, 1981.
- HENGİRMEN Mehmet, *Türkçe Dilbilgisi*, İzmir: Ergun Yayınevi, 2007.
- İZ Fahir, *Eski Türk Edebiyatında Nesir*, Ankara: Akçağ Yayınları, 1996.
- JOHANSON Lars, “The Indifference Stage Of Turkish Suffix Vocalism”, *TDAY Belleten*, 1981, C. 26-27, 1979.
- KANAR Mehmet, *Örnekli Etimolojik Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, 2. Basım, İstanbul: Derin Yayınları, 2003.
- KARAAĞAÇ Günay, *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, 1. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2013.
- KARAAĞAÇ Günay, *Türkçenin Dil Bilgisi*, 4. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları, 2019
- KARAAĞAÇ Günay, *Türkçenin Ses Bilgisi*, 1. Baskı, İstanbul: Kesit Yayınları, 2015.
- KARAHAN Leyla, *Erzurumlu Darîr Kıssa-i Yûsuf (Yusuf u Züleyha) İnceleme-Metin-Dizin*, Ankara: TDK Yayınları, 1994.
- KARATAŞ Turan, *Türk Dili*, 2. Basım, Ankara: Öncü Kitap Basımevi, 2009.
- KARTALLIOĞLU Yavuz, “Osmanlı Türkçesindeki Ekler Dudak Uyumuna Göre Nasıl Okunmalıdır?”, Ankara: *Turkish Studies*, S. 3/6, 2008.
- KARTALLIOĞLU Yavuz, *Osmanlı Türkçesinde Eklerin Ses Düzeni (16., 17. ve 18. yüzyıllar)*, 1. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2011.
- KARTALLIOĞLU Yavuz, *Osmanlı Konuşma Dili*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2017.
- KARTALLIOĞLU Yavuz, “Carbognano’ya Göre Osmanlı Türkçesi Yazı ve Konuşma Dili İlkeleri”, *Dil Araştırmaları*, S.16, Bahar 2015, s. 7-27.

Kastamonulu Latîfi, *Tezkire-i Latîfi*, Tabii ve Nâşîr: Ahmet Cevdet, İstanbul: Akdam Matbaası, H. 1314.

KOÇ Nurettin, *Yeni Dilbilgisi*, 3. Baskı, İstanbul: İnkılap Yayınevi, 1997.

KOÇU Reşad Ekrem, *Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü*, 1. Baskı, Ankara: Sümerbank Kültür Yayınları, 1969.

KORKMAZ Zeynep, “Eski Anadolu Türkçesinde Aslı Ünlü Uzunlukları”, Ankara: *DTCF Dergisi*, XXXVI / 1-2, s. 49-84.

KORKMAZ Zeynep, “Eski Anadolu Türkçesindeki -van/-ven, -vuz/-vüz Kişi ve Bildirme Ekinin Anadolu Ağızlarındaki Kalıntıları”, *TDAY-Belleten*, C. 12, 1964, ss. 43-65.

KORKMAZ Zeynep, “Türkiye Türkçesinde -madan/-meden < -madın < -medin zarf-fiil (gerindium) Ekinin Yapısı Üzerine”, C. II, Ankara: *Türkoloji Dergisi*, sayı:1, 1965.

KORKMAZ Zeynep, *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, 5. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2017.

KORKMAZ Zeynep, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, 5. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2011.

KORKMAZ Zeynep, *Türkiye Türkçesi Grameri-Ses Bilgisinin Ana Özellikleri ve Kelime Yapımı*, 5. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2017.

KÖPRÜLÜ Fuad, *Anadolu’da İslamiyet*, 1. Basım, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 2017.

KÖPRÜLÜ Fuad, *Türk Edebiyatı Tarihi*, 6. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.

KÖPRÜLÜ Fuad, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara: Diyanet İşleri Yayınları, 1981.

NACİ Muallim, *Lûgat-ı Nâci*, 6. Baskı, İstanbul: Çağrı Yayınları, 2009.

OKUMUŞ Necdet, *Halvetîlik’in Ahmediyye Kolu Yiğitbaşı Velî ve Külliyesi*, Manisa: Şafak Basımevi, 2005.

OKUYUCU Cihan, KARTAL Ahmet, KÖKSAL Fatih, *Klâsik Dönem Osmanlı Nesri*, İstanbul: Kesit Yayınları, 2011.

ÖZTÜRK Mehmet Cemal, “Ramazâniyye”, *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt 34, Ankara: TDV Yayınları, 2012.

PARLATIR İsmail, ŞAHİN Hatice, *Türk Dili - Sözlü ve Yazılı Anlatım Türleri ile Anlatım Teknikleri*, 2. Baskı, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2011.

PARLATIR İsmail, *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, 1. Baskı, Ankara: Yargı Yayınevi, 2006.

- REDHOUSE Sir James, *Turkish and English Lexicon*, İstanbul: Çağrı Yayınları, 2011.
- SALAN Erkan, “Eski Anadolu Türkçesinde -dUK ve +IİK Eklerinin İşlevsel Denkliği”, Ankara: *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History Of Turkish or Turkic*, Volume 7/4, 2012, ss. 2697-2707.
- SALAN Erkan, “Eski Anadolu Türkçesinde {+rA} Yönelme Durumu Eki”, *Dil Araştırmaları*, 2017/21, s. 129-140.
- SAMİ Şemseddin, *Kâmûs-ı Türkî*, 14. Baskı, İstanbul: Çağrı Yayınları, 2005.
- SAVRAN Hülya, “Türk Dilinde ‘+Dİr’ Bildirme Eki ve ‘+Dİr’ Bildirme Ekiyle Yapılan Belirsizlik Kelimeleri”, *U. Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 9, Sayı: 14, 2008/1, 163-188.
- SERİN Rahmi, *İslâm Tasavvufunda Halvetilik ve Halvetiler*, İstanbul: Petek Yayınları, 1984.
- ŞAHİN Hatice, “Kutadgu Bilig’de Tasvirî Fiiller”, *U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sos. Bil. Dergisi*, Yıl: 2000-2001, ss. 95-105.
- ŞAHİN Hatice, *Eski Anadolu Türkçesi*, 1. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları, 2003.
- ŞAHİN Hatice, *Ferah-nâme (Dil Özellikleri – Metin – Söz Dizimi)*, (Doktora Tezi), Malatya: Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.
- ŞAHİN Hatice, *Hatiboğlu Ferah-nâme*, 1. Basım, Bursa: Türk Ocakları Derneği, 2020.
- ŞAHİN Hatice, *Türk Dili Üzerine Yazılar*, 1. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları, 2021.
- ŞAKAR Sezer Özyaşamış, “Eski Türkiye Türkçesinde Küçültme, Sevgi, Şevkat ve Acıma İşlevli Ekler”, Samsun: *Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 2018, C. 7, S. 16, s. 19-30.
- TAŞTAN Erdoğan, “Küçük Hâfız Mustafa Efendi’nin Sofyalı Süleyman Rüsûhî’nin Şiirine Yazdığı Şerh: Şerh-i Kaîde-i Rüsûhî”, İstanbul: *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 2020, C. 7, s. 439-454.
- Tarama Sözlüğü*, I-VIII, 3. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 1995.
- TATCI Mustafa, AKDEMİR Ümit, *Pîr-i Halvetî Seyyid Yahyâ-yı Şîrvânî Kitabı*, 1. Baskı, İstanbul: H yayınları, 2018.
- TEKİN Talat, *Ana Türkçede Aslı Uzun Ünlüler*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları: B 15, 1975.
- TEKİN Talat, *Orhon Türkçesi Grameri*, İstanbul: Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi, 2003.
- TEKİN Talat, *Orhon Yazıtları*, 3. Baskı, Ankara: Bilgesu Yayınları, 2019.

- TİETZE Andreas, *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugati*, Cilt 1 (A-E), İstanbul: Simurg Yayınları, 2012.
- TİKEN Kâmil, *Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf Fiiller*, 1. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2004.
- TİMURTAŞ Faruk Kadri, *Eski Türkiye Türkçesi, XV Yüzyıl Gramer-Metin-Sözlük*, 3. Basım, İstanbul: Kapı Yayınları, 2019.
- TOPALOĞLU Ahmet, *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1989.
- TOSUN Necdet, *Derviş Keşkülü-Tasavvuf ve Dergâh Kültürü*, 1. Baskı, İstanbul: Erkam Yayınları, 2018.
- TUNA Osman Nedim, “Köktürk Yazılı Belgelerinde ve Uygurcada Uzun Vokaller”, Ankara: *TDAY Belleten*, 1960, ss. 213 - 282.
- TUNA Osman Nedim, “Türkçede Transitive-Causative ‘Geçişli Ettirgen Fiiller, Bunlarla İlgili Morfoloji ve Öğretim Meselelerinin Çözümü”, İstanbul: *TDED*, XXIV-XXV 1980-1986, 1986, ss. 381-428.
- TURAN Fikret vd., *XVI-XIX. Yüzyıllar Türk Dili*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2018.
- TÜRKYILMAZ Fatma, *Tasarlama Kiplerinin İşlevleri*, 1. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 1999.
- UĞURLU Mustafa Uğurlu, *Memlûk Türkçesinde Zarf-Fiilli Parçaların Dizimi*, 1. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 1999.
- UĞURLU Mustafa, “-ArAk ve -p ile Kurulan Zarf-Fiilli Parçalarda Sınır Vurgulayışın Rolü”, *3. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı-1996*, Ankara: TDK Yayınları, 1999, ss. 1181-1187.
- ÜSTÜNOVA Kerime, “Dilek Kipleri ve Zaman Kavramı”, C. LXXXVIII, İstanbul: *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 2004, S. 635.
- ÜSTÜNOVA Kerime, *Dil Yazıları*, 2. Baskı, Ankara: Akçağ Yayınları, 2002.
- ÜSTÜNOVA Kerime, *Eylem İşletimi*, 1. Basım, Bursa: Sentez Yayınları, 2016.
- ÜSTÜNOVA Kerime, *Türkiye Türkçesinde Yapı Kavramı ve Söz Dizimi İncelemeleri*, 1. Baskı, İstanbul: Sentez Yayıncılık, 2014.
- Yazım Kılavuzu*, 7. Baskı, Ankara: TDK Yayınları, 2016.
- YELTEN Muhammet, *Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2009.

ZÜLFİKAR Hamza, “Meslek Adları ve -ci Ekinin Türkçedeki İşlevleri”, *TDAY-Belleten*, 2007-1, ss.173-218.

ZÜLFİKAR Hamza, *Yabancılar İçin Türkçe Dersleri*, Ankara: AÜ. Türkçe Kursu Yayınları, 1980.

Dijital Kaynakça

<http://osmalicasozlukler.com/>

<http://osmanlicaturkce.com/>

<http://www.lugatim.com/>

<http://www.otukensozluk.com/>

<http://www.tdk.gov.tr/>

libdigitalcollections.ku.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ			
Adı Soyadı	Feriştah Funda		ARI
Doğum Yeri ve Yılı			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		70 (YÖKDİL)
Eğitim Durumu	Başlama-Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lise	1998	2001	Bayır Lisesi
Hazırlık	2001	2002	Muğla Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü
Lisans	2003	2007	Muğla Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı
Yüksek Lisans	2007	2010	Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Doktora	2018	-	Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Yayınlar	<p>1. “Mücerreb-nâme’de Bulunan Türkçe Tıp Terimleri”, <i>IV. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu</i>, Muğla Üniversitesi, 22-24 Aralık 2011, Muğla.</p> <p>2. “Şeyhoğlu Derviş Osman ve <i>Vesîle-nâme</i> Adlı Eseri”, <i>Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i>, S. 27, s. 83-99.</p> <p>3. “Bir Halvetî Eseri Olan <i>Vesîle-nâme</i>’nin Dil İncelemesi” <i>RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi</i>, S. LIX, 2021.24 Eylül, s. 487-497.</p> <p>4. “Dilde Kelimelerin Geldiği Son Nokta: Atasözü ve Deyimlerde ‘Tren’in Yeri”, <i>Uluslararası Edebiyatta Tren Trende Edebiyat Sempozyumu, Metinbilim Enstitüsü Derneği, 12-14 Mayıs 2017</i>, Manisa, İzmir.</p> <p>5. “Edebî Roman: Çalıkuşu ve Popüler Roman: Piraye’nin Sosyal Psikolojik Açından Karşılaştırılması” 2. <i>Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu</i>, Alanya Alaattin Keykubat Üniversitesi, 18-20 Mayıs 2017, Alanya-Antalya.</p>		
İletişim (e-posta)			
		Tarih	
		Ad Soyad	
		İmza	